Προλετάριοι όλων των χωρών, ενωθείτε!

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΑΡΞ–ΕΝΓΚΕΛΣ–ΛΕΝΙΝ
ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚ (Μπ.) ΤΗΣ ΕΣΣΔ

Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΚΕ
1953

Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ

ΤΟΜΟΣ
8

1926

ΓΕΝΑΡΗΣ–ΝΟΕΜΒΡΗΣ

Προλετάριοι όλων των χωρών, ενωθείτε!
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΑΡΞ-ΕΝΓΚΕΛΣ-ΛΕΝΙΝ
ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚ (Μπ.) ΤΗΣ ΕΣΣΔ

Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΚΕ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ,ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ 1953
«ΚΙΝΗΣΗ για ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ του ΚΚΕ 1918-55» ΑΘΗΝΑ 2011

Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ

ΤΟΜΟΣ 8

1926

ΓΕΝΑΡΗΣ – ΝΟΕΜΒΡΗΣ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΩΝ ΤΟΥ Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ 2ης ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΟΥ ΚΚΕ (ΟΧΤΩΒΡΗΣ 1951). Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΕΓΙΝΕ ΑΠΟ ΤΗ ΡΩΣΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ ὄγδοος τόμος τῶν Ἁπάντων τοῦ Ι. Β. Στάλιν περιέχει τά ἔργα πού γράφτηκαν ἀπό τό Γενάρη ὥς τό Νοέμβρη τοῦ 1926.

Τό 1926 ἦταν ὁ πρῶτος χρόνος τοῦ ἀγώνα πού ἀνάπτυξε σέ πλατιά κλίμακα τό Μπολσεβίκικο Κόμμα γιά τήν ἐφαρμογή στήν πράξη τῆς γενικῆς γραμμῆς τοῦ κόμματος καί τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας γιά τή σοσιαλιστική ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας.

Στίς ἐργασίες του «Πάνω στά ζητήματα τοῦ λενινισμοῦ» καί «Ἡ οἰκονομική κατάσταση τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης καί ἡ πολιτική τοῦ κόμματος», ὁ Ι. Β. Στάλιν ξεσκεπάζει τίς ἐχθρικές διαστρεβλώσεις τῶν βάσεων τοῦ λενινισμοῦ ἀπό τήν ὁμάδα Ζηνόβιεφ-Κάμενεφ, ὑπερασπίζει τίς ἀποφάσεις τοῦ 14ου Συνεδρίου τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί ἀποκαλύπτει τίς ἀπόπειρες τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης» νά μολύνει τό κόμμα μέ τήν ἔλλειψη πίστης στή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ.

Στήν εἰσήγησή του στή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ «Ἡ σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση στό κόμμα μας» καί στόν τελικό λόγο πάνω στήν εἰσήγηση ὁ Ι. Β. Στάλιν ὑπερασπίζει τήν ἰδεολογική καί ὀργανωτι-

κή ἑνότητα τοῦ Μπολσεβίκικου Κόμματος καί ξεσκεπάζει τή συνθηκόλογη ἰδεολογία καί τήν ὑπονομευτική, διασπαστική δουλιά τοῦ τροτσκιστικοῦ-ζηνοβιεφικοῦ συνασπισμοῦ.

Στά ἔργα αὐτά τοῦ Ι. Β. Στάλιν ἀναπτύσσεται ἡ λενινιστική διδασκαλία γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες, θεμελιώνεται ἡ δυνατότητα, ἡ ἀναγκαιότητα καί ἡ διεθνής σημασία τῆς ἀνοικοδόμησης τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας στήν ΕΣΣΔ στίς συνθῆκες τῆς καπιταλιστικῆς περικύκλωσης· χαράζονται τά πραχτικά καθήκοντα τοῦ κόμματος σχετικά μέ τή σοσιαλιστική ἀνοικοδόμηση καί καθορίζονται οἱ συγκεκριμένοι δρόμοι καί οἱ μέθοδες γιά τήν ἐφαρμογή στήν πράξη τῆς γενικῆς γραμμῆς τοῦ κόμματος γιά τή σοσιαλιστική ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας.

Στά ἔργα: «Ἡ ἀγγλική ἀπεργία καί τά γεγονότα τῆς Πολωνίας», «Γιά τήν Ἀγγλορωσική Ἐπιτροπή ἑνότητας», «Ἡ πάλη ἐνάντια στίς δεξιές καί τίς „ὑπεραριστερές" παρεκκλίσεις», «Λόγος στή γερμανική ἐπιτροπή τῆς 6ης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς» καί στίς ἄλλες ἐργασίες του, ὁ Ι. Β. Στάλιν ὑπογραμμίζει τήν ἀνάγκη ἑνός ἐπίμονου καί συνεπῆ ἀγώνα γιά τήν ἑνότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἐνάντια στήν ἰμπεριαλιστική ἀντίδραση, ἐνάντια στόν κίνδυνο νέων ἰμπεριαλιστικῶν πολέμων· ξεσκεπάζει τήν τροτσκιστική τυχοδιωχτική θεωρία τῆς ὑπερπήδησης ἑνός κινήματος πού δέν ἔχει ζήσει ἀκόμα τή ζωή του καί ὑποδείχνει τούς δρόμους καί τίς μέθοδες τοῦ ἰδεολογικοῦ καί ὀργανωτικοῦ ἀγώνα ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό μέσα στά κομμουνιστικά κόμματα τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Στό λόγο του «Οἱ προοπτικές τῆς ἐπανάστασης στήν Κίνα» ὁ Ι. Β. Στάλιν ἀποκαλύπτει μπροστά μας τίς ἰδιομορφίες τῆς κινέζικης ἐπανάστασης, τό χαρακτήρα καί τήν κατεύθυνσή της.

Στόν ὄγδοο τόμο περιέχονται τά παρακάτω ντοκουμέντα πού δημοσιεύονται γιά πρώτη φορά: «Ἡ ἀγροτιά, σά σύμμαχος τῆς ἐργατικῆς τάξης», «Γιά τή δυνατότητα τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας», «Λόγος στή γαλλική ἐπιτροπή τῆς 6ης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς», λόγος «Γιά τήν Ἀγγλορωσική ἐπιτροπή», «Γράμμα στό Σλεπκόφ», «Μέτρα γιά τό μετριασμό τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης», γράμμα τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Στή σύνταξη τοῦ κεντρικοῦ ὀργάνου τοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος τῆς Ἀμερικῆς—„Ντέιλι Γουῶρκερ"». Δημοσιεύεται ἐπίσης αὐτούσιο τό γράμμα τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Στό σ. Καγκανόβιτς καί στά ἄλλα μέλη τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς Οὐκρανίας».

Ἰνστιτοῦτο Μάρξ-Ἔνγκελς-Λένιν
*τῆς **ΚΕ** τοῦ **ΚΚ** (Μπ.) τῆς **ΕΣΣΔ***

1926

ΓΕΝΑΡΗΣ—ΝΟΕΜΒΡΗΣ

Η ΠΑΛΗ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΙΣ ΔΕΞΙΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ «ΥΠΕΡΑΡΙΣΤΕΡΕΣ» ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ

Δυό λόγοι στή συνεδρίαση τοῦ Προεδρείου τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς
22 τοῦ Γενάρη 1926

I

Νομίζω, ὅτι ὁ Χάνζεν καί ἡ Ρούθ Φίσερ ἀκολουθοῦν μιά λαθεμένη ἄποψη. Ἀπαιτοῦν ἡ πάλη ἐνάντια στούς δεξιούς καί τούς «ὑπεραριστερούς» νά γίνεται παντοῦ καί πάντοτε, σ' ὁποιεσδήποτε συνθῆκες, μέ τήν ἴδια κρουστική δύναμη, ὅπως ἀπαιτεῖ, σάν νά λέμε, ἡ δικαιοσύνη. Ἡ ἄποψη αὐτή τῆς δικαιοσύνης καί τῆς ἰσομετρίας τοῦ χτυπήματος ἐνάντια στούς δεξιούς καί τούς «ὑπεραριστερούς» σ' ὁποιεσδήποτε συνθῆκες καί σέ κάθε κατάσταση—εἶναι παιδιακίστικη ἄποψη. Ἕνας πολιτικός δέ μπορεῖ νά βάζει ἔτσι τό ζήτημα. Τό ζήτημα τῆς πάλης ἐνάντια στούς δεξιούς καί τούς «ὑπεραριστερούς» δέν πρέπει νά τό ἐξετάζουμε μέ τό πρίσμα τῆς δικαιοσύνης, ἀλλά μέ τό πρίσμα τῶν ἀπαιτήσεων τῆς πολιτικῆς στιγμῆς, μέ τό πρίσμα τῶν πολιτικῶν ἀναγκῶν τοῦ κόμματος σέ κάθε δοσμένη στιγμή. Γιατί στό γαλλικό κόμμα ἡ πάλη ἐνάντια στούς δεξιούς ἀποτελεῖ ἄμεσο ἐπιταχτικό καθῆκον στή δοσμένη στιγμή, ἐνῶ στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας τό ἄμεσο καθῆκον εἶναι ἡ πάλη ἐνάντια στούς «ὑπεραριστερούς»; Ἐπειδή ἡ κατάσταση στά κομμουνιστικά κόμματα τῆς Γαλλίας καί τῆς Γερμανίας δέν εἶναι ἡ ἴδια.

Ἐπειδή εἶναι διαφορετικές οἱ πολιτικές ἀνάγκες τῶν δυό αὐτῶν κομμάτων στή δοσμένη στιγμή.

Ἡ Γερμανία μόλις τελευταῖα βγῆκε ἀπό μιά βαθιά ἐπαναστατική κρίση [1], πού στή διάρκειά της τό κόμμα διεξήγαγε τόν ἀγώνα μέ τή μέθοδο τῆς ἄμεσης ἐπίθεσης. Σήμερα τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας περνᾶ περίοδο συγκέντρωσης τῶν δυνάμεών του καί προετοιμασίας τῶν μαζῶν γιά τίς μελλοντικές ἀποφασιστικές μάχες. Ἡ μέθοδος τῆς ἄμεσης ἐπίθεσης δέν εἶναι τώρα πιά ἡ κατάλληλη γιά τήν ἐπίτευξη τῶν παλιῶν σκοπῶν μέσα στίς καινούργιες συνθῆκες. Τώρα τό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Γερμανίας ἐπιβάλλεται νά περάσει στή μέθοδο τῶν ἐλιγμῶν, πού ἔχουν γιά σκοπό τήν κατάχτηση τῆς πλειοψηφίας τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Γερμανίας. Εἶναι φυσικό, ὅτι κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες βρέθηκε στή Γερμανία μιά ὁμάδα «ὑπεραριστερῶν», πού ἐπαναλαβαίνοντας σά μαθητές τοῦ σχολείου τά παλιά συνθήματα, δέ μπόρεσε ἤ δέ θέλει νά προσαρμοστεῖ στίς καινούργιες συνθῆκες τοῦ ἀγώνα, πού ἀπαιτοῦν νέες μέθοδες δουλιᾶς. Στό γεγονός αὐτό ὀφείλεται ἡ ἐμφάνιση τῶν «ὑπεραριστερῶν», πού μέ τήν πολιτική τους ἐμποδίζουν τό κόμμα νά προσαρμοστεῖ στίς νέες συνθῆκες τοῦ ἀγώνα καί ν' ἀνοίξει δρόμο πρός τίς πλατιές μάζες τοῦ γερμανικοῦ προλεταριάτου. Ἤ τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας θά συντρίψει τήν ἀντίσταση τῶν «ὑπεραριστερῶν» καί τότε θά βγεῖ στήν πλατιά λεωφόρο τῆς κατάχτησης τῆς πλειοψηφίας τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἤ δέ θά τό κάνει καί τότε θά μετατρέψει τή σημερινή κρίση σέ χρόνια καί καταστρεφτική γιά τό κόμμα. Ἀπό δῶ βγαίνει ὅτι ἡ πάλη ἐνάντια στούς «ὑπεραριστερούς» τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας εἶναι τό ἄμεσο καθῆκον τοῦ κόμματος.

Στή Γαλλία ἔχουμε διαφορετική κατάσταση. Ἐκεῖ δέν εἴχαμε ἀκόμα βαθιά ἐπαναστατική κρίση. Ἐκεῖ ὁ ἀγώνας γινόταν στά πλαίσια τῆς νομιμότητας, μέ τίς μέθοδές της πάλης τίς ἀποκλειστικά ἤ σχεδόν ἀποκλειστικά νόμιμες. Τώρα ὅμως παρατηρεῖται στή Γαλλία κρίση. Ἐννοῶ τόν πόλεμο τοῦ Μαρόκου καί τῆς Συρίας καί τίς νομισματικές δυσκολίες τῆς Γαλλίας[2]. Εἶναι ἀκόμα δύσκολο νά πεῖ κανείς πόσο βαθιά εἶναι αὐτή ἡ κρίση, πάντως ὅμως εἶναι κρίση πού ἐπιβάλλει στό κόμμα τό συνδυασμό τῶν νόμιμων καί τῶν παράνομων συνθηκῶν πάλης, πού ἐπιβάλλει στό κόμμα νά μπολσεβικοποιηθεῖ στόν ἀνώτατο βαθμό. Εἶναι φυσικό, ὅτι κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες βρέθηκε στό γαλλικό κόμμα μιά ὁμάδα—ἐννοῶ τήν ὁμάδα τῶν δεξιῶν—πού δέ μπόρεσε ἤ δέ θέλει νά προσαρμοστεῖ στίς νέες συνθῆκες πάλης καί πού ἐξακολουθεῖ νά ἐπιμένει, λόγω τοῦ νόμου τῆς ἀδράνειας, στίς παλιές μέθοδες πάλης σάν τίς μοναδικά σωστές. Τό περιστατικό αὐτό δέ μπορεῖ βέβαια παρά νά φρενάρει τή μπολσεβικοποίηση τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γαλλίας. Ἀπό δῶ ἀπορέει ὁ δεξιός κίνδυνος στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γαλλίας σάν ἄμεσος κίνδυνος. Ἀπό δῶ ἀπορέει τό καθῆκον τῆς πάλης ἐνάντια στό δεξιό κίνδυνο, σάν ἐπιταχτικό καθῆκον τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γαλλίας.

Θά φέρω μερικά παραδείγματα ἀπό τήν ἱστορία τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ. Ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 διαμορφώθηκε καί στό κόμμα μας μιά «ὑπεραριστερή» ὁμάδα πού ἔφερε τό ὄνομα «ὀτζοβιστές». Ἡ ὁμάδα αὐτή δέ μπόρεσε ἤ δέ θέλησε νά προσαρμοστεῖ στίς νέες συνθῆκες τοῦ ἀγώνα καί δέν ἀναγνώριζε τή μέθοδο χρησιμοποίησης τῶν νόμιμων δυνατοτήτων (Δούμα, ἐργατικές λέσχες, ἀσφαλιστικά ταμεῖα κλπ.). Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ Λένιν διεξήγαγε ἀποφασιστικό ἀγώνα ἐνάντια σ' αὐτή τήν ὁμάδα, καί τό κόμμα μπόρεσε νά βρεῖ τό σωστό δρόμο,

ἀφοῦ κατόρθωσε νά κατανικήσει αὐτή τήν ὁμάδα. Τό ἴδιο συνέβηκε στή χώρα μας καί ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ 1917, τότε πού ἡ «ὑπεραριστερή» ὁμάδα[3] τάχθηκε ἐνάντια στή συνθήκη τοῦ Μπρέστ-Λιτόφσκ. Εἶναι γνωστό, ὅτι καί αὐτή τήν ὁμάδα τήν τσάκισε τό κόμμα μας μ' ἐπικεφαλῆς τό Λένιν.

Τί δείχνουν ὅλα αὐτά τά γεγονότα; Δείχνουν ὅτι τό ζήτημα τῆς πάλης ἐνάντια στούς δεξιούς καί τούς «ὑπεραριστερούς» δέν πρέπει νά μπαίνει ἀφηρημένα, ἀλλά συγκεκριμένα, σ' ἐξάρτηση ἀπό τήν πολιτική κατάσταση.

Εἶναι ἄραγε τυχαῖο ὅτι οἱ γάλλοι ὑποβάλλουν στό Προεδρεῖο τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς σχέδιο ἀπόφασης ἐνάντια στά δεξιά στοιχεῖα τοῦ κόμματός τους, ἐνῶ οἱ γερμανοί σχέδιο ἀπόφασης ἐνάντια στούς «ὑπεραριστερούς»; Ἀσφαλῶς δέν εἶναι τυχαῖο. Ὁ καθένας μιλάει γι' αὐτό πού τόν πονάει.

Γι' αὐτό ἡ ἄποψη τῆς δικαιοσύνης καί τῆς ἰσομετρίας τοῦ χτυπήματος ἐνάντια στούς δεξιούς καί τούς «ὑπεραριστερούς» δέ στέκει καθόλου.

Γι' αὐτό ἀκριβῶς θά πρότεινα στό σχέδιο ἀπόφασης γιά τούς «ὑπεραριστερούς» τῆς Γερμανίας νά ἀφαιρεθεῖ ἡ φράση πού λέει ὅτι στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας ἡ πάλη πρέπει νά ἐνταθεῖ στόν ἴδιο βαθμό τόσο ἐνάντια στούς δεξιούς, ὅσο καί ἐνάντια στούς «ὑπεραριστερούς». Προτείνω νά ἀφαιρεθεῖ αὐτή ἡ φράση γιά τόν ἴδιο λόγο, πού ἔχει ἀφαιρεθεῖ ἀπό τήν ἀπόφαση γιά τούς δεξιούς στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γαλλίας ἡ φράση γιά τήν ἔνταση τῆς πάλης ἐνάντια στούς «ὑπεραριστερούς». Ὅτι πρέπει νά παλαίβουμε παντοῦ καί πάντοτε ἐνάντια στούς δεξιούς καί τούς «ὑπεραριστερούς» εἶναι ἀπόλυτα σωστό. Τώρα ὅμως δέν πρόκειται γι' αὐτό, ἀλλά γιά τό ἑξῆς: σέ ποιό ἀκριβῶς σημεῖο πρέπει στή δοσμένη στιγμή νά ὀξυνθεῖ ἡ πάλη στή Γαλλία ἀπό τή μιά μεριά καί στή Γερμανία ἀπό τήν ἄλλη. Ἔχω τή γνώμη ὅτι στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γαλλίας πρέπει νά ὀξυνθεῖ ἡ πάλη ἐνάντια στούς δεξιούς, γιατί αὐτό ἐπιβάλλει στή δοσμένη στιγμή ἡ πολιτική ἀνάγκη· ἀπό τό ἄλλο μέρος στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας πρέπει νά ὀξυνθεῖ ἡ πάλη ἐνάντια στούς «ὑπεραριστερούς», γιατί αὐτό ἐπιβάλλουν στή δοσμένη στιγμή οἱ πολιτικές ἀνάγκες τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας.

Ποιά εἶναι ἡ θέση τῆς ἐνδιάμεσης ὁμάδας στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας, τῆς ὁμάδας Ρούθ Φίσερ-Μάσλοφ, ἄν τό ζήτημα αὐτό ἐξετασθεῖ ἀπό τήν ἄποψη πού μόλις ἐκθέσαμε; Ἡ ὁμάδα αὐτή κατά τή γνώμη μου προσπαθεῖ μέ διπλωματικό τρόπο νά καλύψει τήν «ὑπεραριστερή» ὁμάδα τοῦ Σόλεμ. Ἡ ὁμάδα Ρούθ Φίσερ-Μάσλοφ, χωρίς νά τάσσεται ἀνοιχτά ἀλληλέγγυη μέ τήν ὁμάδα Σόλεμ, κάνει ὡστόσο ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτήν γιά ν' ἀδυνατίσει τό χτύπημα τοῦ κόμματος ἐνάντια στήν ὁμάδα Σόλεμ. Ἡ ὁμάδα Ρούθ Φίσερ-Μάσλοφ ἐμποδίζει ἔτσι τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας νά ὑπερνικήσει καί νά ἐξαλείψει τίς «ὑπεραριστερές» προλήψεις τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας. Γι' αὐτό τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας πρέπει νά διεξαγάγει ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια σ' αὐτή τήν ὁμάδα, ἐνάντια στήν ὁμάδα Ρούθ Φίσερ-Μάσλοφ. Ἤ ἡ ὁμάδα Ρούθ Φίσερ-Μάσλοφ θά τσακιστεῖ καί τότε τό κόμμα θά ἀποχτήσει τή δυνατότητα νά ξεπεράσει τή σημερινή κρίση του στήν πάλη ἐνάντια στήν ὁμάδα Σόλεμ, ἤ τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας θά ἀφήσει νά πιαστεῖ μέσα στούς διπλωματικούς ἐλιγμούς τῆς ὁμάδας Ρούθ Φίσερ-Μάσλοφ καί τότε ὁ ἀγώνας θά χαθεῖ πρός ὄφελος τοῦ Σόλεμ.

II

Μοῦ φαίνεται, πώς ὁ Χάνζεν κηρύχνει, σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τήν ἐσωκομματική ἰδεολογική πάλη, ἕνα εἶδος παπαδίστικης ἠθικῆς, πού δέν ταιριάζει καθόλου σέ κομμουνιστικό κόμμα. Κατά τά φαινόμενα ὁ Χάνζεν δέν εἶναι ἐνάντια στήν ἰδεολογική πάλη. Θά ἤθελε ὅμως νά διεξαγάγει τήν πάλη αὐτή μέ τρόπο πού νά μήν ἐκτίθενται καθόλου οἱ ἀρχηγοί τῆς ἀντιπολίτευσης. Πρέπει νά πῶ ὅτι τέτιος ἀγώνας δέν ὑπάρχει στόν κόσμο. Πρέπει νά πῶ, πώς ὅποιος ἐπιτρέπει νά γίνεται ἀγώνας μόνο μέ τόν ὅρο ὅτι δέν θά ἐκτίθενται ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς οἱ ἀρχηγοί, οὐσιαστικά ἀρνεῖται τή δυνατότητα κάθε ἰδεολογικῆς πάλης μέσα στό κόμμα. Πρέπει ἄραγε νά ἀποκαλύπτουμε τά λάθη αὐτῶν ἤ ἐκείνων τῶν καθοδηγητῶν τοῦ κόμματος; Πρέπει ἄραγε νά βγάζουμε στή φόρα αὐτά τά λάθη γιά νά μποροῦμε νά διαπαιδαγωγοῦμε τίς κομματικές μάζες πάνω στά λάθη τῶν καθοδηγητῶν; Νομίζω πώς πρέπει. Νομίζω ὅτι δέν ὑπάρχει ἄλλος δρόμος γιά τή διόρθωση τῶν λαθῶν. Νομίζω ὅτι ἡ μέθοδος τῆς συγκάλυψης τῶν λαθῶν δέν εἶναι δική μας μέθοδος. Ἀπ᾿ αὐτό ὅμως βγαίνει ὅτι ἡ ἐσωκομματική πάλη καί ἡ διόρθωση τῶν λαθῶν δέ μποροῦν νά γίνουν χωρίς νά μειώνεται στόν ἄλφα ἤ στό βῆτα βαθμό τό κύρος τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου ἀρχηγοῦ. Αὐτό εἶναι ἴσως θλιβερό, ἀλλά δέ μπορεῖ νά γίνει διαφορετικά, γιατί εἴμαστε ἀνίσχυροι νά παλαίψουμε ἐνάντια στό ἀναπόφευχτο.

Πρέπει ἄραγε νά παλαίβουμε γενικά καί ἐνάντια στούς «ὑπεραριστερούς» καί ἐνάντια στούς δεξιούς; ρωτάει ὁ Χάνζεν. Καί βέβαια πρέπει. Τό ζήτημα αὐτό ἐμεῖς τό λύσαμε ἀπό καιρό. Ἡ συζήτηση ὅμως δέ γίνεται γι᾿ αὐτό. Ἡ συζήτηση γίνεται γιά τό ἑξῆς: στήν πάλη ἐνάντια σέ ποιόν κίνδυνο πρέπει νά ὀξύνουμε σήμερα τό ζήτημα

στά δυό διαφορετικά κόμματα, στό γαλλικό καί στό γερμανικό, πού δέ βρίσκονται σήμερα στήν ἴδια κατάσταση; Εἶναι τυχαῖο ὅτι οἱ γάλλοι ὑπόβαλαν στό Προεδρεῖο τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς σχέδιο ἀπόφασης ἐνάντια στούς δεξιούς, ἐνῶ οἱ γερμανοί ὑπόβαλαν σχέδιο ἀπόφασης ἐνάντια στούς «ὑπεραριστερούς»; Ἴσως οἱ γάλλοι νά ἔκαναν λάθος, ὀξύνοντας τήν πάλη ἐνάντια στούς δεξιούς. Γιατί ὅμως τότε ὁ Χάνζεν δέ δοκίμασε νά ὑποβάλει στό Προεδρεῖο ἀντίθετο σχέδιο ἀπόφασης γιά πάλη ἐνάντια στούς «ὑπεραριστερούς» τῆς Γαλλίας; Οἱ γερμανοί ἴσως νά ἔκαναν λάθος ὀξύνοντας τήν πάλη ἐνάντια στούς «ὑπεραριστερούς». Γιατί ὅμως τότε ὁ Χάνζεν καί ἡ Ρούθ Φίσερ δέ δοκίμασαν νά ὑποβάλουν στό Προεδρεῖο ἀντίθετο σχέδιο ἀπόφασης πού νά ὀξύνει τό ζήτημα τῆς πάλης ἐνάντια στούς δεξιούς; Τί συμβαίνει, λοιπόν; Ἐκεῖνο πού συμβαίνει εἶναι ὅτι ἐμεῖς δέν ἐξετάζουμε ἕνα ἀφηρημένο ζήτημα πάλης ἐνάντια στούς δεξιούς καί τούς «ὑπεραριστερούς» γενικά, ἀλλά τό συγκεκριμένο ζήτημα τῶν ἄμεσων καθηκόντων τοῦ Γερμανικοῦ Κόμματος στή δοσμένη στιγμή. Καί τό ἄμεσο καθῆκον τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας εἶναι νά ὑπερνικήσει τόν «ὑπεραριστερό» κίνδυνο, ὅπως ἐπίσης τό ἄμεσο καθῆκον τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γαλλίας εἶναι νά ὑπερνικήσει τό δεξιό κίνδυνο.

Πῶς ἐξηγεῖται, λογουχάρη, τό πασίγνωστο γεγονός ὅτι τά κομμουνιστικά κόμματα τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας καί τῆς Τσεχοσλοβακίας ἔχουν κιόλας σοβαρά σημεῖα στήριξης στό συνδικαλιστικό κίνημα τῶν χωρῶν τους, ἄνοιξαν κιόλας τό δρόμο πρός τίς πλατιές μάζες τῆς ἐργατικῆς τάξης καί ἀρχίζουν νά καταχτοῦν τήν ἐμπιστοσύνη ἄν ὄχι τῆς πλειοψηφίας, ἐν πάσῃ περιπτώσει σημαντικῶν μαζῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἐνῶ στή Γερμανία ἡ

δουλιά ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη εἶναι ἀκόμα ἀδύνατη; Τό γεγονός αὐτό ἐξηγεῖται προπαντός μέ τό ὅτι στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας εἶναι ἀκόμα ἰσχυροί οἱ «ὑπεραριστεροί», πού ἐξακολουθοῦν νά βλέπουν μέ σκεπτικισμό τά συνδικάτα, τό σύνθημα τοῦ ἑνιαίου μετώπου, τό σύνθημα τῆς κατάχτησης τῶν συνδικάτων. Σέ ὅλους εἶναι γνωστό ὅτι οἱ «ὑπεραριστεροί» ὑποστήριζαν τελευταῖα ἀκόμα τό σύνθημα «ἔξω ἀπό τά συνδικάτα». Σ' ὅλους εἶναι γνωστό ὅτι ὥς τά σήμερα ἀκόμα οἱ ἐπιβιώσεις αὐτοῦ τοῦ ἀντιπρολεταριακοῦ συνθήματος δέν ἐξαλείφθηκαν ὁλοκληρωτικά μέσα στούς «ὑπεραριστερούς». Ἕνα ἀπό τά δυό: ἤ τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας θά μπορέσει γρήγορα καί ἀποφασιστικά νά ξεκόψει μέσα στή ζωή ἀπό τίς προλήψεις τῶν «ὑπεραριστερῶν» σχετικά μέ τίς μέθοδες δουλιᾶς στίς μάζες, χτυπώντας κατακέφαλα καί συντρίβοντας ἰδεολογικά τήν ὁμάδα Σόλεμ, ἤ δέ θά μπορέσει νά τό κάνει καί τότε ἡ κρίση στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας μπορεῖ νά πάρει πάρα πολύ ἐπικίνδυνη τροπή.

Λένε ὅτι μέσα στούς «ὑπεραριστερούς» ὑπάρχουν τίμιοι ἐπαναστάτες ἐργάτες, πού δέν ἐπιτρέπεται καί δέν πρέπει νά τούς ἀπωθήσουμε. Αὐτό εἶναι ἀπόλυτα σωστό. Γι' αὐτό καί δέν προτείνουμε νά τούς ἀπωθήσουμε. Γι' αὐτό καί δέν ὑποβάλλουμε στό δικό μας σχέδιο ἀπόφασης πρόταση γιά τήν ἀπομάκρυνση ἤ τή διαγραφή ἀπό τό κόμμα ὁποιουδήποτε «ὑπεραριστεροῦ», καί πολύ περισσότερο ἐργάτη. Πῶς μποροῦμε ὅμως νά ὑψώσουμε τούς ἐργάτες αὐτούς ὥς τό ἐπίπεδο συνείδησης ἑνός λενινιστικοῦ κόμματος; Πῶς νά τούς σώσουμε ἀπό τίς πλάνες πού βρίσκονται σήμερα, ἐξαιτίας τῶν λαθῶν καί τῶν προλήψεων τῶν «ὑπεραριστερῶν» ἀρχηγῶν τους; Γιά νά γίνει αὐτό ὑπάρχει μόνο μιά μέθοδος: ἡ μέθοδος τῆς πολιτικῆς ἀποδοκιμασίας τῶν «ὑπεραριστερῶν» ἀρχηγῶν, ἡ μέθοδος τῆς ἀποκάλυψης τῶν «ὑπεραριστερῶν» λαθῶν, πού ἀποπροσανατολίζουν τούς τίμιους ἐπαναστάτες ἐργάτες καί τούς ἐμποδίζουν νά βγοῦν στήν πλατιά λεωφόρο. Μποροῦμε ἄραγε νά ἐπιτρέψουμε στά ζητήματα τῆς ἰδεολογικῆς πάλης μέσα στό κόμμα καί τῆς πολιτικῆς διαπαιδαγώγησης τῶν μαζῶν ἕνα σάπιο διπλωματικό παιχνίδι, τή συγκάλυψη τῶν λαθῶν; Ὄχι δέ μποροῦμε. Αὐτό θά σήμαινε ἐξαπάτηση τῶν ἐργατῶν. Τότε ποιά εἶναι ἡ διέξοδος; Ἡ διέξοδος εἶναι μιά: ν' ἀποκαλύψουμε τά λάθη τῶν «ὑπεραριστερῶν» ἡγετῶν καί νά βοηθήσουμε ἔτσι τούς τίμιους ἐπαναστάτες ἐργάτες νά βροῦν τό σωστό δρόμο.

Λένε, ὅτι τό χτύπημα ἐνάντια στούς «ὑπεραριστερούς» μπορεῖ νά προκαλέσει τήν κατηγορία ὅτι τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας τράβηξε πρός τά δεξιά. Ὅλα αὐτά εἶναι ἀνοησίες, σύντροφοι. Τό 1908 στήν Πανρωσική κομματική Συνδιάσκεψη[4], ὅταν ὁ Λένιν ἔκανε ἀγώνα ἐνάντια στούς ρώσους «ὑπεραριστερούς» καί τούς σύντριψε ὁλοκληρωτικά, βρέθηκαν καί σέ μᾶς ἄνθρωποι πού κατηγοροῦσαν τό Λένιν γιά δεξιισμό, τόν κατηγοροῦσαν ὅτι τράβηξε δεξιά. Ὡστόσο ὅλος ὁ κόσμος ξέρει σήμερα ὅτι ὁ Λένιν εἶχε δίκιο τότε, ὅτι ἡ ἄποψή του ἦταν ἡ μοναδικά ἐπαναστατική, ἐνῶ οἱ ρῶσοι «ὑπεραριστεροί», πού κάνανε τότε ἐπίδειξη «ἐπαναστατικῶν» φράσεων, ἦταν στήν πραγματικότητα ὀπορτουνιστές.

Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι οἱ δεξιοί καί οἱ «ὑπεραριστεροί» εἶναι στήν πραγματικότητα δίδυμα ἀδέρφια, ὅτι συνεπῶς ἀκολουθοῦν ὀπορτουνιστική θέση, μέ τή διαφορά ὅμως ὅτι οἱ δεξιοί δέν κρύβουν πάντα τόν ὀπορτουνισμό τους, ἐνῶ οἱ ἀριστεροί σκεπάζουν πάντα τόν ὀπορτουνισμό τους μέ «ἐπαναστατικές» φράσεις. Ἐμεῖς δέ μποροῦμε νά καθορίζουμε τήν πολιτική μας ἔχοντας γιά βάση τό

τί μπορεῖ νά πεῖ γιά μᾶς ὁ ἕνας ἤ ὁ ἄλλος κουτσομπόλης ἤ φιλισταῖος. Ἐμεῖς πρέπει νά τραβᾶμε τό δρόμο μας σταθερά καί μέ σιγουριά, χωρίς νά κοιτᾶμε τί κουτσομπολιό ἀκόμα μποροῦν νά ἐπινοήσουν σέ βάρος μας οἱ ἀργόσχολοι. Οἱ ρῶσοι ἔχουν μιά καλή παροιμία πού λέει: «Ἄς τά σκυλιά νά γαυγίζουν, τό καραβάνι περνάει». Πρέπει νά θυμόμαστε αὐτή τήν παροιμία· μπορεῖ νά μᾶς χρειαστεῖ πολλές φορές ἀκόμα.

Ἡ Ρούθ Φίσερ λέει ὅτι στό μέλλον μπορεῖ νά παρουσιαστεῖ στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας ὁ δεξιός κίνδυνος, σάν ἄμεσο ζήτημα τοῦ κόμματος. Αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα δυνατό καί μάλιστα ἐνδεχόμενο. Τί βγαίνει ὅμως ἀπ' αὐτό; Ἡ Ρούθ Φίσερ βγάζει ἀπ' αὐτή τή διαπίστωση τό παράδοξο συμπέρασμα ὅτι τό χτύπημα ἐνάντια στούς «ὑπεραριστερούς» τῆς Γερμανίας, πού ἀποτελοῦν σήμερα *κιόλας* πραγματικό κίνδυνο, πρέπει νά ἐξασθενίσει, ἐνῶ τό χτύπημα ἐνάντια στούς δεξιούς, πού *μποροῦν* νά δημιουργήσουν σοβαρή ἀπειλή στό *μέλλον* πρέπει ἀπό σήμερα κιόλας νά δυναμώσει. Δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβει κανείς ὅτι μιά τέτια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος εἶναι κάπως γελοία καί ριζικά λαθεμένη. Σ' αὐτή τή γελοία θέση μποροῦσε νά φτάσει μόνο ἡ στενοκέφαλη διπλωματική ὁμάδα, ἡ ὁμάδα Ρούθ Φίσερ-Μάσλοφ πού προσπαθεῖ νά ἐξασθενίσει τήν πάλη τοῦ κόμματος ἐνάντια στούς «ὑπεραριστερούς» καί νά σώσει, νά γλυτώσει ἔτσι ἀπό τό χτύπημα τήν ὁμάδα Σόλεμ. Αὐτό εἶναι τό μοναδικό νόημα τῆς πρότασης τῆς Ρούθ Φίσερ. Ἔχω τή γνώμη ὅτι ἀκριβῶς μιά τέτια ἐνδιάμεση διπλωματική ὁμάδα θά ὑπάρχει τό δίχως ἄλλο καί στή Γαλλία, ὁμάδα πού προσπαθεῖ νά καλύψει μέ καθησυχαστικούς λόγους τά δεξιά στοιχεῖα τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γαλλίας. Γι' αὐτό ἡ πάλη ἐνάντια στίς ἐνδιάμεσες διπλωματικές

ὁμάδες τόσο στό γερμανικό ὅσο καί στό γαλλικό κόμμα ἀποτελεῖ ἄμεσο καθῆκον τῆς στιγμῆς.

Ἡ Ρούθ Φίσερ ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ ψήφιση ἀπόφασης ἐνάντια στούς «ὑπεραριστερούς» τῆς Γερμανίας δέ μπορεῖ παρά νά ὀξύνει τήν κατάσταση μέσα στό κόμμα. Μοῦ φαίνεται πώς ἡ Ρούθ Φίσερ θέλει νά παρατείνει τήν κρίση στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας, νά τήν κάνει μακρόχρονη καί νά τή μετατρέψει σέ χρόνια κρίση. Γι' αὐτό δέ μποροῦμε ν' ἀκολουθήσουμε τό δρόμο τῆς Ρούθ Φίσερ, παρ' ὅλη τή διπλωματία της καί τά καθησυχαστικά λόγια της σχετικά μέ τήν εἰρήνη μέσα στό κόμμα.

Ἔχω τή γνώμη, σύντροφοι, ὅτι στό γερμανικό κόμμα ἔχουν ἀποκρυσταλωθεῖ κιόλας σοβαρά μαρξιστικά στοιχεῖα. Ἔχω τή γνώμη ὅτι ὁ σημερινός ἐργατικός πυρήνας τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας ἀποτελεῖ ἀκριβῶς ἐκεῖνον τό μαρξιστικό πυρήνα πού εἶναι ἀπαραίτητος στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας. Τό καθῆκον τοῦ Προεδρείου τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς εἶναι νά ὑποστηρίξει αὐτό τόν πυρήνα καί νά τόν βοηθήσει στήν πάλη του ἐνάντια σέ κάθε παρέκκλιση καί προπαντός ἐνάντια στήν «ὑπεραριστερή» παρέκκλιση. Γι' αὐτό πρέπει νά ψηφίσουμε τό σχέδιο ἀπόφασης ἐνάντια στούς «ὑπεραριστερούς» τῆς Γερμανίας.

«Πράβντα», ἀρ. φύλλου 40, 18 τοῦ Φλεβάρη 1926.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ «ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝΙΣΜΟΥ»[5]

Ἕνα ἀπό τά βασικά μέρη αὐτῆς τῆς συλλογῆς πρέπει νά θεωρεῖται ἡ μπροσούρα «Οἱ βάσεις τοῦ λενινισμοῦ»[6]. Ἡ μπροσούρα αὐτή πρωτοεκδόθηκε σχεδόν πρίν ἀπό δυό χρόνια, τό Μάη τοῦ 1924. Τώρα βγαίνει σέ τούτη τή συλλογή σέ δεύτερη ἔκδοση. Σ' αὐτά τά δυό χρόνια κύλησε πολύ νερό: ἔγιναν στό κόμμα δυό συζητήσεις, ἐκδόθηκαν μιά σειρά μπροσοῦρες καί βοηθήματα τοῦ λενινισμοῦ, μπῆκαν στήν ἡμερησία διάταξη νέα πραχτικά προβλήματα τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης. Εἶναι εὐνόητο ὅτι τά νέα προβλήματα πού γεννήθηκαν σ' αὐτά τά δυό χρόνια, ὅπως καί τά ἀποτελέσματα τῶν συζητήσεων πού ἔγιναν ὕστερα ἀπό τήν ἔκδοση τῆς μπροσούρας, δέν ἦταν δυνατό νά παρθοῦν ὑπόψη σ' αὐτή τή μπροσούρα. Εἶναι ἐπίσης εὐνόητο ὅτι τά συγκεκριμένα ζητήματα τῆς ἀνοικοδόμησής μας (ΝΕΠ, κρατικός καπιταλισμός, ζήτημα τῆς μεσαίας ἀγροτιᾶς κλπ.) δέ μποροῦσαν νά φωτιστοῦν ὁλοκληρωτικά σέ μιά μικρή μπροσούρα πού ἀποτελεῖ «περιληπτική ἔκθεση τῶν βάσεων τοῦ λενινισμοῦ». Αὐτά καί ἄλλα παρόμοια ζητήματα μπόρεσαν νά φωτιστοῦν μόνο στίς ἑπόμενες μπροσοῦρες τοῦ συγγραφέα («Ἡ ἐπανάσταση τοῦ Ὀχτώβρη καί ἡ ταχτική τῶν ρώσων κομμουνιστῶν»[7], «Πάνω στά ἀποτελέσμα-

τα τῶν ἐργασιῶν τῆς 14ης Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (Μπ.)»[8], «Ἐρωτήσεις καί ἀπαντήσεις»[9] κτλ.) πού μπῆκαν σέ τούτη τή συλλογή καί συνδέονται ὀργανικά μέ τίς βασικές θέσεις πού ἐκτίθενται στήν ἀρχική μπροσούρα «Οἱ βάσεις τοῦ λενινισμοῦ». Αὐτό τό γεγονός δικαιολογεῖ πέρα γιά πέρα τήν ἔκδοση τούτης τῆς συλλογῆς, πού ἀποτελεῖ ἔτσι ἕνα ἑνιαῖο καί ὁλοκληρωμένο ἔργο πάνω στά ζητήματα τοῦ λενινισμοῦ.

Ἡ τελευταία συζήτηση στό 14ο Συνέδριο τοῦ κόμματος συνόψισε τά συμπεράσματα τῆς ἰδεολογικῆς καί ἀνοικοδομητικῆς δουλιᾶς τοῦ κόμματος στήν τελευταία περίοδο, τήν περίοδο ἀπό τό 13ο ὡς τό 14ο Συνέδριο. Ταυτόχρονα ἡ συζήτηση αὐτή ὑπόβαλε σ' ἕνα ὁρισμένο ἔλεγχο τίς θέσεις πού παρουσίασε στόν καιρό της ἡ «νέα ἀντιπολίτευση». Θά μᾶς ἐπιτραπεῖ νά ρωτήσουμε: ποιά εἶναι τά πορίσματα αὐτοῦ τοῦ ἐλέγχου;

Ι. Β. Στάλιν. Πάνω στά ζητήματα τοῦ λενινισμοῦ. Μ.—Λ., 1926.

ΠΑΝΩ ΣΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝΙΣΜΟΥ

Τ' ΑΦΙΕΡΩΝΩ
ΣΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ
ΤΟΥ ΛΕΝΙΝΓΚΡΑΝΤ
ΤΟΥ ΚΚ (Μπ.) ΤΗΣ ΕΣΣΔ
Ι. ΣΤΑΛΙΝ

I

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝΙΣΜΟΥ

Στή μπροσούρα «Οἱ βάσεις τοῦ λενινισμοῦ», δίνεται ὁ γνωστός ὁρισμός τοῦ λενινισμοῦ πού, ὅπως φαίνεται, ἔχει πιά πολιτογραφηθεῖ. Ὁ ὁρισμός αὐτός λέει:

«Ὁ λενινισμός εἶναι ὁ μαρξισμός τῆς ἐποχῆς τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης. Ἀκριβέστερα: ὁ λενινισμός εἶναι ἡ θεωρία καί ἡ ταχτική τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης γενικά, ἡ θεωρία καί ἡ ταχτική τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου εἰδικά»[10].

Εἶναι σωστός αὐτός ὁ ὁρισμός;

Νομίζω, ὅτι εἶναι σωστός. Εἶναι σωστός, πρῶτο, γιατί δείχνει σωστά τίς ἱστορικές ρίζες τοῦ λενινισμοῦ χαρακτηρίζοντάς τον μαρξισμό τῆς ἐποχῆς τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, σ' ἀντίθεση μέ μερικούς κριτικούς τοῦ Λένιν, πού πιστεύουν λαθεμένα, ὅτι ὁ λενινισμός γεννήθηκε ὕστερα ἀπό τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο. Εἶναι σωστός, δεύτερο, γιατί τονίζει σωστά τό διεθνῆ χαρακτήρα τοῦ λενινισμοῦ, σ' ἀντίθεση μέ τή σοσιαλδημοκρατία, πού θεωρεῖ ὅτι ὁ λενινισμός μπορεῖ νά ἐφαρμοστεῖ μονάχα στίς ἐθνικές ρωσικές συνθῆκες. Εἶναι σωστός, τρίτο, γιατί τονίζει σω-

στά τούς ὀργανικούς δεσμούς τοῦ λενινισμοῦ μέ τή διδασκαλία τοῦ Μάρξ, χαρακτηρίζοντάς τον μαρξισμό τῆς ἐποχῆς τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, σ' ἀντίθεση μέ μερικούς κριτικούς τοῦ λενινισμοῦ, πού δέν τόν θεωροῦν μιά παραπέρα ἀνάπτυξη τοῦ μαρξισμοῦ, ἀλλά μόνο ἀποκατάσταση τοῦ μαρξισμοῦ καί ἐφαρμογή του στή ρωσική πραγματικότητα.

Ὅλα αὐτά σά νά μή χρειάζονται ἰδιαίτερα σχόλια.

Παρ' ὅλα αὐτά ὅμως ὑπάρχουν, ὅπως φαίνεται, μέσα στό κόμμα μας πρόσωπα πού θεωροῦν ἀπαραίτητο νά δόσουν ἕνα κάπως διαφορετικό ὁρισμό τοῦ λενινισμοῦ. Ὁ Ζηνόβιεφ λογουχάρη νομίζει ὅτι:

«Ὁ λενινισμός εἶναι ὁ μαρξισμός τῆς ἐποχῆς τῶν ἰμπεριαλιστικῶν πολέμων καί τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης, πού ἄρχισε ἄμεσα στή χώρα ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ ἀγροτιά».

Τί μποροῦν νά σημαίνουν οἱ λέξεις, πού εἶναι ὑπογραμμισμένες ἀπό τό Ζηνόβιεφ; Τί σημαίνει νά μπάζει κανείς στόν ὁρισμό τοῦ λενινισμοῦ τήν καθυστέρηση τῆς Ρωσίας, τόν ἀγροτικό της χαρακτήρα;

Σημαίνει ὅτι μετατρέπει τό λενινισμό ἀπό διεθνῆ προλεταριακή διδασκαλία σέ προϊόν ρωσικῆς ἰδιομορφίας.

Σημαίνει ὅτι παίζει τό παιχνίδι τοῦ Μπάουερ καί τοῦ Κάουτσκι, πού ἀρνοῦνται τήν καταλληλότητα τοῦ λενινισμοῦ γιά ἄλλες χῶρες καπιταλιστικά πιό ἀναπτυγμένες.

Οὔτε συζήτηση, ὅτι τό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς ἔχει γιά τή Ρωσία πολύ μεγάλη σημασία, ὅτι ἡ χώρα μας εἶναι ἀγροτική. Ποιά σημασία ὅμως μπορεῖ νάχει αὐτό τό γεγονός γιά τό χαρακτηρισμό τῶν βάσεων τοῦ λενινισμοῦ; Μήπως ὁ λενινισμός ἔχει δουλευτεῖ μονάχα πάνω στό ἔδαφος τῆς Ρωσίας καί γιά τή Ρωσία, καί ὄχι πάνω στό ἔδαφος τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί γιά τίς ἰμπεριαλιστικές χῶρες γενικά; Μήπως

τέτια ἔργα τοῦ Λένιν, ὅπως: «Ὁ ἰμπεριαλισμός ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ»[11], «Κράτος καί ἐπανάσταση»[12], «Ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση καί ὁ ἀποστάτης Καούτσκι»[13], «Ὁ „ἀριστερισμός" παιδική ἀρρώστια τοῦ κομμουνισμοῦ»[14] κλπ. ἔχουν σημασία μόνο γιά τή Ρωσία καί ὄχι γιά ὅλες τίς ἰμπεριαλιστικές χῶρες γενικά; Μήπως ὁ λενινισμός δέν εἶναι ἡ γενίκευση τῆς πείρας τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος ὅλων τῶν χωρῶν; Μήπως οἱ βάσεις τῆς θεωρίας καί τῆς ταχτικῆς τοῦ λενινισμοῦ δέν εἶναι κατάλληλες, δέν εἶναι ὑποχρεωτικές γιά τά προλεταριακά κόμματα ὅλων τῶν χωρῶν; Μήπως ὁ Λένιν δέν εἶχε δίκιο ὅταν ἔλεγε ὅτι «ὁ μπολσεβικισμός εἶναι κατάλληλος σάν πρότυπο ταχτικῆς γιά ὅλους»; (Βλ. τόμ. 23ος, σελ. 386). Μήπως ὁ Λένιν δέν εἶχε δίκιο ὅταν μιλοῦσε γιά τή «διεθνῆ σημασία* τῆς σοβιετικῆς ἐξουσίας καί τῶν βάσεων τῆς μπολσεβίκικης θεωρίας καί ταχτικῆς»; (Βλ. τόμ. 23ος, σελ. 171-172). Μήπως δέν εἶναι σωστά λογουχάρη τά παρακάτω λόγια τοῦ Λένιν;

> «Ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου στή Ρωσία θά διαφέρει κατ' ἀνάγκη—ὅσον ἀφορᾶ ὁρισμένα ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά της—ἀπό τίς προχωρημένες χῶρες, ἐξαιτίας τῆς πολύ μεγάλης καθυστέρησης καί τοῦ μικροαστικοῦ χαρακτήρα τῆς χώρας μας. Οἱ βασικές ὅμως δυνάμεις—καί οἱ βασικές μορφές τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας—στή Ρωσία εἶναι οἱ ἴδιες, ὅπως καί σέ ὁποιαδήποτε ἄλλη καπιταλιστική χώρα, ἔτσι πού οἱ ἰδιομορφίες αὐτές μποροῦν ν' ἀφοροῦν μόνο ἐκεῖνο πού δέν εἶναι τό κύριο»*. (Βλ. τόμ. 24ος, σελ. 508).

Ἄν ὅμως ὅλα αὐτά εἶναι σωστά δέ βγαίνει ἄραγε ὅτι ὁ ὁρισμός τοῦ λενινισμοῦ, πού ἔδοσε ὁ Ζηνόβιεφ, δέ μπορεῖ νά θεωρεῖται σωστός;

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

Πῶς νά συμβιβάσουμε αὐτό τόν ἐθνικά περιορισμένο ὁρισμό τοῦ λενινισμοῦ μέ τό διεθνισμό;

II

ΤΟ ΚΥΡΙΟ ΣΤΟ ΛΕΝΙΝΙΣΜΟ

Στή μπροσούρα «Οἱ βάσεις τοῦ λενινισμοῦ» ἀναφέρεται:

> «Μερικοί νομίζουν ὅτι τό βασικό στό λενινισμό εἶναι τό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς, ὅτι τήν ἀφετηρία τοῦ λενινισμοῦ τήν ἀποτελεῖ τό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς, τοῦ ρόλου της, τοῦ εἰδικοῦ της βάρους. Αὐτό δέν εἶναι καθόλου σωστό. Τό βασικό ζήτημα στό λενινισμό, ἡ ἀφετηρία του δέν εἶναι τό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς, ἀλλά τό ζήτημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, τῶν ὅρων τῆς κατάχτησής της, τῶν ὅρων τῆς στερέωσής της. Τό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς, σά ζήτημα συμμάχου τοῦ προλεταριάτου στόν ἀγώνα του γιά τήν ἐξουσία, εἶναι παράγωγο ζήτημα»[15].

Εἶναι σωστή αὐτή ἡ θέση;

Νομίζω ὅτι εἶναι σωστή. Ἡ θέση αὐτή πηγάζει ὁλοκληρωτικά ἀπό τόν ὁρισμό τοῦ λενινισμοῦ. Πραγματικά, ἄν ὁ λενινισμός εἶναι ἡ θεωρία καί ἡ ταχτική τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης, καί τό βασικό περιεχόμενο τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης εἶναι ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, τότε εἶναι ξεκάθαρο ὅτι τό κύριο στό λενινισμό εἶναι τό ζήτημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, ἡ ἐπεξεργασία αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, ἡ θεμελίωση καί ἡ συγκεκριμενοποίησή του.

Παρ' ὅλα αὐτά ὁ Ζηνόβιεφ δέ σύμφωνεῖ, ὅπως φαίνεται, μ' αὐτή τή θέση. Στό ἄρθρο του «Στή μνήμη τοῦ Λένιν» γράφει:

> «Τό ζήτημα τοῦ ρόλου τῆς ἀγροτιᾶς εἶναι, ὅπως ἔχω πεῖ, τό βασικό ζήτημα* τοῦ μπολσεβικισμοῦ, τοῦ λενινισμοῦ».

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

Ἡ θέση αὐτή τοῦ Ζηνόβιεφ, ὅπως βλέπετε, πηγάζει ὁλοκληρωτικά ἀπό τόν ἐσφαλμένο ὁρισμό τοῦ λενινισμοῦ, πού δέθηκε ἀπ' αὐτόν τόν ἴδιο. Γι' αὐτό εἶναι τό ἴδιο λαθεμένη, ὅπως λαθεμένος εἶναι καί ὁ ὁρισμός του γιά τό λενινισμό.

Εἶναι σωστή ἡ θέση τοῦ Λένιν, ὅτι ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου ἀποτελεῖ «τό βασικό περιεχόμενο τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης»; (Βλ. τόμ. 23ος, σελ. 337). Εἶναι ὁπωσδήποτε σωστή. Εἶναι σωστή ἡ θέση ὅτι ὁ λενινισμός εἶναι ἡ θεωρία καί ἡ ταχτική τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης; Νομίζω ὅτι εἶναι σωστή. Τί βγαίνει ὅμως ἀπ' αὐτό; Ἀπ' αὐτό βγαίνει πώς τό βασικό ζήτημα τοῦ λενινισμοῦ, ἡ ἀφετηρία του, τό θεμέλιό του, εἶναι τό ζήτημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Μήπως δέν εἶναι σωστό ὅτι τό ζήτημα τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, τό ζήτημα τοῦ ἁλματικοῦ χαραχτήρα ἀνάπτυξης τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, τό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, τό ζήτημα τοῦ προλεταριακοῦ κράτους, τό ζήτημα τῆς σοβιετικῆς μορφῆς αὐτοῦ τοῦ κράτους, τό ζήτημα τοῦ ρόλου τοῦ κόμματος στό σύστημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, τό ζήτημα τῶν δρόμων ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ—μήπως δέν εἶναι σωστό ὅτι ὅλα αὐτά τά ζητήματα τά ἐπεξεργάστηκε ἀκριβῶς ὁ Λένιν; Μήπως δέν εἶναι σωστό ὅτι αὐτά ἀκριβῶς τά ζητήματα ἀποτελοῦν τή βάση, τό θεμέλιο τῆς ἰδέας τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου; Μήπως δέν εἶναι σωστό ὅτι χωρίς τήν ἐπεξεργασία αὐτῶν τῶν βασικῶν ζητημάτων δέ θά μποροῦσε νά νοηθεῖ ἐπεξεργασία τοῦ ζητήματος τῆς ἀγροτιᾶς ἀπ' τήν ἄποψη τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου;

Οὔτε συζήτηση, ὅτι ὁ Λένιν ἦταν γνώστης τοῦ ζητήματος τῆς ἀγροτιᾶς. Οὔτε συζήτηση, ὅτι τό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς, σά ζήτημα συμμάχου τοῦ προλεταριάτου, ἔχει πολύ μεγάλη σημασία γιά τό προλεταριάτο καί ὅτι ἀποτελεῖ συστατικό μέρος τοῦ βασικοῦ ζητήματος τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Μά μήπως δέν εἶναι ξεκάθαρο, ὅτι ἄν δέν ἔμπαινε μπροστά στό λενινισμό τό βασικό ζήτημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, δέ θά ἔμπαινε καί τό παράγωγο ζήτημα, τό ζήτημα τοῦ συμμάχου τοῦ προλεταριάτου, τό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς; Μήπως δέν εἶναι ξεκάθαρο ὅτι ἄν δέν ἔμπαινε μπροστά στό λενινισμό τό πραχτικό ζήτημα τῆς κατάχτησης τῆς ἐξουσίας ἀπ' τό προλεταριάτο, δέ θά ἔμπαινε καί τό ζήτημα τῆς συμμαχίας μέ τήν ἀγροτιά;

Ὁ Λένιν δέ θἄταν ὁ πιό μεγάλος θεωρητικός τοῦ προλεταριάτου, ὅπως εἶναι ἀναμφισβήτητα, ἀλλά θἄταν ἕνας ἁπλός «φιλόσοφος τῆς ἀγροτιᾶς», ὅπως συνήθως τόν παριστάνουν οἱ φιλισταῖοι συγγραφεῖς τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἄν ἐπεξεργαζόταν τό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς, ὄχι πάνω στή βάση τῆς θεωρίας καί τῆς ταχτικῆς τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, μά χωρίς νά πάρει ὑπόψη αὐτή τή βάση, ἔξω ἀπ' αὐτή τή βάση.

Ἕνα ἀπ' τά δυό:

εἴτε τό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς εἶναι τό κύριο στό λενινισμό καί τότε ὁ λενινισμός δέν εἶναι κατάλληλος, δέν εἶναι ὑποχρεωτικός γιά τίς καπιταλιστικά ἀναπτυγμένες χῶρες, γιά τίς χῶρες πού δέν εἶναι ἀγροτικές·

εἴτε τό κύριο στό λενινισμό εἶναι ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τότε ὁ λενινισμός εἶναι ἡ διεθνής διδασκαλία τῶν προλετάριων ὅλων τῶν χωρῶν, κατάλληλη καί ὑποχρεωτική γιά ὅλες τίς χῶρες χωρίς ἐξαίρεση, συμπεριλαμβανομένων καί τῶν χωρῶν πού εἶναι καπιταλιστικά ἀναπτυγμένες.

Πρέπει ἐδῶ νά κάνουμε τήν ἐκλογή μας.

III

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ «ΔΙΑΡΚΟΥΣ» ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Στή «θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης»—στή μπροσούρα «Οἱ βάσεις τοῦ λενινισμοῦ»—δίνεται ἡ ἐκτίμηση: «θεωρία» πού ὑποτιμᾶ τό ρόλο τῆς ἀγροτιᾶς. Στή μπροσούρα αὐτή ἀναφέρεται:

«῾Ο Λένιν συνεπῶς καταπολεμοῦσε τούς ὀπαδούς τῆς «διαρκοῦς» ἐπανάστασης ὄχι γιά τό ζήτημα τοῦ ἀδιάκοπου τῆς ἐπανάστασης, γιατί ὁ ἴδιος ὁ Λένιν ἦταν ὑπέρ τῆς ἄποψης τοῦ ἀδιάκοπου τῆς ἐπανάστασης, μά γιατί ὑποτιμοῦσαν τό ρόλο τῆς ἀγροτιᾶς πού εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἐφεδρεία τοῦ προλεταριάτου»[16].

῾Ο χαρακτηρισμός αὐτός τῶν ρώσων «διαρκιστῶν» θεωροῦνταν ὥς τόν τελευταῖο καιρό γενικά παραδεχτός. Παρ' ὅλο ὅμως πού εἶναι γενικά σωστός; δέ μπορεῖ ὡστόσο νά θεωρεῖται ἐξαντλητικός. ῾Η συζήτηση τοῦ 1924 ἀπ' τή μιά μεριά, καί ἡ προσεχτική ἀνάλυση τῶν ἔργων τοῦ Λένιν ἀπ' τήν ἄλλη, ἔδειξαν ὅτι τό λάθος τῶν ρώσων «διαρκιστῶν» δέν ἦταν μονάχα ἡ ὑποτίμηση τοῦ ρόλου τῆς ἀγροτιᾶς, μά καί ἡ ὑποτίμηση τῶν δυνάμεων καί τῶν ἱκανοτήτων τοῦ προλεταριάτου νά πάρει μαζί του τήν ἀγροτιά, ἡ ἔλλειψη πίστης στήν ἰδέα τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου.

Γι' αὐτό στή μπροσούρα μου «῾Η ᾿Επανάσταση τοῦ ᾿Οχτώβρη καί ἡ ταχτική τῶν ρώσων κομμουνιστῶν» (Δεκέμβρης 1924) πλάτυνα αὐτό τό χαρακτηρισμό καί τόν ἀντικατάστησα μέ ἄλλον πληρέστερο. Νά τί ἀναφέρεται σ' αὐτή τή μπροσούρα:

«῞Ως τά σήμερα τόνιζαν συνήθως τή *μιά μόνο* πλευρά τῆς θεωρίας τῆς „διαρκοῦς ἐπανάστασης": τήν ἔλλειψη πίστης στίς ἐπαναστατικές δυνατότητες τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος. Σήμερα γιά νά μαστε δίκαιοι, εἶναι ἀπαραίτητο νά συμπληρώσουμε αὐτή τήν πλευρά μέ μιά *ἄλλη*: ἔλλειψη πίστης στίς δυνάμεις καί στίς ἱκανότητες τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας»[17].

Αὐτό βέβαια δέ σημαίνει ὅτι ὁ λενινισμός ἦταν ἤ εἶναι ἐνάντια στήν ἰδέα τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης χωρίς εἰσαγωγικά, πού τή διακήρυξε ὁ Μάρξ τήν πέμπτη δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα[18]. ᾿Αντίθετα ὁ Λένιν ἦταν ὁ μόνος μαρξιστής, πού κατανόησε σωστά καί ἀνάπτυξε τήν ἰδέα τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης. ῾Η διαφορά τοῦ Λένιν ἀπό τούς «διαρκιστές» πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα, εἶναι ὅτι οἱ «διαρκιστές» διαστρέβλωσαν τήν ἰδέα τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης τοῦ Μάρξ μετατρέποντάς την σέ ἄψυχο σχολαστικισμό, ἐνῶ ὁ Λένιν τήν πῆρε στήν καθαρή της μορφή καί τήν ἔκανε μιά ἀπό τίς βάσεις τῆς θεωρίας του τῆς ἐπανάστασης. Πρέπει νά θυμόμαστε ὅτι ἡ ἰδέα τῆς μετεξέλιξης τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης σέ σοσιαλιστική ἐπανάσταση, πού διατυπώθηκε ἀπό τό Λένιν ἀκόμα ἀπό τό 1905, εἶναι μιά ἀπό τίς μορφές ἐνσάρκωσης τῆς θεωρίας τοῦ Μάρξ γιά τή διαρκῆ ἐπανάσταση. Νά τί ἔγραφε ὁ Λένιν γι' αὐτό τό ζήτημα ἀκόμα ἀπό τό 1905:

«᾿Από τή δημοκρατική ἐπανάσταση θ' ἀρχίσουμε ἀμέσως νά περνᾶμε, καί ἀκριβῶς στό μέτρο τῶν δυνάμεών μας, στό μέτρο τῶν δυνάμεων τοῦ συνειδητοῦ καί ὀργανωμένου προλεταριάτου θ' ἀρχίσουμε νά περνᾶμε στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. *Εἴμαστε ὑπέρ τῆς ἀδιάκοπης ἐπανάστασης**. Δέ θά σταματήσουμε στή μέση τοῦ δρόμου...

Χωρίς νά πέφτουμε σέ τυχοδιωχτισμό, χωρίς νά προδίνουμε τήν ἐπιστημονική μας συνείδηση, χωρίς νά κυνηγᾶμε φτηνή δημοτικότητα, μποροῦμε νά ποῦμε καί λέμε *μονάχα ἕνα πράγμα*:

* ῾Η ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

θά βοηθήσουμε μέ όλες μας τίς δυνάμεις όλη τήν άγροτιά νά πραγματοποιήσει τή δημοκρατική επανάσταση, γιά νά είναι εύκολότερο σέ μάς, τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου, νά περάσουμε όσο τό δυνατό πιό γρήγορα στό καινούργιο καί ἀνώτερο καθῆκον, στή σοσιαλιστική επανάσταση». (Βλ. τόμ. 8ος, σελ. 186-187).

Καί νά τί γράφει ό Λένιν πάνω στό ίδιο θέμα δεκάξι χρόνια ἀργότερα, ὕστερα ἀπό τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο:

«Οἱ διάφοροι Καούτσκι, Χίλφερντιγκ, Μάρτοφ, Τσερνόφ, Χίλκβιτ, Λονγκέ, Μακντόναλντ, Τουράτι καί οἱ ἄλλοι ἥρωες τοῦ „2 1/2" μαρξισμοῦ, δέ μπόρεσαν νά καταλάβουν... τή σχέση ἀνάμεσα στήν ἀστικοδημοκρατική καί τήν προλεταριακή-σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ἡ πρώτη μετεξελίσσεται στή δεύτερη*. Ἡ δεύτερη λύνει ἐν παρόδῳ τά ζητήματα τῆς πρώτης. Ἡ δεύτερη στερεώνει τό ἔργο τῆς πρώτης. Ὁ ἀγώνας καί μόνο ὁ ἀγώνας κρίνει κατά πόσο θά κατορθώσει ἡ δεύτερη νά μετεξελιχθεῖ ἀπό τήν πρώτη». (Βλ. τόμ. 27ος, σελ. 26).

Ἐπισύρω ἰδιαίτερα τήν προσοχή στήν πρώτη περικοπή, πού εἶναι παρμένη ἀπό τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἡ στάση τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπέναντι στό ἀγροτικό κίνημα», πού δημοσιεύτηκε τήν 1η τοῦ Σεπτέμβρη 1905. Τό ὑπογραμμίζω γιά κείνους, πού ἐξακολουθοῦν ἀκόμα νά ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ Λένιν ἔφτασε δῆθεν στήν ἰδέα τῆς μετεξέλιξης τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης σέ σοσιαλιστική ἐπανάσταση, δηλαδή στήν ἰδέα τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης, μετά τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο. Ἡ περικοπή αὐτή δέν ἀφήνει καμιά ἀμφιβολία ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοί πλανιοῦνται οἰκτρά.

---

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

IV

Η ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ Η ΔΙΧΤΑΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ

Ποιά εἶναι τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης σέ διάκριση ἀπ' τήν ἀστική ἐπανάσταση;

Ἡ διαφορά ἀνάμεσα στήν προλεταριακή ἐπανάσταση καί τήν ἀστική ἐπανάσταση θά μποροῦσε νά συνοψιστεῖ σέ πέντε κύρια σημεῖα.

1) Ἡ ἀστική ἐπανάσταση ἀρχίζει συνήθως ὅταν οἱ μορφές τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος, πού μεγάλωσαν καί ὡρίμασαν στούς κόλπους τῆς φεουδαρχικῆς κοινωνίας πρίν ἀκόμα ξεσπάσει ἀνοιχτά ἡ ἐπανάσταση, εἶναι κιόλας λίγο-πολύ ἕτοιμες, ἐνῶ ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση ἀρχίζει μέσα σέ συνθῆκες πού ἀκόμα λείπουν ἤ σχεδόν λείπουν ἕτοιμες μορφές σοσιαλιστικοῦ συστήματος.

2) Τό βασικό καθῆκον τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης εἶναι νά καταλάβει τήν ἐξουσία καί νά τήν φέρει σέ ἀντιστοιχία μέ τήν ὑπάρχουσα ἀστική οἰκονομία, ἐνῶ τό βασικό καθῆκον τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης εἶναι, ἀφοῦ καταλάβει τήν ἐξουσία, νά ἀνοικοδομήσει μιά καινούργια οἰκονομία, τή σοσιαλιστική.

3) Ἡ ἀστική ἐπανάσταση τερματίζεται συνήθως μέ τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας, ἐνῶ γιά τήν προλεταριακή ἐπανάσταση ἡ κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀποτελεῖ μονάχα τήν ἀρχή της καί ἡ ἐξουσία χρησιμοποιεῖται σά μοχλός γιά τό μετασχηματισμό τῆς παλιᾶς οἰκονομίας καί τήν ὀργάνωση τῆς καινούργιας.

4) Ἡ ἀστική ἐπανάσταση περιορίζεται στήν ἀντικατάσταση στήν ἐξουσία τῆς μιᾶς ὁμάδας ἐκμεταλλευτῶν μέ μιά

ἄλλη ὁμάδα ἐκμεταλλευτῶν καί γιά τό λόγο αὐτό δέν ἔχει ἀνάγκη νά συντρίψει τήν παλιά κρατική μηχανή, ἐνῶ ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση σαρώνει ἀπό τήν ἐξουσία ὅλες τίς ὁμάδες ἐκμεταλλευτῶν καί βάζει στήν ἐξουσία τόν ἡγέτη ὅλων τῶν ἐργαζομένων καί ἐκμεταλλευομένων, τήν τάξη τῶν προλετάριων, καί γι' αὐτό δέ μπορεῖ νά τά βγάλει πέρα χωρίς τή συντριβή τῆς παλιᾶς κρατικῆς μηχανῆς καί τήν ἀντικατάστασή της μέ μιά καινούργια.

5) Ἡ ἀστική ἐπανάσταση δέ μπορεῖ νά συσπειρώσει γύρω ἀπό τήν ἀστική τάξη γιά μιά κάπως μακρόχρονη περίοδο τά ἑκατομμύρια τῶν ἐργαζομένων καί τῶν ἐκμεταλλευομένων μαζῶν, ἀκριβῶς γιατί εἶναι ἐργαζόμενοι καί ἐκμεταλλευόμενοι, ἐνῶ ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση μπορεῖ καί πρέπει νά συνδέσει τίς μάζες αὐτές μέ τό προλεταριάτο σέ μιά μακρόχρονη συμμαχία ἀκριβῶς γιατί εἶναι ἐργαζόμενες καί ἐκμεταλλευόμενες, ἄν θέλει νά ἐκπληρώσει τό βασικό της καθῆκον, τή στερέωση τῆς ἐξουσίας τοῦ προλεταριάτου καί τήν ἀνοικοδόμηση μιᾶς νέας οἰκονομίας, τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας.

Νά μερικές βασικές θέσεις τοῦ Λένιν πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα:

«Μιά ἀπ' τίς βασικές διαφορές—λέει ὁ Λένιν—ἀνάμεσα στήν ἀστική καί τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση εἶναι ὅτι γιά τήν ἀστική ἐπανάσταση, πού ξεπηδᾶ ἀπό τό φεουδαρχισμό, δημιουργοῦνται βαθμιαῖα μέσα στούς κόλπους τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος οἱ νέες οἰκονομικές ὀργανώσεις, πού μεταβάλλουν βαθμιαῖα ὅλες τίς πλευρές τῆς φεουδαρχικῆς κοινωνίας. Μπροστά στήν ἀστική ἐπανάσταση ἔμπαινε μονάχα ἕνα καθῆκον: νά σαρώσει, νά πετάξει μακριά, νά συντρίψει ὅλα τά δεσμά τῆς προηγούμενης κοινωνίας. Ἐκπληρώνοντας αὐτό τό καθῆκον κάθε ἀστική ἐπανάσταση ἐκπληρώνει ὅλα ὅσα ἀπαιτοῦνται ἀπ' αὐτήν: ἐνισχύει τήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ

Ὁλότελα διαφορετική εἶναι ἡ θέση τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Ὅσο πιό καθυστερημένη εἶναι ἡ χώρα πού τόφερε ἡ ἀνάγκη, λόγω τῶν ζίκ-ζάκ τῆς ἱστορίας, ν' ἀρχίσει τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, τόσο δυσκολότερο εἶναι γι' αὐτήν τό πέρασμα ἀπό τίς παλιές καπιταλιστικές σχέσεις στίς σοσιαλιστικές. Ἐδῶ, στά καθήκοντα τῆς καταστροφῆς προστίθενται καινούργια καθήκοντα, πού ἡ δυσκολία τους εἶναι πρωτάκουστη—τά ὀργανωτικά καθήκοντα». (Βλ. τόμ. 22ος, σελ. 315).

«Ἄν—συνεχίζει ὁ Λένιν—ἡ λαϊκή δημιουργικότητα τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, ὕστερα ἀπό τή μεγάλη πείρα τοῦ 1905 δέν εἶχε δημιουργήσει τά Σοβιέτ ἀπό τό Φλεβάρη ἀκόμα τοῦ 1917, τά Σοβιέτ αὐτά δέ θά μποροῦσαν σέ καμιά περίπτωση νά πάρουν τήν ἐξουσία τόν Ὀχτώβρη, γιατί ἡ ἐπιτυχία ἐξαρτιόταν μονάχα ἀπό τήν ὕπαρξη ἕτοιμων ὀργανωτικῶν μορφῶν τοῦ κινήματος, πού νά ἀγκαλιάζουν ἑκατομμύρια ἀνθρώπους. Αὐτή ἡ ἕτοιμη μορφή τοῦ κινήματος ἦταν τά Σοβιέτ καί γι' αὐτό στό πολιτικό πεδίο μᾶς περίμεναν οἱ λαμπρές ἐκεῖνες ἐπιτυχίες, ἡ ἀσταμάτητη ἐκείνη θριαμβευτική πορεία, πού τή ζήσαμε. Ὅλα αὐτά ἔγιναν γιατί ὑπῆρχε ἕτοιμη ἡ καινούργια μορφή πολιτικῆς ἐξουσίας καί δέ μᾶς ἔμενε παρά μέ μερικά διατάγματα νά μετατρέψουμε τήν ἐξουσία τῶν Σοβιέτ ἀπ' τήν ἐμβρυώδη κατάσταση πού βρισκόταν τούς πρώτους μῆνες τῆς ἐπανάστασης σέ μιά μορφή πού ἔχει ἀναγνωρισθεῖ νόμιμα καί κατοχυρωθεῖ στό Ρωσικό κράτος, στή Σοβιετική Δημοκρατία τῆς Ρωσίας». (Βλ. τόμ. 22ος, σελ. 315).

«Ὑπολείπονταν ἀκόμα—λέει ὁ Λένιν—δυό ἐξαιρετικά δύσκολα καθήκοντα, πού ἡ λύση τους δέ μποροῦσε μέ κανένα τρόπο νά εἶναι ἡ θριαμβευτική ἐκείνη πορεία, πού σημείωσε τούς πρώτους της μῆνες ἡ ἐπανάστασή μας». (Βλ. στόν ἴδιο τόμο, σελ. 315).

«Πρῶτα, ἦταν τά καθήκοντα τῆς ἐσωτερικῆς ὀργάνωσης, πού μπαίνουν μπροστά σέ κάθε σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ἡ διαφορά μιᾶς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης ἀπό μιά ἀστική εἶναι ἀκριβῶς ὅτι ἡ ἀστική ἐπανάσταση διαθέτει ἕτοιμες μορφές καπιταλιστικῶν σχέσεων, ἐνῶ ἡ Σοβιετική ἐξουσία—ἡ προλεταριακή—δέ βρίσκει τέτιες ἕτοιμες σχέσεις, ἄν δέν πάρουμε ὑπόψη τίς πιό ἀναπτυγμένες μορφές τοῦ καπιταλισμοῦ, πού στήν οὐσία ἔχουν ἀγκαλιάσει ἕνα μικρό μέρος ἀπό τίς κορυφές τῆς βιομηχανίας καί ἔχουν θίξει ἐλάχιστα τή γεωργία. Ἡ ὀργάνωση τῆς λογιστικῆς ὑπηρεσίας, ὁ ἔλεγχος στίς μεγάλες ἐπιχειρήσεις, ἡ μετατροπή ὅλου τοῦ κρατικοῦ οἰκονομικοῦ μηχανισμοῦ σέ μιά ἑνιαία πολύ μεγάλη μηχα-

νή, σέ οἰκονομικό ὀργανισμό, πού νά δουλεύει ἔτσι ὥστε ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ἄνθρωποι νά καθοδηγοῦνται ἀπό ἕνα ἑνιαῖο σχέδιο, νά τό γιγάντιο ὀργανωτικό καθῆκον πού ἔπεφτε στούς ὤμους μας. Κάτω ἀπό τίς σημερινές συνθῆκες δουλιᾶς τό καθῆκον αὐτό δέ μποροῦσε μέ κανένα τρόπο νά ἐκπληρωθεῖ μέ ἕνα „ἀέρα!" ὅπως ἀκριβῶς κατορθώναμε καί ἐκπληρώναμε τά καθήκοντα τοῦ ἐμφύλιου πολέμου». (Βλ. στόν ἴδιο τόμο, σελ. 316).

«Ἡ δεύτερη ἀπό τίς γιγάντιες δυσκολίες... ἦταν τό διεθνές ζήτημα. Ἄν μπορέσαμε τόσο εὔκολα νά τά βγάλουμε πέρα μέ τίς συμμορίες τοῦ Κερένσκι, ἄν τόσο εὔκολα δημιουργήσαμε μιά ἐξουσία δική μας, ἄν χωρίς τήν παραμικρότερη προσπάθεια ἀποχτήσαμε τό διάταγμα γιά τήν κοινωνικοποίηση τῆς γῆς καί τόν ἐργατικό ἔλεγχο, ἄν τόσο εὔκολα τά πετύχαμε ὅλα αὐτά, αὐτό ἔγινε μονάχα γιατί διαμορφώθηκαν εὐνοϊκές συνθῆκες πού μᾶς προστάτευσαν γιά ἕνα σύντομο χρονικό διάστημα ἀπό τό διεθνῆ ἰμπεριαλισμό. Ὁ διεθνής ἰμπεριαλισμός, μ' ὅλη τήν ἰσχή τοῦ κεφαλαίου του, μέ τό ὑψηλό ἐπίπεδο ὀργάνωσης τῆς πολεμικῆς τεχνικῆς του, πού ἀποτελεῖ πραγματική δύναμη, πραγματικό φρούριο τοῦ διεθνοῦς κεφαλαίου, ὁ διεθνής ἰμπεριαλισμός δέ μποροῦσε σέ καμιά περίπτωση καί μέ κανένα ὅρο νά ζήσει εἰρηνικά πλάι στή Σοβιετική Δημοκρατία, καί λόγω τῆς ἀντικειμενικῆς του θέσης καί λόγω τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων τῆς καπιταλιστικῆς τάξης πού ἐνσάρκωνε. Δέ μποροῦσε νά ζήσει λόγω τῶν ἐμπορικῶν δεσμῶν καί τῶν διεθνῶν χρηματιστικῶν σχέσεων. Ἡ σύγκρουση εἶναι ἀναπόφευχτη. Αὐτοῦ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ μεγαλύτερη δυσκολία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, τό μεγαλύτερό της ἱστορικό πρόβλημα: ἡ ἀνάγκη νά ἐκπληρώσει τά διεθνῆ καθήκοντα, ἡ ἀνάγκη νά προκαλέσει τήν παγκόσμια ἐπανάσταση». (Βλ. τόμ. 22ος, σελ. 317).

Αὐτός εἶναι ὁ ἐσωτερικός χαρακτήρας καί τό βασικό νόημα τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης.

Μπορεῖ ἄραγε νά γίνει ἕνας τόσο ριζικός μετασχηματισμός τῆς παλιᾶς ἀστικῆς τάξης πραγμάτων χωρίς μιά βίαιη ἐπανάσταση, χωρίς τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου;

Εἶναι ξεκάθαρο ὅτι δέ μπορεῖ. Τό νά πιστεύει κανείς ὅτι μιά τέτια ἐπανάσταση μπορεῖ νά γίνει εἰρηνικά, μέσα στά πλαίσια τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας, πού εἶναι προσαρμοσμένη στήν κυριαρχία τῆς ἀστικῆς τάξης, σημαίνει ἤ ὅτι τρελλάθηκε καί ἔχασε τό νόημα τῶν λογικῶν ἀνθρώπινων ἐννοιῶν, ἤ ὅτι ἀπαρνιέται ξετσίπωτα καί ἀπροκάλυπτα τήν προλεταριακή ἐπανάσταση.

Ἡ θέση αὐτή πρέπει νά τονιστεῖ μέ τόσο μεγαλύτερη δύναμη καί κατηγορηματικότητα, ὅσο ἔχουμε νά κάνουμε μέ μιά προλεταριακή ἐπανάσταση πού ἔχει νικήσει γιά τήν ὥρα σέ μιά μόνη χώρα, πού περιβάλλεται ἀπό ἐχθρικές καπιταλιστικές χῶρες καί πού τήν ἀστική τάξη αὐτῆς τῆς χώρας δέ μπορεῖ παρά νά τήν ὑποστηρίξει τό διεθνές κεφάλαιο.

Νά γιατί ὁ Λένιν λέει ὅτι:

«Ἡ ἀπελευθέρωση τῆς καταπιεζόμενης τάξης εἶναι ἀδύνατη ὄχι μονάχα χωρίς μιά βίαιη ἐπανάσταση, *μά καί χωρίς τή συντριβή* τοῦ μηχανισμοῦ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας πού ἔχει δημιουργήσει ἡ κυρίαρχη τάξη». (Βλ. τόμ. 21ος, σελ. 373).

«„Ἄς ἀποφανθεῖ πρῶτα, μέσα σέ συνθῆκες διατήρησης τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας, δηλ. διατήρησης τῆς ἐξουσίας καί τοῦ ζυγοῦ τοῦ κεφαλαίου, ἡ πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ ὑπέρ τοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου καί τότε μονάχα τό κόμμα μπορεῖ καί πρέπει νά πάρει τήν ἐξουσία"—λένε οἱ μικροαστοί δημοκράτες, πραγματικοί ὑπηρέτες τῆς ἀστικῆς τάξης πού αὐτοαποκαλοῦνται „σοσιαλιστές"»*. (Βλ. τόμ. 24ος, σελ. 647).

«„Ἄς ἀνατρέψει πρῶτα τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο τήν κεφαλαιοκρατία, ἄς τσακίσει πρῶτα τό ζυγό τοῦ κεφαλαίου, ἄς συντρίψει τόν ἀστικό κρατικό μηχανισμό—καί τότε τό νικηφόρο προλεταριάτο θά μπορέσει νά κερδίσει γρήγορα μέ τό μέρος του τή συμπάθεια καί τήν ὑποστήριξη τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐργαζομένων μή προλεταριακῶν μαζῶν, ἱκανοποιώντας τες σέ βάρος τῶν ἐκμεταλλευτῶν"—λέμε ἐμεῖς»*. (Βλ. στό ἴδιο μέρος).

«Γιά νά κερδίσει μέ τό μέρος του τήν πλειοψηφία τοῦ πλη-

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

θυσμοῦ τό προλεταριάτο εἶναι ὑποχρεωμένο—συνεχίζει ὁ Λένιν—πρῶτο, ν' ἀνατρέψει τήν ἀστική τάξη καί νά πάρει στά χέρια του τήν κρατική ἐξουσία: εἶναι ὑποχρεωμένο, δεύτερο, νά ἐγκαθιδρύσει τή Σοβιετική ἐξουσία· κάνοντας συντρίμια τόν παλιό κρατικό μηχανισμό, ὑποσκάφτοντας ἔτσι μέ μιᾶς τήν κυριαρχία, τό κῦρος, τήν ἐπιρροή τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῶν μικροαστῶν συμβιβαστῶν μέσα στίς μή προλεταριακές ἐργαζόμενες μάζες. Εἶναι ὑποχρεωμένο, τρίτο, νά ἐκμηδενίσει τήν ἐπιρροή τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῶν μικροαστῶν συμβιβαστῶν, μέσα στήν πλειοψηφία τῶν μή προλεταριακῶν ἐργαζομένων μαζῶν, μέ τήν ἐπαναστατική ἱκανοποίηση τῶν οἰκονομικῶν ἀναγκῶν τους, σέ βάρος τῶν ἐκμεταλλευτῶν». (Βλ. στόν ἴδιο τόμο, σελ. 641).

Αὐτά εἶναι τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης.

Ποιά εἶναι, σέ σχέση μ' αὐτό, τά βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, ὅταν δεχτοῦμε ὅτι ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι τό βασικό περιεχόμενο τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης;

Νά ὁ πιό γενικός ὁρισμός τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου πού ἔδοσε ὁ Λένιν:

«Ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου δέ σημαίνει τό τέλος τῆς ταξικῆς πάλης, μά τή συνέχισή της μέ νέες μορφές. Ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἡ ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου, πού νίκησε καί πῆρε στά χέρια του τήν πολιτική ἐξουσία, ἐνάντια στήν ἀστική τάξη πού νικήθηκε μά δέν ἐξοντώθηκε, δέν ἐξαφανίστηκε, δέν ἔπαυσε νά προβάλλει ἀντίσταση, ἐνάντια στήν ἀστική τάξη πού δυνάμωσε τήν ἀντίστασή της». (Βλ. τόμ. 24ος, σελ. 311).

Ἀντικρούοντας ἐκείνους πού συγχέουν τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου μέ τήν «παλλαϊκή», «τήν ἐκλεγμένη ἀπ' ὅλους» ἐξουσία, μέ τήν «αταξική» ἐξουσία, ὁ Λένιν γράφει:

«Ἡ τάξη πού πῆρε στά χέρια της τήν πολιτική κυριαρχία, τήν πῆρε ἔχοντας συνείδηση πώς τήν παίρνει μόνη της*. Αὐτό περιλαβαίνεται στήν ἔννοια διχτατορία τοῦ προλεταριάτου. Ἡ ἔννοια αὐτή τότε μονάχα ἔχει νόημα, ὅταν μιά τάξη ξέρει πώς παίρνει μονάχη στά χέρια της τήν πολιτική ἐξουσία καί δέν ξεγελᾶ οὔτε τόν ἑαυτό της, οὔτε τούς ἄλλους μέ φλυαρίες γιά „παλλαϊκή ἐκλεγμένη ἀπ' ὅλους, καθαγιασμένη ἀπ' ὅλο τό λαό" ἐξουσία». (Βλ. τόμ. 26ος, σελ. 286).

Αὐτό δέ σημαίνει ὡστόσο ὅτι ἡ ἐξουσία μιᾶς μονάχα τάξης, τῆς τάξης τῶν προλεταρίων, πού δέν τή μοιράζεται καί δέ μπορεῖ νά τή μοιραστεῖ μέ τίς ἄλλες τάξεις, δέν ἔχει ἀνάγκη γιά τήν πραγματοποίηση τῶν σκοπῶν της ἀπό τή βοήθεια, ἀπό τή συμμαχία μέ τίς ἐργαζόμενες καί ἐκμεταλλευόμενες μάζες τῶν ἄλλων τάξεων. Ἀντίθετα. Ἡ ἐξουσία αὐτή, ἡ ἐξουσία τῆς μιᾶς τάξης μπορεῖ νά ἐγκαθιδρυθεῖ καί νά ἀσκηθεῖ ὡς τό τέλος μονάχα μέ μιά συμμαχία ἰδιαίτερης μορφῆς ἀνάμεσα στήν τάξη τῶν προλεταρίων καί τίς ἐργαζόμενες μάζες τῶν μικροαστικῶν τάξεων καί προπαντός τίς ἐργαζόμενες μάζες τῆς ἀγροτιᾶς.

Ποιά εἶναι αὐτή ἡ ἰδιαίτερη μορφή συμμαχίας, σέ τί συνίσταται; Μήπως ἡ συμμαχία αὐτή μέ τίς ἐργαζόμενες μάζες τῶν ἄλλων, μή προλεταριακῶν τάξεων ἀντιφάσκει γενικά στήν ἰδέα τῆς διχτατορίας μιᾶς μονάχα τάξης;

Αὐτή ἡ ἰδιαίτερη μορφή συμμαχίας συνίσταται στό ὅτι ἡ καθοδηγητική δύναμη αὐτῆς τῆς συμμαχίας εἶναι τό προλεταριάτο. Αὐτή ἡ ἰδιαίτερη μορφή συμμαχίας συνίσταται στό ὅτι ὁ καθοδηγητής τοῦ κράτους, ὁ καθοδηγητής στό σύστημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἕνα μόνο κόμμα, τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου, τό κόμμα τῶν κομμουνιστῶν, πού δέ μοιράζεται καί δέ

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

μπορεῖ νά μοιράζεται τήν καθοδήγηση μέ ἄλλα κόμματα.

Ὅπως βλέπετε ἡ ἀντίφαση ἐδῶ εἶναι μόνο φαινομενική, εἰκονική.

«Ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου—λέει ὁ Λένιν—εἶναι ἡ ἰδιαίτερη μορφή ταξικῆς συμμαχίας* ἀνάμεσα στό προλεταριάτο, τήν πρωτοπορία τῶν ἐργαζομένων, καί στά πολυάριθμα μή προλεταριακά στρώματα τῶν ἐργαζομένων (μικροαστοί, μικροί νοικοκυραῖοι, ἀγροτιά, διανόηση κλπ.) ἤ τήν πλειοψηφία τους, συμμαχίας ἐνάντια στό κεφάλαιο, συμμαχίας πού ἔχει σκοπό τήν ὁλοκληρωτική ἀνατροπή τοῦ κεφαλαίου, τήν πλήρη κατάπνιξη τῆς ἀντίστασης τῆς ἀστικῆς τάξης καί κάθε ἀπόπειρας παλινόρθωσης ἀπό μέρους της, συμμαχίας πού ἔχει σκοπό τήν ὁριστική δημιουργία καί στερέωση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Εἶναι ἕνα ἰδιαίτερο εἶδος συμμαχίας, πού διαμορφώνεται μέσα σέ ἰδιόμορφες συνθῆκες καί συγκεκριμένα μέσα στίς συνθῆκες ἑνός λυσσασμένου ἐμφυλίου πολέμου, εἶναι ἡ συμμαχία τῶν σταθερῶν ὀπαδῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ μέ τούς ταλαντευόμενους συμμάχους του, κάποτε μέ τούς „οὐδέτερους" (καί τότε ἀπό συμφωνία γιά πάλη, ἡ συμμαχία γίνεται συμφωνία γιά οὐδετερότητα), εἶναι ἡ συμμαχία ἀνάμεσα σέ τάξεις διαφορετικές οἰκονομικά, πολιτικά, κοινωνικά, πνευματικά»*. (Βλ. τόμ. 24ος, σελ. 311).

Σέ ἕναν ἀπό τούς λόγους πού περιεῖχαν καθοδηγητικές ὁδηγίες ὁ Κάμενεφ, κάνοντας πολεμική ἐνάντια σ' αὐτή τήν ἀντίληψη γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, λέει:

«Ἡ διχτατορία δέν εἶναι* ἡ συμμαχία μιᾶς τάξης μέ μιά ἄλλη».

Νομίζω πώς ὁ Κάμενεφ ἔχει ἐδῶ ὑπόψη του προπαντός ἕνα σημεῖο τῆς μπροσούρας μου: «Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ Ὀχτώβρη καί ἡ ταχτική τῶν ρώσων κομμουνιστῶν», πού λέει:

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

«Ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου δέν εἶναι ἁπλῶς ἕνας ἀνώτατος κύκλος πού ἀποτελεῖ κυβέρνηση, „διαλεγμένος" „ἔξυπνα" μέ τή φροντίδα κάποιου „ἔμπειρου στρατηλάτη" καί πού „στηρίζεται σοφά" σ' αὐτά ἤ ἐκεῖνα τά στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ· Ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ταξική συμμαχία τοῦ προλεταριάτου καί τῶν ἐργαζομένων μαζῶν τῆς ἀγροτιᾶς γιά τήν ἀνατροπή τοῦ κεφαλαίου, γιά τήν ὁριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ, μέ τόν ὅρο ὅτι καθοδηγητική δύναμη αὐτῆς τῆς συμμαχίας θά εἶναι τό προλεταριάτο»[19].

Ὑποστηρίζω ἀπόλυτα αὐτή τή διατύπωση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, γιατί νομίζω ὅτι συμπίπτει πέρα γιά πέρα μέ τή διατύπωση τοῦ Λένιν, πού μόλις παρέθεσα.

Ὑποστηρίζω πώς ἡ δήλωση τοῦ Κάμενεφ ὅτι «ἡ διχτατορία δέν εἶναι ἡ συμμαχία μιᾶς τάξης μέ μιά ἄλλη», πού μᾶς τήν παρουσίασε μέ τόσο κατηγορηματική μορφή, δέν ἔχει τίποτα τό κοινό μέ τή λενινιστική θεωρία τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Ὑποστηρίζω πώς ἔτσι μποροῦν νά μιλοῦν μονάχα ἄνθρωποι πού δέν ἔχουν καταλάβει τό νόημα τῆς ἰδέας τῆς στενῆς σύνδεσης, τῆς ἰδέας τῆς συμμαχίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, τῆς ἰδέας τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου σ' αὐτή τή συμμαχία.

Ἔτσι μποροῦν νά μιλοῦν μονάχα ἄνθρωποι πού δέν ἔχουν καταλάβει τή θέση τοῦ Λένιν ὅτι:

«Μονάχα ἡ συμφωνία μέ τήν ἀγροτιά* μπορεῖ νά σώσει τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση τῆς Ρωσίας, ὅσο δέν ἔχει ἀρχίσει ἡ ἐπανάσταση στίς ἄλλες χῶρες». (Βλ. τόμ. 26ος, σελ. 238).

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

Έτσι μπορούν νά μιλούν μονάχα άνθρωποι πού δέν έχουν καταλάβει τή θέση τοῦ Λένιν ὅτι:

«Ἡ ἀνώτατη ἀρχή τῆς δικτατορίας* εἶναι ἡ ὑποστήριξη τῆς συμμαχίας τοῦ προλεταριάτου μέ τήν ἀγροτιά, γιά νά μπορέσει τό προλεταριάτο νά διατηρήσει τόν καθοδηγητικό ρόλο καί τήν κρατική ἐξουσία». (Βλ. στόν ἴδιο τόμο, σελ. 460).

Τονίζοντας έναν από τούς σπουδαιότερους σκοπούς τῆς δικτατορίας, τό σκοπό τῆς κατάπνιξης τῶν ἐκμεταλλευτῶν, ὁ Λένιν λέει:

«Ἡ ἐπιστημονική ἔννοια τῆς δικτατορίας δέ σημαίνει τίποτα ἄλλο ἀπό μιά ἐξουσία πού δέν περιορίζεται ἀπό τίποτα, ἀπό κανένα νόμο καί ἀπό κανένα ἀπόλυτα κανόνα καί πού στηρίζεται ἄμεσα στή βία». (Βλ. τόμ. 25ος, σελ. 441).

«Δικτατορία σημαίνει—πάρτε το μιά γιά πάντα εἴδηση κύριοι καντέτοι—ἀπεριόριστη ἐξουσία πού στηρίζεται στή δύναμη καί ὄχι στό νόμο. Στή διάρκεια τοῦ ἐμφυλίου πολέμου κάθε νικηφόρα ἐξουσία μπορεῖ νἆναι μονάχα δικτατορία». (Βλ. τόμ. 25ος, σελ. 436).

Όμως ή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου δέν ἐξαντλεῖται, βέβαια, μέ τή βία, παρ' ὅλο πού χωρίς τή βία δέν ὑπάρχει δικτατορία.

«Ἡ δικτατορία—λέει ὁ Λένιν—δέ σημαίνει μόνο βία, παρ' ὅλο πού εἶναι ἀδύνατη χωρίς τή βία, σημαίνει ἐπίσης καί ὀργάνωση τῆς ἐργασίας ἀνώτερη ἀπό τήν προηγούμενη». (Βλ. τόμ. 24ος, σελ. 305).

«Ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου... δέν εἶναι μόνο βία ἐνάντια στούς ἐκμεταλλευτές, καί μάλιστα δέν εἶναι κυρίως βία. Ἡ οἰκονομική βάση αὐτῆς τῆς ἐπαναστατικῆς βίας, ἡ ἐγγύηση τῆς ζωτικότητας καί τῆς ἐπιτυχίας της εἶναι τό γεγονός ὅτι τό προλεταριάτο ἐκπροσωπεῖ καί πραγματοποιεῖ ἕνα ἀνώτερο τύπο κοινωνικῆς ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας σέ σύγκριση μέ τόν καπιταλισμό. Αὐτοῦ βρίσκεται ἡ οὐσία. Αὐτή εἶναι ἡ πηγή τῆς δύναμης καί ἡ

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

ἐγγύηση γιά τήν πλήρη καί ἀναπόφευχτη νίκη τοῦ κομμουνισμοῦ». (Βλ. τόμ. 24ος, σελ. 335-336).

«Ἡ κύρια οὐσία της (δηλαδή τῆς δικτατορίας. Ι. Στ.) βρίσκεται στό πνεῦμα ὀργάνωσης καί πειθαρχίας τοῦ πρωτοπόρου τμήματος τῶν ἐργαζομένων, τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς του, τοῦ μοναδικοῦ ἡγέτη του, τοῦ προλεταριάτου. Σκοπός του εἶναι νά δημιουργήσει τό σοσιαλισμό, νά ἐξαλείψει τό χωρισμό τῆς κοινωνίας σέ τάξεις, νά κάνει ὅλα τά μέλη τῆς κοινωνίας ἐργαζόμενους, νά ἀφαιρέσει τή βάση κάθε ἐκμετάλλευσης ἀνθρώπου ἀπό ἄνθρωπο. Αὐτός ὁ σκοπός δέ μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ μέ μιᾶς, χρειάζεται γι' αὐτό μιά ἀρκετά μακρόχρονη μεταβατική περίοδος ἀπό τόν καπιταλισμό πρός τό σοσιαλισμό, καί γιατί ἡ ἀναδιοργάνωση τῆς παραγωγῆς εἶναι δύσκολο πράγμα, καί γιατί χρειάζεται καιρός γιά νά γίνουν ριζικές ἀλλαγές σ' ὅλους τούς τομεῖς τῆς ζωῆς, καί γιατί ἡ τεράστια δύναμη τῆς συνήθειας τοῦ μικροαστικοῦ καί τοῦ ἀστικοῦ νοικοκυριοῦ μπορεῖ νά ὑπερνικηθεῖ μόνο μέ μακρόχρονο, ἐπίμονο ἀγώνα. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ὁ Μάρξ μιλάει γιά μιά ὁλόκληρη περίοδο δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, περίοδο περάσματος ἀπό τόν καπιταλισμό στό σοσιαλισμό». (Βλ. στόν ἴδιο τόμο, σελ. 314).

Αὐτά εἶναι τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Ἀπό δῶ βγαίνουν οἱ τρεῖς βασικές πλευρές τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου:

1. Χρησιμοποίηση τῆς ἐξουσίας τοῦ προλεταριάτου γιά τήν κατάπνιξη τῶν ἐκμεταλλευτῶν, γιά τήν ἄμυνα τῆς χώρας, γιά τή στερέωση τῶν δεσμῶν μέ τούς προλετάριους τῶν ἄλλων χωρῶν, γιά τήν ἀνάπτυξη καί τή νίκη τῆς ἐπανάστασης σέ ὅλες τίς χῶρες.

2. Χρησιμοποίηση τῆς ἐξουσίας τοῦ προλεταριάτου γιά τήν οριστική ἀπόσπαση τῶν ἐργαζομένων καί ἐκμεταλλευομένων μαζῶν ἀπό τήν ἀστική τάξη, γιά τή στερέωση τῆς συμμαχίας τοῦ προλεταριάτου μ' αὐτές τίς μάζες, γιά τό τράβηγμα αὐτῶν τῶν μαζῶν στό ἔργο τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης, γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς καθο-

δήγησης αὐτῶν τῶν μαζῶν ἀπό τό προλεταριάτο πού ἀσκεῖ τήν ἐξουσία.

3. Χρησιμοποίηση τῆς ἐξουσίας τοῦ προλεταριάτου γιά τήν ὀργάνωση τοῦ σοσιαλισμοῦ, γιά τήν ἐξάλειψη τῶν τάξεων, γιά τό πέρασμα στήν ἀταξική κοινωνία, στή σοσιαλιστική κοινωνία.

Ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἡ συνένωση καί τῶν τριῶν αὐτῶν πλευρῶν. Καμιά ἀπ' αὐτές τίς πλευρές δέ μπορεῖ νά παρουσιαστεῖ σάν τό μ ο ν α δ ι κ ό χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί, ἀντίστροφα, φτάνει νά λείπει ἔστω κι ἕνα ἀπ' αὐτά τά γνωρίσματα γιά νά πάψει ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου νἆναι διχτατορία μέσα στίς συνθῆκες τῆς καπιταλιστικῆς περικύκλωσης. Γι' αὐτό καμιά ἀπ' αὐτές τίς τρεῖς πλευρές δέ μπορεῖ ν' ἀποκλειστεῖ χωρίς τόν κίνδυνο διαστρέβλωσης τῆς ἔννοιας διχτατορία τοῦ προλεταριάτου. Μόνο κι οἱ τρεῖς αὐτές πλευρές, παρμένες μαζί, μᾶς δίνουν τήν πλήρη καί ὁλοκληρωμένη ἔννοια τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου ἔχει δικές της περίοδες, δικές της ἰδιαίτερες μορφές, διάφορες μέθοδες δουλιᾶς. Στήν περίοδο τοῦ ἐμφυλίου πολέμου χτυπᾶ ἰδιαίτερα στό μάτι ἡ βίαιη πλευρά τῆς διχτατορίας. Ἀπ' αὐτό ὅμως δέ βγαίνει καθόλου, ὅτι στήν περίοδο τοῦ ἐμφυλίου πολέμου δέ γίνεται καμιά ἀνοικοδομητική δουλιά. Χωρίς ἀνοικοδομητική δουλιά δέν εἶναι δυνατό νά διεξαχθεῖ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος. Ἀντίθετα, στήν περίοδο τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ χτυπᾶ ἰδιαίτερα στό μάτι ἡ ειρηνική, ὀργανωτική, πολιτιστική δουλιά τῆς διχτατορίας, ἡ ἐπαναστατική νομιμότητα κλπ. Ἀπ' αὐτό ὅμως πάλι δέ βγαίνει καθόλου ὅτι στήν περίοδο τῆς ἀνοικοδόμησης ἡ βίαιη πλευρά τῆς διχτατορίας ἔπαψε νά ὑπάρχει ἤ ὅτι μπορεῖ νά

πάψει νά ὑπάρχει. Τά ὄργανα καταπίεσης, ὁ στρατός κι οἱ ἄλλες ὀργανώσεις, εἶναι τό ἴδιο ἀπαραίτητα τώρα, στήν περίοδο τῆς ἀνοικοδόμησης, ὅπως καί στήν περίοδο τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Χωρίς τήν ὕπαρξη αὐτῶν τῶν ὀργάνων εἶναι ἀδύνατη μιά κάπως ἐξασφαλισμένη ἀνοικοδομητική δουλιά τῆς διχτατορίας. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι ἡ ἐπανάσταση νίκησε γιά τήν ὥρα μονάχα σέ μιά χώρα. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι ὅσο θά ὑπάρχει καπιταλιστική περικύκλωση, θά ὑπάρχει καί ὁ κίνδυνος τῆς ἐπέμβασης, μέ ὅλες τίς συνέπειες πού ἀπορέουν ἀπ' αὐτό τόν κίνδυνο.

V

ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΚΑΙ Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΤΑΞΗ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΔΙΧΤΑΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ

Πιό πάνω μίλησα γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου ἀπό τήν ἄποψη τοῦ ἱστορικοῦ της ἀναπόφευχτου, ἀπό τήν ἄποψη τοῦ ταξικοῦ της περιεχομένου, ἀπό τήν ἄποψη τῆς κρατικῆς της φύσης, καί τέλος, ἀπό τήν ἄποψη τῶν καθηκόντων της καταστροφῆς καί δημιουργίας, πού ἐκπληρώνονται στή διάρκεια μιᾶς ὁλόκληρης ἱστορικῆς περιόδου, πού ὀνομάζεται μεταβατική περίοδος ἀπό τόν καπιταλισμό στό σοσιαλισμό.

Τώρα χρειάζεται νά μιλήσουμε γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου ἀπό τήν ἄποψη τῆς συγκρότησής της, ἀπό τήν ἄποψη τοῦ «μηχανισμοῦ» της, ἀπό τήν ἄποψη τοῦ ρόλου καί τῆς σημασίας τῶν «λουριῶν μεταβίβασης», τῶν «μοχλῶν», καί τῆς «κατευθύνουσας δύναμης», πού στό σύνολό τους ἀποτελοῦν «τό σύστημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου» (Λ έ ν ι ν) καί πού μ' αὐτά πραγματοποιεῖ-

ται ἡ καθημερινή ἐργασία τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Ποιά εἶναι αὐτά τά «λουριά μεταβίβασης», ἤ οἱ «μοχλοί» στό σύστημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου; Ποιά εἶναι αὐτή «ἡ κατευθύνουσα δύναμη»; Σέ τί χρειάζονται;

Οἱ μοχλοί ἤ τά λουριά μεταβίβασης εἶναι οἱ ἴδιες οἱ μαζικές ὀργανώσεις τοῦ προλεταριάτου, πού χωρίς αὐτές εἶναι ἀδύνατο νά ἀσκηθεῖ ἡ διχτατορία.

Ἡ κατευθύνουσα δύναμη εἶναι τό πρωτοπόρο τμῆμα τοῦ προλεταριάτου, εἶναι ἡ ἐμπροσθοφυλακή του, πού ἀποτελεῖ τή βασική καθοδηγητική δύναμη τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Τά λουριά αὐτά μεταβίβασης, οἱ μοχλοί καί ἡ κατευθύνουσα δύναμη εἶναι ἀπαραίτητα γιά τό προλεταριάτο, γιατί χωρίς αὐτά θά βρισκόταν στόν ἀγώνα του γιά τή νίκη στή θέση ἑνός ἄοπλου στρατοῦ ἀντιμέτωπου μέ τό ὀργανωμένο καί ἐξοπλισμένο κεφάλαιο. Οἱ ὀργανώσεις αὐτές εἶναι ἀπαραίτητες στό προλεταριάτο, γιατί χωρίς αὐτές θά πάθαινε ἀναπόφευχτη ἥττα στόν ἀγώνα του γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἀστικῆς τάξης, στόν ἀγώνα του γιά τή στερέωση τῆς ἐξουσίας του, στόν ἀγώνα του γιά τήν ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἡ συστηματική βοήθεια αὐτῶν τῶν ὀργανώσεων καί ἡ κατευθύνουσα δύναμη τῆς πρωτοπορίας εἶναι ἀπαραίτητες, γιατί χωρίς αὐτούς τούς ὅρους εἶναι ἀδύνατη μιά κάπως μακρόχρονη καί στέρεη διχτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Ποιές εἶναι αὐτές οἱ ὀργανώσεις;

Εἶναι, πρῶτο, τά ἐπαγγελματικά συνδικάτα τῶν ἐργατῶν μέ τίς διακλαδώσεις τους στό κέντρο καί τοπικά μέ τή μορφή μιᾶς ὁλόκληρης σειρᾶς ἀπό παραγωγικές, πολιτιστικές, διαπαιδαγωγητικές καί ἄλλες ὀργανώσεις. Οἱ ὀργανώσεις αὐτές συνενώνουν τούς ἐργάτες ὅλων τῶν ἐπαγγελμάτων. Οἱ ὀργανώσεις αὐτές δέν εἶναι κομματικές. Τά ἐπαγγελματικά συνδικάτα μποροῦν νά ὀνομαστοῦν καθολική ὀργάνωση τῆς ἐργατικῆς τάξης πού εἶναι ἡ κυρίαρχη τάξη στή χώρα μας. Εἶναι τό σχολειό τοῦ κομμουνισμοῦ. Ἀναδείχνουν ἀπό τίς γραμμές τους τούς καλύτερους ἀνθρώπους γιά τήν καθοδηγητική δουλιά σ' ὅλους τούς τομεῖς τῆς διακυβέρνησης τῆς χώρας. Πραγματοποιοῦν τή σύνδεση ἀνάμεσα στά πρωτοπόρα καί στά καθυστερημένα στοιχεῖα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Συνενώνουν τίς ἐργατικές μάζες μέ τήν πρωτοπορία τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Εἶναι, δεύτερο, τά Σοβιέτ μέ τίς πολυάριθμες διακλαδώσεις τους στό κέντρο καί τοπικά, μέ τή μορφή τῶν διοικητικῶν, οἰκονομικῶν, στρατιωτικῶν, πολιτιστικῶν καί ἄλλων κρατικῶν ὀργανώσεων, σύν τίς ἀπειράριθμες αὐτοδημιούργητες μαζικές ἑνώσεις τῶν ἐργαζομένων, πού περιβάλλουν αὐτές τίς ὀργανώσεις καί τίς συνδέουν μέ τόν πληθυσμό. Τά Σοβιέτ εἶναι μαζική ὀργάνωση ὅλων τῶν ἐργαζομένων τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ. Δέν εἶναι ὀργάνωση κομματική. Τά Σοβιέτ εἶναι ἡ ἄμεση ἔκφραση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Μέσω τῶν Σοβιέτ ἐφαρμόζονται ὅλα τά μέτρα γιά τό δυνάμωμα τῆς διχτατορίας καί τήν ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Μέσω τῶν Σοβιέτ πραγματοποιεῖται ἡ καθοδήγηση τῆς ἀγροτιᾶς ἀπό τό προλεταριάτο στόν κρατικό τομέα. Τά Σοβιέτ συνενώνουν τά ἑκατομμύρια τῶν ἐργαζομένων μαζῶν μέ τήν πρωτοπορία τοῦ προλεταριάτου.

Εἶναι τρίτο, οἱ συνεταιρισμοί ὅλων τῶν εἰδῶν μέ ὅλες τίς διακλαδώσεις τους. Ὁ συνεταιρισμός εἶναι μαζική ὀργάνωση τῶν ἐργαζομένων, ὀργάνωση ἀκομματική, πού τούς συνενώνει πρῶτα-πρῶτα σάν καταναλωτές καί

μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου καί σάν παραγωγούς, (ἀγροτικοί παραγωγικοί συνεταιρισμοί). Ὁ συνεταιρισμός ἀποχτᾶ ἰδιαίτερη σημασία ὕστερα ἀπό τή στερέωση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, στήν περίοδο τῆς πλατιᾶς ἀνοικοδόμησης. Διευκολύνει τή σύνδεση τῆς πρωτοπορίας τοῦ προλεταριάτου μέ τίς μάζες τῆς ἀγροτιᾶς καί δημιουργεῖ τή δυνατότητα νά τραβηχτοῦν οἱ μάζες αὐτές στό δρόμο τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης.

Εἶναι τέταρτο, ἡ Ὁμοσπονδία τῆς νεολαίας. Ἡ Ὁμοσπονδία τῆς νεολαίας εἶναι μαζική ὀργάνωση τῆς ἐργατικῆς καί τῆς ἀγροτικῆς νεολαίας, ὀργάνωση ἀκομματική, πού πρόσκειται ὅμως στό κόμμα. Γιά καθῆκον της ἔχει νά βοηθᾶ τό κόμμα στό ἔργο τῆς διαπαιδαγώγησης τῆς νέας γενιᾶς μέ τό πνεῦμα τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἐξασφαλίζει ἐφεδρεῖες νέων γιά ὅλες τίς ὑπόλοιπες μαζικές ὀργανώσεις τοῦ προλεταριάτου σ' ὅλους τούς τομεῖς τῆς διακυβέρνησης τῆς χώρας. Ἡ Ὁμοσπονδία τῆς νεολαίας απόχτησε ἰδιαίτερη σημασία ὕστερα ἀπό τή στερέωση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, στήν περίοδο τῆς πλατιᾶς πολιτιστικῆς καί διαπαιδαγωγητικῆς δουλιᾶς τοῦ προλεταριάτου.

Εἶναι τέλος, τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου, ἡ πρωτοπορία του. Ἡ δύναμή του συνίσταται στό ὅτι ἀπορροφάει στίς γραμμές του ὅλους τούς καλύτερους ἀνθρώπους τοῦ προλεταριάτου ἀπ' ὅλες τίς μαζικές του ὀργανώσεις. Ἡ ἀποστολή του εἶναι νά συντονίζει τή δουλιά ὅλων χωρίς ἐξαίρεση τῶν μαζικῶν ὀργανώσεων τοῦ προλεταριάτου καί νά κατευθύνει τή δράση τους πρός ἕνα ἑνιαῖο σκοπό, τό σκοπό τῆς ἀπελευθέρωσης τοῦ προλεταριάτου. Καί εἶναι ἀπόλυτα ἀναγκαῖο νά τίς συντονίζει καί νά τίς κατευθύνει πρός ἕνα ἑνιαῖο σκοπό, γιατί χωρίς αὐτό εἶναι ἀδύνατη ἡ ἑνότητα πάλης τοῦ προλεταριάτου, γιατί χωρίς αὐτό εἶναι ἀδύνατο νά καθοδηγηθοῦν οἱ προλεταριακές μάζες στόν ἀγώνα τους γιά τήν ἐξουσία, στόν ἀγώνα τους γιά τήν ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Μονάχα ὅμως ἡ πρωτοπορία τοῦ προλεταριάτου, τό κόμμα του, εἶναι ἱκανό νά συντονίζει καί νά κατευθύνει τή δουλιά τῶν μαζικῶν ὀργανώσεων τοῦ προλεταριάτου. Μονάχα τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου, μονάχα τό κόμμα τῶν κομμουνιστῶν εἶναι ἱκανό νά ἐκπληρώσει αὐτό τό ρόλο τοῦ βασικοῦ καθοδηγητῆ μέσα στό σύστημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Γιατί;

«Πρῶτο, γιατί τό κόμμα εἶναι τό σημεῖο συγκέντρωσης τῶν καλύτερων στοιχείων τῆς ἐργατικῆς τάξης, πού συνδέονται ἄμεσα μέ τίς ἐξωκομματικές ὀργανώσεις τοῦ προλεταριάτου καί πολύ συχνά τίς καθοδηγοῦν. Δεύτερο, γιατί τό κόμμα, σά σημεῖο συγκέντρωσης τῶν καλύτερων ἀνθρώπων τῆς ἐργατικῆς τάξης, εἶναι τό καλύτερο σχολειό γιά τή διαμόρφωση ἡγετῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἱκανῶν νά καθοδηγοῦν κάθε μορφή ὀργάνωσης τῆς τάξης τους. Τρίτο, γιατί τό κόμμα, σάν τό καλύτερο σχολειό ἡγετῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης, εἶναι χάρη στήν πείρα καί τό κύρος του ἡ μοναδική ὀργάνωση, ἡ ἱκανή νά συγκεντρώνει τή διεύθυνση τῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου καί νά μετατρέψει μέ τόν τρόπο αὐτό ὅλες τίς ἐξωκομματικές ὀργανώσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης σέ ἐξυπηρετικά ὄργανα καί λουριά μεταβίβασης πού συνδέουν τό κόμμα μέ τήν τάξη». (Βλ. «Οἱ Βάσεις τοῦ λενινισμοῦ»[20]).

Τό κόμμα εἶναι ἡ βασική καθοδηγητική δύναμη στό σύστημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

«Τό κόμμα εἶναι ἡ ἀνώτατη μορφή ταξικῆς ἑνωσης τοῦ προλεταριάτου» (Λένιν).

Ἔτσι λοιπόν: τά ἐπαγγελματικά συνδικάτα, σά μαζική ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου, πού συνδέει τό κόμμα μέ τήν τάξη, προπαντός στόν παραγωγικό τομέα· τά Σοβιέτ, σά μαζική ὀργάνωση τῶν ἐργαζομένων, πού

συνδέει τό κόμμα μαζί τους, προπαντός στόν κρατικό τομέα· οἱ *συνεταιρισμοί*, σά μαζική ὀργάνωση κυρίως τῆς ἀγροτιᾶς, πού συνδέει τό κόμμα μέ τίς ἀγροτικές μάζες, προπαντός στόν οἰκονομικό τομέα, στόν τομέα τοῦ τραβήγματος τῆς ἀγροτιᾶς στή σοσιαλιστική ἀνοικοδόμηση· ἡ *Ὁμοσπονδία τῆς νεολαίας*, σά μαζική ὀργάνωση τῆς ἐργατικῆς καί τῆς ἀγροτικῆς νεολαίας, προορισμένη νά διευκολύνει τήν πρωτοπορία τοῦ προλεταριάτου στή σοσιαλιστική διαπαιδαγώγηση τῆς νέας γενιᾶς καί στήν προετοιμασία ἐφεδρειῶν νέων· καί τέλος, *τό κόμμα*, σά βασική κατευθυντική δύναμη στό σύστημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, προορισμένη νά καθοδηγεῖ ὅλες αὐτές τίς μαζικές ὀργανώσεις—αὐτή εἶναι σέ γενικές γραμμές ἡ εἰκόνα τοῦ «μηχανισμοῦ» τῆς διχτατορίας, ἡ εἰκόνα τοῦ «συστήματος τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου».

Χωρίς τό κόμμα, σά βασική καθοδηγητική δύναμη, εἶναι ἀδύνατη μιά κάπως μακρόχρονη καί στέρεη διχτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Ἔτσι γιά νά χρησιμοποιήσουμε τά λόγια τοῦ Λένιν, «πετυχαίνουμε στό σύνολο ἕνα μηχανισμό, πού τυπικά δέν εἶναι κομμουνιστικός, μηχανισμό εὐλύγιστο καί σχετικά πλατύ καί πολύ ἰσχυρό κομμουνιστικό μηχανισμό, πού μ' αὐτόν τό κόμμα συνδέεται στενά μέ τήν *τάξη* καί τή *μάζα* καί πού μέσω του (τοῦ μηχανισμοῦ) καί κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ κόμματος ἀσκεῖται ἡ *διχτατορία τῆς τάξης*». (Βλ. τόμ. 25ος, σελ. 192).

Μ' αὐτό, βέβαια, δέν πρέπει νά ἐννοοῦμε ὅτι τό κόμμα μπορεῖ ἤ πρέπει νά ὑποκαταστήσει τά ἐπαγγελματικά συνδικάτα, τά Σοβιέτ καί τίς ἄλλες μαζικές ὀργανώσεις. Τό κόμμα ἀσκεῖ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου. Δέν τήν ἀσκεῖ ὅμως ἄμεσα, ἀλλά μέ τή βοήθεια τῶν ἐπαγγελ-

ματικῶν συνδικάτων, μέσω τῶν Σοβιέτ καί τῶν διακλαδώσεών τους. Χωρίς αὐτά τά «λουριά μεταβίβασης», θἆταν ἀδύνατη μιά κάπως στέρεη διχτατορία.

«Εἶναι ἀδύνατο—λέει ὁ Λένιν—νά ἀσκηθεῖ ἡ διχτατορία χωρίς μερικά „λουριά μεταβίβασης" ἀπό τήν πρωτοπορία στή μάζα τῆς πρωτοπόρας τάξης καί ἀπ' αὐτήν στή μάζα τῶν ἐργαζομένων». (Βλ. τόμ. 26ος, σελ. 65).

«Τό κόμμα ἀπορροφάει σά νά λέμε στίς γραμμές του τήν πρωτοπορία τοῦ προλεταριάτου, καί ἡ πρωτοπορία αὐτή ἀσκεῖ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου. Καί ἄν δέν ὑπάρχει ἕνα τέτιο θεμέλιο ὅπως εἶναι τά ἐπαγγελματικά συνδικάτα, δέν εἶναι δυνατό νά ἀσκηθεῖ ἡ διχτατορία, δέν εἶναι δυνατό νά ἐκπληρωθοῦν οἱ κρατικές λειτουργίες. Καί εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά τίς ἀσκήσουμε *μέσω** μιᾶς σειρᾶς ἰδιαίτερων ἱδρυμάτων ἐπίσης κάποιου νέου τύπου, καί συγκεκριμένα: *μέσω** τοῦ σοβιετικοῦ μηχανισμοῦ». (Βλ. τόμ. 26ος, σελ. 64).

Σάν ἀνώτατη ἔκφραση τοῦ καθοδηγητικοῦ ρόλου τοῦ κόμματος πχ. στή χώρα μας, στή Σοβιετική Ἕνωση, στή χώρα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, πρέπει νά ἀναγνωριστεῖ τό γεγονός ὅτι οὔτε ἕνα σοβαρό πολιτικό ἤ ὀργανωτικό ζήτημα δέ λύνεται ἀπό τίς σοβιετικές καί τίς ἄλλες μαζικές ὀργανώσεις μας, χωρίς τίς καθοδηγητικές ὑποδείξεις τοῦ κόμματος. Μ' *αὐτή τήν ἔννοια* θά μποροῦσε νά πεῖ κανείς ὅτι ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι *στήν οὐσία* «διχτατορία» τῆς πρωτοπορίας του, «διχτατορία» τοῦ κόμματός του, σά βασικῆς καθοδηγητικῆς δύναμης τοῦ προλεταριάτου. Νά τί εἶπε ὁ Λένιν γιά τό ζήτημα αὐτό στό 2ο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς[21].

«Ὁ Τέννερ λέει πώς εἶναι ὑπέρ τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, μά πώς τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου δέν τή φαν-

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

τάζεται καθόλου ὅπως τή φανταζόμαστε ἐμεῖς. Λέει, ὅτι ἐμεῖς μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου ἐννοοῦμε *στήν οὐσία** τή διχτατορία τῆς ὀργανωμένης καί συνειδητῆς μειοψηφίας του.

Καί πραγματικά στήν ἐποχή τοῦ καπιταλισμοῦ, ὅταν οἱ ἐργατικές μάζες ὑποβάλλονται σέ ἀδιάκοπη ἐκμετάλλευση καί δέ μποροῦν νά ἀναπτύξουν τίς ἀνθρώπινες ἱκανότητές τους, τό πιό χαρακτηριστικό γιά τά ἐργατικά πολιτικά κόμματα εἶναι ἀκριβῶς τό γεγονός, ὅτι δέ μποροῦν νά ἀγκαλιάσουν παρά μονάχα τή μειοψηφία τῆς τάξης τους. Τό πολιτικό κόμμα μπορεῖ νά συνενώσει μονάχα τή μειοψηφία τῆς τάξης, ἀκριβῶς ὅπως οἱ πραγματικά συνειδητοί ἐργάτες σέ κάθε καπιταλιστική κοινωνία ἀποτελοῦν μονάχα τή μειοψηφία ὅλων τῶν ἐργατῶν. Γι' αὐτό εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά ἀναγνωρίσουμε ὅτι μόνο αὐτή ἡ συνειδητή μειοψηφία μπορεῖ νά καθοδηγεῖ τίς πλατιές ἐργατικές μάζες καί νά τίς τραβᾶ μαζί της. Καί ἄν ὁ σ. Τέννερ λέει πώς εἶναι πολέμιος τοῦ κόμματος, μά ταυτόχρονα εἶναι ὑπέρ τῆς ἄποψης ἡ μειοψηφία τῶν καλύτερα ὀργανωμένων καί πιό ἐπαναστατῶν ἐργατῶν νά δείχνει τό δρόμο σ' ὅλο τό προλεταριάτο, τότε ἐγώ ὑποστηρίζω ὅτι στήν πραγματικότητα δέν ὑπάρχει διαφορά ἀνάμεσά μας». (Βλ. τόμ. 25ος, σελ. 347).

Αὐτό δέ σημαίνει, ὡστόσο, ὅτι ἀνάμεσα στή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ κόμματος («διχτατορία» τοῦ κόμματος) μποροῦμε νά βάλουμε τό *σημεῖο ἰσότητας*, ὅτι μποροῦμε νά *ταυτίσουμε* τούς δυό αὐτούς ὅρους, ὅτι μποροῦμε νά *ὑποκαταστήσουμε* τόν πρῶτο μέ τό δεύτερο. Νά λχ. ὁ Σόριν λέει: «*ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἡ διχτατορία τοῦ κόμματός μας*». Αὐτή ἡ θέση, ὅπως βλέπετε, ταυτίζει τή «διχτατορία τοῦ κόμματος» μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου. Μποροῦμε νά παραδεχτοῦμε σά σωστή αὐτή τήν ταύτιση, παραμένοντας στό ἔδαφος τοῦ λενινισμοῦ; Ὄχι, δέ μποροῦμε. Καί νά γιατί.

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

Πρῶτο. Στήν περικοπή ἀπό τό λόγο τοῦ Λένιν στό 2ο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, πού ἀναφέραμε πιό πάνω, ὁ Λένιν δέν ταυτίζει καθόλου τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ κόμματος μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου. Λέει ἁπλῶς ὅτι «μόνο ἡ συνειδητή μειοψηφία (δηλαδή τό κόμμα. Ι. Στ.) μπορεῖ νά καθοδηγεῖ τίς πλατιές ἐργατικές μάζες καί νά τίς τραβᾶ μαζί της», ὅτι *ἀκριβῶς μ' αὐτή τήν ἔννοια*, «μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου ἐννοοῦμε, *στήν οὐσία**, τή διχτατορία τῆς ὀργανωμένης καί συνειδητῆς μειοψηφίας του».

Ὅταν λέμε «στήν οὐσία» δέ σημαίνει ἀκόμα ὅτι λέμε «ὁλοκληρωτικά». Συχνά λέμε ὅτι τό ἐθνικό ζήτημα εἶναι, στήν οὐσία, ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς. Κι αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα σωστό. Αὐτό ὅμως δέ σημαίνει ἀκόμα ὅτι τό ἐθνικό ζήτημα καλύπτεται ἀπό τό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς, ὅτι τό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς ὅσον ἀφορᾶ τό πλάτος του εἶναι ἴσο μέ τό ἐθνικό, ὅτι τό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς εἶναι ταυτόσημο μέ τό ἐθνικό. Δέν εἶναι ἀνάγκη νά ἀποδείξουμε ὅτι τό ἐθνικό ζήτημα ὅσον ἀφορᾶ τό πλάτος του εἶναι πιό εὐρύ καί πιό πλούσιο ἀπό τό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς. Τό ἴδιο, σέ ἀναλογία, πρέπει νά ποῦμε καί γιά τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ κόμματος καί τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου. Ἄν τό κόμμα ἀσκεῖ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, καί μ' αὐτή τήν ἔννοια ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι *στήν οὐσία* «διχτατορία» τοῦ κόμματός του, αὐτό δέ σημαίνει ἀκόμα ὅτι ἡ «διχτατορία τοῦ κόμματος» (καθοδηγητικός ρόλος) εἶναι *ταυτόσημη* μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, ὅτι ὅσον ἀφορᾶ τό πλάτος της ἡ πρώτη *ἐξισώνεται* μέ τή δεύτερη. Δέν εἶναι ἀνάγκη νά ἀποδείξουμε ὅτι ἡ διχτατορία τοῦ προλε-

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

ταριάτου ὅσον ἀφορᾶ τό πλάτος της εἶναι πιό εὐρεία καί πιό πλούσια ἀπό τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ κόμματος. Τό κόμμα ἀσκεῖ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, μά ἀσκεῖ τή διχτατορία τοῦ *προλεταριάτου* καί ὄχι καμιά ἄλλη. Ὅποιος ταυτίζει τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ κόμματος μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, ὑποκαθιστᾶ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου μέ τή «διχτατορία» τοῦ κόμματος.

Δεύτερο. Καμιά σοβαρή ἀπόφαση τῶν μαζικῶν ὀργανώσεων τοῦ προλεταριάτου δέν παίρνεται χωρίς τίς καθοδηγητικές ὑποδείξεις τοῦ κόμματος. Αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα σωστό. Μά μήπως αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου *ἐξαντλεῖται* μέ τίς καθοδηγητικές ὑποδείξεις τοῦ κόμματος; Μήπως σημαίνει ὅτι οἱ καθοδηγητικές ὑποδείξεις τοῦ κόμματος μποροῦν, γι' αὐτό τό λόγο, νά ταυτιστοῦν μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου; Φυσικά δέ σημαίνει. Ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου ἀποτελεῖται ἀπό τίς καθοδηγητικές ὑποδείξεις τοῦ κόμματος σύν τήν πραγματοποίηση αὐτῶν τῶν ὑποδείξεων ἀπό τίς μαζικές ὀργανώσεις τοῦ προλεταριάτου, σύν τή μετατροπή τους σέ πράξη ἀπό τόν πληθυσμό. Ἐδῶ, ὅπως βλέπετε, ἔχουμε νά κάνουμε μέ μιά ὁλόκληρη σειρά περάσματα καί ἐνδιάμεσες βαθμίδες πού δέν ἀποτελοῦν καθόλου μικρῆς σημασίας στοιχεῖο τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Συνεπῶς, ἀνάμεσα στίς καθοδηγητικές ὑποδείξεις τοῦ κόμματος καί τή μετατροπή τους σέ πράξη βρίσκεται ἡ θέληση καί ἡ δράση τῶν καθοδηγούμενων, ἡ θέληση καί ἡ δράση τῆς τάξης, ἡ ἀπόφασή της (ἤ ἡ ἔλλειψη θέλησης ἀπό μέρους της) νά ὑποστηρίξει αὐτές τίς ὑποδείξεις, ἡ ἱκανότητα (ἤ ἡ ἀνικανότητά) της νά ἐφαρμόσει αὐτές τίς ὑποδείξεις, ἡ ἱκανότητα (ἤ ἡ ἀνικανότητά) της νά τίς ἐφαρμόσει ὅπως ἀκριβῶς τό ἀπαιτεῖ

ἡ κατάσταση. Δέ χρειάζεται κάν νά ἀποδείξουμε ὅτι τό κόμμα πού ἔχει ἀναλάβει τήν καθοδήγηση δέ μπορεῖ νά μήν παίρνει ὑπόψη του τή θέληση, τήν κατάσταση, τό ἐπίπεδο συνείδησης τῶν καθοδηγουμένων, δέ μπορεῖ νά μή λογαριάζει τή θέληση, τήν κατάσταση καί τό ἐπίπεδο συνείδησης τῆς τάξης του. Γι' αὐτό ὅποιος ταυτίζει τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ κόμματος μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου ὑποκαθιστᾶ τή θέληση καί τή δράση τῆς τάξης μέ τίς ὁδηγίες τοῦ κόμματος.

Τρίτο. «Ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου—λέει ὁ Λένιν—εἶναι ἡ ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου πού νίκησε καί πῆρε στά χέρια του τήν πολιτική ἐξουσία» (βλ. τόμ. 24ος, σελ. 311). Σέ τί μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ αὐτή ἡ *ταξική* πάλη; Μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ σέ μιά σειρά ἀπό ἔνοπλες ἐνέργειες τοῦ προλεταριάτου ἐνάντια στίς πραξικοπηματικές ἐνέργειες τῆς γκρεμισμένης ἀστικῆς τάξης ἤ ἐνάντια στήν ἐπέμβαση τῆς ξένης ἀστικῆς τάξης. Μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ στόν ἐμφύλιο πόλεμο, ἄν ἡ ἐξουσία τοῦ προλεταριάτου δέν ἔχει ἀκόμα στερεωθεῖ. Μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ σέ μιά πλατιά ὀργανωτική καί ἀνοικοδομητική ἐργασία τοῦ προλεταριάτου, μέ τό τράβηγμα τῶν πλατιῶν μαζῶν σ' αὐτή τήν ἐργασία, ὕστερα ἀπό τή στερέωση τῆς ἐξουσίας. Σ' ὅλες αὐτές τίς περιπτώσεις δρῶν πρόσωπο εἶναι τό προλεταριάτο σάν *τάξη*. Δέν ὑπῆρξε περίπτωση πού τό κόμμα, μονάχο του τό κόμμα, νά ἔχει ὀργανώσει ὅλες αὐτές τίς ἐνέργειες ἀποκλειστικά μέ τίς δικές του τίς δυνάμεις, χωρίς τήν ὑποστήριξη τῆς τάξης. Συνήθως τό κόμμα καθοδηγεῖ ἁπλῶς αὐτές τίς ἐνέργειες καί τίς καθοδηγεῖ στό βαθμό πού ἔχει τήν ὑποστήριξη τῆς τάξης. Γιατί τό κόμμα δέ μπορεῖ νά καλύψει τήν τάξη, δέ μπορεῖ νά τήν ὑποκαταστήσει. Γιατί τό κόμμα, παρ' ὅλο τό σοβαρό, καθοδηγητικό του ρόλο, παραμένει ὡστόσο ἕνα

κομμάτι τῆς τάξης. Γι' αὐτό ὅποιος ταυτίζει τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ κόμματος μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου ὑποκαθιστᾶ τήν τάξη μέ τό κόμμα.

Τέταρτο. Τό κόμμα ἀσκεῖ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου. «Τό κόμμα εἶναι ἡ πρωτοπορία τοῦ προλεταριάτου πού κυβερνᾶ ἄμεσα, εἶναι ὁ καθοδηγητής» (Λένιν)[22]. Μ' αὐτή τήν ἔννοια τό κόμμα παίρνει τήν ἐξουσία, τό κόμμα κυβερνᾶ τή χώρα. Αὐτό ὅμως δέ σημαίνει ὅτι τό κόμμα ἀσκεῖ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου ἔξω ἀπό τήν κρατική ἐξουσία, χωρίς τήν κρατική ἐξουσία, ὅτι τό κόμμα κυβερνᾶ τή χώρα ἔξω ἀπό τά Σοβιέτ, ὄχι μέσω τῶν Σοβιέτ. Αὐτό δέ σημαίνει ἀκόμα ὅτι τό κόμμα μπορεῖ νά ταυτιστεῖ μέ τά Σοβιέτ, μέ τήν κρατική ἐξουσία. Τό κόμμα εἶναι ὁ πυρήνας τῆς ἐξουσίας. Ὅμως δέν ταυτίζεται καί δέ μπορεῖ νά ταυτιστεῖ μέ τήν κρατική ἐξουσία.

«Σάν ἰθύνον κόμμα—λέει ὁ Λένιν—δέ μπορούσαμε νά μή συγχωνεύσουμε τίς „κορυφές" τῶν Σοβιέτ μέ τίς „κορυφές" τοῦ κόμματος. Στή χώρα μας οἱ κορυφές αὐτές εἶναι καί θά παραμείνουν συγχωνευμένες». (Βλ. τόμ. 26ος, σελ. 208). Αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα σωστό. Ὅμως ὁ Λένιν δέ θέλει καθόλου νά πεῖ μ' αὐτό ὅτι οἱ σοβιετικές μας ὑπηρεσίες καί τά ἱδρύματά μας στό σύνολό τους, λχ. ὁ στρατός μας, οἱ μεταφορές μας, τά οἰκονομικά ἱδρύματά μας κλπ., εἶναι ἱδρύματα τοῦ κόμματός μας, ὅτι τό κόμμα μας μπορεῖ νά ἀντικαταστήσει τά Σοβιέτ καί τίς διακλαδώσεις τους, ὅτι τό κόμμα μπορεῖ νά ταυτιστεῖ μέ τήν κρατική ἐξουσία. Ὁ Λένιν ἔλεγε ἐπανειλημμένα ὅτι «τό σύστημα τῶν Σοβιέτ εἶναι ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου», ὅτι «ἡ σοβιετική ἐξουσία εἶναι ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου» (βλ. τόμ. 24ος, σελ. 15 καί 14), μά δέν εἶπε ποτέ ὅτι τό κόμμα εἶναι ἡ κρατική ἐξουσία, ὅτι τά

Σοβιέτ καί τό κόμμα εἶναι ἕνα καί τό ἴδιο πράγμα. Τό κόμμα, ἔχοντας ἑκατοντάδες χιλιάδες μέλη, καθοδηγεῖ τά Σοβιέτ καί τίς διακλαδώσεις τους στό κέντρο καί τοπικά, πού ἀγκαλιάζουν δεκάδες ἑκατομμύρια ἀνθρώπους, κομματικούς καί ἐξωκομματικούς, μά δέ μπορεῖ καί δέν πρέπει νά τά ἀντικαθιστᾶ. Νά γιατί ὁ Λένιν λέει ὅτι «τή διχτατορία τήν ἀσκεῖ τό ὀργανωμένο στά Σοβιέτ προλεταριάτο, πού τό καθοδηγεῖ τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῶν Μπολσεβίκων», ὅτι «ὅλη ἡ δουλιά τοῦ κόμματος γίνεται μέσω* τῶν Σοβιέτ, πού συνενώνουν τίς ἐργαζόμενες μάζες χωρίς διάκριση ἐπαγγέλματος» (βλ. τόμ. 25ος, σελ. 192 καί 193), ὅτι ἡ διχτατορία «πρέπει νά ἀσκεῖται... μέσω* τοῦ σοβιετικοῦ μηχανισμοῦ». (Βλ. τόμ. 26ος, σελ. 64). Γι' αὐτό ὅποιος ταυτίζει τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ κόμματος μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, ὑποκαθιστᾶ τά Σοβιέτ, δηλαδή τήν κρατική ἐξουσία, μέ τό κόμμα.

Πέμπτο. Ἡ ἔννοια τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἔννοια κρατική. Ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου περιέχει κατ' ἀνάγκη τήν ἔννοια τῆς βίας. Χωρίς βία δέν ὑπάρχει διχτατορία, ἄν τή διχτατορία τήν ἐννοοῦμε μέ τήν ἀκριβῆ σημασία αὐτῆς τῆς λέξης. Ὁ Λένιν καθορίζει τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου «ἐξουσία πού στηρίζεται ἄμεσα στή βία». (Βλ. τόμ. 19ος, σελ. 315). Τό νά μιλᾶμε συνεπῶς γιά διχτατορία τοῦ κόμματος ἀπέναντι στήν τάξη τῶν προλεταρίων καί νά τήν ταυτίζουμε μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, εἶναι τό ἴδιο σά νά λέμε ὅτι τό κόμμα πρέπει νἆναι ἀπέναντι στήν τάξη του ὄχι μόνο καθοδηγητής, ὄχι μόνο ἀρχηγός καί δάσκαλος, μά καί ἕνα εἶδος διχτάτορας πού χρησιμοποιεῖ ἀπέναντί της βία, πράγμα, φυσικά, ριζικά ἐσφαλμένο. Γι'

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

αὐτό ὅποιος ταυτίζει τή «διχτατορία τοῦ κόμματος» μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου ξεκινᾶ σιωπηρά ἀπό τήν ἄποψη ὅτι τό κύρος τοῦ κόμματος μπορεῖ νά στηριχθεῖ στή βία ἀπέναντι στήν ἐργατική τάξη, πράγμα παράλογο καί ὁλότελα ἀσυμβίβαστο μέ τό λενινισμό. Τό κύρος τοῦ κόμματος ἔχει γιά ἔρεισμά του τήν ἐμπιστοσύνη τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἡ ἐμπιστοσύνη ὅμως τῆς ἐργατικῆς τάξης δέν καταχτιέται μέ τή βία—μέ τή βία μονάχα θανατώνεται—ἀλλά μέ τή σωστή θεωρία τοῦ κόμματος, μέ τή σωστή πολιτική τοῦ κόμματος, μέ τήν ἀφοσίωση τοῦ κόμματος στήν ἐργατική τάξη, μέ τή σύνδεσή του μέ τίς μάζες τῆς ἐργατικῆς τάξης, μέ τήν ἀπόφαση καί τήν ἱκανότητά του νά πείθει τίς μάζες γιά τήν ὀρθότητα τῶν συνθημάτων του.

Τί βγαίνει λοιπόν ἀπ' ὅλα αὐτά;

'Απ' αὐτά βγαίνει ὅτι:

1) Ὁ Λένιν χρησιμοποιεῖ τή λέξη διχτατορία τοῦ κόμματος ὄχι μέ τήν κυριολεκτική σημασία τῆς λέξης («ἐξουσία, πού στηρίζεται στή βία»), μά μέ τή μεταφορική ἔννοια, μέ τήν ἔννοια τῆς ἀδιαίρετης καθοδήγησης.

2) Ὅποιος ταυτίζει τήν καθοδήγηση τοῦ κόμματος μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, διαστρεβλώνει τό Λένιν, γιατί ἀποδίδει λαθεμένα στό κόμμα λειτουργίες ἄσκησης βίας ἀπέναντι στήν ἐργατική τάξη στό σύνολό της.

3) Ὅποιος ἀποδίδει στό κόμμα λειτουργίες ἄσκησης βίας ἀπέναντι στήν ἐργατική τάξη στό σύνολό της, λειτουργίες πού δέν τοῦ εἶναι ἴδιες, παραβιάζει τίς στοιχειώδεις ἀπαιτήσεις πού διέπουν τίς σωστές ἀμοιβαῖες σχέσεις ἀνάμεσα στήν πρωτοπορία καί τήν τάξη, ἀνάμεσα στό κόμμα καί τό προλεταριάτο.

Ἔτσι φτάσαμε ἄμεσα στό ζήτημα τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων κόμματος καί τάξης, κομματικῶν καί ἐξωκομματικῶν μέσα στήν ἐργατική τάξη.

Ὁ Λένιν καθορίζει τίς ἀμοιβαῖες αὐτές σχέσεις σάν «ἀλληλοεμπιστοσύνη* ἀνάμεσα στήν πρωτοπορία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τήν ἐργατική μάζα». (Βλ. τόμ. 26ος, σελ. 235).

Τί σημαίνει αὐτό;

Αὐτό σημαίνει, πρῶτο, ὅτι τό κόμμα ὀφείλει νά ἀφουγκράζεται μέ μεγάλη προσοχή τή φωνή τῶν μαζῶν, ὅτι ὀφείλει νά παρακολουθεῖ προσεχτικά τό ἐπαναστατικό ἔνστικτο τῶν μαζῶν, ὅτι ὀφείλει νά μελετᾶ τήν πραχτική πείρα τῆς πάλης τῶν μαζῶν, ἐλέγχοντας μ' αὐτήν τήν ὀρθότητα τῆς πολιτικῆς του, ὅτι ὀφείλει συνεπῶς, ὄχι μονάχα νά διδάσκει, μά καί νά διδάσκεται ἀπ' τίς μάζες.

Αὐτό σημαίνει, δεύτερο, ὅτι τό κόμμα ὀφείλει μέρα μέ τήν ἡμέρα νά κατακτᾶ τήν ἐμπιστοσύνη τῶν προλεταριακῶν μαζῶν, ὅτι ὀφείλει μέ τήν πολιτική καί τή δουλειά του νά ἐξασφαλίζει τήν ὑποστήριξη τῶν μαζῶν, ὅτι ὀφείλει ὄχι νά διατάζει, μά πρῶτα ἀπ' ὅλα νά πείθει βοηθώντας τίς μάζες νά διαγνώσουν μέ τήν ἴδια τους τήν πείρα τήν ὀρθότητα τῆς πολιτικῆς τοῦ κόμματος, ὅτι ὀφείλει συνεπῶς νἆναι ὁ καθοδηγητής, ὁ ἡγέτης, ὁ δάσκαλος τῆς τάξης του.

Ἡ παράβαση αὐτῶν τῶν ὅρων σημαίνει παραβίαση τῶν σωστῶν ἀμοιβαίων σχέσεων πρωτοπορίας καί τάξης, ὑπόσκαψη τῆς «ἀλληλοεμπιστοσύνης», ξεχαρβάλωμα καί τῆς ταξικῆς καί τῆς κομματικῆς πειθαρχίας.

«'Ασφαλῶς—λέει ὁ Λένιν—ὅλος σχεδόν ὁ κόσμος βλέπει σήμερα ὅτι οἱ μπολσεβίκοι δέ θά κρατιοῦνταν στήν ἐξουσία, ὄχι 2 1/2 χρόνια, μά οὔτε 2 1/2 μῆνες, χωρίς τήν πιό αὐστηρή, ἀληθινά σιδε-

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

ρένια πειθαρχία στό κόμμα μας, χωρίς τήν πιό πλέρια καί απεριόριστη υποστήριξη τοῦ κόμματος ἀπ' ὅλη τή μάζα τῆς ἐργατικῆς τάξης*, δηλ. ἀπό καθετί τό σκεπτόμενο, τό τίμιο, τό ἀφοσιωμένο πού ὑπάρχει σ' αὐτήν, πού ἔχει ἐπιρροή καί εἶναι ἱκανό νά ὁδηγήσει ἤ νά τραβήξει μαζί του τά καθυστερημένα στρώματα». (Βλ. τόμ. 25ος, σελ. 173).

«Ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου—λέει παρακάτω ὁ Λένιν— εἶναι ἕνας ἐπίμονος ἀγώνας, αἱματηρός καί ἀναίμαχτος, βίαιος καί εἰρηνικός, στρατιωτικός καί οἰκονομικός, παιδαγωγικός καί διοικητικός, ἐνάντια στίς δυνάμεις καί τίς παραδόσεις τῆς παλιᾶς κοινωνίας. Ἡ δύναμη τῆς συνήθειας ἑκατομμυρίων καί δεκάδων ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων εἶναι ἡ πιό τρομερή δύναμη. Δίχως κόμμα σιδερένιο καί ἀτσαλωμένο στόν ἀγώνα, δίχως κόμμα πού νάχει τήν ἐμπιστοσύνη κάθε τίμιου στοιχείου πού ὑπάρχει στή δοσμένη τάξη*, δίχως κόμμα πού νά ξέρει νά παρακολουθεῖ τίς διαθέσεις τῶν μαζῶν καί νά ἐπιδρᾶ πάνω τους, εἶναι ἀδύνατο νά διεξαχθεῖ μ' ἐπιτυχία ἕνας τέτιος ἀγώνας». (Βλ. τόμ. 25ος, σελ. 190).

Πῶς ὅμως ἀποχτᾶ τό κόμμα αὐτή τήν ἐμπιστοσύνη καί τήν ὑποστήριξη τῆς τάξης; Πῶς διαμορφώνεται ἡ ἀπαραίτητη γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου σιδερένια πειθαρχία στήν ἐργατική τάξη, πάνω σέ ποιό ἔδαφος ἀναπτύσσεται;

Νά τί λέει σχετικά ὁ Λένιν:

«Πῶς κρατιέται ἡ πειθαρχία τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου; Μέ τί ἐλέγχεται; Σέ τί στηρίζεται; Πρῶτο, μέ τή συνειδητότητα τῆς προλεταριακῆς πρωτοπορίας καί μέ τήν ἀφοσίωσή της στήν ἐπανάσταση, μέ τήν αὐτοκυριαρχία, τήν αὐτοθυσία καί τόν ἡρωισμό της. Δεύτερο, μέ τήν ἱκανότητά της νά συνδέεται, νά πλησιάζει καί, ἄν θέλετε, νά συγχωνεύεται ὥς ἕνα ὁρισμένο βαθμό μέ τήν πιό πλατιά μάζα τῶν ἐργαζομένων* προπαντός μέ τήν προλεταριακή, μά ἀκόμα καί μέ τή μή προλεταριακή ἐργαζόμενη μάζα. Τρίτο, μέ τήν ὀρθότητα τῆς πολιτικῆς καθοδήγησης πού ἀσκεῖται ἀπ' αὐτή τήν πρωτοπορία, μέ τήν ὀρθότητα τῆς πολιτικῆς στρατηγικῆς καί ταχτικῆς, μέ τόν ὅρο ὅτι οἱ πιό πλατιές μάζες θά πειστοῦν μέ τήν ἴδια τους τήν πείρα γιά τήν ὀρθότητά της. Χωρίς αὐτούς τούς ὅρους εἶναι ἀπραγματοποίητη ἡ πειθαρχία μέσα σ' ἕνα ἐπαναστατικό κόμμα, πραγματικά ἱκανό νά εἶναι τό κόμμα τῆς πρωτοπόρας τάξης, πού ἔχει γιά καθῆκον ν' ἀνατρέψει τήν κεφαλαιοκρατία καί νά ἀναμορφώσει ὁλόκληρη τήν κοινωνία. Χωρίς αὐτούς τούς ὅρους κάθε προσπάθεια νά δημιουργηθεῖ πειθαρχία μετατρέπεται ἀναπότρεπτα σέ σαπουνόφουσκα, σέ κούφια φράση, σέ κάτι τό φτιαχτό. Ὅμως, ἀπό τό ἄλλο μέρος, οἱ ὅροι αὐτοί δέ μποροῦν νά γεννηθοῦν μέ μιᾶς. Δουλεύονται μονάχα μέ μακρόχρονη ἐργασία, μέ σκληρή πείρα: ἡ ἐπεξεργασία τους διευκολύνεται ἁπλῶς ἀπό τή σωστή ἐπαναστατική θεωρία, πού μέ τή σειρά της δέν εἶναι δόγμα, ἀλλά διαμορφώνεται τελικά μονάχα σέ στενή σύνδεση μέ τήν πραχτική δράση ἑνός πραγματικά μαζικοῦ καί πραγματικά ἐπαναστατικοῦ κινήματος». (Βλ. τόμ. 25ος, σελ. 174).

Καί παρακάτω:

«Γιά νά ἐξασφαλισθεῖ ἡ νίκη ἐνάντια στόν καπιταλισμό πρέπει νά ὑπάρχει σωστή σχέση ἀνάμεσα στό κόμμα πού καθοδηγεῖ, τό κομμουνιστικό, τήν ἐπαναστατική τάξη, τό προλεταριάτο—καί στή μάζα, δηλαδή, στό σύνολο τῶν ἐργαζομένων καί ἐκμεταλλευομένων. Μόνο τό κομμουνιστικό κόμμα, ἄν εἶναι πραγματική πρωτοπορία τῆς ἐπαναστατικῆς τάξης, ἄν κλείνει μέσα του ὅλους τούς καλύτερους ἐκπροσώπους της, ἄν ἀποτελεῖται ἀπό πέρα γιά πέρα συνειδητούς καί ἀφοσιωμένους κομμουνιστές, φωτισμένους καί ἀτσαλωμένους μέ τήν πείρα μιᾶς ἐπίμονης ἐπαναστατικῆς πάλης, μόνο ἄν αὐτό τό κόμμα κατορθώσει νά συνδεθεῖ ἀδιάρρηχτα μέ ὅλη τή ζωή τῆς τάξης του καί μέσω τῆς τάξης μέ ὅλη τή μάζα τῶν ἐκμεταλλευομένων καί νά ἐμπνεύσει σ' αὐτή τήν τάξη καί σ' αὐτή τή μάζα πλήρη ἐμπιστοσύνη*, μόνο ἕνα τέτιο κόμμα εἶναι ἱκανό νά καθοδηγήσει τό προλεταριάτο στόν πιό ἀμείλιχτο, ἀποφασιστικό, τελικό ἀγώνα ἐνάντια σ' ὅλες τίς δυνά-

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

μεις τοῦ καπιταλισμοῦ. 'Απ' τήν ἄλλη μεριά, μόνο κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση ἑνός τέτιου κόμματος, τό προλεταριάτο εἶναι ἱκανό ν' ἀναπτύξει ὅλη τή δύναμη τῆς ἐπαναστατικῆς του ὁρμῆς καί νά ἐκμηδενίσει τήν ἀναπόφευχτη ἀπάθεια καί ἐν μέρει τήν ἀντίσταση μιᾶς μικρῆς μειοψηφίας τῆς διεφθαρμένης ἀπό τόν καπιταλισμό ἐργατικῆς ἀριστοκρατίας,—τῶν παλιῶν ἡγετῶν τῶν τρεϊντγιούνιον, τῶν συνεταιρισμῶν κλπ., εἶναι ἱκανό ν' ἀναπτύξει ὅλη τή δύναμή του, πού εἶναι, λόγω τῆς οἰκονομικῆς συγκρότησης τῆς κοινωνίας, ἀσύγκριτα μεγαλύτερη ἀπό τό ποσοστό τοῦ πληθυσμοῦ πού ἀντιπροσωπεύει». (Βλ. τόμ. 25ος, σελ. 315).

'Απ' αὐτές τίς περικοπές βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι:

1. Τό κύρος τοῦ κόμματος καί ἡ σιδερένια πειθαρχία μέσα στήν ἐργατική τάξη, πού εἶναι ἀπαραίτητα γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, δέ στηρίζονται στό φόβο ἤ στά «ἀπεριόριστα» δικαιώματα τοῦ κόμματος, ἀλλά στήν ἐμπιστοσύνη τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπέναντι στό κόμμα, στήν ὑποστήριξη τοῦ κόμματος ἀπό μέρους τῆς ἐργατικῆς τάξης.

2. Ἡ ἐμπιστοσύνη τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπέναντι στό κόμμα δέν ἀποχτιέται μέ μιᾶς, οὔτε μέ τή χρησιμοποίηση βίας ἀπέναντι στήν ἐργατική τάξη, ἀλλά μέ μακρόχρονη δουλιά τοῦ κόμματος μέσα στίς μάζες, μέ τή σωστή πολιτική τοῦ κόμματος, μέ τήν ἱκανότητα τοῦ κόμματος νά πείθει τίς μάζες μέ τήν ἴδια τους τήν πείρα γιά τήν ὀρθότητα τῆς πολιτικῆς του, μέ τήν ἱκανότητα τοῦ κόμματος νά ἐξασφαλίσει τήν ὑποστήριξη τῆς ἐργατικῆς τάξης, νά ὁδηγεῖ τίς μάζες τῆς ἐργατικῆς τάξης.

3. Χωρίς τή σωστή πολιτική τοῦ κόμματος, πού νά στηρίζεται στήν πείρα τῆς πάλης τῶν μαζῶν καί χωρίς τήν ἐμπιστοσύνη τῆς ἐργατικῆς τάξης δέν ὑπάρχει καί δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει πραγματική καθοδήγηση τοῦ κόμματος.

4. Τό κόμμα καί ἡ καθοδήγησή του, ἄν χαίρουν τήν ἐμπιστοσύνη τῆς τάξης, καί ἄν αὐτή ἡ καθοδήγηση εἶναι

πραγματική καθοδήγηση, δέ μποροῦν νά ἀντιπαρατεθοῦν στή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, γιατί χωρίς τήν καθοδήγηση τοῦ κόμματος («διχτατορία» τοῦ κόμματος), πού χαίρει τήν ἐμπιστοσύνη τῆς ἐργατικῆς τάξης, εἶναι ἀδύνατη μιά κάπως στέρεη διχτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Χωρίς αὐτούς τούς ὅρους, τό κύρος τοῦ κόμματος καί ἡ σιδερένια πειθαρχία μέσα στήν ἐργατική τάξη εἶναι ἤ κούφια φράση ἤ ἀλαζονία καί τυχοδιωχτισμός.

Δέ μποροῦμε νά ἀντιπαραθέτουμε τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου στήν καθοδήγηση («διχτατορία») τοῦ κόμματος. Δέ μποροῦμε, γιατί ἡ καθοδήγηση τοῦ κόμματος εἶναι τό κύριο στή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἄν ἐννοοῦμε μιά κάπως στέρεη καί πλήρη διχτατορία, καί ὄχι μιά τέτια ὅπως ἦταν λογουχάρη ἡ Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ, πού δέν ἀποτελοῦσε οὔτε πλήρη, οὔτε στέρεη διχτατορία. Δέ μποροῦμε, γιατί ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί ἡ καθοδήγηση τοῦ κόμματος στέκονται, γιά νά ἐκφραστοῦμε ἔτσι, στή δουλιά τους πάνω στήν ἴδια γραμμή, δροῦν πρός τήν ἴδια κατεύθυνση.

«Καί μόνο ἡ τοποθέτηση τοῦ ζητήματος—λέει ὁ Λένιν—„διχτατορία τοῦ κόμματος ἤ διχτατορία τῆς τάξης, διχτατορία (κόμμα) τῶν ἀρχηγῶν ἤ διχτατορία (κόμμα) τῶν μαζῶν", δείχνει τήν πιό ἀπίστευτη καί ἀδιέξοδη σύγχιση σκέψης... Σ' ὅλους εἶναι γνωστό ὅτι οἱ μάζες χωρίζονται σέ τάξεις... ὅτι τίς τάξεις τίς καθοδηγοῦν συνήθως καί στίς περισσότερες περιπτώσεις, τουλάχιστο στίς σύγχρονες πολιτισμένες χῶρες, τά πολιτικά κόμματα, ὅτι τά πολιτικά κόμματα κατά γενικό κανόνα καθοδηγοῦνται ἀπό λίγο-πολύ σταθερές ὁμάδες ἀνθρώπων μέ τό μεγαλύτερο κύρος, ἐπιροή καί πείρα, πού ἐκλέγονται στά πιό ὑπεύθυνα πόστα καί πού λέγονται ἀρχηγοί... Τό νά φτάσεις... στήν ἀντιπαράθεση γενικά τῆς διχτατορίας τῶν μαζῶν στή διχτατορία τῶν ἀρχηγῶν ἀποτελεῖ γελοία ἀνοησία καί παραλογισμό». (Βλ. τόμ. 25ος, σελ. 187 καί 188).

Αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα σωστό. Αὐτή ὅμως ἡ σωστή θέση ξεκινάει ἀπ' τήν προϋπόθεση, ὅτι ὑπάρχουν σωστές ἀμοιβαῖες σχέσεις ἀνάμεσα στήν πρωτοπορία καί τίς ἐργατικές μάζες, ἀνάμεσα στό κόμμα καί τήν τάξη. Ξεκινάει ἀπ' τήν προϋπόθεση ὅτι οἱ ἀμοιβαῖες σχέσεις ἀνάμεσα στήν πρωτοπορία καί τήν τάξη παραμένουν, νά ποῦμε, κανονικές, παραμένουν μέσα στά πλαίσια τῆς «ἀλληλοεμπιστοσύνης».

Τί θά γίνει ὅμως ἄν παραβιαστοῦν οἱ ἀμοιβαῖες σχέσεις ἀνάμεσα στήν πρωτοπορία καί τήν τάξη, οἱ σχέσεις «ἀλληλοεμπιστοσύνης» ἀνάμεσα στό κόμμα καί τήν τάξη;

Τί θά γίνει ἄν τό κόμμα τό ἴδιο ἀρχίσει ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς ν' ἀντιπαραθέτει τόν ἑαυτό του στήν τάξη, παραβιάζοντας τίς ἀρχές τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων μέ τήν τάξη, παραβιάζοντας τίς ἀρχές τῆς «ἀλληλοεμπιστοσύνης»;

Εἶναι δυνατές γενικά τέτιες περιπτώσεις;

Ναί, εἶναι δυνατές.

Εἶναι δυνατές:

1) Ὅ τ α ν τό κόμμα ἀρχίζει νά στηρίζει τό κύρος του μέσα στίς μάζες ὄχι στή δουλιά του καί στήν ἐμπιστοσύνη τῶν μαζῶν, ἀλλά στά «ἀπεριόριστα» δικαιώματά του·

2) ὅ τ α ν ἡ πολιτική τοῦ κόμματος εἶναι ὁλοφάνερα λαθεμένη καί τό κόμμα δέ θέλει νά ἀναθεωρήσει καί νά διορθώσει τό λάθος του·

3) ὅ τ α ν ἡ πολιτική τοῦ κόμματος εἶναι γενικά σωστή, μά οἱ μάζες δέν εἶναι ἀκόμα ἕτοιμες νά τήν ἀφομοιώσουν καί τό κόμμα δέ θέλει ἤ δέν ξέρει νά περιμένει ὥστε νά δώσει στίς μάζες τή δυνατότητα νά πεισθοῦν μέ τή δική τους πείρα γιά τήν ὀρθότητα τῆς πολιτικῆς τοῦ κόμματος καί προσπαθεῖ νά τήν ἐπιβάλει στίς μάζες.

Ἡ ἱστορία τοῦ κόμματός μας μᾶς προσφέρει ὁλόκληρη σειρά τέτιες περιπτώσεις. Οἱ διάφορες ὁμάδες καί φράξιες μέσα στό κόμμα μας κατάρρευσαν καί διαλύθηκαν, γιατί παραβίαζαν ἕναν ἀπ' τούς τρεῖς αὐτούς ὅρους καί κάποτε καί τούς τρεῖς μαζί.

Ἀπ' αὐτό ὅμως βγαίνει ὅτι ἡ ἀντιπαράθεση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου στή «διχτατορία» (καθοδήγηση) τοῦ κόμματος τότε μόνο δέ μπορεῖ νά θεωρεῖται σωστή:

1) ὅ τ α ν μέ τήν ἔννοια διχτατορία τοῦ κόμματος ἀπέναντι στήν ἐργατική τάξη ἐννοοῦμε ὄχι τή διχτατορία μέ τήν κυριολεχτική σημασία αὐτῆς τῆς λέξης («ἐξουσία, πού στηρίζεται στή βία»), ἀλλά τήν καθοδήγηση τοῦ κόμματος, πού ἀποκλείει τή βία ἐνάντια στήν ἐργατική τάξη σά σύνολο, ἐνάντια στήν πλειοψηφία της, ὅπως ἀκριβῶς τό ἐννοεῖ ὁ Λένιν·

2) ὅ τ α ν τό κόμμα ἔχει τά δεδομένα γιά νἆναι ὁ πραγματικός καθοδηγητής τῆς τάξης, δηλαδή ὅταν ἡ πολιτική τοῦ κόμματος εἶναι σωστή, ὅταν αὐτή ἡ πολιτική ἀνταποκρίνεται στά συμφέροντα τῆς τάξης·

3) ὅ τ α ν ἡ τάξη, ὅταν ἡ πλειοψηφία τῆς τάξης ἀποδέχεται αὐτή τήν πολιτική, τήν ἀφομοιώνει, πείθεται, χάρη στή δουλιά τοῦ κόμματος, γιά τήν ὀρθότητα αὐτῆς τῆς πολιτικῆς, ἔχει ἐμπιστοσύνη στό κόμμα καί τό ὑποστηρίζει.

Ἡ παράβαση αὐτῶν τῶν ὅρων προκαλεῖ ἀναπόφευχτα σύγκρουση ἀνάμεσα στό κόμμα καί τήν τάξη, διάσπαση ἀνάμεσά τους, ἀντιπαράθεσή τους.

Μποροῦμε νά ἐπιβάλουμε στήν τάξη τήν καθοδήγηση τοῦ κόμματος μέ τή βία; Ὄχι, δέ μποροῦμε. Ἐν πάσῃ περιπτώσει μ ι ά τ έ τ ι α καθοδήγηση δέ μπορεῖ νἆναι κάπως μακρόχρονη. Τό κόμμα, ἄν θέλει νά παραμείνει κόμμα τοῦ προλεταριάτου, πρέπει νά ξέρει, ὅτι εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα καί κυρίως ὁ κ α θ ο δ η γ η τ ή ς, ὁ ἡ γ έ τ η ς,

ὁ **δάσκαλος** τῆς ἐργατικῆς τάξης. Δέ μποροῦμε νά ξεχάσουμε τά λόγια τοῦ Λένιν σχετικά μ' αὐτό τό ζήτημα ὅπως διατυπώθηκαν στή μπροσούρα του «Κράτος καί ἐπανάσταση» :

«Ὁ μαρξισμός, διαπαιδαγωγώντας τό ἐργατικό κόμμα, διαπαιδαγωγεῖ τήν πρωτοπορία τοῦ προλεταριάτου γιά νά εἶναι ἱκανή νά πάρει τήν ἐξουσία καί νά **ὁδηγήσει ὅλο τό λαό** στό σοσιαλισμό, νά κατευθύνει καί νά ὀργανώσει τό καινούργιο καθεστώς, νἆναι ὁ **δάσκαλος, ὁ καθοδηγητής, ὁ ἡγέτης*** ὅλων τῶν ἐργαζομένων καί ἐκμεταλλευομένων στό ἔργο τῆς ὀργάνωσης τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τους, χωρίς τήν ἀστική τάξη καί ἐνάντια στήν ἀστική τάξη». (Βλ. τόμ. 21ος, σελ. 386).

Μποροῦμε ἄραγε νά θεωροῦμε τό κόμμα πραγματικό καθοδηγητή τῆς τάξης, ὅταν ἡ πολιτική του δέν εἶναι σωστή, ὅταν ἡ πολιτική του ἔρχεται σέ σύγκρουση μέ τά συμφέροντα τῆς τάξης; Δέ μποροῦμε, βέβαια. Σ' αὐτή τήν περίπτωση, ἄν τό κόμμα θέλει νά παραμείνει καθοδηγητής, πρέπει νά ἀναθεωρήσει τήν πολιτική του, πρέπει νά διορθώσει τήν πολιτική του, πρέπει νά ἀναγνωρίσει τό λάθος του καί νά τό διορθώσει. Γιά τήν ἐπιβεβαίωση αὐτῆς τῆς θέσης θά μπορούσαμε ν' ἀναφερθοῦμε καί σ' ἕνα τέτιο γεγονός ἀπό τήν ἱστορία τοῦ κόμματός μας, ὅπως ἡ περίοδος τῆς κατάργησης τῆς ὑποχρεωτικῆς παράδοσης τῶν πλεονασμάτων, ὅταν οἱ ἐργατικές καί οἱ ἀγροτικές μάζες εἶχαν ἔκδηλα δυσαρεστηθεῖ ἀπό τήν πολιτική μας καί ὅταν τό κόμμα μας ἀναθεώρησε τίμια καί ἀνοιχτά αὐτή τήν πολιτική. Νά τί εἶπε τότε, στό 10ο Συνέδριο, ὁ Λένιν, γιά τήν κατάργηση τῆς ὑποχρεωτικῆς παράδοσης τῶν πλεονασμάτων καί γιά τήν ἐφαρμογή τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς:

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

«Δέν πρέπει νά προσπαθοῦμε νά κρύψουμε ὁ,τιδήποτε, ἀλλά πρέπει νά δηλώσουμε καθαρά ὅτι ἡ ἀγροτιά εἶναι δυσαρεστημένη μέ τή μορφή σχέσεων πού καθιερώθηκε μαζί της στή χώρα μας, ὅτι δέ θέλει αὐτή τή μορφή σχέσεων καί ὅτι δέν ἐννοεῖ νά ἐξακολουθεῖ νά ζεῖ ἔτσι καί στό ἑξῆς. Αὐτό εἶναι ἀδιαμφισβήτητο. Ἡ θέλησή της αὐτή ἐκφράστηκε μέ τρόπο ξεκάθαρο. Εἶναι ἡ θέληση τῶν τεράστιων μαζῶν τοῦ ἐργαζόμενου πληθυσμοῦ. Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά τήν πάρουμε ὑπόψη μας καί εἴμαστε ἀρκετά νηφάλιοι πολιτικοί γιά νά ποῦμε ἀνοιχτά: **ἐμπρός ἄς ἀναθεωρήσουμε τήν πολιτική μας ἀπέναντι στήν ἀγροτιά***». (Βλ. τόμ. 26ος, σελ. 238).

Μποροῦμε νά ὑποστηρίζουμε, ὅτι τό κόμμα πρέπει νά ἀναλάβει τήν πρωτοβουλία καί τήν καθοδήγηση τῆς ὀργάνωσης ἀποφασιστικῶν ἐνεργειῶν τῶν μαζῶν μόνο γιά τό λόγο ὅτι ἡ πολιτική του εἶναι γενικά σωστή, **ἄν** ἡ πολιτική αὐτή δέν ἔχει ἀκόμα τήν ἐμπιστοσύνη καί τήν ὑποστήριξη τῆς τάξης, ἐξαιτίας λχ. τῆς πολιτικῆς καθυστέρησής της, **ἄν** τό κόμμα δέν ἔχει κατορθώσει ἀκόμα νά πείσει τήν τάξη γιά τήν ὀρθότητα τῆς πολιτικῆς του, γιατί δέν ἔχουν ὡριμάσει λχ. ἀκόμα τά γεγονότα; Ὄχι, δέ μποροῦμε. Σέ μιά τέτια περίπτωση, ἄν τό κόμμα θέλει νἆναι ὁ πραγματικός καθοδηγητής, πρέπει νά ξέρει νά περιμένει, πρέπει νά πείθει τίς μάζες γιά τήν ὀρθότητα τῆς πολιτικῆς του, πρέπει νά βοηθάει τίς μάζες νά πειστοῦν μέ τήν ἴδια τους τήν πείρα γιά τήν ὀρθότητα αὐτῆς τῆς πολιτικῆς.

«Ἄν τό ἐπαναστατικό κόμμα—λέει ὁ Λένιν—δέν ἔχει τήν πλειοψηφία μέσα στά πρωτοπόρα τμήματα τῶν ἐπαναστατικῶν τάξεων καί στή χώρα, δέ μπορεῖ νά γίνει λόγος γιά ἐξέγερση». (Βλ. τόμ. 21ος, σελ. 282).

«Χωρίς ἀλλαγή στίς ἀπόψεις τῆς πλειοψηφίας τῆς ἐργατικῆς τάξης εἶναι ἀδύνατη ἡ ἐπανάσταση, αὐτή ὅμως τήν ἀλλαγή τή δη-

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

μιουργεῖ ἡ πολιτική πείρα τῶν μαζῶν». (Βλ. τόμ. 25ος, σελ. 221).

«Ἡ προλεταριακή πρωτοπορία ἔχει κατακτηθεῖ ἰδεολογικά. Αὐτό εἶναι τό κύριο. Χωρίς αὐτό δέ μπορεῖ νά κάνει κανείς οὔτε τό πρῶτο βῆμα πρός τή νίκη. Ἀπ' αὐτοῦ ὅμως ὥς τή νίκη εἶναι ἀκόμα ἀρκετά μακριά. Δέ μποροῦμε νά νικήσουμε μόνο μέ τήν πρωτοπορία. Τό νά ρίξουμε στήν ἀποφασιστική μάχη μόνο τήν πρωτοπορία, ἐφόσον ὅλη ἡ τάξη, ἐφόσον οἱ πλατιές μάζες δέν ἔχουν πάρει θέση εἴτε ἄμεσης ὑποστήριξης τῆς πρωτοπορίας, εἴτε τουλάχιστον εὐμενοῦς οὐδετερότητας ἀπέναντί της πού νά τίς κάνει ἐντελῶς ἀνίκανες νά ὑποστηρίξουν τόν ἀντίπαλό της, θά ἦταν ὄχι μόνο ἀνοησία, ἀλλά καί ἔγκλημα. Γιά νά μπορέσει ὅμως πραγματικά ὅλη ἡ τάξη, γιά νά μπορέσουν πραγματικά οἱ πλατιές ἐργαζόμενες καί καταπιεζόμενες ἀπό τό κεφάλαιο μάζες νά καταλήξουν νά πάρουν μιά τέτια θέση, δέ φτάνει μονάχα ἡ προπαγάνδα, μονάχα ἡ ζύμωση. Γι' αὐτό χρειάζεται ἡ πολιτική πείρα τῶν ἴδιων τῶν μαζῶν». (Βλ. στόν ἴδιο τόμο, σελ. 228).

Εἶναι γνωστό ὅτι τό κόμμα μας ἐνήργησε ἀκριβῶς μ' αὐτό τόν τρόπο στήν περίοδο πού μεσολάβησε ἀπό τίς θέσεις τοῦ Ἀπρίλη τοῦ Λένιν ὥς τήν ἐξέγερση τοῦ Ὀχτώβρη τοῦ 1917. Καί ἐπειδή ἀκριβῶς ἔδρασε σύμφωνα μ' αὐτές τίς ὑποδείξεις τοῦ Λένιν, κέρδισε τήν ἐξέγερση.

Αὐτοί εἶναι βασικά οἱ ὅροι τῶν σωστῶν ἀμοιβαίων σχέσεων ἀνάμεσα στήν πρωτοπορία καί τήν τάξη.

Τί σημαίνει νά καθοδηγεῖς, ὅταν ἡ πολιτική τοῦ κόμματος εἶναι σωστή καί δέν παραβιάζονται οἱ σωστές σχέσεις ἀνάμεσα στήν πρωτοπορία καί τήν τάξη;

Νά καθοδηγεῖς κάτω ἀπό τέτιους ὅρους σημαίνει ὅτι ξέρεις νά πείθεις τίς μάζες γιά τήν ὀρθότητα τῆς πολιτικῆς τοῦ κόμματος, σημαίνει ὅτι διατυπώνεις καί ἐφαρμόζεις τέτια συνθήματα, πού φέρνουν τίς μάζες κοντά στίς θέσεις τοῦ κόμματος καί τίς διευκολύνουν νά διαγνώσουν μέ τή δική τους πείρα τήν ὀρθότητα τῆς πολιτικῆς τοῦ κόμματος, σημαίνει ὅτι ἀνεβάζεις τίς μάζες ὥς τό ἐπίπεδο συνείδησης τοῦ κόμματος καί ἐξασφαλίζεις ἔτσι τήν

ὑποστήριξη τῶν μαζῶν, τήν ἀπόφασή τους γιά ἀποφασιστικό ἀγώνα.

Γι' αὐτό ἡ μέθοδος τῆς πειθοῦς εἶναι ἡ βασική μέθοδος καθοδήγησης τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπό τό κόμμα.

«Ἄν στή Ρωσία—λέει ὁ Λένιν—ὕστερα ἀπό 2 1/2 χρόνια πρωτοφανεῖς νίκες ἐνάντια στήν ἀστική τάξη τῆς Ρωσίας καί τῆς Ἀντάντ, βάζαμε σήμερα σάν ὅρο ἐγγραφῆς στά ἐπαγγελματικά συνδικάτα τήν „ἀναγνώριση τῆς διχτατορίας“, θά κάναμε ἀνοησία, θά φθείραμε τήν ἐπιρροή μας στίς μάζες, θά βοηθούσαμε τούς μενσεβίκους. Γιατί ὅλο τό καθῆκον τῶν κομμουνιστῶν εἶναι νά ξέρουν νά π ε ί θ ο υ ν τούς καθυστερημένους, νά ξέρουν νά δουλεύουν ἀ ν ά μ ε σ ά τους κι ὄχι νά χ ω ρ ί ζ ο ν τ α ι ἀπ' αὐτούς μέ ἐπινοημένα παιδιακίστικα „ἀριστερά“ συνθήματα». (Βλ. τόμ. 25ος, σελ. 197).

Αὐτό βέβαια δέ σημαίνει ὅτι τό κόμμα πρέπει νά πείσει ὅλους τούς ἐργάτες ὥς τόν τελευταῖο, καί ὅτι μόνο ὕστερα ἀπ' αὐτό μπορεῖ νά ἀρχίσει τή δράση, ὅτι μονάχα ὕστερα ἀπ' αὐτό μπορεῖ νά περάσει στή δράση. Καθόλου! Αὐτό σημαίνει μονάχα ὅτι πρίν ἀναλάβει μιά ἀποφασιστική πολιτική δράση, πρέπει νά ἐξασφαλίσει, μέ μιά μακρόχρονη ἐπαναστατική δουλιά, τήν ὑποστήριξη τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐργατικῶν μαζῶν, ἤ τουλάχιστον τήν εὐμενῆ οὐδετερότητα τῆς πλειοψηφίας τῆς τάξης. Σ' ἀντίθετη περίπτωση ἡ λενινιστική θέση, ὅτι ἡ κατάχτηση τῆς πλειοψηφίας τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τό μέρος τοῦ κόμματος ἀποτελεῖ ἀπαραίτητο ὅρο γιά τή νικηφόρα ἐπανάσταση, θά εἶχε χάσει κάθε νόημα.

Τί θά γίνει ὅμως μέ τή μειοψηφία ἄν δέ θέλει, ἄν δέν εἶναι σύμφωνη νά ὑποταχθεῖ ἐθελοντικά στή θέληση τῆς πλειοψηφίας; Τό κόμμα, ἔχοντας μέ τό μέρος του τήν ἐμπιστοσύνη τῆς πλειοψηφίας, μπορεῖ ἄραγε, πρέπει ἄραγε νά ἀναγκάσει τή μειοψηφία νά ὑποταχθεῖ στή θέληση

τῆς πλειοψηφίας; Ναί, μπορεῖ καί πρέπει. Ἡ καθοδήγηση ἐξασφαλίζεται μέ τή μέθοδο τῆς πειθοῦς τῶν μαζῶν, σά βασική μέθοδο ἐπίδρασης τοῦ κόμματος πάνω στίς μάζες. Αὐτό ὅμως δέν ἀποκλείει, μά προϋποθέτει τόν ἐξαναγκασμό, ἄν αὐτός ὁ ἐξαναγκασμός στηρίζεται στήν ἐμπιστοσύνη καί τήν ὑποστήριξη τοῦ κόμματος ἀπό τήν πλειοψηφία τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἄν ἐφαρμόζεται στή μειοψηφία, ἀφοῦ πρῶτα κατορθωθεῖ νά πεισθεῖ ἡ πλειοψηφία.

Θά ἦταν καλά νά θυμηθοῦμε τίς διαφωνίες πού ὑπῆρχαν στό κόμμα μας πάνω στό ζήτημα αὐτό στήν περίοδο τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα. Ποιό ἦταν τότε τό λάθος τῆς ἀντιπολίτευσης, τό λάθος τῆς Τσεκτράν[23]; Μήπως τό ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση θεωροῦσε τότε δυνατό τόν ἐξαναγκασμό; Ὄχι, δέν ἦταν αὐτό. Τό λάθος τῆς ἀντιπολίτευσης ἦταν τότε ὅτι, ἐνῶ δέ μποροῦσε νά πείσει τήν πλειοψηφία γιά τήν ὀρθότητα τῶν θέσεών της, μιά πού εἶχε χάσει τήν ἐμπιστοσύνη τῆς πλειοψηφίας, ἄρχισε ὡστόσο νά ἐφαρμόζει τόν ἐξαναγκασμό, ἄρχισε νά ἐπιμένει στό «ξετίναγμα» τῶν ἀνθρώπων πού εἶχαν περιβληθεῖ μέ τήν ἐμπιστοσύνη τῆς πλειοψηφίας.

Νά τί ἔλεγε τότε ὁ Λένιν στό 10ο Συνέδριο τοῦ κόμματος, στό λόγο του γιά τά ἐπαγγελματικά συνδικάτα:

«Γιά νά δημιουργηθοῦν ἀμοιβαῖες σχέσεις, ἀλληλοεμπιστοσύνη ἀνάμεσα στήν πρωτοπορία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τήν ἐργατική μάζα, θάπρεπε, ἄν ἡ Τσεκτράν ἔκανε λάθος, ... θάπρεπε τό λάθος αὐτό νά διορθωθεῖ. Ὅταν ὅμως ἀρχίζουν αὐτό τό λάθος νά τό ὑπερασπίζονται, τότε τό λάθος αὐτό γίνεται πηγή πολιτικοῦ κινδύνου. Ἄν δέν εἴχαμε κάνει ὅ,τι ἦταν δυνατό στό πνεῦμα τῆς δημοκρατίας γιά νά πάρουμε ὑπόψη τίς διαθέσεις πού ἐκφράζει ἐδῶ ὁ Κουτούζοφ, θά φτάναμε στήν πολιτική χρεωκοπία. Π ρ ῶ τ' ἀ π' ὅ λ α, ἔ χ ο υ μ ε τ ή ν ὑ π ο χ ρ έ ω σ η ν ά π ε ί θ ο υ μ ε κ α ί ὕ σ τ ε ρ α ν ά χ ρ η σ ι μ ο π ο ι ο ῦ μ ε τ ό ν ἐ ξ α ν α γ κ α σ μ ό. Ἔ χ ο υ μ ε τ ή ν ὑ π ο χ ρ έ ω σ η μ έ κ ά θ ε θ υ σ ί α ν ά π ε ί θ ο υ μ ε

π ρ ῶ τ α κ α ί ὕ σ τ ε ρ α ν ά χ ρ η σ ι μ ο π ο ι ο ῦ μ ε τ ό ν ἐ ξ α ν α γ κ α σ μ ό*. Δέ μπορέσαμε νά πείσουμε τίς πλατιές μάζες καί παραβιάσαμε τίς σωστές σχέσεις τῆς πρωτοπορίας μέ τίς μάζες». (Βλ. τόμ. 26ος, σελ. 235).

Τό ἴδιο λέει ὁ Λένιν στή μπροσούρα του «Γιά τά ἐπαγγελματικά συνδικάτα»[24]:

«Ἐφαρμόζαμε σωστά καί μέ ἐπιτυχία τόν ἐξαναγκασμό στίς περιπτώσεις πού εἴχαμε κατορθώσει προηγούμενα νά τόν στηρίξουμε στήν πειθώ». (Βλ. στόν ἴδιο τόμο, σελ. 74).

Καί αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα σωστό. Γιατί χωρίς αὐτούς τούς ὅρους δέν εἶναι δυνατή καμιά καθοδήγηση. Γιατί μονάχα ἔτσι μπορεῖ νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ ἑνότητα δράσης στό κόμμα ἄν πρόκειται γιά τό κόμμα, καί ἡ ἑνότητα δράσης τῆς τάξης, ἄν πρόκειται γιά τήν τάξη στό σύνολό της. Χωρίς αὐτούς τούς ὅρους προκαλεῖται διάσπαση, διάλυση, ἀποσύνθεση στίς γραμμές τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Αὐτές εἶναι σέ γενικές γραμμές οἱ βάσεις τῆς σωστῆς καθοδήγησης τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπό τό κόμμα.

Κάθε ἄλλη ἀντίληψη καθοδήγησης εἶναι συνδικαλισμός, ἀναρχισμός, γραφειοκρατία, ὅ,τι θέλετε, ἐκτός ἀπό μπολσεβικισμός, λενινισμός.

Δέν ἐπιτρέπεται νά ἀντιπαραθέτουμε τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου στήν καθοδήγηση («διχτατορία») τοῦ κόμματος, ἄν ὑπάρχουν σωστές ἀμοιβαῖες σχέσεις ἀνάμεσα στό κόμμα καί τήν ἐργατική τάξη, ἀνάμεσα στήν πρωτοπορία καί τίς ἐργατικές μάζες. Ἀπ' αὐτό ὅμως βγαίνει ὅτι πολύ περισσότερο δέν ἐπιτρέπεται νά ταυτίζουμε τό κόμμα μέ τήν ἐργατική τάξη, τήν καθοδήγηση («διχτατορία») τοῦ κόμματος μέ τή διχτατορία τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ὁ

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

Σόριν *στηριζόμενος στό γεγονός* ὅτι δέ μποροῦμε νά ἀντιπαραθέτουμε τή «διχτατορία» τοῦ κόμματος στή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἔφτασε στό λαθεμένο συμπέρασμα ὅτι ἡ «*διχτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἡ διχτατορία τοῦ κόμματός μας*».

Ὁ Λένιν ὅμως δέ μιλάει μονάχα γιά τό ἀπαράδεχτο μιᾶς τέτιας ἀντιπαράθεσης. Μιλάει ταυτόχρονα καί γιά τό ἀπαράδεχτο τῆς ἀντιπαράθεσης «τῆς διχτατορίας τῶν μαζῶν στή διχτατορία τῶν ἀρχηγῶν». Θά πρέπει ἄραγε *πάνω σ' αὐτή τή βάση* νά ταυτίσουμε τή διχτατορία τῶν ἀρχηγῶν μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου; Ἀκολουθώντας αὐτό τό δρόμο θάπρεπε νά ποῦμε ὅτι «*ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἡ διχτατορία τῶν ἀρχηγῶν μας*». Σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἀνοησία μᾶς ὁδηγεῖ οὐσιαστικά ἡ πολιτική τῆς ταύτισης τῆς «διχτατορίας» τοῦ κόμματος μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου...

Ποιά εἶναι ἡ ἄποψη τοῦ Ζηνόβιεφ πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα;

Ὁ Ζηνόβιεφ ὑποστηρίζει οὐσιαστικά τήν ἴδια ἄποψη τῆς ταύτισης τῆς «διχτατορίας» τοῦ κόμματος μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου πού ὑποστηρίζει καί ὁ Σόριν, μέ τή διαφορά ὅμως ὅτι ὁ Σόριν ἐκφράζεται πιό ἀνοιχτά καί καθαρά, ἐνῶ ὁ Ζηνόβιεφ τά «κλωθογυρίζει». Γιά νά πειστοῦμε ἀρκεῖ νά πάρουμε τό παρακάτω σημεῖο ἀπό τό βιβλίο τοῦ Ζηνόβιεφ «Λενινισμός»:

«Τί καθεστώς ὑπάρχει στήν Ἕνωση τῶν ΣΣΔ—λέει ὁ Ζηνόβιεφ—ἀπ' τήν ἄποψη τοῦ ταξικοῦ του περιεχομένου; Διχτατορία τοῦ προλεταριάτου. Ποιό εἶναι τό ἄμεσο ἐλατήριο τῆς ἐξουσίας στήν ΕΣΣΔ; Ποιός ἀσκεῖ τήν ἐξουσία τῆς ἐργατικῆς τάξης; Τό Κομμουνιστικό Κόμμα! Μ' αὐτή τήν ἔννοια *στή χώρα μας** *ἔχουμε διχτατορία τοῦ κόμματος*. Ποιά εἶναι ἡ νομική μορφή τῆς ἐξουσίας στήν ΕΣΣΔ; Ποιός εἶναι ὁ καινούργιος τύπος κρατικοῦ καθεστῶτος, πού δημιούργησε ἡ Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση; Τό σοβιετικό σύστημα. Τό ἕνα δέν ἀντιφάσκει καθόλου στό ἄλλο».

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

Τό ὅτι τό ἕνα δέν ἀντιφάσκει στό ἄλλο εἶναι βέβαια σωστό *ἄν*, μέ τήν ἔννοια διχτατορία τοῦ κόμματος ἀπέναντι στήν ἐργατική τάξη στό σύνολό της, ἐννοοῦμε τήν καθοδήγηση ἀπό μέρους τοῦ κόμματος. Πῶς μποροῦμε ὅμως *στηριγμένοι σ' αὐτό τό γεγονός* νά βάλουμε τό σημεῖο ἰσότητας ἀνάμεσα στή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τή «διχτατορία» τοῦ κόμματος, ἀνάμεσα στό σοβιετικό σύστημα καί τή «διχτατορία» τοῦ κόμματος; Ὁ Λένιν ταύτιζε τό σύστημα τῶν Σοβιέτ μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, καί εἶχε δίκιο, γιατί τά Σοβιέτ, τά *δικά μας* Σοβιέτ, εἶναι ὀργανώσεις πού συσπειρώνουν τίς ἐργαζόμενες μάζες γύρω ἀπό τό προλεταριάτο καί κάτω ἀπ' τήν καθοδήγηση τοῦ κόμματος. Πότε ὅμως, ποῦ καί σέ ποιό ἔργο του ἔβαλε ὁ Λένιν τό σημεῖο ἰσότητας ἀνάμεσα στή «διχτατορία» τοῦ κόμματος καί τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἀνάμεσα στή «διχτατορία» τοῦ κόμματος καί τό σύστημα τῶν Σοβιέτ, ὅπως κάνει σήμερα ὁ Ζηνόβιεφ; Ὄχι μονάχα ἡ καθοδήγηση («διχτατορία») τοῦ κόμματος, μά οὔτε καί ἡ καθοδήγηση («διχτατορία») τῶν ἀρχηγῶν δέν ἔρχεται σέ ἀντίφαση μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου. Θά πρέπει ἄραγε *πάνω σ' αὐτή τή βάση* νά διακηρύξουμε ὅτι ἡ χώρα μας εἶναι χώρα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, *δηλαδή* χώρα τῆς διχτατορίας τοῦ κόμματος, *δηλαδή* χώρα τῆς διχτατορίας τῶν ἀρχηγῶν; Καί ὅμως σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἀνοησία μᾶς ὁδηγεῖ ἡ «ἀρχή» τῆς ταύτισης τῆς «διχτατορίας» τοῦ κόμματος μέ τή διχτατορία τοῦ προλετα-

ριάτου, πού λαθραῖα καί δειλά μᾶς ἀναπτύσσει ὁ Ζηνόβιεφ.

Στά πολυάριθμα ἔργα τοῦ Λένιν κατόρθωσα νά σημειώσω μονάχα πέντε περιπτώσεις, ὅπου ὁ Λένιν θίγει στά πεταχτά τό ζήτημα τῆς διχτατορίας τοῦ κόμματος.

Ἡ πρώτη περίπτωση εἶναι στήν πολεμική του ἐνάντια στούς σοσιαλεπαναστάτες καί τούς μενσεβίκους, ὅπου λέει:

«"Οταν μᾶς κατηγοροῦν γιά διχτατορία ἑνός μονάχα κόμματος καί μᾶς προτείνουν, ὅπως ἀκούσατε, τό ἑνιαῖο σοσιαλιστικό μέτωπο, λέμε: „Ναί διχτατορία ἑνός μονάχα κόμματος! Εἴμαστε ὑπέρ αὐτῆς καί δέ μποροῦμε νά ἐγκαταλείψουμε αὐτό τό ἔδαφος, γιατί τό κόμμα αὐτό εἶναι τό κόμμα πού στή διάρκεια δεκαετηρίδων κατάχτησε τή θέση τῆς πρωτοπορίας ὅλου τοῦ ἐργοστασιακοῦ καί βιομηχανικοῦ προλεταριάτου"». (Βλ. τόμ. 24ος, σελ. 423).

Ἡ δεύτερη περίπτωση εἶναι τό «Γράμμα πρός τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες, μέ τήν εὐκαιρία τῆς νίκης ἐνάντια στόν Κολτσάκ», ὅπου λέει:

«Προσπαθοῦν νά τρομάξουν τούς ἀγρότες (κυρίως οἱ μενσεβίκοι καί οἱ σοσιαλεπαναστάτες, ὅλοι, ἀκόμα καί οἱ „ἀριστεροί" ἀπ' αὐτούς) μέ τό σκιάχτρο „τῆς διχτατορίας ἑνός μονάχα κόμματος", τοῦ κόμματος τῶν μπολσεβίκων-κομμουνιστῶν.

Τό παράδειγμα τοῦ Κολτσάκ ἔμαθε στούς ἀγρότες νά μή φοβοῦνται τά σκιάχτρα.

Εἴτε διχτατορία (δηλαδή σιδερένια ἐξουσία) τῶν τσιφλικάδων καί τῶν καπιταλιστῶν, εἴτε διχτατορία τῆς ἐργατικῆς τάξης». (Βλ. τόμ. 24ος, σελ. 436).

Ἡ τρίτη περίπτωση εἶναι ὁ λόγος τοῦ Λένιν στό 2ο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς στήν πολεμική του ἐνάντια στόν Τέννερ. Τό λόγο αὐτόν τόν ἀνάφερα πιό πάνω*.

Ἡ τέταρτη περίπτωση εἶναι μερικές γραμμές στή μπροσούρα «„Ὁ ἀριστερισμός" παιδική ἀρρώστια τοῦ κομμουνισμοῦ». Τίς σχετικές περικοπές τίς παράθεσα πιό πάνω*.

* Βλ. σ' αὐτό τόν τόμο, σελ. 43—44. Σύντ.

Καί ἡ πέμπτη περίπτωση εἶναι τό πρόχειρο σχέδιο γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, πού δημοσιεύτηκε στόν 3ο τόμο τῆς συλλογῆς Λένιν, ὅπου ὑπάρχει ὁ ὑπότιτλος «Ἡ διχτατορία ἑνός μονάχα κόμματος». (Βλ. Συλλογή Λένιν, 3ος τόμ., σελ. 497).

Πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι στίς δυό περιπτώσεις ἀπό τίς πέντε, στήν τελευταία καί στή δεύτερη περίπτωση, τίς λέξεις «διχτατορία ἑνός μονάχα κόμματος» ὁ Λένιν τίς βάζει σέ εἰσαγωγικά, ὑπογραμμίζοντας ξεκάθαρα τή μή κυριολεχτική, τή μεταφορική ἔννοια αὐτῆς τῆς διατύπωσης.

Πρέπει ἐπίσης νά σημειώσουμε πώς σ' ὅλες αὐτές τίς περιπτώσεις ὁ Λένιν μέ τήν ἔννοια «διχτατορία τοῦ κόμματος» ἐννοοῦσε τή διχτατορία («σιδερένια ἐξουσία») ἐνάντια στούς «τσιφλικάδες καί τούς κεφαλαιοκράτες», καί ὄχι ἐνάντια στήν ἐργατική τάξη, παρ' ὅλες τίς συκοφαντικές ἐπινοήσεις τοῦ Καούτσκι καί συντροφίας.

Εἶναι χαρακτηριστικό τό γεγονός ὅτι σέ κανένα ἀπ' τά βασικά καί τά δευτερεύοντα ἔργα του, ὅπου ὁ Λένιν πραγματεύεται ἤ ἁπλῶς ἀναφέρει τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τό ρόλο τοῦ κόμματος στό σύστημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, δέν ὑπάρχει οὔτε ὑπαινιγμός ὅτι «ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἡ διχτατορία τοῦ κόμματός μας». Ἀντίθετα, κάθε σελίδα, κάθε γραμμή αὐτῶν τῶν ἔργων βροντοφωνάζει ἐνάντια σ' αὐτή τή διατύπωση. (Βλ. «Κράτος καί Ἐπανάσταση», «Ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση καί ὁ ἀποστάτης Καούτσκι», «„Ὁ ἀριστερισμός" παιδική ἀρρώστια τοῦ κομμουνισμοῦ» κλπ.).

* Βλ. σ' αὐτό τόν τόμο, σελ. 51, 52, 53, 55, 59, 61. Σύντ.

Ἀκόμα πιό χαρακτηριστικό εἶναι τό γεγονός ὅτι στίς θέσεις τοῦ 2ου Συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς[25] γιά τό ρόλο τοῦ πολιτικοῦ κόμματος, πού ἡ ἐπεξεργασία τους εἶχε γίνει μέ τήν ἄμεση καθοδήγηση τοῦ Λένιν καί στίς ὁποῖες ὁ Λένιν ἐπανειλημμένα ἀναφέρθηκε στούς λόγους του, σάν ὑπόδειγμα σωστῆς διατύπωσης τοῦ ρόλου καί τῶν καθηκόντων τοῦ κόμματος, δέ βρίσκουμε οὔτε μιά, κυριολεχτικά οὔτε μιά λέξη γιά διχτατορία τοῦ κόμματος.

Τί δείχνουν ὅλα αὐτά;

Δείχνουν ὅτι:

α) Ὁ Λένιν δέ θεωροῦσε τή διατύπωση «διχτατορία τοῦ κόμματος» ἄμεμπτη, ἀκριβῆ, καί γι᾿ αὐτό στά ἔργα του χρησιμοποιεῖται πάρα πολύ σπάνια καί κάποτε μπαίνει σέ εἰσαγωγικά·

β) στίς λίγες περιπτώσεις πού ἀναγκάστηκε ὁ Λένιν, στήν πολεμική του ἐνάντια στούς ἀντίπαλους, νά μιλήσει γιά διχτατορία τοῦ κόμματος, μιλοῦσε συνήθως γιά τή «διχτατορία ἑνός μονάχα κόμματος», δηλαδή γιά τό γεγονός ὅτι τό κόμμα μας βρίσκεται στήν ἐξουσία μόνο του, ὅτι δέ μοιράζεται τήν ἐξουσία μέ ἄλλα κόμματα, ἐξηγώντας πάντα πώς μέ τήν ἔννοια διχτατορία τοῦ κόμματος ἀπέναντι στήν ἐργατική τάξη πρέπει νά ἐννοοῦμε τήν καθοδήγηση τοῦ κόμματος, τόν καθοδηγητικό του ρόλο·

γ) σ᾿ ὅλες τίς περιπτώσεις (καί οἱ περιπτώσεις αὐτές ἦταν χιλιάδες), πού ὁ Λένιν θεωροῦσε ἀναγκαῖο νά καθορίσει ἐπιστημονικά τό ρόλο τοῦ κόμματος στό σύστημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, μιλοῦσε ἀποκλειστικά γιά τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ κόμματος ἀπέναντι στήν ἐργατική τάξη·

δ) γι᾿ αὐτό ἀκριβῶς τοῦ Λένιν δέν «τοῦ πέρασε ἀπ᾿ τό μυαλό» νά συμπεριλάβει στή βασική ἀπόφαση γιά τό ρόλο τοῦ κόμματος—ἐννοῶ τήν ἀπόφαση τοῦ 2ου Συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς—τή διατύπωση «διχτατορία τοῦ κόμματος»·

ε) δέν ἔχουν δίκιο ἀπό τήν ἄποψη τοῦ λενινισμοῦ, καί εἶναι πολιτικά μύωπες οἱ σύντροφοι ἐκεῖνοι πού ταυτίζουν ἤ προσπαθοῦν νά ταυτίσουν τή «διχτατορία» τοῦ κόμματος καί συνεπῶς καί τή «διχτατορία τῶν ἀρχηγῶν» μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, γιατί παραβαίνουν ἔτσι τούς ὅρους γιά τίς σωστές ἀμοιβαῖες σχέσεις ἀνάμεσα στήν πρωτοπορία καί τήν τάξη.

Καί δέ μιλῶ ἐδῶ γιά τό γεγονός ὅτι ἡ διατύπωση «διχτατορία τοῦ κόμματος», ὅταν τήν πάρουμε χωρίς τίς παραπάνω ἐπιφυλάξεις, μπορεῖ νά δημιουργήσει ὁλόκληρη σειρά κινδύνους καί πολιτικά μειονεχτήματα στήν πραχτική μας δουλειά. Ἡ διατύπωση αὐτή, ἄν τήν πάρουμε χωρίς ἐπιφυλάξεις, φαίνεται σάν νά ὑποβάλλει τήν ἰδέα:

α) στίς ἐξωκομματικές μάζες: μή τολμᾶτε νά φέρετε ἀντιρρήσεις, μή τολμᾶτε νά συζητᾶτε, γιατί τό κόμμα μπορεῖ ὅλα νά τά κάνει, γιατί ἔχουμε διχτατορία τοῦ κόμματος·

β) στά κομματικά στελέχη: ἐνεργεῖτε πιό τολμηρά, πιέζετε πιό γερά, μπορεῖτε καί νά μή δίνετε προσοχή στή φωνή τῶν ἐξωκομματικῶν μαζῶν—ἔχουμε διχτατορία τοῦ κόμματος·

γ) στίς ἡγετικές κορυφές τοῦ κόμματος: μπορεῖτε νά ἐπιτρέψετε στόν ἑαυτό σας τήν πολυτέλεια κάποιας αὐτοϊκανοποίησης, μπορεῖτε ἴσως καί νά κομπάζετε ἀκόμα, γιατί ἔχουμε διχτατορία τοῦ κόμματος καί «συνεπῶς» καί διχτατορία τῶν ἀρχηγῶν.

Καλό εἶναι νά ὑπενθυμίζουμε αὐτούς τούς κινδύνους ἀκριβῶς τώρα στήν περίοδο τῆς ἀνόδου τῆς πολιτικῆς

δραστηριότητας τῶν μαζῶν, τώρα πού ἔχει ἰδιαίτερη ἀξία γιά μᾶς ἡ ἀπόφαση τοῦ κόμματος νά ἀφουγκράζεται προσεχτικά τή φωνή τῶν μαζῶν, τώρα πού ἡ προσεχτική μέριμνα γιά τίς ἀνάγκες τῶν μαζῶν ἀποτελεῖ τή βασική ἐπιταγή τοῦ κόμματός μας, τώρα πού ἀπαιτεῖται ἀπ' τό κόμμα ξεχωριστή περίσκεψη καί ξεχωριστή εὐλυγισία στήν πολιτική, τώρα πού ὁ κίνδυνος τοῦ κομπασμοῦ εἶναι ἀπό τούς πιό σοβαρούς κινδύνους πού ὀρθώνονται μπροστά στό κόμμα στό ἔργο τῆς σωστῆς καθοδήγησης τῶν μαζῶν.

Δέ μπορεῖ νά μή θυμηθεῖ κανείς τά χρυσά λόγια πού εἶπε ὁ Λένιν στό 11ο Συνέδριο τοῦ κόμματός μας:

«Ὅμως μέσα στή λαϊκή μάζα ἐμεῖς (οἱ κομμουνιστές. Ι. Στ.) δέν εἴμαστε παρά σταγόνα στόν ὠκεανό καί μποροῦμε νά κυβερνᾶμε μονάχα ὅταν ἐκφράζουμε σωστά ἐκεῖνο πού νιώθει ὁ λαός. Ἀλλιῶς τό Κομμουνιστικό Κόμμα δέ θά ὁδηγήσει τό προλεταριάτο καί τό προλεταριάτο δέ θά πάρει μαζί του τίς μάζες, καί ὅλη ἡ μηχανή θά καταρεύσει». (Βλ. τόμ. 27ος, σελ. 256).

«Ν ά ἐ κ φ ρ ά ζ ο υ μ ε σ ω σ τ ά α ὐ τ ό π ο ύ ν ι ώ θ ε ι ὁ λ α ό ς», αὐτός ἀκριβῶς εἶναι ὁ ἀπαραίτητος ὅρος, πού ἐξασφαλίζει στό κόμμα τόν τιμητικό ρόλο τῆς κύριας καθοδηγητικῆς δύναμης στό σύστημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

VI

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ ΣΕ ΜΙΑ ΜΟΝΗ ΧΩΡΑ

Στή μπροσούρα «Οἱ βάσεις τοῦ λενινισμοῦ» (Μάης 1924, πρώτη ἔκδοση) ὑπάρχουν δυό διατυπώσεις γιά τό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα. Ἡ πρώτη διατύπωση λέει:

«Παλιότερα θεωροῦσαν πώς εἶναι ἀδύνατη ἡ νίκη τῆς ἐπανάστασης σέ μιά μόνη χώρα, νομίζοντας ὅτι γιά τή νίκη ἐνάντια στήν ἀστική τάξη εἶναι ἀπαραίτητη ἡ κοινή δράση τῶν προλετάριων ὅλων τῶν προχωρημένων χωρῶν ἤ ἐν πάσῃ περιπτώσει τῆς πλειοψηφίας αὐτῶν τῶν χωρῶν. Τώρα αὐτή ἡ ἄποψη δέν ἀνταποκρίνεται πιά στήν πραγματικότητα. Τώρα πρέπει νά ξεκινοῦμε ἀπό τή δυνατότητα μιᾶς τέτιας νίκης, γιατί ὁ ἀνισόμετρος καί άλματικός χαρακτήρας τῆς ἀνάπτυξης τῶν διαφόρων καπιταλιστικῶν χωρῶν μέσα στίς συνθῆκες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἡ ἀνάπτυξη τῶν καταστροφικῶν ἀντιθέσεων μέσα στόν ἰμπεριαλισμό πού ὁδηγοῦν σέ ἀναπόφευχτους πολέμους, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος σ' ὅλες τίς χῶρες τοῦ κόσμου, ὅλα αὐτά κάνουν ὄχι μόνο δυνατή, ἀλλά καί ἀναγκαία τή νίκη τοῦ προλεταριάτου σέ ξεχωριστές χῶρες». (Βλ. «Οἱ βάσεις τοῦ λενινισμοῦ»[26]).

Ἡ θέση αὐτή εἶναι ἀπόλυτα σωστή καί δέν χρειάζεται σχόλια. Στρέφεται ἐνάντια στή θεωρία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν πού θεωροῦν οὐτοπία τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο σέ μιά μόνη χώρα, χωρίς τήν ταυτόχρονη νικηφόρα ἐπανάσταση σ' ἄλλες χῶρες.

Ὅμως στή μπροσούρα «Οἱ βάσεις τοῦ λενινισμοῦ» ὑπάρχει καί δεύτερη διατύπωση. Ἐκεῖ ἀναφέρεται:

«Ἡ ἀνατροπή ὅμως τῆς ἐξουσίας τῆς ἀστικῆς τάξης καί ἡ ἐγκαθίδρυση τῆς ἐξουσίας τοῦ προλεταριάτου σέ μιά μόνη χώρα δέ σημαίνει ἀκόμα καί ἐξασφάλιση τῆς πλέριας νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ. Τό κύριο καθῆκον τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἡ ὀργάνωση τῆς σοσιαλιστικῆς παραγωγῆς, βρίσκεται ἀκόμα μπροστά μας. Μπορεῖ ἄραγε νά λυθεῖ αὐτό τό καθῆκον, μπορεῖ ἄραγε νά ἐπιτευχθεῖ ἡ όριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα χωρίς τίς κοινές προσπάθειες τῶν προλετάριων μερικῶν προχωρημένων χωρῶν; Ὄχι, εἶναι ἀδύνατο. Γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἀστικῆς τάξης ἀρκοῦν οἱ προσπάθειες μιᾶς μόνης χώρας: αὐτό μᾶς τό δείχνει ἡ ἱστορία τῆς ἐπανάστασής μας. Γιά τήν ὁριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ, γιά τήν ὀργάνωση τῆς σοσιαλιστικῆς παραγωγῆς, δέν εἶναι πιά ἀρκετές οἱ προσπάθειες μιᾶς μόνης χώρας, ἰδιαίτερα μιᾶς τέτιας ἀγροτικῆς χώρας, ὅπως εἶναι

ἡ Ρωσία· γι' αὐτό χρειάζονται οἱ προσπάθειες τῶν προλετάριων μερικῶν προχωρημένων χωρῶν». (Βλ. «Οἱ βάσεις τοῦ λενινισμοῦ», πρώτη ἔκδοση)[27].

Ἡ δεύτερη αὐτή διατύπωση στρεφόταν ἐνάντια στόν ἰσχυρισμό τῶν κριτικῶν τοῦ λενινισμοῦ, ἐνάντια στούς τροτσκιστές, πού δήλωναν ὅτι ἄν δέν ἔχουμε νίκη σ' ἄλλες χῶρες, ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου σέ μιά μόνη χώρα δέ μπορεῖ «ν' ἀνθέξει μπροστά σέ μιά συντηρητική Εὐρώπη».

Σ' αὐτό τό μέτρο, καί μονάχα σ' αὐτό τό μέτρο ἡ διατύπωση αὐτή ἦταν τότε (Μάης τοῦ 1924) ἐπαρκής καί ἔφερε ἀναμφισβήτητα ἕνα ὁρισμένο ὄφελος.

Ἀργότερα ὅμως, ὅταν ὑπερνικήθηκε μέσα στό κόμμα ἡ κριτική σέ βάρος τοῦ λενινισμοῦ πάνω σ' αὐτό τό σημεῖο καί ὅταν στήν ἡμερήσια διάταξη μπῆκε ἕνα καινούργιο ζήτημα, τό ζήτημα τῆς δυνατότητας τῆς ἀνοικοδόμησης μιᾶς πλέριας σοσιαλιστικῆς κοινωνίας μέ τίς δυνάμεις τῆς χώρας μας, χωρίς βοήθεια ἀπό τό ἐξωτερικό, ἡ δεύτερη διατύπωση ἀποδείχτηκε πιά ὁλοφάνερα ἀνεπαρκής καί γι' αὐτό λαθεμένη.

Σέ τί συνίσταται ἡ ἀνεπάρκεια αὐτῆς τῆς διατύπωσης;

Ἡ ἀνεπάρκειά της συνίσταται στό ὅτι ἑνώνει σ' ἕνα μόνο ζήτημα δυό διαφορετικά ζητήματα: τό ζήτημα τῆς δ υ ν α τ ό τ η τ α ς τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ μέ τίς δυνάμεις μιᾶς μόνης χώρας, στό ὁποῖο πρέπει νά δοθεῖ καταφατική ἀπάντηση, καί τό ζήτημα ἄν ἡ χώρα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου μπορεῖ νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό της ἀ π ό λ υ τ α ἐ γ γ υ η μ έ ν ο ἀπό μιά ἐπέμβαση, καί συνεπῶς ἀπό τήν παλινόρθωση τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος, χωρίς τή νικηφόρα ἐπανάσταση σέ μιά σειρά ἄλλες χῶρες, στό ὁποῖο πρέπει νά δοθεῖ ἀρνητική ἀπάντηση. Καί δέ μιλάω ἐδῶ γιά τό ὅτι ἡ διατύπωση αὐτή μπορεῖ νά δόσει ἀφορμή νά σκεφτεῖ κανείς πώς εἶναι ἀδύνατη ἡ ὀργάνωση τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας μέ τίς δυνάμεις μιᾶς μόνης χώρας, πράγμα πού, φυσικά, δέν εἶναι σωστό.

Ἔχοντας αὐτό γιά βάση, τροποποίησα, διόρθωσα αὐτή τή διατύπωση στήν μπροσούρα μου «Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ Ὀχτώβρη καί ἡ ταχτική τῶν ρώσων κομμουνιστῶν» (Δεκέμβρης 1924), ἀναλύοντας τό ζήτημα αὐτό σέ δυό ζητήματα: τό ζήτημα τ ῆ ς π λ έ ρ ι α ς ἐ γ γ ύ η σ η ς ἀ π ό τ ή ν π α λ ι ν ό ρ θ ω σ η τ ο ῦ ἀ σ τ ι κ ο ῦ κ α θ ε σ τ ῶ τ ο ς κ α ί τ ό ζ ή τ η μ α τ ῆ ς δ υ ν α τ ό τ η τ α ς τ ῆ ς ἀ ν ο ι κ ο δ ό μ η σ η ς τ ῆ ς π λ έ ρ ι α ς σ ο σ ι α λ ι σ τ ι κ ῆ ς κ ο ι ν ω ν ί α ς σέ μιά μόνη χώρα. Αὐτό ἐπιτεύχθηκε, πρῶτα μέ τήν ἑρμηνεία τῆς «πλέριας νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ» σάν «πλέριας ἐγγύησης ἀπό τήν παλινόρθωση τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος», πού εἶναι δυνατή μονάχα «μέ τίς κοινές προσπάθειες τῶν προλετάριων μερικῶν χωρῶν», καί δεύτερο, μέ τή διακήρυξη, —μέ βάση τή μπροσούρα τοῦ Λένιν «Γιά τό συνεταιρισμό»[28]—τῆς ἀδιαμφισβήτητης ἀλήθειας, ὅτι ἔχουμε ὅ,τι εἶναι ἀναγκαῖο γιά τήν ἀνοικοδόμηση τῆς πλέριας σοσιαλιστικῆς κοινωνίας. (Βλ. «Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ Ὀχτώβρη καί ἡ ταχτική τῶν ρώσων κομμουνιστῶν»)*.

Αὐτή ἀκριβῶς ἡ νέα διατύπωση τοῦ ζητήματος χρησίμευσε σάν βάση τῆς γνωστῆς ἀπόφασης τῆς 14ης κομματικῆς Συνδιάσκεψης «Τά καθήκοντα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τοῦ ΚΚΡ (Μπ.)»[29] πού ἐξετάζει τό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα σέ σχέση μέ τή σταθεροποίηση τοῦ καπιταλισμοῦ (Ἀπρίλης 1925) καί πού θεωρεῖ δυνατή καί ἀναγκαία τήν ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ μέ τίς δυνάμεις τῆς χώρας μας.

* Ἡ νέα αὐτή διατύπωση τοῦ ζητήματος ἀντικατάστησε ἀργότερα τήν παλιά διατύπωση στίς κατοπινές ἐκδόσεις τῆς μπροσούρας «Οἱ βάσεις τοῦ λενινισμοῦ».

Ἡ ἴδια χρησίμευσε ἐπίσης σά βάση τῆς μπροσούρας μου «Πάνω στά συμπεράσματα τῶν ἐργασιῶν τῆς 14ης Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς Ρωσίας», πού ἐκδόθηκε ἀμέσως ὕστερα ἀπ' τήν 14η Κομματική Συνδιάσκεψη, τό Μάη τοῦ 1925.

Σχετικά μέ τήν τοποθέτηση τοῦ ζητήματος γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά χώρα, στή μπροσούρα αὐτή λέγεται:

«Ἡ χώρα μας παρουσιάζει δυό ὁμάδες ἀντιθέσεων. Ἡ μιά ὁμάδα ἀντιθέσεων εἶναι οἱ ἐσωτερικές ἀντιθέσεις, πού ὑπάρχουν ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά (πρόκειται ἐδῶ γιά τήν ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα Ι. Στ.). Ἡ ἄλλη ὁμάδα ἀντιθέσεων εἶναι οἱ ἐξωτερικές ἀντιθέσεις, πού ὑπάρχουν ἀνάμεσα στή χώρα μας, σά χώρα τοῦ σοσιαλισμοῦ, καί ὅλες τίς ἄλλες χῶρες, σά χῶρες τοῦ καπιταλισμοῦ (πρόκειται ἐδῶ γιά τήν ὁριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ι. Στ.)» ...«Ὅποιος μπερδεύει τήν πρώτη ὁμάδα ἀντιθέσεων, πού μποροῦν νά ξεπεραστοῦν πέρα γιά πέρα μέ τίς προσπάθειες μιᾶς μόνης χώρας, μέ τή δεύτερη ὁμάδα ἀντιθέσεων πού ἀπαιτοῦνται γιά τή λύση τους οἱ προσπάθειες τῶν προλετάριων μερικῶν χωρῶν, κάνει τό πιό χοντροκομμένο λάθος ἀπέναντι στό λενινισμό, αὐτός εἴτε εἶναι μπερδεψιάρης εἴτε εἶναι ἀδιόρθωτος ὁπορτουνιστής». (Βλ. «Πάνω στά συμπεράσματα τῶν ἐργασιῶν τῆς 14ης Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (Μπ.)»[30]).

Γιά τό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας ἡ μπροσούρα λέει:

«Μποροῦμε νά χτίσουμε τό σοσιαλισμό καί θά τόν χτίσουμε μαζί μέ τήν ἀγροτιά, κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τῆς ἐργατικῆς τάξης»... γιατί «μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου ἔχουμε... ὅλα τά δεδομένα πού εἶναι ἀναγκαῖα γιά νά χτίσουμε τήν πλέρια σοσιαλιστική κοινωνία, ξεπερνώντας ὅλες τίς ἐσωτερικές δυσκολίες, γιατί μποροῦμε καί πρέπει νά τίς ξεπεράσουμε μέ τίς δικές μας δυνάμεις». (Βλ. στό ἴδιο μέρος[31]).

Ὅσο γιά τό ζήτημα τῆς ὁριστικῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀναφέρεται:

«Ὁριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ θά πεῖ πλέρια ἐγγύηση ἀπό τίς ἀπόπειρες ἐπέμβασης συνεπῶς καί παλινόρθωσης, γιατί μιά κάπως σοβαρή ἀπόπειρα παλινόρθωσης δέ μπορεῖ νά γίνει παρά μόνο μέ σοβαρή ὑποστήριξη ἀπό τά ἔξω, παρά μόνο μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ διεθνοῦς κεφαλαίου. Γι' αὐτό ἡ ὑποστήριξη τῆς ἐπανάστασής μας ἀπό τούς ἐργάτες τῶν ἄλλων χωρῶν, καί πολύ περισσότερο ἡ νίκη αὐτῶν τῶν ἐργατῶν, ἔστω καί σέ μερικές χῶρες, εἶναι ὁ ἀπαραίτητος ὅρος γιά τήν πλέρια ἐξασφάλιση τῆς πρώτης νικήτριας χώρας ἀπό ἀπόπειρες ἐπέμβασης καί παλινόρθωσης, εἶναι ὁ ἀπαραίτητος ὅρος γιά τήν ὁριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ». (Βλ. στό ἴδιο μέρος[32]).

Μοῦ φαίνεται πώς εἶναι ξεκάθαρο.

Μέ τό ἴδιο ἀκριβῶς πνεῦμα, ὅπως εἶναι γνωστό, ἐξετάζεται αὐτό τό ζήτημα στή μπροσούρα μου «Ἐρωτήσεις καί ἀπαντήσεις» (Ἰούνης 1925) καί στήν ἔκθεση δράσης τῆς ΚΕ στό 14ο Συνέδριο τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ [33] (Δεκέμβρης 1925).

Αὐτά εἶναι τά γεγονότα.

Τά γεγονότα αὐτά εἶναι γνωστά, μοῦ φαίνεται, σέ ὅλους τούς συντρόφους μαζί καί στό Ζηνόβιεφ.

Ἄν τώρα, δυό χρόνια περίπου ὕστερα ἀπό τήν ἰδεολογική πάλη μέσα στό κόμμα καί ὕστερα ἀπό τήν ἀπόφαση πού πάρθηκε στή 14η Συνδιάσκεψη τοῦ Κόμματος (Ἀπρίλης 1925), ὁ Ζηνόβιεφ νομίζει ὅτι μπορεῖ στόν τελικό λόγο του στό 14ο Συνέδριο τοῦ Κόμματος (Δεκέμβρης 1925) νά ξεθάψει ἀπό τή μπροσούρα τοῦ Στάλιν τήν παλιά, τήν τελείως ἀνεπαρκῆ διατύπωση, πού γράφτηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1924, γιά νά τή χρησιμοποιήσει σά βάση γιά τή λύση ἑνός ζητήματος πού ἔχει λυθεῖ πιά, τοῦ ζητήματος τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, αὐτός ὁ πρωτότυπος τρόπος τοῦ Ζηνόβιεφ δείχνει ἁπλῶς ὅτι στό ζήτημα αὐτό τά μπέρδεψε ὁριστικά. Νά τραβᾶς τό κόμμα πρός τά πίσω, ὅταν ἔχει τραβήξει πιά μπροστά,

νά παρακάμπτεις τήν ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης τοῦ κόμματος, ὕστερα ἀπό τήν ἐπικύρωσή της ἀπό τήν Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ[34], σημαίνει ὅτι μπλέχτηκες ἀνεπανόρθωτα σέ ἀντιφάσεις, ὅτι δέν πιστεύεις στό ἔργο τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὅτι ξέφυγες ἀπό τό δρόμο τοῦ Λένιν καί ὑπογράφεις τήν ἴδια σου τήν ἥττα.

Τί σημαίνει δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα;

Σημαίνει ὅτι εἶναι δυνατό νά λυθοῦν οἱ ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά μέ τίς ἐσωτερικές δυνάμεις τῆς χώρας μας, ὅτι εἶναι δυνατό νά καταληφθεῖ ἡ ἐξουσία ἀπό τό προλεταριάτο καί νά χρησιμοποιηθεῖ αὐτή ἡ ἐξουσία γιά τήν ἀνοικοδόμηση τῆς πλέριας σοσιαλιστικῆς κοινωνίας στή χώρα μας, μέ τή συμπάθεια καί τήν ὑποστήριξη τῶν προλετάριων τῶν ἄλλων χωρῶν, χωρίς ὅμως τήν προκαταβολική νίκη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης σ' ἄλλες χῶρες.

Χωρίς μιά τέτια δυνατότητα ἡ ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ θά ἦταν ἀνοικοδόμηση χωρίς προοπτική, ἀνοικοδόμηση χωρίς τήν πεποίθηση ὅτι ὁ σοσιαλισμός θά ἀνοικοδομηθεῖ. Δέ μποροῦμε ν' ἀνοικοδομοῦμε τό σοσιαλισμό, χωρίς νά εἴμαστε βέβαιοι πώς μπορεῖ νά ἀνοικοδομηθεῖ, χωρίς νά εἴμαστε βέβαιοι πώς ἡ τεχνική καθυστέρηση τῆς χώρας μας δέν ἀποτελεῖ *ἀνυπέρβλητο* ἐμπόδιο γιά τήν ἀνοικοδόμηση μιᾶς πλέριας σοσιαλιστικῆς κοινωνίας. Ἡ ἄρνηση αὐτῆς τῆς δυνατότητας σημαίνει ἔλλειψη πίστης στό ἔργο τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀπομάκρυνση ἀπό τό λενινισμό.

Τί σημαίνει εἶναι *ἀδύνατη* ἡ πλέρια, ἡ οριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, χωρίς τή νίκη τῆς ἐπανάστασης σέ ἄλλες χῶρες;

Σημαίνει ὅτι δέν εἶναι δυνατή ἡ ἀπόλυτη ἐγγύηση

ἀπό τήν ἐπέμβαση καί συνεπῶς καί ἀπό τήν παλινόρθωση τοῦ καθεστῶτος τῆς ἀστικῆς τάξης, χωρίς τή νίκη τῆς ἐπανάστασης τουλάχιστο σέ μιά σειρά χῶρες. Ἡ ἄρνηση αὐτῆς τῆς ἀναμφισβήτητης θέσης σημαίνει ἀπομάκρυνση ἀπό τό διεθνισμό, ἀπομάκρυνση ἀπό τό λενινισμό.

«Ζοῦμε—λέει ὁ Λένιν—ὄχι μόνο σ' ἕνα κράτος, ἀλλά καί *μέσα σ' ἕνα σύστημα κρατῶν*, καί ἡ ὕπαρξη τῆς Σοβιετικῆς δημοκρατίας δίπλα στά ἰμπεριαλιστικά κράτη δέ μπορεῖ νά νοηθεῖ γιά μεγάλο χρονικό διάστημα. Τελικά θά νικήσει εἴτε τό ἕνα, εἴτε τό ἄλλο. Ὥσπου νάρθει ὅμως αὐτό τό τέλος, εἶναι ἀναπόφευχτες μιά σειρά ἀπό τίς πιό τρομερές συγκρούσεις ἀνάμεσα στή Σοβιετική Δημοκρατία καί τά ἀστικά κράτη. Αὐτό σημαίνει, ὅτι ἡ κυρίαρχη τάξη, τό προλεταριάτο, ἄν θέλει νά κυριαρχήσει, κι ἄν θά κυριαρχήσει, πρέπει νά τό ἀποδείξει καί μέ τή στρατιωτική της ὀργάνωση». (Βλ. τόμ. 24ος, σελ. 122).

«Ἔχουμε μπροστά μας—λέει ὁ Λένιν, σ' ἕνα ἄλλο σημεῖο—μιά ὁρισμένη ἰσορροπία, ἀσταθῆ στόν ἀνώτατο βαθμό, παρ' ὅλα αὐτά ὅμως ἀναμφίβολη, ἀναμφισβήτητη. Ἄν θά διατηρηθεῖ γιά πολύν καιρό δέν τό ξέρω, καί νομίζω πώς δέ μπορεῖ νά τό ξέρει κανείς. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ἀπαιτεῖται ἀπό μέρους μας ἡ πιό μεγάλη σύνεση. Ἡ πρώτη ἐπιταγή τῆς πολιτικῆς μας, τό πρῶτο δίδαγμα πού ἀπορέει ἀπ' τήν κυβερνητική μας δράση ἑνός χρόνου, τό δίδαγμα πού πρέπει νά τό κάνουν χτῆμα τους ὅλοι οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες, εἶναι ὅτι πρέπει νάμαστε σέ ἐπιφυλακή, νά θυμόμαστε ὅτι μᾶς περιβάλλουν ἄνθρωποι, τάξεις, κυβερνήσεις, πού ἐκδηλώνουν ἀνοιχτά τό πιό μεγάλο μίσος ἐνάντιά μας. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι ἀπό μιά ὁποιαδήποτε ἐπιδρομή μᾶς χωρίζει πάντα μιά τριχίτσα». (Βλ. τόμ. 27ος, σελ. 117).

Μοῦ φαίνεται, εἶναι ξεκάθαρο.

Πῶς βλέπει ὁ Ζηνόβιεφ τό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα;

Ἀκοῦστε:

«Ὅταν λέμε ὁριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ πρέπει νά ἐννοοῦμε τουλάχιστο: 1) τήν ἐξάλειψη τῶν τάξεων καί συνεπῶς, 2) τήν κατάργηση τῆς διχτατορίας τῆς μιᾶς τάξης καί στήν προκειμένη

περίπτωση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου»... «Γιά νά ξεκαθαρίσουμε μέ περισσότερη ἀκρίβεια—λέει παρακάτω ὁ Ζηνόβιεφ—πῶς ἔχει τό ζήτημα σέ μᾶς στήν ΕΣΣΔ στά 1925, πρέπει νά κάνουμε διάκριση ἀνάμεσα σέ δυό πράγματα: 1) τήν ἐξασφαλισμένη δυνατότητα ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ,—μιά τέτια δυνατότητα ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ μπορεῖ φυσικά νᾶναι πέρα γιά πέρα νοητή καί στά πλαίσια μιᾶς μόνης χώρας, καί 2) τήν τελική ἀνοικοδόμηση καί στερέωση τοῦ σοσιαλισμοῦ, δηλαδή τήν πραγματοποίηση τοῦ σοσιαλιστικοῦ καθεστῶτος, τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας».

Τί μπορεῖ νά σημαίνουν ὅλα αὐτά;

Ὅταν ὁ Ζηνόβιεφ λέει τελική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα δέν ἐννοεῖ τήν ἐγγύηση ἀπό τήν ἐπέμβαση καί τήν παλινόρθωση, ἀλλά τή δυνατότητα ἀνοικοδόμησης τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας. Καί ὅταν λέει νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα ὁ Ζηνόβιεφ ἐννοεῖ μιά τέτια ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ, πού δέ μπορεῖ καί δέν πρόκειται νά ὁδηγήσει στήν ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἀνοικοδόμηση στά κουτουροῦ, χωρίς προοπτικές, ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ χωρίς τή δυνατότητα ν' ἀνοικοδομηθεῖ ἡ σοσιαλιστική κοινωνία, αὐτή εἶναι ἡ θέση τοῦ Ζηνόβιεφ.

Νά χτίζεις τό σοσιαλισμό χωρίς τή δυνατότητα νά τόν χτίσεις, νά χτίζεις ξέροντας ὅτι δέ θά τόν χτίσεις—νά τί ἀσυναρτησίες κατάντησε νά λέει ὁ Ζηνόβιεφ.

Αὐτό ὅμως εἶναι χλευασμός τοῦ ζητήματος καί ὄχι λύση του!

Νά ἀκόμα μιά περικοπή ἀπό τόν τελικό λόγο τοῦ Ζηνόβιεφ στό 14ο Συνέδριο τοῦ Κόμματος:

«Κοιτάξτε, λογουχάρη, ἴσαμε ποῦ ἔφτασε ὁ σ. Γιάκοβλεφ στήν τελευταία κομματική Συνδιάσκεψη τοῦ κυβερνείου τοῦ Κούρσκ: „Μποροῦμε ἄραγε—ρωτᾶ—σέ μιά μόνη χώρα καί κυκλωμένοι ἀπ' ὅλες τίς μεριές ἀπό καπιταλιστές ἐχθρούς, μποροῦμε ἄραγε μέσα σέ τέτιες συνθῆκες ν' ἀνοικοδομήσουμε τό σοσιαλισμό σέ μιά μόνη χώρα;". Καί ἀπαντᾶ: „Στηριγμένοι σέ ὅσα εἰπώθηκαν, ἔχουμε τό δικαίωμα νά ποῦμε ὅτι ὄχι μονάχα ἀνοικοδομοῦμε τό σοσιαλισμό, ἀλλά ὅτι παρ' ὅλο πού εἴμαστε γιά τήν ὥρα μόνοι μας, παρ' ὅλο πού εἴμαστε γιά τήν ὥρα ἡ μοναδική στόν κόσμο σοβιετική χώρα, τό μοναδικό σοβιετικό κράτος, θά ἀνοικοδομήσουμε τό σοσιαλισμό". („Πράβντα τοῦ Κούρσκ", ἀρ. 279, 8 τοῦ Δεκέμβρη 1925). Εἶναι μήπως λενινιστική ἡ τοποθέτηση αὐτή τοῦ ζητήματος, ρωτάει ὁ Ζηνόβιεφ, καί δέ μυρίζει αὐτό πνεῦμα ἐθνικῆς στενότητας;»*

Ἔτσι, σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ Ζηνόβιεφ, βγαίνει ὅτι τό νά παραδέχεσαι τή δυνατότητα ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα σημαίνει ὅτι ἀκολουθεῖς ἄποψη ἐθνικῆς στενότητας, καί τό νά ἀρνιέσαι αὐτή τή δυνατότητα σημαίνει ὅτι ἀκολουθεῖς διεθνιστική ἄποψη.

Ἄν ὅμως εἶναι σωστή αὐτή ἡ ἄποψη, ἀξίζει ἄραγε γενικά νά κάνουμε ἀγώνα γιά νά κατανικήσουμε τά καπιταλιστικά στοιχεῖα στήν οἰκονομία μας; Καί δέ βγαίνει ἀπ' ὅλα αὐτά ὅτι μιά τέτια νίκη εἶναι ἀδύνατη;

Συνθηκολόγηση μπρός στά καπιταλιστικά στοιχεῖα τῆς οἰκονομίας μας, νά ποῦ μᾶς ὁδηγεῖ ἡ ἐσωτερική λογική τῆς ἐπιχειρηματολογίας τοῦ Ζηνόβιεφ.

Κι αὐτή τήν ἀσυναρτησία, πού δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τό λενινισμό, μᾶς τή σερβίρει ὁ Ζηνόβιεφ σά «διεθνισμό», σάν «ἑκατό τά ἑκατό λενινισμό»!

Ἐγώ ὑποστηρίζω ὅτι στό σοβαρότατο ζήτημα τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ ὁ Ζηνόβιεφ ἀπομακρύνεται ἀπ' τό λενινισμό καί κατρακυλᾶ στήν ἄποψη τοῦ μενσεβίκου Σουχάνοφ.

---

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

Ἄς ἀναφερθοῦμε στό Λένιν. Νά τί λέει γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά χώρα, πρίν ἀκόμα ἀπ' τήν Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση, τόν Αὔγουστο τοῦ 1915:

«Ἡ ἀνισόμετρη οἰκονομική καί πολιτική ἀνάπτυξη εἶναι ἀπόλυτος νόμος τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἀπ' ἐδῶ βγαίνει, πώς εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ἀρχή σέ λίγες, ἤ καί σέ μιά μονάχα, ξεχωριστά παρμένη, καπιταλιστική χώρα. Τό νικηφόρο προλεταριάτο αὐτῆς τῆς χώρας, ἀφοῦ ἀπαλλοτριώσει τούς καπιταλιστές καί ὀ ρ γ α ν ώ σ ε ι τ ή σ ο σ ι α λ ι σ τ ι κ ή π α ρ α γ ω γ ή σ τ ή χ ώ ρ α τ ο υ*, θά ὀρθωθεῖ ἐ ν ά ν τ ι α στόν ὑπόλοιπο καπιταλιστικό κόσμο, παίρνοντας μαζί του τίς καταπιεζόμενες τάξεις τῶν ἄλλων χωρῶν, ἀνάβοντας στίς χῶρες αὐτές ἐξεγέρσεις ἐνάντια στούς καπιταλιστές, δρώντας σέ περίπτωση ἀνάγκης, ἀκόμα καί μέ στρατιωτική δύναμη ἐνάντια στίς ἐκμεταλλεύτριες τάξεις καί τά κράτη τους». (Βλ. τόμ. 18ος, σελ. 232-233).

Τί σημαίνει ἡ ὑπογραμμισμένη ἀπό μᾶς φράση τοῦ Λένιν: «ἀφοῦ ὀργανώσει τή σοσιαλιστική παραγωγή στή χώρα του»; Σημαίνει ὅτι τό προλεταριάτο τῆς νικήτριας χώρας μ π ο ρ ε ῖ καί π ρ έ π ε ι, ὕστερα ἀπό τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας, νά ὀργανώσει στή χώρα του τή σοσιαλιστική παραγωγή. Καί τί σημαίνει «νά ὀργανώσεις τή σοσιαλιστική παραγωγή»; Σημαίνει νά ἀνοικοδομήσεις τή σοσιαλιστική κοινωνία. Δέν εἶναι κάν ἀνάγκη νά ἀποδείξουμε ὅτι αὐτή ἡ σαφής καί ξεκάθαρη θέση τοῦ Λένιν δέ χρειάζεται ἄλλα σχόλια. Σ' ἀντίθετη περίπτωση θἆταν ἀκατανόητες οἱ ἐκκλήσεις τοῦ Λένιν γιά τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917.

Βλέπετε, ὅτι ἡ ξεκάθαρη αὐτή θέση τοῦ Λένιν διαφέρει, ὅσο ἡ γῆ ἀπ' τόν οὐρανό, ἀπό τήν μπερδεμένη κι ἀντιλενινιστική «θέση» τοῦ Ζηνόβιεφ, ὅτι μποροῦμε ν' ἀνοικοδομοῦμε τό σοσιαλισμό «στά πλαίσια μιᾶς χώρας» χωρίς τή δυνατότητα νά τόν ἀνοικοδομήσουμε τελικά.

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

Αὐτό εἰπώθηκε ἀπό τό Λένιν στά 1915, πρίν ἀπό τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπ' τό προλεταριάτο. Μήπως ὅμως ἄλλαξαν οἱ ἀντιλήψεις του ὕστερα ἀπό τήν πείρα τῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας, ὕστερα ἀπό τό 1917; Ἄς δοῦμε τή μπροσούρα τοῦ Λένιν «Γιά τό συνεταιρισμό», πού τήν ἔγραψε στά 1923:

«Πραγματικά—λέει ὁ Λένιν—ἡ ἐξουσία τοῦ κράτους πάνω σέ ὅλα τά μεγάλα μέσα παραγωγῆς, ἡ ἐξουσία τοῦ κράτους στά χέρια τοῦ προλεταριάτου, ἡ συμμαχία αὐτοῦ τοῦ προλεταριάτου μέ τά πολλά ἑκατομμύρια τούς μικρούς καί τούς πολύ μικρούς ἀγρότες, ἡ ἐξασφάλιση τῆς καθοδήγησης τῆς ἀγροτιᾶς ἀπ' αὐτό τό προλεταριάτο κλπ.—μήπως ὅλα αὐτά δέν εἶναι ὅ,τι χρειάζεται γιά νά χτίσουμε μέ τό συνεταιρισμό, καί μόνο μέ τό συνεταιρισμό, πού πρῶτα τόν μεταχειριζόμασταν σά μικρομπακάλικο καί πού ἀπό ὁρισμένη ἄποψη ἔχουμε τό δικαίωμα νά τόν μεταχειριζόμαστε κατά τόν ἴδιο τρόπο καί σήμερα στίς συνθῆκες τῆς ΝΕΠ, μ ή π ω ς ὅ λ α α ὐ τ ά δ έ ν ε ἶ ν α ι ὅ,τ ι χ ρ ε ι ά ζ ε τ α ι γ ι ά ν ά χ τ ί σ ο υ μ ε τ ή ν π λ ή ρ η σ ο σ ι α λ ι σ τ ι κ ή κ ο ι ν ω ν ί α;* Αὐτό δέν εἶναι ἀκόμα ἀνοικοδόμηση τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, ε ἶ ν α ι ὅ μ ω ς ὅ,τ ι χ ρ ε ι ά ζ ε τ α ι κ α ί ε ἶ ν α ι ἀ ρ κ ε τ ό γ ι' α ὐ τ ή τ ή ν ἀ ν ο ι κ ο δ ό μ η σ η»*. (Βλ. τόμ. 27ος, σελ. 392).

Μ' ἄλλα λόγια: μποροῦμε καί πρέπει ν' ἀνοικοδομήσουμε τήν πλήρη σοσιαλιστική κοινωνία, γιατί ἔχουμε στή διάθεσή μας ὅ,τι χρειάζεται καί εἶναι ἀρκετό γι' αὐτή τήν ἀνοικοδόμηση.

Μοῦ φαίνεται πώς δύσκολα θά μποροῦσε νά ἐκφραστεῖ κανένας σαφέστερα.

Συγκρίνετε αὐτή τήν κλασική θέση τοῦ Λένιν μέ τήν ἀντιλενινιστική ἀπάντηση τοῦ Ζηνόβιεφ στό Γιάκοβλεφ, καί θά καταλάβετε ὅτι ὁ Γιάκοβλεφ ἐπανάλαβε ἁπλῶς τά λόγια τοῦ Λένιν γιά τή δυνατότητα τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, ἐνῶ ὁ Ζηνόβιεφ, πού τάσσεται ἐνάντια σ' αὐτή τή θέση καί μαστιγώνει τόν Γιάκοβλεφ, ἀπομακρύνθηκε ἀπό τό Λένιν καί ἀκολούθησε τήν ἄποψη τοῦ μενσεβίκου Σουχάνοφ, τήν ἄποψη ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας, λόγω τῆς τεχνικῆς καθυστέρησής της.

Παραμένει μόνο ἀνεξήγητο γιά ποιό λόγο πήραμε τήν ἐξουσία τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917, μιά πού δέν ὑπολογίζαμε ν' ἀνοικοδομήσουμε τό σοσιαλισμό!

Δέν ἔπρεπε νά πάρουμε τήν ἐξουσία τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917—νά σέ τί συμπέρασμα μᾶς ὁδηγεῖ ἡ ἐσωτερική λογική τῆς ἐπιχειρηματολογίας τοῦ Ζηνόβιεφ.

Ἐγώ ὑποστηρίζω, παραπέρα, ὅτι στό σοβαρότατο ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὁ Ζηνόβιεφ τάχθηκε ἐνάντια στίς συγκεκριμένες ἀποφάσεις τοῦ κόμματός μας, πού διατυπώθηκαν στή γνωστή ἀπόφαση τῆς 14ης κομματικῆς Συνδιάσκεψης «Τά καθήκοντα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) σέ σχέση μέ τήν Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ».

Ἄς δοῦμε αὐτή τήν ἀπόφαση. Νά τί ἀναφέρεται στήν ἀπόφαση αὐτή γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα:

«Ἡ ὕπαρξη δυό διαμετρικά ἀντίθετων κοινωνικῶν συστημάτων προκαλεῖ μιά διαρκή ἀπειλή καπιταλιστικοῦ ἀποκλεισμοῦ, διαρκή ἀπειλή ἄλλων μορφῶν οἰκονομικῆς πίεσης, ἔνοπλης ἐπέμβασης, παλινόρθωσης. Ἡ μοναδική ἐγγύηση γιά τήν ὁριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ, δηλαδή ἡ ἐγγύηση ἀπό τήν παλινόρθωση* εἶναι συνεπῶς ἡ νικηφόρα σοσιαλιστική ἐπανάσταση σέ μιά σειρά χῶρες...». «Ὁ λενινισμός διδάσκει ὅτι ἡ ὁριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ μέ τήν ἔννοια τῆς πλέριας ἐγγύησης ἀπό μιά παλινόρθωση* τῶν ἀστικῶν σχέσεων εἶναι δυνατή μονάχα σέ διεθνῆ κλίμακα...». «Ἀπ' αὐτό δέ βγαίνει* καθόλου ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ ἀνοικοδόμηση τῆς πλέριας σοσιαλιστικῆς κοινωνίας* σέ μιά τέτια καθυστερημένη χώρα, ὅπως ἡ Ρωσία, χωρίς τήν „κρατική βοήθεια" (Τρότσκι) τῶν πιό ἀναπτυγμένων ἀπό τεχνικοοικονομική ἄποψη χωρῶν». (Βλ. τήν ἀπόφαση [35]).

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

Βλέπετε ὅτι ἡ ἀπόφαση πραγματεύεται τήν ὁριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σάν ἐγγύηση ἀπό τήν ἐπέμβαση καί τήν παλινόρθωση, σέ πλήρη ἀντίθεση μέ τήν ἑρμηνεία πού δίνει ὁ Ζηνόβιεφ στό βιβλίο του «Λενινισμός».

Βλέπετε ὅτι ἡ ἀπόφαση ἀναγνωρίζει τή δυνατότητα ἀνοικοδόμησης τῆς πλέριας σοσιαλιστικῆς κοινωνίας σέ μιά τέτια καθυστερημένη χώρα ὅπως εἶναι ἡ Ρωσία, χωρίς τήν «κρατική βοήθεια» τῶν πιό ἀναπτυγμένων ἀπό τεχνικοοικονομική ἄποψη χωρῶν, σέ πλήρη ἀντίθεση μέ τόν ἀντίθετο ἰσχυρισμό τοῦ Ζηνόβιεφ στήν ἀπάντησή του στό Γιάκοβλεφ, στόν τελικό λόγο του στό 14ο Συνέδριο τοῦ Κόμματος.

Πῶς νά τό ὀνομάσουμε αὐτό, ἄν ὄχι πάλη τοῦ Ζηνόβιεφ ἐνάντια στήν ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης τοῦ Κόμματος;

Βέβαια, οἱ κομματικές ἀποφάσεις κάποτε δέν εἶναι ἀναμάρτητες. Τυχαίνει οἱ κομματικές ἀποφάσεις νά περιέχουν λάθη. Μιλώντας γενικά, μποροῦμε νά ὑποθέσουμε ὅτι καί ἡ ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης τοῦ Κόμματος περιέχει ἐπίσης μερικά λάθη. Εἶναι δυνατόν ὁ Ζηνόβιεφ νά θεωρεῖ αὐτή τήν ἀπόφαση λαθεμένη. Τότε ὅμως πρέπει νά τό πεῖ καθαρά καί ἀνοιχτά, ὅπως ταιριάζει σέ μπολσεβίκο. Ὡστόσο ὁ Ζηνόβιεφ δέν τό κάνει αὐτό· δέν ξέρω γιατί. Προτίμησε νά διαλέξει ἕναν ἄλλο δρόμο, τό

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

δρόμο τῶν ἐπιθέσεων ἀπό τά νῶτα ἐνάντια στήν ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης τοῦ Κόμματος, ἀποσιωπώντας τήν ἀπόφαση αὐτή καί χωρίς νά κάνει ἔστω καί τήν ἐλάχιστη ἀνοιχτή κριτική τῆς ἀπόφασης. Ὁ Ζηνόβιεφ νομίζει, ὅπως φαίνεται, ὅτι μέ τό δρόμο αὐτό θά πετύχει καλύτερα τό σκοπό του. Καί ὁ σκοπός του εἶναι ἕνας: νά «καλυτερέψει» τήν ἀπόφαση καί νά διορθώσει «λιγουλάκι» τό Λένιν. Δέ χρειάζεται κάν ν' ἀποδείξουμε ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ ἔπεσε ἔξω στούς ὑπολογισμούς του.

Ἀπό ποῦ ἀπορέει τό λάθος τοῦ Ζηνόβιεφ; Ποῦ βρίσκεται ἡ ρίζα αὐτοῦ τοῦ λάθους;

Ἡ ρίζα αὐτοῦ τοῦ λάθους βρίσκεται, κατά τή γνώμη μου, στήν πεποίθηση τοῦ Ζηνόβιεφ ὅτι ἡ τεχνική καθυστέρηση τῆς χώρας μας ἀποτελεῖ ἀνυπέρβλητο ἐμπόδιο γιά τήν ἀνοικοδόμηση τῆς πλέριας σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, ὅτι τό προλεταριάτο δέ μπορεῖ νά ἀνοικοδομήσει τό σοσιαλισμό ἐξαιτίας τῆς τεχνικῆς καθυστέρησης τῆς χώρας μας. Ὁ Ζηνόβιεφ καί ὁ Κάμενεφ δοκίμασαν κάποτε νά παρουσιάσουν αὐτά τά ἐπιχειρήματα σέ μιά ἀπό τίς συνεδριάσεις τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος πρίν ἀπό τήν κομματική Συνδιάσκεψη τοῦ Ἀπρίλη[36]. Μά πῆραν τήν ἀπάντηση, κι ἀναγκάστηκαν νά ὑποχωρήσουν καί ὑποτάχτηκαν τυπικά στήν ἀντίθετη ἄποψη, στήν ἀπόφαση τῆς πλειοψηφίας τῆς ΚΕ. Ἀλλά ἄν καί ὁ Ζηνόβιεφ τυπικά ὑποτάχτηκε σ' αὐτή τήν ἄποψη, συνέχισε σ' ὅλο τό διάστημα τήν πάλη ἐνάντιά της. Νά τί λέει γι' αὐτό τό «ἐπεισόδιο» στήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) ἡ Κομματική Ἐπιτροπή τῆς Μόσχας στήν «Ἀπάντησή» της στό γράμμα τῆς κομματικῆς Συνδιάσκεψης τοῦ κυβερνείου τοῦ Λένινγκραντ[37]:

«Δέν εἶναι πολύς καιρός πού ὁ Κάμενεφ κι ὁ Ζηνόβιεφ ὑποστήριξαν στό Πολιτικό Γραφεῖο τήν ἄποψη ὅτι, ἐξαιτίας τῆς τεχνικῆς καί οἰκονομικῆς καθυστέρησής μας, δέ θά μπορέσουμε τάχα νά τά βγάλουμε πέρα μέ τίς ἐσωτερικές δυσκολίες ἐκτός ἄν μᾶς σώσει ἡ διεθνής ἐπανάσταση. Ἐμεῖς ὅμως, μαζί μέ τήν πλειοψηφία τῆς ΚΕ, νομίζουμε, ὅτι μποροῦμε νά ἀνοικοδομοῦμε τό σοσιαλισμό, ὅτι τόν ἀνοικοδομοῦμε καί θά τόν ἀνοικοδομήσουμε παρά καί ἐνάντια στήν τεχνική μας καθυστέρηση. Νομίζουμε, ὅτι ἡ ἀνοικοδόμηση αὐτή θά εἶναι βέβαια πολύ πιό ἀργή ἀπ' ὅ,τι στίς συνθῆκες τῆς παγκόσμιας νίκης, παρ' ὅλα αὐτά ὅμως βαδίζουμε καί θά βαδίσουμε πρός τά μπρός. Ἔχουμε ἐπίσης τή γνώμη ὅτι ἡ ἄποψη τοῦ Κάμενεφ καί τοῦ Ζηνόβιεφ ἐκφράζει τήν ἔλλειψη πίστης στίς ἐσωτερικές δυνάμεις τῆς ἐργατικῆς μας τάξης καί τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν πού τήν ἀκολουθοῦν. Ἔχουμε τή γνώμη ὅτι ἡ ἄποψη αὐτή ἀποτελεῖ ἀπομάκρυνση ἀπό τή λενινιστική θέση». (Βλ. «Ἀπάντηση»).

Τό ντοκουμέντο αὐτό δημοσιεύτηκε στόν τύπο τίς μέρες τῶν πρώτων συνεδριάσεων τοῦ 14ου Συνεδρίου τοῦ κόμματος. Ὁ Ζηνόβιεφ εἶχε βέβαια τή δυνατότητα νά πάρει θέση ἐνάντια σ' αὐτό τό ντοκουμέντο ἀκόμα μέσα στό ἴδιο τό Συνέδριο. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ καί ὁ Κάμενεφ δέ βρῆκαν ἐπιχειρήματα ἐνάντια σ' αὐτή τή βαριά κατηγορία, πού διατύπωσε ἐναντίον τους ἡ Κομματική Ἐπιτροπή τῆς Μόσχας. Μήπως εἶναι τυχαῖο; Νομίζω ὅτι δέν εἶναι τυχαῖο. Ἡ κατηγορία ὅπως φαίνεται βρῆκε τό στόχο. Ὁ Ζηνόβιεφ καί ὁ Κάμενεφ «ἀπάντησαν» στήν κατηγορία αὐτή μέ τή σιωπή τους, γιατί δέν εἶχαν τί νά ἀπαντήσουν.

Ἡ «νέα ἀντιπολίτευση» θίγεται γιατί κατηγοροῦν τό Ζηνόβιεφ γιά ἔλλειψη πίστης στή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης στή χώρα μας. Ὅταν ὅμως ὁ Ζηνόβιεφ ὕστερα ἀπό ἕνα ὁλόκληρο χρόνο συζήτησης τοῦ ζητήματος γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, ὕστερα ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ ἄποψή του ἀπορίφθηκε ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ (Ἀπρίλης 1925), ὕστερα ἀπό

τό γεγονός ὅτι εἶχε διαμορφωθεῖ πιά μιά ξεκάθαρη γνώμη τοῦ κόμματος πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα πού βρῆκε τήν ἔκφρασή της στή γνωστή ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης τοῦ κόμματος (Ἀπρίλης 1925), ὅταν ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά ὁ Ζηνόβιεφ ἀποφασίζει νά πάρει θέση στό βιβλίο του «Λενινισμός» (Σεπτέμβρης 1925) ἐνάντια στήν ἄποψη τοῦ κόμματος, ὅταν μετά ἐπαναλαβαίνει τήν ἴδια θέση στό 14ο Συνέδριο, τότε πῶς νά ἐξηγήσουμε ὅλα αὐτά, αὐτό τό πεῖσμα, αὐτή τήν ἐπιμονή στήν ὑπεράσπιση τοῦ λάθους του, ἄν ὄχι μέ τό γεγονός ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ ἔχει μολυνθεῖ, ἔχει μολυνθεῖ ἀνεπανόρθωτα μέ τήν ἔλλειψη πίστης στή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης στή χώρα μας;

Τοῦ Ζηνόβιεφ τοῦ ἀρέσει νά ἑρμηνεύει αὐτή του τήν ἔλλειψη πίστης σά διεθνισμό. Ἀπό πότε ὅμως ἡ απομάκρυνση ἀπό τό λενινισμό σ' ἕνα κεφαλαιῶδες ζήτημα τοῦ λενινισμοῦ ἑρμηνεύεται σέ μᾶς σά διεθνισμός;

Δέ θἆταν πιό σωστό νά ποῦμε ὅτι δέν εἶναι τό κόμμα, ἀλλά ὁ Ζηνόβιεφ πού ἁμαρτάνει ἐδῶ ἀπέναντι στό διεθνισμό καί τήν παγκόσμια ἐπανάσταση; Γιατί, τί ἄλλο εἶναι ἡ χώρα μας «ὅπου χτίζεται ὁ σοσιαλισμός» ἄν ὄχι ἡ βάση τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης; Μπορεῖ ὅμως νά εἶναι ἄραγε πραγματική βάση τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης, ἄν εἶναι ἀνίκανη νά ἀνοικοδομήσει τή σοσιαλιστική κοινωνία; Μπορεῖ ἄραγε νά παραμείνει τό μεγαλειώδικο κέντρο ἕλξης γιά τούς ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν, πού εἶναι ἀναμφισβήτητα τώρα, ἄν εἶναι ἀνίκανη νά πετύχει στό ἐσωτερικό της τή νίκη ἐνάντια στά καπιταλιστικά στοιχεῖα τῆς οἰκονομίας μας, τή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης; Νομίζω ὅτι δέ μπορεῖ. Ὅμως δέ βγαίνει ἄραγε ἀπ' αὐτό τό συμπέρασμα ὅτι ἡ ἔλλειψη πίστης στή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης, τό κήρυγμα αὐτῆς τῆς ἔλλειψης πίστης ὁδηγεῖ στή μείωση τοῦ γοήτρου τῆς

χώρας μας σά βάσης τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης, καί ὅτι ἡ μείωση τοῦ γοήτρου τῆς χώρας μας ὁδηγεῖ στήν ἐξασθένιση τοῦ παγκόσμιου ἐπαναστατικοῦ κινήματος; Μέ τί προσπαθοῦσαν νά ἐκφοβίσουν οἱ κ. σοσιαλδημοκράτες τούς ἐργάτες γιά νά τούς ἀπομακρύνουν ἀπό μᾶς; Μέ τό κήρυγμα ὅτι «οἱ ρῶσοι δέ θά μπορέσουν νά κάνουν τίποτα». Μέ τί χτυπᾶμε τώρα τούς σοσιαλδημοκράτες καί προσελκύουμε στή χώρα μας ὁλόκληρη σειρά ἐργατικές ἀντιπροσωπεῖες, δυναμώνοντας ἔτσι τίς θέσεις τοῦ κομμουνισμοῦ σ' ὅλο τόν κόσμο; Μέ τίς ἐπιτυχίες μας στήν ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Μήπως δέν εἶναι ξεκάθαρο, ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά, ὅτι ὅποιος κηρύχνει τήν ἔλλειψη πίστης στίς ἐπιτυχίες μας στήν ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ, βοηθάει ἔμμεσα τούς σοσιαλδημοκράτες, ἐξασθενίζει τήν ὁρμή τοῦ διεθνοῦς ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ἀπομακρύνεται ἀναπόφευχτα ἀπό τό διεθνισμό;...

Βλέπετε ὅτι ὁ «διεθνισμός» τοῦ Ζηνόβιεφ δέν ἀξίζει τίποτε περισσότερο ἀπό τόν «ἑκατό τά ἑκατό λενινισμό» του στό ζήτημα τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα.

Γι' αὐτό τό 14ο Συνέδριο τοῦ κόμματος ἐνήργησε σωστά χαρακτηρίζοντας τίς ἀπόψεις τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης» σάν «ἔλλειψη πίστης στό ἔργο τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ» καί «σάν διαστρέβλωση τοῦ λενινισμοῦ»[38].

VII

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΝΙΚΗ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ

Νομίζω, ὅτι ἡ ἔλλειψη πίστης στή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης εἶναι τό βασικό λάθος τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης». Τό λάθος αὐτό εἶναι κατά τή γνώμη μου

τό βασικό, γιατί ἀπ' αὐτό πηγάζουν ὅλα τά ὑπόλοιπα λάθη τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης». Τά λάθη τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης» στό ζήτημα τῆς ΝΕΠ, τοῦ κρατικοῦ καπιταλισμοῦ, τοῦ χαρακτήρα τῆς σοσιαλιστικῆς μας βιομηχανίας, τοῦ ρόλου τῶν συνεταιρισμῶν στή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, τῶν μεθόδων πάλης ἐνάντια στούς κουλάκους, τοῦ ρόλου καί τοῦ εἰδικοῦ βάρους τῆς μεσαίας ἀγροτιᾶς—ὅλα αὐτά τά λάθη εἶναι παράγωγα τοῦ βασικοῦ λάθους τῆς ἀντιπολίτευσης, τῆς ἔλλειψης πίστης στή δυνατότητα τῆς ἀνοικοδόμησης τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας μέ τίς δυνάμεις τῆς χώρας μας.

Τί σημαίνει ἔλλειψη πίστης στή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης στή χώρα μας;

Σημαίνει, πρῶτα-πρῶτα, ἔλλειψη πεποίθησης στό ὅτι οἱ βασικές μάζες τῆς ἀγροτιᾶς, λόγω ὁρισμένων εἰδικῶν συνθηκῶν ἐξέλιξης τῆς χώρας μας, μ π ο ρ ο ῦ ν ν ά τ ρ α β η χ τ ο ῦ ν στό ἔργο τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης.

Σημαίνει, δεύτερο, ἔλλειψη πεποίθησης στό ὅτι τό προλεταριάτο τῆς χώρας μας, πού ἔχει στή διάθεσή του τίς διευθυντικές θέσεις τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας ε ἶ ν α ι ἱ κ α ν ό νά τραβήξει τίς βασικές μάζες τῆς ἀγροτιᾶς στό ἔργο τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης.

Ἀπ' αὐτές τίς θέσεις ξεκινᾶ σιωπηρά ἡ ἀντιπολίτευση στό σύστημα τῶν συλλογισμῶν της γιά τούς δρόμους ἀνάπτυξής μας, ἀδιάφορο ἄν αὐτό γίνεται συνειδητά ἤ ἀσυναίσθητα.

Μποροῦμε νά τραβήξουμε τή βασική μάζα τῆς σοβιετικῆς ἀγροτιᾶς στό ἔργο τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης;

Στή μπροσούρα «Οἱ βάσεις τοῦ λενινισμοῦ» ὑπάρχουν δυό βασικές θέσεις σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό:

1) «Δέν ἐπιτρέπεται νά συγχέουμε τήν ἀγροτιά τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης μέ τήν ἀγροτιά τῆς Δύσης. Ἡ ἀγροτιά πού πέρασε ἀπό τό σχολειό τριῶν ἐπαναστάσεων, πού πάλαιψε ἐνάντια στόν τσάρο καί τήν ἀστική ἐξουσία μαζί μέ τό προλεταριάτο καί μέ ἐπικεφαλῆς τό προλεταριάτο, ἡ ἀγροτιά πού πῆρε τή γῆ καί τήν εἰρήνη ἀπό τά χέρια τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης καί ἔγινε χάρη σ' αὐτό ἐφεδρεία τοῦ προλεταριάτου—ἡ ἀγροτιά αὐτή δέ μπορεῖ παρά νά διαφέρει ἀπό τήν ἀγροτιά πού πάλαιψε τόν καιρό τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης μέ ἐπικεφαλῆς τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, πού πῆρε τή γῆ ἀπό τά χέρια αὐτῆς τῆς ἀστικῆς τάξης, καί πού ἔγινε χάρη σ' αὐτό ἐφεδρεία τῆς ἀστικῆς τάξης. Δέ χρειάζεται κάν νά ἀποδείξουμε ὅτι ἡ σοβιετική ἀγροτιά, πού συνήθισε νά ἐκτιμᾶ τήν πολιτική φιλία καί τήν π ο λ ι τ ι κ ή συνεργασία τοῦ προλεταριάτου καί πού χρωστᾶ τή λευτεριά της σ' αὐτή τή φιλία καί σ' αὐτή τή συνεργασία, δέ μπορεῖ παρά ν' ἀποτελεῖ ἐξαιρετικά κατάλληλο ὑλικό γιά τήν ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ή συνεργασία μέ τό προλεταριάτο».

2) «Δέν ἐπιτρέπεται νά συγχέουμε τήν ἀγροτική οἰκονομία τῆς Ρωσίας μέ τήν ἀγροτική οἰκονομία τῆς Δύσης. Ἐκεῖ, ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας ἀκολουθεῖ τή συνηθισμένη γραμμή τοῦ καπιταλισμοῦ, μέσα σέ συνθῆκες βαθιᾶς διαφοροποίησης τῆς ἀγροτιᾶς, μέ τά μεγάλα χτήματα καί τά ἰδιωτικοκαπιταλιστικά λατιφούντια στόν ἕνα πόλο καί μέ τήν ἐξαθλίωση, τή φτώχια καί τή μισθωτή δουλεία στόν ἄλλο. Γι' αὐτό, τό ξεχαρβάλωμα καί ἡ ἀποσύνθεση εἶναι ἐκεῖ ἕνα πέρα γιά πέρα φυσικό φαινόμενο. Δέ συμβαίνει τό ἴδιο καί στή Ρωσία. Στή χώρα μας ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας δέ μπορεῖ ν' ἀκολουθήσει τόν ἴδιο δρόμο, ἔστω καί μονάχα γιατί ἡ ὕπαρξη τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας καί ἡ ἐθνικοποίηση τῶν βασικῶν ἐργαλείων καί μέσων παραγωγῆς δέν ἐπιτρέπουν μιά τέτια ἀνάπτυξη. Στή Ρωσία ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας πρέπει ν' ἀκολουθήσει ἕναν ἄλλο δρόμο, τό δρόμο τῆς συνεταιριστικῆς ὀργάνωσης τῶν ἑκατομμυρίων μικρῶν καί μεσαίων ἀγροτῶν, τό δρόμο τῆς ἀνάπτυξης μαζικῶν συνεταιρισμῶν στό χωριό, πού τό κράτος τούς ὑποστηρίζει δίνοντάς τους εὐνοϊκές πιστώσεις. Ὁ Λένιν στά ἄρθρα του γιά τό συνεταιρισμό τόνισε πολύ σωστά ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας στή χώρα μας πρέπει ν' ἀκολουθήσει ἕναν καινούργιο δρόμο, τό δρόμο πού θά μᾶς ἐπιτρέψει νά τραβήξουμε μέσω τῶν συνεταιρισμῶν τήν πλειο-

ψηφία τῶν ἀγροτῶν στή σοσιαλιστική ἀνοικοδόμηση, τό δρόμο πού θά μᾶς ἐπιτρέψει νά μπάσουμε βαθμιαῖα στήν ἀγροτική οἰκονομία τίς ἀρχές τοῦ κολεχτιβισμοῦ πρῶτα στόν τομέα τῆς κατανάλωσης καί ὕστερα στόν τομέα τῆς παραγωγῆς ἀγροτικῶν προϊόντων...

Δέν εἶναι κάν ἀνάγκη νά ἀποδείξουμε πώς ἡ τεράστια πλειοψηφία τῆς ἀγροτιᾶς θ' ἀκολουθήσει πρόθυμα τόν καινούργιο αὐτό δρόμο ἀνάπτυξης καί θά ἀπορρίψει ἀποφασιστικά τό δρόμο τῶν ἰδιωτικοκαπιταλιστικῶν λατιφούντιων καί τῆς μισθωτῆς δουλείας, τό δρόμο τῆς ἀθλιότητας καί τῆς καταστροφῆς»[39].

Εἶναι σωστές αὐτές οἱ θέσεις;

Νομίζω ὅτι κι οἱ δυό αὐτές θέσεις εἶναι σωστές καί ἀδιαμφισβήτητες γιά ὅλη τήν οἰκοδομητική μας περίοδο μέσα στίς συνθῆκες τῆς ΝΕΠ.

Οἱ θέσεις αὐτές δέν εἶναι παρά ἡ ἔκφραση τῶν γνωστῶν θέσεων τοῦ Λένιν γιά τή συμμαχία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, γιά τήν ἔνταξη τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν στό σύστημα τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνάπτυξης τῆς χώρας, γιά τήν ἀνάγκη γιά τό προλεταριάτο νά βαδίσει πρός τό σοσιαλισμό μαζί μέ τίς βασικές μάζες τῆς ἀγροτιᾶς, γιά τό ὅτι ἡ ὀργάνωση τῶν ἑκατομμυρίων μαζῶν τῆς ἀγροτιᾶς στούς συνεταιρισμούς ἀποτελεῖ τόν πλατύ δρόμο τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης στό χωριό, γιά τό ὅτι μέ τήν αὔξηση τῆς σοσιαλιστικῆς μας βιομηχανίας «ἡ ἁπλή ἀνάπτυξη τῶν συνεταιρισμῶν, εἶναι γιά μᾶς ταυτόσημη... μέ τήν ἀνάπτυξη τοῦ σοσιαλισμοῦ». (Βλ. τόμ. 27ος, σελ. 396).

Πραγματικά, ποιό δρόμο μπορεῖ καί πρέπει ν' ἀκολουθήσει ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ στή χώρα μας;

Τό ἀγροτικό νοικοκυριό δέν εἶναι καπιταλιστικό νοικοκυριό. Τό ἀγροτικό νοικοκυριό, ἄν πάρουμε ὑπόψη μας τή συντριφτική πλειοψηφία τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν, εἶναι μικροεμπορευματικό νοικοκυριό. Καί τί θά πεῖ μικροεμπορευματικό ἀγροτικό νοικοκυριό; Θά πεῖ νοικοκυριό, πού βρίσκεται στή διασταύρωση τῶν δρόμων τοῦ καπιταλισμοῦ καί τοῦ σοσιαλισμοῦ. Μπορεῖ νά ἀναπτυχθεῖ καί πρός τήν πλευρά τοῦ καπιταλισμοῦ, ὅπως γίνεται σήμερα στίς καπιταλιστικές χῶρες, καί πρός τήν πλευρά τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὅπως πρέπει νά γίνει σέ μᾶς, στή χώρα μας, στίς συνθῆκες τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Ἀπό ποῦ πηγάζει αὐτή ἡ ἀστάθεια, αὐτή ἡ ἔλλειψη αὐτοτέλειας τοῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ; Πῶς ἐξηγεῖται;

Ἐξηγεῖται μέ τό σκόρπισμα τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν, μέ τήν ἀνοργανωσιά τους, μέ τήν ἐξάρτησή τους ἀπό τήν πόλη, ἀπό τή βιομηχανία, ἀπό τό πιστωτικό σύστημα, ἀπό τό χαρακτήρα τῆς ἐξουσίας στή χώρα καί τέλος μέ τό πασίγνωστο γεγονός, ὅτι τό χωριό ἀκολουθεῖ καί εἶναι ὑποχρεωμένο ν' ἀκολουθεῖ τήν πόλη, τόσο ἀπό ὑλική, ὅσο καί ἀπό πολιτιστική ἄποψη.

Ὁ καπιταλιστικός δρόμος ἀνάπτυξης τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας σημαίνει ἀνάπτυξη μέσω μιᾶς βαθύτατης διαφοροποίησης τῆς ἀγροτιᾶς, μέ μεγάλα λατιφούντια στόν ἕναν πόλο καί μέ μαζική ἐξαθλίωση στόν ἄλλο πόλο. Ἕνας τέτιος δρόμος ἀνάπτυξης εἶναι ἀναπόφευχτος στίς καπιταλιστικές χῶρες, γιατί ἡ ὕπαιθρος, ἡ ἀγροτική οἰκονομία βρίσκεται σέ ἐξάρτηση ἀπό τήν πόλη, ἀπό τή βιομηχανία, ἀπό τή συγκεντρωμένη πίστη στίς πόλεις, ἀπό τό χαρακτήρα τῆς ἐξουσίας· στήν πόλη ὅμως βασιλεύει ἡ ἀστική τάξη, ἡ καπιταλιστική βιομηχανία, τό καπιταλιστικό πιστωτικό σύστημα, ἡ καπιταλιστική κρατική ἐξουσία.

Αὐτός ὁ δρόμος ἀνάπτυξης τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν εἶναι μήπως ὑποχρεωτικός γιά τή χώρα μας, ὅπου ἡ πόλη ἔχει τελείως διαφορετική φυσιογνωμία, ὅπου ἡ βιο-

μηχανία βρίσκεται στά χέρια τοῦ προλεταριάτου, ὅπου οἱ μεταφορές, τό πιστωτικό σύστημα, ἡ κρατική ἐξουσία κτλ., εἶναι συγκεντρωμένα στά χέρια τοῦ προλεταριάτου, ὅπου ἡ ἐθνικοποίηση τῆς γῆς εἶναι ὁ γενικός νόμος τῆς χώρας; Φυσικά δέν εἶναι ὑποχρεωτικός. Ἀντίθετα. Ἐπειδή ἀκριβῶς ἡ πόλη εἶναι ὁ καθοδηγητής τοῦ χωριοῦ καί στήν πόλη, σέ μᾶς, κυριαρχεῖ τό προλεταριάτο, πού κρατᾶ στά χέρια του ὅλες τίς διευθυντικές θέσεις τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας, γι' αὐτό ἀκριβῶς τά ἀγροτικά νοικοκυριά εἶναι ὑποχρεωμένα ν' ἀκολουθήσουν στήν ἐξέλιξή τους ἄλλο δρόμο, τό δρόμο τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης.

Ποιός εἶναι αὐτός ὁ δρόμος;

Εἶναι ὁ δρόμος τῆς μαζικῆς ὀργάνωσης τῶν ἑκατομμυρίων ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν σέ συνεταιρισμούς ὅλων τῶν εἰδῶν, ὁ δρόμος τῆς συνένωσης τῶν σκόρπιων ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν γύρω ἀπό τή σοσιαλιστική βιομηχανία, ὁ δρόμος τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἀρχῶν τοῦ κολεχτιβισμοῦ μέσα στήν ἀγροτιά, στήν ἀρχή στόν τομέα τῆς π ο ύ λ η σ η ς τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων καί τοῦ ἐ φ ο δ ι α σ μ ο ῦ τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν μέ προϊόντα τῆς πόλης, καί ὕστερα στόν τομέα τῆς ἀγροτικῆς π α ρ α γ ω γ ῆ ς.

Κι ὅσο προχωροῦμε τόσο περισσότερο ὁ δρόμος αὐτός γίνεται ἀναπόφευχτος μέσα στίς συνθῆκες τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, γιατί ἡ ὀργάνωση σέ καταναλωτικούς συνεταιρισμούς, ἡ ὀργάνωση σέ προμηθευτικούς συνεταιρισμούς καί τέλος ἡ ὀργάνωση σέ πιστωτικούς συνεταιρισμούς καί σέ παραγωγικούς συνεταιρισμούς (ἀγροτικές παραγωγικές συντροφιές) εἶναι ὁ μοναδικός δρόμος γιά τήν ἄνοδο τῆς εὐημερίας τοῦ χωριοῦ, τό μοναδικό μέσο γιά τή σωτηρία τῶν πλατιῶν μαζῶν τῆς ἀγροτιᾶς ἀπό τήν ἀθλιότητα καί τήν καταστροφή.

Λένε, ὅτι ἡ ἀγροτιά στή χώρα μας ἀπό τή θέση της δέν εἶναι σοσιαλιστική, καί ὅτι γι' αὐτό εἶναι ἀνίκανη γιά σοσιαλιστική ἐξέλιξη. Τό ὅτι ἡ ἀγροτιά ἀπό τή θέση της δέν εἶναι σοσιαλιστική εἶναι βέβαια σωστό. Ὅμως αὐτό δέν εἶναι ἐπιχείρημα ἐνάντια στήν ἀνάπτυξη τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν στό δρόμο τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἄν ἔχει ἀποδειχθεῖ τι τό χωριό ἀκολουθεῖ τήν πόλη καί ὅτι στήν πόλη κυβερνᾶ ἡ σοσιαλιστική βιομηχανία. Καί τόν καιρό τῆς Ἐπανάστασης τοῦ Ὀχτώβρη ἡ ἀγροτιά ἀπό τή θέση της δέν ἦταν ἐπίσης σοσιαλιστική καί δέν ἤθελε καθόλου νά ἐγκαθιδρύσει στή χώρα μας τό σοσιαλισμό. Ἐπιδίωκε τότε κυρίως τήν κατάργηση τῆς ἐξουσίας τῶν τσιφλικάδων καί τόν τερματισμό τοῦ πολέμου, τήν ἀποκατάσταση τῆς εἰρήνης. Παρ' ὅλα αὐτά ὅμως ἀκολούθησε τότε τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο. Γιατί; Γιατί ἡ ἀνατροπή τῆς ἀστικῆς τάξης καί ἡ κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο ἦταν τότε ἡ μοναδική διέξοδος ἀπό τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο, ὁ μοναδικός δρόμος γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς εἰρήνης. Γιατί δέν ὑπῆρχαν τότε καί δέ μποροῦσαν νά ὑπάρχουν ἄλλοι δρόμοι. Γιατί τό κόμμα μας κατόρθωσε τότε νά σφυγμομετρήσει, νά βρεῖ τό βαθμό συνένωσης καί ὑπαγωγῆς τῶν ἰδιαίτερων συμφερόντων τῆς ἀγροτιᾶς (ἀνατροπή τῶν τσιφλικάδων, εἰρήνη) στά γενικά συμφέροντα τῆς χώρας (διχτατορία τοῦ προλεταριάτου), πού ἦταν γιά τήν ἀγροτιά παραδεχτός καί πού τῆς σύμφερνε. Καί ἡ ἀγροτιά, παρ' ὅλο πού δέν ἦταν σοσιαλιστική, ἀκολούθησε τότε τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο.

Τό ἴδιο πρέπει νά ποῦμε καί γιά τή σοσιαλιστική ἀνοικοδόμηση στή χώρα μας, γιά τό τράβηγμα τῆς ἀγροτιᾶς στό δρόμο αὐτῆς τῆς ἀνοικοδόμησης. Ἡ ἀγροτιά ἀπό τή θέση της δέν εἶναι σοσιαλιστική. Ὅμως θά μπεῖ, θά μπεῖ ὁπωσδήποτε στό δρόμο τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνάπτυξης για-

τί δέν υπάρχουν καί δέ μπορούν νά υπάρξουν άλλοι δρόμοι σωτηρίας της από τήν αθλιότητα καί τήν καταστροφή, εκτός από τή συμμαχία της μέ τό προλεταριάτο, εκτός από τή σύνδεση μέ τή σοσιαλιστική βιομηχανία, εκτός από τήν ένταξη τού αγροτικού νοικοκυριού στό γενικό δρόμο τής σοσιαλιστικής ανάπτυξης, μέσω τής μαζικής οργάνωσης τής αγροτιάς σέ συνεταιρισμούς.

Γιατί ακριβώς μέσω τής μαζικής οργάνωσης τής αγροτιάς σέ συνεταιρισμούς;

Γιατί στή μαζική οργάνωση σέ συνεταιρισμούς «βρήκαμε εκείνο τό βαθμό συνένωσης τού ατομικού συμφέροντος, τού ατομικού εμπορικού συμφέροντος, τής εποπτείας καί τού ελέγχου του από τό κράτος, βρήκαμε τό βαθμό υπαγωγής του στά γενικά συμφέροντα» (Λένιν)[40], πού είναι παραδεχτός από τήν αγροτιά καί συμφέρει σ' αυτήν καί πού εξασφαλίζει στό προλεταριάτο τή δυνατότητα νά τραβήξει τή βασική μάζα τής αγροτιάς στό έργο τής σοσιαλιστικής ανοικοδόμησης. Ακριβώς επειδή συμφέρει στήν αγροτιά νά οργανώσει τήν πούληση τών εμπορευμάτων της καί τόν εφοδιασμό τού νοικοκυριού της μέ μηχανές μέσω τού συνεταιρισμού, ακριβώς γι' αυτό δέ μπορεί παρά νά ακολουθήσει καί θ' ακολουθήσει τό δρόμο τής μαζικής οργάνωσης σέ συνεταιρισμούς.

Τί σημαίνει όμως μαζική οργάνωση τών αγροτικών νοικοκυριών σέ συνεταιρισμούς σέ συνθήκες κυριαρχίας τής σοσιαλιστικής βιομηχανίας;

Σημαίνει απομάκρυνση τού μικροεμπορευματικού αγροτικού νοικοκυριού από τόν παλιό καπιταλιστικό δρόμο, πού απειλεί τήν αγροτιά μέ μαζική καταστροφή, καί πέρασμα σέ καινούργιο δρόμο ανάπτυξης, στό δρόμο τής σοσιαλιστικής ανοικοδόμησης.

Νά γιατί ο αγώνας γιά τόν καινούργιο δρόμο ανάπτυξης τού αγροτικού νοικοκυριού, ο αγώνας γιά τό τράβηγμα τής βασικής μάζας τής αγροτιάς στό έργο τής ανοικοδόμησης τού σοσιαλισμού, είναι τό άμεσο καθήκον τού κόμματός μας.

Γι' αυτό, τό 14ο Συνέδριο τού ΚΚ (Μπ.) τής ΕΣΣΔ ενήργησε σωστά όταν αποφάσισε:

«Ο βασικός δρόμος ανοικοδόμησης τού σοσιαλισμού στό χωριό συνίσταται—μέσα σέ συνθήκες πού μεγαλώνει ο καθοδηγητικός ρόλος τής οικονομίας από τή σοσιαλιστική κρατική βιομηχανία καί πού τά πιστωτικά κρατικά ιδρύματα καί οί άλλες διευθυντικές θέσεις τής οικονομίας βρίσκονται στά χέρια τού προλεταριάτου—στό νά τραβηχτεί στή συνεταιριστική οργάνωση ή βασική μάζα τής αγροτιάς καί νά εξασφαλιστεί σ' αυτή τήν οργάνωση ή σοσιαλιστική εξέλιξη, χρησιμοποιώντας, υπερνικώντας καί εκτοπίζοντας τά καπιταλιστικά της στοιχεία». (Βλ. απόφαση τού Συνεδρίου πάνω στήν έκθεση τής ΚΕ[41]).

Τό πιό σοβαρό λάθος τής «νέας αντιπολίτευσης» είναι ότι δέν πιστεύει στό νέο αυτό δρόμο εξέλιξης τής αγροτιάς, δέν βλέπει ή δέν καταλαβαίνει τό αναπόφευχτο αυτού τού δρόμου μέσα στίς συνθήκες τής δικτατορίας τού προλεταριάτου. Καί δέν τό καταλαβαίνει, γιατί δέν πιστεύει στή νίκη τής σοσιαλιστικής ανοικοδόμησης στή χώρα μας, δέν πιστεύει στήν ικανότητα τού προλεταριάτου μας νά οδηγήσει τήν αγροτιά στό δρόμο τού σοσιαλισμού.

Από δώ πηγάζει ή μή κατανόηση τού διπλού χαρακτήρα τής ΝΕΠ, ή μεγαλοποίηση τών αρνητικών πλευρών τής ΝΕΠ καί ή ερμηνεία τής ΝΕΠ κυρίως σάν υποχώρησης.

Από δώ πηγάζει ή μεγαλοποίηση τού ρόλου τών καπιταλιστικών στοιχείων τής οικονομίας μας καί ή μείωση τού ρόλου τών μοχλών τής σοσιαλιστικής μας ανάπτυξης (σοσιαλιστική βιομηχανία, πιστωτικό σύστημα, συνεταιρισμοί, εξουσία τού προλεταριάτου κλπ.).

Ἀπό δῶ πηγάζει ἡ μή κατανόηση τοῦ σοσιαλιστικοῦ χαρακτήρα τῆς κρατικῆς μας βιομηχανίας καί οἱ ἀμφιβολίες γιά τήν ὀρθότητα τοῦ συνεταιριστικοῦ σχεδίου τοῦ Λένιν.

Ἀπό δῶ πηγάζει ἡ μεγαλοποίηση τῆς διαφοροποίησης στό χωριό, ὁ πανικός μπρός στόν κουλάκο, ἡ μείωση τοῦ ρόλου τοῦ μεσαίου ἀγρότη, οἱ ἀπόπειρες χρεωκοπίας τῆς πολιτικῆς τοῦ κόμματος γιά τήν ἐξασφάλιση στέρεης συμμαχίας μέ τό μεσαῖο ἀγρότη, καί γενικά οἱ παλινδρομήσεις ἀπό τή μιά στήν ἄλλη πλευρά ὅσον ἀφορᾶ τήν πολιτική τοῦ κόμματος στό χωριό.

Ἀπό δῶ πηγάζει ἡ μή κατανόηση τῆς τεράστιας δουλιᾶς πού ἀναπτύσσει τό κόμμα γιά τό τράβηγμα τῶν εκατομμυρίων μαζῶν τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν στήν ἀνοικοδόμηση τῆς βιομηχανίας καί τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, γιά τήν ἀναζωογόνηση τῶν συνεταιρισμῶν καί τῶν Σοβιέτ, γιά τή διακυβέρνηση τῆς χώρας, γιά τήν πάλη ἐνάντια στή γραφειοκρατία, γιά τήν πάλη πού ἔχει σκοπό τήν καλυτέρεψη καί τήν ἀνακαίνιση τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ, πάλη πού σημαίνει μιά καινούργια περίοδο ἀνάπτυξης καί πού χωρίς αὐτή δέ μπορεῖ νά νοηθεῖ καμιά σοσιαλιστική ἀνοικοδόμηση.

Ἀπό δῶ πηγάζει ἡ ἀπελπισία καί ἡ σύγχιση μπρός στίς δυσκολίες τῆς ἀνοικοδόμησής μας, οἱ ἀμφιβολίες γιά τή δυνατότητα τῆς ἐκβιομηχάνισης τῆς χώρας μας, οἱ ἀπαισιόδοξες φλυαρίες γιά ἐκφυλισμό τοῦ κόμματος κλπ.

Σέ κείνους, στούς ἀστούς, ὅλα πᾶνε λίγο-πολύ καλά, ἐνῶ σέ μᾶς, στούς προλετάριους, ὅλα πᾶνε λίγο-πολύ ἄσχημα. Ἄν δέν προλάβει ἡ ἐπανάσταση ἀπό τή Δύση, ἡ ὑπόθεσή μας εἶναι χαμένη. Αὐτός εἶναι ὁ γενικός τόνος τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης», πού εἶναι, κατά τή γνώμη μου,

τόνος λικβινταριστικός, μά πού ἡ ἀντιπολίτευση, ποιός ξέρει γιατί (ἴσως γιά νά μᾶς διασκεδάσει), θέλει νά μᾶς τόν παρουσιάσει γιά «διεθνισμό».

Ἡ ΝΕΠ εἶναι καπιταλισμός, λέει ἡ ἀντιπολίτευση. Ἡ ΝΕΠ εἶναι κυρίως ὑποχώρηση, λέει ὁ Ζηνόβιεφ. Ὅλα αὐτά βέβαια δέν εἶναι σωστά. Στήν πραγματικότητα ἡ ΝΕΠ εἶναι ἡ πολιτική τοῦ κόμματος, πού ἐπιτρέπει τήν πάλη ἀνάμεσα στά σοσιαλιστικά καί τά καπιταλιστικά στοιχεῖα καί ἀποσκοπεῖ στή νίκη τῶν σοσιαλιστικῶν στοιχείων ἐνάντια στά καπιταλιστικά. Στήν πραγματικότητα ἡ ΝΕΠ στήν ἀρχή μόνο ἦταν ὑποχώρηση, μά ἔβαζε σά σκοπό της στήν πορεία τῆς ὑποχώρησης νά πραγματοποιήσει τήν ἀνασυγκρότηση τῶν δυνάμεων καί νά ἀναλάβει ἐπίθεση. Στήν πραγματικότητα ἐδῶ καί μερικά χρόνια βρισκόμαστε κιόλας σέ ἐπίθεση καί διεξάγουμε αὐτή τήν ἐπίθεση μέ ἐπιτυχία, ἀναπτύσσοντας τή βιομηχανία μας, ἀναπτύσσοντας τό σοβιετικό ἐμπόριο, καί στριμώχνοντας τό ἰδιωτικό κεφάλαιο.

Ποιό εἶναι ὅμως τό νόημα τῆς θέσης: ἡ ΝΕΠ εἶναι καπιταλισμός, ἡ ΝΕΠ εἶναι κυρίως ὑποχώρηση; Ἀπό ποῦ ξεκινάει αὐτή ἡ θέση;

Ξεκινάει ἀπό τή λαθεμένη ὑπόθεση ὅτι στή χώρα μας συντελεῖται τώρα μιά ἁπλή ἀποκατάσταση τοῦ καπιταλισμοῦ, μιά ἁπλή «ἐπιστροφή» στόν καπιταλισμό. Μόνο μέ τήν ὑπόθεση αὐτή μποροῦν νά ἐξηγηθοῦν οἱ ἀμφιβολίες τῆς ἀντιπολίτευσης σχετικά μέ τό σοσιαλιστικό χαρακτήρα τῆς βιομηχανίας μας. Μόνο μ' αὐτή τήν ὑπόθεση μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ ὁ πανικός τῆς ἀντιπολίτευσης μπροστά στόν κουλάκο. Μόνο μ' αὐτή τήν ὑπόθεση μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ ἡ βιασύνη μέ τήν ὁποία ἡ ἀντιπολίτευση γαντζώθηκε ἀπό τά λαθεμένα στοιχεῖα γιά τή διαφοροποίηση τῆς ἀγροτιᾶς. Μόνο μ' αὐτή τήν ὑπόθεση μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ

ἡ ἐξαιρετική εὐκολία μέ τήν ὁποία ἡ ἀντιπολίτευση ξεχνᾶ ὅτι ὁ μεσαῖος ἀγρότης εἶναι στή χώρα μας ἡ κεντρική φυσιογνωμία τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Μόνο μ' αὐτή τήν ὑπόθεση μποροῦν νά ἐξηγηθοῦν ἡ ὑποτίμηση τοῦ εἰδικοῦ βάρους τοῦ μεσαίου ἀγρότη καί οἱ ἀμφιβολίες σχετικά μέ τό συνεταιριστικό σχέδιο τοῦ Λένιν. Μόνο μ' αὐτή τήν ὑπόθεση μπορεῖ νά «αἰτιολογηθεῖ» ἡ ἔλλειψη πίστης τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης» στόν καινούργιο δρόμο ἐξέλιξης τοῦ χωριοῦ, στό δρόμο τοῦ τραβήγματος τοῦ χωριοῦ στή σοσιαλιστική ἀνοικοδόμηση.

Στήν πραγματικότητα στή χώρα μας δέν συντελεῖται τώρα ἕνα μονόπλευρο προτσές ἀποκατάστασης τοῦ καπιταλισμοῦ, ἀλλά ἕνα διπλό προτσές ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ καί ἀνάπτυξης τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἕνα ἀντιφατικό προτσές πάλης τῶν σοσιαλιστικῶν στοιχείων ἐνάντια στά καπιταλιστικά στοιχεῖα, ἕνα προτσές ὑπερνίκησης τῶν καπιταλιστικῶν στοιχείων ἀπό τά σοσιαλιστικά. Αὐτό εἶναι στόν ἴδιο βαθμό ἀναμφισβήτητο τόσο γιά τήν πόλη, ὅπου βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ἡ κρατική βιομηχανία, ὅσο καί γιά τό χωριό, ὅπου βασικό σημεῖο στήριξης τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνάπτυξης εἶναι ὁ μαζικός συνεταιρισμός, πού συνδέεται στενά μέ τή σοσιαλιστική βιομηχανία.

Μιά ἁπλή ἀποκατάσταση τοῦ καπιταλισμοῦ εἶναι κάτι τό ἀδύνατο, καί μονάχα γιατί στή χώρα μας ἡ ἐξουσία εἶναι προλεταριακή, γιατί ἡ μεγάλη βιομηχανία βρίσκεται στά χέρια τοῦ προλεταριάτου, καί γιατί οἱ μεταφορές καί ἡ πίστη βρίσκονται στή διάθεση τοῦ προλεταριακοῦ κράτους.

Ἡ διαφοροποίηση στό χωριό δέ μπορεῖ νά πάρει τίς προηγούμενες διαστάσεις, ὁ μεσαῖος ἀγρότης παραμένει ἡ βασική μάζα τῆς ἀγροτιᾶς καί ὁ κουλάκος δέ μπορεῖ νά ἀνακτήσει τήν προηγούμενη δύναμή του καί μονάχα γιατί ἡ γῆ στή χώρα μας εἶναι ἐθνικοποιημένη καί ἔχει ἀποσυρθεῖ ἀπό τήν κυκλοφορία καί γιατί ἡ ἐμπορική, πιστωτική, φορολογική καί συνεταιριστική πολιτική μας ἀποβλέπει στόν περιορισμό τῶν ἐκμεταλλευτικῶν τάσεων τῶν κουλάκων, στό ἀνέβασμα τῆς εὐημερίας τῶν πιό πλατιῶν μαζῶν τῆς ἀγροτιᾶς καί στήν ἰσοπέδωση τῶν ἄκρων στό χωριό. Καί δέ μιλῶ ἀκόμα γιά τό ὅτι ἡ πάλη ἐνάντια στούς κουλάκους γίνεται τώρα στή χώρα μας ὄχι μόνο πάνω στήν παλιά γραμμή, τή γραμμή τῆς ὀργάνωσης τῆς φτωχολογιᾶς ἐνάντια στόν κουλάκο, μά καί πάνω στή νέα γραμμή, τή γραμμή τῆς στερέωσης τῆς συμμαχίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχολογιᾶς μέ τίς μάζες τῆς μεσαίας ἀγροτιᾶς ἐνάντια στόν κουλάκο. Τό γεγονός ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση δέν καταλαβαίνει τό νόημα καί τή σημασία τῆς πάλης ἐνάντια στούς κουλάκους πάνω στή δεύτερη αὐτή γραμμή, τό γεγονός αὐτό ἐπιβεβαιώνει γιά μιά ἀκόμα φορά ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση παρεκκλίνει πρός τόν παλιό δρόμο ἀνάπτυξης τοῦ χωριοῦ, τό δρόμο τῆς καπιταλιστικῆς του ἀνάπτυξης, τότε δηλ. πού ὁ κουλάκος καί ἡ φτωχολογιά ἀποτελοῦσαν τίς βασικές δυνάμεις τοῦ χωριοῦ, ἐνῶ ὁ μεσαῖος ἀγρότης «ξεπλυνόταν».

Ὁ συνεταιρισμός εἶναι μιά παραλλαγή τοῦ κρατικοῦ καπιταλισμοῦ, λέει ἡ ἀντιπολίτευση, ἐπικαλούμενη τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Γιά τό φόρο σέ εἶδος»[42], καί γι' αὐτό δέν πιστεύει στή δυνατότητα τῆς χρησιμοποίησης τοῦ συνεταιρισμοῦ σά βασικοῦ σημείου στήριξης γιά τή σοσιαλιστική ἀνάπτυξη. Ἡ ἀντιπολίτευση κάνει κι ἐδῶ ἕνα χοντροειδέστατο λάθος. Μιά τέτια ἀντίληψη τοῦ συνεταιρισμοῦ ἦταν ἀρκετή καί ἱκανοποιητική τό 1921, τότε πού εἶχε γραφτεῖ ἡ μπροσούρα «Γιά τό φόρο σέ εἶδος», τότε πού δέν εἴχαμε ἀκόμα ἀναπτυγμένη σοσιαλιστική βιομηχανία, τότε πού ὁ Λένιν εἶχε στό νοῦ του τόν κρατικό καπιταλι-

σμό σάν τή βασική δυνατή μορφή τῆς οἰκονομίας μας καί ἔβλεπε τό συνεταιρισμό σέ συνδυασμό μέ τόν κρατικό καπιταλισμό. Αὐτή ὅμως ἡ ἀντίληψη εἶναι σήμερα πιά ἀνεπαρκής καί ἱστορικά ξεπερασμένη γιατί οἱ καιροί ἄλλαξαν ἀπό τότε, ἡ σοσιαλιστική βιομηχανία μας ἀναπτύχθηκε, ὁ κρατικός καπιταλισμός δέν ἔπιασε στό βαθμό πού ποθοῦσε κανείς, καί οἱ συνεταιρισμοί, πού ἀγκαλιάζουν σήμερα πάνω ἀπό δέκα ἑκατομμύρια μέλη, ἄρχισαν νά συνδέονται στενά μέ τή σοσιαλιστική βιομηχανία.

Πῶς ἀλλιῶς νά ἐξηγήσουμε τό γεγονός ὅτι ἀπό τό 1923, δυό χρόνια ὕστερα ἀπό τή δημοσίευση τοῦ ἄρθρου «Γιά τό φόρο σέ εἶδος», ὁ Λένιν ἄρχισε νά βλέπει τό συνεταιρισμό διαφορετικά καί εἶχε τή γνώμη ὅτι «ὁ συνεταιρισμός μέσα στίς δικές μας συνθῆκες συμπίπτει σχεδόν πάντα μέ τό σοσιαλισμό»; (Βλ. τόμ. 27ος, σελ. 396).

Πῶς ἀλλιῶς νά τό ἐξηγήσουμε αὐτό ἄν ὄχι μέ τό γεγονός ὅτι μέσα στά δυό αὐτά χρόνια ἡ σοσιαλιστική βιομηχανία κατόρθωσε κιόλας νά ἀναπτυχθεῖ, ἐνῶ ὁ κρατικός καπιταλισμός δέν ἔπιασε στό βαθμό πού ἔπρεπε, πράγμα πού ἔκανε τόν Λένιν νά βλέπει τό συνεταιρισμό ὄχι πιά σέ συνδυασμό μέ τόν κρατικό καπιταλισμό, μά σέ συνδυασμό μέ τή σοσιαλιστική βιομηχανία.

Ἄλλαξαν οἱ συνθῆκες ἀνάπτυξης τῶν συνεταιρισμῶν. Ἔπρεπε ἀναγκαστικά ν' ἀλλάξει καί ὁ τρόπος ἀντιμετώπισης τοῦ ζητήματος τῶν συνεταιρισμῶν.

Νά, λογουχάρη, μιά θαυμάσια περικοπή ἀπό τήν μπροσούρα τοῦ Λένιν «Γιά τόν συνεταιρισμό» (1923), πού ρίχνει φῶς σ' αὐτό τό ζήτημα:

«Σέ *καθεστώς κρατικοῦ καπιταλισμοῦ** οἱ συνεταιριστικές ἐπιχειρήσεις διαφέρουν ἀπό τίς κρατικές-καπιταλιστικές πρῶτα σάν ἰδιωτικές ἐπιχειρήσεις καί δεύτερο σάν κολεχτιβιστικές.

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

Στό *δικό μας τό σημερινό καθεστώς** οἱ συνεταιριστικές ἐπιχειρήσεις διαφέρουν ἀπό τίς ἰδιωτικές-καπιταλιστικές σάν ἐπιχειρήσεις κολεχτιβιστικές, μά *δέ διαφέρουν** ἀπό τίς σοσιαλιστικές ἐπιχειρήσεις, ἄν εἶναι χτισμένες σέ γῆ πού ἀνήκει στό κράτος καί ἐφοδιασμένες μέ μέσα παραγωγῆς πού ἀνήκουν ἐπίσης σ' αὐτό, δηλαδή στήν ἐργατική τάξη». (Βλ. τόμ. 27ος, σελ. 396).

Στή μικρή αὐτή περικοπή λύνονται δυό μεγάλα ζητήματα. Πρῶτο, τό ζήτημα ὅτι «τό δικό μας τό σημερινό καθεστώς» δέν εἶναι κρατικός καπιταλισμός· καί δεύτερο τό ζήτημα ὅτι οἱ συνεταιριστικές ἐπιχειρήσεις σέ συνδυασμό μέ «τό καθεστώς μας», «δέ διαφέρουν» ἀπ' τίς σοσιαλιστικές ἐπιχειρήσεις.

Νομίζω πώς εἶναι δύσκολο νά ἐκφραστεῖ κανείς σαφέστερα.

Νά καί μιά ἄλλη περικοπή ἀπό τήν ἴδια μπροσούρα τοῦ Λένιν:

«Ἡ ἁπλή ἀνάπτυξη τοῦ συνεταιρισμοῦ εἶναι γιά μᾶς ταυτόσημη (παίρνοντας ὑπόψη τή „μικρή" ἐξαίρεση πού ἀναφέραμε πιό πάνω) μέ τήν ἀνάπτυξη τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ταυτόχρονα εἴμαστε ὑποχρεωμένοι ν' ἀναγνωρίσουμε μιά ριζική ἀλλαγή ὁλόκληρης τῆς ἄποψής μας γιά τό σοσιαλισμό». (Βλ. στό ἴδιο μέρος).

Εἶναι ολοφάνερο ὅτι στή μπροσούρα «Γιά τόν συνεταιρισμό» ἔχουμε νά κάνουμε μέ μιά καινούργια ἐκτίμηση τοῦ συνεταιρισμοῦ, πράγμα πού δέ θέλει νά παραδεχτεῖ ἡ «νέα ἀντιπολίτευση» καί πού προσπαθεῖ προσεχτικά νά τό ἀποσιωπήσει παρά τά γεγονότα, παρά τήν ὁλοφάνερη ἀλήθεια, παρά τό λενινισμό.

Ἄλλο πράγμα εἶναι ὁ συνεταιρισμός παρμένος σέ συνδυασμό μέ τόν κρατικό καπιταλισμό, κι ἄλλο πράγμα ὁ συνεταιρισμός παρμένος σέ συνδυασμό μέ τή σοσιαλιστική βιομηχανία.

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

Ἀπ' αὐτό ὡστόσο δέ μποροῦμε νά βγάλουμε τό συμπέρασμα ὅτι ἀνάμεσα στό ἄρθρο «Γιά τό φόρο σέ εἶδος» καί τή μπροσούρα «Γιά τόν συνεταιρισμό» ὑπάρχει ἄβυσσος. Αὐτό βέβαια δέν εἶναι σωστό. Ἀρκεῖ νά παραθέσουμε, λογουχάρη, τήν παρακάτω περικοπή ἀπό τό ἄρθρο «Γιά τό φόρο σέ εἶδος» γιά νά ἀντιληφθοῦμε ἀμέσως τήν ἀδιάρηχτη σύνδεση πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στό ἄρθρο «Γιά τό φόρο σέ εἶδος» καί τή μπροσούρα «Γιά τόν συνεταιρισμό», σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τήν ἐκτίμηση τῶν συνεταιρισμῶν. Νά ἡ περικοπή αὐτή:

«Τό πέρασμα ἀπό τίς ἐκχωρήσεις στό σοσιαλισμό εἶναι πέρασμα ἀπό μιά μορφή τῆς μεγάλης παραγωγῆς σέ ἄλλη μορφή τῆς μεγάλης παραγωγῆς. Τό πέρασμα ἀπό τό συνεταιρισμό τῶν μικρονοικοκυραίων στό σοσιαλισμό εἶναι πέρασμα ἀπό τή μικρή παραγωγή στή μεγάλη, δηλ. πιό πολύπλοκο πέρασμα, μά ἀπό τό ἄλλο μέρος ἱκανό ν' ἀγκαλιάσει, σέ περίπτωση ἐπιτυχίας, πιό πλατιές μάζες τοῦ πληθυσμοῦ, ἱκανό νά ξεριζώσει τίς πιό βαθιές καί πιό ἀνθεχτικές ρίζες τῶν παλιῶν, προσοσιαλιστικῶν*, ἀκόμα καί προκαπιταλιστικῶν σχέσεων, πού ἀντιστέκονται μέ τή μεγαλύτερη μανία σέ κάθε „καινοτομία"». (Βλ. τόμ. 26ος, σελ. 337).

Ἀπό τήν περικοπή αὐτή φαίνεται καθαρά ὅτι ὁ Λένιν, ἀκόμα ἀπ' τήν ἐποχή πού γράφτηκε τό ἄρθρο «Γιά τό φόρο σέ εἶδος», τότε πού δέν εἴχαμε ἀκόμα ἀναπτυγμένη σοσιαλιστική βιομηχανία, θεωροῦσε δυνατή τή μετατροπή τοῦ συνεταιρισμοῦ, σέ περίπτωση ἐπιτυχίας, σέ ἰσχυρό μέσο πάλης ἐνάντια στίς «προσοσιαλιστικές» καί συνεπῶς καί ἐνάντια στίς καπιταλιστικές σχέσεις. Νομίζω πώς αὐτή ἀκριβῶς ἡ ἰδέα χρησίμευσε ἀργότερα σάν ἀφετηρία στήν μπροσούρα του «Γιά τόν συνεταιρισμό».

Τί βγαίνει ὅμως ἀπ' ὅλα αὐτά;

Ἀπ' ὅλα αὐτά βγαίνει ὅτι ἡ «νέα ἀντιπολίτευση» δέ

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

βλέπει τό ζήτημα τοῦ συνεταιρισμοῦ μαρξιστικά, ἀλλά μεταφυσικά. Ἡ «νέα ἀντιπολίτευση» βλέπει τό συνεταιρισμό ὄχι σάν ἱστορικό φαινόμενο, παρμένο σέ συνδυασμό μέ ἄλλα φαινόμενα, σέ συνδυασμό λογουχάρη μέ τόν κρατικό καπιταλισμό (τό 1921) ἤ μέ τή σοσιαλιστική βιομηχανία (τό 1923), ἀλλά σάν κάτι τό μόνιμο καί δοσμένο μιά γιά πάντα, σάν «πράγμα καθεαυτό».

Ἀπό δῶ πηγάζουν τά λάθη τῆς ἀντιπολίτευσης σχετικά μέ τό συνεταιρισμό, ἀπό δῶ πηγάζει καί ἡ ἔλλειψη πίστης στήν ἀνάπτυξη τοῦ χωριοῦ πρός τό σοσιαλισμό μέσω τοῦ συνεταιρισμοῦ, ἀπό δῶ καί ἡ στροφή τῆς ἀντιπολίτευσης στόν παλιό δρόμο, στό δρόμο τῆς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης τοῦ χωριοῦ.

Αὐτή εἶναι σέ γενικές γραμμές ἡ θέση τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης» στά πραχτικά ζητήματα τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης.

Τό συμπέρασμα εἶναι ἕνα: ἡ γραμμή τῆς ἀντιπολίτευσης, ἐφόσον δεχτοῦμε ὅτι ἔχει γραμμή, οἱ ταλαντεύσεις καί οἱ δισταγμοί τῆς ἀντιπολίτευσης, ἡ ἔλλειψη πίστης στήν ὑπόθεσή μας καί ἡ σύγχισή της μπροστά στίς δυσκολίες ὁδηγοῦν στή συνθηκολόγηση μπρός στά καπιταλιστικά στοιχεῖα τῆς οἰκονομίας μας.

Γιατί, ἄν ἡ ΝΕΠ εἶναι κυρίως ὑποχώρηση, ἄν ἀμφισβητεῖται ὁ σοσιαλιστικός χαρακτήρας τῆς κρατικῆς βιομηχανίας, ἄν ὁ κουλάκος εἶναι σχεδόν παντοδύναμος, ἄν δέν ἔχουμε καί πολλές ἐλπίδες ἀπό τό συνεταιρισμό, ἄν ὁ ρόλος τοῦ μεσαίου ἀγρότη πέφτει προοδευτικά, ἄν ὁ καινούργιος δρόμος ἀνάπτυξης τοῦ χωριοῦ εἶναι ἀμφίβολος, ἄν τό κόμμα σχεδόν ἐκφυλίζεται καί ἡ ἐπανάσταση στή Δύση δέν εἶναι ἀκόμα καί τόσο κοντά—τί ἀπομένει ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά στό ὁπλοστάσιο τῆς ἀντιπολίτευσης, ποῦ

ὑπολογίζει νά στηριχτεῖ, στόν ἀγώνα ἐνάντια στά καπιταλιστικά στοιχεῖα τῆς οἰκονομίας μας; Δέ μπορεῖ δά νά πάει κανείς στή μάχη μονάχα μέ τή «Φιλοσοφία τῆς ἐποχῆς»[43].

Εἶναι φανερό ὅτι τό ὁπλοστάσιο τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης» δέν εἶναι ἀξιοζήλευτο, ἄν μπορεῖ νά γίνει λόγος γιά ὁπλοστάσιο. Τό ὁπλοστάσιο αὐτό δέν εἶναι γιά ἀγώνα. Κι ἀκόμα περισσότερο δέν εἶναι γιά τή νίκη.

Εἶναι φανερό ὅτι τό κόμμα θά χανόταν «στό ἄψε σβῆσε» ἄν ἔμπαινε στόν ἀγώνα μέ τέτιο ὁπλοστάσιο· θά ἀναγκαζόταν ἁπλούστατα νά συνθηκολογήσει μπρός στά καπιταλιστικά στοιχεῖα τῆς οἰκονομίας μας.

Γι' αὐτό, τό 14ο Συνέδριο τοῦ κόμματος ἐνήργησε πολύ σωστά ὅταν ἀποφάσισε ὅτι «... ὁ ἀγώνας γιά τή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης στήν ΕΣΣΔ εἶναι τό βασικό καθῆκον τοῦ κόμματός μας»· ὅτι ἕνας ἀπ' τούς ἀναγκαίους ὅρους γιά τήν ἐκπλήρωση αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος εἶναι «ἡ πάλη ἐνάντια στήν ἔλλειψη πίστης στό ἔργο τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας καί ἐνάντια στίς προσπάθειες νά θεωροῦνται οἱ ἐπιχειρήσεις μας, πού εἶναι ἐπιχειρήσεις „συνεπῆ σοσιαλιστικοῦ τύπου" (Λένιν), σάν ἐπιχειρήσεις κρατικές καπιταλιστικές»· ὅτι «τέτια ἰδεολογικά ρεύματα κάνοντας ἀδύνατη τή συνειδητή στάση τῶν μαζῶν πρός τήν ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ γενικά καί πρός τή σοσιαλιστική βιομηχανία εἰδικά μποροῦν μονάχα νά φρενάρουν τήν ἀνάπτυξη τῶν σοσιαλιστικῶν στοιχείων τῆς οἰκονομίας καί νά διευκολύνουν τήν πάλη τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου ἐνάντια στά στοιχεῖα αὐτά»· ὅτι «τό Συνέδριο θεωρεῖ γι' αὐτό ἀπαραίτητη τήν πλατιά διαπαιδαγωγητική δουλιά, γιά τήν ὑπερνίκηση αὐτῶν τῶν διαστρεβλώσεων τοῦ λενινισμοῦ». (Βλ. ἀπόφαση πάνω στήν ἔκθεση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ)[44].

Ἡ ἱστορική σημασία τοῦ 14ου Συνεδρίου τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ βρίσκεται στό γεγονός ὅτι μπόρεσε νά ἀποκαλύψει ὥς τή ρίζα τά λάθη τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης», ὅτι πέταξε μακριά τήν ἔλλειψη πίστης καί τίς κλάψες της, ὅτι χάραξε μέ σαφήνεια καί ἀκρίβεια τό δρόμο τῆς παραπέρα πάλης γιά τό σοσιαλισμό, ὅτι ἔδοσε στό κόμμα τήν προοπτική τῆς νίκης καί ἐξόπλισε ἔτσι τό προλεταριάτο μέ τήν ἀτράνταχτη πίστη στή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης.

25 τοῦ Γενάρη 1926

Ι. Β. Στάλιν. Πάνω στά ζητήματα τοῦ λενινισμοῦ. Μ. – Λ., 1926.

Η ΑΓΡΟΤΙΑ ΣΑ ΣΥΜΜΑΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ

Απάντηση στούς συντρόφους Π. Φ. Μπόλτνεφ, Β. Ι. Γιεφρέμοφ καί Β. Ι. Ἴβλεφ

Ζητῶ συγγνώμη πού εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἀπαντήσω μέ καθυστέρηση.

Στό λόγο μου[15] δέν ἀνάφερα καθόλου ὅτι ἡ ἀγροτιά, σά σύμμαχος τῆς ἐργατικῆς τάξης, εἶναι ἀπαραίτητη στήν ἐργατική τάξη μόνο σήμερα.

Δέν ἀνάφερα ὅτι ὕστερα ἀπό τή νίκη τῆς ἐπανάστασης σέ μιά ἀπό τίς χῶρες τῆς Εὐρώπης ἡ συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς στή Ρωσία θά εἶναι περιττή. Νομίζω πώς δέν καταλάβατε καλά τό λόγο μου στή Συνδιάσκεψη τῆς Μόσχας.

Στό λόγο μου ἀνάφερα μόνο ὅτι: «ἡ ἀγροτιά εἶναι ὁ μοναδικός σύμμαχος πού μπορεῖ ἀπό σ ή μ ε ρ α κιόλας νά δόσει ἄμεση βοήθεια στήν ἐπανάστασή μας». Ἀπ' αὐτό βγαίνει μήπως τό συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀγροτιά ὕστερα ἀπό τή νικηφόρα ἐπανάσταση στήν Εὐρώπη μπορεῖ νά μή χρειάζεται στήν ἐργατική τάξη τῆς χώρας μας; Ἀσφαλῶς δέ βγαίνει.

Ρωτᾶτε: «Καί τί θά συμβεῖ ὅταν πραγματοποιηθεῖ ἡ παγκόσμια ἐπανάσταση, ὅταν δέν θά χρειάζεται πιά ὁ τέταρτος σύμμαχος—ἡ ἀγροτιά; Ποιές θά εἶναι οἱ ἀπόψεις μας τότε γι' αὐτήν»;

Πρῶτο, δέν εἶναι σωστό ὅτι «ὕστερα ἀπό τήν παγκόσμια ἐπανάσταση» ἡ ἀγροτιά δέ θά χρειάζεται πιά. Αὐτό δέν εἶναι σωστό, γιατί «ὕστερα ἀπό τήν παγκόσμια ἐπανάσταση» ἡ οἰκονομική-οἰκοδομητική δουλιά μας θά προχωρήσει μέ γιγάντια βήματα, δέ μποροῦμε ὅμως νά χτίσουμε τό σοσιαλισμό χωρίς τήν ἀγροτιά, ὅπως ἐπίσης ἡ ἀγροτιά δέ μπορεῖ νά γλυτώσει ἀπό τήν ἀθλιότητα χωρίς τό προλεταριάτο. Συνεπῶς, ὕστερα ἀπό τή νικηφόρα ἐπανάσταση τῆς Δύσης, ἡ συμμαχία τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν δέ θά ἐξασθενίσει, ἀλλά ἀντίθετα θά δυναμώσει.

Δεύτερο, «ὕστερα ἀπό τήν παγκόσμια ἐπανάσταση», τότε πού ἡ οἰκοδομητική δουλιά μας θά ἐνταθεῖ στό ἑκατονταπλάσιο, τά πράγματα θά φτάσουν στό σημεῖο πού οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες θά ἐξαφανιστοῦν σάν ἐντελῶς διαφορετικές οἰκονομικές ὁμάδες, καί θά μετατραποῦν σέ δουλευτές τῆς γῆς καί τῆς φάμπρικας, δηλ. θά ἐξομοιωθοῦν ὅσον ἀφορᾶ τήν οἰκονομική τους θέση. Τί σημαίνει ὅμως αὐτό; Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ συμμαχία τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν θά μετατραπεῖ βαθμιαῖα σέ συγχώνευση, σέ πλήρη ἕνωση, σέ μιά ἑνιαία σοσιαλιστική κοινωνία τῶν πρώην ἐργατῶν καί τῶν πρώην ἀγροτῶν καί κατόπι ἁπλῶς δουλευτάδων τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας.

Νά ποιά εἶναι ἡ ἄποψή μας γιά τήν ἀγροτιά «ὕστερα ἀπό τή νίκη τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης».

Στό λόγο μου δέ μιλῶ γιά τό πῶς θά βλέπει στό μέλλον τό κόμμα μας τήν ἀγροτιά, ἀλλά γιά τό ζήτημα: ποιός ἀπό τούς τέσσερις συμμάχους εἶναι ὁ πιό ἄμεσος σύμμαχος κι ὁ πιό ἄμεσος ὑποστηριχτής τῆς ἐργατικῆς τάξης στή δοσμένη στιγμή τώρα πού οἱ καπιταλιστές τῆς Δύσης ἀρχίζουν κάπως νά συνέρχονται.

Γιατί στό λόγο μου ἔθεσα τό ζήτημα ἀκριβῶς μ' αὐ-

τό τό πνεῦμα; Γιατί στό κόμμα μας ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού ἀπό βλακεία καί ἀπερισκεψία νομίζουν ὅτι ἡ ἀγροτιά δέν εἶναι σύμμαχός μας. Τό ἄν κακά ἤ καλά ὑπάρχουν τέτιοι ἄνθρωποι μέσα στό κόμμα μας εἶναι ἄλλο ζήτημα, πάντως ὅμως ὑπάρχουν. Μιλοῦσα λοιπόν ἐνάντια σ' αὐτούς ἀκριβῶς τούς ἀνθρώπους καί προσπαθοῦσα νά ἀποδείξω ὅτι αὐτή τή στιγμή ἡ ἀγροτιά εἶναι ὁ πιό ἄμεσος σύμμαχος τῆς ἐργατικῆς τάξης, ὅτι οἱ ἄνθρωποι πού σπέρνουν τή δυσπιστία ἀπέναντι στήν ἀγροτιά, μποροῦν, χωρίς νά τό καταλαβαίνουν οἱ ἴδιοι, νά χαντακώσουν τήν ὑπόθεση τῆς ἐπανάστασής μας, δηλ. μποροῦν νά χαντακώσουν καί τήν ὑπόθεση τῶν ἐργατῶν καί τήν ὑπόθεση τῶν ἀγροτῶν.

Νά περί τίνος πρόκειται.

Νομίζω, πώς θιχτήκατε κάπως γιατί χαρακτηρίζω τήν ἀγροτιά ὄχι πολύ σταθερό καί ὄχι τόσο βάσιμο σύμμαχο, ὅπως εἶναι τό προλεταριάτο τῶν καπιταλιστικά αναπτυγμένων χωρῶν. Θιχτήκατε, ὅπως βλέπω, ἀπό τά λόγια μου αὐτά. Ἀλλά μήπως δέν ἔχω δίκιο; Μήπως δέν πρέπει νά λέω ἀνοιχτά τήν ἀλήθεια; Μήπως δέν εἶναι ἀλήθεια ὅτι τόν καιρό τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Κολτσάκ καί τοῦ Ντενίκιν ἡ ἀγροτιά ταλαντευόταν τίς περισσότερες φορές πότε πρός τήν πλευρά τῶν ἐργατῶν, πότε πρός τήν πλευρά τῶν στρατηγῶν; Καί ἤτανε μήπως λίγοι ἀγρότες στίς στρατιές τοῦ Ντενίκιν καί τοῦ Κολτσάκ, ἀγρότες ἐθελοντές;

Δέν κατηγορῶ τούς ἀγρότες, γιατί οἱ ταλαντεύσεις τους ἐξηγοῦνται μέ τήν ἀνεπαρκῆ συνειδητότητά τους. Πρέπει ὅμως σάν κομμουνιστής νά πῶ καθαρά τήν ἀλήθεια. Ἔτσι μᾶς δίδαξε ὁ Λένιν. Καί ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι τή δύσκολη στιγμή, τότε πού ὁ Κολτσάκ καί ὁ Ντενίκιν ἀσκοῦσαν σοβαρή πίεση στούς ἐργάτες, ἡ ἀγροτιά σά σύμμαχος τῆς ἐργατικῆς τάξης δέν ἔδειχνε πάντοτε ἀρκετό σθένος καί σταθερότητα.

Σημαίνει μήπως αὐτό ὅτι μποροῦμε νά ἀδιαφοροῦμε ἀπέναντι στήν ἀγροτιά, ὅπως κάνουν σήμερα ὁρισμένοι ἀπερίσκεφτοι σύντροφοι, πού δέ θεωροῦν γενικά τήν ἀγροτιά σύμμαχο τοῦ προλεταριάτου; Ὄχι, δέ σημαίνει. Τό νά μήν ἐνδιαφέρεσαι γιά τήν ἀγροτιά σημαίνει ὅτι διαπράττεις ἔγκλημα καί ἀπέναντι στούς ἐργάτες καί ἀπέναντι στούς ἀγρότες. Ἐμεῖς θά πάρουμε ὅλα τά μέτρα γιά νά ἀνεβάσουμε τή συνείδηση τῶν ἀγροτῶν, νά τούς διαφωτίσουμε, νά τούς φέρουμε κοντά στήν ἐργατική τάξη, πού εἶναι ὁ ἡγέτης τῆς ἐπανάστασής μας καί θά πετύχουμε ὥστε ἡ ἀγροτιά νά γίνει ὁλοένα καί πιό σταθερός καί βάσιμος σύμμαχος τοῦ προλεταριάτου στή χώρα μας.

Καί ὅταν ξεσπάσει ἡ ἐπανάσταση στή Δύση, ἡ ἀγροτιά θά γίνει πιά πέρα γιά πέρα σταθερή καί ἕνας ἀπό τούς πιό πιστούς συμμάχους τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς χώρας μας.

Ἔτσι πρέπει νά καταλαβαίνουμε τή στάση τῶν κομμουνιστῶν ἀπέναντι στήν ἀγροτιά, σάν σέ σύμμαχο τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Μέ συντροφικούς χαιρετισμούς

Ι. Στάλιν

9 τοῦ Φλεβάρη 1926

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά.

ΓΙΑ ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

Ἀπάντηση στό σύντροφο Ποκόγιεφ

Σύντροφε Ποκόγιεφ!

Γράφω μέ καθυστέρηση καί γι' αὐτό ζητῶ συγγνώμη καί ἀπό Σᾶς καί ἀπό τούς συντρόφους Σας.

Δυστυχῶς, δέν καταλάβατε τίς διαφωνίες μας στό 14ο Συνέδριο. Δέν πρόκειται καθόλου γιά τό ἄν ἡ ἀντιπολίτευση ἰσχυριζόταν ὅτι δέ φτάσαμε ἀκόμα στό σοσιαλισμό, ἐνῶ τό Συνέδριο ἔλεγε τάχα ὅτι φτάσαμε κιόλας στό σοσιαλισμό. Αὐτό δέν εἶναι σωστό. Στό κόμμα μας δέ θά βρεθεῖ οὔτε ἕνας ἄνθρωπος πού νά μπορεῖ νά πεῖ, ὅτι ἔχουμε πραγματοποιήσει κιόλας τό σοσιαλισμό.

Ἡ συζήτηση στό Συνέδριο δέν ἀφοροῦσε καθόλου αὐτό τό ζήτημα. Ἡ συζήτηση ἀφοροῦσε τά παρακάτω: Τό Συνέδριο ὑποστήριζε ὅτι ἡ ἐργατική τάξη σέ συμμαχία μέ τήν ἐργαζόμενη ἀγροτιά μπορεῖ νά ἀποτελειώσει τούς κεφαλαιοκράτες τῆς χώρας μας καί νά χτίσει τή σοσιαλιστική κοινωνία καί ἄν ἀκόμα δέν προλάβει νάρθει σέ βοήθεια ἡ νικηφόρα ἐπανάσταση τῆς Δύσης. Ἡ ἀντιπολίτευση ἀπό τό ἄλλο μέρος ὑποστήριζε ὅτι ὅσο δέ νικήσουν οἱ ἐργάτες τῆς Δύσης δέ θά μπορέσουμε ν' ἀποτελειώσουμε τούς καπιταλιστές μας καί νά χτίσουμε τή σοσιαλιστική

κοινωνία. Ἐπειδή ὅμως τό ζήτημα τῆς νίκης τῆς ἐπανάστασης στή Δύση τραβάει κάπως σέ μάκρος δέ μᾶς μένει, ὅπως φαίνεται, παρά νά στριφογυρίζουμε χωρίς διέξοδο. Τό Συνέδριο ὑποστήριξε, καί τό εἶπε καί στήν ἀπόφασή του πάνω στήν ἔκθεση τῆς ΚΕ[46] ὅτι οἱ ἀπόψεις αὐτές τῆς ἀντιπολίτευσης σημαίνουν ἔλλειψη πίστης στή νίκη ἐνάντια στούς καπιταλιστές μας.

Νά γιά ποιό ζήτημα ἔγινε λόγος, ἀγαπητοί σύντροφοι.

Αὐτό δέ σημαίνει βέβαια, ὅτι δέ μᾶς χρειάζεται ἡ βοήθεια τῶν ἐργατῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι οἱ ἐργάτες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης δέ μᾶς συμπαθοῦσαν καί δέ μᾶς πρόσφεραν ἠθική ὑποστήριξη. Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι οἱ ἐργάτες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης δέν ἐμπόδιζαν τούς καπιταλιστές νά ἐκστρατεύσουν ἐνάντια στή δημοκρατία μας. Ποιά θά ἦταν ἡ συνέπεια; Ἡ συνέπεια θά ἦταν ὅτι οἱ καπιταλιστές θά κινοῦνταν ἐναντίον μας καί θά ἀνάτρεπαν ἀπ' τά θεμέλια τήν οἰκοδομητική μας δουλιά καί ἴσως θά μᾶς συνέτριβαν πέρα γιά πέρα. Ἄν οἱ καπιταλιστές δέν κάνουν μιά τέτια ἀπόπειρα, εἶναι γιατί φοβοῦνται ὅτι οἱ ἐργάτες θά τούς χτυπήσουν ἀπό τά νῶτα σέ περίπτωση ἐκστρατείας κατά τῆς δημοκρατίας μας. Αὐτό ἀκριβῶς ὀνομάζεται ὑποστήριξη τῆς ἐπανάστασής μας ἀπό τούς ἐργάτες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης.

Ἀπό τήν ὑποστήριξη ὅμως ἀπό τούς ἐργάτες τῆς Δύσης ὡς τή νίκη τῆς ἐπανάστασης στή Δύση ὑπάρχει πολύ, πολύ μεγάλη ἀπόσταση. Χωρίς τήν ὑποστήριξη ἀπό τούς ἐργάτες τῆς Δύσης εἶναι ζήτημα ἄν θά μπορούσαμε νά κρατήσουμε ἀπέναντι στούς ἐχθρούς πού μᾶς περιβάλλουν. Θά εἶναι καλά ἄν ἡ ὑποστήριξη αὐτή ἐξελιχτεῖ κατόπι σέ νικηφόρα ἐπανάσταση στή Δύση. Τότε ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας θά εἶναι ὁριστική. Τί θά γίνει ὅμως ἄν ἡ ὑποστήριξη αὐτή δέν ἐξελιχτεῖ σέ νίκη

τῆς ἐπανάστασης στή Δύση; Μποροῦμε ἄραγε χωρίς τή νίκη αὐτή στή Δύση νά ἀνοικοδομοῦμε καί νά ἀνοικοδομήσουμε τή σοσιαλιστική κοινωνία; Τό Συνέδριο ἀπάντησε ὅτι μποροῦμε. Διαφορετικά δέν ὑπῆρχε λόγος νά πάρουμε τήν ἐξουσία τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917. Ἄν δέν ὑπολογίζαμε ὅτι θά ἀποτελειώναμε τούς καπιταλιστές μας, ὁ καθένας θά πεῖ ὅτι τοῦ κάκου πήραμε τήν ἐξουσία τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917. Ἀντίθετα ἡ ἀντιπολίτευση λέει ὅτι δέ μποροῦμε νά ἀποτελειώσουμε τούς καπιταλιστές μας μέ τίς δικές μας δυνάμεις.

Νά ποῦ βρίσκεται ἡ διαφορά μας.

Στό Συνέδριο ἔγινε ἀκόμα λόγος γιά τήν ὁριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ. Τί σημαίνει αὐτό; Αὐτό σημαίνει τήν πλέρια ἐγγύηση ἀπό τήν ἐπέμβαση τῶν ξένων καπιταλιστῶν καί τήν παλινόρθωση τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος στή χώρα μας μέ τόν ἔνοπλο ἀγώνα αὐτῶν τῶν καπιταλιστῶν ἐνάντια στή χώρα μας. Μποροῦμε μέ τίς δικές μας δυνάμεις νά ἐξασφαλίσουμε αὐτή τήν ἐγγύηση, δηλ. νά κάνουμε ἀδύνατη τή στρατιωτική ἐπέμβαση ἀπό τό διεθνές κεφάλαιο; Ὄχι, δέ μποροῦμε. Αὐτή εἶναι κοινή ὑπόθεση μεταξύ μας καί τῶν προλετάριων ὅλης τῆς Δύσης. Τό διεθνές κεφάλαιο μπορεῖ νά χαλιναγωγηθεῖ ὁριστικά μόνο μέ τίς δυνάμεις τῆς ἐργατικῆς τάξης ὅλων τῶν χωρῶν, ἤ τουλάχιστο τῶν βασικῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Ἐδῶ πιά χωρίς τή νίκη τῆς ἐπανάστασης σέ κάμποσες χῶρες τῆς Εὐρώπης δέ μποροῦμε νά τά βγάλουμε πέρα—χωρίς αὐτό εἶναι ἀδύνατη ἡ ὁριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ποιό εἶναι λοιπόν τό τελικό συμπέρασμα;

Τό τελικό συμπέρασμα εἶναι ὅτι μποροῦμε νά χτίσουμε τή σοσιαλιστική κοινωνία μέ τίς δικές μας δυνάμεις καί χωρίς τή νίκη τῆς ἐπανάστασης στή Δύση, μόνη ὅμως ἡ χώρα μας δέν εἶναι σέ θέση νά ἐξασφαλιστεῖ ἀπό τίς

ἀπόπειρες τοῦ διεθνοῦς κεφαλαίου—χρειάζεται γι' αὐτό ἡ νίκη τῆς ἐπανάστασης σέ κάμποσες χῶρες τῆς Δύσης. Ἄλλο πράγμα εἶναι ἡ δυνατότητα ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας κι ἄλλο ἡ δυνατότητα ἐξασφάλισης τῆς χώρας μας ἀπό τίς ἀπόπειρες τοῦ διεθνοῦς κεφαλαίου.

Τό λάθος Σας καί τό λάθος τῶν συντρόφων Σας εἶναι, κατά τή γνώμη μου, ὅτι δέν ξεκαθαρίσατε ἀκόμα αὐτό τό ζήτημα καί μπερδέψατε τά δυό αὐτά ζητήματα.

Μέ συντροφικούς χαιρετισμούς

Ι. Στάλιν

Υ. Γ. Θά κάνατε καλά ἄν παίρνατε τό 3ο φύλλο τοῦ «Μπολσεβίκ»[47] (τῆς Μόσχας) καί διαβάζατε τό ἄρθρο μου. Αὐτό θά Σᾶς διευκόλυνε νά καταλάβετε τό ζήτημα.

Ι. Στάλιν

10 τοῦ Φλεβάρη 1926

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά.

ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΤΡΟΦΟ ΚΟΤΟΦΣΚΙ

Γνώρισα τό σ. Κοτόφσκι σάν ὑποδειγματικό μέλος τοῦ κόμματος, ἔμπειρο στρατιωτικό ὀργανωτή καί ἐπιδέξιο διοικητή.

Τόν θυμᾶμαι πολύ καλά στό πολωνικό μέτωπο τό 1920, τότε πού ὁ σ. Μπουντιόνι ἄνοιξε τό ρῆγμα πρός τήν κατεύθυνση τοῦ Ζιτόμιρ καί πέρασε στά νῶτα τοῦ πολωνικοῦ στρατοῦ, ἐνῶ ὁ Κοτόφσκι ὁδηγοῦσε τήν ταξιαρχία του ἱππικοῦ σέ ἐξαιρετικά ριψοκίνδυνες καί τολμηρές ἐπιδρομές ἐνάντια στήν πολωνική στρατιά τοῦ Κιέβου. Ἦταν ὁ τρόμος τῶν λευκοπολωνῶν, γιατί ἤξερε νά τούς «λιανίζει», ὅσο κανένας ἄλλος, ὅπως ἔλεγαν τότε οἱ κόκκινοι στρατιῶτες.

Γενναιότατο ἀνάμεσα στούς σεμνούς διοικητές μας καί σεμνότατο ἀνάμεσα στούς γενναίους—ἔτσι θυμᾶμαι τό σ. Κοτόφσκι.

Αἰώνια του ἡ μνήμη καί ἡ δόξα.

Ι. Στάλιν

«Κομμουνιστής» (Χάρκοβο),
ἀρ. φύλλου 43 (1828),
23 τοῦ Φλεβάρη 1926.

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ 6ης ΕΥΡΕΙΑΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΕ ΤΗΣ ΚΔ[48]

6 τοῦ Μάρτη 1926

Σύντροφοι! Στά γαλλικά προβλήματα δέν εἶμαι δυστυχῶς καί τόσο κατατοπισμένος. Γι᾽ αὐτό δέ μπορῶ νά ἐξαντλήσω αὐτό τό ζήτημα στό βαθμό πού εἶναι ἀπαραίτητο ἐδῶ. Παρ᾽ ὅλα αὐτά, ἔχω σχηματίσει μιά ὁρισμένη γνώμη γιά τίς γαλλικές ὑποθέσεις ἀπό τούς λόγους πού ἄκουσα ἐδῶ στήν ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ, καί θεωρῶ χρέος μου, στηριγμένος σ᾽ ὅλα αὐτά, νά κάνω στήν ἐπιτροπή ὁρισμένες παρατηρήσεις.

Ἔχουμε ἐδῶ ἀρκετά ζητήματα.

Τό **πρῶτο ζήτημα** ἀφορᾶ τήν πολιτική κατάσταση τῆς Γαλλίας. Μέ ἀνησυχεῖ κάπως ἡ μακαριότητα πού διαφαίνεται στούς λόγους τῶν συντρόφων σχετικά μέ τή σημερινή πολιτική κατάσταση τῆς Γαλλίας. Σοῦ δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωση ὅτι στή Γαλλία ἡ δουλειά πάει καλά, ὅτι ἡ κατάσταση εἶναι λίγο-πολύ ὁμαλή, ὅτι γενικά δέν εἶναι οὔτε καλή οὔτε ἄσχημη, ὅτι ὑπάρχουν, ἀλήθεια, ὁρισμένες δυσκολίες, οἱ δυσκολίες ὅμως αὐτές μᾶλλον δέν θά ὁδηγήσουν σέ μιά κάποια κρίση κλπ. Αὐτό δέν εἶναι σωστό, σύντροφοι. Δέ μπορῶ νά πῶ ὅτι ἡ Γαλλία βρίσκεται μπροστά σ᾽ ἕνα δικό της 23[49], παρ᾽ ὅλα αὐτά ὅμως νομίζω πώς βαδίζει πρός τήν κρίση. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή θεω-

ρῶ σωστές καί τίς θέσεις τῆς ἐπιτροπῆς καί τίς παρατηρήσεις ὁρισμένων συντρόφων.

Ἡ κρίση αὐτή εἶναι ἰδιόμορφη, γιατί στή Γαλλία δέν ὑπάρχει ἀνεργία. Ἡ κρίση μετριάζεται ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ Γαλλία τροφοδοτεῖται τώρα μέ χρυσό ἀπό τή Γερμανία. Τά φαινόμενα ὅμως αὐτά εἶναι προσωρινά, πρῶτο, γιατί ὁ γερμανικός χρυσός δέ θά φτάσει στή Γαλλία γιά νά καλύψει τά ἐσωτερικά της κενά καί νά πληρώσει τά χρέη της στήν Ἀγγλία καί στήν Ἀμερική καί δεύτερο, γιατί ἡ Γαλλία δέν πρόκειται νά ἀποφύγει τήν ἀνεργία. Ὅσο ὑπάρχει ὁ πληθωρισμός, πού ἀποτελεῖ κίνητρο γιά τίς ἐξαγωγές, ἴσως νά μήν ὑπάρξει ἀνεργία, ἔπειτα ὅμως, ὅταν σταθεροποιηθεῖ τό νόμισμα καί ὁ διακανονισμός τῶν διεθνῶν χρεῶν θά ἔχει τίς συνέπειές του, ἡ Γαλλία δέν πρόκειται ν' ἀποφύγει τή συγκέντρωση τῆς βιομηχανίας καί τήν ἀνεργία. Τό πιό σίγουρο σύμπτωμα τοῦ ὅτι ἡ Γαλλία τραβᾶ πρός τήν κρίση εἶναι ἡ ἀναστάτωση πού βασιλεύει στούς ἰθύνοντες κύκλους τῆς Γαλλίας, ὁ χορός τῶν ὑπουργικῶν μεταβολῶν πού γίνεται στή Γαλλία.

Ποτέ δέν πρέπει νά παρουσιάζει κανείς τήν ἀνάπτυξη τῆς κρίσης, σάν ἀνοδική καμπύλη πτώσεων πού μεγαλώνουν. Τέτια κρίση δέ συναντιέται ποτέ. Ἡ ἐπαναστατική κρίση ἀναπτύσσεται συνήθως μέ μορφή ζίκ-ζάκ: μικρή πτώση, μετά βελτίωση τῆς κατάστασης, ὕστερα πιό σοβαρή πτώση, κατόπιν κάποια ἄνοδος κλπ. Ἡ ὕπαρξη ζίκ-ζάκ δέν πρέπει νά μᾶς κάνει νά νομίσουμε ὅτι οἱ δουλιές τῆς κεφαλαιοκρατίας βαδίζουν πρός τήν ἀνάρρωση.

Γι' αὐτό ἡ μακαριότητα ἐδῶ εἶναι ἐπικίνδυνη. Εἶναι ἐπικίνδυνη γιατί ἡ κρίση μπορεῖ νά προσεγγίσει γρηγορότερα ἀπ' ὅ,τι νομίζεται, καί τότε οἱ γάλλοι σύντροφοι μπορεῖ νά αἰφνιδιαστοῦν. Καί ἕνα κόμμα πού αἰφνιδιάζεται δέ μπορεῖ νά κατευθύνει τά γεγονότα. Γι' αὐτό νομίζω

πώς τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γαλλίας πρέπει νά εἶναι προσανατολισμένο σέ μιά βαθμιαία ἄνοδο τῆς ἐπαναστατικῆς κρίσης. Καί τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γαλλίας πρέπει νά ὀργανώσει τή δουλιά τῆς ζύμωσης καί τῆς προπαγάνδας ἔτσι πού νά ἑτοιμάσει τά πνεύματα καί τίς διαθέσεις τῶν ἐργατῶν πρός αὐτή τήν κρίση.

Τό δεύτερο ζήτημα εἶναι ὁ αὐξανόμενος κίνδυνος ἀπό τά δεξιά μέσα στό κόμμα. Ἔχω τή γνώμη ὅτι τόσο γύρω ἀπό τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γαλλίας, ὅσο καί μέσα στό κόμμα ὑπάρχει κιόλας μιά ἀρκετά σημαντική μαχητική ὁμάδα δεξιῶν, μέ ἐπικεφαλῆς διαγραμμένους καί μή διαγραμμένους ἀπό τό κόμμα, πού συνεχῶς θά καταβασανίζει τό κομμουνιστικό κόμμα. Μίλησα μόλις πρίν ἀπό λίγο μέ τόν Κρεμέ. Μέ πληροφόρησε γιά ἕνα νέο γεγονός, ὅτι δηλαδή ὄχι μόνο στόν κομματικό τομέα, ἀλλά καί στόν τομέα τῶν ἐπαγγελματικῶν συνδικάτων, ὑπάρχουν ὁμάδες δεξιῶν, πού δουλεύουν ὕπουλα καί διεξάγουν μάλιστα ἐδῶ κι ἐκεῖ ἀνοιχτή ἐπίθεση ἐνάντια στήν ἐπαναστατική πτέρυγα τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Ἀκόμα καί ὁ σημερινός λόγος τοῦ Ἀγγλέρ εἶναι ἐνδειχτικός ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη, καί σ' αὐτό πρέπει νά στραφεῖ σοβαρά ἡ προσοχή τῶν συντρόφων.

Σέ περίοδο ἀνερχόμενης κρίσης οἱ δεξιοί πάντα σηκώνουν κεφάλι. Αὐτός εἶναι ὁ γενικός νόμος τῆς ἐπαναστατικῆς κρίσης. Οἱ δεξιοί σηκώνουν κεφάλι, γιατί φοβοῦνται τήν ἐπαναστατική κρίση καί γι' αὐτό εἶναι ἕτοιμοι νά κάνουν τό πᾶν γιά νά τραβήξουν τό κόμμα πρός τά πίσω καί νά μή δόσουν τή δυνατότητα στήν ἀνερχόμενη κρίση νά ἀναπτυχθεῖ. Γι' αὐτό νομίζω ὅτι ἄμεσο καθῆκον τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, μιά καί τό κόμμα αὐτό, τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γαλλίας, πρέπει νά σφυρηλατεῖ καινούργια ἐπαναστατικά στελέχη καί νά προε-

τοιμάζει τίς μάζες γιά τήν κρίση, είναι νά άποκρούσει τούς δεξιούς, νά τούς άπομονώσει.

Είναι άραγε έτοιμο τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γαλλίας γι' αὐτή τήν ἀπόκρουση;

Περνῶ στό τρίτο ζήτημα, στήν κατάσταση πού ἐπικρατεῖ στήν ἡγετική ὁμάδα τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γαλλίας. Ἀκούγονται φωνές πώς γιά νά ἀπομονωθοῦν οἱ δεξιοί εἶναι ἀπαραίτητο νά ἀπαλλαχθεῖ ἡ ἡγετική ὁμάδα τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γαλλίας ἀπό δυό συντρόφους πού ἔκαναν ἀγώνα ἐνάντια στούς δεξιούς, διέπραξαν ὅμως σοβαρά λάθη. Ἐννοῶ τόν Τρέν καί τή Σουζάνα Ζιρό. Θά μιλήσω καθαρά, γιατί τό καλύτερο εἶναι νά λές τά πράγματα μέ τ' ὄνομά τους.

Δέν ξέρω κατά πόσο θἆταν σκόπιμο ν' ἀρχίσει ἡ ἐπίθεση ἐνάντια στούς δεξιούς μέ τήν καθαίρεση ἀπό τήν ἡγετική ὁμάδα τῶν ἀνθρώπων πού παλαίβουν ἐνάντια στούς δεξιούς. Νόμιζα πώς, ἀντίθετα, θά ὑποβάλλονταν μιά ἄλλη πρόταση, ἔστω σάν κι αὐτήν: ἐπειδή οἱ δεξιοί ἀποθρασύνθηκαν, ἐπειδή κλείνοντας τό ὄργανό τους «Μπουλετέν Κομμουνίστ»[50], δημοσίευσαν μιά διακήρυξη πού ἀποτελεῖ προσβολή γιά τό κόμμα, δέ θά μποροῦσε ἄραγε νά τεθεῖ ζήτημα νά ξεσκεπαστοῦν πολιτικά ὁρισμένοι ἀπό τούς δεξιούς, ἄν ὄχι νά διαγραφοῦν τελείως ἀπό τό κόμμα; Νόμιζα, ὅτι ἔτσι ἀκριβῶς θά ἔμπαινε τό ζήτημα λόγω τοῦ δεξιοῦ κινδύνου. Νόμιζα ὅτι θ' ἄκουγα ἐδῶ ἀκριβῶς μιά τέτια δήλωση. Ἀντί γι' αὐτό μᾶς προτείνουν ν' ἀρχίσουμε τήν ἀπομόνωση τῶν δεξιῶν μέ τήν ἀπομόνωση δυό μή δεξιῶν. Στήν πρόταση αὐτή δέν βλέπω σύντροφοι καμιά λογική!

Ἐδῶ ὅμως, μέ τό ζήτημα αὐτό, μέ τό ζήτημα τῆς πάλης ἐνάντια στούς δεξιούς, περιπλέκεται ἕνα ἄλλο ζήτημα, ἡ ἔλλειψη μιᾶς συμπαγοῦς ὁμάδας πλειοψηφίας μέσα στό Πολιτικό Γραφεῖο τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος

τῆς Γαλλίας. Εἶναι ἀπόλυτα σωστό, ὅτι τό κόμμα δέ μπορεῖ νά κάνει πάλη οὔτε ἐνάντια στή δεξιά ὁμάδα, οὔτε ἐνάντια στήν «ὑπεραριστερή» ὁμάδα, ἄν στήν καθοδηγητική ὁμάδα τοῦ κόμματος δέν ὑπάρχει συμπαγής πλειοψηφία πού νά μπορεῖ νά χτυπᾶ σ' ἕνα στόχο. Αὐτό εἶναι ἀπόλυτα σωστό. Φρονῶ πώς μιά τέτια ὁμάδα πρέπει νά σχηματιστεῖ καί ὑποθέτω πώς σχηματίστηκε κιόλας ἤ θά σχηματιστεῖ σύντομα γύρω ἀπό συντρόφους σάν τόν Σεμάρ, τόν Κρεμέ, τόν Τορέζ, τόν Μονμουσώ. Τό νά δημιουργήσεις μιά τέτια ὁμάδα ἤ τό νά δημιουργήσεις, λογουχάρη, ἕνα πνεῦμα συνεργασίας ἀνάμεσα σ' αὐτούς τούς συντρόφους, πού ἀνάφερα, ὥστε ν' ἀποτελέσουν μιά ἑνιαία καθοδηγητική ὁμάδα, σημαίνει ὅτι συγκεντρώνεις δυνάμεις στήν πάλη ἐνάντια στούς δεξιούς. Δέ μπορεῖτε νά συντρίψετε τούς δεξιούς, γιατί οἱ δεξιοί ἀναπτύσσονται καί ὅπως φαίνεται, ἔχουν ὁρισμένες ρίζες στήν ἐργατική τάξη τῆς Γαλλίας, δέ μπορεῖτε, λέω, νά συντρίψετε τούς δεξιούς, ἄν δέ συνενώσετε μέσα σέ μιά καθοδηγητική ὁμάδα ὅλους τούς ἐπαναστάτες κομμουνιστές πού εἶναι ἀποφασισμένοι νά παλαίψουν ὥς τό τέλος ἐνάντια στούς δεξιούς. Τό ν' ἀρχίσεις τόν ἀγώνα ἐνάντια στούς δεξιούς κομματιάζοντας τίς δυνάμεις σου, δέν εἶναι λογικό, εἶναι παράλογο. Μπορεῖτε καί τόν ἑαυτό σας νά ἀδυνατίσετε καί τόν ἀγώνα ἐνάντια στούς δεξιούς νά χάσετε, ἄν δέν πραγματοποιηθεῖ συγκέντρωση τῶν δυνάμεων.

Βέβαια, ἴσως οἱ γάλλοι σύντροφοι νά μή θεωροῦν δυνατή τή συγκέντρωση ὅλων τῶν δυνάμεων, συμπεριλαμβάνοντας ἐδῶ καί τόν Τρέν καί τή Σουζάνα Ζιρό, ἴσως νά τό βρίσκουν αὐτό ἀδύνατο. Τότε ἄς κάνουν οἱ γάλλοι σύντροφοι στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τους ἤ στό Συνέδριό τους τίς ἀντίστοιχες ἀλλαγές στή σύνθεση τοῦ Πολιτικοῦ Γρα-

φείου τους. Ἄς τό κάνουν μόνοι τους, χωρίς τήν ΕΕ τῆς ΚΔ. Ἔχουν αὐτό τό δικαίωμα.

Ἐμεῖς, οἱ ρῶσοι σύντροφοι, μόλις τελευταῖα πήραμε τή γνωστή ἀπόφαση τοῦ 14ου Συνεδρίου τοῦ κόμματος πού λέει ὅτι πρέπει νά δοθεῖ μεγαλύτερη δυνατότητα στά τμήματα νά καθοδηγοῦν τά ἴδια τόν ἑαυτό τους. Αὐτό τό καταλαβαίνουμε ἔτσι: ὅτι πρέπει, στό βαθμό πού εἶναι δυνατόν, νά ἀποφεύγεται ἡ ἄμεση ἀνάμιξη τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ στίς ὑποθέσεις τῶν τμημάτων, εἰδικά στό ζήτημα τοῦ σχηματισμοῦ τῶν καθοδηγητικῶν ὁμάδων τῶν τμημάτων τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Μή μᾶς ἀναγκάζετε, λοιπόν, σύντροφοι, νά παραβιάσουμε τίς ἀποφάσεις, πού μόλις ἔχουμε πάρει στό Συνέδριο τοῦ κόμματός μας. Ὑπάρχουν βέβαια περιπτώσεις, πού εἶναι ἀπαραίτητες κυρώσεις γιά ὁρισμένους συντρόφους, στή δοσμένη ὅμως στιγμή δέ βλέπω αὐτή τήν ἀνάγκη.

Γι᾽ αὐτό νομίζω ὅτι ἡ ἐπιτροπή μας ἐπιβάλλεται νά κάνει τά παρακάτω:

Πρῶτο, νά διατυπώσει μιά σαφῆ πολιτική ἀπόφαση πάνω στό γαλλικό ζήτημα, ὅπου νά περιέχεται τό σύνθημα τῆς ἀποφασιστικῆς πάλης ἐνάντια στούς δεξιούς καί νά σημειώνονται τά λάθη τῶν συντρόφων πού τά ἔκαναν.

Δεύτερο, νά συστήσει στούς γάλλους συντρόφους νά συσπειρώσουν γύρω ἀπ᾽ αὐτή τήν ἀπόφαση, πού στρέφει τήν αἰχμή της ἐνάντια στούς δεξιούς, μιά καθοδηγητική ὁμάδα μέσα στήν ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γαλλίας, δηλ. νά ἀναθέσει στά μέλη αὐτῆς τῆς ὁμάδας τήν ὑποχρέωση νά ἐφαρμόσει ὑπ᾽ εὐθύνη της, μέ κοινές προσπάθειες, αὐτή τήν ἀπόφαση.

Τρίτο, νά συστήσει στούς γάλλους συντρόφους νά μήν παρασέρνονται στήν πρακτική τους δουλιά ἀπό τή μέθοδο τοῦ τσεκουρώματος, ἀπό τή μέθοδο τῶν κυρώσεων.

Τό τέταρτο ζήτημα εἶναι τό ζήτημα τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων στή Γαλλία. Μοῦ δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωση ὅτι ὁρισμένοι γάλλοι σύντροφοι δέ βλέπουν καθόλου σοβαρά αὐτό τό ζήτημα. Δέχομαι ὅτι οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Συνομοσπονδίας τῶν Συνδικάτων ἔκαναν λάθη, δέχομαι ὅμως ἐπίσης ὅτι καί ἀπό τήν πλευρά τῆς ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γαλλίας ἔγιναν λάθη ἀπέναντι στή Συνομοσπονδία. Εἶναι πολύ φυσικό, ὅτι ὁ σ. Μονμουσώ θά ἤθελε νά ὑπάρχει λιγότερη κηδεμονία ἀπό μέρους τοῦ κόμματος. Αὐτό βρίσκεται στή φύση τῶν πραγμάτων, γιατί ὑπάρχουν δυό παράλληλες ὀργανώσεις: τό κόμμα καί ἡ Συνομοσπονδία τῶν Συνδικάτων κι ἀνάμεσά τους δέ μπορεῖ νά μήν ὑπάρχουν κάποτε ὁρισμένες προστριβές. Αὐτό συμβαίνει καί σέ μᾶς, τούς ρώσους, καί σ᾽ ὅλα τά κομμουνιστικά κόμματα· δέ μπορεῖ νά γίνει διαφορετικά. Ὅμως ὅσο λιγότερο ἡ ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γαλλίας θ᾽ ἀνακατεύεται σ᾽ ὅλες τίς μικρολεπτομέρειες τῶν συνδικάτων, τόσο λιγότερες θά εἶναι καί οἱ προστριβές. Τά συνδικάτα πρέπει νά τά καθοδηγοῦμε μέσω τῶν κομμουνιστῶν πού δουλεύουν μόνιμα σ᾽ αὐτά καί ὄχι πάνω ἀπ᾽ τά κεφάλια τους. Σέ μᾶς, στό ρωσικό κόμμα, ὑπῆρξαν περιπτώσεις πού δημιουργήθηκε ὑπερτροφία στήν καθοδήγηση τῶν συνδικάτων. Στό ἀρχεῖο τοῦ κόμματός μας θά μπορούσατε νά βρεῖτε μιά σειρά ἀποφάσεις πού ψηφίστηκαν στά κομματικά μας συνέδρια καί πού λένε ὅτι τό κόμμα δέν πρέπει νά κηδεμονεύει τά συνδικάτα, ὅτι πρέπει νά τά καθοδηγεῖ καί ὄχι νά τά κηδεμονεύει. Φοβᾶμαι ὅτι ἀπ᾽ αὐτή τήν ἄποψη τό γαλλικό κόμμα, ἄς μέ συγχωρήσουν οἱ σύντροφοι, ἔχει ἐπίσης ὁρισμένες ἁμαρτίες σχετικά μέ τά συνδικάτα. Ἔχω τή γνώμη ὅτι τό κόμμα εἶναι ἡ ἀνώτατη μορφή ὀργάνωσης τῆς ἐργατικῆς τάξης κι ἀκριβῶς γι᾽ αὐτό πρέπει νά ἀπαιτοῦμε

ἀπ' αὐτό περισσότερα. Γι' αὐτό πρέπει στήν πρώτη γραμμή νά ἐξαλειφτοῦν τά λάθη τῆς ΚΕ, γιά νά καλυτερεύσουν καί νά δυναμώσουν οἱ σχέσεις μέ τά συνδικάτα καί γιά νά μποροῦν ὁ σ. Μονμουσώ καί οἱ ἄλλοι συνδικαλιστές νά δουλεύουν πρός τήν κατεύθυνση, πού εἶναι ἀπαραίτητη ἀπό τήν ἄποψη τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος.

Τό κόμμα δέ μπορεῖ ν' ἀναπτυχθεῖ παραπέρα, ἰδιαίτερα στίς συνθῆκες πού ὑπάρχουν στή Δύση, τό κόμμα δέ μπορεῖ νά δυναμώσει, ἄν δέν ἔχει σοβαρότατο στήριγμα στό πρόσωπο τῶν συνδικάτων καί τῶν καθοδηγητῶν τους. Μόνο ἕνα κόμμα πού ξέρει νά κρατᾶ πλατιά σύνδεση μέ τά συνδικάτα καί τούς καθοδηγητές του καί πού εἶναι ἱκανό νά πραγματοποιεῖ μιά πραγματικά προλεταριακή ἐπαφή μ' αὐτά, μόνο ἕνα τέτιο κόμμα μπορεῖ νά καταχτήσει τήν πλειοψηφία τῆς ἐργατικῆς τάξης στή Δύση. Ξέρετε ἐσεῖς οἱ ἴδιοι ὅτι χωρίς τήν κατάχτηση τῆς πλειοψηφίας τῆς ἐργατικῆς τάξης εἶναι ἀδύνατο νά ὑπολογίζουμε στή νίκη.

Τί βγαίνει, λοιπόν ἀπό τά παραπάνω;

Ἀπό τά παραπάνω βγαίνει ὅτι:

α) ἡ Γαλλία τραβᾶ πρός τήν κρίση·

β) τά δεξιά στοιχεῖα πού προαισθάνονται καί φοβοῦνται αὐτή τήν κρίση σηκώνουν κεφάλι καί προσπαθοῦν νά τραβήξουν τό κόμμα πρός τά πίσω·

γ) τό ἄμεσο καθῆκον τοῦ κόμματος εἶναι νά ἐκμηδενίσει τό δεξιό κίνδυνο, νά ἀπομονώσει τούς δεξιούς·

δ) γιά νά ἀπομονωθοῦν οἱ δεξιοί εἶναι ἀπαραίτητη ἡ συγκέντρωση μέσα στήν καθοδήγηση τοῦ κόμματος ὅλων τῶν πραγματικά κομμουνιστῶν ἡγετῶν πού εἶναι ἱκανοί νά διεξαγάγουν ὥς τό τέλος τήν πάλη ἐνάντια στούς δεξιούς·

ε) γιά νά μπορέσει ἡ συγκέντρωση τῶν δυνάμεων νά δόσει τά ποθητά ἀποτελέσματα στήν πάλη ἐνάντια στούς

δεξιούς καί στήν προετοιμασία τῶν ἐργατῶν γιά τήν ἐπαναστατική κρίση, εἶναι ἀπαραίτητο ἡ καθοδηγητική ὁμάδα νά στηρίζεται στά συνδικάτα καί νά ξέρει νά κρατᾶ μέ τά συνδικάτα καί τά στελέχη τους προλεταριακή ἐπαφή·

στ) δέν πρέπει νά παρασερνόμαστε στήν πραχτική μας δουλιά ἀπό τή μέθοδο τοῦ τσεκουρώματος, ἀπό τή μέθοδο τῶν κυρώσεων ἀπέναντι σέ ορισμένους συντρόφους, ἀλλά νά χρησιμοποιοῦμε κυρίως τή μέθοδο τῆς πειθοῦς.

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά.

ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΜΕΡΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Ἀπευθύνω θερμό χαιρετισμό στίς ἐργάτριες καί τίς ἐργαζόμενες γυναῖκες ὅλου τοῦ κόσμου, πού συσπειρώνονται σέ μιά ἑνιαία οἰκογένεια δουλευτῶν γύρω ἀπό τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο.

Τούς εὔχομαι πλήρη ἐπιτυχία:

1) στό ἔργο τῆς στερέωσης τῶν διεθνῶν δεσμῶν τῶν ἐργατῶν ὅλων τῶν χωρῶν καί τῆς ἐξασφάλισης τῆς νίκης τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης·

2) στό ἔργο τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν καθυστερημένων στρωμάτων τῶν ἐργαζομένων γυναικῶν ἀπό τήν πνευματική καί οἰκονομική ὑποδούλωση τῆς κεφαλαιοκρατίας·

3) στό ἔργο τῆς συσπείρωσης τῶν ἀγροτισσῶν γύρω ἀπό τό προλεταριάτο, ἡγέτη τῆς ἐπανάστασης καί καθοδηγητή τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης·

4) στό ἔργο τῆς μετατροπῆς τῶν δυό ἄνισων ἀκόμα, ὅσον ἀφορᾶ τή θέση τους, τμημάτων τῶν καταπιεζόμενων μαζῶν σέ μιά ἑνιαία στρατιά ἀγωνιστῶν γιά τήν ἐκμηδένιση κάθε ἀνισοτιμίας, γιά τήν ἐκμηδένιση κάθε καταπίεσης, γιά τή νίκη τοῦ προλεταριάτου, γιά τήν ἀνοικοδόμηση στή χώρα μας τῆς νέας, τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας.

Ζήτω ἡ Διεθνής κομμουνιστική μέρα τῆς γυναίκας!

Ι. Στάλιν

«Πράβντα», ἀρ. φύλλου 55.
7 τοῦ Μάρτη 1926.

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ 6ης ΕΥΡΕΙΑΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΕ ΤΗΣ ΚΔ

8 τοῦ Μάρτη 1926

Σύντροφοι! Ἔχω νά κάνω μόνο μερικές παρατηρήσεις.

1. Μερικοί σύντροφοι νομίζουν ὅτι, ἄν τά συμφέροντα τῆς ΕΣΣΔ τό ἀπαιτήσουν, τά κομμουνιστικά κόμματα τῆς Δύσης πρέπει νά υἱοθετήσουν μιά δεξιά πολιτική. Δέν εἶμαι σύμφωνος μ' αὐτή τήν ἄποψη, σύντροφοι. Πρέπει νά πῶ, ὅτι ἡ ὑπόθεση αὐτή εἶναι ἐντελῶς ἀσυμβίβαστη μέ τίς ἀρχές πού ἐμεῖς, οἱ ρῶσοι σύντροφοι, ἔχουμε σάν ὁδηγό στή δουλιά μας. Δέ μπορῶ νά φανταστῶ περίπτωση, πού τά συμφέροντα τῆς Σοβιετικῆς μας δημοκρατίας θά ἀπαιτοῦσαν ποτέ ἀπό τά ἀδελφά μας κόμματα παρεκκλίσεις πρός τά δεξιά. Γιατί, τί σημαίνει νά ἐφαρμόσεις δεξιά πολιτική; Σημαίνει νά προδίνεις ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς τά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Δέ μπορῶ νά φανταστῶ ὅτι τά συμφέροντα τῆς ΕΣΣΔ θά μποροῦσαν ν' ἀπαιτήσουν ἀπό τά ἀδελφά μας κόμματα τήν προδοσία τῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἔστω καί γιά μιά μονάχα στιγμή. Δέ μπορῶ νά φανταστῶ ὅτι τά συμφέροντα τῆς δημοκρατίας μας πού ἀποτελεῖ τή βάση τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριακοῦ κινήματος σ' ὅλο τόν κόσμο, θά μποροῦσαν νά ἀπαιτήσουν ὄχι τό ἀνώτατο ὅριο ἐπαναστατικότητας καί πολιτικῆς δραστηριότητας τῶν ἐργα-

τῶν στή Δύση, ἀλλά τή μείωση αὐτῆς τῆς δραστηριότητας, τήν πτώση τῆς ἐπαναστατικότητας. Μιά τέτια ὑπόθεση εἶναι προσβλητική γιά μᾶς, γιά τούς ρώσους συντρόφους. Γι' αὐτό θεωρῶ χρέος μου ν' ἀποκρούσω πέρα γιά πέρα αὐτήν τήν παράλογη καί ἐντελῶς ἀπαράδεχτη ὑπόθεση.

2. Σχετικά μέ τήν ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας. Ἀπ' τήν πλευρά ὁρισμένων διανοουμένων ἀκούγονται φωνές ὅτι ἡ ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας εἶναι ἀδύνατη, ὅτι καθοδηγεῖ ἀδύνατα, ὅτι ἡ ἔλλειψη διανοουμένων μέσα στήν ΚΕ ἔχει τίς ἀρνητικές της ἐκδηλώσεις στή δουλιά, ὅτι ΚΕ δέν ὑπάρχει κτλ. Ὅλα αὐτά δέν εἶναι σωστά, σύντροφοι. Τέτιες συζητήσεις ἔχω τή γνώμη ὅτι εἶναι καμώματα διανοουμένων πού δέν ταιριάζουν σέ κομμουνιστές. Ἡ σημερινή ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας δέ διαμορφώθηκε τυχαῖα. Γεννήθηκε στήν πάλη ἐνάντια στά δεξιά λάθη. Δυνάμωσε στήν πάλη ἐνάντια στά «ὑπεραριστερά» λάθη. Γι' αὐτό δέν εἶναι οὔτε δεξιά, οὔτε «ὑπεραριστερή». Εἶναι λενινιστική ΚΕ. Εἶναι ἐκείνη ἀκριβῶς ἡ καθοδηγητική ἐργατική ὁμάδα, πού χρειάζεται σήμερα στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας.

Λένε, ὅτι ἡ σημερινή ΚΕ δέ λάμπει μέ τίς θεωρητικές της γνώσεις. Καί τί μ' αὐτό, φτάνει νά ἔχει σωστή πολιτική καί ἡ ὑπόθεση δέ θά σκοντάψει στίς θεωρητικές γνώσεις. Οἱ γνώσεις εἶναι ἕνα πράγμα πού τό αποχτᾶς· ἄν δέν τίς ἔχεις σήμερα, θά τίς ἔχεις αὔριο, ἐνῶ τή σωστή πολιτική πού ἐφαρμόζει σήμερα ἡ ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας δέν εἶναι καί τόσο εὔκολο νά τήν ἀφομοιώσουν ὁρισμένοι ἀλαζόνες διανοούμενοι. Ὅσο γιά τή δύναμη τῆς σημερινῆς ΚΕ, ἡ δύναμή της συνίσταται στό ὅτι ἐφαρμόζει σωστή λενινιστική πολιτική, πράγμα πού δέ θέλουν νά τό καταλάβουν οἱ διανοουμενίσκοι πού κοκορεύονται γιά τίς «γνώσεις» τους. Κατά τή γνώμη ὁρισμένων συντρόφων, φτάνει σ' ἕνα διανοούμενο νά διαβάσει δυό-τρία βιβλία παραπάνω ἤ νά γράψει κάνα-δυό μπροσοῦρες παραπάνω γιά νά προβάλει ἀξιώσεις καθοδηγητῆ τοῦ κόμματος. Αὐτό δέν εἶναι σωστό, σύντροφοι. Εἶναι λάθος πού φτάνει στά ὅρια τοῦ γελοίου. Μπορεῖτε νά γράψετε ὁλόκληρα βιβλία γιά τή φιλοσοφία, ἄν ὅμως δέν ἀφομοιώσετε τή σωστή πολιτική τῆς ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας, δέ μπορεῖ νά σᾶς ἀφήσουν νά πλησιάσετε τό τιμόνι τοῦ κόμματος.

Σύντροφε Τέλμαν! Πᾶρτε αὐτούς τούς διανοούμενους στήν ὑπηρεσία τῆς ἐργατικῆς ὑπόθεσης, ἄν πραγματικά θέλουν νά τήν ἐξυπηρετήσουν, ἤ στεῖλτε τους στό διάβολο ἄν θέλουν ὁπωσδήποτε νά διοικήσουν... Τό γεγονός ὅτι στή σημερινή ΚΕ ὑπερτεροῦν οἱ ἐργάτες, ἀποτελεῖ μεγάλο πλεονέχτημα γιά τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας.

Ποιό εἶναι τό καθῆκον τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας;

Τό καθῆκον του εἶναι ν' ἀνοίξει τό δρόμο πρός τίς ἐργατικές μάζες πού ἔχουν σοσιαλδημοκρατικές διαθέσεις καί παραπλανήθηκαν στό λαβύρινθο τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς σύγχισης, καί νά καταχτήσει ἔτσι τήν πλειοψηφία τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τό μέρος του. Τό καθῆκον του εἶναι νά βοηθήσει τά ἀδέλφια του πού παραπλανήθηκαν νά βροῦν τό δρόμο καί νά συνδεθοῦν μέ τό κομμουνιστικό κόμμα. Ἐδῶ εἶναι δυνατές δυό μέθοδες γιά νά πλησιάσουμε τίς ἐργατικές μάζες. Ἡ μιά μέθοδος εἶναι εἰδικά διανοουμενίστικη, εἶναι ἡ μέθοδος μαστίγωσης τῶν ἐργατῶν, ἡ μέθοδος «κατάχτησης» τῶν ἐργατῶν, νά ποῦμε, μέ τό μαστίγιο στό χέρι. Δέν εἶναι ἀνάγκη νά ἀποδείξουμε, ὅτι ἡ μέθοδος αὐτή δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τή μέθοδο τοῦ

κομμουνισμοῦ, γιατί δέν προσελκύει, ἀλλά μονάχα ἀπωθεῖ τούς ἐργάτες. Ἡ ἄλλη μέθοδος εἶναι νά βροῦμε μιά κοινή γλώσσα μέ τά παραπλανημένα ἀδέλφια, πού βρέθηκαν στό στρατόπεδο τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, νά τά βοηθήσουμε νά βγοῦν ἀπό τό λαβύρινθο τῆς σοσιαλδημοκρατίας, νά διευκολύνουμε τό πέρασμά τους μέ τό μέρος τοῦ κομμουνισμοῦ. Ἡ μέθοδος αὐτή εἶναι ἡ μοναδική κομμουνιστική μέθοδος δουλιᾶς. Τό γεγονός, ὅτι ἡ σημερινή ΚΕ εἶναι ὅσον ἀφορᾶ τή σύνθεσή της προλεταριακή, διευκολύνει σημαντικά τήν ἐφαρμογή στή Γερμανία τῆς δεύτερης αὐτῆς μεθόδου. Ἔτσι ἀκριβῶς πρέπει νά ἐξηγήσουμε τίς ἐπιτυχίες στήν ἐφαρμογή τοῦ ἑνιαίου μετώπου, πού σημείωσε ἀναμφίβολα ἡ σημερινή ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας.

3. Γιά τόν Μάγιερ. Παρακολούθησα μέ προσοχή τόν ἔξυπνο λόγο τοῦ Μάγιερ. Πρέπει ὅμως νά πῶ ὅτι δέ μπορῶ νά συμφωνήσω μ' ἕνα σημεῖο τοῦ λόγου του. Ἀπό τά λεγόμενα τοῦ Μάγιερ βγαίνει ὅτι δέν εἶναι αὐτός πού ἦρθε στήν ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας, ἀλλά ἀντίθετα ἡ ΚΕ πῆγε σ' αὐτόν. Αὐτό δέν εἶναι σωστό, σύντροφοι. Αὐτό δέν τό εἶπε καθαρά, ὅμως ἡ σκέψη αὐτή διαφαίνεται σ' ὅλο του τό λόγο. Αὐτό δέν εἶναι σωστό, εἶναι μεγάλο λάθος. Ἡ σημερινή ΚΕ γεννήθηκε στήν πάλη ἐνάντια στούς δεξιούς, πού στίς γραμμές τους δροῦσε τελευταῖα ὁ Μάγιερ. Ἡ ΚΕ δέ μπορεῖ νά γίνει δεξιά, ἄν δέ θέλει νά ἀπαρνηθεῖ τή φύση της, ἄν δέ θέλει νά γυρίσει πρός τά πίσω τόν τροχό τῆς ἱστορίας τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας. Ἄν παρ' ὅλα αὐτά ὁ Μάγιερ ἄρχισε νά προσεγγίζει αὐτή τήν ΚΕ, ἀπ' αὐτό βγαίνει ὅτι ὁ Μάγιερ ἄρχισε νά τραβᾶ πρός τ' ἀριστερά, ἄρχισε ν' ἀναγνωρίζει τά λάθη τῶν δεξιῶν, ἄρχισε ν' ἀπομακρύνεται ἀπό τούς δεξιούς. Συνεπῶς δέν εἶναι ἡ ΚΕ πού

πηγαίνει πρός τό Μάγιερ, ἀλλά, ἀντίθετα, ὁ Μάγιερ πηγαίνει πρός τήν ΚΕ. Πηγαίνει πρός τήν ΚΕ, δέν ἔφτασε ὅμως ἀκόμα. Πρέπει νά ἀπομακρυνθεῖ κατά δυό-τρία βήματα ἀπό τούς δεξιούς πρός τήν ΚΕ γιά νά φτάσει ὁλοκληρωτικά στή σημερινή καθοδήγηση τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας. Κάθε ἄλλο παρά θεωρῶ τό Μάγιερ πανουκλιασμένο. Δέ συστήνω ν' ἀπωθήσουμε τό Μάγιερ. Λέω μονάχα ὅτι πρέπει νά κάνει δυό-τρία βήματα ἀκόμα πρός τά μπρός γιά νά προσεγγίσει ὁριστικά τή σημερινή ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας.

4. Σχετικά μέ τόν Σόλεμ. Δέ θά ἐπεκταθῶ στό ζήτημα τῶν «ὑπεραριστερῶν» τῆς Γερμανίας καί στήν πολιτική τοῦ Σόλεμ. Γι' αὐτό τό ζήτημα εἰπώθηκαν ἐδῶ ἀρκετά. Θά ἤθελα μόνο νά διασαφηνίσω ἕνα σημεῖο ἀπό τό λόγο τοῦ Σόλεμ καί νά τό κριτικάρω. Ὁ Σόλεμ εἶναι τώρα ὑπέρ τῆς ἐσωκομματικῆς δημοκρατίας. Γι' αὐτό προτείνει ν' ἀρχίσει γενική συζήτηση, νά κληθοῦν ὁ Μπράντλερ καί ὁ Ράντεκ, νά κληθοῦν ὅλοι, ἀπό τούς δεξιούς ὥς τούς «ὑπεραριστερούς», νά δοθεῖ γενική ἀμνηστεία καί ν' ἀρχίσει γενική συζήτηση. Αὐτό δέν εἶναι σωστό, σύντροφοι. Αὐτό δέ μᾶς χρειάζεται. Πρίν ὁ Σόλεμ ἦταν ἐνάντια στήν ἐσωκομματική δημοκρατία. Τώρα πέφτει στήν ἄλλη ἄκρη, τάσσεται ὑπέρ μιᾶς δημοκρατίας χωρίς ὅρια καί χωρίς κανένα περιορισμό. Ὁ θεός νά μᾶς φυλάει ἀπό μιά τέτια δημοκρατία. Δέν ἔχουν ἄδικο οἱ ρῶσοι ὅταν λένε: «Πές στόν κουτό νά κάνει μετάνοιες κι αὐτός θά σπάσει τό κούτελό του». (Γέλια). Ὄχι, δέ μᾶς χρειάζεται τέτια δημοκρατία. Τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας πέρασε πιά τήν ἀρρώστια τῶν δεξιῶν. Δέν ὑπάρχει λόγος νά τοῦ μεταδόσουμε τώρα τεχνητά αὐτή τήν ἀρρώστια. Τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας πάσχει τώρα ἀπό τήν ἀρρώστια τῶν «ὑπεραριστερῶν». Δέν ὑπάρχει λόγος νά

δυναμώσουμε τώρα αὐτή τήν ἀρρώστια. Τήν ἀρρώστια αὐτή πρέπει νά τήν ξεριζώσουμε κι ὄχι νά τή δυναμώσουμε. Ἐμᾶς δέ μᾶς χρειάζεται κάθε εἴδους συζήτηση καί κάθε εἴδους δημοκρατία, ἀλλά τέτια συζήτηση καί τέτια δημοκρατία πού δίνουν ὄφελος στό κομμουνιστικό κίνημα τῆς Γερμανίας. Γι' αὐτό τάσσομαι ἐνάντια στή γενική ἀμνηστεία πού προτείνει ὁ Σόλεμ.

5. Γιά τήν ὁμάδα Ρούθ Φίσερ. Γι' αὐτή τήν ὁμάδα εἰπώθηκαν ἐδῶ τόσα πολλά πού δέ μοῦ μένει νά πῶ παρά μερικά μόνο λόγια. Νομίζω, πώς ἀπ' ὅλες τίς ἀνεπιθύμητες κι ἀρνητικές ὁμάδες τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας ἡ ὁμάδα αὐτή εἶναι ἡ πιό ἀνεπιθύμητη κι ἡ πιό ἀρνητική. Ἕνας ἀπό τούς «ὑπεραριστερούς» προλετάριους ἔκανε ἐδῶ τήν παρατήρηση ὅτι οἱ ἐργάτες χάνουν τήν πίστη τους στούς ἡγέτες. Ἄν αὐτό εἶναι σωστό, τότε εἶναι ἐξαιρετικά θλιβερό. Γιατί δέ μπορεῖ νά ὑπάρξει πραγματικό κόμμα ἐκεῖ ὅπου δέν ὑπάρχει πίστη στούς ἡγέτες. Ποιός ὅμως φταίει γι' αὐτό; Γι' αὐτό φταίει ἡ ὁμάδα Ρούθ Φίσερ, ἡ διπλοπροσωπία της στήν πολιτική, ἡ ταχτική της ἄλλα νά λέει κι ἄλλα νά κάνει, ἡ αἰώνια διάσταση ἀνάμεσα στά ἔργα καί στά λόγια στή δράση τῆς διπλωματικῆς αὐτῆς ὁμάδας. Οἱ ἐργάτες δέ μποροῦν νά ἔχουν ἐμπιστοσύνη στούς ἡγέτες ἐκεῖ ὅπου οἱ ἡγέτες αὐτοί σάπισαν στό παιχνίδι τῆς διπλωματίας, ἐκεῖ ὅπου τά λόγια δέν κατοχυρώνονται μέ ἔργα, ἐκεῖ ὅπου οἱ ἡγέτες ἄλλα λένε κι ἄλλα κάνουν.

Γιατί οἱ ρῶσοι ἐργάτες εἶχαν ἀπεριόριστη ἐμπιστοσύνη στό Λένιν; Μήπως μόνο γιατί ἦταν σωστή ἡ πολιτική του; Ὄχι, δέν ἦταν μόνο γι' αὐτό. Τοῦ εἶχαν ἐμπιστοσύνη καί γιατί ἤξεραν ὅτι τά λόγια τοῦ Λένιν δέν ἔρχονταν σέ διάσταση μέ τά ἔργα του, ἤξεραν ὅτι ὁ Λένιν «δέ θά τούς γελάσει». Νά ποῦ στηριζόταν, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, τό κῦρος τοῦ Λένιν. Νά μέ ποιά μέθοδο διαπαιδαγωγοῦσε ὁ Λένιν τούς ἐργάτες, νά πῶς καλλιεργοῦσε σ' αὐτούς τήν πίστη στούς ἡγέτες. Ἡ μέθοδος τῆς ὁμάδας Ρούθ Φίσερ, ἡ μέθοδος τῆς σάπιας διπλωματίας, εἶναι διαμετρικά ἀντίθετη μέ τή μέθοδο τοῦ Λένιν. Μπορῶ νά σέβομαι καί νά πιστεύω τόν Μπόρντιγκα πού δέν τόν θεωρῶ λενινιστή καί μαρξιστή, μπορῶ νά τόν πιστεύω, γιατί λέει ἐκεῖνο πού σκέφτεται. Μπορῶ νά πιστεύω ἀκόμα καί τόν Σόλεμ, πού δέ λέει πάντοτε ἐκεῖνο πού σκέφτεται (γέλια), πού ὅμως κάποτε ἀφήνει νά τοῦ ξεφύγουν ὁρισμένα πράγματα. (Γέλια). Δέ μπορῶ ὅμως παρ' ὅλη τήν καλή μου θέληση νά πιστέψω οὔτε γιά μιά στιγμή τή Ρούθ Φίσερ, πού ποτέ δέ λέει ἐκεῖνο πού σκέφτεται. Νά γιατί νομίζω ὅτι ἡ ὁμάδα Ρούθ Φίσερ εἶναι ἡ πιό ἀρνητική ὁμάδα ἀπ' ὅλες τίς ἀρνητικές ὁμάδες τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας.

6. Γιά τόν Οὔρμπανς. Εἶμαι γεμάτος σεβασμό γιά τόν Οὔρμπανς σάν ἐπαναστάτη. Εἶμαι ἕτοιμος νά ἀποκαλυφθῶ μπροστά του γιατί κράτησε μιά τόσο καλή στάση στό δικαστήριο. Πρέπει ὅμως νά πῶ, ὅτι μόνο μ' αὐτά τά προσόντα τοῦ Οὔρμπανς δέ μπορεῖς νά πᾶς μακριά. Ἡ ἐπαναστατικότητα εἶναι καλό πράγμα. Τό ψυχικό σθένος ἀκόμα καλύτερο. Ἄν ὅμως ἐκτός ἀπ' αὐτά τά προσόντα δέν ἔχεις τίποτε ἄλλο στό ὁπλοστάσιό σου, αὐτό εἶναι λίγο, σύντροφοι, τρομερά λίγο. Τά ἐφόδια αὐτά μπορεῖ νά φτάσουν γιά ἕνα-δυό μῆνες, μετά ὅμως θά ἐξαντληθοῦν, θά ἐξαντληθοῦν στά σίγουρα, ἄν δέ στηριχτοῦν σέ μιά σωστή πολιτική. Τώρα στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας γίνεται ἕνας ἀνειρήνευτος ἀγώνας ἀνάμεσα στήν ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας καί τή συμμορία Κάτς. Μέ ποιόν εἶναι ὁ Οὔρμπανς; Μέ τή συμμορία Κάτς ἤ μέ τήν ΚΕ; Μέ τόν μι-

κροαστό φιλόσοφο Κόρς ἤ μέ τήν ΚΕ; Ἐδῶ πρέπει νά κάνεις ἐκλογή. Δέ μπορεῖς νά κολλήσεις στό ἐνδιάμεσο τῶν ἀντιμαχόμενων αὐτῶν δυνάμεων. Ὁ Οὔρμπανς πρέπει νά ἔχει ἐδῶ τό θάρρος νά πεῖ ἀνοιχτά καί τίμια μέ ποιόν εἶναι, μέ τήν ΚΕ ἤ μέ τούς ἀποχαλινωμένους ἀντιπάλους της. Ἐδῶ χρειάζεται ἀπόλυτα σαφής θέση. Τό ἄσχημο γιά τόν Οὔρμπανς εἶναι ὅτι, ὅπως φαίνεται, δέν ἔχει πάρει ἀκόμα αὐτή τή σαφῆ θέση, ὅτι πάσχει ἀπό πολιτική μυωπία. Μπορεῖ κανείς νά συγχωρήσει τήν πολιτική μυωπία μιά φορά, μπορεῖ νά τή συγχωρήσει καί δεύτερη φορά, ὅταν ὅμως μετατρέπεται σέ πολιτική, τότε ἡ μυωπία συνορεύει μέ τό ἔγκλημα. Νά γιατί νομίζω ὅτι ὁ Οὔρμπανς πρέπει νά πάρει ἀνοιχτά καί τίμια ξεκάθαρη θέση, ἄν δέ θέλει νά χάσει καί τά ὑπολείμματα τῆς ἐπιροῆς του μέσα στό κόμμα. Οἱ ἐργατικές μάζες δέ μποροῦν νά ζοῦν μέ ἀναμνήσεις γιά τήν καλή στάση πού κράτησε ὁ Οὔρμπανς στή δίκη. Οἱ ἐργατικές μάζες ἔχουν ἀνάγκη ἀπό σωστή πολιτική. Ἄν ὁ Οὔρμπανς δέν ἀκολουθήσει σαφῆ καί συγκεκριμένη πολιτική, δέ χρειάζεται νά εἶναι κανείς προφήτης γιά νά πεῖ ὅτι ἀπό τό κύρος τοῦ Οὔρμπανς δέ θά μείνει οὔτε ἀνάμνηση.

Περιοδικό «Κομμουνιστική Διεθνής», ἀρ. φύλλου 3 (52), Μάρτης 1926.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

Εἰσήγηση στό ἀχτίφ τῆς ὀργάνωσης τοῦ Λένινγκραντ γιά τίς ἐργασίες τῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ[51]

13 τοῦ Ἀπρίλη 1926

Σύντροφοι! Ἐπιτρέψτε μου ν' ἀρχίσω τήν εἰσήγηση.

Ἡ ἡμερήσια διάταξη τῆς Ὁλομέλειας τοῦ Ἀπρίλη τῆς ΚΕ τοῦ κόμματός μας ἀποτελοῦνταν ἀπό τέσσερα σημεῖα.

Πρῶτο σημεῖο: ἡ οἰκονομική κατάσταση τῆς χώρας μας καί ἡ οἰκονομική πολιτική τοῦ κόμματός μας.

Δεύτερο σημεῖο: ἡ ἀναδιοργάνωση τοῦ μηχανισμοῦ συγκέντρωσης σιτηρῶν μέ σκοπό νά ἁπλοποιηθεῖ καί νά γίνει πιό οἰκονομικός.

Τρίτο σημεῖο: τό πρόγραμμα δουλιᾶς τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ μας καί τῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ γιά τό 1926 ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἐπεξεργασίας τῶν κύριων, τῶν θεμελιακῶν προβλημάτων τῆς ἀνοικοδόμησης τῆς οἰκονομίας μας.

Τέταρτο σημεῖο: ἡ ἀντικατάσταση τοῦ γραμματέα τῆς ΚΕ Ἐβντοκίμοφ μέ ἄλλον ἀναπληρωματικό, τό σ. Σβέρνικ.

Ἄν ἐξαιρέσουμε τό τελευταῖο ζήτημα, τό ζήτημα τῆς ἀντικατάστασης ἑνός γραμματέα ἀπό ἕναν ἄλλο, ὅλα τά ὑπόλοιπα ζητήματα πού ἀποτέλεσαν τόν κύριο ἄξονα τῶν συζητήσεων στήν Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ, θά μποροῦσαν νά ἀναχθοῦν σ' ἕνα μόνο βασικό ζήτημα—τό ζήτημα τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τῆς χώρας μας καί τῆς πολιτικῆς τοῦ κόμματος. Γι' αὐτό στήν εἰσήγησή μου θά θίξω ἕνα μόνο βασικό ζήτημα: τήν οἰκονομική κατάσταση τῆς χώρας μας.

I

ΟΙ ΔΥΟ ΠΕΡΙΟΔΕΣ ΤΗΣ ΝΕΠ

Τό βασικό γεγονός, πού καθορίζει τήν πολιτική μας, συνίσταται στό ὅτι ἡ χώρα μας στήν οἰκονομική της ἀνάπτυξη μπῆκε σέ μιά νέα περίοδο τῆς ΝΕΠ, σέ μιά νέα περίοδο τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς, στήν περίοδο τῆς ἄμεσης ἐκβιομηχάνισης.

Πέρασαν πέντε χρόνια ἀπό τότε πού ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς διακήρυξε τή νέα οἰκονομική πολιτική. Τό βασικό καθῆκον πού ἔμπαινε τότε μπροστά μας, μπροστά στό κόμμα, ἦταν νά χτίσουμε—στίς συνθῆκες τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς, σέ συνθῆκες ἀναπτυγμένης κυκλοφορίας ἐμπορευμάτων—τό σοσιαλιστικό θεμέλιο τῆς λαϊκῆς μας οἰκονομίας. Τό στρατηγικό αὐτό καθῆκον μπαίνει καί σήμερα μπροστά μας, σάν τό βασικό καθῆκον μας. Αὐτό τό βασικό καθῆκον τό βλέπαμε τότε, στήν πρώτη περίοδο τῆς ΝΕΠ, ἀρχίζοντας ἀπό τό 1921, μέ τό πρίσμα τῆς ἀνάπτυξης προπαντός τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Ὁ σύντροφος Λένιν ἔλεγε: τό καθῆκον μας εἶναι νά χτίσουμε τό σοσιαλιστικό θεμέλιο τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας, γιά νά χτίσουμε ὅμως ἕνα τέτιο θεμέλιο, εἶναι ἀπαραίτητο νά ἔχουμε ἀναπτυγμένη βιομηχανία, γιατί ἡ βιομηχανία εἶναι ἡ βάση, τό ἄλφα καί τό ὠμέγα τοῦ σοσιαλισμοῦ, τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης· γιά νά ἀναπτύξουμε ὅμως τή βιομηχανία, εἶναι ἀπαραίτητο ν' ἀρχίσουμε τή δουλιά ἀπό τήν ἀγροτική οἰκονομία.

Γιατί;

Γιατί, γιά νά ἀναπτύξουμε τή βιομηχανία στίς συνθῆκες τοῦ οἰκονομικοῦ ξεχαρβαλώματος πού περνούσαμε τότε, ἦταν ἀπαραίτητο νά δημιουργηθοῦν πρῶτα ἀπ' ὅλα ὁρισμένες προϋποθέσεις ἀγορᾶς, πρώτων ὑλῶν καί τροφίμων γιά τή βιομηχανία. Δέ μπορεῖ ν' ἀναπτυχθεῖ ἡ βιομηχανία ἀπό τό τίποτα, δέ μπορεῖ νά ἀναπτυχθεῖ ἡ βιομηχανία ἄν δέν ὑπάρχουν πρῶτες ὕλες στή χώρα, ἄν δέν ὑπάρχουν τρόφιμα γιά τούς ἐργάτες κι ἄν δέν ὑπάρχει κάπως ἀναπτυγμένη ἀγροτική οἰκονομία, πού ν' ἀποτελεῖ τή βασική ἀγορά γιά τή βιομηχανία μας. Συνεπῶς, γιά νά ἀναπτυχθεῖ ἡ βιομηχανία ἔπρεπε νά ὑπάρχουν τουλάχιστο τρεῖς προϋποθέσεις: πρῶτο, ἐσωτερική ἀγορά, πού γιά τήν ὥρα στή χώρα μας εἶναι κυρίως ἀγροτική· δεύτερο, ἔπρεπε νά ἔχουμε λίγο-πολύ ἀναπτυγμένη παραγωγή πρώτων ὑλῶν στήν ἀγροτική οἰκονομία (ζαχαρότευτλα, λινάρι, βαμβάκι κλπ.)· καί τρίτο, ἦταν ἀπαραίτητο νά μπορεῖ τό χωριό νά ξεχωρίσει ἕνα ὁρισμένο ἐλάχιστο ὅριο ἀγροτικῶν προϊόντων γιά τόν ἐφοδιασμό τῆς βιομηχανίας, γιά τόν ἐφοδιασμό τῶν ἐργατῶν. Νά γιατί ὁ Λένιν ἔλεγε, ὅτι τό χτίσιμο τοῦ σοσιαλιστικοῦ θεμελίου τῆς οἰκονομίας μας, τήν ἀνοικοδόμηση τῆς βιομηχανίας, ἔπρεπε νά τήν ἀρχίσουμε ἀπό τήν ἀγροτική οἰκονομία.

Πολλοί τότε δέν πίστευαν στό ἔργο αὐτό. Ἀντιρήσεις τότε πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα εἶχε ἰδιαίτερα ἡ λεγόμενη «ἐργατική ἀντιπολίτευση». Πῶς γίνεται αὐτό, ἔλεγε: τό κόμμα μας ὀνομάζεται κόμμα ἐργατικό καί ἀρχίζει τό ἔργο τῆς ἀνάπτυξης τῆς οἰκονομίας ἀπό τήν ἀγροτική οἰκονομία! Τί νόημα ἔχει αὐτό, ἔλεγε. Ἀντιρήσεις εἶχαν τότε καί οἱ ἄλλοι ἀντιπολιτευόμενοι, πού νόμιζαν ὅτι μποροῦμε νά χτίσουμε τή βιομηχανία κάτω ἀπό ὁποιεσδήποτε συνθῆκες, ἀκόμα καί ἀπό τό τίποτα, χωρίς νά παίρνουμε ὑπόψη τίς πραγματικές δυνατότητες. Ἡ ἱστορία ὅμως τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τῆς χώρας μας σ' αὐτή τήν περίοδο ἔδειξε χειροπιαστά, ὅτι τό κόμμα εἶχε δίκιο, ὅτι γιά νά χτίσουμε τό σοσιαλιστικό θεμέλιο τῆς οἰκονομίας

μας, γιά νά άναπτύξουμε τή βιομηχανία, έπρεπε ν' άρχίσουμε τή δουλιά άπό τήν άγροτική οίκονομία.

Αύτή ήταν ή πρώτη περίοδος τῆς νέας οίκονομικῆς πολιτικῆς.

Τώρα μπήκαμε στή δεύτερη περίοδο τῆς ΝΕΠ. Τό πιό σπουδαῖο καί τό πιό χαρακτηριστικό στήν κατάσταση τῆς οίκονομίας μας βρίσκεται σήμερα στό γεγονός ὅτι τό κέντρο βάρους ἔχει μετατοπιστεῖ τώρα πρός τήν πλευρά τῆς βιομηχανίας. Ἄν τότε, στήν πρώτη περίοδο τῆς νέας οίκονομικῆς πολιτικῆς, έπρεπε ν' άρχίσουμε άπό τήν άγροτική οίκονομία, γιατί ή άνάπτυξη ὅλης τῆς λαϊκῆς οίκονομίας στηριζόταν στήν άγροτική οίκονομία, σήμερα, γιά νά συνεχίσουμε τό χτίσιμο τοῦ σοσιαλιστικοῦ θεμελίου τῆς οίκονομίας μας, γιά νά κινήσουμε πρός τά μπρός τήν οίκονομία στό σύνολό της, εἶναι άπαραίτητο νά συγκεντρώσουμε τήν προσοχή μας άκριβῶς στή βιομηχανία. Σήμερα ή ἴδια ή άγροτική οίκονομία δέ μπορεῖ νά κινηθεῖ πρός τά μπρός, ἄν δέν τῆς δόσουμε ἔγκαιρα γεωργικές μηχανές, τραχτέρ, βιομηχανικά εἴδη κτλ. Γι' αύτό, ἄν τότε, στήν πρώτη περίοδο τῆς νέας οίκονομικῆς πολιτικῆς, ή άνάπτυξη τῆς λαϊκῆς οίκονομίας στό σύνολό της στηριζόταν στήν άγροτική οίκονομία, σήμερα στηρίζεται καί ἔχει στηριχτεῖ κιόλας στήν ἄμεση άνάπτυξη τῆς βιομηχανίας.

II

ΓΡΑΜΜΗ ΠΟΡΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ

Αύτοῦ βρίσκεται ή ούσία καί τό βασικό νόημα τοῦ συνθήματος, τῆς γραμμῆς πορείας πρός τήν έκβιομηχάνιση τῆς χώρας, πού διακήρυξε τό 14ο Συνέδριο τοῦ κόμματος καί πού έφαρμόζεται σήμερα στήν πράξη. Τό βασικό αύτό σύνθημα χρησίμευσε σάν άφετηρία στίς έργασίες

τῆς Ὁλομέλειας τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς πού ἔγινε φέτος τόν Ἀπρίλη. Συνεπῶς, τό ἄμεσο καί βασικό καθῆκον εἶναι σήμερα ή έπιτάχυνση τῶν ρυθμῶν άνάπτυξης τῆς βιομηχανίας μας, ή προώθηση στόν άνώτατο βαθμό τῆς βιομηχανίας μας μέ τή χρησιμοποίηση τῶν πόρων πού ὑπάρχουν καί ή έπιτάχυνση μέ τόν τρόπο αύτό τῆς άνάπτυξης τῆς οίκονομίας στό σύνολό της.

Τό καθῆκον αύτό άποχτᾶ έξαιρετική όξύτητα άκριβῶς σήμερα, στή δοσμένη στιγμή, γιατί άνάμεσα στ' ἄλλα διαμορφώθηκε στή χώρα μας—λόγω μιᾶς ὁρισμένης άνάπτυξης τῆς οίκονομίας—κάποια ἔλλειψη άντιστοιχίας άνάμεσα στή ζήτηση βιομηχανικῶν εἰδῶν στήν πόλη καί στό χωριό καί τήν προσφορά αύτῶν τῶν εἰδῶν άπό μέρους τῆς βιομηχανίας, γιατί ή ζήτηση βιομηχανικῶν προϊόντων αύξάνει γρηγορότερα άπ' ὅ,τι αύξάνει ή ἴδια ή βιομηχανία, γιατί ή μεγάλη ἔλλειψη έμπορευμάτων πού παρατηρεῖται στή χώρα μας, μέ ὅλες τίς συνέπειες πού άπορέουν άπ' αύτή, εἶναι ή ἔκφραση καί τό άποτέλεσμα αύτῆς τῆς ἔλλειψης άντιστοιχίας. Δέν ὑπάρχει κάν λόγος ν' άποδείξουμε ὅτι ή γρήγορη άνάπτυξη τῆς βιομηχανίας μας εἶναι τό πιό σίγουρο μέσο γιά τήν έξάλειψη αύτῆς τῆς δυσαναλογίας, γιά τήν έξάλειψη τῆς δίψας σέ έμπορεύματα.

Μερικοί σύντροφοι νομίζουν ὅτι έκβιομηχάνιση σημαίνει γενικά άνάπτυξη κάθε εἴδους βιομηχανίας. Ὑπάρχουν μάλιστα καί τέτιοι άλλόκοτοι ἄνθρωποι, πού νομίζουν ὅτι άκόμα καί ὁ Ἰβάν ὁ Τρομερός, πού κάποτε εἶχε δημιουργήσει κάποιο ἔμβρυο βιομηχανίας, ήταν έκβιομηχανιστής. Ἄν άκολουθήσουμε αύτό τό δρόμο, τότε καί τόν Πέτρο τό Μεγάλο πρέπει νά τόν όνομάσουμε πρῶτο έκβιομηχανιστή. Αύτό φυσικά δέν εἶναι σωστό. Δέν άποτελεῖ έκβιομηχάνιση κάθε άνάπτυξη τῆς βιομηχανίας. Τό

κέντρο τῆς ἐκβιομηχάνισης, ἡ βάση της, βρίσκεται στήν ἀνάπτυξη τῆς βαριᾶς βιομηχανίας (καύσιμα, μέταλλο κλπ.), σέ τελευταία ἀνάλυση, στήν ἀνάπτυξη τῆς παραγωγῆς μέσων παραγωγῆς, στήν ἀνάπτυξη δικῆς μας βιομηχανίας κατασκευῆς μηχανῶν. Ἡ ἐκβιομηχάνιση ἔχει γιά καθῆκον της ὄχι μόνο νά ὁδηγήσει τή λαϊκή μας οἰκονομία στό σύνολό της ἔτσι πού νά αὐξηθεῖ τό εἰδικό βάρος τῆς βιομηχανίας μέσα σ' αὐτήν, ἀλλά ἔχει ἀκόμα καί γιά καθῆκον μέ τήν ἀνάπτυξη αὐτή νά ἐξασφαλίσει στή χώρα μας, πού περιβάλλεται ἀπό καπιταλιστικά κράτη, τήν οἰκονομική αὐτοτέλεια, νά τήν προφυλάξει ἀπό τή μετατροπή της σέ ἐξάρτημα τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ. Ἡ χώρα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, πού περιβάλλεται ἀπό καπιταλιστικά κράτη, δέ μπορεῖ νά διατηρήσει τήν οἰκονομική της αὐτοτέλεια ἄν δέν παράγει ἡ ἴδια στόν τόπο της τά ἐργαλεῖα καί τά μέσα παραγωγῆς, ἄν μείνει προσκολλημένη στή βαθμίδα ἐκείνη ἀνάπτυξης, πού τήν ἀναγκάζει νά κρατᾶ τή λαϊκή οἰκονομία δεμένη στίς καπιταλιστικά ἀναπτυγμένες χῶρες, πού παράγουν καί ἐξάγουν ἐργαλεῖα καί μέσα παραγωγῆς. Ἡ παραμονή σ' αὐτή τή βαθμίδα ἰσοδυναμεῖ μέ παράδοση στό ἔλεος τοῦ παγκόσμιου κεφαλαίου.

Πᾶρτε τίς Ἰνδίες. Σέ ὅλους εἶναι γνωστό ὅτι οἱ Ἰνδίες εἶναι ἀποικία. Ὑπάρχει ἄραγε στίς Ἰνδίες βιομηχανία; Ἀσφαλῶς ὑπάρχει. Ἀναπτύσσεται ἄραγε ἡ βιομηχανία αὐτή; Ναί, ἀναπτύσσεται. Ἐκεῖ ὅμως ἀναπτύσσεται τέτια βιομηχανία πού δέν παράγει ἐργαλεῖα καί μέσα παραγωγῆς. Ἐκεῖ τά ἐργαλεῖα παραγωγῆς εἰσάγονται ἀπό τήν Ἀγγλία. Γι' αὐτό (ἄν καί ὄχι φυσικά μόνο γι' αὐτό) ἡ βιομηχανία στίς Ἰνδίες εἶναι ὑποταγμένη ὁλοκληρωτικά στήν ἀγγλική βιομηχανία. Αὐτή εἶναι μιά εἰδική μέθοδος τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ: νά ἀναπτύσσει στίς ἀποικίες

τή βιομηχανία μέ τέτιο τρόπο πού νά εἶναι δεμένη στή μητρόπολη, στόν ἰμπεριαλισμό.

Ἀπ' αὐτό ὅμως βγαίνει ὅτι ἡ ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας μας δέ μπορεῖ νά περιοριστεῖ στήν ἀνάπτυξη κάθε εἴδους βιομηχανίας, στήν ἀνάπτυξη, λογουχάρη, τῆς ἐλαφρᾶς βιομηχανίας, ἄν καί ἡ ἐλαφρά βιομηχανία καί ἡ ἀνάπτυξή της μᾶς εἶναι ἀπόλυτα ἀπαραίτητες. Ἀπό δῶ βγαίνει ὅτι μέ τή λέξη ἐκβιομηχάνιση πρέπει νά ἐννοοῦμε προπαντός τήν ἀνάπτυξη στή χώρα μας τῆς βαριᾶς βιομηχανίας καί ἰδιαίτερα τήν ἀνάπτυξη δικῆς μας βιομηχανίας κατασκευῆς μηχανῶν, τοῦ βασικοῦ αὐτοῦ νεύρου τῆς βιομηχανίας γενικά. Ἀλλιῶς δέ μπορεῖ νά γίνει οὔτε συζήτηση γιά ἐξασφάλιση τῆς οἰκονομικῆς αὐτοτέλειας τῆς χώρας μας.

III

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΣΩΡΕΥΣΗΣ

Γιά νά προωθήσουμε ὅμως, σύντροφοι, τήν ἐκβιομηχάνιση εἶναι ἀναγκαῖο ν' ἀνανεώσουμε τόν παλιό τεχνικό ἐξοπλισμό τῶν ἐργοστασίων μας καί νά χτίσουμε νέα ἐργοστάσια. Ἡ περίοδος ἀνάπτυξης τῆς βιομηχανίας μας, πού ζοῦμε σήμερα, χαρακτηρίζεται ἀπό τό γεγονός ὅτι ἐξασφαλίσαμε πιά τήν πλήρη ἀπασχόληση τῶν παλιῶν ἐργοστασίων καί τῶν φάμπρικων πού μᾶς ἄφησαν οἱ κεφαλαιοκράτες τῆς τσαρικῆς περιόδου, τά δουλεύουμε μέ πλήρη ἀπόδοση, καί σήμερα γιά νά προχωρήσουμε παραπέρα πρέπει νά καλυτερέψουμε τήν τεχνική, πρέπει νά ἐπανεξοπλίσουμε τά παλιά ἐργοστάσια καί νά χτίσουμε νέα. Ἀλλιῶς εἶναι ἀδύνατο σήμερα νά κινηθοῦμε πρός τά μπρός.

Γιά νά ἀνανεώσουμε ὅμως τή βιομηχανία μας μέ βάση τή νέα τεχνική, χρειάζονται, σύντροφοι, μεγάλα, πολύ

μεγάλα κεφάλαια. Κεφάλαια ὅμως, ὅπως εἶναι γνωστό σέ ὅλους σας, ἔχουμε λίγα. Φέτος θά κατορθώσουμε νά κάνουμε ἐπενδύσεις σέ βασικές ἐγκαταστάσεις τῆς βιομηχανίας [καμιά ὀχτακοσαριά ἑκατομμύρια καί πάνω. Αὐτό, βέβαια, εἶναι λίγο, πάντως ὅμως εἶναι κάτι. Εἶναι ἡ πρώτη σοβαρή ἐπένδυση στή βιομηχανία μας. Λέω πώς αὐτό εἶναι λίγο γιατί ἡ βιομηχανία μας θά μποροῦσε νά καταβροχθίσει μέ ἄνεση κάμποσες φορές περισσότερα ἀπ' αὐτό τό ποσό. Πρέπει νά προωθήσουμε τή βιομηχανία μας. Πρέπει νά ἀναπτύξουμε τή βιομηχανία μας μέ ὅσο τό δυνατό πιό γρήγορους ρυθμούς, νά αὐξήσουμε τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν δυό καί τρεῖς [φορές. Πρέπει νά μετατρέψουμε τή χώρα μας ἀπό χώρα ἀγροτική σέ χώρα βιομηχανική. Κι ὅσο γρηγορότερα γίνει αὐτό, τόσο τό καλύτερο. Γιά νά γίνουν ὅμως ὅλα αὐτά χρειάζονται μεγάλα κεφάλαια.

Γιά τό λόγο αὐτό, τό ζήτημα τῆς συσσώρευσης γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας, τό ζήτημα τῆς σοσιαλιστικῆς συσσώρευσης, ἀποχτᾶ σήμερα γιά μᾶς πρωταρχική σημασία.

Μποροῦμε ἄραγε, εἴμαστε σέ θέση ἄραγε, διαθέτοντας τίς δικές μας δυνάμεις, χωρίς δάνεια ἀπ' τό ἐξωτερικό, μέ βάση τίς ἐσωτερικές δυνάμεις τῆς χώρας μας, νά ἐξασφαλίσουμε γιά τή βιομηχανία μας τέτια συσσώρευση καί τέτια ἀποθέματα πού εἶναι ἀναγκαῖα γιά τήν ἐφαρμογή τῆς γραμμῆς πορείας πρός τήν ἐκβιομηχάνιση, γιά τή νίκη τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας;

Τό ζήτημα αὐτό εἶναι σοβαρό καί πρέπει νά τό προσέξουμε ἰδιαίτερα.

Ἡ ἱστορία γνωρίζει διάφορες μέθοδες ἐκβιομηχάνισης.

Ἡ Ἀγγλία ἐκβιομηχανίστηκε χάρη στό γεγονός ὅτι καταλήστευε δεκάδες κι ἑκατοντάδες χρόνια τίς ἀποικίες,

μάζευε ἀπό τίς χῶρες αὐτές «πρόσθετα» κεφάλαια, τά τοποθετοῦσε στή βιομηχανία της καί ἐπιτάχυνε τούς ρυθμούς ἐκβιομηχάνισής της. Αὐτή εἶναι ἡ πρώτη μέθοδος ἐκβιομηχάνισης.

Ἡ Γερμανία ἐπιτάχυνε τήν ἐκβιομηχάνισή της ὕστερα ἀπό τό νικηφόρο πόλεμο ἐνάντια στή Γαλλία τήν ὄγδοη δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα, τότε πού ἔριξε στή βιομηχανία της τά πέντε δισεκατομμύρια φράγκα ἐπανορθώσεις πού εἶχε πάρει ἀπό τούς γάλλους. Αὐτή εἶναι ἡ δεύτερη μέθοδος ἐκβιομηχάνισης.

Κι οἱ δυό αὐτοί δρόμοι μᾶς εἶναι κλειστοί, γιατί εἴμαστε χώρα τῶν Σοβιέτ, γιατί ἡ ἀποικιακή καταλήστευση καί οἱ στρατιωτικές καταχτήσεις μέ σκοπό τή ληστεία εἶναι ἀσυμβίβαστες μέ τή φύση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.

Ἡ Ρωσία, ἡ παλιά Ρωσία, ἔκανε ὑποδουλωτικές ἐκχωρήσεις καί ἔπαιρνε ὑποδουλωτικά δάνεια, προσπαθώντας ἔτσι νά μπεῖ βαθμιαῖα στό δρόμο τῆς ἐκβιομηχάνισης. Αὐτή εἶναι ἡ τρίτη μέθοδος. Ὁ δρόμος ὅμως αὐτός εἶναι δρόμος ὑποδούλωσης ἤ μισοϋποδούλωσης, δρόμος μετατροπῆς τῆς Ρωσίας σέ μισοαποικία. Ὁ δρόμος αὐτός εἶναι ἐπίσης κλειστός γιά μᾶς, γιατί ἄν κάναμε τόν τρίχρονο ἐμφύλιο πόλεμο, ἀποκρούοντας τούς κάθε λογῆς ἐπεμβατιστές, δέν τόν κάναμε γιά νά δεχτοῦμε ἐθελοντικά μετά, ὕστερα ἀπό τή νίκη ἐνάντια στούς ἐπεμβατιστές, νά ὑποδουλωθοῦμε στούς ἰμπεριαλιστές.

Μένει ἕνας τέταρτος δρόμος ἐκβιομηχάνισης, ὁ δρόμος τῆς δικῆς μας ἀποταμίευσης γιά τή βιομηχανία, ὁ δρόμος τῆς σοσιαλιστικῆς συσσώρευσης, πού ἐπανειλημμένα μᾶς τόν ὑπόδειχνε ὁ σύντροφος Λένιν, σάν τό μοναδικό δρόμο ἐκβιομηχάνισης τῆς χώρας μας.

Ὥστε, εἶναι δυνατή ἡ ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας μας μέ βάση τή σοσιαλιστική συσσώρευση;

Ἔχουμε ἄραγε γιά μιά τέτια συσώρευση πηγές ἀρκετές, ὥστε νά ἐξασφαλίσουν τήν ἐκβιομηχάνιση;

Ναί, εἶναι δυνατή ἡ ἐκβιομηχάνιση. Ναί, ἔχουμε τέτιες πηγές.

Θά μπορούσα ν' ἀναφέρω ἕνα γεγονός, σάν τήν ἀπαλλοτρίωση τῶν τσιφλικάδων καί τῶν κεφαλαιοκρατῶν στή χώρα μας, ὕστερα ἀπ' τήν Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση, σάν τήν ἐξάλειψη τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας πάνω στή γῆ, στίς φάμπρικες, στά ἐργοστάσια κλπ. καί τή μεταβίβασή τους στήν παλλαϊκή ἰδιοχτησία. Δέν εἶναι κάν ἀνάγκη ν' ἀποδείξουμε ὅτι τό γεγονός αὐτό ἀποτελεῖ ἀρκετά σοβαρή πηγή συσώρευσης.

Θά μπορούσα νά ἀναφέρω ἀκόμα ἕνα γεγονός, σάν τήν ἀκύρωση τῶν τσαρικῶν χρεῶν, πού ἀπάλλαξε τή λαϊκή οἰκονομία μας ἀπό δισεκατομμύρια ρούβλια χρέη. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε, ὅτι ἄν μέναν αὐτά τά χρέη, θά εἴμασταν ὑποχρεωμένοι νά πληρώνουμε κάθε χρόνο ἀρκετές ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια μόνο γιά τοκοχρεωλύσια, πρός ζημία τῆς βιομηχανίας, πρός ζημία ὁλόκληρης τῆς λαϊκῆς μας οἰκονομίας. Δέν εἶναι ἀνάγκη νά ποῦμε ὅτι τό γεγονός αὐτό διευκόλυνε πολύ τό ἔργο τῆς συσώρευσής μας.

Θά μπορούσα ν' ἀναφέρω τήν ἐθνικοποιημένη βιομηχανία μας πού ἀνορθώθηκε, πού ἀναπτύσσεται καί πού δίνει ὁρισμένα κέρδη, ἀπαραίτητα γιά τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας. Αὐτό ἀποτελεῖ ἐπίσης πηγή συσώρευσης.

Θά μπορούσα ν' ἀναφέρω τό ἐθνικοποιημένο ἐξωτερικό μας ἐμπόριο, πού δίνει ἕνα ὁρισμένο κέρδος καί ἀποτελεῖ συνεπῶς κάποια πηγή συσώρευσης.

Θά μπορούσα ν' ἀναφέρω τό λίγο-πολύ ὀργανωμένο κρατικό ἐσωτερικό μας ἐμπόριο, πού ἐπίσης δίνει ἕνα ὁρισμένο κέρδος καί ἀποτελεῖ, ἔτσι, κάποια πηγή συσώρευσης.

Θά μπορούσα ν' ἀναφέρω ἕνα μοχλό συσώρευσης, σάν τό ἐθνικοποιημένο τραπεζιτικό μας σύστημα, πού δίνει ἕνα ὁρισμένο κέρδος καί τροφοδοτεῖ στό μέτρο τῶν δυνάμεών του τή βιομηχανία μας.

Τέλος, ἔχουμε ἕνα τέτιο ὄργανο, ὅπως εἶναι ἡ κρατική ἐξουσία πού διαχειρίζεται τόν κρατικό προϋπολογισμό καί πού συγκεντρώνει ὄχι καί λίγα γιά τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας γενικά, τῆς βιομηχανίας μας ἰδιαίτερα.

Αὐτές εἶναι σέ βασικές γραμμές οἱ κύριες πηγές τῆς ἐσωτερικῆς μας συσώρευσης.

Οἱ πηγές αὐτές παρουσιάζουν ἐνδιαφέρο ἀπό τήν ἄποψη ὅτι μᾶς δίνουν τή δυνατότητα νά δημιουργήσουμε τίς ἀναγκαῖες ἐφεδρεῖες, πού χωρίς αὐτές εἶναι ἀδύνατη ἡ ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας μας.

Ἡ δυνατότητα ὅμως δέν εἶναι ἀκόμα, σύντροφοι, πραγματικότητα. Ἄν δέν ἀντιμετωπισθεῖ σωστά τό ζήτημα ἀνάμεσα στή δυνατότητα συσώρευσης καί τήν πραγματική συσώρευση μπορεῖ νά προκύψει ἀρκετά σημαντική ἀπόσταση. Γι' αὐτό δέ μπορούμε νά ἐπαναπαυόμαστε μονάχα στίς δυνατότητες. Πρέπει τή δυνατότητα τῆς σοσιαλιστικῆς συσώρευσης νά τή μετατρέψουμε σέ πραγματική συσώρευση, ἄν θέλουμε πραγματικά νά δημιουργήσουμε τά ἀναγκαῖα ἀποθέματα γιά τή βιομηχανία μας.

Ἀπό δῶ βγαίνει τό ἐρώτημα: πῶς πρέπει νά ὀργανώσουμε τή συσώρευση γιά νά προκύψει ἀπ' αὐτήν ὄφελος γιά τή βιομηχανία, σέ ποιούς κόμπους τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς πρέπει προπαντός νά ρίξουμε τό βάρος γιά νά μετατρέψουμε τή δυνατότητα συσώρευσης σέ πραγματική σοσιαλιστική συσώρευση;

Ὑπάρχουν μιά σειρά κανάλια συσώρευσης, ἀπό τά

όποῖα θά πρέπει νά σημειώσουμε τουλάχιστο τά κυριότερα.

Πρῶτο. Εἶναι ἀπαραίτητο τά πλεονάσματα τῆς συσσώρευσης στή χώρα νά μή διασκορπίζονται, ἀλλά νά συγκεντρώνονται στά πιστωτικά μας ἱδρύματα, συνεταιριστικά καί κρατικά, καί ἐπίσης νά συγκεντρώνονται μέ τό σύστημα τῶν ἐσωτερικῶν δανείων, μέ σκοπό τή χρησιμοποίησή τους γιά τίς ἀνάγκες προπαντός τῆς βιομηχανίας. Εἶναι εὐνόητο ὅτι οἱ καταθέτες πρέπει νά παίρνουν γιά τίς καταθέσεις τους ἕνα ὁρισμένο τόκο. Δέ μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι στόν τομέα αὐτόν ἡ δουλειά πηγαίνει κάπως ἱκανοποιητικά. Τό καθῆκον ὅμως τῆς βελτίωσης τοῦ πιστωτικοῦ μας διχτύου, τό καθῆκον τῆς ἐξύψωσης τοῦ κύρους τῶν πιστωτικῶν ἱδρυμάτων στά μάτια τοῦ πληθυσμοῦ, τό καθῆκον τῆς ὀργάνωσης τῆς δουλειᾶς τῶν ἐσωτερικῶν δανείων μπαίνει ἀναμφίβολα μπροστά μας σάν ἄμεσο καθῆκον, πού πρέπει νά τό ἐκπληρώσουμε ὁπωσδήποτε.

Δεύτερο. Εἶναι ἀπαραίτητο νά κλείσουμε μέ ἐπιμέλεια ὅλες τίς πορτίτσες καί τίς χαραμάδες, πού μέσα ἀπ' αὐτές διαφεύγει ἕνα μέρος ἀπό τά πλεονάσματα τῆς συσώρευσης τῆς χώρας καί πάει στίς τσέπες τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου, πρός ζημία τῆς σοσιαλιστικῆς συσώρευσης. Γιά νά γίνει αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο νά ἐφαρμόσουμε τέτια πολιτική τιμῶν ὥστε νά μή δημιουργηθεῖ χάσμα ἀνάμεσα στίς χονδρικές καί τίς λιανικές τιμές. Πρέπει νά πάρουμε ὅλα τά μέτρα γιά τήν ἐλάττωση τῶν λιανικῶν τιμῶν στά βιομηχανικά προϊόντα καί στά προϊόντα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, γιά νά σταματήσει ἤ τουλάχιστο νά περιοριστεῖ στό ἐλάχιστο ἡ διαφυγή τῶν πλεονασμάτων τῆς συσώρευσης στίς τσέπες τοῦ ἰδιώτη κεφαλαιούχου. Αὐτό εἶναι ἕνα ἀπό τά σπουδαιότερα ζητήματα τῆς οἰκονομικῆς μας πολιτικῆς. Ἀπό δῶ πηγάζει ἕνας ἀπό τούς σοβαρούς κινδύνους τόσο γιά τό ἔργο τῆς συσώρευσης ὅσο καί γιά τό νόμισμά μας, τό τσερβόνετς.

Τρίτο. Εἶναι ἀπαραίτητο, μέσα στήν ἴδια τή βιομηχανία, σέ κάθε κλάδο της, νά δημιουργηθοῦν ὁρισμένα ἀποθέματα μέ σκοπό τήν απόσβεση τῶν ἐπιχειρήσεων, τήν παραπέρα ἐπέκτασή τους, τήν παραπέρα ἀνάπτυξή τους. Ἡ δουλιά αὐτή εἶναι ἀναγκαία, ἀπόλυτα ἀπαραίτητη καί πρέπει νά τήν προωθήσουμε μέ κάθε θυσία.

Τέταρτο. Εἶναι ἀνάγκη νά συγκεντρωθοῦν στά χέρια τοῦ κράτους ὁρισμένα ἀποθέματα, ἀπαραίτητα γιά τήν ἀσφάλιση τῆς χώρας ἀπό κάθε λογῆς ἀπρόοπτο (κακή σοδιά), γιά τήν τροφοδότηση τῆς βιομηχανίας, γιά τήν ἐνίσχυση τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ πολιτισμοῦ κλπ. Τώρα δέ μποροῦμε νά ζοῦμε καί νά δουλεύουμε χωρίς ἀποθέματα. Ἀκόμα καί ὁ ἀγρότης μέ τό μικρό του νοικοκυριό δέ μπορεῖ σήμερα νά τά βγάλει πέρα χωρίς ὁρισμένα ἀποθέματα. Πολύ περισσότερο δέ μπορεῖ νά τά βγάλει πέρα χωρίς ἀποθέματα τό κράτος μιᾶς μεγάλης χώρας.

Ἔχουμε ἀνάγκη προπαντός ἀπό ἀποθέματα στόν τομέα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Εἶναι ἀνάγκη νά ὀργανώσουμε ἔτσι τίς ἐξαγωγές καί τίς εἰσαγωγές μας, πού στά χέρια τοῦ κράτους νά μένει ἕνα ὁρισμένο ἀπόθεμα, ἕνα ὁρισμένο ἐνεργητικό στόν τομέα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Αὐτό εἶναι ἀπόλυτα ἀναγκαῖο ὄχι μόνο σάν μιά ὁρισμένη ἀσφάλιση ἀπό τά ἀπρόοπτα τῶν ἐξωτερικῶν ἀγορῶν, ἀλλά καί σά μέσο γιά νά ἐνισχύσουμε τό τσερβόνετς πού εἶναι γιά τήν ὥρα σταθερό, μπορεῖ ὅμως νά κλονιστεῖ, ἄν δέν πετύχουμε ἐνεργητικό ἰσοζύγιο στό ἐξωτερικό μας ἐμπόριο. Αὔξηση τῶν ἐξαγωγῶν μας, προσαρμογή τῶν εἰσαγωγῶν μας στίς δυνατότητες τῶν ἐξαγωγῶν—αὐτό εἶναι τό καθῆκον μας.

Δέ μποροῦμε νά ποῦμε ἐκεῖνο πού λέγαν τά παλιά

χρόνια: «Δέ θά χορταίνουμε, ἐξαγωγές ὅμως θά κάνουμε». Δέ μποροῦμε ἐμεῖς νά τό ποῦμε αὐτό, γιατί οἱ ἐργάτες κι οἱ ἀγρότες θέλουν νά τραφοῦν ἀνθρώπινα κι ἐμεῖς τούς ὑποστηρίζουμε ὁλοκληρωτικά σ' αὐτό. Ὡστόσο, θά μπορούσαμε, χωρίς νά ζημιώνεται ἡ λαϊκή κατανάλωση, νά πάρουμε ὅλα τά μέτρα γιά νά αὐξηθοῦν οἱ ἐξαγωγές μας καί νά μείνει στά χέρια τοῦ κράτους ἕνα ὁρισμένο συναλλαγματικό ἀπόθεμα. Ἄν τό 1923 κατορθώσαμε νά περάσουμε ἀπό τό παλιό χαρτονόμισμα σέ σταθερό νόμισμα, αὐτό ἔγινε γιατί, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, εἴχαμε τότε, ὕστερα ἀπό τό ἐνεργητικό ἰσοζύγιο τοῦ ἐξωτερικοῦ μας ἐμπορίου, ἕνα ὁρισμένο συναλλαγματικό ἀπόθεμα. Ἄν θέλουμε νά ἐνισχύσουμε τό τσερβόνετς μας, πρέπει καί στό μέλλον νά ὀργανώσουμε τό ἐξωτερικό μας ἐμπόριο ἔτσι πού νά μένει στά χέρια μας ἕνα ὁρισμένο συναλλαγματικό ἀπόθεμα πού νά ἀποτελέσει μιά ἀπό τίς βάσεις τοῦ νομίσματός μας.

Εἶναι ἀνάγκη ἀκόμα νά διαθέτουμε ὁρισμένα ἀποθέματα στόν τομέα τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου. Ἐννοῶ κυρίως τή δημιουργία ἀποθεμάτων σιτηρῶν στά χέρια τοῦ κράτους, γιά νά ἐπεμβαίνει στήν ἀγορά σιτηρῶν, μέ σκοπό νά ἀντιμετωπίσει τούς κουλάκους καί τούς ἄλλους κερδοσκόπους σιτηρῶν, πού παραφουσκώνουν τίς τιμές τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων. Αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο ἔστω καί μόνο γιά νά προληφθεῖ ὁ κίνδυνος τῆς τεχνητῆς ἀκρίβειας τῆς ζωῆς στά βιομηχανικά κέντρα καί τῆς ὑπονόμευσης τοῦ μεροκάματου τῶν ἐργατῶν.

Ἔχουμε ἀνάγκη τέλος ἀπό μιά τέτια φορολογική πολιτική πού, μεταθέτοντας τά φορολογικά βάρη στούς ὤμους τῶν εὐπόρων στρωμάτων, νά δημιουργήσει ταυτόχρονα ἕνα ὁρισμένο ἀπόθεμα στά χέρια τοῦ κράτους στόν τομέα τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἡ πορεία τῆς ἐκτέλε-

σης τοῦ κρατικοῦ μας προϋπολογισμοῦ τῶν τεσσάρων δισεκατομμυρίων δείχνει, ὅτι μποροῦμε νά ἔχουμε περίσσευμα ἐσόδων σέ σχέση μέ τά ἔξοδα ἑκατό περίπου ἑκατομμύρια ἤ καί περισσότερα. Γιά μερικούς συντρόφους ὁ ἀριθμός αὐτός φαίνεται κολοσσιαῖος. Οἱ σύντροφοι ὅμως αὐτοί ἔχουν, ὅπως φαίνεται, ἀδύνατη τήν ὅραση, γιατί διαφορετικά θά ἀντιλαμβάνονταν ὅτι γιά μιά χώρα, σάν τή δική μας, ἕνα ἀπόθεμα ἀπό ἑκατό ἑκατομμύρια εἶναι σταγόνα στόν ὠκεανό. Μερικοί νομίζουν πώς δέ μᾶς χρειάζεται γενικά ἕνα τέτιο ἀπόθεμα. Τί θά γίνει ὅμως ἄν ἔχουμε φέτος κακή σοδειά ἤ μᾶς βρεῖ κανένα ἄλλο κακό; Μέ τί χρήματα θά τά βγάλουμε πέρα; Δωρεάν βοήθεια πάντως δέ μᾶς δίνουν καί οὔτε πρόκειται νά μᾶς δώσουν. Συνεπῶς, πρέπει νά ἔχουμε τό δικό μας ἀποθεματάκι. Κι ἄν δέν ἔχουμε φέτος ἀπρόοπτα, θά διαθέσουμε αὐτό τό ἀπόθεμα γιά τή λαϊκή οἰκονομία καί προπαντός γιά τή βιομηχανία. Μήν ἀνησυχεῖτε, τά ἀποθέματα αὐτά δέ θά χαθοῦν.

Αὐτά εἶναι, σύντροφοι, σέ γενικές γραμμές, τά κύρια σημεῖα τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς, στά ὁποῖα πρέπει πρῶτ' ἀπ' ὅλα νά ρίξουμε τό βάρος γιά νά μετατρέψουμε τή δυνατότητα ἐσωτερικῆς συσσώρευσης στή χώρα μας γιά τήν ἐκβιομηχάνισή της σέ πραγματική σοσιαλιστική συσσώρευση.

IV

ΣΩΣΤΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΣΩΡΕΥΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΩΝ

Τό ζήτημα ὅμως δέν ἐξαντλεῖται καί δέ μπορεῖ νά ἐξαντληθεῖ μόνο μέ τή συσσώρευση. Πρέπει ἀκόμα νά ξέρουμε νά ξοδεύουμε μυαλωμένα καί μέ ὑπολογισμό τά ἀπο-

θέματα πού συσωρεύονται έτσι πού νά μή χάνεται τζάμπα ούτε ένα καπίκι τῆς λαϊκῆς περιουσίας, έτσι πού τά συσωρευμένα μέσα νά χρησιμοποιοῦνται στό βασικό τομέα τῆς ἱκανοποίησης τῶν σπουδαιότερων ἀναγκῶν τῆς ἐκβιομηχάνισης τῆς χώρας μας. Χωρίς αὐτούς τούς ὅρους κινδυνεύουμε νά βρεθοῦμε μπροστά σέ διασπάθιση τῶν συσωρευμένων χρηματικῶν μέσων, σέ κατασπατάλησή τους σέ διάφορα μικρά καί μεγάλα ἔξοδα, πού δέν ἔχουν τίποτε τό κοινό οὔτε μέ τήν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας, οὔτε μέ τήν προώθηση τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας στό σύνολό της. Νά ξέρεις νά ξοδεύεις τά χρήματα μυαλωμένα καί μέ υπολογισμό εἶναι σπουδαιότατη τέχνη, πού δέ μᾶς δίνεται διαμιᾶς. Δέ μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἐμᾶς, τά σοβιετικά καί συνεταιριστικά μας ὄργανα, μᾶς διακρίνει ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη μεγάλη ἱκανότητα. 'Αντίθετα, ὅλα τά στοιχεῖα δείχνουν, ὅτι ἡ δουλιά ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη δέν πάει καί τόσο καλά. Εἶναι σκληρό νά τό παραδεχτοῦμε, σύντροφοι, εἶναι ὅμως γεγονός πού δέ μπορεῖς νά τό καλύψεις μέ καμιά ἀπόφαση. Ὑπάρχουν περιπτώσεις, πού τά διοικητικά μας ὄργανα καταντοῦν στή θέση τοῦ ἀγρότη, πού μάζεψε ἕνα μικρό ποσό κι ἀντί μέ τά χρήματα αὐτά νά διορθώσει τό ἀλέτρι καί ν' ἀνανεώσει τό νοικοκυριό του, ἀγόρασε ἕνα τεράστιο γραμμόφωνο καί... βούλιαξε. Καί δέ μιλῶ ἀκόμα γιά τίς περιπτώσεις ἄμεσης διασπάθισης τῶν συσωρευμένων ἀποθεμάτων, γιά τίς περιπτώσεις ἀπληστίας μιᾶς σειρᾶς ὀργάνων τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ, γιά τίς περιπτώσεις καταχρήσεων κλπ.

Γι' αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο νά παρθοῦν μιά σειρά μέτρα πού νά μποροῦν νά προφυλάξουν τά συσωρευμένα μέσα μας ἀπό τό σκόρπισμα, ἀπό τή διασπάθιση, ἀπό τήν κατασπατάλησή τους σέ διάφορους τομεῖς μή ἀναγκαίους

ἀπό τή χρησιμοποίησή τους ἔξω ἀπό τή βασική γραμμή ἀνοικοδόμησης τῆς βιομηχανίας μας.

Εἶναι ἀπαραίτητο, πρῶτο, τά βιομηχανικά μας σχέδια νά μήν καταστρώνονται μέ βάση γραφειοκρατικά ἐπινοήματα, ἀλλά σέ στενή σύνδεση μέ τήν κατάσταση τῆς λαϊκῆς μας οἰκονομίας, μέ ὑπολογισμό τῶν πόρων καί τῶν ἀποθεμάτων τῆς χώρας μας. Δέν ἐπιτρέπεται νά μένουμε πίσω στή σχεδιοποίηση τῆς ἀνοικοδόμησης τῆς βιομηχανίας μας ἀπό τήν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας. Δέν ἐπιτρέπεται ὅμως καί νά προτρέχουμε, νά ἀποσπόμαστε ἀπό τήν ἀγροτική οἰκονομία καί νά μήν παίρνουμε ὑπόψη τούς ρυθμούς συσώρευσης στή χώρα μας.

Οἱ ἀπαιτήσεις τῆς ἐσωτερικῆς μας ἀγορᾶς καί τό μέγεθος τῶν πόρων μας—αὐτή εἶναι ἡ βάση γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας μας. Ἡ βιομηχανία μας στηρίζεται στήν ἐσωτερική ἀγορά. 'Από τήν ἄποψη αὐτή ἡ οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς χώρας μας θυμίζει τήν ἀνάπτυξη τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βόρειας 'Αμερικῆς, πού ἡ βιομηχανία τους ἀναπτύχθηκε μέ βάση τήν ἐσωτερική ἀγορά, σέ διάκριση ἀπό τήν 'Αγγλία πού ἡ βιομηχανία της στηρίζεται προπαντός στίς ἐξωτερικές ἀγορές. Στήν 'Αγγλία ὑπάρχουν μιά σειρά κλάδοι τῆς βιομηχανίας πού δουλεύουν κατά 40-50% περίπου γιά τίς ἐξωτερικές ἀγορές. 'Αντίθετα, ἡ 'Αμερική ἐξακολουθεῖ ἀκόμα νά στηρίζεται στήν ἐσωτερική της ἀγορά, καί ἐξάγει στίς ἐξωτερικές ἀγορές ὄχι πάνω ἀπό 10-12% τῆς παραγωγῆς της. Ἡ βιομηχανία τῆς χώρας μας θά στηρίζεται σέ μεγαλύτερο ἀκόμα βαθμό ἀπ' ὅ,τι ἡ βιομηχανία τῆς 'Αμερικῆς στήν ἐσωτερική ἀγορά, προπαντός στήν ἀγροτική ἀγορά. Αὐτοῦ βρίσκεται ἡ βάση τῆς στενῆς σύνδεσης βιομηχανίας καί ἀγροτικῆς οἰκονομίας.

Τό ἴδιο πρέπει νά ποῦμε καί γιά τούς ρυθμούς τῆς

συσώρευσής μας, γιά τά άποθέματα πού διαθέτουμε γιά τήν άνάπτυξη τής βιομηχανίας μας. Ύπάρχουν σέ μάς άνθρωποι πού τούς άρέσει κάποτε νά καταστρώνουν φανταστικά σχέδια γιά τή βιομηχανία χωρίς νά παίρνουν ύπόψη τούς πόρους μας. Οί άνθρωποι αύτοί ξεχνούν κάποτε ότι δέ μπορείς νά καταστρώνεις ούτε βιομηχανικά σχέδια, ούτε τή μιά ούτε τήν άλλη «μεγάλη» καί «καθολική» έπιχείρηση χωρίς ένα όρισμένο έλάχιστο όριο χρηματικών μέσων, χωρίς ένα έλάχιστο όριο άποθεμάτων. Τό ξεχνούν αύτό καί τρέχουν μπροστά. Μά τί σημαίνει νά τρέχεις μπροστά στό έργο τής σχεδιοποίησης τής βιομηχανίας; Σημαίνει νά χτίζεις όχι σύμφωνα μέ τά μέσα πού διαθέτεις. Σημαίνει νά φωνάζεις γιά έκτεταμένα σχέδια, νά τραβάς στήν παραγωγή καινούργιες χιλιάδες καί δεκάδες χιλιάδες έργάτες, νά ξεσηκώνεις θόρυβο καί μετά, όταν άποκαλύπτεται ή άνεπάρκεια μέσων, νά άπολύεις τούς έργάτες, νά τούς ξοφλάς καί έτσι νά παθαίνεις κολοσσιαίες ζημιές, νά φέρνεις στό έργο τής άνοικοδόμησης τήν άπογοήτευση καί νά δημιουργείς πολιτικό σκάνδαλο. Μάς χρειάζονται όλα αύτά; Όχι, σύντροφοι, δέ μάς χρειάζονται. Δέν πρέπει ούτε νά μένουμε πίσω άπό τήν πορεία άνάπτυξης τής βιομηχανίας, μά ούτε καί νά προτρέχουμε. Πρέπει νά συμβαδίζουμε μέ τό έπίπεδο άνάπτυξης, πρέπει νά προωθούμε τή βιομηχανία χωρίς νά τήν άποσπούμε άπό τή βάση της.

Ή βιομηχανία μας άποτελεί καθοδηγητική άρχή σ' όλο τό σύστημα τής λαϊκής μας οίκονομίας, τραβάει, όδηγεί πρός τά μπρός τή λαϊκή μας οίκονομία, μαζί καί τήν άγροτική οίκονομία. Άναδιοργανώνει όλη τή λαϊκή μας οίκονομία κατ' είκόνα καί όμοίωσή της, τραβά ξοπίσω της τήν άγροτική οίκονομία, προσελκύοντας τήν άγροτιά μέσω τών συνεταιρισμών στό δρόμο τής σοσιαλιστικής άνοικοδόμησης. Ή βιομηχανία μας όμως μπορεί νά έκπληρώσει μέ τιμή αύτό τόν καθοδηγητικό καί άναμορφωτικό ρόλο της μόνο στήν περίπτωση πού δέ θά άποσπαστεί άπό τήν άγροτική οίκονομία, πού δέ θά ξεφύγει άπό τούς ρυθμούς τής συσώρευσής μας, άπό τίς πηγές καί τά άποθέματα πού βρίσκονται στή διάθεσή μας. Ή διοίκηση τού στρατού, πού άποσπάται άπό τό στρατό της καί χάνει τή σύνδεση μ' αύτόν, δέν είναι διοίκηση. Τό ίδιο καί ή βιομηχανία πού άποσπάται άπό τή λαϊκή οίκονομία στό σύνολό της καί χάνει τή σύνδεση μ' αύτήν, δέ μπορεί νά είναι καθοδηγητική άρχή τής λαϊκής οίκονομίας.

Νά γιατί ή σωστή καί λογική σχεδιοποίηση τής βιομηχανίας είναι ένας άπό τούς άναγκαίους όρους γιά μιά άποτελεσματική χρησιμοποίηση τών συσσωρευμένων μέσων.

Είναι άπαραίτητο, δεύτερο, νά περιοριστεί καί νά άπλοποιηθεί, νά γίνει όλιγοδάπανος καί νά έξυγιανθεί άπ' τά κάτω ώς τά πάνω ό κρατικός καί ό συνεταιριστικός μας μηχανισμός, οί ύπηρεσίες καί τά ίδρύματά μας τών λαϊκών έπιτροπάτων καί τά ίδρύματα πού δουλεύουν χωρίς νά έξαρτούνται άπό τόν κρατικό προϋπολογισμό. Ό παραφουσκωμένος άριθμός ύπαλλήλων καί ή χωρίς προηγούμενο άπληστία τών διοικητικών μας όργάνων έγιναν γενικό θέμα συζήτησης. Ό Λένιν δέν έπαναλάβαινε τού κάκου δεκάδες κι έκατοντάδες φορές ότι οί έργάτες καί οί άγρότες δέ θά άντέξουν στόν τεράστιο όγκο καί στό πολυδάπανο τού κρατικού μας μηχανισμού, ότι πρέπει νά τόν περιορίσουμε καί νά τόν κάνουμε όπωσδήποτε όλιγοδάπανο, μέ κάθε τρόπο καί μ' όλα τά μέσα. Πρέπει έπιτέλους, νά καταπιαστούμε μ' αύτή τή δουλιά όπως πρέπει, μπολσεβίκικα καί νά έφαρμόσουμε αύστηρότατο καθεστώς οίκονομιών. (Χειροκροτήματα). Πρέπει, έπιτέλους, νά καταπιαστούμε μ' αύτή τή δουλιά, άν δέ θέ-

λουμε νά γίνει καί στό μέλλον σπατάλη τῶν συσωρευμένων μέσων πρός ζημία τῆς βιομηχανίας.

Νά ἕνα ζωντανό παράδειγμα. Λένε ὅτι οἱ ἐξαγωγές τῶν σιτηρῶν μας δέν εἶναι συμφέρουσες, δέν εἶναι ἀποδοτικές. Καί γιατί δέν εἶναι συμφέρουσες; Γιατί γιά τή συγκέντρωση τῶν σιτηρῶν ὁ μηχανισμός συγκέντρωσης ξοδεύει περισσότερα ἀπ' ὅ,τι πρέπει. Ἔχει διαπιστωθεῖ ἀπ' ὅλα τά ὄργανά μας σχεδιοποίησης, ὅτι γιά νά συγκεντρωθεῖ ἕνα πούτι σιτηρά ἀρκοῦν 8 καπίκια. Στήν πραγματικότητα ὅμως τό ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι ἀντί 8 καπίκια ξοδεύτηκαν 13 καπίκια γιά τό κάθε πούτι, δηλαδή 5 καπίκια παραπάνω. Πῶς μπόρεσε νά συμβεῖ αὐτό; Αὐτό συνέβηκε γιατί ὁ κάθε ὑπεύθυνος γιά τή συγκέντρωση μέ μιά κάποια αὐτοτέλεια στή δουλιά του, ἀδιάφορο ἄν εἶναι κομμουνιστής ἤ ἐξωκομματικός, πρίν ἀρχίσει τή συγκέντρωση τῶν σιτηρῶν θεωρεῖ ἀπαραίτητο νά φουσκώσει τόν ἀριθμό τῶν ὑπαλλήλων του, παίρνει στήν ὑπηρεσία του μιά στρατιά ἀπό στενογράφες καί δακτυλογράφες, ἐφοδιάζεται ὁπωσδήποτε μέ αὐτοκίνητο, φορτώνει στή συγκέντρωση ἕνα σωρό μή παραγωγικά ἔξοδα καί κατόπι, ὕστερα ἀπό τόν ἰσολογισμό, ἀποδείχνεται ὅτι οἱ ἐξαγωγές μας δέν εἶναι ἀποδοτικές. Ἄν ὑπολογίσουμε ὅτι συγκεντρώνουμε ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια πούτια σιτηρά καί ὅτι στό κάθε πούτι πληρώνουμε πέντε καπίκια παραπάνω, τότε ἔχουμε δεκάδες ἑκατομμύρια ρούβλια πού ξοδεύτηκαν στά χαμένα. Νά ποῦ πᾶνε καί θά πᾶνε ἀκόμα τά μέσα πού συσωρεύουμε, ἄν δέν πάρουμε αὐστηρότατα μέτρα ἐνάντια στήν ἀπληστία τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ.

Ἔφερα ἐδῶ μονάχα ἕνα παράδειγμα. Ποιός ὅμως δέν ξέρει, ὅτι ἔχουμε ἑκατοντάδες καί χιλιάδες τέτια παραδείγματα;

Η Ὁλομέλεια τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματός μας ἀποφάσισε νά ἁπλοποιήσει καί νά κάνει ὀλιγοδάπανο τό μηχανισμό συγκέντρωσης. Τήν ἀντίστοιχη ἀπόφαση τῆς Ὁλομέλειας[52], πού δημοσιεύτηκε στόν τύπο, πρέπει νά τήν ἔχετε διαβάσει. Τήν ἀπόφαση αὐτή θά τήν ἐφαρμόσουμε μέ ὅλη τήν αὐστηρότητα. Αὐτό ὅμως, σύντροφοι, δέ φτάνει. Ὅλα αὐτά ἀποτελοῦν μόνο μιά μικρή πλευρά τῆς ἀταξίας καί τῶν ἐλλείψεων τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ. Πρέπει νά προχωρήσουμε παραπέρα καί νά πάρουμε μέτρα ὥστε νά περιοριστεῖ καί νά γίνει ὀλιγοδάπανος ἀπό τά κάτω ὡς τά πάνω ὅλος ὁ κρατικός μηχανισμός στό σύνολό του, ὁ μηχανισμός τῶν λαϊκῶν ἐπιτροπάτων καί τῶν ἱδρυμάτων πού δουλεύουν χωρίς νά ἐξαρτοῦνται ἀπό τόν κρατικό προϋπολογισμό, ὅλος ὁ συνεταιριστικός μηχανισμός καί ὅλο τό ἐμπορικό μας δίχτυ.

Εἶναι ἀπαραίτητο, τρίτο, νά διεξαχθεῖ ἀποφασιστικός ἀγώνας ἐνάντια σέ κάθε εἴδους περιττά ἔξοδα τῶν διοικητικῶν μας ὀργάνων καί τῆς καθημερινῆς ζωῆς μας, ἐνάντια στήν ἐγκληματική στάση ἀπέναντι στή λαϊκή περιουσία καί τά κρατικά ἀποθέματα, πού παρατηρεῖται τελευταῖα. Σήμερα σέ μᾶς βασιλεύει ξεφάντωμα καί ὄργιο ἀπό κάθε εἴδους ἀργίες, πανηγυρικές συνελεύσεις, ἰωβιλαῖα, ἀποκαλυπτήρια μνημείων κλπ. Δεκάδες καί ἑκατοντάδες χιλιάδες ρούβλια ξοδεύονται σ' αὐτές τίς «δουλιές». Ἔχουμε τέτια πληθώρα ἀπό ἰωβιλαίους ὅλων τῶν εἰδῶν καί ἐρασιτέχνες πανηγυρικῶν γιορτῶν, εἶναι τόσο ἐξωφρενική ἡ προθυμία νά γιορτάζονται τά ἑξάμηνα, ὁ χρόνος, τά δίχρονα κλπ. ὥστε χρειάζονται στ' ἀλήθεια δεκάδες ἑκατομμύρια ρούβλια γιά νά ἱκανοποιηθεῖ ἡ ζήτηση αὐτή. Σύντροφοι, πρέπει νά μπεῖ τέρμα σ' αὐτό τόν ἀνάξιο γιά κομμουνιστή ἐκτραχηλισμό. Πρέπει, ἐπιτέλους, νά καταλάβουμε ὅτι ἔχοντας ἐπωμισθεῖ τίς ἀνάγκες τῆς βιομηχανίας μας, ἀντιμετωπίζοντας τέτια προβλήματα ὅπως εἶναι ἡ μά-

ζα τῶν ἀνέργων καί τῶν ἀλητόπαιδων, δέ μποροῦμε καί δέν ἔχουμε τό δικαίωμα νά ἐπιτρέψουμε αὐτό τό ξεφάντωμα, αὐτό τό ὄργιο σπατάλης.

Τό πιό ἀξιοσημείωτο εἶναι ὅτι στούς ἐξωκομματικούς παρατηρεῖται κάποτε πιό φειδωλή στάση ἀπέναντι στά χρήματα τοῦ κράτους μας, ἀπ' ὅ,τι στούς κομματικούς. Ὁ κομμουνιστής ἐνεργεῖ σέ παρόμοιες περιπτώσεις πιό τολμηρά καί πιό ἀποφασιστικά. Δέν τό θεωρεῖ γιά τίποτα νά μοιράζει σέ μιά σειρά ὑπαλλήλους βοηθήματα, ὀνομάζοντάς τα ποσοστά, ἄν καί ὅλα αὐτά δέν ἔχουν καμιά σχέση μέ τά ποσοστά. Δέν τό θεωρεῖ γιά τίποτε νά μή λογαριάσει τό νόμο, νά τόν ἀγνοήσει, νά τόν παραβιάσει. Ὁ ἐξωκομματικός εἶναι στήν προκειμένη περίπτωση πιό προσεχτικός καί πιό συγκρατημένος. Αὐτό ὀφείλεται ἴσως στό γεγονός ὅτι ὁ κομμουνιστής θεωρεῖ κάποτε τούς νόμους, τό κράτος κτλ. οἰκογενειακή ὑπόθεση. (Γ έ λ ι α). Ἀκριβῶς γι' αὐτό δέν τό θεωροῦν ὁρισμένοι κομμουνιστές γιά τίποτε νά μπαίνουν σάν τό γουρούνι (μέ συγχωρεῖτε, σύντροφοι, γιά τήν ἔκφραση) στό λαχανόκηπο τοῦ κράτους καί κεῖ ν' ἁρπάζουν ἤ νά δείχνουν τήν ἁπλοχεριά τους σέ βάρος τοῦ κράτους. (Γ έ λ ι α). Πρέπει νά μπεῖ τέρμα, σύντροφοι, σ' αὐτή τήν ἀσχήμια. Πρέπει ν' ἀρχίσει ἀποφασιστικός ἀγώνας ἐνάντια στό ὄργιο καί τή σπατάλη τῶν διοικητικῶν μας ὀργάνων καί τῆς καθημερινῆς ζωῆς μας, ἄν θέλουμε πραγματικά νά διαφυλάξουμε τά μέσα πού συσωρεύουμε γιά τίς ἀνάγκες τῆς βιομηχανίας μας.

Εἶναι ἀπαραίτητο, τέταρτο, νά κάνουμε συστηματικό ἀγώνα ἐνάντια στίς καταχρήσεις, ἐνάντια στίς λεγόμενες «εὔθυμες» καταχρήσεις στά ὄργανα τοῦ κράτους μας, στούς συνεταιρισμούς, στά συνδικάτα κλπ. Ὑπάρχουν καταχρήσεις πού γίνονται μέ συστολή, στά κρυφά, καί καταχρήσεις πού γίνονται μέ θρασύτητα, «εὔθυμες» ὅπως γράφουν

στόν τύπο. Τελευταῖα διάβασα στήν «Κομσομόλσκαγια Πράβντα» ἕνα σημείωμα τοῦ Ὄκουνεφ γιά μιά «εὔθυμη» κατάχρηση. Ἦτανε, λέει, ἕνας δανδής, κάποιος νεαρός μέ μουστακάκι, πού ἔκλεβε εὔθυμα σ' ἕνα ἀπ' τά ἱδρύματά μας, ἔκλεβε συστηματικά, ἀσταμάτητα κι ἔκλεβε πάντα μ' ἐπιτυχία. Ἀξίζει νά προσεχτεῖ ὄχι τόσο ὁ ἴδιος ὁ κλέφτης, ὅσο τό γεγονός ὅτι ὁ κόσμος πού βρισκόταν γύρω του, ξέροντας γιά τήν κλεψιά ὄχι μόνο δέν πάλαιβε ἐνάντια στόν κλέφτη, ἀλλά ἀντίθετα, ἦταν ἕτοιμος νά τόν χτυπήσει στόν ὦμο καί νά τόν ἐπαινέσει γιά τήν ἐπιδεξιότητά του, κι ἔτσι ὁ κλέφτης ἔγινε στά μάτια τοῦ κόσμου ἕνα εἶδος ἥρωας. Νά τί ἀξίζει νά προσέξουμε καί νά τί εἶναι τό πιό ἐπικίνδυνο, σύντροφοι. Ὅταν πιάνεται ἕνας κατάσκοπος ἤ προδότης ἡ ἀγανάχτηση τοῦ κόσμου δέν ἔχει ὅρια, ζητᾶνε νά τουφεκιστεῖ. Κι ὅταν ὁ κλέφτης ἀλωνίζει μπροστά στά μάτια ὅλονῶν διαρπάζοντας τήν κρατική περιουσία, ὁ κόσμος πού βρίσκεται γύρω του περιορίζεται στό νά γελᾶ καλοκάγαθα καί νά τόν χτυπᾶ στόν ὦμο. Κι ὅμως εἶναι ξεκάθαρο ὅτι ὁ κλέφτης, πού διαρπάζει τή λαϊκή περιουσία καί ὑπονομεύει τά συμφέροντα τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας, εἶναι τό ἴδιο κατάσκοπος καί προδότης, ἄν ὄχι κάτι χειρότερο. Τό φιλαράκο αὐτόν, τό δανδή μέ τό μουστακάκι, στό τέλος βέβαια τόν συλλάβανε. Τί σημασία ὅμως ἔχει ἡ σύλληψη ἑνός «εὔθυμου» κλέφτη; Τέτιους κλέφτες ἔχουμε ἑκατοντάδες καί χιλιάδες. Δέ μπορεῖς νά τούς βγάλεις ἀπό τή μέση ὅλους μέ τή βοήθεια τῆς Γκεπεοῦ. Ἐδῶ χρειάζεται ἕνα ἄλλο μέτρο, πιό ἀποτελεσματικό καί πιό σοβαρό. Τό μέτρο αὐτό εἶναι νά δημιουργηθεῖ γύρω ἀπ' αὐτούς τούς κλεφταράδες μιά ἀτμόσφαιρα γενικῆς ἠθικῆς ἀπομόνωσης καί μίσους τοῦ κόσμου πού τούς περιβάλλει. Τό μέτρο αὐτό εἶναι νά ξεσηκωθεῖ τέτια καμπάνια καί νά δημιουργηθεῖ μιά τέτια

ἠθική ἀτμόσφαιρα ἀνάμεσα στούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες, πού νά ἀποκλείσει τή δυνατότητα κλεψιᾶς, πού νά κάνει ἀδύνατη τή ζωή καί τήν ὕπαρξη ἀνθρώπων πού κλέβουν καί διαρπάζουν τή λαϊκή περιουσία, «εὔθυμων» καί «μή εὔθυμων». Πάλη ἐνάντια στήν κλεψιά σάν ἕνας ἀπό τούς τρόπους γιά τήν περιφρούρηση τῶν συσωρευμένων μέσων ἀπό τή διαρπαγή—αὐτό εἶναι τό καθῆκον μας.

Χρειάζεται, τέλος, νά διεξαγάγουμε ἐκστρατεία γιά τήν ἐξάλειψη τῶν ἀδικαιολόγητων ἀπουσιῶν στά ἐργοστάσια καί τίς φάμπρικες, γιά τήν ἀνύψωση τῆς παραγωγικότητας τῆς δουλιᾶς, γιά τό δυνάμωμα τῆς πειθαρχίας στή δουλιά στίς ἐπιχειρήσεις μας. Δεκάδες καί ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐργάσιμες μέρες χάνονται γιά τή βιομηχανία ἐξαιτίας τῶν ἀδικαιολόγητων ἀπουσιῶν. Ἑκατοντάδες χιλιάδες καί ἑκατομμύρια ρούβλια χάνονται γιά τό λόγο αὐτό πρός ζημία τῆς βιομηχανίας μας. Δέ μποροῦμε νά προωθήσουμε τή βιομηχανία μας, δέ μποροῦμε ν' ἀνεβάσουμε τό μεροκάματο, ἄν δέ σταματήσουν οἱ ἀδικαιολόγητες ἀπουσίες, ἄν ἡ παραγωγικότητα τῆς δουλιᾶς κολλήσει σ' ἕνα ὁρισμένο ἐπίπεδο. Πρέπει νά ἐξηγοῦμε στούς ἐργάτες, ἰδιαίτερα σέ κείνους πού μπῆκαν τελευταῖα στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια, πρέπει νά τούς ἐξηγοῦμε ὅτι, ὅταν κάνουν ἀδικαιολόγητες ἀπουσίες καί δέν ἀνεβάζουν τήν παραγωγικότητα τῆς δουλιᾶς, ἐνεργοῦν πρός ζημία τῆς κοινῆς ὑπόθεσης, πρός ζημία ὁλόκληρης τῆς ἐργατικῆς τάξης, πρός ζημία τῆς βιομηχανίας μας. Ὁ ἀγώνας ἐνάντια στίς ἀδικαιολόγητες ἀπουσίες, ὁ ἀγώνας γιά τό ἀνέβασμα τῆς παραγωγικότητας τῆς δουλιᾶς πρός τό συμφέρον τῆς βιομηχανίας μας, πρός τό συμφέρον ὁλόκληρης τῆς ἐργατικῆς τάξης στό σύνολό της—αὐτό εἶναι τό καθῆκον μας.

Αὐτοί εἶναι οἱ δρόμοι καί τά μέσα πού εἶναι απαραίτητα γιά νά διαφυλάξουμε τά συσωρευμένα μέσα καί τά ἀποθέματά μας ἀπό τή σπατάλη καί τή διασπάθιση, γιά νά διαθέσουμε τά συσωρευμένα αὐτά μέσα καί τά ἀποθέματα γιά τήν ἐξυπηρέτηση τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐκβιομηχάνισης τῆς χώρας μας.

V

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΟΥΜΕ ΣΤΕΛΕΧΗ ΟΙΚΟΔΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Μίλησα γιά τήν πορεία πρός τήν ἐκβιομηχάνιση. Μίλησα γιά τούς τρόπους συσώρευσης ἀποθεμάτων γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐκβιομηχάνισης. Μίλησα, τέλος, γιά τά μέσα τῆς ὀρθολογιστικῆς χρησιμοποίησης τῶν συσωρευμένων μέσων γιά τίς ἀνάγκες τῆς βιομηχανίας. Ὅλα αὐτά ὅμως δέν εἶναι ἀκόμα ἀρκετά, σύντροφοι. Γιά νά ἐφαρμοστεῖ ἡ γραμμή τοῦ κόμματος γιά τήν ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας μας, εἶναι ἀπαραίτητο, ἐκτός ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα, νά δημιουργηθοῦν στελέχη νέοι ἄνθρωποι, στελέχη καινούργιοι οἰκοδόμοι τῆς βιομηχανίας.

Κανένα καθῆκον, καί ἰδιαίτερα ἕνα τόσο μεγάλο καθῆκον ὅπως εἶναι ἡ ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας μας, δέ μπορεῖ νά ἐκπληρωθεῖ χωρίς ζωντανούς ἀνθρώπους, χωρίς καινούργιους ἀνθρώπους, χωρίς στελέχη καινούργιους οἰκοδόμους. Παλιότερα, στήν περίοδο τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, μᾶς χρειάζονταν ἰδιαίτερα διοικητικά στελέχη γιά τή συγκρότηση τοῦ στρατοῦ καί τή διεξαγωγή τοῦ πολέμου, διοικητές συνταγμάτων καί διοικητές ταξιαρχιῶν, διοικητές μεραρχιῶν καί διοικητές σωμάτων στρατοῦ. Χωρίς τά νέα αὐτά διοικητικά στελέχη, πού εἶχαν βγεῖ ἀπ' τά κατώτερα βάθη καί ἀνεβεῖ πρός τά πάνω χάρη στίς ἱκα-

νότητές τους, δέ θά μπορούσαμε νά συγκροτήσουμε στρατό, δέ θά μπορούσαμε νά νικήσουμε τούς πολυάριθμους έχθρούς μας. Αύτά, τά καινούργια δηλ. διοικητικά στελέχη, έσωσαν τότε τό στρατό μας καί τή χώρα μας—μέ τή γενική φυσικά ύποστήριξη τών έργατών καί τών άγροτών. Σήμερα όμως βρισκόμαστε σέ περίοδο άνοικοδόμησης τής βιομηχανίας. Σήμερα περάσαμε άπ' τά μέτωπα τού έμφυλίου πολέμου στό μέτωπο τής βιομηχανίας. Γιά τούς παραπάνω λόγους μάς χρειάζονται τώρα καινούργια διοικητικά στελέχη γιά τή βιομηχανία, καλοί διευθυντές γιά τίς φάμπρικες καί τά έργοστάσια, καλοί διευθυντές γιά τά τράστ, έμπειροι έμποροι, μυαλωμένοι σχεδιοποιοί γιά τήν άνοικοδόμηση τής βιομηχανίας. Τώρα πρέπει νά σφυρηλατήσουμε καινούργιους διοικητές συνταγμάτων, διοικητές ταξιαρχιών, διοικητές μεραρχιών καί διοικητές σωμάτων στρατού στόν τομέα τής οίκονομίας, στόν τομέα τής βιομηχανίας. Χωρίς τέτιους άνθρώπους δέ μπορούμε νά κάνουμε ούτε βήμα μπροστά.

Γι' αύτό, τό καθήκον μας είναι νά δημιουργήσουμε πολυάριθμα στελέχη οίκοδόμους τής βιομηχανίας μέσα άπό τίς γραμμές τών έργατών καί τής σοβιετικής διανόησης, τής ίδιας σοβιετικής διανόησης πού σύνδεσε τήν τύχη της μέ τήν τύχη τής έργατικής τάξης καί πού χτίζει μαζί μας τό σοσιαλιστικό θεμέλιο τής οίκονομίας μας.

Τό καθήκον μας είναι νά δημιουργήσουμε τέτια στελέχη καί νά τά προωθήσουμε στήν πρώτη γραμμή, παρέχοντας σ' αύτά κάθε δυνατή ύποστήριξη.

Τελευταία έπικράτησε ή συνήθεια νά μαστιγώνουμε τά οίκονομικά στελέχη, σάν άνθρώπους πού έκφυλίστηκαν, καί συχνά έχουμε τήν τάση μεμονωμένα άρνητικά φαινόμενα νά τά έπεκτείνουμε σ' όλα τά οίκονομικά στελέχη. Ό πρώτος τυχόντας θεωρεί συχνά άπαραίτητο νά δώσει

καί άπό μιά κλωτσιά στά οίκονομικά στελέχη κατηγορώντας τα γιά όλες τίς άμαρτίες τού κόσμου. Άπ' αύτή τήν άσχημη συνήθεια πρέπει, σύντροφοι, ν' άπαλλαγούμε μιά γιά πάντα. Πρέπει νά καταλάβουμε ότι δέν ύπάρχει τριαντάφυλλο χωρίς άγκάθι. Πρέπει νά καταλάβουμε, ότι τό καθήκον τής έκβιομηχάνισης τής χώρας μας καί τής ανάδειξης καινούργιων στελεχών οίκοδόμων τής βιομηχανίας έπιβάλλει όχι νά μαστιγώνουμε τά οίκονομικά στελέχη, άλλά άντίθετα νά τά ύποστηρίζουμε μέ κάθε δυνατό μέσο στό έργο τής άνοικοδόμησης τής βιομηχανίας μας. Νά περιβάλουμε τά οίκονομικά στελέχη μέ άτμόσφαιρα έμπιστοσύνης καί ύποστήριξης, νά τά βοηθήσουμε στό έργο τής διαμόρφωσης καινούργιων άνθρώπων, οίκοδόμων τής βιομηχανίας, νά κάνουμε τό πόστο τού οίκοδόμου τής βιομηχανίας τιμητικό πόστο τής σοσιαλιστικής άνοικοδόμησης—νά πρός ποιά κατεύθυνση πρέπει νά δουλεύουν σήμερα οί κομματικές μας όργανώσεις.

VI

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΕΒΑΣΟΥΜΕ ΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ

Αύτά είναι τά άμεσα καθήκοντα πού μπαίνουν μπροστά μας σέ σχέση μέ τήν πορεία πρός τήν έκβιομηχάνιση τής χώρας μας.

Μπορούμε άραγε νά έκπληρώσουμε τά καθήκοντα αύτά χωρίς τήν άμεση βοήθεια, χωρίς τήν άμεση ύποστήριξη τής έργατικής τάξης; Όχι, δέ μπορούμε. Ή προώθηση τής βιομηχανίας μας, τό άνέβασμα τής παραγωγικότητάς της, ή δημιουργία καινούργιων στελεχών οίκοδόμων τής βιομηχανίας, ή σωστή πραγματοποίηση τής σοσιαλι-

στικῆς συσώρευσης, ἡ λογική χρησιμοποίηση τῶν συσωρευμένων μέσων γιά τίς ἀνάγκες τῆς βιομηχανίας, ἡ ἐφαρμογή αὐστηρότατου καθεστῶτος οἰκονομιῶν, τό σφίξιμο τῆς δουλειᾶς τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, ἡ ἐλάττωση τῶν ἐξόδων του, ἡ μετατροπή του σέ τίμιο μηχανισμό, τό ξεκαθάρισμά του ἀπ' τήν ἀσχήμια καί τή βρωμιά πού κόλλησαν σ' αὐτόν στήν περίοδο τῆς ἀνοικοδόμησής μας, ἡ συστηματική πάλη ἐνάντια στούς διασπαθιστές καί ἅρπαγες τῆς κρατικῆς περιουσίας—ὅλα αὐτά εἶναι καθήκοντα πού δέν εἶναι ἱκανό νά τά ἐκπληρώσει κανένα κόμμα χωρίς τήν ἄμεση καί συστηματική ὑποστήριξη τῶν ἑκατομμυρίων μαζῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης. Γιά τό λόγο αὐτό, τό καθῆκον μας εἶναι νά τραβήξουμε τά ἑκατομμύρια τῶν ἐξωκομματικῶν ἐργατῶν σ' ὅλη τήν οἰκοδομητική δουλειά μας. Εἶναι ἀνάγκη ὁ κάθε ἐργάτης, ὁ κάθε τίμιος ἀγρότης νά βοηθήσει τό κόμμα καί τήν κυβέρνηση νά ἐφαρμόσουν στήν πράξη τό καθεστώς οἰκονομιῶν, νά παλαίψουν ἐνάντια στή διασκόρπιση καί τή διασπάθιση τῶν κρατικῶν ἀποθεμάτων, νά διώξουν τούς κλέφτες καί τούς ἀπατεῶνες, ὁποιαδήποτε μάσκα κι ἄν φοροῦν, νά ἐξυγιάνουν καί νά ἐλαττώσουν τά ἔξοδα τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή οἱ παραγωγικές συσκέψεις θά μποροῦσαν νά προσφέρουν ἀνεκτίμητη ὑπηρεσία. Κάποτε οἱ παραγωγικές συσκέψεις γίνονταν σέ μᾶς πολύ ταχτικά. Τώρα δέν ἀκούγεται τίποτα γι' αὐτές. Αὐτό εἶναι μεγάλο λάθος, σύντροφοι. Εἶναι ἀνάγκη πάση θυσία νά ξαναζωντανέψουμε τίς παραγωγικές συσκέψεις. Εἶναι ἀνάγκη νά θέτουμε στίς παραγωγικές συσκέψεις ὄχι μόνο μικρά ζητήματα, ὅπως π.χ. τῆς ὑγιεινολογίας. Τό πρόγραμμα τῶν παραγωγικῶν συσκέψεων πρέπει νά γίνει πιό πλατύ καί πιό πλούσιο σέ περιεχόμενο. Στίς παραγωγικές συσκέψεις πρέπει νά θέτουμε τά βασικά ζητήματα ἀνοικοδόμησης τῆς βιομηχανίας. Μόνο μ' αὐτό τόν τρόπο θά μπορέσουμε ν' ἀνεβάσουμε τή δραστηριότητα τῶν ἑκατομμυρίων μαζῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης καί νά τίς κάνουμε συνειδητούς μέτοχους στήν ἀνοικοδόμηση τῆς βιομηχανίας.

VII

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΣΤΕΡΕΩΣΟΥΜΕ ΤΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ

Μιλώντας ὅμως γιά τό ἀνέβασμα τῆς δραστηριότητας τῆς ἐργατικῆς τάξης, δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε καί τήν ἀγροτιά. Ὁ Λένιν μᾶς δίδασκε ὅτι ἡ συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς εἶναι ἡ βασική ἀρχή τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Αὐτό δέν πρέπει νά τό ξεχνᾶμε. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας, ἡ σοσιαλιστική συσώρευση, τό καθεστώς οἰκονομιῶν—ὅλα αὐτά εἶναι καθήκοντα πού χωρίς τήν ἐκπλήρωσή τους δέ μποροῦμε νά νικήσουμε τό ἰδιωτικό κεφάλαιο καί νά ἐξαλείψουμε τίς δυσκολίες τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς. Κανένα ὅμως ἀπό τά καθήκοντα αὐτά δέ μπορεῖ νά ἐκπληρωθεῖ χωρίς τήν ὕπαρξη τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, χωρίς τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου. Μά ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου στηρίζεται στή συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς. Γι' αὐτό ὅλα τά καθήκοντά μας θά κρέμονται στόν ἀέρα, ἄν ὑποσκάψουμε ἤ ἐξασθενίσουμε τή συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς.

Ὑπάρχουν στό κόμμα μας ἄνθρωποι πού βλέπουν τίς ἐργαζόμενες μάζες τῆς ἀγροτιᾶς σάν ξένο σῶμα, σάν ἀντικείμενο ἐκμετάλλευσης γιά τή βιομηχανία, σάν ἕνα εἶδος ἀποικία γιά τή βιομηχανία μας. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί εἶναι ἐπικίνδυνοι ἄνθρωποι, σύντροφοι. Ἡ ἀγροτιά δέ μπορεῖ νά εἶναι γιά τήν ἐργατική τάξη οὔτε ἀντικεί-

μενο ἐκμετάλλευσης, οὔτε ἀποικία. Ἡ ἀγροτική οἰκονομία εἶναι ἀγορά γιά τή βιομηχανία, ὅπως ἀκριβῶς καί ἡ βιομηχανία εἶναι ἀγορά γιά τήν ἀγροτική οἰκονομία. Ἡ ἀγροτιά ὅμως γιά μᾶς δέν εἶναι μόνο ἀγορά. Εἶναι καί σύμμαχος τῆς ἐργατικῆς τάξης. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ἡ ἀνύψωση τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ἡ μαζική ὀργάνωση τῆς ἀγροτιᾶς σέ συνεταιρισμούς, ἡ καλυτέρευση τῆς ὑλικῆς της θέσης ἀποτελεῖ προϋπόθεση πού χωρίς αὐτή δέ μπορεῖ νά ἐξασφαλιστεῖ μιά κάπως σοβαρή ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας μας. Καί ἀντίθετα, ἡ ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας, ἡ παραγωγή γεωργικῶν μηχανῶν καί τραχτέρ, ὁ μαζικός ἐφοδιασμός τῆς ἀγροτιᾶς μέ προϊόντα τῆς βιομηχανίας ἀποτελεῖ προϋπόθεση, πού χωρίς αὐτή δέ μπορεῖ νά προωθηθεῖ ἡ ἀγροτική οἰκονομία. Αὐτοῦ βρίσκεται μιά ἀπ' τίς σοβαρότατες βάσεις τῆς συμμαχίας τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τήν ἀγροτιά. Γι' αὐτό δέ μποροῦμε νά συμφωνήσουμε μέ τούς συντρόφους ἐκείνους πού κάθε τόσο ζητᾶνε νά δυναμώσει ἡ πίεση κατά τῆς ἀγροτιᾶς μέ τήν ἔννοια τῆς ὑπερβολικῆς αὔξησης τῶν φόρων, μέ τήν ἔννοια τῆς ὕψωσης τῶν τιμῶν στά βιομηχανικά εἴδη κλπ. Δέ μποροῦμε νά συμφωνήσουμε μαζί τους, γιατί χωρίς νά τό καταλαβαίνουν ὑποσκάπτουν τή συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τήν ἀγροτιά καί κλονίζουν τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου. Μά ἐμεῖς θέλουμε νά δυναμώσουμε κι ὄχι νά ὑποσκάψουμε τή συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τήν ἀγροτιά.

Δέν ὑποστηρίζουμε ὅμως κάθε συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τήν ἀγροτιά. Εἴμαστε ὑπέρ μιᾶς συμμαχίας, ὅπου ὁ καθοδηγητικός ρόλος θά ἀνήκει στήν ἐργατική τάξη. Γιατί; Γιατί χωρίς τόν καθοδηγητικό ρόλο τῆς ἐργατικῆς τάξης στό σύστημα τῆς συμμαχίας τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν εἶναι ἀδύνατη ἡ νίκη τῶν ἐργαζομένων καί ἐκμεταλλευομένων μαζῶν ἐνάντια στούς τσιφλικάδες καί

τούς κεφαλαιοκράτες. Ξέρω ὅτι ὁρισμένοι σύντροφοι δέ συμφωνοῦν μ' αὐτό. Οἱ σύντροφοι αὐτοί λένε: ἡ συμμαχία εἶναι καλό πράγμα, τί χρειάζεται ὅμως καί ἡ καθοδήγηση τῆς ἐργατικῆς τάξης; Οἱ σύντροφοι αὐτοί κάνουν μεγάλο λάθος. Κάνουν λάθος, γιατί δέν καταλαβαίνουν ὅτι μπορεῖ νά νικήσει μόνο ἐκείνη ἡ συμμαχία τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, πού τήν καθοδηγεῖ ἡ πιό δοκιμασμένη κι ἡ πιό ἐπαναστατική τάξη, ἡ τάξη τῶν ἐργατῶν.

Γιατί χάθηκε ἡ ἐξέγερση τῶν ἀγροτῶν μέ τόν Πουγκατσιόφ ἤ μέ τόν Στεπάν Ράζιν; Γιατί οἱ ἀγρότες δέ μπόρεσαν τότε νά διώξουν τούς τσιφλικάδες; Ἐπειδή δέν εἶχαν καί δέ μποροῦσαν νάχουν τότε ἕναν τέτιο ἐπαναστατικό καθοδηγητή σάν τήν ἐργατική τάξη. Γιατί ἡ Γαλλική ἐπανάσταση τέλειωσε μέ τή νίκη τῆς ἀστικῆς τάξης καί μέ τήν ἐπιστροφή τῶν τσιφλικάδων πού εἶχαν διωχτεῖ προηγούμενα; Ἐπειδή οἱ γάλλοι ἀγρότες δέν εἶχαν τότε καί δέ μποροῦσαν νάχουν τέτιον ἐπαναστατικό καθοδηγητή σάν τήν ἐργατική τάξη· τήν ἀγροτιά τήν καθοδηγοῦσαν τότε οἱ ἀστοί φιλελεύθεροι. Ἡ χώρα μας εἶναι ἡ μοναδική χώρα στόν κόσμο, ὅπου ἡ συμμαχία τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν νίκησε τούς τσιφλικάδες καί τούς κεφαλαιοκράτες. Πῶς ὅμως ἐξηγεῖται αὐτό; Ἐξηγεῖται μέ τό ὅτι ἐπικεφαλῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῆς χώρας μας βρισκόταν καί ἐξακολουθεῖ νά βρίσκεται ἡ δοκιμασμένη στίς μάχες τάξη τῶν ἐργατῶν. Φτάνει ἁπλῶς νά ὑποσκάψει κανείς τήν ἰδέα τῆς ἡγεσίας τῆς ἐργατικῆς τάξης, γιά νά μή μείνει πέτρα πάνω σέ πέτρα ἀπό τή συμμαχία τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν καί νά γυρίσουν πίσω στήν παλιά φωλιά τους οἱ κεφαλαιοκράτες καί οἱ τσιφλικάδες.

Νά γιατί πρέπει νά διατηρήσουμε καί νά στερεώσουμε τή συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς στή χώρα μας.

Νά γιατί πρέπει νά διατηρήσουμε καί νά στερεώσουμε τήν ἡγεσία τῆς ἐργατικῆς τάξης στό σύστημα αὐτῆς τῆς συμμαχίας.

VIII

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΣΩΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Μίλησα γιά τό ἀνέβασμα τῆς δραστηριότητας τῆς ἐργατικῆς τάξης, γιά τό ὅτι πρέπει νά τραβήξουμε τά ἑκατομμύρια τῶν μαζῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης στό ἔργο τῆς ἀνοικοδόμησης τῆς οἰκονομίας μας, στό ἔργο τῆς ἀνοικοδόμησης τῆς βιομηχανίας. Τό ἀνέβασμα ὅμως τῆς δραστηριότητας τῆς ἐργατικῆς τάξης εἶναι ἔργο σοβαρό καί μεγάλο. Γιά νά ἀνεβάσουμε τή δραστηριότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης, χρειάζεται πρῶτ' ἀπ' ὅλα νά δραστηριοποιήσουμε τό ἴδιο τό κόμμα. Πρέπει τό ἴδιο τό κόμμα νά μπεῖ σταθερά καί ἀποφασιστικά στό δρόμο τῆς ἐσωκομματικῆς δημοκρατίας, οἱ ὀργανώσεις μας νά τραβήξουν στή συζήτηση τῶν ζητημάτων τῆς ἀνοικοδόμησής μας τίς πλατιές μάζες τοῦ κόμματος πού δημιουργοῦν τήν τύχη τοῦ κόμματός μας. Ἀλλιῶς οὔτε συζήτηση μπορεῖ νά γίνει γιά δραστηριοποίηση τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Τό ὑπογραμμίζω αὐτό ἰδιαίτερα γιατί ἡ ὀργάνωσή μας τοῦ Λένινγκραντ πέρασε τελευταῖα μιά περίοδο ὅπου ὁρισμένοι καθοδηγητές δέν ἤθελαν νά μιλοῦν γιά ἐσωκομματική δημοκρατία παρά μόνο μέ εἰρωνία. Ἐννοῶ τήν περίοδο πρίν ἀπό τό Συνέδριο τοῦ κόμματος, κατά τή διάρκεια τοῦ Συνεδρίου, καί ἀμέσως ὕστερα ἀπό τό Συνέδριο, ὅταν δέν ἔδιναν στίς κομματικές ὀργανώσεις τοῦ Λένινγκραντ τή δυνατότητα νά συνέρχονται, ὅταν ὁρισμένοι καθοδηγητές τῶν ὀργανώσεων—μέ συγχωρεῖτε πού τά λέω χωρίς περιστροφές—ἔπαιζαν ρόλο ἀστυνόμου ἀπέναντι στίς ὀργανώσεις, ὅταν ἀπαγόρευαν στίς ὀργανώσεις νά συνέρχονται. Ἐδῶ ἀκριβῶς ἔσπασε τά μοῦτρα της ἡ λεγόμενη «νέα ἀντιπολίτευση» μέ ἐπικεφαλῆς τό Ζηνόβιεφ.

Ἄν τά μέλη τῆς ΚΕ μας κατόρθωσαν μέ τή βοήθεια τοῦ ἀκτίφ τοῦ Λένινγκραντ νά στριμώξουν καί ν' ἀπομονώσουν μέσα σέ δυό βδομάδες τήν ἀντιπολίτευση, πού πάλαιβε ἐδῶ σέ σᾶς ἐνάντια στίς ἀποφάσεις τοῦ 14ου Συνεδρίου, αὐτό ἔγινε γιατί ἡ διαφωτιστική καμπάνια γιά τίς ἀποφάσεις τοῦ Συνεδρίου συνέπεσε μέ τήν ἔλξη πρός τή δημοκρατία, πού ὑπῆρχε, πού προσπαθοῦσε νά βρεῖ διέξοδο καί πού βρῆκε τελικά διέξοδο στήν ὀργάνωση τοῦ Λένινγκραντ. Θά ἤθελα, σύντροφοι, νά πάρετε ὑπόψη σας αὐτό τό πρόσφατο δίδαγμα. Θά ἤθελα, παίρνοντας ὑπόψη σας αὐτό τό δίδαγμα, νά ἐφαρμόσετε τίμια καί ἀποφασιστικά τήν ἐσωκομματική δημοκρατία, νά ἀνεβάσετε τή δραστηριότητα τῶν κομματικῶν μαζῶν, νά τίς τραβήξετε στή συζήτηση τῶν βασικῶν ζητημάτων τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης καί νά τίς πείσετε γιά τήν ὀρθότητα τῶν ἀποφάσεων, πού πάρθηκαν στήν Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ κόμματός μας τόν Ἀπρίλη. Θά ἤθελα ἀκριβῶς τήν πειθώ νά χρησιμοποιήσετε στίς κομματικές μάζες, γιατί ἡ μέθοδος τῆς πειθοῦς εἶναι ἡ βασική μέθοδος τῆς δουλιᾶς μας στίς γραμμές τῆς ἐργατικῆς τάξης.

IX

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΕΡΙΦΡΟΥΡΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

Ὁρισμένοι σύντροφοι νομίζουν ὅτι ἐσωκομματική δημοκρατία πάει νά πεῖ ἐλευθερία φραξιονιστικῶν ὁμάδων. Ἐδῶ ὅμως νά μᾶς συμπαθᾶτε, σύντροφοι! Ἐμεῖς δέν τήν

καταλαβαίνουμε έτσι τήν έσωκομματική δημοκρατία. Ἀνάμεσα στήν ἐσωκομματική δημοκρατία καί τήν ἐλευθερία φραξιονιστικῶν ὁμάδων δέν ὑπάρχει καί δέ μπορεῖ νά ὑπάρχει τίποτε τό κοινό.

Τί σημαίνει ἐσωκομματική δημοκρατία; Ἐσωκομματική δημοκρατία σημαίνει ἀνέβασμα τῆς δραστηριότητας τῶν κομματικῶν μαζῶν καί στερέωση τῆς ἑνότητας τοῦ κόμματος, δυνάμωμα τῆς συνειδητῆς προλεταριακῆς πειθαρχίας μέσα στό κόμμα.

Τί σημαίνει ἐλευθερία φραξιονιστικῶν ὁμάδων; Ἐλευθερία φραξιονιστικῶν ὁμάδων σημαίνει ἀποσύνθεση τῶν γραμμῶν τοῦ κόμματος, διάσπαση τοῦ κόμματος σέ ξεχωριστά κέντρα, ἀδυνάτισμα τοῦ κόμματος, ἀδυνάτισμα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Τί τό κοινό μπορεῖ νά ὑπάρχει ἀνάμεσα σ' αὐτά τά δυό;

Στό κόμμα μας ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού κοιμοῦνται κι ὀνειρεύονται πώς ἄρχισε γενική συζήτηση στό κόμμα. Ὑπάρχουν ἀνάμεσά μας ἄνθρωποι πού δέ μποροῦν νά φανταστοῦν κόμμα χωρίς συζητήσεις, πού διεκδικοῦν τόν τίτλο τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος συζητητῶν. Μακριά ἀπό μᾶς τέτιοι ἐξ ἐπαγγέλματος συζητητές! Ἐμᾶς μᾶς χρειάζεται σήμερα ὄχι μιά ἐπινοημένη συζήτηση καί οὔτε ἡ μετατροπή τοῦ κόμματός μας σέ λέσχη συζητήσεων, ἀλλά τό δυνάμωμα τῆς ἀνοικοδομητικῆς μας δουλιᾶς γενικά, τό δυνάμωμα τῆς βιομηχανικῆς ἀνοικοδόμησης εἰδικά, ἡ ἑδραίωση ἑνός μαχητικοῦ καί συσπειρωμένου, ἑνιαίου καί ἀδιαίρετου κόμματος, πού νά καθοδηγεῖ μέ σταθερότητα καί σιγουριά τήν ἀνοικοδομητική μας δουλιά. Ὅποιος ἐπιδιώκει ἀτέλειωτες συζητήσεις, ὅποιος ἐπιδιώκει τήν ἐλευθερία τῶν φραξιονιστικῶν ὁμάδων ὑποσκάπτει τήν ἑνότητα τοῦ κόμματος, ὑπονομεύει τή δύναμη τοῦ κόμματός μας.

Τί ἦταν ἐκεῖνο πού μᾶς ἔκανε δυνατούς στό παρελθόν καί τί εἶναι ἐκεῖνο πού μᾶς κάνει δυνατούς σήμερα; Ἡ σωστή πολιτική καί ἡ ἑνότητα τῶν γραμμῶν μας. Τή σωστή πολιτική μᾶς τήν ἔδοσε τό 14ο Συνέδριο τοῦ κόμματός μας. Τώρα τό καθῆκον μας εἶναι νά ἐξασφαλίσουμε τήν ἑνότητα τῶν γραμμῶν μας, τήν ἑνότητα τοῦ κόμματός μας, γιά νά εἶναι ἕτοιμο νά ἐφαρμόσει μέ κάθε θυσία τίς ἀποφάσεις τοῦ κομματικοῦ Συνεδρίου.

Αὐτό εἶναι βασικά τό νόημα τῶν ἀποφάσεων τῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ κόμματός μας.

X

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ἐπιτρέψτε μου τώρα νά περάσω στά συμπεράσματα.

Πρῶτο, ἔχουμε χρέος νά προωθήσουμε τή βιομηχανία τῆς χώρας μας, σάν τή βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τήν καθοδηγητική δύναμη, πού ὁδηγεῖ πρός τά μπρός τή λαϊκή οἰκονομία στό σύνολό της.

Δεύτερο, ἔχουμε χρέος νά δημιουργήσουμε καινούργια στελέχη οἰκοδόμους τῆς βιομηχανίας, σάν ἄμεσους καί ἀπευθείας ἐφαρμοστές τῆς γραμμῆς τῆς ἐκβιομηχάνισης.

Τρίτο, ἔχουμε χρέος νά ἐπιταχύνουμε τούς ρυθμούς τῆς σοσιαλιστικῆς μας συσσώρευσης καί νά συσωρεύσουμε ἀποθέματα γιά τίς ἀνάγκες τῆς βιομηχανίας μας.

Τέταρτο, εἶναι ἀνάγκη νά ὀργανώσουμε τή σωστή χρησιμοποίηση τῶν συσωρευμένων ἀποθεμάτων καί νά καθιερώσουμε αὐστηρότατο καθεστώς οἰκονομιῶν.

Πέμπτο, εἶναι ἀνάγκη νά ἀνεβάσουμε τή δραστηριότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί νά τραβήξουμε τά ἑκατομμύρια τῶν μαζῶν τῶν ἐργατῶν στό ἔργο τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Έκτο, είναι ανάγκη νά στερεώσουμε τή συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τήν ἀγροτιά καί τήν καθοδήγηση τῆς ἐργατικῆς τάξης μέσα σ' αὐτή τή συμμαχία.

Έβδομο, εἶναι ἀνάγκη νά ἀνεβάσουμε τή δραστηριότητα τῶν κομματικῶν μαζῶν καί νά ἐφαρμόσουμε τήν ἐσωκομματική δημοκρατία.

Ὄγδοο, ἔχουμε τήν ὑποχρέωση νά περιφρουροῦμε καί νά δυναμώνουμε τήν ἑνότητα τοῦ κόμματός μας, τή συνοχή τῶν γραμμῶν μας.

Θά μπορέσουμε ἄραγε νά ἐκπληρώσουμε τά καθήκοντα αὐτά; Ναί, θά μπορέσουμε, ἄν τό θελήσουμε. Καί ὅτι τό θέλουμε, αὐτό τό βλέπουν ὅλοι. Ναί, θά μπορέσουμε, γιατί εἴμαστε μπολσεβίκοι, γιατί δέ φοβόμαστε τίς δυσκολίες, γιατί οἱ δυσκολίες ὑπάρχουν γιά νά παλαίβουμε μ' αὐτές καί νά τίς ὑπερνικᾶμε. Ναί, θά μπορέσουμε, γιατί ἡ πολιτική μας εἶναι σωστή, καί ξέρουμε ποῦ βαδίζουμε. Καί θά βαδίσουμε μπροστά σταθερά καί σίγουρα στό δρόμο πρός τό σκοπό, στό δρόμο πρός τή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης.

Σύντροφοι! Πρίν ἀπό 9 χρόνια, τό Φλεβάρη τοῦ 1917 ἀποτελούσαμε στό Λένινγκραντ μιά μικρή ὁμάδα. Οἱ παλιοί κομματικοί θυμοῦνται ὅτι ἐμεῖς, οἱ μπολσεβίκοι, ἀποτελούσαμε τότε μιά ἀσήμαντη μειοψηφία στό Σοβιέτ τοῦ Λένινγκραντ. Οἱ παλιοί μπολσεβίκοι πρέπει νά θυμοῦνται, ὅτι τότε μᾶς κορόιδευαν οἱ πολυάριθμοι ἐχθροί τοῦ μπολσεβικισμοῦ. Ἐμεῖς ὅμως βαδίζαμε μπροστά καί καταχτούσαμε τή μιά θέση ὕστερα ἀπό τήν ἄλλη, γιατί ἡ πολιτική μας ἦταν σωστή, καί κάναμε τόν ἀγώνα μέ σφιχτοδεμένες τίς γραμμές μας. Ὑστερότερα ἡ μικρή αὐτή δύναμη ἀναπτύχθηκε κι ἔγινε μεγάλη δύναμη. Συντρίψαμε τήν κεφαλαιοκρατία καί ἀνατρέψαμε τόν Κερένσκι. Ὀργανώσαμε τήν ἐξουσία τῶν Σοβιέτ. Συντρίψαμε τόν Κολτσάκ καί τό Ντενίκιν. Διώξαμε ἀπό τή χώρα μας τούς ἀγγλο-γάλλους καί ἀμερικάνους ἐπιδρομεῖς. Ὑπερνικήσαμε τό οἰκονομικό ξεχαρβάλωμα. Τέλος, ἀνορθώσαμε τή βιομηχανία μας καί τήν ἀγροτική μας οἰκονομία. Τώρα μπροστά μας μπῆκε ἕνα καινούργιο καθῆκον—τό καθῆκον τῆς ἐκβιομηχάνισης τῆς χώρας μας. Οἱ πιό σοβαρές δυσκολίες ξεπεράστηκαν. Μπορεῖ ἄραγε νά ἀμφιβάλλει κανείς ὅτι θά τά βγάλουμε πέρα καί μ' αὐτό τό καινούργιο καθῆκον, τό καθῆκον τῆς ἐκβιομηχάνισης τῆς χώρας μας; Ἀσφαλῶς δέ μπορεῖ νά ἀμφιβάλλει. Ἀντίθετα, ἔχουμε σήμερα ὅλα τά δεδομένα γιά νά ὑπερνικήσουμε τίς δυσκολίες καί νά ἐφαρμόσουμε στή ζωή τά καινούργια καθήκοντα, πού ἔβαλε μπροστά μας τό 14ο Συνέδριο τοῦ κόμματός μας.

Νά γιατί πιστεύω, σύντροφοι, ὅτι στό νέο μέτωπο τῆς βιομηχανίας θά νικήσουμε στά σίγουρα. (Θυελώδικα χειροκροτήματα).

«Λενινγκράντσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλλου 89, 18 τοῦ Ἀπρίλη 1926.

ΣΤΟ ΣΥΝΤΡΟΦΟ ΚΑΓΚΑΝΟΒΙΤΣ ΚΑΙ ΣΤΑ ΑΛΛΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΠΓ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚ (Μπ.) ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ[53]

Εἶχα μιά συνομιλία μέ τό Σούμσκι. Ἡ συνομιλία κράτησε πολύ, δυό ὧρες καί πάνω. Ξέρετε ὅτι δέν εἶναι ἱκανοποιημένος ἀπό τήν κατάσταση στήν Οὐκρανία. Τούς λόγους τῆς δυσαρέσκειάς του μποροῦμε νά τούς συνοψίσουμε σέ δυό βασικά σημεῖα.

1. Ἔχει τή γνώμη, ὅτι ὁ ἐξουκρανισμός προχωρεῖ βασανιστικά, ὅτι ὁ ἐξουκρανισμός θεωρεῖται ἀγγαρεία πού τήν ἐκπληρώνουν ἀνόρεχτα, πού τήν ἐκπληρώνουν μέ μεγάλη καθυστέρηση. Ἔχει τή γνώμη ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ οὐκρανικοῦ πολιτισμοῦ καί τῆς οὐκρανικῆς διανόησης προχωρεῖ μέ γρήγορους ρυθμούς, καί ὅτι ἄν δέν πάρουμε στά χέρια μας αὐτό τό κίνημα, μπορεῖ νά μᾶς ξεφύγει. Ἔχει τή γνώμη, ὅτι ἐπικεφαλῆς αὐτοῦ τοῦ κινήματος πρέπει νά βρίσκονται ἄνθρωποι, πού νά πιστεύουν στήν ὑπόθεση τοῦ οὐκρανικοῦ πολιτισμοῦ, πού νά ξέρουν καί νά θέλουν νά ξέρουν αὐτό τόν πολιτισμό, πού νά ὑποστηρίζουν καί νά μποροῦν νά ὑποστηρίξουν τό ἀναπτυσσόμενο κίνημα ὑπέρ τοῦ οὐκρανικοῦ πολιτισμοῦ. Ἰδιαίτερα δέν εἶναι ἱκανοποιημένος ἀπό τή στάση τῆς κομματικῆς καί συνδικαλιστικῆς ἡγεσίας τῆς Οὐκρανίας πού φρενάρει, κατά τή γνώμη του, τόν ἐξουκρανισμό. Φρονεῖ ὅτι ἕνα ἀπό τά βασικά σφάλματα τῆς κομματικῆς καί συνδικαλιστικῆς ἡγεσίας εἶναι ὅτι δέν τραβᾶ στήν καθοδήγηση τῆς κομματικῆς καί συνδικαλιστικῆς δουλιᾶς κομμουνιστές πού συνδέονται ἄμεσα μέ τόν οὐκρανικό πολιτισμό. Φρονεῖ ὅτι ὁ ἐξουκρανισμός πρέπει νά ἐφαρμοστεῖ προπαντός στίς γραμμές τοῦ κόμματος καί μέσα στό προλεταριάτο.

2. Φρονεῖ, ὅτι γιά τή διόρθωση αὐτῶν τῶν ἐλλείψεων εἶναι ἀπαραίτητο πρῶτ' ἀπ' ὅλα ν' ἀλλάξει ἡ σύνθεση τῆς κομματικῆς καί σοβιετικῆς ἡγεσίας, μέ τήν ἔννοια τοῦ ἐξουκρανισμοῦ της, ὅτι μόνο μ' αὐτό τόν ὅρο μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ στροφή στό ζήτημα τῶν στελεχῶν μας τῆς Οὐκρανίας πρός τήν πλευρά τοῦ ἐξουκρανισμοῦ. Προτείνει νά προωθηθεῖ στή θέση τοῦ Προέδρου τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Λαοῦ ὁ Γκρινκό, στή θέση τοῦ πολιτικοῦ γραμματέα τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς Οὐκρανίας ὁ Τσουμπάρ, νά καλυτερέψει ἡ σύνθεση τῆς Γραμματείας καί τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου κλπ. Φρονεῖ, ὅτι χωρίς τέτιες ἤ ἄλλες παρόμοιες ἀλλαγές, θά τοῦ εἶναι ἀδύνατο νά δουλέψει στήν Οὐκρανία. Λέει, ὅτι ἄν ἡ ΚΕ ἐπιμένει, εἶναι ἕτοιμος νά γυρίσει πίσω στήν Οὐκρανία καί ἄν ἀκόμα δέν ἀλλάξουν οἱ σημερινές συνθῆκες δουλιᾶς, ὅτι ὅμως εἶναι πεισμένος, πώς δέ θά βγεῖ τίποτε. Ἰδιαίτερα δέν εἶναι εὐχαριστημένος ἀπό τή δουλιά τοῦ Καγκανόβιτς. Ἔχει τή γνώμη ὅτι ὁ Καγκανόβιτς κατόρθωσε νά στρώσει τήν ὀργανωτική-κομματική δουλιά, φρονεῖ ὅμως ὅτι ἡ ὑπεροχή τῶν ὀργανωτικῶν μεθόδων στή δουλιά τοῦ σ. Καγκανόβιτς κάνει ἀδύνατη μιά ὁμαλή δουλιά. Διαβεβαιώνει ὅτι τά ἀποτελέσματα τῆς ὀργανωτικῆς πίεσης πού χρησιμοποιεῖ στή δουλιά του ὁ σ. Καγκανόβιτς, τά ἀποτελέσματα τῆς μεθόδου τοῦ παραγκωνισμοῦ τῶν ἀνώτατων σοβιετικῶν ἱδρυμάτων καί τῶν καθοδηγητῶν αὐτῶν τῶν ἱδρυμάτων—θά ἐκδηλωθοῦν στό ἄμεσο μέλλον,

καί δέν έγγυάται ότι τά άποτελέσματα αύτά δέ θά πάρουν τή μορφή σοβαρής σύγκρουσης.

Ή γνώμη μου πάνω σ' αύτό τό ζήτημα.

1. Στίς δηλώσεις τοϋ Σούμσκι σχετικά μέ τό πρώτο σημεΐο ύπάρχουν όρισμένες σωστές σκέψεις. Είναι σωστό ότι στήν Ούκρανία άρχισε καί άναπτύσσεται ένα πλατύ κίνημα ύπέρ τοϋ ούκρανικοϋ πολιτισμοϋ καί τής ούκρανικής κοινωνικής ζωής. Είναι σωστό, ότι δέν έπιτρέπεται σέ καμιά περίπτωση νά έγκαταλειφθεΐ τό κίνημα αύτό στά χέρια στοιχείων ξένων σέ μάς. Είναι σωστό ότι ολόκληρη σειρά κομμουνιστές τής Ούκρανίας δέν καταλαβαίνουν τό νόημα καί τή σημασία αύτοϋ τοϋ κινήματος καί γι' αύτό δέν παίρνουν μέτρα γιά νά τό κερδίσουν. Είναι σωστό, ότι πρέπει νά γίνει στροφή στά κομματικά καί τά σοβιετικά μας στελέχη, πού είναι άκόμα διαποτισμένα μέ τό πνεϋμα τής ειρωνίας καί τοϋ σκεπτικισμοϋ άπέναντι στόν ούκρανικό πολιτισμό καί τήν ούκρανική κοινωνική ζωή. Είναι σωστό ότι πρέπει νά γίνει προσεχτική έπιλογή καί νά δημιουργηθοϋν στελέχη, ικανά νά πάρουν στά χέρια τους τό νέο κίνημα τής Ούκρανίας. Όλα αύτά είναι σωστά. Ό Σούμσκι όμως κάνει έδώ τουλάχιστο δυό σοβαρά λάθη:

Πρώτο. Συγχέει τόν έξουκρανισμό τοϋ κομματικοϋ μηχανισμοϋ καί τών άλλων μηχανισμών μας μέ τόν έξουκρανισμό τοϋ προλεταριάτου. Μπορούμε καί πρέπει νά έξουκρανίσουμε, άκολουθώντας όρισμένους ρυθμούς, τόν κομματικό, κρατικό καί τούς άλλους μηχανισμούς μας πού έξυπηρετοϋν τόν πληθυσμό. Δέ μπορούμε όμως νά έξουκρανίσουμε άπό τά πάνω τό προλεταριάτο. Δέ μπορούμε νά **έξαναγκάσουμε** τίς ρωσικές έργατικές μάζες νά άπαρνηθοϋν τή ρωσική γλώσσα καί τό ρωσικό πολιτισμό καί νά άναγνωρίσουν σάν δικό τους πολιτισμό τόν ούκρανικό, σάν δική τους γλώσσα τήν ούκρανική. Αύτό έρχεται

σέ άντίθεση μέ τήν άρχή τής έλεύθερης άνάπτυξης τών έθνοτήτων. Αύτό δέ θά ήταν έθνική έλευθερία, άλλά μιά ιδιότυπη μορφή έθνικής καταπίεσης. Είναι άναμφισβήτητο, ότι ή σύνθεση τοϋ ούκρανικοϋ προλεταριάτου θά άλλάζει όσο θά άναπτύσσεται βιομηχανικά ή Ούκρανία, όσο θά έχουμε είσροή στή βιομηχανία ούκρανών έργατών άπό τά γύρω χωριά. Είναι άναμφισβήτητο ότι ή σύνθεση τοϋ ούκρανικοϋ προλεταριάτου θά έξουκρανίζεται, όπως άκριβώς ή σύνθεση τοϋ προλεταριάτου λχ. τής Λετονίας καί τής Ούγγαρίας, πού ένώ είχε άλλοτε γερμανικό χαρακτήρα, άρχισε άργότερα νά έκλετονίζεται καί νά έξουγγαρίζεται. Τό προτσές όμως αύτό είναι μακρόχρονο, στοιχειακό, φυσιολογικό. Νά προσπαθείς νά ύποκαταστήσεις αύτό τό στοιχειακό προτσές μ' ένα βίαιο έξουκρανισμό τοϋ προλεταριάτου άπό τά πάνω σημαίνει νά έφαρμόζεις μιά ούτοπική καί έπιζήμια πολιτική, πού μπορεΐ νά προκαλέσει άντιουκρανικό σωβινισμό στά μή ούκρανικά στρώματα τοϋ προλεταριάτου τής Ούκρανίας. Μοϋ φαίνεται ότι ό Σούμσκι δέν καταλαβαίνει σωστά τόν έξουκρανισμό καί δέν παίρνει ύπόψη του τόν τελευταΐο αύτό κίνδυνο.

Δεύτερο. Ό Σούμσκι, ένώ ύπογραμμίζει πολύ σωστά τό θετικό χαρακτήρα τοϋ νέου κινήματος στήν Ούκρανία ύπέρ τοϋ ούκρανικοϋ πολιτισμοϋ καί τής ούκρανικής κοινωνικής ζωής, δέ βλέπει ώστόσο τίς κακές πλευρές αύτοϋ τοϋ κινήματος. Ό Σούμσκι δέ βλέπει ότι στήν περίπτωση πού θά είναι άδύνατα τά βασικά κομμουνιστικά στελέχη τής Ούκρανίας, τό κίνημα αύτό μπορεΐ, καθοδηγούμενο τίς περισσότερες φορές άπό μή κομμουνιστές διανοούμενους, νά πάρει έδώ κι έκεΐ χαρακτήρα πάλης γιά τήν άποξένωση τοϋ ούκρανικοϋ πολιτισμοϋ καί τής ούκρανικής κοινωνικής ζωής άπό τόν πανσοβιετικό πολιτισμό καί τήν πανσοβιετική κοινωνική ζωή, χαρακτήρα πάλης ένάντια στή

«Μόσχα» γενικά, ἐνάντια στούς ρώσους γενικά, ἐνάντια στό ρωσικό πολιτισμό καί τήν ἀνώτατη κατάχτησή του—τό λενινισμό. Δέ χρειάζεται ν' ἀποδείξω πώς ἕνας τέτιος κίνδυνος γίνεται ὁλοένα καί πιό ρεαλιστικός στήν Οὐκρανία. Θά ἤθελα μόνο νά πῶ, ὅτι ἀπό τέτιες ἀδυναμίες δέν εἶναι ἀπαλλαγμένοι ἀκόμα καί μερικοί οὐκρανοί κομμουνιστές. Ἐννοῶ τή γνωστή σέ ὅλους σας περίπτωση τοῦ ἄρθρου τοῦ γνωστοῦ κομμουνιστῆ Χβιλεβόι πού δημοσιεύτηκε στόν οὐκρανικό τύπο. Οἱ ἀπαιτήσεις τοῦ Χβιλεβόι γιά τόν «ἄμεσο ἀπορωσισμό τοῦ προλεταριάτου» τῆς Οὐκρανίας, ἡ γνώμη του ὅτι «ἡ οὐκρανική ποίηση πρέπει νά ξεφύγει ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα ἀπό τή ρωσική λογοτεχνία, ἀπό τό στύλ τῆς λογοτεχνίας αὐτῆς», ἡ δήλωσή του ὅτι «οἱ ἰδέες τοῦ προλεταριάτου μᾶς εἶναι γνωστές καί χωρίς τή μοσχοβίτικη τέχνη», οἱ ἐνθουσιασμοί του γιά κάποιο ρόλο μεσία πού θά παίξει ἡ «νεαρή» οὐκρανική διανόηση, ἡ γελοία καί μή μαρξιστική προσπάθειά του ν' ἀποσπάσει τόν πολιτισμό ἀπό τήν πολιτική—ὅλα αὐτά καί ἄλλα παρόμοια πού βγαίνουν ἀπό τό στόμα ἑνός οὐκρανοῦ κομμουνιστῆ ἀντηχοῦν σήμερα (καί δέ μπορεῖ νά μήν ἀντηχοῦν!) περισσότερο ἀπό παράξενα. Τή στιγμή πού οἱ προλετάριοι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καί τά κομμουνιστικά τους κόμματα εἶναι γεμάτα συμπάθεια πρός τή «Μόσχα», αὐτή τήν ἀκρόπολη τοῦ διεθνοῦς ἐπαναστατικοῦ κινήματος καί τοῦ λενινισμοῦ, τή στιγμή πού οἱ προλετάριοι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης κοιτάζουν μέ θαυμασμό τή σημαία πού κυματίζει στή Μόσχα, ὁ οὐκρανός κομμουνιστής Χβιλεβόι δέ βρίσκει νά πεῖ τίποτε ἄλλο ὑπέρ τῆς «Μόσχας», ἐκτός ἀπό τό νά καλεῖ τούς οὐκρανούς παράγοντες νά φύγουν ἀπό τή «Μόσχα» «ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα». Καί αὐτό λέγεται διεθνισμός! Τί νά πεῖ κανείς γιά τούς ἄλλους οὐκρανούς διανοούμενους

πού δέν ἀνήκουν στό κομμουνιστικό στρατόπεδο, ὅταν οἱ κομμουνιστές ἀρχίζουν νά μιλᾶνε καί ὄχι μόνο νά μιλᾶνε ἀλλά καί νά γράφουν στό σοβιετικό μας τύπο μέ τή γλώσσα τοῦ Χβιλεβόι; Ὁ Σούμσκι δέν καταλαβαίνει, ὅτι μόνο παλαίβοντας ἐνάντια στίς ἀκρότητες τοῦ Χβιλεβόι μέσα στίς γραμμές τῶν κομμουνιστῶν, μποροῦμε νά πάρουμε στά χέρια μας τό νέο κίνημα τῆς Οὐκρανίας ὑπέρ τοῦ οὐκρανικοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ Σούμσκι δέν καταλαβαίνει ὅτι μόνο στήν πάλη ἐνάντια σέ τέτιες ἀκρότητες μποροῦμε νά μετατρέψουμε τόν ἀναπτυσσόμενο οὐκρανικό πολιτισμό καί τήν οὐκρανική κοινωνική ζωή σέ σοβιετικό πολιτισμό καί σέ σοβιετική κοινωνική ζωή.

2. Ὁ Σούμσκι ἔχει δίκιο, ὅταν ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ ἡγετική μερίδα τῆς Οὐκρανίας (κομματική καί ἄλλη) πρέπει νά γίνει οὐκρανική. Κάνει ὅμως λάθος σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τούς ρυθμούς. Κι αὐτό εἶναι σήμερα τό κυριότερο. Ξεχνᾶ ὅτι γιά τήν ὥρα δέν ἐπαρκοῦν γι' αὐτή τή δουλιά τά καθαρά οὐκρανικά μαρξιστικά στελέχη. Ξεχνᾶ ὅτι τέτια στελέχη δέ μποροῦν νά δημιουργηθοῦν τεχνητά. Ξεχνᾶ ὅτι τέτια στελέχη μποροῦν νά δημιουργηθοῦν μόνο στήν πορεία τῆς δουλειᾶς, ὅτι γι' αὐτό χρειάζεται χρόνος... Τί σημαίνει νά προωθήσεις σήμερα τόν Γκρινκό στή θέση τοῦ Προέδρου τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Λαοῦ; Πῶς θά τό ἐκτιμήσουν αὐτό τό κόμμα στό συνολό του καί τά κομματικά στελέχη ἰδιαίτερα; Δέ θά τό ἐξηγήσουν τάχα ὅτι ἀκολουθοῦμε γραμμή μείωσης τοῦ εἰδικοῦ βάρους τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Λαοῦ; Γιατί δέ μποροῦμε νά κρύψουμε ἀπό τό κόμμα, ὅτι ἡ κομματική καί ἡ ἐπαναστατική ἡλικία τοῦ Γκρινκό εἶναι πολύ μικρότερη ἀπό τήν κομματική καί τήν ἐπαναστατική ἡλικία τοῦ Τσουμπάρ. Μποροῦμε ἄραγε τώρα, στή σημερινή περίοδο πού ἀναζωογονοῦνται τά Σοβιέτ καί ἀνεβαίνει τό εἰδικό

βάρος τῶν σοβιετικῶν ὀργάνων, νά δεχθοῦμε νά κάνουμε ἕνα τέτιο βῆμα; Δέ θἄναι ἄραγε καλύτερο, καί πρός τό συμφέρον τῆς ὑπόθεσης καί πρός τό συμφέρον τοῦ Γκρινκό, νά παραιτηθοῦμε γιά τήν ὥρα ἀπό παρόμοια σχέδια; Ἐγώ εἶμαι ὑπέρ τῆς ἄποψης νά ἐνισχυθεῖ μέ ουκρανικά στοιχεῖα ἡ σύνθεση τῆς Γραμματείας καί τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς Οὐκρανίας, καθώς καί ἡ Σοβιετική ἡγεσία. Δέ μπορεῖ ὅμως καί νά παρουσιάζει κανείς τά πράγματα ὅτι στά καθοδηγητικά ὄργανα τοῦ κόμματος καί τῶν Σοβιέτ δέν ὑπάρχουν τάχα οὐκρανοί. Καί ὁ Σκρίπνικ, καί ὁ Ζατόνσκι, καί ὁ Τσουμπάρ, καί ὁ Πετρόφσκι, καί ὁ Γκρινκό, καί ὁ Σούμσκι, μήπως δέν εἶναι οὐκρανοί; Τό λάθος τοῦ Σούμσκι εἶναι ὅτι, ἐνῶ ἔχει σωστή προοπτική, δέν παίρνει ὑπόψη του τούς ρυθμούς. Καί οἱ ρυθμοί σήμερα εἶναι τό κυριότερο.

Μέ κομμουνιστικούς χαιρετισμούς

Ι. Στάλιν

26/4/1926

Δημοσιεύεται ὁλόκληρο γιά πρώτη φορά.

Η ΑΓΓΛΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΩΝΙΑΣ

Ἔκθεση στή συγκέντρωση τῶν ἐργατῶν τῶν κεντρικῶν μηχανοστασίων τῶν σιδηροδρόμων τῆς Τιφλίδας 8 τοῦ Ἰούνη 1926

Σύντροφοι! Ἐπιτρέψτε μου νά σᾶς κάνω μιά ἀνακοίνωση γιά τήν κατάσταση στήν Ἀγγλία σέ σχέση μέ τήν ἀπεργία [54] καί γιά τά τελευταῖα γεγονότα τῆς Πολωνίας [55], ἀνακοίνωση πού ὁ σ. Τσχέιτζε πού προεδρεύει ἐδῶ εἶχε τήν εὐαρέσκεια νά τήν ὀνομάσει ἔκθεση, πού ὅμως λόγω τῆς συντομίας της δέ μποροῦμε νά τήν ὀνομάσουμε ἀλλιῶς παρά μόνο ἀνακοίνωση.

ΤΙ ΗΤΑΝ ΕΚΕΙΝΟ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΕΣΕ ΤΗΝ ΑΠΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ

Τό πρῶτο ἐρώτημα ἀφορᾶ τίς αἰτίες πού προκάλεσαν τήν ἀπεργία στήν Ἀγγλία. Πῶς μπόρεσε νά συμβεῖ ἡ Ἀγγλία, ἡ χώρα αὐτή τῆς καπιταλιστικῆς ἰσχῆς καί τῶν χωρίς προηγούμενο συμβιβασμῶν, νά μετατραπεῖ τόν τελευταῖο καιρό σέ πεδίο τῶν πιό μεγάλων κοινωνικῶν συγκρούσεων; Πῶς μπόρεσε νά συμβεῖ ἡ «μεγάλη Ἀγγλία», «ἡ θαλασσοκράτειρα», νά μετατραπεῖ σέ χώρα τῆς γενικῆς ἀπεργίας;

Θά ἤθελα νά σημειώσω μιά σειρά περιστατικά, πού καθόρισαν τό ἀναπόφευκτο τῆς γενικῆς ἀπεργίας στήν

'Αγγλία. Δέν ἦρθε ἀκόμα ἡ στιγμή γιά νά δοθεῖ μιά ἐξαντλητική ἀπάντηση στό παραπάνω ἐρώτημα. Μποροῦμε ὅμως καί πρέπει νά σημειώσουμε ὁρισμένα ἀποφασιστικά γεγονότα, πού ἔκαναν ἀναγκαία τήν ἀπεργία. 'Από τά γεγονότα αὐτά θά μπορούσαμε νά σημειώσουμε σάν κύρια τέσσερα.

Π ρ ῶ τ ο. Παλιότερα ἡ 'Αγγλία κατεῖχε μονοπωλιακή θέση ἀνάμεσα σέ μιά σειρά καπιταλιστικά κράτη. Ἔχοντας κάτω ἀπό τήν κατοχή της ὁλόκληρη σειρά τεράστιες ἀποικίες καί διαθέτοντας ὑποδειγματική γιά κεῖνο τόν καιρό βιομηχανία, μποροῦσε νά παρουσιάζεται σάν «παγκόσμια φάμπρικα» καί νά ἀποκομίζει τεράστια ὑπερκέρδη. Ἦταν μιά περίοδος «εἰρήνης καί εὐημερίας» γιά τήν 'Αγγλία. Τό κεφάλαιο ἀποκόμιζε ὑπερκέρδη. Ὁρισμένα ψίχουλα ἀπ' τά ὑπερκέρδη αὐτά ἔπεφταν στό μερτικό τῶν κορυφῶν τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, οἱ ἡγέτες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς 'Αγγλίας δαμάζονταν βαθμιαῖα ἀπό τό κεφάλαιο καί οἱ συγκρούσεις ἀνάμεσα στό κεφάλαιο καί τήν ἐργασία λύνονταν συνήθως μέ συμβιβασμούς.

Ἡ παραπέρα ὅμως ἀνάπτυξη τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ καί ἰδιαίτερα ἡ ἀνάπτυξη τῆς Γερμανίας, τῆς 'Αμερικῆς καί ἐν μέρει τῆς 'Ιαπωνίας, πού ἐμφανίστηκαν σάν συναγωνιστές τῆς 'Αγγλίας στήν παγκόσμια ἀγορά, ὑπόσκαψαν ὥς τά θεμέλια τήν παλιά μονοπωλιακή θέση τῆς 'Αγγλίας. Ὁ πόλεμος καί ἡ μεταπολεμική κρίση κατάφεραν ἕνα ἀκόμα ἀποφασιστικό χτύπημα στή μονοπωλιακή θέση τῆς 'Αγγλίας. Τά ὑπερκέρδη λιγόστεψαν, τά ψίχουλα πού ἔπεφταν στό μερτικό τῶν ἐργατικῶν ἡγετῶν τῆς 'Αγγλίας ἄρχισαν νά ἐξαντλοῦνται. Ἄρχισαν ὅλο καί πιό συχνά ν' ἀκούγονται φωνές ὅτι πέφτει τό βιωτικό ἐπίπεδο τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς 'Αγγλίας. Ἡ περίοδος «εἰρήνης καί εὐημερίας» ἀντικαταστάθηκε ἀπό μιά περίοδο

συγκρούσεων, λοκάουτ καί ἀπεργιῶν. Ὁ ἄγγλος ἐργάτης ἄρχισε νά τραβᾶ πρός τ' ἀριστερά καί νά καταφεύγει ὅλο καί πιό συχνά στή μέθοδο τῆς ἀνοιχτῆς πάλης ἐνάντια στό κεφάλαιο.

Δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβουμε ὅτι μέ μιά τέτια κατάσταση πραγμάτων ἡ βίαιη ἀποστροφή τῶν ἰδιοχτητῶν τῶν ἀνθρακωρυχείων τῆς 'Αγγλίας, πού ἐκφράστηκε μέ τήν ἀπειλή λοκάουτ δέ μποροῦσε νά μείνει χωρίς ἀπάντηση ἀπό μέρους τῶν ἀνθρακωρύχων.

Δ ε ύ τ ε ρ ο. Τό δεύτερο περιστατικό εἶναι ἡ ἀποκατάσταση τῶν διεθνῶν δεσμῶν ἀγορᾶς καί ἡ ὄξυνση, σέ σχέση μ' αὐτό, τῆς πάλης τῶν κεφαλαιοκρατικῶν ὁμάδων γιά ἀγορές. Χαρακτηριστικό τῆς μεταπολεμικῆς κρίσης εἶναι ὅτι ἔκοψε σχεδόν ὅλους τούς δεσμούς τῆς παγκόσμιας ἀγορᾶς μέ τά καπιταλιστικά κράτη καί τούς ἀντικατάστησε μ' ἕνα χάος στίς σχέσεις. Σήμερα τό χάος αὐτό, ὕστερα ἀπό τήν προσωρινή σταθεροποίηση τοῦ κεφαλαίου, ὑποχωρεῖ σέ δεύτερη μοίρα καί οἱ παλιοί δεσμοί τῆς παγκόσμιας ἀγορᾶς ἀποκαθίστανται βαθμιαῖα: Ἄν πρίν ἀπό μερικά χρόνια τό ζήτημα πού ἔμπαινε ἦταν ν' ἀνορθωθοῦν οἱ φάμπρικες καί τά ἐργοστάσια καί νά τραβηχτοῦν ἐργάτες στή δουλιά γιά τό κεφάλαιο, σήμερα τό ζήτημα πού μπαίνει εἶναι νά ἐξασφαλιστοῦν ἀγορές καί πρῶτες ὕλες γιά τίς φάμπρικες καί τά ἐργοστάσια πού ἀνορθώθηκαν. Σέ σχέση μ' αὐτό ὁ ἀγώνας γιά τίς ἀγορές ὀξύνθηκε μέ νέα ἔνταση. Στόν ἀγώνα αὐτόν βγαίνει κερδισμένη ἐκείνη ἡ ὁμάδα κεφαλαιοκρατῶν καί κεῖνο τό καπιταλιστικό κράτος πού διαθέτει φτηνότερα ἐμπορεύματα κι ἀνώτερη τεχνική. Καί στήν ἀγορά σήμερα ἐμφανίζονται νέες δυνάμεις: ἡ 'Αμερική, ἡ Γαλλία, ἡ 'Ιαπωνία, ἡ Γερμανία, οἱ κτήσεις τῆς 'Αγγλίας, οἱ ἀποικίες τῆς 'Αγγλίας, πού τόν καιρό τοῦ πολέμου μπόρεσαν ν' ἀναπτύ-

ξουν τή βιομηχανία τους καί πού άγωνίζονται σήμερα γιά τήν κατάχτηση άγορῶν. Εἶναι φυσικό ὅτι ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά ἔγινε σήμερα ἀδύνατη ἡ εὔκολη ἀποκόμιση κερδῶν ἀπό τίς ἐξωτερικές ἀγορές, ὅπου ἀπό παλιά κατάφευγε ἡ Ἀγγλία. Ἡ παλιά ἀποικιακή μέθοδος τῆς μονοπωλιακῆς καταλήστευσης τῶν ἀγορῶν καί τῶν πηγῶν πρώτων ὑλῶν ἔμελλε νά παραχωρήσει τή θέση της στή νέα μέθοδο κατάχτησης τῶν ἀγορῶν μέ φτηνά ἐμπορεύματα. Σ' αὐτό ὀφείλεται ἡ τάση τοῦ ἀγγλικοῦ κεφαλαίου νά περιορίσει τήν παραγωγή ἤ, ἐν πάσῃ περιπτώσει, νά μή τήν αὐξήσει στό σύνολό της. Σ' αὐτό ὀφείλεται ἡ πολυάριθμη στρατιά τῶν ἀνέργων τῆς Ἀγγλίας, πού ἀποτελεῖ μόνιμο φαινόμενο τῶν τελευταίων χρόνων. Σ' αὐτό ὀφείλεται ἡ ἀπειλή τῆς ἀνεργίας, πού ἐκνευρίζει τούς ἐργάτες τῆς Ἀγγλίας καί τούς προδιαθέτει γιά μαχητικούς ἀγῶνες. Σ' αὐτό ὀφείλεται ἡ κεραυνοβόλα ἐπίδραση πού εἶχε στούς ἐργάτες γενικά καί στούς ἀνθρακωρύχους ἰδιαίτερα ἡ ἀπειλή τοῦ λοκάουτ.

Τρίτο. Τό τρίτο περιστατικό εἶναι ἡ ἐπιδίωξη τοῦ ἀγγλικοῦ κεφαλαίου νά πετύχει ἐλάττωση τοῦ κόστους παραγωγῆς τῶν προϊόντων τῆς ἀγγλικῆς βιομηχανίας καί νά φτηνήνει τά ἐμπορεύματα σέ βάρος τῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ἀγγλίας. Δέ μπορεῖ νά θεωρηθεῖ τυχαῖο τό γεγονός ὅτι στόχος τοῦ βασικοῦ χτυπήματος ἦταν στήν προκειμένη περίπτωση οἱ ἀνθρακωρύχοι. Τό ἀγγλικό κεφάλαιο ἐπιτέθηκε ἐνάντια στούς ἀνθρακωρύχους, ὄχι μόνο γιατί ἡ βιομηχανία κάρβουνου εἶναι ἄσχημα ἐξοπλισμένη ἀπό τεχνική ἄποψη καί ἔχει ἀνάγκη ἀπό «συστηματοποίηση» ἀλλά προπαντός γιατί οἱ ἀνθρακωρύχοι ἦταν πάντα καί παραμένουν μέχρι καί σήμερα τό πρωτοπόρο τμῆμα τοῦ ἀγγλικοῦ προλεταριάτου. Ἡ στρατηγική τοῦ ἀγγλικοῦ κεφαλαίου ἦταν νά χαλιναγωγήσει τό

πρωτοπόρο αὐτό τμῆμα, νά ἐλαττώσει τό μεροκάματο καί νά αὐξήσει τίς ὧρες ἐργασίας μέ σκοπό, ἀφοῦ ξεμπερδέψει μέ τό βασικό αὐτό τμῆμα, νά σφίξει μετά καί τά ἄλλα τμήματα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Σ' αὐτό ὀφείλεται ὁ ἡρωισμός μέ τόν ὁποῖο διεξάγουν τήν ἀπεργία τους οἱ ἄγγλοι ἀνθρακωρύχοι. Σ' αὐτό ὀφείλεται ἡ χωρίς προηγούμενο ἀπόφαση τῶν ἄγγλων ἐργατῶν νά ὑποστηρίξουν τούς ἀνθρακωρύχους μέ τή γενική ἀπεργία.

Τέταρτο. Τό τέταρτο περιστατικό εἶναι ἡ κυριαρχία τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος στήν Ἀγγλία, τοῦ κόμματος πού εἶναι ὁ πιό ἀπαίσιος ἐχθρός τῆς ἐργατικῆς τάξης. Δέ χωράει οὔτε συζήτηση ὅτι ὁποιαδήποτε ἄλλη ἀστική κυβέρνηση θά ἔκανε βασικά τό ἴδιο πού κάνει καί ἡ κυβέρνηση συντηρητικῶν γιά νά καταπνίξει τήν πάλη τῆς ἐργατικῆς τάξης. Εἶναι ὅμως ἐπίσης ἀναμφισβήτητο καί ὅτι μόνο τέτιοι ὁρκισμένοι ἐχθροί τῆς ἐργατικῆς τάξης, ὅπως εἶναι οἱ συντηρητικοί, μποροῦσαν νά κάνουν μέ τόση εὐκολία καί κυνικότητα τήν πρωτοφανέρωτη πρόκληση σέ ὁλάκερη τήν ἐργατική τάξη τῆς Ἀγγλίας, πού ἔκαναν οἱ συντηρητικοί, προβάλλοντας τήν ἀπειλή τοῦ λοκάουτ. Πρέπει νά θεωροῦμε σήμερα ἀπόλυτα ἀποδειγμένο, ὅτι τό συντηρητικό κόμμα τῆς Ἀγγλίας ὄχι μόνο ἤθελε τό λοκάουτ καί τήν ἀπεργία, ἀλλά καί ἑτοιμαζόταν γι' αὐτά σχεδόν ἕνα χρόνο. Ἀνάβαλε τήν ἐπίθεση κατά τῶν ἀνθρακωρύχων τόν Ἰούλη τοῦ περασμένου χρόνου, γιατί εἶχε τή γνώμη ὅτι ἡ στιγμή ἦταν ἀκατάλληλη. Ὅμως, σέ ὅλη αὐτή τήν περίοδο ἑτοιμαζόταν, συγκεντρώνοντας ἀποθέματα κάρβουνου, ὀργανώνοντας ἀπεργοσπάστες, προπαρασκευάζοντας ἀνάλογα τήν κοινή γνώμη γιά νά χτυπήσει τούς ἀνθρακωρύχους φέτος τόν Ἀπρίλη. Μόνο τό κόμμα τῶν συντηρητικῶν μποροῦσε νά κάνει μιά τέτια ὕπουλη ἐνέργεια.

Τό κόμμα τῶν συντηρητικῶν τρύπωσε στήν κυβέρνη-

ση χάρη στά πλαστά ντοκουμέντα καί τίς προβοκάτσιες. Ἀπό τήν πρώτη κιόλας μέρα, πού ἀνέβηκε στήν ἐξουσία, ἐπιτέθηκε ἐνάντια στήν Αἴγυπτο, χρησιμοποιώντας ὅλα τά μέσα τῆς πρόκλησης. Συμπληρώνεται κιόλας χρόνος ἀπό τότε πού διεξάγει ἀνοιχτό πόλεμο ἐνάντια στόν κινέζικο λαό, καταφεύγοντας στά δοκιμασμένα μέσα τῶν ἀποικιακῶν μεθόδων ληστείας καί καταπίεσης. Δέ σταματάει μπροστά σέ κανένα μέσο γιά νά κάνει ἀδύνατη τήν προσέγγιση τῶν λαῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης μέ τούς λαούς τῆς Μεγάλης Βρετανίας, καί προετοιμάζει σιγά-σιγά τά στοιχεῖα γιά μιά ἐνδεχόμενη ἐπέμβαση. Τώρα τό κόμμα αὐτό ἐπιτίθεται ἐνάντια στήν ἐργατική τάξη τῆς ἴδιας τῆς χώρας του, προετοιμάζοντας αὐτή τήν ἐπίθεση ἕνα ὁλόκληρο χρόνο μέ ζῆλο, ἄξιο γιά μιά καλύτερη ὑπόθεση. Τό κόμμα τῶν συντηρητικῶν δέ μπορεῖ νά ζήσει χωρίς συγκρούσεις στό ἐσωτερικό καί στό ἐξωτερικό τῆς Ἀγγλίας. Μπορεῖ μήπως ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά νά ἀπορεῖ κανείς γιατί οἱ ἄγγλοι ἐργάτες ἀπάντησαν στό χτύπημα μέ χτύπημα;

Αὐτά εἶναι σέ βασικές γραμμές τά περιστατικά πού καθόρισαν τό ἀναπόφευχτο τῆς ἀπεργίας στήν Ἀγγλία.

ΓΙΑΤΙ ΑΠΟΤΥΧΕ Η ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

Ἡ γενική ἀπεργία τῆς Ἀγγλίας ἀπότυχε ἐξαιτίας μιᾶς σειρᾶς περιστατικῶν, ἀπό τά ὁποῖα θά ἔπρεπε νά σημειώσουμε τουλάχιστο τά παρακάτω:

Πρῶτο. Οἱ ἄγγλοι κεφαλαιοκράτες καί τό κόμμα τῶν συντηρητικῶν, ὅπως τόδειξε ἡ πορεία τῆς ἀπεργίας, ἀποδείχτηκαν γενικά πιό ἔμπειροι, πιό ὀργανωμένοι καί πιό ἀποφασιστικοί καί γι' αὐτό καί πιό δυνατοί ἀπ' ὅ,τι οἱ

ἄγγλοι ἐργάτες καί οἱ καθοδηγητές τους πού τούς ἐκπροσωποῦσαν, τό Γενικό Συμβούλιο καί τό λεγόμενο Ἐργατικό κόμμα. Οἱ καθοδηγητές τῆς ἐργατικῆς τάξης δέ στάθηκαν στό ὕψος τῶν καθηκόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Δεύτερο. Οἱ ἄγγλοι κεφαλαιοκράτες καί τό κόμμα τῶν συντηρητικῶν ὑποδέχτηκαν τή μεγαλειώδικη κοινωνική σύγκρουση πάνοπλοι καί πανέτοιμοι, ἐνῶ οἱ ἡγέτες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ἀγγλίας αἰφνιδιάστηκαν ἀπό τό λοκάουτ τῶν ἰδιοχτητῶν τῶν ἀνθρακωρυχείων καί δέν ἔκαναν ἤ σχεδόν δέν ἔκαναν καμιά προπαρασκευαστική δουλιά. Πρέπει ἀκόμα νά σημειωθεῖ ὅτι ὄχι περισσότερο ἀπό μιά βδομάδα πρίν ἀπό τή σύγκρουση, οἱ ἡγέτες τῆς ἐργατικῆς τάξης ἐκφράζανε τήν πεποίθησή τους ὅτι ἡ σύγκρουση δέν πρόκειται νά γίνει.

Τρίτο. Τό ἐπιτελεῖο τῶν καπιταλιστῶν, τό κόμμα τῶν συντηρητικῶν, διεξήγαγε τόν ἀγώνα μέ συνοχή καί ὀργάνωση καταφέροντας χτυπήματα στά ἀποφασιστικά σημεῖα τοῦ ἀγώνα, ἐνῶ τό ἐπιτελεῖο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, τό Γενικό Συμβούλιο τῶν συνδικάτων καί ἡ «πολιτική ἐπιτροπή» του—τό Ἐργατικό κόμμα—ἀποδείχτηκε ὅτι ἔχασαν τό ἠθικό τους καί ὅτι εἶχαν ἀποσυντεθεῖ. Ὅπως εἶναι γνωστό, οἱ κυριότεροι ἄνθρωποι αὐτοῦ τοῦ ἐπιτελείου ἀποδείχτηκαν εἴτε ἀνοιχτοί προδότες τῶν ἀνθρακωρύχων καί γενικά τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ἀγγλίας (Τόμας, Χέντερσον, Μακντόναλντ καί Σία), εἴτε χωρίς χαρακτήρα συνοδοιπόροι αὐτῶν τῶν προδοτῶν, πού φοβοῦνταν τόν ἀγώνα καί πολύ περισσότερο τή νίκη τῆς ἐργατικῆς τάξης (Πέρσελ, Χίξ καί λοιποί).

Μπορεῖ νά μπεῖ τό ἐρώτημα: πῶς μπόρεσε νά συμβεῖ τό ἰσχυρό προλεταριάτο τῆς Ἀγγλίας, πού διεξήγαγε τόν ἀγώνα μέ ἀπαράμιλλο ἡρωισμό, νά βρεθεῖ μέ ἀρχηγούς εἴτε πουλημένους, εἴτε δειλούς, εἴτε ἁπλῶς ἀνθρώ-

πους χωρίς χαρακτήρα. Αὐτό εἶναι ζήτημα μεγάλης σημασίας. Οἱ ἡγέτες αὐτοί δέν ἐμφανίστηκαν διαμιᾶς. Δημιουργήθηκαν μέσα ἀπ' τό ἐργατικό κίνημα, πέρασαν μιά ὁρισμένη σχολή διαπαιδαγώγησης τῶν ἐργατικῶν ἡγετῶν τῆς Ἀγγλίας, τή σχολή τῆς περιόδου πού τό ἀγγλικό κεφάλαιο, συσωρεύοντας ὑπερκέρδη, μποροῦσε νά φέρνεται μέ φιλοφροσύνη ἀπέναντι στούς ἐργατικούς ἡγέτες καί νά τούς χρησιμοποιεῖ γιά συμβιβασμούς μέ τήν ἐργατική τάξη τῆς Ἀγγλίας, ἐνῶ παράλληλα οἱ ἡγέτες αὐτοί τῆς ἐργατικῆς τάξης συνδεμένοι μέ τήν ἀστική τάξη, ὅσον ἀφορᾶ τόν τρόπο ζωῆς καί τήν κοινωνική τους θέση, ξέκοβαν ἀπό τίς ἐργατικές μάζες, τούς γύριζαν τίς πλάτες καί ἔπαυαν νά τίς καταλαβαίνουν. Εἶναι τέτιοι ἡγέτες τῆς ἐργατικῆς τάξης, πού τούς ἔχει τυφλώσει ἡ λάμψη τοῦ καπιταλισμοῦ, πού τούς ἔχει πνίξει μέ ὅλο της τό βάρος ἡ δύναμη τοῦ κεφαλαίου, καί πού ὀνειρεύονται νά «ἀνεβοῦν στήν καλή κοινωνία» καί νά μποῦνε στήν κατηγορία τῶν «εὔπορων ἀνθρώπων». Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι αὐτοί οἱ, μέ τό συμπάθειο, ἡγέτες ἀποτελοῦν ἀντίλαλο τοῦ παρελθόντος, πού δέν ἀνταποκρίνεται πιά στήν καινούργια κατάσταση. Εἶναι ἀναμφισβήτητο, ὅτι μέ τόν καιρό θ' ἀναγκαστοῦν νά παραχωρήσουν τή θέση τους σέ καινούργιους ἡγέτες, πού νά ἀνταποκρίνονται στό μαχητικό πνεῦμα καί τόν ἡρωισμό τοῦ ἀγγλικοῦ προλεταριάτου. Εἶχε δίκιο ὁ Ἔνγκελς ὅταν ὀνόμαζε τούς ἡγέτες αὐτούς ἀστοποιημένους ἀρχηγούς τῆς ἐργατικῆς τάξης [56].

Τέταρτο. Τό ἐπιτελεῖο τοῦ ἀγγλικοῦ καπιταλισμοῦ, τό κόμμα τῶν συντηρητικῶν, καταλάβαινε, ὅτι ἡ μεγαλειώδικη ἀπεργία τῶν ἄγγλων ἐργατῶν εἶναι γεγονός τεράστιας πολιτικῆς σπουδαιότητας, ὅτι ἐνάντια σέ μιά τέτια ἀπεργία μπορεῖ νά διεξαχθεῖ σοβαρός ἀγώνας μόνο μέ μέσα πολιτικοῦ χαρακτήρα, ὅτι γιά τήν κατάπνιξη τῆς

ἀπεργίας ἦταν ἀπαραίτητο νά ἐπιστρατευθεῖ καί τό κύρος τοῦ βασιλιᾶ καί τό κύρος τῆς βουλῆς τῶν κοινοτήτων καί τοῦ συντάγματος καί ὅτι χωρίς τήν κινητοποίηση τῶν στρατευμάτων καί τήν κήρυξη τῆς χώρας σέ κατάσταση πολιορκίας δέ μποροῦσε νά μπεῖ τέρμα στήν ἀπεργία. Ἀντίθετα, τό ἐπιτελεῖο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ἀγγλίας, τό Γενικό Συμβούλιο, δέν καταλάβαινε αὐτή τήν ἁπλή ἀλήθεια ἤ δέν ἤθελε νά τήν καταλάβει, ἤ φοβόταν νά τήν ἀναγνωρίσει, καί προσπαθοῦσε νά διαβεβαιώσει τούς πάντες ὅτι ἡ γενική ἀπεργία εἶναι μέσο ἀποκλειστικά οἰκονομικοῦ χαρακτήρα, ὅτι δέ θέλει καί δέν εἶναι διατεθειμένο νά μεταφέρει τόν ἀγώνα σέ πολιτικό πεδίο, ὅτι δέ σκοπεύει νά χτυπήσει τό γενικό ἐπιτελεῖο τοῦ ἀγγλικοῦ κεφαλαίου, τό κόμμα τῶν συντηρητικῶν, ὅτι δέ σκοπεύει νά βάλει στήν ἡμερήσια διάταξη ζήτημα ἐξουσίας.

Τό Γενικό Συμβούλιο καταδίκασε ἔτσι τήν ἀπεργία σέ ἀναπόφευχτη ἀποτυχία. Γιατί, ὅπως δείχνει ἡ ἱστορία, ἡ γενική ἀπεργία πού δέ μεταφέρεται σέ πολιτικό πεδίο δέ μπορεῖ παρά νά ἀποτύχει ἀναπόφευχτα.

Πέμπτο. Τό ἐπιτελεῖο τῶν ἄγγλων κεφαλαιοκρατῶν καταλάβαινε, ὅτι ἡ διεθνής βοήθεια στήν ἀγγλική ἀπεργία ἀποτελεῖ θανάσιμο κίνδυνο γιά τήν κεφαλαιοκρατία, ἐνῶ τό Γενικό Συμβούλιο δέν καταλάβαινε ἤ ἔκανε πώς δέν καταλαβαίνει, ὅτι μόνο μέ τή διεθνῆ προλεταριακή ἀλληλεγγύη μπορεῖ νά κερδιθεῖ ἡ ἀπεργία τῶν ἄγγλων ἐργατῶν. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ ἄρνηση τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου νά δεχθεῖ τήν οἰκονομική ἐνίσχυση τῶν ἐργατῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης [57] καί τῶν ἄλλων κρατῶν.

Μιά τέτια μεγαλειώδικη ἀπεργία, ὅπως ἦταν ἡ γενική ἀπεργία τῆς Ἀγγλίας, μποροῦσε νά δόσει ἀπτά ἀποτελέσματα, ἄν ὑπῆρχαν δυό τουλάχιστο βασικοί ὅροι: ὁ ὅρος ὅτι ἡ ἀπεργία θά μεταφερόταν σέ πολιτικό πεδίο

καί ὁ ὅρος ὅτι θά μετατρεπόταν σέ ἀγώνα τῶν προλεταρίων ὅλων τῶν ἀναπτυγμένων χωρῶν ἐνάντια στό κεφάλαιο. Τό Γενικό Συμβούλιο ὅμως τῶν συνδικάτων τῆς Ἀγγλίας, ἀπό μιά ἰδιαίτερη «σοφία» πού τό χαρακτηρίζει, παρατήθηκε καί ἀπό τούς δυό αὐτούς ὅρους, καί ἔτσι προκαθόρισε τήν ἀποτυχία τῆς γενικῆς ἀπεργίας.

Ἕκτο. Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ὄχι ἀσήμαντο ἀρνητικό ρόλο στό ἔργο τῆς ἐνίσχυσης τῆς γενικῆς ἀπεργίας τῆς Ἀγγλίας ἔπαιξε ἡ περισσότερο ἀπό διφορούμενη στάση τῆς 2ης Διεθνοῦς καί τῆς Συνδικαλιστικῆς Διεθνοῦς τοῦ Ἄμστερνταμ. Στήν οὐσία οἱ πλατωνικές ἀποφάσεις αὐτῶν τῶν ὀργανώσεων τῶν σοσιαλδημοκρατῶν γιά ἐνίσχυση τῆς ἀπεργίας κατέληξαν στήν ἔμπρακτη ἄρνηση κάθε οἰκονομικῆς βοήθειας. Γιατί μόνο μέ τή διφορούμενη στάση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς Διεθνοῦς δέ μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ τό γεγονός ὅτι τά συνδικάτα τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ἀμερικῆς ἔδοσαν ὅλα μαζί ὄχι περισσότερα ἀπό τό ἕνα ὄγδοο τῆς οἰκονομικῆς ἐνίσχυσης, πού μπόρεσαν νά προσφέρουν τά ἐπαγγελματικά συνδικάτα τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης στά ἀδέρφια τους τῆς Ἀγγλίας. Καί δέ μιλάω ἀκόμα γιά τή βοήθεια ἄλλου χαρακτήρα, γιά τή βοήθεια μέ μορφή διακοπῆς τῆς μεταφορᾶς κάρβουνου, ὅπου ἡ Συνδικαλιστική Διεθνής τοῦ Ἄμστερνταμ κρατᾶ κυριολεχτικά ἀπεργοσπαστική στάση.

Ἕβδομο. Εἶναι ἐπίσης ἀναμφισβήτητο, ὅτι στό ζήτημα τῆς ἀποτυχίας τῆς γενικῆς ἀπεργίας ἔπαιξε ὄχι ἀσήμαντο ρόλο ἡ ἀδυναμία τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Ἀγγλίας. Πρέπει νά ποῦμε ὅτι τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Ἀγγλίας εἶναι ἕνα ἀπό τά καλύτερα τμήματα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι ἡ θέση του σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς ἀπεργίας στήν Ἀγγλία ἦταν ἀπόλυτα σωστή. Πρέπει ὅμως νά ἀναγνωρίσουμε ἐπίσης ὅτι τό κύρος του μέσα στούς ἄγγλους ἐργάτες ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ἀκόμα μικρό. Καί τό γεγονός αὐτό δέ μποροῦσε νά μήν παίξει μοιραῖο ρόλο στήν πορεία τῆς γενικῆς ἀπεργίας.

Αὐτά εἶναι τά περιστατικά, τά κυριότερα τουλάχιστο, πού ἡ διασάφησή τους μᾶς εἶναι σήμερα δυνατή καί πού καθόρισαν τήν ἀνεπιθύμητη ἔκβαση τῆς γενικῆς ἀπεργίας τῆς Ἀγγλίας.

ΤΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Ποιά εἶναι τά διδάγματα τῆς γενικῆς ἀπεργίας τῆς Ἀγγλίας, τουλάχιστο τά σπουδαιότερα ἀπ' αὐτά; Τά διδάγματα αὐτά συνοψίζονται στά παρακάτω.

Πρῶτο. Ἡ κρίση τῆς βιομηχανίας κάρβουνου στήν Ἀγγλία καί ἡ γενική ἀπεργία πού συνδέεται μ' αὐτήν βάζουν ὀρθά-κοφτά τό πρόβλημα τῆς κοινωνικοποίησης τῶν ἐργαλείων καί τῶν μέσων παραγωγῆς στόν τομέα τῆς βιομηχανίας κάρβουνου μαζί μέ τήν καθιέρωση τοῦ ἐργατικοῦ ἐλέγχου. Αὐτό εἶναι ζήτημα κατάχτησης τοῦ σοσιαλισμοῦ. Δέ χρειάζεται κάν ν' ἀποδείξουμε ὅτι δέν ὑπάρχει καί δέ μπορεῖ νά ὑπάρξει κανένας ἄλλος τρόπος γιά τή ριζική λύση τῆς κρίσης τῆς βιομηχανίας κάρβουνου, ἐκτός ἀπό τόν τρόπο πού πρότεινε τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Ἀγγλίας. Ἡ κρίση τῆς βιομηχανίας κάρβουνου καί ἡ γενική ἀπεργία φέρνουν τήν ἐργατική τάξη τῆς Ἀγγλίας ἄμεσα μπροστά στό πρόβλημα τῆς πραχτικῆς πραγματοποίησης τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Δεύτερο. Ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ἀγγλίας δέ μποροῦσε νά μή δοκιμάσει στίς ἴδιες τίς πλάτες της, πώς τό βασικό ἐμπόδιο στό δρόμο πρός τό σκοπό εἶναι ἡ πολιτική ἐξουσία τῶν κεφαλαιοκρατῶν, στήν προκειμένη περί-

πτωση τό κόμμα τῶν συντηρητικῶν καί ἡ κυβέρνησή του. Ἄν τό Γενικό Συμβούλιο τῶν συνδικάτων φοβόταν, σάν τήν πανούκλα, νά ἀναγνωρίσει τήν ἀδιάρηχτη σύνδεση τοῦ οἰκονομικοῦ ἀγώνα μέ τόν πολιτικό ἀγώνα, οἱ ἄγγλοι ἐργάτες δέ μποροῦν νά μήν καταλαβαίνουν τώρα ὅτι τό ζήτημα τῆς ἐξουσίας στό δύσκολο ἀγώνα τους ἐνάντια στό ὀργανωμένο κεφάλαιο εἶναι τώρα τό βασικό ζήτημα καί ὅτι χωρίς τή λύση τοῦ ζητήματος τῆς ἐξουσίας δέν εἶναι δυνατό νά λυθεῖ οὔτε ἡ κρίση τῆς βιομηχανίας κάρβουνου, οὔτε γενικά ἡ κρίση ὅλης τῆς βιομηχανίας τῆς Ἀγγλίας.

Τρίτο. Ἡ πορεία καί ἡ ἔκβαση τῆς γενικῆς ἀπεργίας δέ μποροῦν παρά νά πείσουν τήν ἐργατική τάξη τῆς Ἀγγλίας ὅτι τό κοινοβούλιο, τό σύνταγμα, ὁ βασιλιάς καί τά ἄλλα κατηγορήματα τῆς ἀστικῆς ἐξουσίας δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά ἀσπίδα τῆς τάξης τῶν κεφαλαιοκρατῶν πού τήν προφυλάει ἀπό τό προλεταριάτο. Ἡ ἀπεργία ἀφαίρεσε τόν πέπλο τοῦ φετίχ καί τῆς ἀπαραβίαστης ἱερότητας καί ἀπό τή βουλή, καί ἀπό τό σύνταγμα. Οἱ ἐργάτες θά καταλάβουν ὅτι τό σημερινό σύνταγμα εἶναι ὅπλο γιά τήν κεφαλαιοκρατία, πού στρέφεται ἐνάντια τους. Οἱ ἐργάτες δέ μποροῦν παρά νά καταλάβουν ὅτι καί σ' αὐτούς χρειάζεται τό δικό τους ἐργατικό σύνταγμα σάν ὅπλο ἐνάντια στήν κεφαλαιοκρατία. Νομίζω ὅτι ἡ ἀφομοίωση αὐτῆς τῆς ἀλήθειας θά εἶναι ἡ μεγαλύτερη κατάχτηση γιά τήν ἐργατική τάξη τῆς Ἀγγλίας.

Τέταρτο. Ἡ πορεία καί ἡ ἔκβαση τῆς ἀπεργίας δέ μποροῦν παρά νά πείσουν τίς ἐργατικές μάζες τῆς Ἀγγλίας ὅτι δέν εἶναι ἱκανοί γιά τίποτε οἱ παλιοί καθοδηγητές, ὅτι δέν εἶναι ἱκανοί γιά τίποτε οἱ παλιοί ἡγέτες, πού διαμορφώθηκαν στή σχολή τῆς παλιᾶς ἀγγλικῆς συμβιβαστικῆς πολιτικῆς. Δέ μποροῦν παρά νά καταλάβουν ὅτι οἱ παλιοί ἡγέτες πρέπει νά ἀντικατασταθοῦν μέ καινούργιους, ἐπαναστάτες ἡγέτες.

Πέμπτο. Οἱ ἄγγλοι ἐργάτες δέ μποροῦν παρά νά καταλάβουν σήμερα ὅτι οἱ ἀνθρακωρύχοι τῆς Ἀγγλίας εἶναι τό πρωτοπόρο τμῆμα τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ἀγγλίας, ὅτι ἡ ὑποστήριξη τῆς ἀπεργίας τῶν ἀνθρακωρύχων καί ἡ ἐξασφάλιση τῆς νίκης της εἶναι ἔτσι ὑπόθεση ὁλόκληρης τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ἀγγλίας. Ὅλη ἡ πορεία τῆς ἀπεργίας ὑποχρεώνει τήν ἐργατική τάξη τῆς Ἀγγλίας ν' ἀναγνωρίσει ὅτι τό δίδαγμα αὐτό εἶναι ἀδιαμφισβήτητο.

Ἕκτο. Οἱ ἄγγλοι ἐργάτες δέ μποροῦσαν παρά νά πειστοῦν στή δύσκολη στιγμή τῆς γενικῆς ἀπεργίας, τότε πού οἱ πλατφόρμες καί τά προγράμματα τῶν διαφόρων κομμάτων ἐλέγχονταν στήν πράξη, ὅτι τό μοναδικό κόμμα πού μπορεῖ νά ὑπερασπίσει ὥς τό τέλος, θαρραλέα καί ἀποφασιστικά τά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης εἶναι τό κόμμα τῶν κομμουνιστῶν.

Αὐτά εἶναι σέ γενικές γραμμές τά βασικά διδάγματα τῆς γενικῆς ἀπεργίας τῆς Ἀγγλίας.

ΜΕΡΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Περνῶ σέ μερικά συμπεράσματα, πού ἔχουν πραχτική σημασία.

Τό πρῶτο ζήτημα εἶναι τό ζήτημα τῆς σταθεροποίησης τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἡ ἀπεργία τῆς Ἀγγλίας ἔδειξε, ὅτι ἡ ἀπόφαση τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς γιά τόν προσωρινό καί ἀσταθῆ χαραχτήρα τῆς σταθεροποίησης εἶναι ἀπόλυτα σωστή[58]. Ἡ ἐπίθεση τοῦ ἀγγλικοῦ κεφαλαίου ἐνάντια στούς ἀνθρακωρύχους τῆς Ἀγγλίας ἀποτελεῖ ἀπόπειρα νά μετατραπεῖ ἡ προσωρινή ἀσταθής σταθεροποίηση

σέ σταθερή καί μόνιμη σταθεροποίηση. Ἡ ἀπόπειρα αὐτή δέ στέφθηκε καί δέ μποροῦσε νά στεφθεῖ μέ ἐπιτυχία. Οἱ ἄγγλοι ἐργάτες ἀπαντώντας σ' αὐτή τήν ἀπόπειρα μέ μιά μεγαλειώδικη ἀπεργία, ἔδειξαν σ' ὅλο τόν καπιταλιστικό κόσμο, ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά ἑδραιωθεῖ μιά στέρεη σταθεροποίηση τοῦ καπιταλισμοῦ στίς συνθῆκες τῆς μεταπολεμικῆς περιόδου καί ὅτι πειράματα σάν τό ἀγγλικό ἐγκυμονοῦν τόν κίνδυνο καταστροφῆς τῶν θεμελίων τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἄν ὅμως δέν εἶναι σωστή ἡ θέση γιά τή σταθερότητα τῆς σταθεροποίησης τοῦ καπιταλισμοῦ δέν εἶναι ἐξίσου σωστή καί ἡ ἀντίθετη θέση ὅτι ἡ σταθεροποίηση τέλειωσε, ὅτι ἡ σταθεροποίηση τερματίστηκε καί ὅτι τώρα μπήκαμε τάχα σέ περίοδο πού οἱ ἐπαναστατικές θύελες ἔφτασαν στό ἀποκορύφωμα. Ἡ σταθεροποίηση τοῦ καπιταλισμοῦ, ἄν καί προσωρινή καί ἀσταθής, πάντως ὅμως εἶναι σταθεροποίηση, καί γιά τήν ὥρα παραμένει.

Παρακάτω. Ἀκριβῶς ἐπειδή ἡ σημερινή προσωρινή καί ἀσταθής σταθεροποίηση παραμένει ἀκόμα, ἀκριβῶς γι' αὐτό τό κεφάλαιο θά προσπαθήσει καί θά δοκιμάσει καί στό μέλλον νά ἐπιτεθεῖ ἐνάντια στήν ἐργατική τάξη. Βέβαια, τό δίδαγμα τῆς ἀγγλικῆς ἀπεργίας θά δείξει τό δίχως ἄλλο σ' ὅλο τόν καπιταλιστικό κόσμο, πόσο εἶναι ριψοκίνδυνο γιά τή ζωή καί τήν ὕπαρξη τοῦ κεφαλαίου ἕνα πείραμα σάν ἐκεῖνο πού ἐπιχείρησε στήν Ἀγγλία τό συντηρητικό κόμμα. Δέν ἔχουμε λόγους ν' ἀμφιβάλλουμε ὅτι τό πείραμα δέ θά μείνει χωρίς συνέπειες γιά τό κόμμα τῶν συντηρητικῶν. Δέ μποροῦμε ν' ἀμφιβάλλουμε ἐπίσης ὅτι τό δίδαγμα αὐτό θά τό πάρουν ὑπόψη τους οἱ κεφαλαιοκράτες ὅλων τῶν χωρῶν. Ὡστόσο, τό κεφάλαιο θά δοκιμάσει παρ' ὅλα αὐτά, νά ξαναεπιτεθεῖ ἐνάντια στήν ἐργατική τάξη, γιατί νιώθει τόν εαυτό του ἀσταθῆ καί δέ μπορεῖ νά μήν αἰσθάνεται τήν ἀνάγκη νά βολευτεῖ πιό σταθερά. Τό καθῆκον τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων εἶναι νά προετοιμάσουν τίς δυνάμεις τους γιά ν' ἀποκρούσουν αὐτές τίς ἐπιθέσεις κατά τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τό καθῆκον τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων εἶναι, συνεχίζοντας καί στό μέλλον τήν ὀργάνωση τοῦ ἑνιαίου μετώπου τῶν ἐργατῶν, νά καταβάλουν ὅλες τους τίς δυνάμεις γιά νά μετατρέψουν τίς ἐπιθέσεις τῶν κεφαλαιοκρατῶν σέ ἀντεπίθεση τῆς ἐργατικῆς τάξης, σέ ἐπαναστατική ἐπίθεση τῆς ἐργατικῆς τάξης, σέ ἀγώνα τῆς ἐργατικῆς τάξης γιά τήν ἐγκαθίδρυση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τήν ἐξάλειψη τοῦ καπιταλισμοῦ.

Τέλος, γιά νά ἐκπληρώσει τά ἄμεσα αὐτά καθήκοντα, ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ἀγγλίας πρέπει, πρῶτ' ἀπ' ὅλα νά ἀπαλλαχθεῖ ἀπό τούς σημερινούς καθοδηγητές της. Δέ μπορεῖ κανείς νά κάνει πόλεμο ἐνάντια στούς κεφαλαιοκράτες, ἔχοντας ἀρχηγούς σάν τούς διάφορους Τόμας καί Μακντόναλντ. Δέ μπορεῖ κανείς νά ἐλπίζει πώς θά νικήσει ἔχοντας στά νῶτα του προδότες σάν τόν Χέντερσον καί τόν Κλάινς. Ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ἀγγλίας πρέπει νά μάθει νά ἀντικαθιστᾶ αὐτούς τούς ἡγέτες μέ καλύτερους, γιατί ἕνα ἀπό τά δυό: εἴτε ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ἀγγλίας θά μάθει νά καθαιρεῖ ἀπό τά πόστα τούς διάφορους Τόμας καί Μακντόναλντ, εἴτε θά δεῖ τή νίκη ὅσο μπορεῖ νά δεῖ τ' αφτιά της.

Αὐτά εἶναι, σύντροφοι, μερικά ἀπ' τά συμπεράσματα πού ἐπιβάλλονται μένα τους.

Καί τώρα ἐπιτρέψτε μου νά περάσω στά γεγονότα τῆς Πολωνίας.

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΩΝΙΑΣ

Ὑπάρχει ἡ γνώμη ὅτι τό κίνημα, πού ἐπικεφαλῆς του βρίσκεται ὁ Πιλσούντσκι, εἶναι ἐπαναστατικό κίνημα. Λένε ὅτι ὁ Πιλσούντσκι εἶναι ὑπέρ τῆς ἐπαναστατικῆς ὑπόθεσης στήν Πολωνία, ὑπέρ τῶν ἀγροτῶν καί ἐνάντια στούς τσιφλικάδες, ὑπέρ τῶν ἐργατῶν καί ἐνάντια στούς κεφαλαιοκράτες, ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας τῶν καταπιεζομένων ἐθνοτήτων τῆς Πολωνίας καί ἐνάντια στόν πολωνικό σωβινισμό καί φασισμό. Λένε ὅτι γι' αὐτό τό λόγο ὁ Πιλσούντσκι ἀξίζει νά ὑποστηριχθεῖ ἀπό τούς κομμουνιστές.

Αὐτό δέν εἶναι καθόλου σωστό, σύντροφοι!

Στήν πραγματικότητα, στήν Πολωνία διεξάγεται σήμερα πάλη ἀνάμεσα σέ δυό μερίδες τῆς κεφαλαιοκρατίας: τή μεγαλοαστική μ' ἐπικεφαλῆς τούς ποζνανικούς καί τή μικροαστική μ' ἐπικεφαλῆς τόν Πιλσούντσκι. Ἡ πάλη ἔχει σκοπό τή στερέωση, τή σταθεροποίηση τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ κράτους καί ὄχι τήν ὑπεράσπιση τῶν συμφερόντων τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, τῶν συμφερόντων τῶν καταπιεζομένων ἐθνοτήτων. Ἡ πάλη γίνεται γύρω ἀπό τίς διαφορετικές μέθοδες στερέωσης τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ κράτους.

Τό ζήτημα εἶναι ὅτι τό πολωνικό κράτος μπῆκε σέ μιά φάση πλέριας ἀποσύνθεσης. Τά δημόσια οἰκονομικά του ἐξανεμίζονται. Τό ζλότι πέφτει. Ἡ βιομηχανία βρίσκεται σέ παράλυση. Οἱ μή πολωνικές ἐθνότητες καταπιέζονται. Κι ἐπάνω, στούς κύκλους πού εἶναι κοντά στά καθοδηγητικά στρώματα, βασιλεύει τό ὄργιο τῆς ρεμούλας, ὅπως μιλᾶνε γι' αὐτό χωρίς καμιά συστολή οἱ ἐκπρόσωποι ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ὁμάδων τοῦ Σέιμ[59]. Σέ σύνδεση μ' αὐτό, μπροστά στίς κεφαλαιοκρατικές τάξεις μπαίνει τό δίλημμα: ἤ ἡ ἀποσύνθεση τοῦ κράτους θά φτάσει σέ σημεῖο

πού ν' ἀνοίξει τά μάτια τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν καί νά τούς σπρώξει στήν ἀνάγκη τοῦ ἐπαναστατικοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς ἐξουσίας ἐνάντια στούς τσιφλικάδες καί τούς κεφαλαιοκράτες, ἤ ἡ κεφαλαιοκρατία θά βιαστεῖ νά σταματήσει τήν ἀποσύνθεση καί νά βάλει τέρμα στό ὄργιο τῆς ρεμούλας κι ἔτσι νά προλάβει, ὅσο δέ θά εἶναι ἀργά, μιά ἐνδεχόμενη ἔκρηξη ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν.

Τό ζήτημα εἶναι τώρα: ποια ἀπό τίς μερίδες τῆς κεφαλαιοκρατίας θά ἀναλάβει νά σταθεροποιήσει τό πολωνικό κράτος—ἡ μερίδα τοῦ Πιλσούντσκι ἤ ἡ μερίδα τῶν ποζνανικῶν.

Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες συνδέουν μέ τόν ἀγώνα τοῦ Πιλσούντσκι τούς πόθους τους γιά μιά ριζική καλυτέρευση τῆς θέσης τους. Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ἀκριβῶς γι' αὐτό οἱ κορυφές τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς ὑποστηρίζουν ἔτσι κι ἀλλιῶς τόν ἀγώνα τοῦ Πιλσούντσκι, σάν ἐκπρόσωπου τῶν στρωμάτων τῶν μικροαστῶν καί τῶν μικροευγενῶν ἐνάντια στούς ποζνανικούς πού ἐκπροσωποῦν τούς μεγάλους κεφαλαιοκράτες καί τούς τσιφλικάδες. Εἶναι ὅμως ἐπίσης ἀναμφισβήτητο ὅτι οἱ πόθοι ὁρισμένων στρωμάτων τῶν ἐργαζομένων τάξεων τῆς Πολωνίας χρησιμοποιοῦνται σήμερα ὄχι γιά τήν ἐπανάσταση, ἀλλά γιά τή στερέωση τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ κράτους καί τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστῶτος.

Ἐδῶ βέβαια παίζουν τό ρόλο τους καί ὁρισμένοι ἐξωτερικοί παράγοντες. Ἡ Πολωνία εἶναι μικρό κράτος. Ἀπό οἰκονομική ἄποψη συνδέεται μέ ὁρισμένους κύκλους τῆς Ἀντάντ. Ἡ κεφαλαιοκρατική Πολωνία, μέ τή σημερινή θλιβερή κατάσταση τῶν οἰκονομικῶν της, δέ μπορεῖ βέβαια νά τά βγάλει πέρα χωρίς ἐξωτερικά δάνεια. Οἱ λεγόμενες

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΩΝΙΑΣ

Ὑπάρχει ἡ γνώμη ὅτι τό κίνημα, πού ἐπικεφαλῆς του βρίσκεται ὁ Πιλσούντσκι, εἶναι ἐπαναστατικό κίνημα. Λένε ὅτι ὁ Πιλσούντσκι εἶναι ὑπέρ τῆς ἐπαναστατικῆς ὑπόθεσης στήν Πολωνία, ὑπέρ τῶν ἀγροτῶν καί ἐνάντια στούς τσιφλικάδες, ὑπέρ τῶν ἐργατῶν καί ἐνάντια στούς κεφαλαιοκράτες, ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας τῶν καταπιεζομένων ἐθνοτήτων τῆς Πολωνίας καί ἐνάντια στόν πολωνικό σωβινισμό καί φασισμό. Λένε ὅτι γι' αὐτό τό λόγο ὁ Πιλσούντσκι ἀξίζει νά ὑποστηριχθεῖ ἀπό τούς κομμουνιστές.

Αὐτό δέν εἶναι καθόλου σωστό, σύντροφοι!

Στήν πραγματικότητα, στήν Πολωνία διεξάγεται σήμερα πάλη ἀνάμεσα σέ δυό μερίδες τῆς κεφαλαιοκρατίας: τή μεγαλοαστική μ' ἐπικεφαλῆς τούς ποζνανικούς καί τή μικροαστική μ' ἐπικεφαλῆς τόν Πιλσούντσκι. Ἡ πάλη ἔχει σκοπό τή στερέωση, τή σταθεροποίηση τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ κράτους καί ὄχι τήν ὑπεράσπιση τῶν συμφερόντων τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, τῶν συμφερόντων τῶν καταπιεζομένων ἐθνοτήτων. Ἡ πάλη γίνεται γύρω ἀπό τίς διαφορετικές μέθοδες στερέωσης τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ κράτους.

Τό ζήτημα εἶναι ὅτι τό πολωνικό κράτος μπῆκε σέ μιά φάση πλέριας ἀποσύνθεσης. Τά δημόσια οἰκονομικά του ἐξανεμίζονται. Τό ζλότι πέφτει. Ἡ βιομηχανία βρίσκεται σέ παράλυση. Οἱ μή πολωνικές ἐθνότητες καταπιέζονται. Κι ἐπάνω, στούς κύκλους πού εἶναι κοντά στά καθοδηγητικά στρώματα, βασιλεύει τό ὄργιο τῆς ρεμούλας, ὅπως μιλᾶνε γι' αὐτό χωρίς καμιά συστολή οἱ ἐκπρόσωποι ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ὁμάδων τοῦ Σέιμ[59]. Σέ σύνδεση μ' αὐτό, μπροστά στίς κεφαλαιοκρατικές τάξεις μπαίνει τό δίλημμα: ἤ ἡ ἀποσύνθεση τοῦ κράτους θά φτάσει σέ σημεῖο πού ν' ἀνοίξει τά μάτια τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν καί νά τούς σπρώξει στήν ἀνάγκη τοῦ ἐπαναστατικοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς ἐξουσίας ἐνάντια στούς τσιφλικάδες καί τούς κεφαλαιοκράτες, ἤ ἡ κεφαλαιοκρατία θά βιαστεῖ νά σταματήσει τήν ἀποσύνθεση καί νά βάλει τέρμα στό ὄργιο τῆς ρεμούλας κι ἔτσι νά προλάβει, ὅσο δέ θά εἶναι ἀργά, μιά ἐνδεχόμενη ἔκρηξη ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν.

Τό ζήτημα εἶναι τώρα: ποια ἀπό τίς μερίδες τῆς κεφαλαιοκρατίας θά ἀναλάβει νά σταθεροποιήσει τό πολωνικό κράτος—ἡ μερίδα τοῦ Πιλσούντσκι ἤ ἡ μερίδα τῶν ποζνανικῶν.

Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες συνδέουν μέ τόν ἀγώνα τοῦ Πιλσούντσκι τούς πόθους τους γιά μιά ριζική καλυτέρευση τῆς θέσης τους. Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ἀκριβῶς γι' αὐτό οἱ κορυφές τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς ὑποστηρίζουν ἔτσι κι ἀλλιῶς τόν ἀγώνα τοῦ Πιλσούντσκι, σάν ἐκπρόσωπου τῶν στρωμάτων τῶν μικροαστῶν καί τῶν μικροευγενῶν ἐνάντια στούς ποζνανικούς πού ἐκπροσωποῦν τούς μεγάλους κεφαλαιοκράτες καί τούς τσιφλικάδες. Εἶναι ὅμως ἐπίσης ἀναμφισβήτητο ὅτι οἱ πόθοι ὁρισμένων στρωμάτων τῶν ἐργαζομένων τάξεων τῆς Πολωνίας χρησιμοποιοῦνται σήμερα ὄχι γιά τήν ἐπανάσταση, ἀλλά γιά τή στερέωση τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ κράτους καί τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστῶτος.

Ἐδῶ βέβαια παίζουν τό ρόλο τους καί ὁρισμένοι ἐξωτερικοί παράγοντες. Ἡ Πολωνία εἶναι μικρό κράτος. Ἀπό οἰκονομική ἄποψη συνδέεται μέ ὁρισμένους κύκλους τῆς Ἀντάντ. Ἡ κεφαλαιοκρατική Πολωνία, μέ τή σημερινή θλιβερή κατάσταση τῶν οἰκονομικῶν της, δέ μπορεῖ βέβαια νά τά βγάλει πέρα χωρίς ἐξωτερικά δάνεια. Οἱ λεγόμενες

ὅμως μεγάλες Δυνάμεις δέ μποροῦν νά χρηματοδοτήσουν ἕνα κράτος, πού οἱ καθοδηγητικοί του κύκλοι διαπιστώνουν μέ μιά φωνή τό ὄργιο τῶν καταχρήσεων σ' ὅλη τή διοίκηση τοῦ κράτους. Γιά νά ἐξασφαλιστοῦν δάνεια, πρέπει πρῶτ' ἀπ' ὅλα νά «καλυτερέψει» ἡ κρατική διοίκηση, νά σταματήσει τό ὄργιο τῶν καταχρήσεων, νά δημιουργηθεῖ μιά ὁρισμένη ἐγγύηση ὅτι τά τοκοχρεωλύσια θά πληρώνονται κλπ. Ἀπό δῶ βγαίνει ἡ ἀνάγκη τῆς «συστηματοποίησης» τοῦ πολωνικοῦ κράτους.

Αὐτές εἶναι βασικά οἱ ἐσωτερικές κι ἐξωτερικές προϋποθέσεις, πού καθόρισαν τή σημερινή πάλη τῶν δυό βασικῶν κεφαλαιοκρατικῶν μερίδων τῆς Πολωνίας.

Ἡ Πολωνία παρουσιάζει σήμερα μιά σειρά βασικές ἀντιθέσεις πού, ὅταν ἀναπτυχθοῦν παραπέρα, θά δημιουργήσουν ἀναπόφευχτα στήν Πολωνία ἄμεση ἐπαναστατική κατάσταση. Οἱ ἀντιθέσεις αὐτές ἐκδηλώνονται σέ τρεῖς βασικές κατευθύνσεις: στό ἐργατικό ζήτημα, στό ἀγροτικό ζήτημα καί στό ἐθνικό ζήτημα. Ὅλες αὐτές οἱ ἀντιθέσεις μποροῦν νά βγοῦν χωρίς καθυστέρηση στήν ἐπιφάνεια καί νά προκαλέσουν ἔκρηξη, ἄν ἡ Πολωνία ἀκολουθήσει τυχοδιωκτική πολιτική πολέμου, ἄν δέν κατορθώσει νά συνάψει σχέσεις καλῆς γειτονίας μέ τά κράτη πού τήν περιβάλλουν. Μπορεῖ ἄραγε ὁ Πιλσούντσκι, μπορεῖ ἡ παρδαλή ὁμάδα τοῦ Πιλσούντσκι νά λύσει αὐτές τίς ἀντιθέσεις; Μπορεῖ ἄραγε ἡ μικροαστική αὐτή ὁμάδα νά λύσει τό ἐργατικό ζήτημα; Ὄχι, δέ μπορεῖ, γιατί τότε πρέπει νά ἔρθει σέ ριζική σύγκρουση μέ τήν τάξη τῶν κεφαλαιοκρατῶν, πράγμα πού δέ μπορεῖ νά κάνει καί δέ θά τό κάνει σέ καμιά περίπτωση, ἄν δέ θέλει νά στερηθεῖ τήν οἰκονομική ὑποστήριξη ἀπό μέρους τῶν μεγάλων Δυνάμεων. Μπορεῖ ἄραγε ἡ ὁμάδα αὐτή νά λύσει τό ἀγροτικό ζήτημα μέ τήν ἔννοια, λογουχάρη, τῆς δήμευσης τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων; Ὄχι, δέ μπορεῖ καί δέ θά τό κάνει, ἄν δέ θέλει νά φέρει πλέρια ἀποσύνθεση στό διοικητικό σῶμα τοῦ στρατοῦ τοῦ Πιλσούντσκι πού ἀποτελεῖται συχνά ἀπό μικρούς καί μεσαίους τσιφλικάδες. Μπορεῖ ἄραγε ἡ ὁμάδα αὐτή νά λύσει τό ἐθνικό ζήτημα στήν Πολωνία παρέχοντας στά καταπιεζόμενα ἔθνη: οὐκρανούς, λιθουανούς, λευκορώσους κλπ. ἐλευθερία ἐθνικῆς αὐτοδιάθεσης; Ὄχι, δέ μπορεῖ καί δέ θά τό κάνει, ἄν δέ θέλει νά χάσει κάθε ἐμπιστοσύνη ἀπό μέρους τῶν μεγαλοπολωνῶν σωβινιστῶν καί φασιστῶν, πού ἀποτελοῦν τή βασική πηγή τῆς ἠθικῆς ὑπόστασης τῆς ὁμάδας Πιλσούντσκι.

Τί μένει λοιπόν σ' αὐτή τήν περίπτωση;

Μένει μόνο ἕνα πράγμα: ἀφοῦ νίκησε ἀπό στρατιωτική ἄποψη τή μερίδα τῆς μεγάλης κεφαλαιοκρατίας, νά ὑποταχθεῖ πολιτικά σ' αὐτήν καί νά συρθεῖ στήν οὐρά της, ἄν βέβαια, ἡ ἐργατική τάξη τῆς Πολωνίας καί ἡ ἐπαναστατική μερίδα τῆς πολωνικῆς ἀγροτιᾶς δέν καταπιαστοῦν στό πιό ἄμεσο μέλλον μέ τήν ἐπαναστατική ἀναμόρφωση τοῦ πολωνικοῦ κράτους καί δέ διώξουν καί τίς δυό μερίδες τῆς πολωνικῆς κεφαλαιοκρατίας—καί τή μερίδα τοῦ Πιλσούντσκι καί τή μερίδα τῶν ποζνανικῶν.

Σέ σύνδεση μ' αὐτό προκύπτει ἕνα ζήτημα πού ἔχει σχέση μέ τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Πολωνίας. Πῶς μπόρεσε νά συμβεῖ, ἡ ἐπαναστατική δυσαρέσκεια μιᾶς σημαντικῆς μερίδας τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν τῆς Πολωνίας νά χύσει νερό στό μύλο τοῦ Πιλσούντσκι κι ὄχι τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Πολωνίας; Αὐτό συνέβηκε ἀνάμεσα στ' ἄλλα γιατί τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Πολωνίας εἶναι ἀδύνατο, πάρα πολύ ἀδύνατο, γιατί τό κόμμα αὐτό ἐξασθένισε ἀκόμα περισσότερο—μέσα στόν ἀγώνα πού διεξάγεται—μέ τή λαθεμένη θέση του ἀπέναντι στά στρα-

τεύματα τοῦ Πιλσούντσκι, καί ἐξαιτίας αὐτοῦ τοῦ γεγονότος δέ μπόρεσε νά μπεῖ ἐπικεφαλῆς τῶν μαζῶν πού ἔχουν ἐπαναστατικές διαθέσεις.

Τελευταῖα διάβασα στό σοβιετικό μας τύπο ἕνα ἄρθρο τοῦ σ. Τέλμαν[60], μέλους τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας, γιά τά ζητήματα τῆς Πολωνίας. Ὁ σ. Τέλμαν θίγει σ' αὐτό τό ἄρθρο τή θέση τῶν πολωνῶν κομμουνιστῶν πού ἔριξαν τό σύνθημα τῆς ὑποστήριξης τῶν στρατευμάτων τοῦ Πιλσούντσκι καί κριτικάρει αὐτή τή θέση σάν μή ἐπαναστατική. Πρέπει, δυστυχῶς, νά παραδεχτῶ ὅτι ἡ κριτική πού ἔκανε ὁ σ. Τέλμαν εἶναι ἀπόλυτα σωστή. Πρέπει νά παραδεχτῶ, ὅτι οἱ πολωνοί σύντροφοί μας ἔκαναν στήν προκειμένη περίπτωση ἕνα πολύ χοντρό λάθος.

Αὐτά εἶναι ὅλα πού ἤθελα νά σᾶς ἀνακοινώσω, σύντροφοι, γιά τήν κατάσταση στήν Ἀγγλία σέ σχέση μέ τή γενική ἀπεργία καί γιά τά τελευταῖα γεγονότα τῆς Πολωνίας. (Θυελώδικα χειροκροτήματα).

«Ζαριά Βοστόκα» (Τιφλίδα),
ἀρ. φύλλου 1197, 10 τοῦ Ἰούνη 1926.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΑ ΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΟΣΤΑΣΙΩΝ ΤΩΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΩΝ ΤΗΣ ΤΙΦΛΙΔΑΣ

8 τοῦ Ἰούνη 1926

Σύντροφοι! Ἐπιτρέψτε μου, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, νά ἐκφράσω τίς συντροφικές μου εὐχαριστίες γιά τά χαιρετιστήρια πού μοῦ ἀπηύθυναν ἐδῶ οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἐργατῶν.

Πρέπει νά σᾶς πῶ, σύντροφοι, εἰλικρινά, ὅτι δέν ἄξιζα οὔτε τούς μισούς ἀπό τούς ἐπαίνους, πού εἰπώθηκαν ἐδῶ γιά τό πρόσωπό μου. Μέ παρουσιάζουν καί ἥρωα τοῦ Ὀχτώβρη, καί καθοδηγητή τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης, καί καθοδηγητή τῆς Κουμμουνιστικῆς Διεθνοῦς, ἕνα ἀληθινό Ἡρακλῆ καί ὅ,τι ἄλλο θέλετε. Ὅλα αὐτά εἶναι λόγια παραπανήσια, σύντροφοι, καί ἐντελῶς περιττές ὑπερβολές. Μέ τέτιο τόνο μιλᾶνε συνήθως μπροστά σέ φέρετρο νεκροῦ ἐπαναστάτη. Ἐγώ ὅμως δέ σκοπεύω καθόλου νά πεθάνω.

Γι' αὐτό εἶμαι ὑποχρεωμένος ν' ἀποκαταστήσω τήν ἀληθινή εἰκόνα γιά τό τί ἤμουν παλιότερα καί σέ ποιόν ὀφείλω τή σημερινή θέση μου στό κόμμα μας.

Ὁ σύντροφος Ἀρακέλ* εἶπε ἐδῶ ὅτι στό παρελθόν θεωροῦσε τόν ἑαυτό του ἕναν ἀπό τούς δασκάλους μου, κι

* Α. Ὀκουασβίλι.

ἐμένα μαθητή του. Αὐτό εἶναι ἀπόλυτα σωστό, σύντροφοι. Ἐγώ πραγματικά ἤμουν καί παραμένω ἕνας ἀπό τούς μαθητές τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν τῶν μηχανοστασίων τῶν σιδηροδρόμων τῆς Τιφλίδας.

Ἐπιτρέψτε μου νά γυρίσω στά περασμένα.

Θυμᾶμαι τό 1898, τότε πού ἀνάλαβα γιά πρώτη φορά ἕναν ὅμιλο ἀπό ἐργάτες τῶν μηχανοστασίων τῶν σιδηροδρόμων. Αὐτό ἔγινε πρίν ἀπό 28 χρόνια. Θυμᾶμαι, πώς τότε, στό σπίτι τοῦ σ. Στούρουα παρουσία τοῦ Τζιμπλάτζε (πού ἦταν τότε ἐπίσης ἕνας ἀπό τούς δασκάλους μου), τοῦ Τσοντρισβίλι, τοῦ Τσχέιτζε, τοῦ Μποτσορισβίλι, τοῦ Νίνουα καί ἄλλων πρωτοπόρων ἐργατῶν τῆς Τιφλίδας πῆρα τά πρῶτα μαθήματα πραχτικῆς δουλιᾶς. Σέ σύγκριση μ' αὐτούς τούς συντρόφους ἐγώ ἤμουν τότε νεαρός. Ἴσως νά ἤμουν τότε λίγο πιό διαβασμένος ἀπό πολλούς ἀπ' αὐτούς τούς συντρόφους. Ὅμως σάν πραχτικό στέλεχος, ἤμουν τότε ἀναμφισβήτητα ἀρχάριος. Ἐδῶ, στόν κύκλο αὐτῶν τῶν συντρόφων, πῆρα τότε τό πρῶτο μαχητικό ἐπαναστατικό μου βάφτισμα. Ἐδῶ, στόν κύκλο αὐτῶν τῶν συντρόφων, ἔγινα τότε μαθητευόμενος τῆς ἐπανάστασης. Ὅπως βλέπετε, πρῶτοι μου δάσκαλοι ἦταν οἱ ἐργάτες τῆς Τιφλίδας.

Ἐπιτρέψτε μου νά τούς ἐκφράσω τήν εἰλικρινῆ συντροφική μου εὐγνωμοσύνη. (Χειροκροτήματα).

Θυμᾶμαι ἀκόμα τήν περίοδο 1907-1909, τότε πού μέ ἐντολή τοῦ κόμματος μετατέθηκα γιά δουλιά στό Μπακού. Τρία χρόνια ἐπαναστατικῆς δουλιᾶς ἀνάμεσα στούς ἐργάτες τῆς βιομηχανίας πετρελαίου μέ ἀτσάλωσαν σάν πραχτικό ἀγωνιστή καί ἕναν ἀπό τούς πραχτικούς τοπικούς καθοδηγητές. Σέ στενή σύνδεση μέ πρωτοπόρους ἐργάτες στό Μπακού, σάν τό Βάτσεκ, τό Σαράτοβετς, τό Φιολέτοφ καί ἄλλους ἀπό τό ἕνα μέρος, καί στή θύελλα τῶν ὀξύτατων συγκρούσεων ἀνάμεσα στούς ἐργάτες καί τούς πετρελαιοβιομήχανους ἀπό τό ἄλλο, γνώρισα γιά πρώτη φορά τί σημαίνει νά καθοδηγεῖς μεγάλες μάζες ἐργατῶν. Ἐκεῖ, λοιπόν, στό Μπακού, πῆρα τό δεύτερο μαχητικό ἐπαναστατικό μου βάφτισμα. Ἐκεῖ ἔγινα κάλφας τῆς ἐπανάστασης.

Ἐπιτρέψτε μου νά ἐκφράσω τήν εἰλικρινῆ, συντροφική μου εὐγνωμοσύνη στούς δασκάλους μου τοῦ Μπακοῦ. (Χειροκροτήματα).

Τέλος, θυμᾶμαι τό 1917, τότε πού μέ ἐντολή τοῦ κόμματος, ὕστερα ἀπό μετακινήσεις ἀπό φυλακή σέ φυλακή καί ἀπό ἐξορία σέ ἐξορία, στάλθηκα στό Λένινγκραντ. Ἐκεῖ, σέ κύκλο ρώσων ἐργατῶν καί σέ ἄμεση ἐπαφή μέ τό μεγάλο δάσκαλο τῶν προλεταρίων ὅλων τῶν χωρῶν τό σύντροφο Λένιν, μέσα στή θύελλα τῶν μεγάλων συγκρούσεων τοῦ προλεταριάτου μέ τήν κεφαλαιοκρατία, στίς συνθῆκες τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου, ἔμαθα γιά πρώτη φορά νά καταλαβαίνω τί σημαίνει νά εἶναι κανείς ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τοῦ μεγάλου κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἐκεῖ, σέ κύκλο ρώσων ἐργατῶν—τῶν ἀπελευθερωτῶν τῶν καταπιεζομένων λαῶν καί πρωτεργατῶν τοῦ προλεταριακοῦ ἀγώνα ὅλων τῶν χωρῶν καί ὅλων τῶν λαῶν, πῆρα τό τρίτο μαχητικό ἐπαναστατικό μου βάφτισμα. Ἐκεῖ, στή Ρωσία, μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Λένιν, ἔγινα ἕνας ἀπό τούς μαστόρους τῆς ἐπανάστασης.

Ἐπιτρέψτε μου νά ἐκφράσω τήν εἰλικρινῆ, συντροφική μου εὐγνωμοσύνη στούς ρώσους δασκάλους μου καί νά ὑποκλιθῶ μπροστά στή μνήμη τοῦ μεγάλου μου δασκάλου Λένιν. (Χειροκροτήματα).

Ἀπό τόν τίτλο τοῦ μαθητευόμενου (Τιφλίδα), μέσω τοῦ τίτλου τοῦ κάλφα (Μπακού), ὥς τόν τίτλο ἑνός ἀπό

τούς μαστόρους τῆς ἐπανάστασής μας (Λένινγκραντ)—αὐτό εἶναι σύντροφοι, τό σχολειό τῆς ἐπαναστατικῆς μου μαθήτευσης.

Αὐτή εἶναι, σύντροφοι, ἡ ἀληθινή εἰκόνα γιά τό τί ἤμουν καί τί ἔγινα, γιά νά μιλήσουμε χωρίς ὑπερβολές, εἰλικρινά. (Χειροκροτήματα πού μετατρέπονται σέ θυελλώδικες ἐπευφημίες).

«Ζαριά Βοστόκα» (Τιφλίδα), ἀρ. φύλλου 1197, 10 τοῦ Ἰούνη 1926.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΓΛΟΡΩΣΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΝΟΤΗΤΑΣ[61]*

Λόγος στήν κοινή Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ[62]

15 τοῦ Ἰούλη 1926

Σύντροφοι! Ζοῦμε περίοδο συγκέντρωσης τῶν δυνάμεων, περίοδο κατάχτησης τῶν μαζῶν καί προετοιμασίας τοῦ προλεταριάτου γιά καινούργιους ἀγῶνες. Οἱ μάζες ὅμως βρίσκονται στά ἐπαγγελματικά συνδικάτα. Καί τά συνδικάτα τῆς Δύσης, τά περισσότερα ἀπ' αὐτά, εἶναι σήμερα λίγο-πολύ ἀντιδραστικά. Τί πρέπει νά κάνουμε λοιπόν μέ τά συνδικάτα; Πρέπει ἄραγε, μποροῦμε ἄραγε ἐμεῖς οἱ κομμουνιστές, νά δουλεύουμε στά ἀντιδραστικά συνδικάτα; Στήν οὐσία αὐτό ἀκριβῶς τό ἐρώτημα ἔβαλε μπροστά μας ὁ Τρότσκι στό γράμμα του πού δημοσιεύτηκε τελευταῖα στήν «Πράβντα». Στό ἐρώτημα αὐτό δέν ὑπάρχει, βέβαια, τίποτε τό καινούργιο. Τό ἐρώτημα αὐτό τό εἶχαν βάλει ἀκόμα πιό παλιά ἀπό τόν Τρότσκι, πρίν ἀπό πέντε περίπου χρόνια, οἱ «ὑπεραριστεροί» τῆς Γερμανίας. Ὁ Τρότσκι ὅμως θεώρησε ἀναγκαῖο νά τό ξαναθέσει. Τί ἀπάντηση δίνει λοιπόν σ' αὐτό τό ἐρώτημα; Ἐπιτρέψτε μου νά παραθέσω μιά περικοπή ἀπό τό γράμμα τοῦ Τρότσκι.

---

* Δημοσιεύεται συντομευμένο.

«Όλο τό σημερινό „έποικοδόμημα“ τῆς βρετανικῆς ἐργατικῆς τάξης—ὅλες χωρίς ἐξαίρεση οἱ ἀποχρώσεις καί ὁμάδες του—εἶναι μηχανισμός φρεναρίσματος τῆς ἐπανάστασης. Αὐτό προμηνύει, γιά μιά μακρόχρονη περίοδο, πίεση τοῦ αὐθόρμητου καί μισοαυθόρμητου κινήματος πάνω στά πλαίσια τῶν παλιῶν ὀργανώσεων καί διαμόρφωση, μέ βάση αὐτή τήν πίεση, νέων ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων». (Βλ. «Πράβντα», ἀρ. φύλλου 119, 26 τοῦ Μάη 1926).

Ἀπ' αὐτά βγαίνει, ὅτι δέν πρέπει νά δουλεύουμε στίς «παλιές» ὀργανώσεις, ἄν δέ θέλουμε νά «φρενάρουμε» τήν ἐπανάσταση. Ἐδῶ θέλει νά πεῖ ἤ ὅτι βρισκόμαστε πιά σέ περίοδο ἄμεσης ἐπαναστατικῆς κατάστασης καί πρέπει ἀπό σήμερα κιόλας νά δημιουργήσουμε ὀργανώσεις τοῦ προλεταριάτου πού νά δροῦν αὐτόβουλα στή θέση τῶν «παλιῶν» ὀργανώσεων, στή θέση τῶν συνδικάτων, πράγμα βέβαια ἐσφαλμένο καί ἀνόητο. Ἤ θέλει νά πεῖ ὅτι τά παλιά συνδικάτα πρέπει γιά μιά «μακρόχρονη» περίοδο ν' ἀντικατασταθοῦν ἀπό «νέες ἐπαναστατικές ὀργανώσεις».

Αὐτό ἀποτελεῖ σύνθημα γιά ὀργάνωση, στή θέση τῶν σημερινῶν συνδικάτων, τῆς ἴδιας «ἐπαναστατικῆς ἐργατικῆς ἕνωσης» γιά τήν ὁποία μιλοῦσαν πρίν ἀπό πέντε περίπου χρόνια οἱ «ὑπεραριστεροί» κομμουνιστές τῆς Γερμανίας, πού ἐναντίον τους τάχθηκε τόσο ἀποφασιστικά ὁ σύντροφος Λένιν στή μπροσούρα του «Ὁ „ἀριστερισμός“ παιδική ἀρρώστια τοῦ κομμουνισμοῦ». Οὐσιαστικά αὐτό ἀποτελεῖ σύνθημα γιά ἀντικατάσταση τῶν σημερινῶν συνδικάτων μέ «νέες» δῆθεν «ἐπαναστατικές» ὀργανώσεις, συνεπῶς, σύνθημα γιά ἀποχώρηση ἀπό τά συνδικάτα.

Εἶναι ἄραγε σωστή αὐτή ἡ πολιτική; Ἡ πολιτική αὐτή εἶναι ριζικά λαθεμένη. Εἶναι ριζικά λαθεμένη, γιατί ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τή λενινιστική καθοδήγηση τῶν μαζῶν. Εἶναι λαθεμένη γιατί τά ἐπαγγελματικά συνδικάτα τῆς Δύσης μ' ὅλη τήν ἀντιδραστικότητά τους εἶναι οἱ πιό στοιχειώδικες ὀργανώσεις τοῦ προλεταριάτου, οἱ πιό κατανοητές γιά τούς πιό καθυστερημένους ἐργάτες καί γι' αὐτό καί οἱ πιό μαζικές. Δέ μποροῦμε νά πᾶμε στίς μάζες, δέ μποροῦμε νά τίς καταχτήσουμε, παρακάμπτοντας αὐτά τά συνδικάτα. Ἡ υἱοθέτηση τῆς ἄποψης τοῦ Τρότσκι σημαίνει ὅτι κλείνει κανείς στούς κομμουνιστές τό δρόμο πρός τά ἑκατομμύρια τῶν μαζῶν, σημαίνει παράδοση τῶν μαζῶν τῶν ἐργατῶν στό ἔλεος τῆς Συνδικαλιστικῆς Διεθνοῦς τοῦ Ἄμστερνταμ[63], στό ἔλεος τῶν διαφόρων Ζάσενμπαχ καί Οὐντεγκέστ[64].

Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἐπικαλέστηκαν ἐδῶ τό σύντροφο Λένιν. Ἐπιτρέψτε νά παραθέσω κι ἐγώ τά γραφόμενα τοῦ Λένιν.

«Δέ μποροῦν νά μή μᾶς φαίνονται τό ἴδιο γελοῖες καί παιδιάστικες ἀνοησίες καί οἱ σπουδαῖες, πολύ σοφές καί τρομερά ἐπαναστατικές φλυαρίες τῶν γερμανῶν ἀριστερῶν πάνω στό θέμα ὅτι οἱ κομμουνιστές δέ μποροῦν καί δέν πρέπει νά δουλεύουν στά ἀντιδραστικά συνδικάτα, ὅτι ἐπιτρέπεται νά παραιτηθοῦν ἀπ' αὐτή τή δουλιά, ὅτι πρέπει νά βγοῦν ἀπό τά συνδικάτα καί νά δημιουργήσουν τό δίχως ἄλλο μιά ἐντελῶς καινουργιούτσικη, μιά ἐντελῶς καθαρούτσικη „ἐργατική ἕνωση“, πού τή σοφίστηκαν οἱ καλοί μας (καί στήν πλειοψηφία τους πιθανό πολύ νεαροί) κομμουνιστές». (Βλ. τόμ. 25ος, σελ. 193-194).

Καί παρακάτω:

«Τόν ἀγώνα ἐνάντια στήν „ἐργατική ἀριστοκρατία“ τόν διεξάγουμε ἐξ ὀνόματος τῆς ἐργατικῆς μάζας καί γιά νά τήν τραβήξουμε μέ τό μέρος μας. Τόν ἀγώνα ἐνάντια στούς ὀπορτουνιστές καί σοσιαλσωβινιστές ἀρχηγούς τόν διεξάγουμε γιά νά τραβήξουμε τήν ἐργατική τάξη μέ τό μέρος μας. Θά ἦταν ἀνοησία νά ξεχνᾶ κανείς τήν πολύ στοιχειώδικη καί ὁλοφάνερη αὐτή ἀλήθεια. Καί μιά τέτια ἀκριβῶς ἀνοησία κάνουν οἱ „ἀριστεροί“ κομμουνιστές τῆς Γερμανίας, πού ξεκινώντας ἀπό τόν ἀντιδραστικό καί ἀντεπαναστατικό χαρακτήρα τῆς ἡγετικῆς κορυφῆς τῶν συνδικάτων

καταλήγουν στό συμπέρασμα ὅτι πρέπει νά... ἀποχωρήσουν ἀπό τά συνδικάτα!! νά... παραιτηθοῦν ἀπ' τή δουλιά στά συνδικάτα!! νά... δημιουργήσουν νέες, ἐπινοημένες μορφές ἐργατικῆς ὀργάνωσης!! Αὐτό εἶναι τέτια ἀσυγχώρητη ἀνοησία, πού ἰσοδυναμεῖ μέ τήν πιό μεγάλη ὑπηρεσία πού μποροῦν νά προσφέρουν κομμουνιστές στήν ἀστική τάξη». (Βλ. στό ἴδιο, σελ. 196).

Νομίζω, σύντροφοι, πώς οἱ ἐξηγήσεις εἶναι περιττές. Ἐδῶ μπαίνει τό ζήτημα νά περάσουμε πάνω ἀπό τήν ἀντιδραστικότητα τῶν συνδικάτων τῆς Δύσης, ἀντιδραστικότητα πού δέν ἔχει ἀκόμα ξεπεραστεῖ στή ζωή. Τό ζήτημα αὐτό τό ἔβγαλε στή μέση, ἐδῶ στό βῆμα, ὁ Ζηνόβιεφ. Ὁ Ζηνόβιεφ ἐπικαλέστηκε τό Μάρτοφ καί μᾶς βεβαίωσε ὅτι ἡ ἄποψη τῆς μή ὑπερπήδησης, ἡ ἄποψη ὅτι εἶναι ἀπαράδεχτο γιά τούς μαρξιστές νά πηδοῦν πάνω ἀπό τήν καθυστέρηση τῶν μαζῶν, πάνω ἀπό τήν καθυστέρηση καί τήν ἀντιδραστικότητα τῶν καθοδηγητῶν τῶν μαζῶν, ἡ ἄποψη αὐτή εἶναι τάχα μενσεβίκικη.

Ἐγώ ὑποστηρίζω, σύντροφοι, ὅτι ἡ ἄθλια αὐτή μανούβρα τοῦ Ζηνόβιεφ νά ἐπικαλεστεῖ τό Μάρτοφ δείχνει μόνο ἕνα πράγμα: **τήν πλήρη ἀπομάκρυνση** τοῦ Ζηνόβιεφ ἀπό τή γραμμή τοῦ λενινισμοῦ.

Θά προσπαθήσω νά τό ἀποδείξω παρακάτω.

Μποροῦμε ἄραγε γενικά, σά λενινιστές, σά μαρξιστές, νά πηδᾶμε πάνω ἀπό ἕνα κίνημα πού δέν ἔχει ζήσει ἀκόμα τή ζωή του, νά πηδᾶμε πάνω ἀπ' τήν καθυστέρηση τῶν μαζῶν, μποροῦμε ἄραγε νά τούς γυρνᾶμε τήν πλάτη, νά τίς παρακάμπτουμε, ἤ **πρέπει νά δουλέψουμε ὥστε νά ξεπεραστοῦν** αὐτά τά φαινόμενα μέ τήν ἀκούραστη πάλη μέσα στίς μάζες, ἐνάντια τους; Νά ἕνα ἀπό τά βασικά ζητήματα τῆς κομμουνιστικῆς πολιτικῆς, ἕνα ἀπό τά βασικά ζητήματα τῆς λενινιστικῆς καθοδήγησης τῶν μαζῶν. Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι μίλησαν ἐδῶ γιά λενινισμό.

Ἐπιτρέψτε μου νά ἀναφερθῶ στήν πρώτη πηγή, στό Λένιν.

Αὐτά γίνονται τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917. Ὁ Λένιν κάνει πολεμική ἐνάντια στόν Κάμενεφ. Ὁ Λένιν δέ συμφωνεῖ μέ τόν Κάμενεφ πού ὑπερτιμοῦσε τό ρόλο τῆς μικροαστικῆς δημοκρατίας. Ὁ Λένιν ὅμως δέν εἶναι σύμφωνος ἐπίσης καί μέ τόν Τρότσκι πού ὑποτιμοῦσε τό ρόλο τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος καί «πηδοῦσε πάνω» ἀπ' τό ἀγροτικό κίνημα τῆς Ρωσίας. Παραθέτω τά λόγια τοῦ Λένιν.

«Ὁ τροτσκισμός λέει: „κάτω ὁ τσάρος, καί κυβέρνηση ἐργατική". Αὐτό δέν εἶναι σωστό. Οἱ μικροαστοί ὑπάρχουν, δέ μπορεῖς νά μήν τούς πάρεις ὑπόψη. Οἱ μικροαστοί ὅμως ἀποτελοῦνται ἀπό δυό μερίδες. Ἡ φτωχότερη μερίδα τους πηγαίνει μέ τήν ἐργατική τάξη». (Βλ. λόγο τοῦ Λένιν, Πραχτικά τῆς Συνδιάσκεψης τῆς Πετρούπολης, Ἀπρίλης 1917, σελ. 17 [65]).

«Ἄν λέγαμε: „κάτω ὁ τσάρος καί διχτατορία τοῦ προλεταριάτου", αὐτό θά ἦταν **πήδημα*** πάνω ἀπό τή μικροαστική τάξη». (Βλ. λόγο τοῦ Λένιν, Πραχτικά τῆς Πανενωσιακῆς Συνδιάσκεψης, Ἀπρίλης 1917, σελ. 76 [66]).

Καί παρακάτω:

«Δέ μᾶς ἀπειλεῖ ὅμως ὁ κίνδυνος νά πέσουμε σέ ὑποκειμενισμό, στήν ἐπιθυμία νά **πηδήσουμε πάνω** ἀπό τή μή ὁλοκληρωμένη ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση—πού δέν ἔχει ἐξαντλήσει ἀκόμα τό κίνημα τῶν χωρικῶν—στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση; Ἄν ἔλεγα: „κάτω ὁ τσάρος, καί κυβέρνηση **ἐργατική**", θά μέ ἀπειλοῦσε ὁ κίνδυνος αὐτός. Ἐγώ ὅμως **δέν** τό εἶπα αὐτό ἀλλά εἶπα ἕνα ἄλλο... Στίς θέσεις μου ἀσφάλισα ἀπόλυτα τόν ἑαυτό μου ἀπό κάθε **πήδημα πάνω** ἀπό τό **ἀγροτικό** ἤ **γενικά τό μικροαστικό κίνημα πού δέν ἔχει ζήσει ἀκόμα τή ζωή του, τόν ἐξασφάλισα** ἀπό κάθε **παιχνίδι** „κατάληψης τῆς ἐξουσίας" ἀπό μιά ἐργατική κυβέρνηση, ἀπό ἕναν ὁποιοδήποτε μπλανκιστικό **τυχοδιωχτισμό**, γιατί ἐπέσυρα ἄμεσα τήν προσοχή στήν πείρα τῆς Παρισινῆς Κομμούνας»*. (Βλ. τόμ. 20ος σελ. 104).

---

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

Τά πράγματα εἶναι, μοῦ φαίνεται, καθαρά. Ἡ θεωρία τῆς ὑπερπήδησης ἑνός κινήματος πού δέν ἔχει ζήσει ἀκόμα τή ζωή του εἶναι θεωρία τοῦ τροτσκισμοῦ. Ὁ Λένιν δέ συμφωνεῖ μ' αὐτή τή θεωρία. Τή θεωρεῖ τυχοδιωχτική.

Νά μερικές περικοπές ἀκόμα, ἀπό ἄλλα ὅμως ἔργα ἑνός «πολύ ἐπιφανῆ» μπολσεβίκου, πού τό ὀνοματεπώνυμό του δέ θέλω νά τό ἀναφέρω γιά τήν ὥρα, καί πού καταπολεμᾶ ἐπίσης τή θεωρία τῆς ὑπερπήδησης.

«Στό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς, πού συνεχῶς τό „ὑπερπηδᾶ" ὁ Τρότσκι, θά κάναμε πολύ μεγάλα λάθη. Ἀντί ἔμβρυα συμμαχίας, θά εἴχαμε τώρα διάσπαση τῆς συμμαχίας σέ πλήρη ἀνάπτυξη».

Παρακάτω:

«Αὐτό εἶναι τό „θεωρητικό" θεμέλιο τοῦ παρβουσισμοῦ καί τοῦ τροτσκισμοῦ. Κι αὐτό ἀκριβῶς τό „θεωρητικό" θεμέλιο μεταπλάθονταν ἀργότερα σέ πολιτικά συνθήματα, ὅπως λχ. τό σύνθημα: „κάτω ὁ τσάρος καί κυβέρνηση ἐργατική". Τό σύνθημα αὐτό ἀντηχεῖ στ' ἀφτιά μας σήμερα—ὕστερα ἀπό τό γεγονός ὅτι σέ συμμαχία μέ τήν ἀγροτιά καταχτήσαμε μέσα σέ 15 χρόνια τή Σοβιετική ἐξουσία—πολύ ὄμορφα. Κάτω ὁ τσάρος!—αὐτό εἶναι καλό. Κυβέρνηση ἐργατική—αὐτό εἶναι ἀκόμα καλύτερο. Ἄν ὅμως θυμηθοῦμε ὅτι τό σύνθημα αὐτό ρίχτηκε τό 1905, κάθε μπολσεβίκος θά συμφωνήσει, ὅτι τότε τό σύνθημα αὐτό „π η δ ο ῦ σ ε" ὁλοκληρωτικά „πάνω" ἀπ' τήν ἀγροτιά».

Παρακάτω:

«Οἱ „διαρκιστές" ἤθελαν τό 1905 νά μᾶς ἐπιβάλουν τό σύνθημα „κάτω ὁ τσάρος καί κυβέρνηση ἐ ρ γ α τ ι κ ή". Ποῦ εἶναι ὅμως ἡ ἀγροτιά; Δέ χτυπᾶ ἄραγε ἐδῶ στό μάτι τό γεγονός τῆς μή κατανόησης πέρα γιά πέρα καί τῆς ἀγνόησης τῆς ἀγροτιᾶς σέ μιά χώρα σάν τή Ρωσία; Ἄν αὐτό δέν εἶναι „πήδημα πάνω" ἀπό τήν ἀγροτιά, τί εἶναι τότε;».

Παρακάτω:

«Μή κατανοώντας τό ρόλο τῆς ἀγροτιᾶς στή Ρωσία, „πηδώντας πάνω" ἀπ' τήν ἀγροτιά σέ μιά ἀγροτική χώρα, ὁ τροτσκισμός δέ μπόρεσε πολύ περισσότερο νά καταλάβει τό ρόλο τῆς ἀγροτιᾶς στή διεθνῆ ἐπανάσταση».

Θά ρωτήσετε: ποιός εἶναι λοιπόν ὁ συγγραφέας αὐτῶν τῶν τρομερῶν περικοπῶν ἐνάντια στόν τροτσκισμό καί ἐνάντια στήν τροτσκιστική θεωρία τῆς ὑπερπήδησης; Ὁ συγγραφέας αὐτῶν τῶν τρομερῶν περικοπῶν δέν εἶναι κανείς ἄλλος ἀπό τό Ζηνόβιεφ. Οἱ περικοπές αὐτές ἔχουν παρθεῖ ἀπό τό βιβλίο του «Λενινισμός» καί ἀπό τά ἄρθρα του «Μπολσεβικισμός ἤ τροτσκισμός».

Πῶς ἦταν δυνατό πρίν ἀπό ἕνα χρόνο ὁ Ζηνόβιεφ νά καταλαβαίνει τόν ἀντιλενινιστικό χαρακτήρα τῆς θεωρίας τῆς ὑπερπήδησης, ἐνῶ τώρα, ὕστερα ἀπό ἕνα χρόνο, νά πάψει νά τόν καταλαβαίνει; Αὐτό συνέβηκε γιατί τότε ἦταν, μποροῦμε νά ποῦμε, λενινιστής, ἐνῶ σήμερα δέθηκε χωρίς ἐλπίδα σωτηρίας ἀπ' τό ἕνα του πόδι μέ τόν τροτσκισμό καί ἀπ' τό ἄλλο του πόδι μέ τό σλιαπνικοβισμό, μέ τήν «ἐργατική ἀντιπολίτευση»[67]. Καί τώρα παραδέρνει ἀνάμεσα στίς δυό αὐτές ἀντιπολιτεύσεις καί βρίσκεται στήν ἀνάγκη νά μιλάει ἐδῶ, σ' αὐτό τό βῆμα, μέ τό Μάρτοφ στό χέρι. Κι ἐνάντια σέ ποιόν μιλάει; ἐνάντια στό Λένιν. Καί ὑπέρ τίνος; Ὑπέρ τῶν τροτσκιστῶν.

Νά ποῦ κατάντησε ὁ Ζηνόβιεφ.

Θά μποροῦσαν νά ποῦν, ὅτι ὅλα αὐτά ἀφοροῦν τό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς, ὅτι αὐτά δέν ἔχουν σχέση μέ τά συνδικάτα τῆς Ἀγγλίας. Αὐτό ὅμως δέν εἶναι σωστό, σύντροφοι. Αὐτά πού εἰπώθηκαν, ὅτι ἡ θεωρία τῆς ὑπερπήδησης δέν ἔχει ἐφαρμογή στήν πολιτική, ἔχουν ἄμεση σχέση μέ τά συνδικάτα τῆς Ἀγγλίας καί γενικά τῆς Εὐρώπης, ἔχουν ἄμεση σχέση μέ τό ζήτημα τῆς καθοδήγησης τῶν μαζῶν, μέ τό ζήτημα τῶν τρόπων ἀπαλλαγῆς τῶν μαζῶν ἀπό τήν ἐπιρροή τῶν ἀντιδραστικῶν, τῶν ρεφορμιστῶν ἡγετῶν. Ὁ Τρότσκι καί ὁ Ζηνόβιεφ, ἀκολουθώντας

τή θεωρία τῆς ὑπερπήδησης, ἐπιχειροῦν νά περάσουν πάνω ἀπό τήν καθυστέρηση τῶν ἀγγλικῶν συνδικάτων, πάνω ἀπό τήν ἀντιδραστικότητά τους καί βάζουν σάν ἐπιδίωξη νά ἀνατρέψουμε **ἐμεῖς** ἀπό τή Μόσχα τό Γενικό Συμβούλιο, **χωρίς** τίς μάζες τῶν συνδικάτων τῆς Ἀγγλίας. Ἐμεῖς ὅμως ὑποστηρίζουμε ὅτι μιά τέτια πολιτική εἶναι ἀνοησία, τυχοδιωχτισμός, ὅτι οἱ ἀντιδραστικοί ἡγέτες τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος τῆς Ἀγγλίας πρέπει νά ἀνατραποῦν ἀπό τίς **ἴδιες** τίς μάζες τῶν ἀγγλικῶν συνδικάτων **μέ τή βοήθεια τή δική μας**, ὅτι ἐμεῖς δέν πρέπει νά περάσουμε πάνω ἀπό τήν ἀντιδραστικότητα τῶν συνδικαλιστῶν ἡγετῶν, ἀλλά πρέπει νά **βοηθήσουμε** τίς μάζες τῶν ἀγγλικῶν συνδικάτων νά τή ζήσουν καί νά ἀπαλλαγοῦν ἀπ' αὐτήν.

Βλέπετε ὅτι ἀνάμεσα στήν πολιτική γενικά καί τήν πολιτική ἀπέναντι στίς μάζες τῶν συνδικάτων ὑπάρχει ἀναμφισβήτητα σύνδεση.

Ὑπάρχουν ἄραγε ὑποδείξεις τοῦ Λένιν πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα;

Ἀκοῦστε:

«Τά συνδικάτα ἦταν μιά γιγάντια πρόοδος τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν ἀρχή τῆς ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ, σάν πέρασμα ἀπό μιά κατάσταση διασπορᾶς καί ἀδυναμίας τῶν ἐργατῶν πρός τίς **ἀπαρχές** ταξικῆς συνένωσης. Ὅταν ἄρχισε ν' ἀναπτύσσεται ἡ **ἀνώτατη** μορφή ταξικῆς συνένωσης τῶν προλεταρίων, τό **ἐπαναστατικό κόμμα τοῦ προλεταριάτου** (πού δέ θά εἶναι ἄξιο τοῦ τίτλου του ὅσο δέ θά μάθει νά συνδέει τούς ἀρχηγούς μέ τήν τάξη καί τίς μάζες σ' ἕνα ἑνιαῖο σύνολο, σέ κάτι τό ἀδιάσπαστο), στά συνδικάτα ἄρχισαν ἀναπότρεπτα νά ἐμφανίζονται **μερικά** ἀντιδραστικά γνωρίσματα, κάποια συντεχνιακή στενότητα, κάποια τάση πρός τόν ἀπολιτικισμό, κάποιο πνεῦμα ρουτίνας κλπ. Πουθενά ὅμως στόν κόσμο ἡ ἀνάπτυξη τοῦ προλεταριάτου δέν ἔγινε καί οὔτε μποροῦσε νά γίνει ἀλλιῶς παρά μόνο μέσω τῶν συνδικάτων, μέσω τῆς ἀλληλοεπίδρασής τους μέ τό κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης». (Βλ. τόμ. 25ος, σελ. 194).

Καί παρακάτω:

«Νά φοβᾶσαι **αὐτή** τήν „ἀντιδραστικότητα", νά ἐπιχειρεῖς νά τήν **παρακάμψεις**, νά τήν **ὑπερπηδήσεις*** εἶναι ἡ πιό μεγάλη ἀνοησία, γιατί σημαίνει πώς φοβᾶσαι τό ρόλο τῆς προλεταριακῆς ἐμπροσθοφυλακῆς, πού συνίσταται στή διδαχή, διαφώτιση, διαπαιδαγώγηση καί τράβηγμα στήν καινούργια ζωή τῶν πιό καθυστερημένων στρωμάτων καί μαζῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς». (Βλ. στό ἴδιο, σελ. 195).

Νά πῶς ἔχουν τά πράγματα ὅσον ἀφορᾶ τή θεωρία τῆς ὑπερπήδησης στόν τομέα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος.

Θά ἦταν καλύτερα γιά τό Ζηνόβιεφ νά μήν παρουσιάζεται ἐδῶ μέ τό Μάρτοφ στό χέρι. Θά ἦταν καλύτερα νά σιωποῦσε σχετικά μέ τή θεωρία τῆς ὑπερπήδησης. Θά ἦταν πολύ καλύτερα γι' αὐτόν. Δέν ἦταν ἀνάγκη νά ὁρκίζεται ὁ Ζηνόβιεφ στό ὄνομα τοῦ Τρότσκι: ἐμεῖς ἔτσι κι ἀλλιῶς ξέρουμε ὅτι ἀπομακρύνθηκε ἀπ' τό λενινισμό καί τράβηξε πρός τόν τροτσκισμό.

Νά πῶς ἔχουν τά πράγματα, σύντροφοι, σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τήν τροτσκιστική θεωρία τῆς ὑπερπήδησης τῆς καθυστέρησης τῶν συνδικάτων, τῆς ὑπερπήδησης τῆς καθυστέρησης τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος, τῆς ὑπερπήδησης τῆς καθυστέρησης τοῦ μαζικοῦ κινήματος γενικά.

Ἄλλο πράγμα εἶναι ὁ λενινισμός καί ἄλλο ὁ τροτσκισμός.

Φτάσαμε ἔτσι στό ζήτημα τῆς Ἀγγλορωσικῆς Ἐπιτροπῆς. Εἴπανε ἐδῶ ὅτι ἡ Ἀγγλορωσική Ἐπιτροπή εἶναι συμφωνία, συνασπισμός τῶν συνδικάτων τῆς χώρας μας

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

μέ τά συνδικάτα τῆς Ἀγγλίας. Αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα σωστό. Ἡ Ἀγγλορωσική Ἐπιτροπή εἶναι ἡ ἔκφραση τοῦ συνασπισμοῦ, ἡ ἔκφραση τῆς συμφωνίας τῶν συνδικάτων μας μέ τά συνδικάτα τῆς Ἀγγλίας, κι ὁ συνασπισμός αὐτός δέ στερεῖται πολιτικό χαρακτήρα.

Ὁ συνασπισμός αὐτός βάζει μπροστά του δυό καθήκοντα. Τό πρῶτο καθῆκον εἶναι ἡ δημιουργία δεσμῶν ἀνάμεσα στά συνδικάτα μας καί τά συνδικάτα τῆς Ἀγγλίας, ἡ ὀργάνωση κινήματος ἑνότητας ἐνάντια στήν ἐπίθεση τοῦ κεφαλαίου, ἡ εὔρυνση τοῦ ρήγματος ἀνάμεσα στή διεθνῆ τοῦ Ἄμστερνταμ καί τό ἀγγλικό συνδικαλιστικό κίνημα, ρῆγμα πού ὑπάρχει καί πού θά τό εὐρύνουμε μέ κάθε τρόπο, τέλος ἡ προετοιμασία τέτιων ὅρων, πού εἶναι ἀναγκαῖοι γιά τήν ἐκτόπιση τῶν ρεφορμιστῶν ἀπό τά συνδικάτα καί γιά τήν κατάχτηση τῶν συνδικάτων τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν μέ τό μέρος τοῦ κομμουνισμοῦ.

Τό δεύτερο καθῆκον αὐτοῦ τοῦ συνασπισμοῦ εἶναι ἡ ὀργάνωση ἑνός πλατιοῦ κινήματος τῆς ἐργατικῆς τάξης ἐνάντια σέ νέους ἰμπεριαλιστικούς πολέμους γενικά, ἐνάντια στήν ἐπέμβαση στή χώρα μας ἀπό μέρους (ἰδιαίτερα) τῆς πιό ἰσχυρῆς ἀπό τίς ἰμπεριαλιστικές δυνάμεις τῆς Εὐρώπης, ἀπό μέρους τῆς Ἀγγλίας εἰδικά.

Γιά τό πρῶτο καθῆκον οἱ σύντροφοι μίλησαν ἐδῶ ἀρκετά διεξοδικά. Γιά τό λόγο αὐτό δέ θά ἐπεκταθῶ σ' αὐτό τό ζήτημα. Θά ἤθελα νά πῶ ἐδῶ λίγα λόγια γιά τό δεύτερο καθῆκον, ἰδιαίτερα γιά τό σημεῖο πού ἀφορᾶ τήν ἐπέμβαση στή χώρα μας ἀπό μέρους τῶν ἄγγλων ἰμπεριαλιστῶν. Μερικοί ἀπό τούς ἀντιπολιτευόμενους λένε ὅτι γι' αὐτό τό καθῆκον τοῦ συνασπισμοῦ τῶν δικῶν μας συνδικάτων μέ τά ἀγγλικά δέν ἀξίζει τόν κόπο νά μιλᾶμε, ὅτι τό καθῆκον αὐτό δέν εἶναι σπουδαῖο καθῆκον. Μπαίνει τό ἐρώτημα: γιατί; Γιατί δέν ἀξίζει νά μιλᾶμε;

Μήπως τό καθῆκον τῆς περιφρούρησης τῆς ἀσφάλειας τῆς πρώτης στόν κόσμο Σοβιετικῆς δημοκρατίας, πού εἶναι συνάμα στήριγμα καί βάση τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης, δέν εἶναι ἐπαναστατικό καθῆκον; Μήπως τά συνδικάτα μας εἶναι ἀνεξάρτητα ἀπό τό κόμμα; Μήπως ὑποστηρίζουμε τήν ἄποψη τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν συνδικάτων μας: τό κράτος εἶναι ἕνα πράγμα καί τά συνδικάτα ἄλλο; Ὄχι, δέν ὑποστηρίζουμε μιά τέτια ἄποψη καί σά λενινιστές δέ μποροῦμε νά τήν ὑποστηρίξουμε. Κάθε ἐργάτης, κάθε ὀργανωμένος στά συνδικάτα ἐργάτης πρέπει νά φροντίζει γιά τήν περιφρούρηση τῆς πρώτης στόν κόσμο Σοβιετικῆς δημοκρατίας ἀπό κάθε ἐπέμβαση. Ἄν τά συνδικάτα τῆς χώρας μας βρίσκουν σ' αὐτή τήν ὑπόθεση τήν ὑποστήριξη ἀπό μέρους τῶν ἀγγλικῶν συνδικάτων, ἔστω καί τῶν ρεφορμιστικῶν, μήπως δέν εἶναι ξεκάθαρο ὅτι αὐτό τό πράγμα πρέπει νά τό χαιρετίσουμε;

Ὅσοι νομίζουν πώς τά συνδικάτα μας δέ μποροῦν νά ἐπιδιώκουν κρατικούς σκοπούς κατρακυλοῦν στήν ἄποψη τοῦ μενσεβικισμοῦ. Εἶναι ἡ ἄποψη τοῦ «Σοτσιαλιστίτσεσκι Βέστνικ»[68]. Ἐμεῖς δέ μποροῦμε νά υἱοθετήσουμε αὐτή τήν ἄποψη. Καί ἄν τά ἀντιδραστικά συνδικάτα τῆς Ἀγγλίας εἶναι ἀποφασισμένα νά συνασπιστοῦν μέ τά ἐπαναστατικά συνδικάτα τῆς χώρας μας ἐνάντια στούς ἀντεπαναστάτες ἰμπεριαλιστές τῆς χώρας τους, γιατί νά μή χαιρετίσουμε αὐτό τό συνασπισμό; Ὑπογραμμίζω αὐτή τήν πλευρά τοῦ ζητήματος γιά νά καταλάβει ἐπιτέλους ἡ ἀντιπολίτευσή μας, πού προσπαθεῖ νά ματαιώσει τήν Ἀγγλορωσική Ἐπιτροπή, ὅτι χύνει νερό στό μύλο τῶν ἐπεμβατιστῶν.

Ἔτσι λοιπόν ἡ Ἀγγλορωσική Ἐπιτροπή εἶναι συνασπισμός τῶν συνδικάτων μας μέ τά ἀντιδραστικά συνδικάτα τῆς Ἀγγλίας μέ σκοπό, πρῶτο, τή στερέωση τῶν δεσμῶν τῶν συνδικάτων μας μέ τό συνδικαλιστικό κίνη-

μα τῆς Δύσης καί τήν ἐπαναστατικοποίησή του καί δεύτερο, μέ σκοπό τόν ἀγώνα ἐνάντια στούς ἰμπεριαλιστικούς πολέμους γενικά, ἐνάντια στήν ἐπέμβαση εἰδικά.

Ὅμως εἶναι ἄραγε δυνατοί γενικά—νά ἕνα ζήτημα ἀρχῆς—εἶναι ἄραγε δυνατοί οἱ πολιτικοί συνασπισμοί μέ τά ἀντιδραστικά συνδικάτα; Εἶναι ἄραγε γενικά παραδεχτοί γιά τούς κομμουνιστές τέτιοι συνασπισμοί;

Τό ζήτημα αὐτό μπαίνει σέ μᾶς ὀρθά-κοφτά καί πρέπει νά τό λύσουμε. Ὁρισμένοι ἔχουν τή γνώμη ὅτι τέτιοι συνασπισμοί δέν εἶναι δυνατοί—εἶναι ἡ γνώμη τῶν ἀντιπολιτευομένων μας. Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή ὅμως τοῦ κόμματός μας ἔχει τή γνώμη πώς τέτιοι συνασπισμοί εἶναι παραδεχτοί.

Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἀνάφεραν ἐδῶ τό ὄνομα τοῦ Λένιν. Ἂς ἀπευθυνθοῦμε στό Λένιν.

«Ὁ καπιταλισμός δέ θά ἦταν καπιταλισμός, ἄν τό „καθαρό“ προλεταριάτο δέν περιβάλλονταν ἀπό ἕνα πλῆθος ἐξαιρετικά παρδαλῶν μεταβατικῶν τύπων ἀπό τόν προλετάριο ὥς τό μισοπρολετάριο (κεῖνον πού βγάζει κατά τό μισό τά μέσα τῆς ζωῆς του πουλώντας τήν ἐργατική του δύναμη), ἀπό τό μισοπρολετάριο ὥς τό μικρό ἀγρότη (καί τό μικροβιοτέχνη, τό χειροτέχνη καί γενικά τό μικρό ἀφεντικό), ἀπό τό μικρό ἀγρότη ὥς τό μεσαῖο κτλ.— ἄν μέσα στό ἴδιο τό προλεταριάτο δέν ὑπῆρχαν διαιρέσεις σέ περισσότερο εἴτε λιγότερο ἀναπτυγμένα στρώματα, διαιρέσεις συντοπιτῶν, διαιρέσεις ἐπαγγελματικές, κάποτε θρησκευτικές κτλ. Ἀπ' ὅλα αὐτά ὅμως βγαίνει ἡ ἀπόλυτη ἀνάγκη, ἡ ἀναπόφευχτη ἀνάγκη γιά τήν πρωτοπορία τοῦ προλεταριάτου, γιά τή συνειδητή του μερίδα, γιά τό κομμουνιστικό κόμμα, νά καταφεύγει σέ ἑλιγμούς, σέ συμφωνίες, σέ συμβιβασμούς μέ τίς διάφορες ὁμάδες τῶν προλετάριων, μέ τά διάφορα κόμματα τῶν ἐργατῶν καί τῶν μικροαφεντικῶν. Ὅλο τό ζήτημα εἶναι νά ξέρεις νά ἐφαρμόζεις αὐτή τήν ταχτική ἔτσι πού νά ἀνεβαίνει κι ὄχι νά κατεβαίνει τό γενικό ἐπίπεδο τῆς προλεταριακῆς συνειδητότητας, τῆς ἐπαναστατικότητας, τῆς ἱκανότητας γιά τόν ἀγώνα καί τή νίκη». (Βλ. τόμ. 25ος, σελ. 213).

Καί παρακάτω:

«Εἶναι σωστό ὅτι οἱ διάφοροι Χέντερσον, οἱ Κλίινς, οἱ Μακντόναλντ, οἱ Σνόουντεν εἶναι ἀθεράπευτα ἀντιδραστικοί. Εἶναι ἐπίσης σωστό, ὅτι θέλουν νά πάρουν τήν ἐξουσία στά χέρια τους (προτιμώντας ἄλλωστε τό συνασπισμό μέ τήν ἀστική τάξη), ὅτι θέλουν „νά κυβερνήσουν“ μέ τούς ἴδιους παμπάλαιους ἀστικούς κανόνες, ὅτι, ὅταν θά βρεθοῦν στήν ἐξουσία, θά συμπεριφερθοῦν ὁπωσδήποτε σάν τούς Σάιντεμαν καί τούς Νόσκε. Ὅλα αὐτά εἶναι σωστά. Ἀπό δῶ ὅμως δέ βγαίνει καθόλου τό συμπέρασμα ὅτι ἡ ὑποστήριξή τους εἶναι προδοσία τῆς ἐπανάστασης. Ἀπό δῶ βγαίνει ἀντίθετα τό συμπέρασμα ὅτι πρός τό συμφέρον τῆς ἐπανάστασης οἱ ἐπαναστάτες τῆς ἐργατικῆς τάξης πρέπει νά προσφέρουν σ' αὐτούς τούς κυρίους μιά ὁρισμένη κοινοβουλευτική ὑποστήριξη». (Βλ. στό ἴδιο, σελ. 218-219).

Ἔτσι λοιπόν, σύμφωνα μέ τό Λένιν βγαίνει ὅτι εἶναι ἀπόλυτα δυνατές καί παραδεχτές οἱ πολιτικές συμφωνίες, οἱ πολιτικοί συνασπισμοί τῶν κομμουνιστῶν μέ τούς ἀντιδραστικούς ἡγέτες τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Ἂς τό θυμοῦνται αὐτό ὁ Τρότσκι κι ὁ Ζηνόβιεφ.

Γιατί ὅμως ἀκριβῶς μᾶς χρειάζονται τέτιες συμφωνίες;

Γιά νά ἀνοίξουμε δρόμο πρός τίς ἐργατικές μάζες, γιά νά διαφωτίσουμε τίς μάζες αὐτές σχετικά μέ τήν ἀντιδραστικότητα τῶν πολιτικῶν καί τῶν συνδικαλιστικῶν τους ἡγετῶν, γιά νά ἀποσπάσουμε ἀπό τούς ἀντιδραστικούς ἡγέτες τίς μερίδες τῆς ἐργατικῆς τάξης πού τραβᾶνε πρός τά ἀριστερά καί ἐπαναστατικοποιοῦνται καί συνεπῶς γιά νά ἀνεβάσουμε τή μαχητική ἱκανότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης στό σύνολό της.

Γι' αὐτό τέτιοι συνασπισμοί μποροῦν νά γίνονται μόνο μέ δυό βασικούς ὅρους: ἐφόσον ἐξασφαλίζεται ἡ ἐλευθερία κριτικῆς μας ἀπέναντι στούς ρεφορμιστές ἡγέτες καί ἐφόσον ἐξασφαλίζονται οἱ ἀπαραίτητοι ὅροι γιά τήν ἀπόσπαση τῶν μαζῶν ἀπό τούς ἀντιδραστικούς ἡγέτες.

Νά τί λέει ὁ Λένιν σχετικά μ' αὐτό τό ζήτημα:

«Τό κομμουνιστικό κόμμα προτείνει στούς διάφορους Χέντερσον καί Σνόουντεν „συμβιβασμό", ἐκλογική συμφωνία: τραβᾶμε μαζί ἐνάντια στή συμμαχία Λόυδ Τζώρτζ—συντηρητικῶν, μοιράζουμε τίς βουλευτικές ἕδρες ἀνάλογα μέ τόν ἀριθμό τῶν ψήφων, πού θά δόσουν οἱ ἐργάτες στό ἐργατικό κόμμα ἤ στούς κομμουνιστές (ὄχι στίς ἐκλογές, ἀλλά σέ ἰδιαίτερη ψηφοφορία), διατηροῦμε *ἀπόλυτη ἐλευθερία* ζύμωσης, προπαγάνδας καί πολιτικῆς δράσης. Χωρίς αὐτό τόν τελευταῖο ὅρο δέ μποροῦμε βέβαια νά κάνουμε συνασπισμό, γιατί αὐτό θά ἰσοδυναμοῦσε μέ προδοσία: οἱ ἄγγλοι κομμουνιστές πρέπει νά ὑποστηρίξουν καί νά ὑπερασπίσουν ἀπόλυτα τό δικαίωμα τῆς πλέριας ἐλευθερίας νά ξεσκεπάζουν τούς διάφορους Χέντερσον καί Σνόουντεν, ὅπως ἀκριβῶς τό ὑποστήριξαν καί τό ὑπεράσπισαν (*δεκαπέντε χρόνια*, ἀπό τό 1903 ὥς τό 1917) οἱ ρῶσοι μπολσεβίκοι ἀπέναντι στούς ρώσους Χέντερσον καί Σνόουντεν, δηλ. τούς μενσεβίκους». (Βλ. τόμ. 25ος. σελ. 223).

Καί παρακάτω:

«Οἱ μικροαστοί δημοκράτες (μαζί τους καί οἱ μενσεβίκοι) ταλαντεύονται ἀναπόφευχτα ἀνάμεσα στήν ἀστική τάξη καί τό προλεταριάτο, ἀνάμεσα στήν ἀστική δημοκρατία καί τό σοβιετικό καθεστώς, ἀνάμεσα στό ρεφορμισμό καί τήν ἐπαναστατικότητα, ἀνάμεσα στό φιλεργατισμό καί τό φόβο τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου κτλ. Ἡ σωστή ταχτική τῶν κομμουνιστῶν πρέπει νά εἶναι νά *χρησιμοποιοῦν* αὐτές τίς ταλαντεύσεις καί ὄχι νά τίς ἀγνοοῦν. Ἡ χρησιμοποίηση αὐτῶν τῶν ταλαντεύσεων ἀπαιτεῖ ὑποχωρήσεις ἀπέναντι σέ κεῖνα τά στοιχεῖα πού στρέφονται πρός τό προλεταριάτο, τή στιγμή πού στρέφονται καί στό βαθμό πού στρέφονται πρός τό προλεταριάτο—παράλληλα μέ τόν ἀγώνα ἐνάντια σέ κείνους πού στρέφονται πρός τήν ἀστική τάξη. Σάν ἀποτέλεσμα τῆς ἐφαρμογῆς μιᾶς σωστῆς ταχτικῆς ὁ μενσεβικισμός *ἀποσυντίθονταν καί ἀποσυντίθεται ὁλοένα καί περισσότερο στή χώρα μας, καί ἀπομονώνονται οἱ ἡγέτες πού ἐπιμένουν στόν ὀπορτουνισμό τους, ἐνῶ στό στρατόπεδό μας περνᾶν οἱ καλύτεροι ἐργάτες, τά καλύτερα στοιχεῖα τῆς μικροαστικῆς δημοκρατίας*». (Βλ. τόμ. 25ος, σελ, 213-214).

Αὐτοί εἶναι οἱ ὅροι τοῦ συνασπισμοῦ, πού χωρίς αὐτούς δέν εἶναι παραδεχτός κανένας συνασπισμός, καμιά συμφωνία μέ τούς ἀντιδραστικούς ἡγέτες τῶν συνδικάτων.

Ἄς τό θυμηθεῖ κι αὐτό ἡ ἀντιπολίτευση.

Καί μπαίνει τό ἐρώτημα: ἀνταποκρίνεται ἄραγε ἡ πολιτική τῶν συνδικάτων μας στούς ὅρους πού ἀναφέρει ὁ σύντροφος Λένιν;

Νομίζω, πώς ἀνταποκρίνεται πέρα γιά πέρα. Πρῶτο, διατηρήσαμε ἀπόλυτα τό δικαίωμα πλέριας ἐλευθερίας κριτικῆς τῶν ρεφορμιστῶν ἡγετῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ἀγγλίας καί χρησιμοποιήσαμε τήν ἐλευθερία αὐτή τόσο ἐξαντλητικά ὅσο δέν τή χρησιμοποίησε κανένα κομμουνιστικό κόμμα στόν κόσμο. Δεύτερο, ἀνοίξαμε δρόμο πρός τίς ἐργατικές μάζες τῆς Ἀγγλίας καί στερεώσαμε τούς δεσμούς μας μ' αὐτές. Τρίτο, ἀποσποῦμε μ' ἐπιτυχία καί ἔχουμε ἀποσπάσει κιόλας ἀπό τούς ἀντιδραστικούς ἡγέτες ὁλόκληρα τμήματα τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ἀγγλίας. Ἐννοῶ τήν ἀπόσπαση τῶν ἀνθρακωρύχων ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου.

Ὁ Τρότσκι, ὁ Ζηνόβιεφ καί ὁ Κάμενεφ προσπάθησαν ἐδῶ νά παρακάμψουν τό ζήτημα τῆς Συνδιάσκεψης τῶν ρώσων καί ἄγγλων ἐργατῶν ὀρυχείων τοῦ Βερολίνου καί τή διακήρυξή τους[69]. Κι ὅμως πρόκειται γιά ἕνα σπουδαιότατο πρόσφατο γεγονός. Τί εἶναι ὁ Ρίτσαρτσον, ὁ Κούκ, ὁ Σμίθ, ὁ Ρίτσαρτς; Ὀπορτουνιστές, ρεφορμιστές. Ὁρισμένοι ἀπ' αὐτούς λέγονται ἀριστεροί, ἄλλοι δεξιοί. Ἄς εἶναι! Ἡ ἱστορία θά ξεκαθαρίσει ποιός ἀπ' αὐτούς εἶναι πιό ἀριστερός. Σέ μᾶς εἶναι πολύ δύσκολο νά τό ξεκαθαρίσουμε σήμερα, τά πράγματα δέν εἶναι καθόλου καθαρά. Ἕνα μόνο εἶναι ξεκάθαρο, ὅτι τούς ταλαντευόμενους αὐτούς ρεφορμιστές ἡγέτες πού τούς ἀκολουθοῦν ἕνα ἑκατομμύριο διακόσιες χιλιάδες ἀπεργοί ἀνθρακωρύχοι, τούς

ἀποσπάσαμε ἀπό τό Γενικό Συμβούλιο καί τούς προσδέσαμε στά συνδικάτα μας. Μήπως αὐτό δέν εἶναι γεγονός; Γιατί τό ἀποσιωπᾶ ἡ ἀντιπολίτευση; Δέν τῆς προξενοῦν, λοιπόν, χαρά οἱ ἐπιτυχίες τῆς πολιτικῆς μας; Καί τό ὅτι ὁ Σιτρίν γράφει τώρα ὅτι αὐτός καί τό Γενικό Συμβούλιο συμφωνοῦν νά συγκληθεῖ ἡ Ἀγγλορωσική Ἐπιτροπή, δέν εἶναι μήπως ἀποτέλεσμα τοῦ ὅτι ὁ Σβάρτς καί ὁ Ἀκούλοφ κατόρθωσαν νά τραβήξουν μέ τό μέρος τους τόν Κούκ καί τόν Ρίτσαρτσον, ἐνῶ τό Γενικό Συμβούλιο, πού φοβήθηκε τόν *ἀνοιχτό* ἀγώνα ἐνάντια στούς ἀνθρακωρύχους, ἀναγκάστηκε νά δεχτεῖ τή σύγκληση τῆς Ἀγγλορωσικῆς Ἐπιτροπῆς; Ποιός μπορεῖ νά ἀρνηθεῖ, ὅτι ὅλα αὐτά τά γεγονότα μιλᾶν γιά τίς ἐπιτυχίες τῆς πολιτικῆς μας, ὅτι ὅλα αὐτά δείχνουν τήν πλέρια χρεωκοπία τῆς πολιτικῆς τῆς ἀντιπολίτευσης;

Ἔτσι λοιπόν, οἱ συνασπισμοί μέ τούς ἀντιδραστικούς ἡγέτες τῶν συνδικάτων εἶναι παραδεχτοί. Εἶναι ἀναγκαῖοι ὑπό ὁρισμένους ὅρους. Ἡ ἐλευθερία κριτικῆς εἶναι ὁ πρῶτος ὅρος. Ὁ ὅρος αὐτός ἐκπληρώνεται ἀπό τό κόμμα μας. Ἡ ἀπόσπαση τῶν ἐργατικῶν μαζῶν ἀπό τούς ἀντιδραστικούς ἡγέτες εἶναι ὁ δεύτερος ὅρος. Ὁ ὅρος αὐτός ἐπίσης ἐκπληρώνεται ἀπό τό κόμμα μας. Τό κόμμα μας ἔχει δίκιο. Ἡ ἀντιπολίτευση ἔχει ἄδικο.

Μπαίνει τό ἐρώτημα: τί θέλουν ἀκόμα ἀπό μᾶς ὁ Ζηνόβιεφ κι ὁ Τρότσκι;

Θέλουν, εἴτε τά σοβιετικά μας συνδικάτα νά κόψουν τίς σχέσεις μέ τήν Ἀγγλορωσική Ἐπιτροπή, εἴτε νά ἀνατρέψουν ἀπό δῶ, ἀπό τή Μόσχα, τό Γενικό Συμβούλιο. Αὐτό ὅμως εἶναι ἀνόητο, σύντροφοι. Τό νά ζητάει κανείς ἀπό μᾶς νά ἀνατρέψουμε ἀπό δῶ, ἀπό τή Μόσχα, τό Γενικό Συμβούλιο *παρακάμπτοντας* τά συνδικάτα τῶν ἄγγλων ἐργατῶν, *ἀγνοώντας* τίς μάζες τῶν ἀγγλικῶν συνδικάτων, *ἀγνοώντας* τά συνδικαλιστικά στελέχη τῆς Ἀγγλίας, περνώντας πάνω ἀπ' τά κεφάλια τους—μήπως αὐτό δέν εἶναι ἀνόητο σύντροφοι;

Ζητοῦν νά γίνει ἐπιδειχτική διάσπαση. Μά εἶναι δύσκολο νά καταλάβουν, ὅτι ἀπ' αὐτό δέ θά βγεῖ τίποτε ἐκτός ἀπό σύγχιση; Εἶναι δύσκολο νά καταλάβουν, ὅτι μέ τή διάσπαση χάνουμε τή σύνδεση μέ τό συνδικαλιστικό κίνημα τῆς Ἀγγλίας, ρίχνουμε τά συνδικάτα τῆς Ἀγγλίας στήν ἀγκαλιά τῶν διάφορων Ζάσενμπαχ καί Οὔντεγκέστ, κλονίζουμε τά θεμέλια τῆς ταχτικῆς τοῦ ἑνιαίου μετώπου, προξενοῦμε χαρά στούς διάφορους Τσώρτσιλ καί Τόμας, χωρίς νά ἔχουμε σέ ἀντάλλαγμα τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό σύγχιση;

Ὁ Τρότσκι στήν πολιτική του τῶν ἐντυπωσιακῶν χειρονομιῶν δέν ξεκινᾶ ἀπό συγκεκριμένους ἀνθρώπους, ἀπό συγκεκριμένους καί ζωντανούς ἐργάτες, πού ζοῦν καί ἀγωνίζονται στήν Ἀγγλία, ἀλλά ἀπό κάποιους ἰδανικούς, ἄυλους ἀνθρώπους, ἐπαναστάτες ἀπ' τήν κορφή ὥς τά νύχια. Μήπως ὅμως εἶναι δύσκολο νά καταλάβει κανείς ὅτι μόνο παράλογοι ἄνθρωποι μποροῦν νά ξεκινᾶν στήν πολιτική ἀπό ἰδανικούς, ἄυλους ἀνθρώπους;

Νά γιατί νομίζουμε ὅτι ἡ πολιτική τῶν ἐντυπωσιακῶν χειρονομιῶν, ἡ πολιτική τῆς ἀνατροπῆς τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου ἀπό τή Μόσχα, μέ τίς δυνάμεις μόνο τῆς Μόσχας, εἶναι γελοία καί τυχοδιωχτική πολιτική.

Ἡ πολιτική χειρονομιῶν εἶναι τό χαρακτηριστικό γνώρισμα ὅλης τῆς πολιτικῆς τοῦ Τρότσκι ἀπό τότε πού εἶναι στό κόμμα μας. Τήν πρώτη ἐφαρμογή τῆς πολιτικῆς αὐτῆς τήν εἴχαμε τόν καιρό τῆς συνθήκης τοῦ Μπρέστ, τότε πού ὁ Τρότσκι δέν ὑπόγραφε τή γερμανορωσική συν-

θήκη ειρήνης καί έκανε μιά εντυπωσιακή χειρονομία ενάντια στή συνθήκη, νομίζοντας ότι μέ μιά χειρονομία μπορεί κανείς νά ξεσηκώσει τούς προλετάριους όλων τών χωρών ενάντια στόν ιμπεριαλισμό. Ήταν πολιτική χειρονομιών. Πόσο ακριβά μάς στοίχισε εκείνη ή χειρονομία τό ξέρετε, σύντροφοι, πολύ καλά. Ποιόν βοήθησε ή εντυπωσιακή αυτή χειρονομία; Τούς ιμπεριαλιστές, τούς μενσεβίκους, τούς σοσιαλεπαναστάτες καί όλους εκείνους πού προσπαθούσαν νά πνίξουν τή Σοβιετική εξουσία πού τότε δέν είχε ακόμα δυναμώσει.

Τώρα μάς προτείνουν τήν ίδια πολιτική εντυπωσιακών χειρονομιών απέναντι στήν Άγγλορωσική Έπιτροπή. Ζητούν μιά επιδειχτική καί εντυπωσιακή διάσπαση. Ποιόν όμως θά ωφελήσει ή εντυπωσιακή αυτή χειρονομία; Τόν Τσώρτσιλ καί τόν Τσάμπερλαιν, τόν Ζάσενμπαχ καί τόν Ούντεγκέστ. Αυτό θέλουν. Αυτό περιμένουν. Οί διάφοροι Ζάσενμπαχ καί Ούντεγκέστ θέλουν νά κόψουμε επιδειχτικά τίς σχέσεις μέ τό αγγλικό εργατικό κίνημα καί νά διευκολύνουμε έτσι τή δουλιά τής Διεθνούς τού Άμστερνταμ. Οί διάφοροι Τσώρτσιλ καί Τσάμπερλαιν, θέλουν τή διάσπαση γιά νά διευκολυνθεί έτσι ή επέμβασή τους καί νά τούς δοθεί ηθικό επιχείρημα πρός όφελος τών επεμβατιστών.

Νά σέ τίνος τό μύλο χύνουν νερό οί αντιπολιτευόμενοί μας.

Όχι, σύντροφοι, εμείς δέ μπορούμε νά ακολουθήσουμε τόν τυχοδιωχτικό αυτό δρόμο.

Τέτια όμως είναι ή μοίρα τών «υπεραριστερών» φρασεολόγων. Οί φράσεις τους είναι αριστερές, στήν πράξη όμως προκύπτει βοήθεια γιά τούς εχθρούς τής εργατικής τάξης. Πάς αριστερά καί βρίσκεσαι δεξιά.

Όχι, σύντροφοι, δέ θά ακολουθήσουμε τήν πολιτική αυτή τών εντυπωσιακών χειρονομιών, δέ θά τήν ακολουθήσουμε καί σ ή μ ε ρ α, όπως δέν τήν ακολουθήσαμε τόν καιρό τής συνθήκης τού Μπρέστ-Λιτόφσκ. Δέ θά τήν ακολουθήσουμε γιατί δέ θέλουμε νά μετατραπεί τό κόμμα μας σέ παιγνίδι στά χέρια τών εχθρών μας.

Δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά στό βιβλίο:
Ι. Στάλιν. Γιά τήν αντιπολίτευση.
Άρθρα καί λόγοι τού 1921-1927.
Μ.—Λ., 1928.

Φ. ΝΤΖΕΡΖΙΝΣΚΙ

(Στό θάνατο τοῦ Φ. Ντζερζίνσκι)

Ὕστερα ἀπό τό Φροῦνζε—ὁ Ντζερζίνσκι.

Ἡ παλιά λενινιστική φρουρά ἔχασε ἕναν ἀκόμα ἀπό τούς καλύτερους καθοδηγητές καί μαχητές. Τό κόμμα ἔπαθε ἀκόμα μιά ἀνεπανόρθωτη ἀπώλεια.

Ὅταν σήμερα, μπροστά στό ἀνοιχτό φέρετρο, ξαναφέρνω στή μνήμη μου τό δρόμο πού πέρασε ὁ σύντροφος Ντζερζίνσκι—φυλακές, κάτεργα, ἐξορίες, Ἔκτακτη Ἐπιτροπή γιά τόν ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀντεπανάσταση, ἀνόρθωση τῶν καταστραμμένων μεταφορῶν, ἀνοικοδόμηση τῆς νεαρῆς σοσιαλιστικῆς βιομηχανίας—νιώθω τήν ἐπιθυμία νά χαρακτηρίσω αὐτή τήν κοχλάζουσα ζωή μέ μιά λέξη: ΑΝΑΦΛΕΞΗ.

Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ Ὀχτώβρη τόν τοποθέτησε σέ δύσκολο πόστο—στό πόστο τοῦ καθοδηγητῆ τῆς Ἔκτακτης Ἐπιτροπῆς στόν ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀντεπανάσταση. Ἡ κεφαλαιοκρατία δέ γνώρισε πιό μισητό ὄνομα ἀπ' τό ὄνομα τοῦ Ντζερζίνσκι, πού ἀπόκρουε μέ ἀτσαλένιο χέρι τά χτυπήματα τῶν ἐχθρῶν τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης. «Τρόμο τῆς κεφαλαιοκρατίας»—ἔτσι χαρακτήριζαν τότε τό σύντροφο Φέλιξ Ντζερζίνσκι.

Ὅταν ἦρθε ἡ «εἰρηνική περίοδος» ὁ σύντροφος Ντζερζίνσκι συνεχίζει τήν κοχλάζουσα δράση του. Ὁ σύντροφος Ντζερζίνσκι ἀναλώνεται στή δουλιά ὅταν ὀργανώνει τίς ξεχαρβαλωμένες μεταφορές καί ἔπειτα σάν πρόεδρος τοῦ Ἀνώτατου Συμβουλίου τῆς Λαϊκῆς Οἰκονομίας, ἀναλώνεται στή δουλιά γιά τήν ἀνοικοδόμηση τῆς βιομηχανίας μας. Χωρίς νά γνωρίζει τί θά πεῖ ἀνάπαυση, χωρίς ν' αποφεύγει καί τήν πιό βαριά δουλιά, παλαίβοντας ἄφοβα ἐνάντια στίς δυσκολίες καί ὑπερνικώντας τες, δίνοντας ὅλες του τίς δυνάμεις, ὅλη τήν ἐνεργητικότητά του στό καθῆκον πού τοῦ ἐμπιστεύθηκε τό κόμμα—ἀναλώθηκε στή δουλιά γιά τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου, γιά τή νίκη τοῦ κομμουνισμοῦ.

Χαῖρε, ἥρωα τοῦ Ὀχτώβρη! Χαῖρε, πιστέ γιέ τοῦ κόμματος!

Χαῖρε οἰκοδόμε τῆς ἑνότητας καί τῆς ἰσχῆς τοῦ κόμματός μας!

Ι. Στάλιν

22 τοῦ Ἰούλη 1926

«Πράβντα», ἀρ. φύλλου 166, 22 τοῦ Ἰούλη 1926.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΓΛΟΡΩΣΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Λόγος στή συνεδρίαση τοῦ Προεδρείου τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, 7 τοῦ Αὐγούστου 1926

Σύντροφοι! Πρίν ἀκόμα μιλήσει ὁ Μέρφι ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ εἶχε πάρει γράμμα ἀπό τήν ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Ἀγγλίας, στό ὁποῖο διαμαρτυρόταν ἐνάντια στή γνωστή διακήρυξη τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῶν Συνδικάτων τῆς ΕΣΣΔ[70] πάνω στό ζήτημα τῆς γενικῆς ἀπεργίας τῆς Ἀγγλίας. Μοῦ φαίνεται ὅτι ὁ Μέρφι ἐπαναλαβαίνει ἐδῶ τά ἐπιχειρήματα αὐτοῦ τοῦ γράμματος. Ὁ Μέρφι προβάλλει κυρίως τυπικούς λόγους, μαζί καί τό λόγο ὅτι τά ἐπίμαχα ζητήματα δέν ὑποβλήθηκαν σέ κοινή προκαταρχτική συζήτηση μέ τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Μ. Βρετανίας. Ἀναγνωρίζω ὅτι τό τελευταῖο ἐπιχείρημα τοῦ Μέρφι ἔχει τή βάση του. Πραγματικά συνέβηκε ἡ Κομ. Διεθνής νά παίρνει κάποτε ἀποφάσεις χωρίς τήν προκαταρχτική συνεννόηση μέ τήν ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Μ. Βρετανίας. Ἐδῶ ὅμως ὑπάρχουν καί τά δικαιολογητικά: ὅτι ὁρισμένα ζητήματα εἶναι ἐπείγοντα, ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ γρήγορη ἐπικοινωνία μέ τήν ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Μ. Βρετανίας κλπ.

Σέ ὅ,τι ἀφορᾶ ὅμως τούς ὑπόλοιπους λόγους καί τά ἐπιχειρήματα τοῦ Μέρφι, πού ἔχουν σχέση μέ τό ΚΣΣ τῆς

ΕΣΣΔ καί τή διακήρυξή του, πρέπει νά τά θεωρήσουμε ὁλότελα λαθεμένα.

Δέν εἶναι σωστός ὁ ἰσχυρισμός ὅτι τό ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ ἔκανε λάθος στούς τύπους ὅταν ἐξέδοσε τή διακήρυξη, γιατί ἀνέλαβε τάχα μ' αὐτό τόν τρόπο ἁρμοδιότητες Συνδικαλιστικῆς Διεθνοῦς ἤ Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Τό ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ ἔχει τό δικαίωμα νά ἐκδίδει δικές του διακηρύξεις, ὅπως ἀκριβῶς ἔχει τό ἴδιο δικαίωμα νά ἐκδίδει δικές της διακηρύξεις καί κάθε συνδικαλιστική ἤ ἄλλη ὀργάνωση. Πῶς μπορεῖ νά ἀρνηθεῖ κανείς τό στοιχειώδικο αὐτό δικαίωμα στό ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ;

Ἀκόμα πιό λαθεμένος εἶναι ὁ ἰσχυρισμός ὅτι τό ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ μέ τή διακήρυξή του παραβίασε τά δικαιώματα τῆς Συνδικαλιστικῆς Διεθνοῦς ἤ τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, ὅτι ἡ Συνδικαλιστική Διεθνής καί ἡ Κομμουνιστική Διεθνής εἶναι ἐδῶ ἡ πλευρά πού ἔπαθε, πού ζημιώθηκε. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἀνακοινώσω, ὅτι ἡ διακήρυξη τοῦ ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ ἐκδόθηκε ἐν γνώσει καί μέ τήν ἔγκριση τῆς Συνδικαλιστικῆς Διεθνοῦς καί τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ἔτσι ἐξηγεῖται κυρίως καί τό γεγονός ὅτι οὔτε ἡ Συνδικαλιστική Διεθνής, οὔτε ἡ Κομμουνιστική Διεθνής δέ σκέφτονται νά κατηγορήσουν τό ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ γιά παραβίαση δικαιωμάτων πού τούς ἀνήκουν. Ὁ Μέρφι, ὅταν στήν προκειμένη περίπτωση καταφέρεται ἐνάντια στό ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ, καταφέρεται οὐσιαστικά ἐνάντια στήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τή Συνδικαλιστική Διεθνή.

Τέλος, πρέπει νά θεωρεῖται ἐντελῶς ἀπαράδεχτη ἡ δήλωση τοῦ Μέρφι ὅτι ἡ κριτική πού ἔκανε τό ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ ἐνάντια στό Γενικό Συμβούλιο καί γενικά ἡ διακήρυξη τοῦ ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ ἀποτελοῦν δῆθεν «ἀνάμιξη» στίς ἐσωτερικές ὑποθέσεις τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος

τῆς Μ. Βρετανίας, ὅτι τό ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ σάν «ἐθνική ὀρ-
γάνωση» δέν πρέπει νά κάνει τέτια «ἀνάμιξη». Εἶναι ἐξαι-
ρετικά θλιβερό ὅτι ὁ Μέρφι ἐπαναλαβαίνει ἐδῶ τά «ἐπι-
χειρήματα» τοῦ Πιοῦ καί τοῦ Πέρσελ στή σύσκεψη τῆς
Ἀγγλορωσικῆς Ἐπιτροπῆς πού ἔγινε στό Παρίσι. Ἀκριβῶς
μέ τέτια «ἐπιχειρήματα» μίλησαν αὐτές τίς μέρες ὁ Πιοῦ,
ὁ Πέρσελ καί ὁ Σιτρίν ἐνάντια στήν ἀντιπροσωπεία τοῦ
ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ. Καί μόνο αὐτό δείχνει ὅτι ὁ Μέρφι δέν
ἔχει δίκιο. Δέν ἐπιτρέπεται γιά λόγους τυπικούς νά ξε-
χνάει κανείς τό περιεχόμενο, τήν οὐσία ἑνός ζητήματος.
Ἔτσι δέ μπορεῖ νά ἐνεργεῖ ἕνας κομμουνιστής. Ἡ ὑπό-
θεση τῶν ἄγγλων ἀνθρακωρύχων θά βρισκόταν σέ πολύ
καλύτερη κατάσταση καί οἱ λαθεμένες ἐνέργειες τοῦ Γε-
νικοῦ Συμβουλίου θά εἶχαν ξεσκεπαστεῖ, ἄν παράλληλα
μέ τήν κριτική τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου ἀπό μέρους τοῦ
ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ τό κριτίκαραν καί οἱ «ἐθνικές» συνδικα-
λιστικές ὀργανώσεις τῶν ἄλλων χωρῶν, λογουχάρη τῆς
Γαλλίας, τῆς Γερμανίας κλπ. Δέν πρέπει νά θεωρεῖται
λάθος ἡ δημοσίευση τῆς διακήρυξης τοῦ ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ
μέ τήν κριτική στό Γενικό Συμβούλιο, ἀλλά ὑπηρεσία ἀπέ-
ναντι στούς ἄγγλους ἐργάτες.

Αὐτά ἀκριβῶς ἤθελα νά πῶ σέ σχέση μέ τήν ἔκθε-
ση τοῦ Μέρφι, ἔχοντας κυρίως ὑπόψη μου τήν τυπική
πλευρά τοῦ ζητήματος.

Θά μποροῦσα νά περιοριστῶ σέ ὅσα εἶπα ἐφόσον γί-
νεται ἐδῶ λόγος γιά τήν τυπική πλευρά τοῦ ζητήματος.
Ἀλλά ὁ Μέρφι δέν περιορίζεται μόνο στήν τυπική πλευρά
τοῦ ζητήματος. Ἡ τυπική πλευρά τοῦ χρειάζεται γιά νά
πετύχει ὁρισμένα οὐσιαστικά ἀποτελέσματα, πού δέν ἔχουν
τυπικό χαρακτήρα. Ἡ τακτική τοῦ Μέρφι συνίσταται στήν
προσπάθειά του νά πετύχει ἐδῶ ὁρισμένες οὐσιαστικές ἀπο-
φάσεις, χρησιμοποιώντας τυπικά προσχήματα καί ἐκμεταλ-

λευόμενος μιά ὁρισμένη ἔλλειψη τυπικοῦ συντονισμοῦ στή δουλιά τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Γι' αὐτό θά χρειαστεῖ νά ποῦμε μερικά λόγια γιά τά ἐπιχειρήματα τοῦ Μέρφι πάνω στήν οὐσία τοῦ ζητήματος.

Τί ἐπιδιώκει, οὐσιαστικά, ὁ Μέρφι;

Ἐπιδιώκει γιά νά μιλήσουμε ἀνοιχτά νά ὑποχρεώσει τό ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ νά σταματήσει τήν ἀ ν ο ι χ τ ή κριτική τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου, νά ὑποχρεώσει τό ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ νά σωπάσει καί νά «μήν ἀνακατεύεται» στίς «ὑποθέσεις τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου».

Μπορεῖ ἄραγε νά τό δεχθεῖ αὐτό τό ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ, ἤ τό Κόμμα μας, ἤ ἡ Κομμουνιστική Διεθνής;

Ὄχι, δέ μπορεῖ. Γιατί τί σημαίνει νά ὑποχρεώσεις τό ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ νά σωπάσει καί πῶς θά ἑρμηνευθεῖ ἡ σιωπή τοῦ ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ τή στιγμή πού τό Γενικό Συμβούλιο ὀργανώνει τήν ἀπομένωση τῶν ἀπεργῶν ἀνθρακωρύχων τῆς Ἀγγλίας καί προετοιμάζει τήν ἧττα τους; Νά σωπάσεις σέ τέτιες συνθῆκες σημαίνει ὅτι ἀποσιωπᾶς τίς ἁμαρτίες τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου, ὅτι ἀποσιωπᾶς τήν προδοσία του. Νά ἀποσιωπᾶς ὅμως τήν προδοσία τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου σέ συνθῆκες πού τό Γενικό Συμβούλιο καί τό ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ ἔχουν συνασπισμό μέ τή μορφή τῆς Ἀγγλορωσικῆς Ἐπιτροπῆς, σημαίνει ὅτι ἐγκρίνεις σιωπηρά αὐτή τήν προδοσία, συνεπῶς ὅτι μοιράζεσαι μέ τό Γενικό Συμβούλιο τήν εὐθύνη μπροστά στό ἐργατικό κίνημα ὅλου τοῦ κόσμου γιά τήν προδοσία τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου. Χρειάζεται ἄραγε ἀκόμα ν' ἀποδείξουμε ὅτι τό ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ θά αὐτοκτονοῦσε πολιτικά καί ἠθικά, ἄν ἀκολουθοῦσε αὐτό τό δρόμο, ἄν παραιτοῦνταν ἔστω καί μόνο γιά μιά στιγμή ἀπό τήν ἀνοιχτή κριτική τῆς προδοσίας τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου;

Κρίνετε μόνοι σας. Τό Μάη τό Γενικό Συμβούλιο σταμάτησε τή γενική άπεργία, προδίνοντας τήν έργατική τάξη τής 'Αγγλίας γενικά καί τούς άγγλους άνθρακωρύχους είδικά. Τόν 'Ιούνη καί τόν 'Ιούλη τό Γενικό Συμβούλιο δέν κούνησε ούτε τό δαχτυλάκι του γιά νά βοηθήσει τούς άπεργούς άνθρακωρύχους. Κάτι περισσότερο, τό Γενικό Συμβούλιο έκανε ό,τι έξαρτιόταν άπ' αύτό γιά νά προετοιμάσει τήν ήττα τών άνθρακωρύχων καί νά τιμωρήσει έτσι τήν «άνυπάκουη» 'Ομοσπονδία τών άγγλων άνθρακωρύχων. Τόν Αύγουστο οί ήγέτες τού Γενικού Συμβουλίου στή σύσκεψη τής 'Αγγλορωσικής 'Επιτροπής τού Παρισιού άρνούνται νά συζητήσουν τήν πρόταση τών άντιπροσώπων τού ΚΣΣ τής ΕΣΣΔ γιά ένίσχυση τών άγγλων άνθρακωρύχων παρά τό γεγονός, ότι τό Γενικό Συμβούλιο δέν έκανε καμιά ένέργεια διαμαρτυρίας ένάντια στήν ήμερήσια διάταξη αύτής τής σύσκεψης πού πρότεινε τό ΚΣΣ τής ΕΣΣΔ. Έτσι έχουμε ολόκληρη άλυσίδα προδοσίες άπό μέρους τού Γενικού Συμβουλίου, πού μπλέχτηκε στή σάπια διπλωματία. Καί ό Μέρφι έχει τήν άξίωση τό ΚΣΣ τής ΕΣΣΔ νά κλείσει τά μάτια μπροστά σ' όλες αύτές τίς άσχήμιες καί νά βουλώσει τό στόμα του! Όχι, σύντροφοι, τό ΚΣΣ τής ΕΣΣΔ δέ μπορεί ν' άκολουθήσει αύτό τό δρόμο, γιατί δέ θέλει νά αύτοκτονήσει.

'Ο Μέρφι νομίζει ότι θά ήταν σκοπιμότερο, άν τή διακήρυξη ένάντια στό Γενικό Συμβούλιο τήν έβγαζε ή Συνδικαλιστική Διεθνής, σά διεθνής όργάνωση, καί τό ΚΣΣ τής ΕΣΣΔ, σάν όργάνωση «έθνική», νά έβγαζε μιά σύντομη άπόφαση μέ τήν όποία νά προσχωρεί στή διακήρυξη τής Συνδικαλιστικής Διεθνούς. 'Από άποψη άποκλειστικά τυπική τό σχέδιο τού Μέρφι παρουσιάζει μιά όρισμένη άρχιτεκτονική άρμονία σ' ό,τι άφορά τήν ίεραρχία. 'Από τήν άποψη αύτή έχει μέ τό μέρος του κάποια βάση.

'Από πολιτική όμως άποψη τό σχέδιο τού Μέρφι δέν άντέχει σέ καμιά κριτική. Δέν είναι άνάγκη ν' άποδείξουμε ότι τό σχέδιο τού Μέρφι δέ θά έδινε ούτε τό ένα έκατοστό άπό τό πολιτικό άποτέλεσμα, μέ τήν έννοια τού ξεσκεπάσματος τού Γενικού Συμβουλίου καί τής πολιτικής διαπαιδαγώγησης τών έργατικών μαζών τής 'Αγγλίας, πού έδοσε άναμφισβήτητα ή διακήρυξη τού ΚΣΣ τής ΕΣΣΔ. Τό ζήτημα είναι ότι ή Συνδικαλιστική Διεθνής είναι λιγότερο γνωστή στίς γραμμές τής έργατικής τάξης τής 'Αγγλίας άπ' ό,τι τό ΚΣΣ τής ΕΣΣΔ, ή πρώτη είναι λιγότερο δημοφιλής άπό τό δεύτερο καί γιά τό λόγο αύτό τό είδικό βάρος τής πρώτης είναι άσύγκριτα μικρότερο άπό τό είδικό βάρος τού δεύτερου. 'Απ' αύτό όμως βγαίνει ότι τήν κριτική ένάντια στό Γενικό Συμβούλιο έπρεπε άκριβώς νά τήν κάνει τό ΚΣΣ τής ΕΣΣΔ σάν πιό έγκυρο όργανο στά μάτια τής έργατικής τάξης τής 'Αγγλίας. Δέ μπορούσαμε νά ένεργήσουμε διαφορετικά γιατί ήταν άνάγκη νά πετύχουμε τό στόχο, νά ξεσκεπάσουμε τήν προδοσία τού Γενικού Συμβουλίου. Κρίνοντας άπό τά ούρλιαχτά πού ξεσηκώθηκαν άνάμεσα στούς ρεφορμιστές ήγέτες τού έργατικού κινήματος τής 'Αγγλίας άπ' άφορμή τή διακήρυξη τού ΚΣΣ τής ΕΣΣΔ, μπορούμε νά πούμε μέ πεποίθηση, ότι τό ΚΣΣ τής ΕΣΣΔ πέτυχε τό στόχο.

'Ο Μέρφι νομίζει ότι ή άνοιχτή κριτική τού Γενικού Συμβουλίου άπό μέρους τού ΚΣΣ τής ΕΣΣΔ μπορεί νά όδηγήσει σέ διάλυση τού συνασπισμού μέ τό Γενικό Συμβούλιο, σέ διάσπαση τής 'Αγγλορωσικής 'Επιτροπής. Νομίζω πώς ό Μέρφι δέν έχει δίκιο. Ή διάσπαση τής 'Αγγλορωσικής 'Επιτροπής, *όταν τό ΚΣΣ τής ΕΣΣΔ παρέχει τήν πιό δραστήρια βοήθεια στούς άνθρακωρύχους*, πρέπει νά θεωρείται ότι άποκλείεται ή σχεδόν άποκλείεται. Μ' αύτό κυρίως έξηγείται τό γεγο-

νός ὅτι κανένας δέ φοβᾶται τόσο τή διάσπαση τῆς 'Αγγλορωσικῆς 'Επιτροπῆς, ὅσο οἱ ἐκπρόσωποι τῆς πλειοψηφίας τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου, Πέρσελ καί Χίξ. Βέβαια καί ὁ Πέρσελ καί ὁ Χίξ θά μᾶς ἐκβιάζουν μέ τήν ἀπειλή τῆς διάσπασης. Πρέπει ὅμως νά ξέρουμε νά κάνουμε διάκριση ἀνάμεσα στούς ἐκβιασμούς καί τήν πραγματική ἀπειλή τῆς διάσπασης.

Πρέπει νά θυμόμαστε, ἐκτός ἀπ' αὐτό, ὅτι ἡ 'Αγγλορωσική 'Επιτροπή δέν εἶναι γιά μᾶς αὐτοσκοπός. Μπήκαμε στήν 'Αγγλορωσική 'Επιτροπή καί θά παραμείνουμε σ' αὐτήν ὄχι χωρίς ὅρους ἀλλά κάτω ἀπό ὁρισμένους ὅρους, πού ἀνάμεσα σ' αὐτούς πρέπει νά συμπεριλάβουμε τό δικαίωμα ἐλεύθερης κριτικῆς τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου ἀπό μέρους τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῶν Συνδικάτων τῆς ΕΣΣΔ, ὅπως καί τό δικαίωμα ἐλεύθερης κριτικῆς τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῶν Συνδικάτων τῆς ΕΣΣΔ ἀπό μέρους τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου. Δέ μποροῦμε νά παραιτηθοῦμε ἀπό τήν ἐλευθερία τῆς κριτικῆς ἐν ὀνόματι τῆς εὐπολυψίας καί τῆς διατήρησης τοῦ συνασπισμοῦ μέ κάθε θυσία.

Ποιό εἶναι τό νόημα τῆς ὕπαρξης τοῦ συνασπισμοῦ; Νά ὀργανώνει τήν κοινή δράση τῶν μελῶν τοῦ συνασπισμοῦ ἐνάντια στό κεφάλαιο, πρός τό συμφέρον τῆς ἐργατικῆς τάξης, νά ὀργανώνει τήν κοινή δράση τῶν μελῶν τοῦ συνασπισμοῦ ἐνάντια στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο, γιά τήν εἰρήνη ἀνάμεσα στούς λαούς. Τί θά γίνει ὅμως ἄν ἕνα ἀπ' τά μέλη τοῦ συνασπισμοῦ ἤ ὁρισμένοι ἡγέτες τῆς μιᾶς πλευρᾶς τοῦ συνασπισμοῦ παραβιάζουν τά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης, τά προδίνουν κι ἔτσι κάνουν ἀδύνατη τήν κοινή δράση; Μήπως πρέπει νά τούς ἐπαινοῦμε γι' αὐτά τά λάθη; Χρειάζεται συνεπῶς ἀμοιβαία κριτική, ἐξάλειψη τῶν λαθῶν μέ τήν κριτική, γιά νά ἀποκατασταθεῖ ἡ δυνατότητα κοινῆς δράσης πρός τό συμφέρον τῆς

ἐργατικῆς τάξης. Γι' αὐτό ἡ 'Αγγλορωσική 'Επιτροπή ἔχει νόημα μόνο στήν περίπτωση πού ὑπάρχει ἐγγύηση ἐλευθερίας κριτικῆς.

'Ισχυρίζονται ὅτι μέ τήν κριτική μπορεῖ νά κλονιστεῖ τό κύρος ὁρισμένων ἀντιδραστικῶν ἡγετῶν τῶν συνδικάτων. Καί τί μ' αὐτό; Δέ βλέπω σ' αὐτό τίποτε τό ἄσχημο. Ἡ ἐργατική τάξη δέν ἔχει παρά νά κερδίσει, ὅταν παλιοί ἡγέτες πού προδίδουν τά συμφέροντά της χάσουν τό κύρος τους καί ἀντικατασταθοῦν μέ καινούργιους ἡγέτες, ἀφοσιωμένους στήν ὑπόθεση τῆς ἐργατικῆς τάξης. Καί ὅσο γρηγορότερα καθαιρεθοῦν ἀπό τίς θέσεις τους οἱ τέτιοι ἀντιδραστικοί καί ἀσταθεῖς ἡγέτες καί ἀντικατασταθοῦν μέ καινούργιους, καλύτερους ἡγέτες, ἀπαλλαγμένους ἀπό τά ἀντιδραστικά φερσίματα τῶν παλιῶν ἡγετῶν, τόσο τό καλύτερο.

Αὐτό ὡστόσο δέ σημαίνει ὅτι μπορεῖς μέ ἕνα χτύπημα νά τσακίσεις τή δύναμη τῶν ἀντιδραστικῶν ἡγετῶν καί νά τούς ἀπομονώσεις μέσα σέ σύντομο χρονικό διάστημα, νά τούς ἀντικαταστήσεις μέ καινούργιους, ἐπαναστάτες ἡγέτες.

Μερικοί ψευτομαρξιστές νομίζουν, ὅτι ἀρκεῖ μιά «ἐπαναστατική» χειρονομία, ἀρκεῖ μιά θορυβώδικη ἐξόρμηση, γιά νά συντριβεῖ ἡ δύναμη τῶν ἀντιδραστικῶν ἡγετῶν. Οἱ πραγματικοί μαρξιστές δέν ἔχουν καί δέ μποροῦν νά ἔχουν τίποτε τό κοινό μέ τέτιους ἀνθρώπους.

Ἄλλοι νομίζουν ὅτι φτάνει οἱ κομμουνιστές νά επεξεργαστοῦν μιά σωστή γραμμή, γιά νά γυρίσουν αὐτοστιγμεί οἱ πλατιές μάζες τῶν ἐργατῶν τίς πλάτες τους στούς ἀντιδραστικούς-ρεφορμιστές καί νά συσπειρωθοῦν αὐτοστιγμεί γύρω ἀπό τό κομμουνιστικό κόμμα. Αὐτό δέν εἶναι καθόλου σωστό. Ἔτσι μποροῦν νά σκέφτονται μόνο ὅσοι δέν εἶναι μαρξιστές. Στήν πραγματικότητα ἀνάμεσα στή σω-

στή γραμμή τοῦ κόμματος καί τήν ἀφομοίωσή της ἀπό τίς μάζες, τήν ἀποδοχή της ἀπό τίς μάζες σά σωστῆς ὑπάρχει μεγάλη ἀπόσταση. Γιά νά μπορέσει τό κόμμα νά τραβήξει μέ τό μέρος του τά ἑκατομμύρια τῶν μαζῶν, δέν ἀρκεῖ νά ἔχει μόνο σωστή γραμμή· γιά νά γίνει αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο ἀκόμα νά πειστοῦν οἱ μάζες μέ τήν ἴδια τους τήν πείρα γιά τήν ὀρθότητα αὐτῆς τῆς γραμμῆς, νά ἀποδεχτοῦν οἱ μάζες τήν πολιτική τοῦ κόμματος καί τά συνθήματά του σά δική τους πολιτική καί σά δικά τους συνθήματα καί ν' ἀρχίσουν νά τά ἐφαρμόζουν στή ζωή. Μόνο μ' αὐτό τόν ὅρο τό κόμμα πού ἔχει σωστή πολιτική μπορεῖ νά μετατραπεῖ σέ πραγματική καθοδηγητική δύναμη τῆς τάξης.

Ἦταν ἄραγε σωστή ἡ πολιτική τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Μ. Βρετανίας στή διάρκεια τῆς γενικῆς ἀπεργίας τῆς Ἀγγλίας; Ναί, ἦταν σωστή. Γιατί τότε δέν κατόρθωσε νά τραβήξει μέ τό μέρος του τά ἑκατομμύρια τῶν ἀπεργῶν ἐργατῶν; Ἐπειδή οἱ μάζες αὐτές δέν εἶχαν πειστεῖ ἀκόμα γιά τήν ὀρθότητα τῆς πολιτικῆς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος. Κι εἶναι ἀδύνατο σέ σύντομο διάστημα νά πείσεις τίς μάζες γιά τήν ὀρθότητα τῆς κομματικῆς πολιτικῆς. Πολύ λιγότερο εἶναι αὐτό δυνατό μέ «ἐπαναστατικές» χειρονομίες. Γιά νά γίνει αὐτό χρειάζεται καιρός καί ἀκούραστη, δραστήρια δουλιά γιά τό ξεσκέπασμα τῶν ἀντιδραστικῶν ἡγετῶν, γιά τήν πολιτική διαπαιδαγώγηση τῶν καθυστερημένων μαζῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης, γιά τήν ἀνάδειξη στίς ἀνώτερες θέσεις καινούργιων στελεχῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Ἀπ' αὐτό δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβει κανείς γιατί δέ μποροῦμε νά ἐκμηδενίσουμε μονομιᾶς τή δύναμη τῶν ἀντιδραστικῶν ἡγετῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης, γιατί γιά νά γίνει αὐτό χρειάζεται χρόνος καί ἀκούραστη δουλιά γιά τή διαφώτιση τῶν ἑκατομμυρίων μαζῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Ἀπ' αὐτό ὅμως πολύ περισσότερο δέ βγαίνει, ὅτι πρέπει νά καθυστερήσουμε ἐπί δεκαετίες τό ξεσκέπασμα τῶν ἀντιδραστικῶν ἡγετῶν, ὅτι τό ξεσκέπασμα μπορεῖ νά ἔρθει τάχα μόνο του, αὐθόρμητα, χωρίς νά θιχτοῦν καθόλου οἱ ἀντιδραστικοί ἡγέτες καί χωρίς νά παραβιαστοῦν οἱ «ἱεροί κανόνες» τῆς εὐυποληψίας. Ὄχι, σύντροφοι, τίποτε δέν ἔρχεται ποτέ «μόνο του». Τό ξεσκέπασμα τῶν ἀντιδραστικῶν ἡγετῶν καί τήν πολιτική διαφώτιση τῶν μαζῶν πρέπει νά τά κάνετε ἐσεῖς οἱ ἴδιοι, οἱ κομμουνιστές, καί οἱ ἄλλοι ἀριστεροί πολιτικοί παράγοντες μέ τήν ἀκούραστη δουλιά στίς μάζες γιά τήν πολιτική τους διαφώτιση. Μόνο μ' αὐτό τόν τρόπο θά μπορέσει νά ἐπιταχυνθεῖ τό ἔργο τῆς ἐπαναστατικοποίησης τῶν πλατιῶν ἐργατικῶν μαζῶν.

Τέλος, μιά παρατήρηση ἀκόμα σχετικά μέ τήν ἔκθεση τοῦ Μέρφι. Ὁ Μέρφι τόνισε ἐπίμονα τά εἰδικά χαρακτηριστικά τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ἀγγλίας, τό ρόλο καί τή σημασία τῶν παραδόσεων τῆς Ἀγγλίας καί, ὅπως μοῦ φαίνεται, ἔκανε τόν ὑπαινιγμό ὅτι οἱ συνηθισμένες μαρξιστικές μέθοδες καθοδήγησης μποροῦν νά ἀποδειχτοῦν ἀκατάλληλες γιά τήν Ἀγγλία λόγω αὐτῶν τῶν ἰδιομορφιῶν. Μοῦ φαίνεται πώς ὁ Μέρφι πῆρε ἕναν γλιστερό κατήφορο. Φυσικά, ὑπάρχουν ἰδιομορφίες στό ἐργατικό κίνημα τῆς Ἀγγλίας καί πρέπει ὁπωσδήποτε νά τίς παίρνουμε ὑπόψη μας. Νά ἀνάγεις ὅμως τίς ἰδιομορφίες αὐτές σέ ἀρχή καί νά τίς τοποθετεῖς σά βάση τῆς δουλιᾶς σου σημαίνει ὅτι υἱοθετεῖς τήν ἄποψη τῶν ἀνθρώπων πού διακηρύχνουν πώς δέ μπορεῖ νά ἐφαρμοστεῖ ὁ μαρξισμός στίς ἀγγλικές συνθῆκες. Δέ νομίζω, πώς ὁ Μέρφι ἔχει τίποτε τό κοινό μ' αὐτούς τούς ἀνθρώπους. Θέλω ὅμως νά τονίσω ὅτι εἶναι κοντά στό ὅριο, πέρα ἀπ' τό

όποιο άρχίζει ή άναγωγή των άγγλικών ίδιομορφιών σέ άρχές.

Δυό λόγια γιά τήν όμιλία τοῦ Χιούμπολντ. Ὁ Χιούμπολντ, φέρνοντας τίς άντιρήσεις του, δήλωσε ὅτι ή κριτική δέν πρέπει νά εἶναι στείρα, άφηρημένη. Αὐτό εἶναι σωστό. Τί σχέση ὅμως ἔχουν μ' ὅλα αὐτά τό ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ καί ή 'Εκτελεστική 'Επιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, πού ή κριτική τους εἶναι άπόλυτα συγκεκριμένη; Μήπως ή κριτική πού ἔγινε στούς ἥρωες τῆς «μαύρης Παρασκευῆς»[71] ἦταν στείρα; Ὄχι βέβαια, γιατί τήν κριτική αὐτή τήν έπαναλαβαίνει σήμερα ό πρῶτος τυχόντας, άφοῦ ή «μαύρη Παρασκευή» πέρασε πιά στήν ίστορία. Γιατί λοιπόν στήν περίπτωση αὐτή ή κριτική τῆς προδοσίας τῶν ήγετῶν τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου στή διάρκεια τῆς γενικῆς άπεργίας καί μετά, ὕστερα άπό τή συνεχιζόμενη άπεργία τῶν άνθρακωρύχων, πρέπει νά χαρακτηριστεῖ στείρα; Τί λογική ύπάρχει σ' αὐτό; Μήπως ή προδοσία στή διάρκεια τῆς γενικῆς άπεργίας ἦταν λιγότερο όλέθρια άπό τήν προδοσία στήν περίοδο τῆς «μαύρης Παρασκευῆς»;

Εἶμαι άντίθετος μέ τή μέθοδο τῆς κριτικῆς σέ ἄτομα, πού προτείνει ό Χιούμπολντ, ἄν αὐτή ή μέθοδος προτείνεται σά βασική. Νομίζω ὅτι ή κριτική μας στούς άντιδραστικούς ήγέτες πρέπει νά εἶναι κριτική άπό τήν ἄποψη τῆς γενικῆς γραμμῆς καθοδήγησης καί ὄχι άπό τήν ἄποψη τῶν άτομικῶν χαρακτηριστικῶν αὐτῶν τῶν ήγετῶν. Δέν εἶμαι ένάντια στή χρησιμοποίηση τῆς κριτικῆς σέ ἄτομα σά δευτερεῦον, βοηθητικό μέσο. Εἶμαι ὅμως ύπέρ τῆς ἄποψης, ή κριτική μας νά στηρίζεται σέ γραμμή άρχῶν. Σέ άντίθετη περίπτωση, άντί κριτικῆς άπό ἄποψη άρχῶν μποροῦν νά προκύψουν φαγωμάρες καί προσωπικοί καυγάδες, πράγμα πού μπορεῖ μόνο νά κατεβάσει τό έπίπεδο τῆς κριτικῆς μας πρός βλάβη τῶν συμφερόντων τῆς ύπόθεσης.

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά.

ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΟΥ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ «ΝΤΕΪΛΙ ΓΟΥΩΡΚΕΡ»[72]

'Αξιότιμε σύντροφε διευθυντή! Ἔχετε τήν καλωσύνη νά δημοσιεύσετε στήν έφημερίδα Σας τήν παρακάτω άνακοίνωση.

Στίς 14 τοῦ Αὐγούστου στήν ψευτοσοσιαλιστική βδομαδιάτικη έφημερίδα τῆς Νέας Ὑόρκης «Νιού Λίντερ»[73] δημοσιεύτηκαν χωρίς ν' άναφερθοῦν καθόλου οί πηγές, πλαστογραφημένες παρατηρήσεις άπό τελικό μου λόγο, έπίσης πλαστογραφημένο, πού ἔβγαλα δῆθεν στήν Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

Δέν ἔχω οὔτε τή δυνατότητα οὔτε καί τή διάθεση νά διαβάζω τά κάθε λογῆς κατασκευάσματα τῶν άστικῶν καί μισοαστικῶν έφημερίδων γιά τούς σοβιετικούς παράγοντες καί δέ θά ἔδινα προσοχή σ' αὐτά τά συνηθισμένα ψέματα τοῦ τύπου τῶν κεφαλαιοκρατῶν καί τῶν λακέδων τους.

Ὅμως ἕνα μήνα ὕστερα άπό τή δημοσίευση αὐτῶν τῶν πλαστογραφημένων παρατηρήσεων, τό «Νιού Λίντερ» μοῦ ἔστειλε τηλεγράφημα, ὅπου μέ παρακαλεῖ: «έπιβεβαιῶστε τήν αὐστηρή κριτική σέ βάρος τοῦ Ζηνόβιεφ πού ἔγινε τόν 'Ιούλη, καί πού στά σχέλια τῶν άμερικάνικων έφημερίδων γιά τίς συνεδριάσεις τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ άποδίδεται σέ Σᾶς».

Ἐπειδή δέ θεωρῶ δυνατό ν᾽ ἀνοίξω ἀλληλογραφία μ᾽ ἕνα δημοσιογραφικό ὄργανο, πού τό ἴδιο, ἀφοῦ πλαστογράφησε ἀπατεωνίστικα «παρατηρήσεις» ἀπό τό λόγο μου, τώρα ἔχει τό θράσος μέ ὕφος ἀθῶο νά μέ ρωτήσει ἄν εἶναι γνήσιες οἱ «παρατηρήσεις», Σᾶς παρακαλῶ νά μοῦ ἐπιτρέψτε νά δηλώσω μέσω τῆς ἐφημερίδας Σας, ὅτι τό σχόλιο πού δημοσιεύτηκε στή «Νιού Λίντερ» στίς 14 τοῦ Αὐγούστου 1926 γιά τίς «παρατηρήσεις τοῦ Στάλιν» δέν ἔχει τίποτε ἀπολύτως τό κοινό μέ τό λόγο μου στήν Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ οὔτε στό περιεχόμενο, οὔτε στή μορφή, οὔτε στόν τόνο, ὅτι τό σχόλιο αὐτό ἀποτελεῖ ἀπό τήν ἀρχή ὥς τό τέλος μιά ἀγράμματη πλαστογραφία.

Μέ κομμουνιστικούς χαιρετισμούς

Ι. Στάλιν

21/9/26

«Ντέιλι Γουῶρκερ» (Σικάγο, ΕΠΑ),
ἀρ. φύλλου 220, 30 τοῦ Σεπτέμβρη 1926.
Στά ρωσικά δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά.

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΣΛΕΠΚΟΦ

Διάβασα σήμερα τό ἄρθρο Σας στήν «Πράβντα» (ἀρ. φύλλου 232, 8 τοῦ Ὀχτώβρη 1926). Τό ἄρθρο, κατά τή γνώμη μου, εἶναι καλό. Ὑπάρχει ὅμως σ᾽ αὐτό ἕνα λαθεμένο σημεῖο πού χαλάει τή γενική εἰκόνα.

Γράφετε ὅτι μόλις ἐδῶ κι ἕνα χρόνο ὁ Τρότσκι «ὑπογράμμιζε, πώς τό προλεταριάτο δέν πρέπει νά ἔχει καμιά ἀμφιβολία ὅτι στήν τεχνικά καθυστερημένη χώρα μας μποροῦμε νά ἀνοικοδομοῦμε τό σοσιαλισμό, ὅτι μποροῦμε μέ τίς ἐσωτερικές μας δυνάμεις νά ἐξασφαλίσουμε τή νικηφόρα ἐπίθεση τῶν σοσιαλιστικῶν στοιχείων τῆς οἰκονομίας ἀκολουθώντας τό δρόμο τῆς ΝΕΠ». Παρακάτω, ἀντιπαραθέτετε αὐτή τή θέση στή θέση τοῦ Σμίλγκα ὅτι «στήν τεχνικά καθυστερημένη χώρα μας εἶναι ἀδύνατο νά ἀνοικοδομηθεῖ ὁ σοσιαλισμός» καί ἰσχυρίζεστε ὅτι ἀνάμεσα στό Σμίλγκα καί τόν Τρότσκι ὑπάρχει σ᾽ αὐτό τό ζήτημα ἀντίθεση.

Αὐτό, φυσικά, δέν εἶναι σωστό, γιατί ἐδῶ δέν ὑπάρχει ἀντίθεση.

Πρῶτο. Ποτέ ὥς τά τώρα ὁ Τρότσκι δέν εἶπε οὔτε στή μπροσούρα «Πρός τό σοσιαλισμό ἤ πρός τόν καπιταλισμό;», οὔτε στά κατοπινά γραφτά του, ὅτι μποροῦμε

στήν τεχνικά καθυστερημένη χώρα μας νά *ἀνοικοδομήσουμε* τό σοσιαλισμό. Νά *ἀνοικοδομεῖς* τό σοσιαλισμό καί νά *ἀνοικοδομήσεις* τό σοσιαλισμό εἶναι δυό διαφορετικά πράγματα. Οὔτε ὁ Ζηνόβιεφ, οὔτε ὁ Κάμενεφ δέν ἀρνοῦνται καί δέν ἀρνήθηκαν ποτέ ὅτι μποροῦμε ν' ἀρχίσουμε νά *ἀνοικοδομοῦμε* τό σοσιαλισμό στή χώρα μας, γιατί θά ἦταν ἠλιθιότητα ν' ἀρνοῦνται τό ολοφάνερο γιά ὅλους γεγονός τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας. Ἀρνοῦνται ὅμως κατηγορηματικά τή θέση ὅτι μποροῦμε νά *ἀνοικοδομήσουμε* τό σοσιαλισμό. Τό Ζηνόβιεφ, τόν Κάμενεφ, τόν Τρότσκι, τό Σμίλγκα καί τούς ἄλλους τούς ἑνώνει πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα ἡ ἀρνητική τους στάση ἀπέναντι στή θέση τοῦ Λένιν, ὅτι μποροῦμε νά *ἀνοικοδομήσουμε* τό σοσιαλισμό, ὅτι ἔχουμε «ὅ,τι χρειάζεται γιά τήν *ἀνοικοδόμηση* τῆς πλέριας σοσιαλιστικῆς κοινωνίας»[74]. Τούς ἑνώνει τό γεγονός ὅτι θεωροῦν δυνατή τήν «*ἀνοικοδόμηση* τῆς πλέριας σοσιαλιστικῆς κοινωνίας» μόνο ἐφόσον νικήσει ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση στίς βασικές χῶρες τῆς Εὐρώπης. Γι' αὐτό ἡ ἀντιπαράθεση τοῦ Τρότσκι στό Σμίλγκα σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς *ἀνοικοδόμησης* τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας εἶναι ἐντελῶς λαθεμένη.

Δεύτερο. Γιά νά εἴμαστε ἀκριβεῖς πρέπει νά ποῦμε ὅτι ὁ Τρότσκι ποτέ δέν εἶπε, ὅτι στήν «τεχνικά καθυστερημένη χώρα μας... μποροῦμε μέ τίς ἐσωτερικές μας δυνάμεις νά ἐξασφαλίσουμε τή *νικηφόρα ἐπίθεση* τῶν σοσιαλιστικῶν στοιχείων τῆς οἰκονομίας ἀκολουθώντας τό δρόμο τῆς ΝΕΠ». Ἡ φράση τοῦ Τρότσκι γιά τήν «ἱστορική μουσική τοῦ ἀνερχόμενου σοσιαλισμοῦ» ἀποτελεῖ κούφια διπλωματική ὑπεκφυγή ἀπό μιά καταφατική ἀπάντηση στό ζήτημα τῆς *νικηφόρας* ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας. Ὁ Τρότσκι ἀποφεύγει ἐδῶ νά

δώσει ἀπάντηση στό ἐρώτημα, κι ἐσεῖς παίρνετε αὐτή τήν ὑπεκφυγή του τοῖς μετρητοῖς. Ἡ ἄλλη φράση τοῦ Τρότσκι, ὅτι «δέ μπορεῖ νά ὑπάρχει κανείς λόγος νά φοβόμαστε όποιαδήποτε ἀπρόοπτα ἐφόσον πρόκειται γιά τούς ἐσωτερικούς παράγοντες τῆς οἰκονομίας μας», δέν ἀποτελεῖ ἀπάντηση στό ἐρώτημα, ἀλλά δειλή συγκάλυψή του. Ὁ Τρότσκι μπορεῖ νά πεῖ: *βαδίζουμε* πρός τό σοσιαλισμό. Ποτέ του ὅμως δέν εἶπε καί δέ θά πεῖ, παραμένοντας στίς σημερινές θέσεις του, ὅτι «*μποροῦμε* μέ τίς ἐσωτερικές μας δυνάμεις νά ἐξασφαλίσουμε τή νικηφόρα ἐπίθεση τῶν σοσιαλιστικῶν στοιχείων τῆς οἰκονομίας ἀκολουθώντας τό δρόμο τῆς ΝΕΠ», ὅτι *μποροῦμε* ἔτσι νά *φτάσουμε* στό σοσιαλισμό χωρίς νά νικήσει προηγούμενα ὁ σοσιαλισμός στίς προχωρημένες χῶρες τῆς Εὐρώπης. Ὁ Τρότσκι ὅμως εἶπε ἐπανειλημμένα τό ἀντίθετο ἀπ' αὐτά πού Σεῖς τοῦ ἀποδίδετε. Θυμηθεῖτε ἔστω καί μόνο τό λόγο τοῦ Τρότσκι στήν Ὁλομέλεια τοῦ Ἀπρίλη τῆς ΚΕ (1926), ὅπου ὁ Τρότσκι ἀρνοῦνταν τή δυνατότητα μιᾶς τέτιας οἰκονομικῆς ἐπίθεσης στή χώρα μας, ἐπίθεσης πού εἶναι ἀπαραίτητη γιά τή νικηφόρα ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Τό συμπέρασμα πού βγαίνει εἶναι, ὅτι ἄθελά Σας ἐξωραΐσατε τόν Τρότσκι, δηλαδή τόν συκοφαντήσατε.

Ι. Στάλιν

8 τοῦ Ὀχτώβρη 1926

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά.

ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΤΡΙΑΣΜΟ ΤΗΣ ΕΣΩΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΑΛΗΣ

Λόγος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ

11 τοῦ Ὀχτώβρη 1926

Ἄς ἀφήσουμε κατά μέρος τά μικροζητήματα καί ἄς περάσουμε κατευθείαν στό ζήτημα.

Γιατί γίνεται ἡ συζήτηση; Γιά τ' ἀποτέλεσμα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης, ὅπου ἡ ἀντιπολίτευση ἡττήθηκε. Τήν πάλη δέν τήν ἀρχίσαμε ἐμεῖς, δέν τήν ἄρχισε ἡ ΚΕ, ἀλλά ἡ ἀντιπολίτευση. Ἡ ΚΕ προσπάθησε πολλές φορές νά πείσει τήν ἀντιπολίτευση νά παραιτηθεῖ ἀπό τή συζήτηση· ἡ ΚΕ στήν Ὁλομέλεια τοῦ Ἀπρίλη καί στήν Ὁλομέλεια τοῦ Ἰούλη προσπάθησε νά τήν πείσει νά παραιτηθεῖ ἀπό τή συζήτηση σέ πανενωσιακή κλίμακα, γιατί μιά τέτια συζήτηση θά σήμαινε ὄξυνση τῆς πάλης, κίνδυνο διάσπασης καί ἐξασθένιση τῆς θετικῆς δουλιᾶς τοῦ κόμματος καί τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, τουλάχιστο γιά δυό μῆνες.

Μέ δυό λόγια, πρόκειται νά συνοψίσουμε τ' ἀποτελέσματα τῆς πάλης, πού τήν ἄρχισε ἡ ἀντιπολίτευση καί νά βγάλουμε τ' ἀντίστοιχα συμπεράσματα.

Δέ χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση ἔπαθε σοβαρή ἧττα. Εἶναι ἐπίσης ξεκάθαρο, ὅτι ἡ ἀγανάκτηση στίς γραμμές τοῦ κόμματος ἐνάντια στήν ἀντιπολίτευση μεγαλώνει. Τό ζήτημα σήμερα εἶναι: μποροῦμε ἄραγε νά κρα-

τήσουμε τούς ἡγέτες τῆς ἀντιπολίτευσης σά μέλη τῆς ΚΕ ἤ ὄχι; Αὐτό εἶναι σήμερα τό κύριο ζήτημα. Εἶναι δύσκολο νά συμφωνήσει κανείς νά βρίσκονται στήν ΚΕ μας ἄνθρωποι, πού ὑποστηρίζουν τό Σλιάπνικοφ καί τόν Μετβέντιεφ. Εἶναι δύσκολο νά συμφωνήσει κανείς νά παραμένουν στήν ΚΕ ἄνθρωποι πού ὑποστηρίζουν τήν πάλη τῶν διαφόρων Ρούθ Φίσερ καί Οὔρμπανς ἐνάντια στήν Κομμουνιστική Διεθνῆ, ἐνάντια στό κόμμα μας.

Θέλουμε ἄραγε νά κρατήσουμε τούς ἡγέτες τῆς ἀντιπολίτευσης στήν ΚΕ; Νομίζω πώς θέλουμε. Γιά νά τούς κρατήσουμε ὅμως ἔχουν τήν ὑποχρέωση νά διαλύσουν τή φράξια τους, ν' ἀναγνωρίσουν τά λάθη τους καί νά διαχωρίσουν τίς εὐθύνες τους ἀπό τούς ἀποθρασυμένους ὀπορτουνιστές μέσα κι ἔξω ἀπό τό κόμμα μας. Ἡ ἀντιπολίτευση εἶναι ὑποχρεωμένη νά δεχτεῖ αὐτούς τούς ὅρους ἄν θέλει τήν εἰρήνη μέσα στό κόμμα.

Ποιοί εἶναι οἱ ὅροι μας;

Πρῶτο σημεῖο: νά δηλώσει ἀνοιχτά ὅτι ὑποτάσσεται χωρίς ὅρους στίς ἀποφάσεις τῶν κομματικῶν ὀργάνων. Κατά τά φαινόμενα, στό σημεῖο αὐτό δέν συναντοῦμε σοβαρές ἀντιρήσεις ἀπό μέρους τῆς ἀντιπολίτευσης. Παλιά, σέ μᾶς τούς μπολσεβίκους ὑπῆρχε ἡ ἑξῆς συνήθεια: ὅταν μιά μερίδα τοῦ κόμματος ἔμενε μειοψηφία, ὄχι μόνο ὑποτασσόταν στίς ἀποφάσεις τῆς πλειοψηφίας, ὄχι μόνο τίς ἐφάρμοζε, ἀλλά καί ὑπεράσπιζε ἀνοιχτά στούς λόγους της τίς ἀποφάσεις τοῦ κόμματος. Σήμερα ἐμεῖς δέν ἀπαιτοῦμε ἀπό σᾶς αὐτό τό πράγμα, δέν ἀπαιτοῦμε ἀπό σᾶς νά βγάζετε λόγους γιά μιά θέση πού δέν τή συμμερίζεστε ἀπό ἄποψη ἀρχῶν. Δέν τό ἀπαιτοῦμε, γιατί θέλουμε νά σᾶς διευκολύνουμε στή δύσκολη θέση πού βρίσκεστε.

Δεύτερο σημεῖο: ν' ἀναγνωρίσει ἀνοιχτά ὅτι ἡ φραξιονιστική δουλιά τῆς ἀντιπολίτευσης ἦταν λαθεμένη καί

ἐπιζήμια γιά τό κόμμα. Μήπως αὐτό δέν εἶναι σωστό; Γιατί τότε οἱ ἀντιπολιτευόμενοι παραιτοῦνται ἀπό τή φραξιονιστική δουλιά, ἄν δέν εἶναι ἐπιζήμια; Μᾶς κάνουν τήν πρόταση νά διαλύσουν τή φράξια, παραιτοῦνται ἀπ' τή φραξιονιστική δουλιά, ὑπόσχονται νά καλέσουν τούς ὁμοϊδεάτες τους, τούς ὀπαδούς τους, τά μέλη τῶν φράξιών τους, νά καταθέσουν τά ὅπλα. Γιατί; Γιατί, προφανῶς, ξεκινοῦν σιωπηρά ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ φραξιονιστική δουλιά εἶναι λαθεμένη καί ἀπαράδεχτη. Γιατί λοιπόν νά μή τό ποῦν αὐτό ἀνοιχτά; Νά γιατί ἀπαιτοῦμε ἡ ἀντιπολίτευση νά ἀναγνωρίσει ἀνοιχτά ὅτι εἶναι ἀπαράδεχτη καί λαθεμένη ἡ φραξιονιστική δουλιά στήν τελευταία περίοδο.

Τρίτο σημεῖο: σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ διαχωρισμοῦ τῶν εὐθυνῶν ἀπό τούς διάφορους Ὀσσόφσκι, Μετβέντιεφ κλπ. Ἡ ἀπαίτηση αὐτή εἶναι κατά τή γνώμη μου ἀπόλυτα ἀναγκαία. Ἐγώ προσωπικά δέ μπορῶ νά φανταστῶ σήμερα μέλη τῆς ΚΕ πού νά ἔχουν συνασπισμό μέ τόν Ὀσσόφσκι, πού ἡ ἀντιπολίτευση καταψήφισε τή διαγραφή του ἤ μέ τόν Μετβέντιεφ ἤ μέ τόν Σλιάπνικοφ. Ζητᾶμε ἀπό τήν ἀντιπολίτευση νά διαχωρίσει τίς εὐθύνες της ἀπ' αὐτούς. Αὐτό δέ μπορεῖ παρά νά διευκολύνει τό ἔργο τῆς εἰρήνης μέσα στό κόμμα.

Τέταρτο σημεῖο: νά διαχωρίσει τίς εὐθύνες της ἀπό τόν Κόρς, τόν Μάσλοφ, τή Ρούθ Φίσερ, τόν Οὔρμπανς, τόν Βέμπερ καί τούς ἄλλους. Γιατί; Γιατί, πρῶτο οἱ ἄνθρωποι αὐτοί διεξάγουν μιά πρόστυχη προπαγάνδα ἐνάντια στήν Κομμουνιστική Διεθνῆ καί τό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, ἐνάντια στό Σοβιετικό μας κράτος. Δεύτερο, γιατί οἱ ἡγέτες αὐτῆς τῆς λεγόμενης «ὑπεραριστερῆς» φράξιας, μά στήν πραγματικότητα ὀπορτουνιστικῆς, ὁ Μάσλοφ καί ἡ Ρούθ Φίσερ, ἔχουν διαγραφεῖ ἀπό τό κόμμα καί τήν Κομμουνιστική Διεθνῆ. Τρίτο, γιατί ὅλοι τους γαντζώνονται

ἀπό τήν ἀντιπολίτευση μέσα στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τάσσονται ἀλληλέγγυοι μ' αὐτήν. Ὅσο γρηγορότερα ἡ ἀντιπολίτευση διαχωρίσει τίς εὐθύνες της ἀπ' αὐτή τήν παλιοκουρελαρία, τόσο τό καλύτερο καί γιά τήν ἀντιπολίτευση καί γιά τήν Κομμουνιστική Διεθνῆ.

Καί τελευταῖο σημεῖο: νά μήν ὑποστηρίζει τή φραξιονιστική πάλη ἐνάντια στή γραμμή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, πάλη πού διεξάγουν οἱ διάφορες ὀπορτουνιστικές ὁμάδες μέσα στά τμήματα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Αὐτοί εἶναι οἱ ὅροι τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

Καί τώρα γιά τούς ὅρους πού βάζει ἡ ἀντιπολίτευση.

Ἡ ἀντιπολίτευση ζητᾶ ἀπό τήν ΚΕ νά ἐκπληρώσει τέσσερα σημεῖα.

Πρῶτο σημεῖο: «Ἡ προπαγάνδα τῶν ἀποφάσεων τοῦ 14ου Συνεδρίου καί τῶν ἀποφάσεων τοῦ κόμματος πού θά ἐπακολουθήσουν πρέπει νά διεξάγεται κατά τρόπο θετικό χωρίς νά κατηγοροῦνται γιά μενσεβικισμό κλπ. ὅσοι ἔχουν διαφορετική γνώμη». Ποιό εἶναι τό νόημα αὐτοῦ τοῦ σημείου; Ἄν ἡ ἀντιπολίτευση προτείνει νά περιορίσουμε τήν προπαγάνδα τῆς ΚΕ ἐνάντια στήν ἀντιπολίτευση ὥς τό σημεῖο πού ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή νά παραιτηθεῖ ἀπό τοῦ νά προβάλει τίς ἀπόψεις ἀρχῶν ἐνάντια στά λάθη τῆς ἀντιπολίτευσης, λογουχάρη, στήν προσεχῆ 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, αὐτό δέ μποροῦμε νά τό δεχτοῦμε. Ἄν ὅμως αὐτό ἀφορᾶ τόν τόνο τῆς κριτικῆς, μποροῦμε βέβαια νά τόν μαλακώσουμε στόν ἄλφα ἤ τό βῆτα βαθμό. Ὅσο γιά τήν ἴδια τήν κριτική τῶν λαθῶν ἀρχῶν τῆς ἀντιπολίτευσης, πρέπει ἀναμφισβήτητα νά παραμείνει σέ ἰσχύ καί ἀπ' ἐδῶ καί μπρός, γιατί ἡ ἀντιπολίτευση δέ θέλει νά παραιτηθεῖ ἀπό τά λάθη της ἀρχῶν.

Δεύτερο σημεῖο: τό δικαίωμα νά ὑπερασπίζει τίς ἀπόψεις της στόν κομματικό της πυρήνα. Ἡ ἀπαίτηση αὐτή

πέφτει μόνη της, γιατί τό δικαίωμα αὐτό ἦταν καί παραμένει δικαίωμα τῶν μελῶν τοῦ κόμματος. Τίς ἀπόψεις σου μπορεῖς καί πρέπει νά τίς ὑπερασπίζεις στόν πυρήνα, πρέπει ὅμως νά τίς ὑπερασπίζεις ἔτσι πού νά μή μετατρέπεις τήν πραχτική κριτική σέ συζήτηση πανενωσιακῆς κλίμακας.

Τρίτο σημεῖο: νά ἀναθεωρηθοῦν οἱ ὑποθέσεις τῶν διαγραμμένων ἀπό τό κόμμα. Ἡ ΚΕ δέν ἔχει τή διάθεση νά διαγράφει ἀνθρώπους ἀπό τό κόμμα. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί διαγράφονται γιατί δέν ὑπάρχει ἄλλη διέξοδος. Πάρτε τόν Σμιρνόφ πού τόν διάγραψαν· τόν προειδοποίησαν κάμποσες φορές καί μετά τόν διάγραψαν. Ἄν δήλωνε ὅτι ἀναγνωρίζει τά λάθη του, ἄν ἔδειχνε νομιμοφροσύνη, θά μποροῦσε νά μετριαστεῖ ἡ ἀπόφαση τῆς ΚΕΕ. Αὐτός ὅμως ὄχι μόνο δέ δείχνει νομιμοφροσύνη, ὄχι μόνο δέν ἀναγνωρίζει τά λάθη του, ἀλλά, ἀντίθετα, μέ τή δήλωσή του ξερνᾶ ἕναν ὀχετό ἐνάντια στό κόμμα. Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ὕστερα ἀπό μιά τέτια διαγωγή τοῦ Σμιρνόφ δέ μποροῦμε νά ἀναθεωρήσουμε τήν ὑπόθεσή του.

Τό κόμμα δέ μπορεῖ κατ' ἀρχήν νά ἀναθεωρεῖ ἀποφάσεις γιά ἀνθρώπους πού ἔχουν διαγραφεῖ ἀπό τό κόμμα καί δέν ἀναγνωρίζουν τά λάθη τους.

Τέταρτο σημεῖο: «πρίν ἀπό τό Συνέδριο ἡ ἀντιπολίτευση πρέπει ν' ἀποχτήσει τή δυνατότητα νά ἐκθέσει μπροστά στό κόμμα τίς ἀπόψεις της». Τό δικαίωμα αὐτό τῆς ἀντιπολίτευσης εἶναι αὐτονόητο. Ἡ ἀντιπολίτευση δέ μπορεῖ παρά νά ξέρει ὅτι, σύμφωνα μέ τό καταστατικό, πρίν ἀπό τό Συνέδριο τοῦ κόμματος ἡ ΚΕ εἶναι ὑποχρεωμένη νά ἐκδόσει δελτίο συζήτησης. Γι' αὐτό ἡ ἀπαίτηση τῆς ἀντιπολίτευσης σχετικά μ' αὐτό τό σημεῖο δέ μπορεῖ νά ὀνομαστεῖ ἀπαίτηση, γιατί ἡ ΚΕ δέν ἀρνεῖται τήν ἀνάγκη ἔκδοσης δελτίου προσυνεδριακῆς συζήτησης.

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά.

ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΚ (Μπ.) ΤΗΣ ΕΣΣΔ

Θέσεις γιά τή 15η Πανενωσιακή Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, πού ψηφίστηκαν στή Συνδιάσκεψη καί ἐπικυρώθηκαν ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ[76]

Χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς περιόδου πού περνᾶμε εἶναι ὅτι περιπλέκεται ἡ πάλη ἀνάμεσα στά κεφαλαιοκρατικά κράτη καί στή χώρα μας, ἀπό τό ἕνα μέρος, καί ἀνάμεσα στά σοσιαλιστικά στοιχεῖα καί στά καπιταλιστικά στοιχεῖα μέσα στή χώρα μας, ἀπό τό ἄλλο μέρος.

Ἄν οἱ ἀπόπειρες τοῦ παγκόσμιου κεφαλαίου νά κυκλώσει οἰκονομικά τή χώρα μας, νά τήν ἀπομονώσει πολιτικά, νά προβεῖ σ' ἕνα καλυμμένο ἀποκλεισμό ἐναντίον της καί τέλος νά ἐκδικηθεῖ ἄμεσα τούς ἐργάτες τῆς ΕΣΣΔ γιά τή βοήθειά τους πρός τούς ἀγωνιζόμενους ἐργάτες τῆς Δύσης καί τούς καταπιεζόμενους λαούς τῆς Ἀνατολῆς δημιουργοῦν δυσκολίες ἐξωτερικοῦ χαρακτήρα, ἀπό τό ἄλλο μέρος τό πέρασμα τῆς χώρας μας ἀπό τήν περίοδο τῆς ἀνόρθωσης στήν περίοδο τῆς ἀναδιοργάνωσης τῆς βιομηχανίας μέ βάση μιά καινούργια τεχνική καί ἡ πάλη πού περιπλέκεται ἀνάμεσα στά καπιταλιστικά καί τά σοσιαλιστικά στοιχεῖα τῆς οἰκονομίας μας, σέ σύνδεση μέ τό γεγονός αὐτό, δημιουργοῦν δυσκολίες ἐσωτερικοῦ χαρακτήρα.

Τό κόμμα βλέπει τίς δυσκολίες αὐτές κι ἔχει τή δυνατότητα νά τίς ὑπερνικήσει. Τό κόμμα, μέ τήν ὑποστήριξη τῶν ἑκατομμυρίων μαζῶν τοῦ προλεταριάτου, ὑπερ-

νικᾶ κιόλας αὐτές τίς δυσκολίες, ὁδηγώντας μέ σιγουριά τή χώρα στό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό. Δέν πιστεύουν ὅμως ὅλα τά τμήματα τοῦ κόμματός μας στή δυνατότητα τῆς παραπέρα κίνησης πρός τά μπρός. Ὁρισμένα τμήματα τοῦ κόμματός μας, ὀλιγάριθμα στ' ἀλήθεια, πού τρόμαξαν ἀπό τίς δυσκολίες, δοκιμάζουν κούραση καί ταλαντεύσεις, πέφτουν σέ ἀπόγνωση καί καλλιεργοῦν διαθέσεις ἀπαισιοδοξίας, μολύνονται ἀπό δυσπιστία πρός τίς δημιουργικές δυνάμεις τοῦ προλεταριάτου καί καταλήγουν στήν ἰδεολογία τῆς συνθηκολόγησης.

Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ἡ σημερινή περίοδος καμπῆς θυμίζει ὡς ἕνα βαθμό τήν περίοδο καμπῆς τοῦ Ὀχτώβρη τοῦ 1917. Ὅπως τότε, τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917, ἡ περίπλοκη κατάσταση καί οἱ δυσκολίες τοῦ περάσματος ἀπό τήν ἀστική ἐπανάσταση στήν προλεταριακή γέννησαν ταλαντεύσεις σέ μιά μερίδα τοῦ κόμματος, πνεῦμα ἡττοπάθειας καί ἔλλειψη πίστης στή δυνατότητα γιά τό προλεταριάτο νά καταλάβει τήν ἐξουσία καί νά τήν κρατήσει (Κάμενεφ, Ζηνόβιεφ), ἔτσι καί τώρα, στή σημερινή περίοδο καμπῆς, οἱ δυσκολίες τοῦ περάσματος στήν καινούργια φάση τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης γεννοῦν ταλαντεύσεις σέ ὁρισμένους κύκλους τοῦ κόμματός μας καί τήν ἔλλειψη πίστης στή δυνατότητα τῆς νίκης τῶν σοσιαλιστικῶν στοιχείων τῆς χώρας μας ἐνάντια στά καπιταλιστικά στοιχεῖα, τήν ἔλλειψη πίστης στή δυνατότητα τῆς νικηφόρας ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ.

Ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης ἀποτελεῖ ἔκφραση αὐτῶν τῶν διαθέσεων ἀπαισιοδοξίας καί ἡττοπάθειας στίς γραμμές μιᾶς μερίδας τοῦ κόμματός μας.

Τό κόμμα βλέπει τίς δυσκολίες κι ἔχει τή δυνατότητα νά τίς ὑπερνικήσει. Γιά νά ὑπερνικήσει ὅμως τίς δυσκολίες αὐτές εἶναι ἀνάγκη προπαντός νά ὑπερνικήσει τίς

διαθέσεις ἀπαισιοδοξίας καί τήν ἡττοπαθῆ ἰδεολογία στίς γραμμές μιᾶς μερίδας τοῦ κόμματος.

Ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης στό ντοκουμέντο του τῆς 16 τοῦ Ὀχτώβρη 1926, ἐνῶ παραιτεῖται ἀπό τό φραξιονισμό καί διαχωρίζει τίς εὐθύνες του ἀπό τίς καθαρά μενσεβίκικες ὁμάδες μέσα στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ κι ἔξω ἀπ' αὐτό, δηλώνει ταυτόχρονα ὅτι παραμένει στίς παλιές του θέσεις ἀρχῶν, ὅτι δέν καταδικάζει τά λάθη του ἀρχῶν καί θά ὑπερασπισθεῖ αὐτές τίς λαθεμένες ἀπόψεις στά πλαίσια τοῦ καταστατικοῦ τοῦ κόμματος.

Ἀπ' αὐτό βγαίνει, ὅτι ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης σκέφτεται νά καλλιεργήσει καί στό μέλλον διαθέσεις ἀπαισιοδοξίας καί πνεῦμα συνθηκολόγησης μέσα στό κόμμα, ὅτι σκέφτεται νά προπαγανδίσει καί στό μέλλον μέσα στό κόμμα τίς λαθεμένες του ἀπόψεις.

Γι' αὐτό τό ἄμεσο καθῆκον τοῦ κόμματος εἶναι νά ἀποκαλύψει ὅτι εἶναι ἀστήριχτες ἀπό ἄποψη ἀρχῶν οἱ βασικές ἀπόψεις τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης, νά ἐξηγήσει ὅτι οἱ ἀπόψεις αὐτές εἶναι ἀσυμβίβαστες μέ τίς βάσεις τοῦ λενινισμοῦ καί νά διεξαγάγει ἀποφασιστική ἰδεολογική πάλη ἐνάντια στά λάθη ἀρχῶν τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης, μέ ἀντικειμενικό σκοπό τήν ὁλοκληρωτική ὑπερνίκησή τους.

I

ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΗΣ «ΝΕΑΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ» ΣΤΟΝ ΤΡΟΤΣΚΙΣΜΟ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΒΑΣΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΜΑΣ

Τό κόμμα ξεκινάει ἀπό τήν ἄποψη ὅτι ἡ ἐπανάστασή μας εἶναι ἐπανάσταση σοσιαλιστική, ὅτι ἡ Ἐπανάσταση τοῦ Ὀχτώβρη δέν ἀποτελεῖ μόνο σύνθημα, ὤθηση καί

ἀφετηρία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης στή Δύση, ἀλλά εἶναι ταυτόχρονα, πρῶτο, βάση γιά τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τοῦ παγκόσμιου ἐπαναστατικοῦ κινήματος καί, δεύτερο, ὅτι ἐγκαινιάζει τή μεταβατική περίοδο ἀπό τόν καπιταλισμό στό σοσιαλισμό στήν ΕΣΣΔ (διχτατορία τοῦ προλεταριάτου), πού στή διάρκειά της τό προλεταριάτο, ἀσκώντας μιά σωστή πολιτική ἀπέναντι στήν ἀγροτιά, μπορεῖ νά ἀνοικοδομήσει καί θά ἀνοικοδομήσει μ' ἐπιτυχία τήν πλέρια σοσιαλιστική κοινωνία, ἄν βέβαια ἡ δύναμη τοῦ διεθνοῦς ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ἀπό τό ἕνα μέρος, καί ἡ δύναμη τοῦ προλεταριάτου τῆς ΕΣΣΔ, ἀπό τό ἄλλο, θά εἶναι ἀρκετά μεγάλη γιά νά προφυλάξει τήν ΕΣΣΔ ἀπό τή στρατιωτική ἐπέμβαση τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Ὁ τροτσκισμός ὑποστηρίζει ἐντελῶς διαφορετικές ἀπόψεις γιά τό χαρακτήρα καί τίς προοπτικές τῆς ἐπανάστασής μας. Παρ' ὅλο πού ὁ τροτσκισμός βάδισε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 μαζί μέ τό κόμμα, ὅμως ξεκινοῦσε καί ἐξακολουθεῖ νά ξεκινάει ἀπ' τό ὅτι ἡ ἐπανάστασή μας α ὐ τ ή κ α θ α υ τ ή δέν εἶναι ο ὐ σ ι α σ τ ι κ ά σοσιαλιστική, ὅτι ἡ Ἐπανάσταση τοῦ Ὀχτώβρη δ έ ν εἶναι π α ρ ά σύνθημα, ὤθηση καί ἀφετηρία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης στή Δύση καί ὅτι, ἄν παρουσιαστεῖ καθυστέρηση τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης καί δέν προλάβει ἡ νικηφόρα σοσιαλιστική ἐπανάσταση στή Δύση στήν πιό ἄμεση περίοδο, ἡ προλεταριακή ἐξουσία στή Ρωσία δέ μπορεῖ παρά νά πέσει ἤ νά ἐκφυλιστεῖ (πράγμα πού εἶναι τό ἴδιο) κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν ἀναπόφευχτων συγκρούσεων ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά.

Ἐνῶ τό κόμμα, ὀργανώνοντας τήν Ἐπανάσταση τοῦ Ὀχτώβρη, ξεκινοῦσε ἀπό τήν ἄποψη ὅτι «εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ἀρχή σέ λίγες ἤ καί σέ μιά μονάχα, ξεχωριστά παρμένη, καπιταλιστική χώρα», ὅτι

«τό νικηφόρο προλεταριάτο αὐτῆς τῆς χώρας, ἀφοῦ ἀπαλλοτριώσει τούς καπιταλιστές καί ὀργανώσει τή σοσιαλιστική παραγωγή στή χώρα του», μπορεῖ καί πρέπει νά ὀρθωθεῖ «ἐ ν ά ν τ ι α στόν ὑπόλοιπο καπιταλιστικό κόσμο, παίρνοντας μαζί του τίς καταπιεζόμενες τάξεις τῶν ἄλλων χωρῶν, ἀνάβοντας στίς χῶρες αὐτές ἐξεγέρσεις ἐνάντια στούς καπιταλιστές, δρώντας σέ περίπτωση ἀνάγκης ἀκόμα καί μέ στρατιωτική δύναμη ἐνάντια στίς ἐκμεταλλεύτριες τάξεις καί τά κράτη τους» (Λ έ ν ι ν, τόμ. 18ος, σελ. 232-233)—ὁ τροτσκισμός, ἀντίθετα, συνεργαζόμενος μέ τούς μπολσεβίκους στήν περίοδο τοῦ Ὀχτώβρη, ξεκινοῦσε ἀπ' τό ὅτι «εἶναι μάταιο νά πιστεύουμε... ὅτι λογουχάρη μιά ἐπαναστατική Ρωσία θά μποροῦσε ν' ἀνθέξει μπροστά σέ μιά συντηρητική Εὐρώπη». (Τρότσκι, τόμ. 3ος, μέρος Ι, σελ. 90, «Πρόγραμμα εἰρήνης» πού ἐκδόθηκε γιά πρώτη φορά τόν Αὔγουστο τοῦ 1917).

Ἐνῶ τό κόμμα ξεκινάει ἀπό τήν ἄποψη ὅτι στή Σοβιετική Ἕνωση ὑπάρχει «ὅ,τι χρειάζεται καί εἶναι ἀρκετό» «γιά τήν ἀνοικοδόμηση τῆς πλέριας σοσιαλιστικῆς κοινωνίας» (Λ έ ν ι ν «Γιά τό συνεταιρισμό»), ὁ τροτσκισμός, ἀντίθετα, ξεκινάει ἀπ' τό ὅτι «ἡ πραγματική ἄνοδος τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας στή Ρωσία δέ θά εἶναι δυνατή παρά μονάχα ὕστερα ἀπ' τή νίκη τοῦ προλεταριάτου στίς σπουδαιότερες χῶρες τῆς Εὐρώπης». (Τρότσκι, τόμ. 3ος, μέρος Ι, σελ. 93, «Ἐπίλογος» στό «Πρόγραμμα εἰρήνης», πού γράφτηκε τό 1922).

Ἐνῶ τό κόμμα ξεκινάει ἀπό τήν ἄποψη ὅτι «10-20 χρόνια σωστές σχέσεις μέ τήν ἀγροτιά καί ἐξασφαλίσαμε τή νίκη σέ παγκόσμια κλίμακα» (Λ έ ν ι ν, σχέδιο τῆς μπροσούρας «Γιά τό φόρο σέ εἶδος»[76]), ὁ τροτσκισμός, ἀντίθετα, ξεκινάει ἀπό τό ὅτι τό προλεταριάτο δέ μπορεῖ νά ἔχει σωστές σχέσεις μέ τήν ἀγροτιά πρίν ἀπό τή νίκη τῆς

παγκόσμιας ἐπανάστασης, ὅτι τό προλεταριάτο παίρνοντας στά χέρια του τήν ἐξουσία, «θά ἔρθει σέ ἐχθρικές συγκρούσεις ὄχι μονάχα μέ ὅλες τίς ὁμάδες τῆς ἀστικῆς τάξης, πού τό εἶχαν ὑποστηρίξει τίς πρῶτες μέρες τοῦ ἐπαναστατικοῦ του ἀγώνα, ἀλλά καί μέ τίς πλατιές μάζες τῆς ἀγροτιᾶς, πού μέ τή βοήθειά τους ἦρθε στήν ἐξουσία», ὅτι «οἱ ἀντιθέσεις πού ὑπάρχουν στήν κατάσταση τῆς ἐργατικῆς κυβέρνησης μιᾶς καθυστερημένης χώρας πού ὁ πληθυσμός της εἶναι ἀγροτικός στή συντριφτική του πλειοψηφία, θά μπορέσουν νά βροῦν τή λύση τους μονάχα σέ διεθνῆ κλίμακα, στό στίβο τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης τοῦ προλεταριάτου». (Τρότσκι, «Πρόλογος» στό βιβλίο «Τό 1905», γραμμένος στά 1922).

Ἡ Συνδιάσκεψη διαπιστώνει, ὅτι οἱ ἀπόψεις αὐτές τοῦ Τρότσκι καί τῶν ὁμοϊδεατῶν του πάνω στό βασικό ζήτημα τοῦ χαρακτήρα καί τῶν προοπτικῶν τῆς ἐπανάστασής μας δέν ἔχουν τίποτε τό κοινό μέ τίς ἀπόψεις τοῦ κόμματός μας, μέ τό λενινισμό.

Ἡ Συνδιάσκεψη θεωρεῖ ὅτι οἱ ἀπόψεις αὐτές, μειώνοντας τόν ἱστορικό ρόλο καί τό εἰδικό βάρος τῆς ἐπανάστασής μας, σά βάσης γιά τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τοῦ παγκόσμιου ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ἐξασθενίζοντας τή θέληση τοῦ σοβιετικοῦ προλεταριάτου γιά τήν παραπέρα ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ καί ἐμποδίζοντας μ' αὐτό τόν τρόπο τήν ἐξαπόλυση τῶν δυνάμεων τῆς διεθνοῦς ἐπανάστασης, ἔρχονται ἔτσι σέ ἀντίθεση μέ τίς ἀρχές τοῦ πραγματικοῦ διεθνισμοῦ καί μέ τή βασική γραμμή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Ἡ Συνδιάσκεψη θεωρεῖ, ὅτι οἱ ἀπόψεις αὐτές τοῦ Τρότσκι καί τῶν ὁμοϊδεατῶν του προσεγγίζουν ἄμεσα τίς ἀπόψεις τῆς σοσιαλδημοκρατίας ὅπως ἐκπροσωποῦνται ἀπό τό σημερινό της ἡγέτη Ὄττο Μπάουερ, ὁ ὁποῖος ἰσχυρίζεται, ὅτι «στή Ρωσία, ὅπου τό προλεταριάτο ἀποτελεῖ μιά ἀσήμαντη μόνο μειοψηφία τοῦ ἔθνους, μπορεῖ νά διατηρήσει τήν κυριαρχία του μόνο προσωρινά», ὅτι «θά τήν ξαναχάσει ἀναπόφευχτα μόλις ἡ ἀγροτική μάζα τοῦ ἔθνους γίνει ἀρκετά ὥριμη ἀπό πολιτιστική ἄποψη γιά νά πάρει ἡ ἴδια τήν ἐξουσία στά χέρια της», ὅτι «ἡ προσωρινή κυριαρχία τοῦ βιομηχανικοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ἀγροτική Ρωσία εἶναι μόνο φλόγα, πού καλεῖ τό προλεταριάτο τῆς βιομηχανικῆς Δύσης στόν ἀγώνα», ὅτι «μόνο μέ τήν κατάχτηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀπό μέρους τοῦ προλεταριάτου τῆς βιομηχανικῆς Δύσης μπορεῖ νά ἐξασφαλιστεῖ μιά μακρόχρονη κυριαρχία τοῦ βιομηχανικοῦ σοσιαλισμοῦ» στή Ρωσία. (Βλ. Ὄ. Μπάουερ, «Μπολσεβικισμός ἤ σοσιαλδημοκρατία», στά γερμανικά).

Γι' αὐτό ἡ Συνδιάσκεψη χαρακτηρίζει τίς τέτιες ἀπόψεις τοῦ Τρότσκι καί τῶν ὁμοϊδεατῶν του σά σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση στό κόμμα μας πάνω στό βασικό ζήτημα τοῦ χαρακτήρα καί τῶν προοπτικῶν τῆς ἐπανάστασής μας.

Τό βασικό γεγονός στήν ἀνάπτυξη τῶν ἐσωκομματικῶν σχέσεων στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ὕστερα ἀπό τό 14ο Συνέδριο (πού καταδίκασε τίς ἀπόψεις ἀρχῶν τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης») εἶναι τό ὅτι ἡ «νέα ἀντιπολίτευση» (Ζηνόβιεφ, Κάμενεφ), πού προηγούμενα πάλαιβε ἐνάντια στόν τροτσκισμό, ἐνάντια στή σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση μέσα στό κόμμα μας, πέρασε μέ τό μέρος τῶν ἰδεολογικῶν θέσεων τοῦ τροτσκισμοῦ, παράδοσε ὁλοκληρωτικά καί πλέρια τίς προηγούμενες γενικές κομματικές της θέσεις στόν τροτσκισμό, καί σήμερα τάσσεται ὑπέρ τοῦ τροτσκισμοῦ μέ τήν ἴδια θέρμη μέ τήν ὁποία πάλαιβε προηγούμενα ἐνάντια στόν τροτσκισμό.

Τό πέρασμα τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης» μέ τό μέρος τοῦ τροτσκισμοῦ τό καθόρισαν δυό κύρια γεγονότα:

α) ἡ κούραση, οἱ ταλαντεύσεις, οἱ ξένες πρός τό προλεταριάτο διαθέσεις ἀπαισιοδοξίας καί τό πνεῦμα ἡττοπάθειας ἀνάμεσα στούς ὀπαδούς τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης» μπροστά στίς νέες δυσκολίες τῆς περιόδου καμπῆς πού περνᾶμε· οἱ σημερινές ταλαντεύσεις καί ἡ ἡττοπάθεια τοῦ Κάμενεφ καί τοῦ Ζηνόβιεφ δέ γεννήθηκαν τυχαῖα, ἀλλά σάν ἐπανάληψη, ὑποτροπή τῶν ταλαντεύσεων καί τῶν διαθέσεων ἀπαισιοδοξίας, πού ἐκδήλωσαν πρίν ἀπό ἐννιά χρόνια, τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917, μπροστά στίς δυσκολίες τῆς τοτινῆς περιόδου καμπῆς·

β) ἡ ὁλοκληρωτική ἥττα τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης» στό 14ο Συνέδριο καί ἡ προσπάθειά της ὕστερα ἀπ' αὐτό νά πετύχει μέ κάθε θυσία μιά συνένωση τῶν δυνάμεών της μέ τούς τροτσκιστές, γιά ν' ἀντισταθμίσει μέ τή συνένωση τῶν δυό ὁμάδων, τροτσκιστῶν καί «νέας ἀντιπολίτευσης», τήν ἀδυναμία καί τήν ἀποξένωση αὐτῶν τῶν ὁμάδων ἀπό τίς προλεταριακές μάζες, πολύ περισσότερο πού οἱ ἰδεολογικές θέσεις τοῦ τροτσκισμοῦ ἀνταποκρίνονταν πέρα γιά πέρα στίς σημερινές διαθέσεις ἀπαισιοδοξίας τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης».

Ἔτσι πρέπει νά ἐξηγηθεῖ ἐπίσης τό γεγονός, ὅτι ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης μετατράπηκε σέ σημεῖο συγκέντρωσης τῶν κάθε λογῆς ρευμάτων μέσα στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί ἔξω ἀπ' αὐτό, πού εἶχαν καταδικασθεῖ ἀπ' τό κόμμα καί τήν Κ. Διεθνῆ καί εἶχαν χρεωκοπήσει, ἀπό τούς «δημοκρατικούς συγκεντρωτιστές»[77] καί τήν «ἐργατική ἀντιπολίτευση» τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ὥς τούς «ὑπεραριστερούς» ὀπορτουνιστές τῆς Γερμανίας καί τούς λικβινταριστές τύπου Σουβαρίν[78] τῆς Γαλλίας.

Ἀπό δῶ ἐπίσης πηγάζει ἡ ἔλλειψη κάθε ἐνδοιασμοῦ

στή χρησιμοποίηση τῶν μέσων καθώς καί ἡ ἔλλειψη ἀρχῶν στήν πολιτική, πού ἀποτελοῦσαν τή βάση τῆς ὕπαρξης τοῦ συνασπισμοῦ τῶν τροτσκιστῶν καί τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης» καί πού χωρίς αὐτά δέ θά μποροῦσαν νά συνενώσουν τά ποικιλόμορφα ἀντικομματικά ρεύματα.

Ἔτσι, οἱ τροτσκιστές, ἀπό τό ἕνα μέρος, καί ἡ «νέα ἀντιπολίτευση», ἀπό τό ἄλλο, συναντήθηκαν ἐντελῶς νομοτελειακά στήν κοινή πλατφόρμα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς παρέκκλισης καί τῆς χωρίς ἀρχές συνένωσης τῶν ποικιλόμορφων ἀντικομματικῶν στοιχείων στήν πάλη τους ἐνάντια στό κόμμα, καί σχημάτισαν μ' αὐτό τόν τρόπο τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης, πού ἀποτελεῖ—μέ τή νέα μορφή του—ἕνα εἶδος ὑποτροπῆς τοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου (1912-1914).

II

Η ΠΡΑΧΤΙΚΗ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Ἡ πραχτική πλατφόρμα τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης ἀποτελεῖ ἄμεση συνέχεια τοῦ βασικοῦ λάθους αὐτοῦ τοῦ συνασπισμοῦ στό ζήτημα τοῦ χαρακτήρα καί τῶν προοπτικῶν τῆς ἐπανάστασής μας.

Τά σπουδαιότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῆς πραχτικῆς πλατφόρμας τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης συνοψίζονται στά παρακάτω βασικά σημεῖα:

α) Τά ζητήματα τοῦ διεθνοῦς κινήματος. Τό κόμμα ξεκινάει ἀπ' τήν ἄποψη ὅτι οἱ προχωρημένες καπιταλιστικές χῶρες περνοῦν γενικά μιά κατάσταση μερικῆς, προσωρινῆς σταθεροποίησης, ὅτι ἡ σημερινή περίοδος εἶναι περίοδος μεσοεπανάστασης πού ὑποχρεώνει τά κομμουνιστικά κόμματα νά προετοιμάσουν τό προλε-

ταριάτο γιά τήν έπικείμενη έπανάσταση, ὅτι ἡ ἐπίθεση τοῦ κεφαλαίου, πού προσπαθεῖ μάταια νά στερεώσει τή σταθεροποίηση, δέ μπορεῖ παρά νά προκαλέσει τήν ἀπάντηση τῶν δυνάμεων τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τή συνένωσή τους ἐνάντια στό κεφάλαιο, ὅτι τά κομμουνιστικά κόμματα πρέπει νά ἐπέμβουν στήν ὀξυνόμενη ταξική πάλη καί νά μετατρέψουν τίς ἐπιθέσεις τοῦ κεφαλαίου σέ ἀντεπιθέσεις τοῦ προλεταριάτου μέ σκοπό τήν κατάχτηση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, ὅτι γιά τήν ἐπίτευξη αὐτῶν τῶν σκοπῶν τά κομμουνιστικά κόμματα πρέπει νά καταχτήσουν τά ἑκατομμύρια τῶν μαζῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης, πού ἐξακολουθοῦν νά εἶναι κοντά στά ρεφορμιστικά συνδικάτα καί τή 2η Διεθνῆ, καί ὅτι ἡ ταχτική τοῦ ἑνιαίου μετώπου εἶναι, ἔτσι, ἀναγκαία καί ὑποχρεωτική γιά τά κομμουνιστικά κόμματα.

Ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης ξεκινάει ἀπό ἐντελῶς διαφορετικές προϋποθέσεις. Μή πιστεύοντας στίς ἐσωτερικές δυνάμεις τῆς ἐπανάστασής μας καί πέφτοντας σέ ἀπόγνωση μπροστά στήν καθυστέρηση τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης, γλιστρᾶ ἀπό τό ἔδαφος τῆς μαρξιστικῆς ἀνάλυσης τῶν ταξικῶν δυνάμεων τῆς ἐπανάστασης στό ἔδαφος τῆς «ὑπεραριστερῆς» αὐταπάτης καί τοῦ «ἐπαναστατικοῦ» τυχοδιωχτισμοῦ, ἀρνεῖται τήν ὕπαρξη τῆς μερικῆς καπιταλιστικῆς σταθεροποίησης καί κατρακυλᾶ ἔτσι στό δρόμο τῆς πολιτικῆς τῶν πραξικοπημάτων.

Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ ἀπαίτηση τῆς ἀντιπολίτευσης ν' ἀναθεωρηθεῖ ἡ ταχτική τοῦ ἑνιαίου μετώπου καί νά διαλυθεῖ ἡ Ἀγγλορωσική Ἐπιτροπή, ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ μή κατανόηση τοῦ ρόλου τῶν συνδικάτων καί τό σύνθημα τῆς ἀντικατάστασης τῶν συνδικάτων μέ νέες, ἐπινοημένες «ἐπαναστατικές» ὀργανώσεις τοῦ προλεταριάτου.

Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ ὑποστήριξη ἀπό μέρους τοῦ συνα-

σπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης τῶν «ὑπεραριστερῶν» θορυβοποιῶν καί ὀπορτουνιστῶν μέσα στήν Κομμουνιστική Διεθνῆ (λογουχάρη, στό γερμανικό κόμμα).

Ἡ Συνδιάσκεψη θεωρεῖ, ὅτι ἡ πολιτική τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης στό διεθνῆ τομέα δέν ἀνταποκρίνεται στά συμφέροντα τοῦ διεθνοῦς ἐπαναστατικοῦ κινήματος.

β) Τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά στήν ΕΣΣΔ. Τό κόμμα ξεκινάει ἀπ' τήν ἄποψη ὅτι «ἀνώτατη ἀρχή τῆς δικτατορίας εἶναι ἡ διατήρηση τῆς συμμαχίας τοῦ προλεταριάτου μέ τήν ἀγροτιά, γιά νά μπορέσει τό προλεταριάτο νά κρατήσει τόν καθοδηγητικό του ρόλο καί τήν κρατική ἐξουσία» (Λένιν, τόμ. 26ος, σελ. 460), ὅτι τό προλεταριάτο μπορεῖ καί πρέπει νά εἶναι ὁ ἡγεμόνας τῆς βασικῆς μάζας τῆς ἀγροτιᾶς στόν οἰκονομικό τομέα, στόν τομέα τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὅπως ἀκριβῶς ἦταν τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 ὁ ἡγεμόνας τῆς ἀγροτιᾶς στόν πολιτικό τομέα, στό ἔργο τῆς ἀνατροπῆς τῆς ἐξουσίας τῆς κεφαλαιοκρατίας καί τῆς ἐγκαθίδρυσης τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου· ξεκινάει ἀπ' τήν ἄποψη ὅτι ἡ ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας μπορεῖ νά ἐφαρμοστεῖ μόνο στήν περίπτωση πού θά στηρίζεται στή βαθμιαία καλυτέρευση τῆς ὑλικῆς κατάστασης τῆς πλειοψηφίας τῆς ἀγροτιᾶς (φτωχολογιά, μεσαῖοι ἀγρότες), πού ἀποτελεῖ τή βασική ἀγορά γιά τή βιομηχανία μας, ὅτι γιά τό λόγο αὐτό πρέπει νά ἐφαρμόζεται μιά τέτια οἰκονομική πολιτική (πολιτική τιμῶν, φορολογική πολιτική κτλ.), πού νά δυναμώνει τή στενή σύνδεση τῆς βιομηχανίας μέ τήν οἰκονομία τοῦ ἀγρότη καί νά διατηρεῖ τή συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τή βασική μάζα τῆς ἀγροτιᾶς.

Ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης ξεκινάει ἀπό ἐντελῶς διαφορετικές προϋποθέσεις. Ἀπομακρυνόμενος ἀπό τή

βασική γραμμή τοῦ λενινισμοῦ στό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς, μή πιστεύοντας στήν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου ἀπέναντι στήν ἀγροτιά στό ἔργο τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης καί βλέποντας τήν ἀγροτιά κυρίως σάν ἐχθρικό περιβάλλον, ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης προτείνει τέτια οἰκονομικά καί δημοσιονομικά μέτρα, πού δέ μποροῦν παρά νά καταστρέψουν τή στενή σύνδεση πόλης καί χωριοῦ, νά καταστρέψουν τή συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τήν ἀγροτιά καί νά τορπιλίσουν μ' αὐτό τόν τρόπο κάθε δυνατότητα πραγματικῆς ἐκβιομηχάνισης. Τέτια εἶναι λογουχάρη: α) ἡ πρόταση τῆς ἀντιπολίτευσης γιά τήν ὕψωση τῶν τιμῶν ἐργοστασίου στά βιομηχανικά ἐμπορεύματα, ὕψωση πού δέ μπορεῖ παρά νά προκαλέσει τήν ὕψωση τῶν τιμῶν λιανικῆς πούλησης, τήν ἐξαθλίωση τῆς φτωχολογιᾶς καί σημαντικῶν στρωμάτων τῶν μεσαίων ἀγροτῶν, τήν πτώση τῆς ἀπορροφητικῆς ἱκανότητας τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς, τή διάσταση ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά, τήν πτώση τῆς ἀξίας τοῦ τσερβόνετς καί τήν ἐλάττωση, σέ τελευταία ἀνάλυση, τοῦ πραγματικοῦ μεροκάματου· β) ἡ πρόταση τῆς ἀντιπολίτευσης γιά τή φορολογική πίεση σέ βάρος τῆς ἀγροτιᾶς στόν ἀνώτατο βαθμό, πίεση πού δέ μπορεῖ παρά νά προκαλέσει ρήγματα στή συμμαχία ἐργατῶν καί ἀγροτῶν.

Ἡ Συνδιάσκεψη θεωρεῖ ὅτι ἡ πολιτική τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης ἀπέναντι στήν ἀγροτιά δέν ἀνταποκρίνεται στά συμφέροντα τῆς ἐκβιομηχάνισης τῆς χώρας καί τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

γ) Ἡ π ά λ η ἐ ν ά ν τ ι α σ τ ό ν κ ο μ μ α τ ι κ ό μ η χ α ν ι σ μ ό κ ά τ ω ἀ π ό τ ή σ η μ α ί α τ ο ῦ ἀ γ ώ ν α ἐ ν ά ν τ ι α σ τ ή γ ρ α φ ε ι ο κ ρ α τ ί α μ έ σ α σ τ ό κ ό μ μ α. Τό κόμμα ξεκινάει ἀπ' τήν ἄποψη ὅτι ὁ κομματικός μηχανισμός καί οἱ κομματικές μάζες ἀποτελοῦν ἕνα ἑνιαῖο σύνολο, ὅτι ὁ κομματικός μηχανισμός (ΚΕ, ΚΕΕ, ὀργανώσεις περιοχῶν τοῦ κόμματος, ἐπιτροπές κυβερνείων, περιφερειακές ἐπιτροπές, ἐπαρχιακές ἐπιτροπές, γραφεῖα πυρήνων κλπ.) ἐκπροσωπεῖ τό καθοδηγητικό στοιχεῖο τοῦ κόμματος στό σύνολό του, ὅτι ὁ κομματικός μηχανισμός κλείνει μέσα του τούς καλύτερους ἀνθρώπους τοῦ προλεταριάτου, πού μπορεῖ κανείς καί πρέπει νά τούς κριτικάρει γιά τά λάθη τους, πού μπορεῖ κανείς καί πρέπει νά τούς «φρεσκάρει», πού δέ μπορεῖ ὅμως νά τούς ἐξευτελίζει χωρίς τόν κίνδυνο νά ἀποσυνθέσει καί νά ἀφοπλίσει τό κόμμα.

Ἀντίθετα, ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης ξεκινάει ἀπ' τήν ἀντιπαράθεση τῶν κομματικῶν μαζῶν στόν κομματικό μηχανισμό, προσπαθεῖ νά μειώσει τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ κομματικοῦ μηχανισμοῦ, ὑποβιβάζοντάς τον σέ ἁρμοδιότητες πρωτοκολλητῆ καί προπαγανδιστῆ, προσπαθεῖ νά ξεσηκώσει τίς κομματικές μάζες ἐνάντια στόν κομματικό μηχανισμό καί δυσφημεῖ ἔτσι τόν κομματικό μηχανισμό, ἐξασθενίζοντας τίς θέσεις του στό ἔργο τῆς καθοδήγησης τοῦ κράτους.

Ἡ Συνδιάσκεψη θεωρεῖ ὅτι αὐτή ἡ πολιτική τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης, μή ἔχοντας τίποτε τό κοινό μέ τό λενινισμό, μπορεῖ μόνο νά ὁδηγήσει στόν ἀφοπλισμό τοῦ κόμματος στήν πάλη του ἐνάντια στή γραφειοκρατία τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, στήν πάλη του γιά τήν πραγματική ἀναμόρφωση αὐτοῦ τοῦ μηχανισμοῦ καί τό δυνάμωμα ἔτσι τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

δ) Ἡ π ά λ η ἐ ν ά ν τ ι α σ τ ό «κ α θ ε σ τ ώ ς» π ο ύ ὑ π ά ρ χ ε ι σ τ ό κ ό μ μ α, κ ά τ ω ἀ π ό τ ή σ η μ α ί α τ ο ῦ ἀ γ ώ ν α γ ι ά τ ή ν ἐ σ ω κ ο μ μ α τ ι κ ή δ η μ ο κ ρ α τ ί α. Τό κόμμα ξεκινάει ἀπό τήν ἄποψη ὅτι «ὅποιος ἐξασθενίζει ἔστω καί λίγο τή σιδερένια πειθαρχία τοῦ κόμ-

ματος τοῦ προλεταριάτου (ἰδιαίτερα στή διάρκεια τῆς δικτατορίας του), βοηθᾶ ἔμπραχτα τήν κεφαλαιοκρατία ἐνάντια στό προλεταριάτο» (Λένιν, τόμ. 25ος, σελ. 190), ὅτι ἡ ἐσωκομματική δημοκρατία εἶναι ἀναγκαία ὄχι γιά τήν ἐξασθένιση καί τό ξεχαρβάλωμα τῆς προλεταριακῆς πειθαρχίας μέσα στό κόμμα, ἀλλά γιά τήν ἐνίσχυση καί τή στερέωσή της, ὅτι χωρίς σιδερένια πειθαρχία μέσα στό κόμμα, χωρίς ἕνα σταθερό καθεστώς μέσα στό κόμμα, πού νά στηρίζεται στή συμπάθεια καί τήν ὑποστήριξη τῶν ἑκατομμυρίων μαζῶν τοῦ προλεταριάτου, δέν εἶναι δυνατή ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Ἀντίθετα, ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης ξεκινάει ἀπ' τήν ἀντιπαράθεση τῆς ἐσωκομματικῆς δημοκρατίας στήν κομματική πειθαρχία, συγχέει τήν ἐλευθερία τῶν φράξιων καί τῶν ὁμάδων μέ τήν ἐσωκομματική δημοκρατία καί προσπαθεῖ νά χρησιμοποιήσει αὐτοῦ τοῦ εἴδους τή δημοκρατία γιά τό ξεχαρβάλωμα τῆς κομματικῆς πειθαρχίας καί τήν ὑπονόμευση τῆς ἑνότητας τοῦ κόμματος. Εἶναι φυσικό ὅτι ἡ ἔκκληση τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης γιά πάλη ἐνάντια στό «καθεστώς» πού ὑπάρχει στό κόμμα, ἔκκληση πού ὁδηγεῖ στήν πραγματικότητα στήν ὑπεράσπιση τῆς ἐλευθερίας τῶν φράξιων καί τῶν ὁμάδων μέσα στό κόμμα, ἀποτελεῖ ἔτσι ἔκκληση ἀπό τήν ὁποία γαντζώνονται μ' ἐνθουσιασμό τά ἀντιπρολεταριακά στοιχεῖα τῆς χώρας μας, σάν ἀπό ἄγκυρα σωτηρίας τους ἀπό τό καθεστώς τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Ἡ Συνδιάσκεψη θεωρεῖ ὅτι ἡ πάλη τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης ἐνάντια στό «καθεστώς» πού ὑπάρχει στό κόμμα, μή ἔχοντας τίποτε τό κοινό μέ τίς ὀργανωτικές ἀρχές τοῦ λενινισμοῦ, μπορεῖ μόνο νά ὁδηγήσει στήν ὑπόσκαψη τῆς ἑνότητας τοῦ κόμματος, στήν ἐξασθένιση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί στήν ἐξαπόλυση τῶν ἀντιπρολεταριακῶν δυνάμεων μέσα στή χώρα, πού προσπαθοῦν νά ἐξασθενίσουν καί νά γκρεμίσουν τή διχτατορία.

Ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης σάν ἕνα ἀπ' τά μέσα γιά τό ξεχαρβάλωμα τῆς κομματικῆς πειθαρχίας καί τήν ὄξυνση τῆς πάλης μέσα στό κόμμα, διάλεξε τή μέθοδο τῆς πανενωσιακῆς συζήτησης, πού προσπάθησε νά τήν ἐπιβάλει φέτος τόν Ὀχτώβρη. Ἡ Συνδιάσκεψη θεωρώντας ἀπαραίτητη τήν ἐλεύθερη συζήτηση τῶν ζητημάτων πού ἀφοροῦν τίς διαφωνίες στά θεωρητικά περιοδικά τοῦ κόμματός μας καί ἀναγνωρίζοντας σέ κάθε μέλος τοῦ κόμματος τό δικαίωμα νά κάνει ἐλεύθερη κριτική τῶν ἐλλείψεων τῆς κομματικῆς μας δουλιᾶς, ὑπενθυμίζει ταυτόχρονα τά λόγια τοῦ Λένιν, ὅτι τό κόμμα μας δέν εἶναι λέσχη συζητήσεων, ἀλλά μαχητική ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου. Ἡ Συνδιάσκεψη θεωρεῖ ὅτι ἡ πανενωσιακή συζήτηση μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ἀναγκαία μόνο στήν περίπτωση πού: α) ἡ ἀνάγκη αὐτή ἀναγνωρίζεται τουλάχιστο ἀπό μερικές τοπικές ὀργανώσεις τοῦ κόμματος σέ κλίμακα κυβερνείου ἤ περιοχῆς· β) ἄν μέσα στήν ΚΕ δέν ὑπάρχει ἀρκετά σταθερή πλειοψηφία στά σπουδαιότερα ζητήματα τῆς κομματικῆς πολιτικῆς· γ) ἄν, παρά τήν ὕπαρξη στήν ΚΕ σταθερῆς πλειοψηφίας, πού ἀκολουθεῖ μιά καθορισμένη ἄποψη, ἡ ΚΕ θεωρεῖ ὡστόσο ἀναγκαῖο νά ἐλέγξει τήν ὀρθότητα τῆς πολιτικῆς της μέ πλατιά συζήτηση μέσα στό κόμμα. Σ' ὅλες αὐτές τίς περιπτώσεις ἡ πανενωσιακή συζήτηση μπορεῖ ν' ἀρχίσει καί νά διεξαχθεῖ μόνο ὕστερα ἀπό σχετική ἀπόφαση τῆς ΚΕ.

Ἡ Συνδιάσκεψη διαπιστώνει ὅτι τή στιγμή, πού ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης ζήτησε ν' ἀρχίσει πανενωσιακή συζήτηση, δέν ὑπῆρχε οὔτε ἕνας ἀπ' αὐτούς τούς ὅρους.

Γι' αὐτό ἡ Συνδιάσκεψη θεωρεῖ ὅτι ἡ ΚΕ τοῦ κόμματος ἐνήργησε πολύ σωστά, χαρακτηρίζοντας τή συζήτηση ἄσκοπη καί καταδικάζοντας τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης γιά τίς προσπάθειές του νά ἐπιβάλει στό κόμμα πανενωσιακή συζήτηση πάνω σέ ζητήματα πού ἔχουν λυθεῖ κιόλας ἀπ' τό κόμμα.

Συνοψίζοντας τά συμπεράσματα ἀπ' τήν ἀνάλυση τῆς πραχτικῆς πλατφόρμας τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης, ἡ Συνδιάσκεψη διαπιστώνει ὅτι ἡ πλατφόρμα αὐτή σημαίνει ἀπομάκρυνση τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης ἀπό τήν ταξική γραμμή τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης στά σπουδαιότερα ζητήματα τῆς διεθνοῦς καί τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς.

III

«ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ» ΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΟΠΟΡΤΟΥΝΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Χαρακτηριστικό γνώρισμα τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης εἶναι τό γεγονός, ὅτι ὄντας στήν πράξη ὁ ἐκφραστής τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς παρέκκλισης μέσα στό κόμμα μας, ὑπερασπίζοντας στήν πράξη μιά ὀπορτουνιστική πολιτική, προσπαθεῖ ὡστόσο νά περιβάλει τίς πράξεις της μέ ἐπαναστατική φρασεολογία, προσπαθεῖ νά κριτικάρει τό κόμμα «ἀπ' τά ἀριστερά», προσπαθεῖ νά μεταμφιεσθεῖ χρησιμοποιώντας «ἀριστερή» τήβενο. Αὐτό ἐξηγεῖται μέ τό γεγονός ὅτι οἱ κομμουνιστές προλετάριοι, πρός τούς ὁποίους κυρίως ἀπευθύνεται ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης, εἶναι οἱ πιό ἐπαναστάτες ἀπό ὅλους τούς προλετάριους τοῦ κόσμου, μέ τό ὅτι οἱ κομμουνιστές προλετάριοι, διαπαιδαγωγημένοι μέ τό πνεῦμα τῶν ἐπαναστατικῶν παραδόσεων, ἁπλούστατα δέ θά ἀκούσουν αὐτούς πού

κάνουν ἀνοιχτή κριτική ἀπ' τά δεξιά, καί γι' αὐτό ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης γιά νά πουλήσει τό ὀπορτουνιστικό του ἐμπόρευμα, εἶναι ὑποχρεωμένος νά κολλήσει σ' αὐτό μιά ἐτικέτα ἐπαναστατικότητας, ξέροντας πολύ καλά ὅτι μόνο μ' αὐτό τό κόλπο θά μπορέσει νά τραβήξει τήν προσοχή τῶν ἐπαναστατῶν προλετάριων.

Ἐπειδή ὅμως ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης εἶναι παρ' ὅλα αὐτά ὁ διοχετευτής τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς παρέκκλισης, ἐπειδή ὑπερασπίζει στήν πράξη μιά ὀπορτουνιστική πολιτική, τά λόγια καί τά ἔργα τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης ἔρχονται συνεχῶς σέ σύγκρουση μεταξύ τους. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ ἐσωτερική ἀντιφατικότητα στή δουλιά τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ διάσταση ἀνάμεσα στά λόγια καί τά ἔργα, ἀνάμεσα στήν ἐπαναστατική φράση καί τήν ὀπορτουνιστική πράξη.

Ἡ ἀντιπολίτευση κριτικάρει θορυβώδικα τό κόμμα καί τήν Κομμουνιστική Διεθνῆ «ἀπ' τ' ἀριστερά» καί παράλληλα προτείνει τήν ἀναθεώρηση τῆς ταχτικῆς τοῦ ἑνιαίου μετώπου, τή διάλυση τῆς Ἀγγλορωσικῆς Ἐπιτροπῆς, τήν ἀποχώρηση ἀπ' τά συνδικάτα, τήν ἀντικατάστασή τους μέ νέες «ἐπαναστατικές» ὀργανώσεις, νομίζοντας ὅτι μ' ὅλα αὐτά θά σπρώξει μπροστά τήν ἐπανάσταση· τό ἀποτέλεσμα ὅμως εἶναι ὅτι αὐτό βοηθάει τόν Τόμας καί τόν Οὔντεγκέστ, ὅτι τά κομμουνιστικά κόμματα ἀποσποῦνται ἀπ' τά συνδικάτα, ὅτι ἀδυνατίζουν οἱ θέσεις τοῦ παγκόσμιου κομμουνισμοῦ καί συνεπῶς ὅτι ἐπιβραδύνεται ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Στά λόγια—«ἐπαναστάτες», στήν πράξη ὅμως—συνεργοί τῶν διάφορων Τόμας καί Οὔντεγκέστ.

Ἡ ἀντιπολίτευση μέ μεγάλο θόρυβο «κάνει σκόνη»

τό κόμμα «ἀπ' τά ἀριστερά» καί ταυτόχρονα ζητάει νά αὐξηθοῦν οἱ τιμές ἐργοστασίου γιά τά βιομηχανικά ἐμπορεύματα, νομίζοντας ὅτι θά ἐπιταχύνει ἔτσι τήν ἐκβιομηχάνιση, ἐνῶ στήν πράξη τό ἀποτέλεσμα δέ θἆταν παρά νά ξεχαρβαλωθεῖ ἡ ἐσωτερική ἀγορά, νά ξεχαρβαλωθεῖ ἡ σύνδεση τῆς βιομηχανίας μέ τήν ἀγροτική οἰκονομία, νά πέσει ἡ ἀξία τοῦ τσερβόνετς, νά πέσει τό πραγματικό μεροκάματο καί συνεπῶς νά τορπιλιστεῖ κάθε ἐκβιομηχάνιση. Στά λόγια—ἐκβιομηχανιστές, στήν πράξη ὅμως—συνεργοί τῶν ἐχθρῶν τῆς ἐκβιομηχάνισης.

Ἡ ἀντιπολίτευση κατηγορεῖ τό κόμμα ὅτι δέ θέλει νά παλαίψει ἐνάντια στή γραφειοκρατία πού ὑπάρχει στόν κρατικό μηχανισμό καί ταυτόχρονα προτείνει νά αὐξηθοῦν οἱ τιμές ἐργοστασίου, νομίζοντας, ὅπως φαίνεται, ὅτι ἡ αὔξηση τῶν τιμῶν ἐργοστασίου δέν ἔχει σχέση μέ τό ζήτημα τῆς γραφειοκρατίας πού ὑπάρχει στόν κρατικό μηχανισμό· στήν πράξη ὅμως τό ἀποτέλεσμα θἆταν, ὕστερα ἀπό μιά τέτια αὔξηση, νά ἔχουμε πλήρη γραφειοκρατικοποίηση τοῦ κρατικοῦ οἰκονομικοῦ μηχανισμοῦ, γιατί οἱ ὑψηλές τιμές ἐργοστασίου ἀποτελοῦν τό πιό σίγουρο μέσο γιά τό μαρασμό τῆς βιομηχανίας μας καί τή μετατροπή της σέ φυτό θερμοκηπίου, σέ πιό σίγουρο μέσο γιά νά γραφειοκρατικοποιηθεῖ ὁ οἰκονομικός μηχανισμός. Στά λόγια εἶναι ἐνάντια στή γραφειοκρατία, στήν πράξη ὅμως εἶναι ὑπερασπιστές καί ἐφαρμοστές τῆς γραμμῆς τῆς γραφειοκρατικοποίησης τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ.

Ἡ ἀντιπολίτευση ἀστράφτει καί βροντᾶ ἐνάντια στό ἰδιωτικό κεφάλαιο καί ταυτόχρονα προτείνει νά ἀποσυρθοῦν ἀπό τόν τομέα τῆς κυκλοφορίας κρατικά κεφάλαια πρός ὄφελος τῆς βιομηχανίας, νομίζοντας ὅτι ἔτσι θά ὑπονομεύσει τό ἰδιωτικό κεφάλαιο· στήν πράξη ὅμως μ' αὐτό θά ἔχουμε ἐνίσχυση μέ ὅλα τά μέσα τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου, γιατί τό τράβηγμα κρατικῶν κεφαλαίων ἀπό τήν κυκλοφορία, πού ἀποτελεῖ τό βασικό τομέα δουλιᾶς τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου, δέ μπορεῖ παρά νά παραδόσει τό ἐμπόριο ὁλοκληρωτικά στή διάθεση τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου. Στά λόγια ἔχουμε ἀγώνα ἐνάντια στό ἰδιωτικό κεφάλαιο· στήν πράξη ὅμως βοήθεια τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου.

Ἡ ἀντιπολίτευση ξεφωνίζει γιά ἐκφυλισμό τοῦ κομματικοῦ μηχανισμοῦ, στήν πράξη ὅμως τό ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι, ὅταν ἡ ΚΕ βάζει ζήτημα διαγραφῆς ἑνός ἀπό τούς κομμουνιστές πού πραγματικά ἐκφυλίστηκαν, τοῦ κυρίου Ὀσόφσκι, ἡ ἀντιπολίτευση δείχνει ἀπέναντι σ' αὐτό τόν κύριο τήν πιό μεγάλη νομιμοφροσύνη, ψηφίζοντας ἐνάντια στή διαγραφή του. Στά λόγια εἶναι ἐνάντια στόν ἐκφυλισμό, στήν πράξη ὅμως εἶναι συνεργοί καί ὑπερασπιστές τοῦ ἐκφυλισμοῦ.

Ἡ ἀντιπολίτευση ξεφώνιζε γιά ἐσωκομματική δημοκρατία καί ζητοῦσε ταυτόχρονα πανενωσιακή συζήτηση, νομίζοντας πώς ἔτσι θά πραγματοποιήσει τήν ἐσωκομματική δημοκρατία· στήν πράξη ὅμως ἀποδείχτηκε ὅτι προσπαθώντας νά ἐπιβάλει στήν τεράστια πλειοψηφία τοῦ κόμματος συζήτηση ἐξ ὀνόματος μιᾶς μηδαμινῆς μειοψηφίας του, ἔκανε μιά χοντροειδέστατη πράξη παραβίασης κάθε δημοκρατίας. Στά λόγια εἶναι ὑπέρ τῆς ἐσωκομματικῆς δημοκρατίας, στήν πράξη ὅμως παραβιάζει τίς βασικές ἀρχές κάθε δημοκρατίας.

Στήν περίοδο τῆς ὀξυμένης ταξικῆς πάλης πού περνᾶμε, στό ἐργατικό κίνημα μπορεῖ νά ἔχει θέση μιά μόνο ἀπό τίς δυό δυνατές πολιτικές· ἤ ἡ πολιτική τοῦ μενσεβικισμοῦ, ἤ ἡ πολιτική τοῦ λενινισμοῦ. Ἡ ἀπόπειρα πού κάνει ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης νά πάρει μεσοβέζικη θέση ἀνάμεσα στίς δυό ἀντίθετες γραμμές, καλυμμένος πίσω ἀπό μιά «ἀριστερή», «ἐπαναστατική» φρασεολογία καί ὀξύνοντας τήν κριτική ἐνάντια στό ΚΚ (Μπ.)

τῆς ΕΣΣΔ, δέ μποροῦσε παρά νά όδηγήσει καί όδήγησε πραγματικά στό κατρακύλισμα τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης στό στρατόπεδο τῶν ἀντιπάλων τοῦ λενινισμοῦ, στό στρατόπεδο τοῦ μενσεβικισμοῦ.

Οἱ ἐχθροί τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ξέρουν τήν ἀξία τῆς «ἐπαναστατικῆς» φρασεολογίας τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης. Γι' αὐτό, παρασιωπώντας αὐτή τή φρασεολογία σάν κάτι πού δέν ἀξίζει τίποτε, ἐπαινοῦν ὁμόφωνα τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης γιά τά μή ἐπαναστατικά ἔργα του, καί ἐπαναλαβαίνουν μέ τή σειρά τους τό σύνθημα τῆς ἀντιπολίτευσης γιά πάλη ἐνάντια στή βασική γραμμή τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς σά δικό τους σύνθημα. Δέ μπορεῖ νά θεωρηθεῖ τυχαῖο τό γεγονός, ὅτι οἱ σοσιαλεπαναστάτες καί οἱ καντέτοι, οἱ ρῶσοι μενσεβίκοι καί οἱ γερμανοί «ἀριστεροί» σοσιαλδημοκράτες—βρῆκαν ὅλοι τους τήν εὐκαιρία νά ἐκφράσουν ἀνοιχτά τή συμπάθειά τους γιά τήν πάλη τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης ἐνάντια στό κόμμα μας, ἐλπίζοντας ὅτι ἡ πάλη τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης θά ὁδηγήσει στή διάσπαση, καί ἡ διάσπαση θά ἐξαπολύσει τίς ἀντιπρολεταριακές δυνάμεις τῆς χώρας μας, πρός χαρά τῶν ἐχθρῶν τῆς ἐπανάστασης.

Ἡ Συνδιάσκεψη ἔχει τή γνώμη ὅτι τό κόμμα πρέπει νά στρέψει ἰδιαίτερα τήν προσοχή του στό ξεσκέπασμα τοῦ «ἐπαναστατικοῦ» καμουφλαρίσματος καί στήν ἀποκάλυψη τῆς ὀπορτουνιστικῆς οὐσίας τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης.

Ἡ Συνδιάσκεψη ἔχει τή γνώμη ὅτι τό κόμμα πρέπει νά φυλάει σάν κόρη ὀφθαλμοῦ τήν ἑνότητα τῶν γραμμῶν του, θεωρώντας τήν ἑνότητα τοῦ κόμματός μας σάν τό βασικό ἀντίδοτο ἐνάντια στίς κάθε λογῆς ἀντεπαναστατικές ἀπόπειρες τῶν ἐχθρῶν τῆς ἐπανάστασης.

IV

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ἡ 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, συνοψίζοντας τά συμπεράσματα τοῦ σταδίου τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης πού περάσαμε, διαπιστώνει ὅτι τό κόμμα ἔδειξε σ' αὐτό τόν ἀγώνα τήν τεράστια ἰδεολογική του ἀνάπτυξη, ἀπόκρουσε χωρίς ταλαντεύσεις τίς ἀπόψεις ἀρχῶν τῆς ἀντιπολίτευσης καί πέτυχε μιά γρήγορη καί ἀποφασιστική νίκη ἐνάντια στό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης, ἀναγκάζοντάς τον νά παραιτηθεῖ ἀνοιχτά ἀπό τό φραξιονισμό καί ὑποχρεώνοντάς τον νά διαχωρίσει τίς εὐθύνες του ἀπό τίς καθαρά ὀπορτουνιστικές ὁμάδες μέσα κι ἔξω ἀπό τό ΚΚ (Μπ) τῆς ΕΣΣΔ.

Ἡ Συνδιάσκεψη διαπιστώνει ὅτι οἱ ἀπόπειρες τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης νά ἐπιβάλει στό κόμμα συζήτηση καί νά ὑποσκάψει τήν ἑνότητά του εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα οἱ κομματικές μάζες νά συσπειρωθοῦν ἀκόμα πιό στενά γύρω ἀπό τήν ΚΕ, νά ἀπομονώσουν ἔτσι τήν ἀντιπολίτευση καί νά ἐξασφαλίσουν μ' αὐτό τόν τρόπο τήν πραγματική ἑνότητα τῶν γραμμῶν τοῦ κόμματός μας.

Ἡ Συνδιάσκεψη θεωρεῖ, ὅτι μόνο μέ τή δραστήρια ὑποστήριξη τῶν πλατιῶν μαζῶν τοῦ κόμματος ἡ ΚΕ μπόρεσε νά σημειώσει αὐτές τίς ἐπιτυχίες, ὅτι ἡ δραστηριότητα καί ἡ συνειδητότητα, πού ἔδειξαν οἱ κομματικές μάζες στήν πάλη ἐνάντια στήν ἀποσυνθετική δουλιά τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης, εἶναι ἡ καλύτερη ἀπόδειξη, ὅτι τό κόμμα μας ζεῖ κι ἀναπτύσσεται πάνω στίς ἀρχές τῆς ἀληθινῆς ἐσωκομματικῆς δημοκρατίας.

Ἐγκρίνοντας πέρα γιά πέρα τήν πολιτική τῆς ΚΕ στήν πάλη της γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς ἑνότητας, ἡ Συν-

διάσκεψη θεωρεῖ, ὅτι τά καθήκοντα τοῦ κόμματος ἀπό δῶ καί μπρός πρέπει νά εἶναι τά παρακάτω:

1) Νά παρακολουθήσει, ὥστε τό ἐλάχιστο ὅριο πού ἐπιτεύχθηκε καί εἶναι ἀπαραίτητο γιά τήν ἑνότητα τοῦ κόμματος νά ἐφαρμοστεῖ πραγματικά στή ζωή.

2) Νά διεξαγάγει ἀποφασιστική ἰδεολογική πάλη ἐνάντια στή σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση μέσα στό κόμμα μας, ἐξηγώντας στίς μάζες ὅτι εἶναι λαθεμένες οἱ ἀπόψεις ἀρχῶν τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης καί βγάζοντας στό φῶς τό ὀπορτουνιστικό περιεχόμενο αὐτῶν τῶν ἀπόψεων, μέ ὁποιεσδήποτε «ἐπαναστατικές» φράσεις κι ἄν καλύπτονται.

3) Νά ἐπιδιώξει καί νά πετύχει ὥστε ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης νά ἀναγνωρίσει ὅτι εἶναι λαθεμένες οἱ ἀπόψεις του.

4) Νά περιφρουρήσει μέ κάθε δυνατό μέσο τήν ἑνότητα τοῦ κόμματος, βάζοντας τέρμα σέ κάθε ἀπόπειρα ἀναβίωσης τοῦ φραξιονισμοῦ καί παραβίασης τῆς πειθαρχίας.

«Πράβντα», ἀρ. φύλλου 247, 26 τοῦ Ὀχτώβρη 1926.

Η ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΗ ΣΤΟ ΚΟΜΜΑ ΜΑΣ

Εἰσήγηση στή 15η Πανενωσιακή Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ[71]
1 τοῦ Νοέμβρη 1926

I

ΣΤΑΔΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Σύντροφοι! Τό πρῶτο ζήτημα πού πρέπει νά θίξω στήν εἰσήγησή μου εἶναι τό ζήτημα τῆς διαμόρφωσης τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης, τῶν σταδίων ἀνάπτυξής του καί τέλος τῆς κατάρευσής του πού ἄρχισε κιόλας. Τό θέμα αὐτό, κατά τή γνώμη μου, εἶναι ἀπαραίτητο σάν εἰσαγωγή στήν οὐσία τοῦ ζητήματος σχετικά μέ τίς θέσεις γιά τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης.

Ὁ Ζηνόβιεφ ἔδωσε ἀπ' τό 14ο Συνέδριο ἀκόμα τό σύνθημα τῆς παρόρμησης γιά δράση ὅλων τῶν ἀντιπολιτευτικῶν ρευμάτων καί τῆς συνένωσής τους σέ μιά ενιαία δύναμη. Οἱ σύντροφοι ἀντιπρόσωποι τῆς συνδιάσκεψης θά πρέπει νά θυμοῦνται αὐτό τό λόγο τοῦ Ζηνόβιεφ. Δέ μπορεῖ νά ὑπάρξει καμιά ἀμφιβολία, ὅτι ἕνα τέτιο σύνθημα δέ μποροῦσε παρά νά βρεῖ ἀπήχηση στίς γραμμές τῶν τροτσκιστῶν, πού ἀπό τήν πρώτη ἀρχή εἶχαν τή γνώμη, ὅτι οἱ ὁμάδες πρέπει νά εἶναι λίγο-πολύ ἐλεύθερες καί πρέπει λίγο-πολύ νά συνενωθοῦν γιά νά διεξα-

γάγουν τήν πάλη ενάντια στή βασική γραμμή τοῦ κόμματος, πού ἀπό καιρό τώρα δέν ἱκανοποιεῖ τόν Τρότσκι.

Αὐτή ἦταν, μποροῦμε νά ποῦμε, ἡ προκαταρχτική δουλιά γιά τή διαμόρφωση τοῦ συνασπισμοῦ.

1. ΠΡΩΤΟ ΣΤΑΔΙΟ

Τό πρῶτο σοβαρό βῆμα γιά τή διαμόρφωση τοῦ συνασπισμοῦ ἔγινε ἀπό τήν ἀντιπολίτευση κατά τή διάρκεια τῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ Ἀπρίλη[80], σέ σύνδεση μέ τίς θέσεις τοῦ Ρίκοφ γιά τήν οἰκονομική κατάσταση. Τότε δέν ὑπῆρχε ἀκόμα πλήρης συμφωνία ἀνάμεσα στή «νέα ἀντιπολίτευση» καί τούς τροτσκιστές, ὅτι ὅμως ὁ συνασπισμός βασικά ἦταν κιόλας ἕτοιμος δέ μποροῦσε νά ὑπάρξει πιά ἀμφιβολία. Οἱ σύντροφοι, πού διάβασαν τά στενογραφημένα πραχτικά τῆς Ὁλομέλειας τοῦ Ἀπρίλη, θά καταλάβουν, ὅτι αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα σωστό. Κι οἱ δυό ὁμάδες εἶχαν προλάβει κιόλας σέ βασικές γραμμές νά συνεννοηθοῦν, ὑπῆρχαν ὅμως ἐπιφυλάξεις, πού τούς ἀνάγκασαν νά ὑποβάλουν στίς θέσεις τοῦ Ρίκοφ διορθώσεις, ὄχι κοινές γιά ὁλόκληρη τήν ἀντιπολίτευση, ἀλλά δυό παράλληλες σειρές. Μιά σειρά διορθώσεις πού προερχόταν ἀπό τή «νέα ἀντιπολίτευση» μέ ἐπικεφαλῆς τόν Κάμενεφ, καί μιά ἄλλη σειρά πού προερχόταν ἀπό τήν ὁμάδα τῶν τροτσκιστῶν. Ὅτι ὅμως χτυποῦσαν βασικά στόν ἴδιο στόχο καί ὅτι ἡ Ὁλομέλεια ἀπό τότε κιόλας εἶχε πεῖ ὅτι παλινορθώνουν τό συνασπισμό τοῦ Αὐγούστου μέ νέα μορφή,—αὐτό εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητο.

Ποιές ἦταν τότε αὐτές οἱ ἐπιφυλάξεις;

Νά τί ἔλεγε τότε ὁ Τρότσκι:

«Θεωρῶ ἔλλειψη τῶν διορθώσεων τοῦ σ. Κάμενεφ τό ὅτι σ' αὐτές ἡ διαφοροποίηση τοῦ χωριοῦ παρουσιάζεται ὡς ἕνα βαθμό σάν ἀνεξάρτητη ἀπό τήν ἐκβιομηχάνιση. Κι ὡστόσο ἡ σημασία καί ἡ κοινωνική βαρύτητα τῆς διαφοροποίησης τῆς ἀγροτιᾶς καί τῶν ρυθμῶν της καθορίζεται ἀπό τήν ἀνάπτυξη καί τούς ρυθμούς τῆς ἐκβιομηχάνισης σέ σχέση μέ τό χωριό στό σύνολό του».

Ἡ ἐπιφύλαξη αὐτή δέν εἶναι ἀσήμαντη.

Ἀπαντώντας σ' αὐτό ὁ Κάμενεφ διατυπώνει μέ τή σειρά του τήν παρακάτω ἐπιφύλαξη ἀπέναντι στούς τροτσκιστές:

«Δέ μοῦ εἶναι δυνατό—λέει—νά συμφωνήσω μ' ἐκεῖνο τό μέρος τους (δηλ. τό μέρος τῶν διορθώσεων τοῦ Τρότσκι στό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Ρίκοφ), πού δίνει τήν ἐκτίμηση τῆς προηγούμενης οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ κόμματος, πού τήν ὑπεράσπιζα ἑκατό στά ἑκατό».

Δέν ἄρεσε στή «νέα ἀντιπολίτευση» τό ὅτι ὁ Τρότσκι κριτικάρει τήν οἰκονομική πολιτική, πού καθοδηγοῦσε ὁ Κάμενεφ στήν προηγούμενη περίοδο. Καί τοῦ Τρότσκι, μέ τή σειρά του, δέν τοῦ ἄρεσε τό ὅτι ἡ «νέα ἀντιπολίτευση» ἀποσπᾶ τά ζητήματα τῆς διαφοροποίησης τῆς ἀγροτιᾶς ἀπό τό ζήτημα τῆς ἐκβιομηχάνισης.

2. ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΤΑΔΙΟ

Τό δεύτερο στάδιο εἶναι ἡ Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ Ἰούλη[81]. Στήν Ὁλομέλεια αὐτή ἔχουμε ἕνα συνασπισμό σκαρωμένο καί τυπικά πιά, ἕνα συνασπισμό χωρίς ἐπιφυλάξεις. Ὁ Τρότσκι ἀπέσυρε τίς ἐπιφυλάξεις του καί τίς ἔβαλε στό ἀρχεῖο, ὅπως καί ὁ Κάμενεφ ἀπέσυρε τίς ἐπιφυλάξεις του καί τίς ἔβαλε στό ἀρχεῖο. Τώρα, σύντροφοι, ἔχουν πιά μιά κοινή «διακήρυξη», πού εἶναι σ' ὅλους σας πολύ γνωστή σάν ἀντικομματικό ντοκουμέντο. Αὐτά εἶναι τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τοῦ δεύτερου σταδίου στήν ἀνάπτυξη τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης.

Ὁ συνασπισμός σκαρώθηκε καί διαμορφώθηκε σ' αὐτή τήν περίοδο ὄχι μόνο πάνω στό ἔδαφος τῆς ἀμοιβαίας

παραίτησης ἀπό κάθε διόρθωση, ἀλλά καί πάνω στό ἔδαφος τῆς ἀμοιβαίας «ἀμνηστείας». Στήν περίοδο αὐτή ἔχουμε μιά ἐνδιαφέρουσα δήλωση τοῦ Ζηνόβιεφ, ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση, ὁ βασικός της πυρήνας στά 1923, δηλ. οἱ τροτσκιστές, εἶχαν δίκιο στό ζήτημα τοῦ ἐκφυλισμοῦ τοῦ κόμματος, δηλ. στό κύριο ζήτημα τῆς πραχτικῆς θέσης τοῦ τροτσκισμοῦ, πού ἀπορέει ἀπό τή θέση του ἀρχῶν. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, ἔχουμε μιά ὄχι λιγότερο ἐνδιαφέρουσα δήλωση τοῦ Τρότσκι, ὅτι τά «Διδάγματα τοῦ Ὀχτώβρη», πού στρέφονται εἰδικά κατά τοῦ Κάμενεφ καί τοῦ Ζηνόβιεφ, σά «δεξιᾶς πτέρυγας» τοῦ κόμματος, ἡ ὁποία ἐπαναλαβαίνει σήμερα τά λάθη τοῦ Ὀχτώβρη, εἶναι λάθος καί ὅτι τήν ἀρχή τῆς δεξιᾶς παρέκκλισης στό κόμμα καί τοῦ ἐκφυλισμοῦ δέν πρέπει νά τήν ἀποδόσουμε στόν Κάμενεφ καί στό Ζηνόβιεφ, ἀλλά, λογουχάρη, στό Στάλιν.

Νά τί εἶπε ὁ Ζηνόβιεφ φέτος τόν Ἰούλη:

«Ἐμεῖς ὑποστηρίζουμε ὅτι σήμερα πιά δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει καμιά ἀμφιβολία, ὅτι ὁ βασικός πυρήνας τῆς ἀντιπολίτευσης τοῦ 1923 προειδοποιοῦσε σωστά γιά τούς κινδύνους ἐκτροπῆς ἀπό τήν προλεταριακή γραμμή καί γιά τήν ἀπειλητική ἀνάπτυξη τοῦ καθεστῶτος τοῦ μηχανισμοῦ, ὅπως τό ἔδειξε ἡ ἐξέλιξη τῆς καθοδηγητικῆς γραμμῆς τῆς φράξιας (δηλ. τῆς πλειοψηφίας τῆς ΚΕ)».

Μέ ἄλλα λόγια: Οἱ πρόσφατες ἀπόψεις τοῦ Ζηνόβιεφ καί ἡ ἀπόφαση τοῦ 13ου Συνεδρίου[82], ὅτι ὁ Τρότσκι αναθεωρεῖ τό λενινισμό καί ὅτι ὁ τροτσκισμός ἀποτελεῖ μικροαστική παρέκκλιση—ὅλα αὐτά ἦταν λάθος, παρεξήγηση καί ὁ κίνδυνος δέ βρίσκεται στόν τροτσκισμό, ἀλλά στήν ΚΕ.

Αὐτή εἶναι μιά χωρίς ἀρχές «ἀμνηστεία» τοῦ τροτσκισμοῦ.

Ἀπό τό ἄλλο μέρος, ὁ Τρότσκι δηλώνει τόν Ἰούλη:

«Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι στά „Διδάγματα τοῦ Ὀχτώβρη“ συνέδεα τίς ὀπορτουνιστικές ἐκτροπές τῆς πολιτικῆς μέ τά ὀνόματα τοῦ Ζηνόβιεφ καί τοῦ Κάμενεφ. Ὅπως μαρτυρεῖ ἡ πείρα τῆς ἰδεολογικῆς πάλης στήν ΚΕ, αὐτό ἦταν χοντρό λάθος. Ἡ ἐξήγηση αὐτοῦ τοῦ λάθους βρίσκεται στό ὅτι δέν εἶχα τή δυνατότητα νά παρακολουθήσω τήν ἰδεολογική πάλη μέσα στήν ἑφτάδα καί νά διαπιστώσω ἔγκαιρα ὅτι οἱ ὀπορτουνιστικές ἐκτροπές προκαλοῦνταν ἀπό τήν ὁμάδα, πού εἶχε ἐπικεφαλῆς τό σύντροφο Στάλιν καί πού πάλαιβε ἐνάντια στούς συντρόφους Ζηνόβιεφ καί Κάμενεφ».

Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ Τρότσκι ἀπαρνήθηκε ἀνοιχτά τά «Διδάγματα τοῦ Ὀχτώβρη», πού εἶχαν κάνει τόσο ντόρο, δίνοντας ἔτσι «ἀμνηστεία» στό Ζηνόβιεφ καί στόν Κάμενεφ σ' ἀντάλλαγμα τῆς «ἀμνηστείας», πού πῆρε ἀπό τόν Κάμενεφ καί τό Ζηνόβιεφ.

Ἄμεση καί ἀπροκάλυπτη συναλλαγή χωρίς ἀρχές.

Ἔτσι, λοιπόν, παραίτηση ἀπό τίς ἐπιφυλάξεις τοῦ Ἀπρίλη καί ἀμοιβαία «ἀμνηστεία» σέ βάρος τῶν ἀρχῶν τοῦ κόμματος—νά τά στοιχεῖα πού καθόρισαν τήν πλήρη διαμόρφωση τοῦ συνασπισμοῦ σά συνασπισμοῦ ἐνάντια στό κόμμα.

3. ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΔΙΟ

Τό τρίτο στάδιο στήν ἀνάπτυξη τοῦ συνασπισμοῦ εἶναι οἱ ἀνοιχτές ἐκδηλώσεις τῆς ἀντιπολίτευσης ἐνάντια στό κόμμα στά τέλη τοῦ Σεπτέμβρη καί στίς ἀρχές τοῦ Ὀχτώβρη αὐτοῦ τοῦ χρόνου στή Μόσχα καί στό Λένινγκραντ, εἶναι ἡ περίοδος πού οἱ ἡγέτες τοῦ συνασπισμοῦ, ἀφοῦ ξεκουράστηκαν στό νότο καί συγκέντρωσαν δυνάμεις, ἐπέστρεψαν στό κέντρο καί ἄρχισαν ἀνοιχτή ἐπίθεση ἐνάντια στό κόμμα. Πρίν περάσουν ἀπό τίς παράνομες μορφές πάλης ἐνάντια στό κόμμα στίς ἀνοιχτές μορφές πάλης, ἔλεγαν, ὅπως ἔμαθα, (ἐγώ ἔλειπα τότε ἀπό τή Μό-

σχα) ἐδῶ, στό Πολιτικό Γραφεῖο: «Θά σᾶς δείξουμε, θά πᾶμε στίς συνελεύσεις τῶν ἐργατῶν κι ἄς ποῦν οἱ ἐργάτες ποιός ἔχει δίκιο, θά σᾶς δείξουμε». Κι ἄρχισαν νά γυρνᾶν ἀπό πυρήνα σέ πυρήνα. Τ' ἀποτελέσματα ὅμως αὐτῆς τῆς ἐξόρμησης ἀποδείχτηκαν, ὅπως σᾶς εἶναι γνωστό, ἀξιοθρήνητα γιά τήν ἀντιπολίτευση. Ξέρετε ὅτι νικήθηκαν. Σᾶς εἶναι γνωστό ἀπ' τόν τύπο ὅτι καί στό Λένινγκραντ ὅπως καί στή Μόσχα, στίς βιομηχανικές περιοχές τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης ὅπως καί στίς μή βιομηχανικές περιοχές, ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης ἀποκρούστηκε ἀποφασιστικά ἀπό τίς κομματικές μάζες. Δέν πρόκειται νά ἐπαναλάβω πόσους ψήφους πῆραν αὐτοί καί πόσοι τάχθηκαν ὑπέρ τῆς ΚΕ· αὐτό σᾶς εἶναι γνωστό ἀπ' τόν τύπο. Ἕνα πράγμα εἶναι ξεκάθαρο, ὅτι οἱ ὑπολογισμοί τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης δέ δικαιώθηκαν. Ἀπό τή στιγμή αὐτή ἀρχίζει ἡ στροφή τῆς ἀντιπολίτευσης πρός μιά πολιτική εἰρήνης μέσα στό κόμμα. Ἡ ἥττα τῆς ἀντιπολίτευσης δέν πῆγε, ὅπως φαίνεται, στά χαμένα. Αὐτό ἔγινε στίς 4 τοῦ Ὀχτώβρη, τότε πού ἡ ἀντιπολίτευση ὑπέβαλε στήν ΚΕ δήλωση γιά εἰρήνη καί πού γιά πρώτη φορά, ὕστερα ἀπό τίς βρισιές καί τίς ἐπιθέσεις, ἀκούσαμε ἀπό τήν ἀντιπολίτευση λόγια, πού θύμιζαν λόγια κομματικῶν ἀνθρώπων: εἶναι καιρός νά σταματήσει «ἡ ἐσωκομματική διχόνοια» καί νά ὀργανωθεῖ «ἀπό κοινοῦ ἡ δουλιά».

Ἔτσι, ἡ ἀντιπολίτευση, ἀφοῦ νικήθηκε, βρέθηκε ὑποχρεωμένη νά καταλήξει ἐκεῖ, πού ἐπανειλημμένα τήν καλοῦσε ἡ ΚΕ—στό ζήτημα τῆς εἰρήνης μέσα στό κόμμα.

Εἶναι φυσικό, ὅτι ἡ ΚΕ, πιστή στίς ἐντολές τοῦ 14ου Συνεδρίου γιά τήν ἀνάγκη τῆς ἑνότητας, συμφώνησε πρόθυμα στήν πρόταση τῆς ἀντιπολίτευσης, ἄν καί ἤξερε, ὅτι ἡ πρόταση αὐτή δέν εἶναι ἐντελῶς εἰλικρινής.

4. ΤΕΤΑΡΤΟ ΣΤΑΔΙΟ

Τό τέταρτο στάδιο ἀρχίζει ἀπό τότε πού συντάχθηκε ἡ γνωστή «δήλωση» τῶν ἡγετῶν τῆς ἀντιπολίτευσης, δηλ. φέτος στίς 16 τοῦ Ὀχτώβρη. Τή δήλωση αὐτή συνηθίζουν νά τή χαρακτηρίζουν συνθηκολόγηση. Δέ θά δόσω βαρύ χαρακτηρισμό, εἶναι ὅμως ξεκάθαρο ὅτι ἡ δήλωση αὐτή δέ μιλάει γιά νίκες τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης, ἀλλά γιά ἥττα του. Δέ θά διηγηθῶ, σύντροφοι, τό ἱστορικό τῶν διαπραγματεύσεών μας. Οἱ διαπραγματεύσεις εἶναι στενογραφημένες καί ἔχετε τή δυνατότητα νά κατατοπιστεῖτε σ' αὐτό τό ζήτημα ἀπό τά στενογραφημένα πραχτικά. Θά ἤθελα νά σταθῶ μόνο σ' ἕνα ἐπεισόδιο. Ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης πρότεινε νά γραφτεῖ στήν πρώτη παράγραφο τῆς «δήλωσης» ὅτι παραμένει στίς ἀπόψεις του καί ὅτι δέν παραμένει ἁπλῶς ἀλλά «ὁλοκληρωτικά» στίς παλιές του θέσεις. Προσπαθήσαμε νά πείσουμε τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης νά μή ἐπιμένει. Γιατί; Γιά δυό λόγους.

Πρῶτο, γιατί ἐφόσον ἡ ἀντιπολίτευση, παραιτούμενη ἀπό τό φραξιονισμό, παραιτήθηκε ταυτόχρονα καί ἀπό τή θεωρία καί τήν πράξη τῆς ἐλευθερίας τῶν φράξιων καί διαχώρισε τίς εὐθύνες της ἀπό τόν Ὀσέφσκι, τήν «ἐργατική ἀντιπολίτευση» καί τήν ὁμάδα Μάσλοφ-Οὔρμπανς, αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση παραιτήθηκε μ' αὐτό τόν τρόπο ὄχι μόνο ἀπό τίς φραξιονιστικές μέθοδες πάλης, ἀλλά καί ἀπό ὁρισμένες πολιτικές της θέσεις. Μπορεῖ κανείς ἄραγε ὕστερα ἀπ' αὐτό νά λέει ὅτι ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης παραμένει «ὁλοκληρωτικά» στίς λαθεμένες ἀπόψεις του, στίς ἰδεολογικές θέσεις του; Φυσικά δέ μπορεῖ.

Δεύτερο, εἴπαμε στήν ἀντιπολίτευση, ὅτι σ' αὐτή τήν ἴδια δέ συμφέρει νά ξεφωνίζει ὅτι οἱ ἀντιπολιτευόμενοι

παραμένουν καί μάλιστα «ολοκληρωτικά» στίς παλιές τους θέσεις, γιατί οί εργάτες θά πούν πολύ δικαιολογημένα: «δηλαδή οί αντιπολιτευόμενοι θέλουν νά χτυπηθούν μαζί μας καί στό έξής, δηλαδή λίγες έφαγαν, δηλαδή πρέπει νά τούς τίς κοπανήσουμε κι άπό δώ καί μπρός». (Γέλια, επιφωνήματα: «Σωστά!»). Παρ' όλα αυτά δέ συμφώνησαν μαζί μας καί δέχτηκαν μόνο τήν πρόταση νά αφαιρεθεί ή λέξη «ολοκληρωτικά», διατηρώντας τή φράση, πού λέει ότι παραμένουν στίς παλιές θέσεις τους. Καί τώρα όπως τάμπλεξαν άς τά ξεμπλέξουν. (Φωνές: «Σωστά!»).

5. Ο ΛΕΝΙΝ ΚΑΙ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΟΜΜΑ

Ό Ζηνόβιεφ είπε τελευταία, ότι ή ΚΕ δέν έχει λόγους νά βρίζει τό συνασπισμό τους, γιατί τάχα ό Ίλίτς ενέκρινε γενικά τούς συνασπισμούς μέσα στό κόμμα. Πρέπει νά πώ, σύντροφοι, ότι ή δήλωση τού Ζηνόβιεφ δέν έχει τίποτε τό κοινό μέ τή θέση τού Λένιν. Ό Λένιν ποτέ δέν ενέκρινε κάθε λογής συνασπισμούς μέσα στό κόμμα. Ό Λένιν υποστήριζε μόνο τούς συνασπισμούς αρχών καί τούς επαναστατικούς συνασπισμούς ενάντια στούς μενσεβίκους, τούς λικβινταριστές, τούς οτζοβιστές. Ό Λένιν αγωνίζονταν πάντα ενάντια στούς συνασπισμούς χωρίς αρχές καί τούς αντικομματικούς συνασπισμούς μέσα στό κόμμα. Ποιός δέν ξέρει, ότι ό Λένιν πάλαιψε τρία χρόνια ενάντια στό συνασπισμό τού Αυγούστου τού Τρότσκι, σάν συνασπισμού αντικομματικού καί χωρίς αρχές ώς τήν ολοκληρωτική νίκη ενάντια του; Ό Ίλίτς ποτέ δέν υποστήριζε κάθε λογής συνασπισμούς. Ό Ίλίτς υποστήριζε μόνο εκείνους τούς συνασπισμούς μέσα στό κόμμα, πού, πρώτο, στηρίζονταν σέ αρχές, καί δεύτερο, είχαν σά σκοπό τό δυνάμωμα τού κόμματος ενάντια στούς λικβινταριστές, ενάντια στούς μενσεβίκους, ενάντια στά ταλαντευόμενα στοιχεία. Ή ιστορία τού κόμματός μας γνωρίζει τό πείραμα ενός τέτιου συνασπισμού, τού συνασπισμού τών λενινιστών μέ τούς πλεχανοφικούς (αυτό έγινε στά 1910-1912) ενάντια στό συνασπισμό τών λικβινταριστών, τότε πού διαμορφώθηκε ενάντια στό κόμμα ό συνασπισμός τού Αυγούστου, όπου πήραν μέρος ό Ποτρέσοφ κι οί άλλοι λικβινταριστές, ό Άλεξίνσκι κι οί άλλοι οτζοβιστές καί πού επικεφαλής του βρισκόταν ό Τρότσκι. Υπήρχε ένας συνασπισμός, συνασπισμός αντικομματικός,—ό συνασπισμός τού Αυγούστου, χωρίς αρχές, τυχοδιωχτικός, καί υπήρχε καί ένας άλλος συνασπισμός, ό συνασπισμός τών λενινιστών μέ τούς πλεχανοφικούς, δηλαδή μέ τούς επαναστάτες μενσεβίκους (τότε ό Πλεχάνοφ ήταν επαναστάτης μενσεβίκος). Νά ποιούς συνασπισμούς αναγνώριζε ό Λένιν καί μείς όλοι τέτιους συνασπισμούς αναγνωρίζουμε.

Άν ένας συνασπισμός μέσα στό κόμμα ανεβάζει τή μαχητική ικανότητα τού κόμματος καί τό προωθεί, τότε τόν υποστηρίζουμε, είμαστε υπέρ ενός τέτιου συνασπισμού. Ό συνασπισμός σας όμως, αξιότιμοι αντιπολιτευόμενοι, ό συνασπισμός σας αυτός ανεβάζει μήπως τή μαχητική ικανότητα τού κόμματός μας, ό συνασπισμός αυτός στηρίζεται μήπως σέ αρχές; Ποιές αρχές σάς ενώνουν, λογουχάρη, μέ τήν ομάδα Μεντβέντιεφ; Ποιές αρχές σάς ενώνουν, λογουχάρη, μέ τήν ομάδα Σουβαρίν στή Γαλλία ή Μάσλοφ στή Γερμανία; Ποιές αρχές συνενώνουν εσάς τούς ίδιους, τή «νέα αντιπολίτευση», πού τελευταία ακόμα θεωρούσε τόν τροτσκισμό παραλλαγή τού μενσεβικισμού, μέ τούς τροτσκιστές, πού τελευταία ακόμα θεωρούσαν τούς ηγέτες τής «νέας αντιπολίτευσης» οπορτουνιστές;

Κι ὕστερα, μήπως ὁ συνασπισμός σας εἶναι γιά τό καλό τοῦ κόμματος, εἶναι πρός ὄφελος τοῦ κόμματος, καί ὄχι ἐνάντια του; Μήπως ἀνέβασε τή μαχητική ἱκανότητα καί τήν ἐπαναστατικότητα τοῦ κόμματός μας ἔστω καί κατά ἕνα γιῶτα; Ὅλος ὁ κόσμος ξέρει σήμερα, ὅτι μέσα στούς 8 ἤ τούς 6 μῆνες πού ὑπάρχει ὁ συνασπισμός σας, ἐσεῖς προσπαθήσατε νά τραβήξετε τό κόμμα πρός τά πίσω, πρός τήν «ἐπαναστατική» φρασεολογία, πρός τήν ἔλλειψη ἀρχῶν, προσπαθήσατε νά ἀποσυνθέσετε τό κόμμα καί νά τό φέρετε σέ παράλυση, σέ διάσπαση.

Ὄχι, σύντροφοι, ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τό συνασπισμό πού ἔκανε ὁ Λένιν μέ τούς πλεχανοφικούς στά 1910 ἐνάντια στό συνασπισμό τοῦ Αὐγούστου τῶν ὀπορτουνιστῶν. Ἀντίθετα, ὁ σημερινός συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης θυμίζει βασικά τό συνασπισμό τοῦ Αὐγούστου τοῦ Τρότσκι σέ ὅ,τι ἀφορᾶ καί τήν ἔλλειψη ἀρχῶν ἀπό μέρους του, καί τήν ὀπορτουνιστική του βάση.

Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ὀργανώνοντας ἕναν τέτιο συνασπισμό, ἀπομακρύνθηκαν ἔτσι ἀπό τή βασική γραμμή πού προσπαθοῦσε νά ἐφαρμόσει ὁ Λένιν. Ὁ Λένιν μᾶς ἔλεγε πάντοτε, ὅτι ἡ πιό σωστή πολιτική εἶναι ἡ πολιτική ἀρχῶν. Ἡ ἀντιπολίτευση, ἀφοῦ συγκροτήθηκε σέ μιά ἑνιαία ὁμάδα, ἔκρινε ἀντίθετα, ὅτι ἡ πιό σωστή πολιτική εἶναι ἡ πολιτική χωρίς ἀρχές.

Γι' αὐτό ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης δέ μπορεῖ νά διατηρηθεῖ γιά πολύν καιρό, θά διαλυθεῖ ἀναπότρεπτα καί θά ἀποσυντεθεῖ.

Αὐτά εἶναι τά στάδια ἀνάπτυξης τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης.

6. ΤΟ ΠΡΟΤΣΕΣ ΑΠΟΣΥΝΘΕΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Πῶς θά μποροῦσε νά χαρακτηρίσει κανείς σήμερα τήν κατάσταση τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης; Τήν κατάσταση αὐτή θά μποροῦσε κανείς νά τή χαρακτηρίσει σάν κατάσταση βαθμιαίας διάλυσης τοῦ συνασπισμοῦ, σάν κατάσταση βαθμιαίας ἀπόσπασης ἀπό τό συνασπισμό τῶν στοιχείων πού τόν συνθέτουν, σάν κατάσταση ἀποσύνθεσης τοῦ συνασπισμοῦ. Μόνο ἔτσι μπορεῖ νά χαρακτηρίσει κανείς τή σημερινή κατάσταση τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης. Καί δέ μποροῦσε νά γίνει διαφορετικά, γιατί ἕνας συνασπισμός δίχως ἀρχές, ἕνας ὀπορτουνιστικός συνασπισμός στίς γραμμές τοῦ κόμματός μας δέ μπορεῖ νά διατηρηθεῖ γιά πολύν καιρό. Μᾶς εἶναι κιόλας γνωστό ὅτι ἡ ὁμάδα Μάσλοφ καί Οὔρμπανς ἀποσπᾶται ἀπό τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης. Ἀκόμα χτές ἀκούσαμε, ὅτι ὁ Μεντβέντιεφ καί ὁ Σλιάπνικοφ ἀποκήρυξαν τά λάθη πού ἔκαναν καί ἀποχωροῦν ἀπό τό συνασπισμό. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, εἶναι γνωστό, ὅτι μέσα στό συνασπισμό, δηλ. ἀνάμεσα στή «νέα» ἀντιπολίτευση καί τήν «παλιά» ἀντιπολίτευση ὑπάρχει ἐπίσης διχόνοια πού δέ μπορεῖ παρά νά ἐκδηλωθεῖ σ' αὐτή τή Συνδιάσκεψη.

Ἀπ' αὐτό βγαίνει τό συμπέρασμα, ὅτι: ἔφκιαξαν κάποιο συνασπισμό καί τόν ἔφκιαξαν μέ μεγάλη πομπή, τό ἀποτέλεσμα ὅμως ἦταν ἀντίθετο ἀπ' ὅ,τι περίμεναν. Βέβαια, ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἀριθμητικῆς θά ἔπρεπε νά ἔχουν σύν, γιατί κάθε ἄθροισμα δυνάμεων μᾶς δίνει σύν, οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ὅμως δέν πῆραν ὑπόψη τους, ὅτι ἐκτός ἀπό τήν ἀριθμητική ὑπάρχει καί ἡ ἄλγεβρα, ὅτι σύμφωνα μέ τήν ἄλγεβρα κάθε ἄθροισμα δυνάμεων δέ μᾶς δίνει σύν

(γέλια), γιατί τό ζήτημα ἐξαρτᾶται ὄχι μόνο ἀπό τό ἄθροισμα δυνάμεων, ἀλλά καί ἀπό τά σημεῖα πού βρίσκονται μπροστά στούς προσθετέους. (Παρατεταμένα χειροκροτήματα). Τό ἀποτέλεσμα εἶναι, ὅτι ἐνῶ εἶναι δυνατοί στήν ἀριθμητική, ἀποδείχτηκαν ὅτι εἶναι ἀδύνατοι στήν ἄλγεβρα, κι ἔτσι ἀθροίζοντας ὁρισμένες δυνάμεις, ὄχι μόνο δέν αὔξησαν τό στρατό τους, ἀλλά ἀντίθετα τόν λιγόστεψαν ὥς τό κατώτατο ὅριο, τόν ἔφεραν σέ διάλυση.

Τί ἦταν ἐκεῖνο πού ἔκανε δυνατή τήν ὁμάδα Ζηνόβιεφ; Ἦταν τό ὅτι διεξῆγαγε ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στίς βάσεις τοῦ τροτσκισμοῦ. Μόλις ὅμως ἡ ὁμάδα Ζηνόβιεφ παραιτήθηκε ἀπ' τήν πάλη της ἐνάντια στόν τροτσκισμό, εὐνούχισε σά νά λέμε τόν ἑαυτό της, στέρησε τόν ἑαυτό της ἀπό τή δύναμή της.

Τί ἦταν ἐκεῖνο πού ἔκανε δυνατή τήν ὁμάδα Τρότσκι; Ἦταν τό ὅτι διεξῆγαγε ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στά λάθη τοῦ Ζηνόβιεφ καί τοῦ Κάμενεφ τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 καί ἐνάντια στή σημερινή ὑποτροπή τους. Μόλις ὅμως ἡ ὁμάδα αὐτή παραιτήθηκε ἀπό τήν πάλη ἐνάντια στήν παρέκκλιση τοῦ Ζηνόβιεφ καί τοῦ Κάμενεφ, εὐνούχισε τόν ἑαυτό της, στέρησε τόν ἑαυτό της ἀπό τή δύναμή της.

Τό ἀποτέλεσμα ἦταν: ἄθροισμα εὐνουχισμένων. (Γέλια, παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Εἶναι φανερό πώς ἀπ' αὐτό δέ μποροῦσε νά βγεῖ τίποτα ἄλλο ἀπό σύγχιση. Εἶναι φανερό, ὅτι ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά, οἱ πιό τίμιοι τῆς ὁμάδας Ζηνόβιεφ δέ μποροῦσαν παρά νά ξεκόψουν ἀπό τό Ζηνόβιεφ, ὅπως ἐπίσης καί οἱ καλύτεροι ἄνθρωποι ἀπό τούς τροτσκιστές δέ μποροῦσαν παρά νά ἐγκαταλείψουν τόν Τρότσκι.

7. ΠΑΝΩ ΣΕ ΤΙ ΥΠΟΛΟΓΙΖΕΙ Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Ποιές εἶναι οἱ προοπτικές τῆς ἀντιπολίτευσης; Πάνω σέ τί ὑπολογίζουν οἱ ἀντιπολιτευόμενοι; Νομίζω, πώς ὑπολογίζουν σέ χειροτέρευση τῆς κατάστασης στή χώρα καί στό κόμμα. Τώρα περιορίζουν τή φραξιονιστική τους δουλιά, γιατί οἱ καιροί σήμερα εἶναι «δύσκολοι» γι' αὐτούς. Ἐφόσον ὅμως δέν ἀποκηρύχνουν τίς ἀπόψεις τους ἀρχῶν, ἐφόσον ἀποφάσισαν νά παραμείνουν στίς παλιές τους θέσεις, ἀπ' αὐτό βγαίνει, ὅτι θά καιροφυλαχτοῦν, θά περιμένουν «καλύτερους καιρούς», τότε πού θά εἶναι σέ θέση, ἀφοῦ συγκεντρώσουν δυνάμεις, νά ξαναεπιτεθοῦν ἐνάντια στό κόμμα. Γι' αὐτό δέ μπορεῖ νά ὑπάρξει καμιά ἀμφιβολία.

Τελευταῖα, ἕνας ἀπό τούς ἀντιπολιτευόμενους, πού πέρασε μέ τό μέρος τοῦ κόμματος, ὁ ἐργάτης Ἀντρέγιεφ, ἔδοσε μιά ἐνδιαφέρουσα πληροφορία γιά τά σχέδια τῆς ἀντιπολίτευσης, πού κατά τή γνώμη μου εἶναι ἀπαραίτητο νά τήν ἀναφέρουμε στή Συνδιάσκεψη. Νά τί μᾶς διηγήθηκε γι' αὐτό τό ζήτημα ὁ σύντροφος Γιαροσλάφσκι στό λόγο του στήν Ὁλομέλεια τοῦ Ὀχτώβρη τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ:

> «Ὁ Ἀντρέγιεφ, πού γιά ἕνα ἀρκετά μεγάλο διάστημα δούλευε στήν ἀντιπολίτευση, πείσθηκε τελικά, ὅτι δέ μπορεῖ πιά νά δουλέψει μέ τούς ἀντιπολιτευόμενους. Σ' αὐτό τόν ὁδήγησε κυρίως τό γεγονός ὅτι ἄκουσε ἀπό τήν ἀντιπολίτευση δυό πράγματα: πρῶτο ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση προσέκρουσε στίς „ἀντιδραστικές" διαθέσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης καί δεύτερο ὅτι ἡ οἰκονομική κατάσταση δέν ἀποδείχτηκε καί τόσο ἄσχημη ὅσο τό νομίζανε».

Νομίζω ὅτι ὁ Ἀντρέγιεφ, ὁ πρώην ἀντιπολιτευόμε-

νος καί σήμερα κομματικός, ἐξέφρασε ἐκεῖνο πού σκέφτεται ἡ ἀντιπολίτευση, πού δέν τολμάει ὅμως νά τό πεῖ ἀνοιχτά. Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι νιώθουν, ὅπως φαίνεται, ὅτι ἡ οἰκονομική κατάσταση εἶναι σήμερα καλύτερη ἀπ' ὅ,τι ὑπέθεταν, καί οἱ διαθέσεις τῶν ἐργατῶν ὄχι καί τόσο ἄσχημες, ὅσο θά τό ἤθελαν. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ πολιτική τοῦ προσωρινοῦ περιορισμοῦ τῆς «δουλιᾶς» τους. Εἶναι φανερό, ὅτι ἄν ἀργότερα ἐπιδεινωθεῖ κάπως ἡ οἰκονομική κατάσταση—πράγμα πού πιστεύουν οἱ ἀντιπολιτευόμενοι—καί σέ σύνδεση μ' αὐτό χειροτερεύσουν καί οἱ διαθέσεις τῶν ἐργατῶν—πράγμα πού ἐπίσης τό πιστεύουν—δέν θ' ἀργήσουν νά ἀναπτύξουν τή «δουλιά» τους, νά ἀναπτύξουν τίς ἰδεολογικές τους θέσεις, ἀπό τίς ὁποῖες δέν παραιτήθηκαν, καί νά ἀρχίσουν ἀνοιχτή πάλη ἐνάντια στό κόμμα.

Αὐτές εἶναι, σύντροφοι, οἱ προοπτικές τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης πού διαλύεται, μά δέ διαλύθηκε ἀκόμα, καί ἴσως νά μή διαλυθεῖ γρήγορα χωρίς τήν ἀποφασιστική καί ἀνελέητη πάλη τοῦ κόμματος.

Μιά ὅμως κι ἑτοιμάζονται γιά πάλη καί περιμένουν «καλύτερους καιρούς» γιά νά ξαναρχίσουν τήν ἀνοιχτή πάλη ἐνάντια στό κόμμα, καί τό κόμμα ἐπίσης δέν ἐπιτρέπεται νά χαζεύει. Ἀπό δῶ βγαίνουν καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος: νά διεξαγάγει ἀποφασιστική ἰδεολογική πάλη ἐνάντια στίς λαθεμένες ἀπόψεις τῆς ἀντιπολίτευσης, πού παραμένει κατ' ἀρχήν σ' αὐτές, νά ξεσκεπάσει τήν ὀπορτουνιστική οὐσία αὐτῶν τῶν ἰδεῶν μέ ὁποιεσδήποτε «ἐπαναστατικές» φράσεις καί ἄν καλύπτονται, καί νά πετύχει ὥστε ἡ ἀντιπολίτευση ν' ἀναγκαστεῖ νά καταδικάσει τά λάθη της μπροστά στό φόβο τῆς τελικῆς συντριβῆς της.

II

ΤΟ ΒΑΣΙΚΟ ΛΑΘΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Περνῶ, σύντροφοι, στό δεύτερο ζήτημα, τό ζήτημα τοῦ βασικοῦ λάθους τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης σχετικά μέ τό βασικό ζήτημα τοῦ χαρακτήρα καί τῶν προοπτικῶν τῆς ἐπανάστασής μας.

Τό βασικό ζήτημα, πού χωρίζει τό κόμμα ἀπ' τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης, εἶναι τό ζήτημα ἄν εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας, ἤ, πράγμα πού εἶναι τό ἴδιο, ποιός εἶναι ὁ χαρακτήρας καί ποιές οἱ προοπτικές τῆς ἐπανάστασής μας.

Τό ζήτημα αὐτό δέν εἶναι καινούργιο, ἔχει συζητηθεῖ λίγο-πολύ λεπτομερειακά, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, στή Συνδιάσκεψη τοῦ Ἀπρίλη 1925, στή 14η Συνδιάσκεψη. Σήμερα στίς καινούργιες συνθῆκες, βγῆκε ξανά στήν ἐπιφάνεια, καί θά χρειαστεῖ ν' ἀσχοληθοῦμε μ' αὐτό ἐπισταμένα. Καί ἐπειδή στήν πρόσφατη κοινή συνεδρίαση τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ ὁ Τρότσκι καί ὁ Κάμενεφ πρόβαλαν τήν κατηγορία ὅτι στίς θέσεις γιά τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης δέν ἀποδίδονται σωστά οἱ ἀπόψεις τους, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά παραθέσω στήν ἔκθεσή μου μιά σειρά ντοκουμέντα καί περικοπές, πού ἐπιβεβαιώνουν τήν ὀρθότητα τῶν βασικῶν σημείων τῶν θέσεων γιά τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης. Ζητῶ προκαταβολικά συγγνώμη, σύντροφοι, εἶμαι ὅμως ὑποχρεωμένος νά ἐνεργήσω ἔτσι.

Μπροστά μας μπαίνουν τρία ζητήματα:

1) Εἶναι δυνατή ἤ ὄχι ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας, παίρνοντας ὑπόψη τό γεγονός, ὅτι ἡ χώρα μας εἶναι γιά τήν ὥρα ἡ μοναδική χώρα τῆς διχτατορίας τοῦ

προλεταριάτου, ὅτι ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση δέ νίκησε ἀκόμα στίς ἄλλες χῶρες, ὅτι οἱ ρυθμοί τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης ἐπιβραδύνθηκαν;

2) Ἄν εἶναι δυνατή ἡ νίκη, μποροῦμε ἤ ὄχι νά τή χαρακτηρίσουμε πλήρη νίκη, ὁριστική νίκη;

3) Ἄν τή νίκη αὐτή δέ μποροῦμε νά τή χαρακτηρίσουμε ὁριστική, τότε ποιοί ὅροι εἶναι ἀναγκαῖοι γιά νά γίνει αὐτή ἡ νίκη ὁριστική;

Αὐτά εἶναι τά τρία ζητήματα πού ἑνώνονται σ' ἕνα γενικό πρόβλημα, τό πρόβλημα τῆς δυνατότητας τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, δηλ. στή χώρα μας.

1. ΠΡΟΚΑΤΑΡΧΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ποιά λύση ἔδιναν σ' αὐτό τό πρόβλημα οἱ μαρξιστές παλιότερα, στήν πέμπτη λχ. δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα, ἤ στήν ἕκτη καί ἕβδομη δεκαετία καί γενικά στήν περίοδο πού δέν ὑπῆρχε ἀκόμα ὁ μονοπωλιακός καπιταλισμός, τότε πού ὁ νόμος τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ δέν εἶχε ἀκόμα ἀνακαλυφθεῖ καί δέ μποροῦσε νά ἀνακαλυφθεῖ, τότε πού γιά τό λόγο αὐτό, τό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες δέν εἶχε τεθεῖ ἀκόμα ἀπό τήν ἄποψη πού τέθηκε ἀργότερα; Ὅλοι ἐμεῖς, οἱ μαρξιστές, ἀρχίζοντας ἀπό τό Μάρξ καί τόν Ἔνγκελς, εἴχαμε τότε τή γνώμη, ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά, ξεχωριστά παρμένη χώρα, ὅτι γιά νά νικήσει ὁ σοσιαλισμός εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ταυτόχρονη ἐπανάσταση σέ μιά σειρά χῶρες, σέ μιά σειρά τουλάχιστο ἀπό τίς πιό ἀναπτυγμένες, τίς πιό πολιτισμένες χῶρες. Κι αὐτό ἦταν τότε σωστό. Γιά νά χαρακτηρίσω αὐτές τίς ἀντιλήψεις, θά ἤθελα νά παραθέσω μιά χαρακτηριστική περικοπή ἀπό τό προσχέδιο τοῦ

Ἔνγκελς «Ἀρχές τοῦ κομμουνισμοῦ», πού βάζει τό ζήτημα μέ τή μεγαλύτερη ὀξύτητα. Τό προσχέδιο αὐτό, πού γράφτηκε στά 1847, ἀποτέλεσε κατόπι τή βάση τοῦ «Κομμουνιστικοῦ Μανιφέστου». Νά τί γράφει ὁ Ἔνγκελς σ' αὐτό τό προσχέδιο, πού δημοσιεύτηκε μόλις πρίν ἀπό λίγα χρόνια.

> «Μπορεῖ ἡ ἐπανάσταση αὐτή (δηλ. ἡ ἐπανάσταση τοῦ προλεταριάτου. Ι. Στ.) νά γίνει σέ μιά ὁποιαδήποτε χώρα;
>
> Ἀπάντηση: Ὄχι. Ἡ μεγάλη βιομηχανία καί μόνο μέ τό νά ἔχει δημιουργήσει τήν παγκόσμια ἀγορά, σύνδεσε τόσο πολύ ὅλους τούς λαούς τῆς γῆς μεταξύ τους, ἰδιαίτερα τούς πολιτισμένους λαούς, ὥστε ὁ κάθε ἕνας ἀπ' αὐτούς ἐξαρτᾶται ἀπ' τό ὅ,τι γίνεται στόν ἄλλο. Ἔπειτα, ἡ μεγάλη βιομηχανία ἔχει ἰσοπεδώσει τήν κοινωνική ἐξέλιξη σ' ὅλες τίς πολιτισμένες χῶρες σέ τέτιο βαθμό, ὥστε ἡ κεφαλαιοκρατία καί τό προλεταριάτο ἔγιναν παντοῦ οἱ δυό ἀποφασιστικές τάξεις τῆς κοινωνίας καί ὁ ἀγώνας ἀνάμεσά τους ἔγινε ὁ κύριος ἀγώνας τῆς ἐποχῆς μας. Γι' αὐτό ἡ κομμουνιστική ἐπανάσταση δέ θἄναι μόνο ἐθνική, ἀλλά θά γίνει ταυτόχρονα σ' ὅλες τίς πολιτισμένες χῶρες, δηλ. τουλάχιστον στή Ἀγγλία, Ἀμερική, Γαλλία καί Γερμανία. Σέ κάθε μιά ἀπ' αὐτές τίς χῶρες ἡ ἐπανάσταση θά ἀναπτύσσεται μέ γρηγορότερους ἤ ἀργότερους ρυθμούς σέ ἐξάρτηση ἀπ' τό γεγονός σέ ποιά ἀπ' αὐτές τίς χῶρες εἶναι περισσότερο ἀναπτυγμένη ἡ βιομηχανία, ἔχουν συσσωρευτεῖ περισσότερα πλούτη καί ὑπάρχει πιό σημαντική ποσότητα παραγωγικές δυνάμεις. Γι' αὐτό θά πραγματοποιηθεῖ μέ ἀργότερους ρυθμούς καί πιό δύσκολα στή Γερμανία, πιό γρήγορα καί πιό εὔκολα στήν Ἀγγλία, θά ἀσκήσει ἐπίσης σημαντική ἐπίδραση στίς ὑπόλοιπες χῶρες τοῦ κόσμου καί θά ἀλλάξει τελείως καί θά ἐπιταχύνει ἐξαιρετικά τήν προηγούμενη πορεία ἀνάπτυξής τους. Ἡ ἐπανάσταση εἶναι παγκόσμια καί γι' αὐτό ὁ στίβος της θά εἶναι παγκόσμιος»*. (Φ. Ἔνγκελς, «Ἀρχές τοῦ κομμουνισμοῦ». Βλ. «Κομμουνιστικό Μανιφέστο». Κρατικό Ἐκδοτικό, 1923, σελ. 317).

Αὐτό γράφτηκε τήν πέμπτη δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα, τότε πού δέν ὑπῆρχε ἀκόμα μονοπωλιακός καπι-

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

ταλισμός. Εἶναι χαρακτηριστικό, ὅτι ἐδῶ δέν ἀναφέρεται κάν ἡ Ρωσία, ὅτι ἡ Ρωσία λείπει ὁλότελα. Κι αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα εὐνόητο, γιατί ἡ Ρωσία μέ τό ἐπαναστατικό της προλεταριάτο, ἡ Ρωσία σάν ἐπαναστατική δύναμη δέν ὑπῆρχε ἀκόμα τότε, καί δέ μποροῦσε νά ὑπάρχει.

Ἦταν ἄραγε σωστό αὐτό πού ἀναφέρεται ἐδῶ, σ' αὐτή τήν περικοπή, στίς συνθῆκες τοῦ προμονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ, ἦταν σωστό αὐτό γιά κείνη τήν περίοδο, πού τό-γραψε ὁ Ἔνγκελς; Ναί, ἦταν σωστό.

Εἶναι ἄραγε σωστή αὐτή ἡ θέση σήμερα, στίς νέες συνθῆκες τοῦ μονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ καί τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης; Ὄχι, δέν εἶναι σωστή πιά.

Στήν παλιά περίοδο, στήν περίοδο τοῦ προμονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ, στήν προϊμπεριαλιστική περίοδο, τότε πού ἡ ὑδρόγειος σφαίρα δέν εἶχε ἀκόμα μοιραστεῖ ἀνάμεσα στίς χρηματιστικές ὁμάδες, τότε πού τό βίαιο ξαναμοίρασμα ἐκείνων πού εἶχαν κιόλας μοιραστεῖ δέν ἦταν ἀκόμα ζήτημα ζωῆς ἤ θανάτου γιά τόν καπιταλισμό, τότε πού ἡ ἀνισομετρία τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης δέν ἦταν καί δέ μποροῦσε νά εἶναι τόσο ὀξεία, ὅπως ἔγινε ἀργότερα, τότε πού οἱ ἀντιθέσεις τοῦ καπιταλισμοῦ δέν εἶχαν φτάσει ἀκόμα στό βαθμό ἀνάπτυξης πού μετατρέπουν τόν καπιταλισμό πού ἀνθίζει σέ καπιταλισμό πού πεθαίνει, ξανοίγοντας τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες, σ' ἐκείνη τήν παλιά περίοδο ἡ διατύπωση τοῦ Ἔνγκελς ἦταν ἀναμφισβήτητα σωστή. Στή νέα περίοδο, στήν περίοδο τῆς ἀνάπτυξης τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, τώρα πού ἡ ἀνισομετρία τῆς ἀνάπτυξης τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν μετατράπηκε σέ ἀποφασιστική δύναμη τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἀνάπτυξης, τώρα πού οἱ ἀναπόφευχτες συγκρούσεις καί οἱ ἀναπόφευχτοι πόλεμοι ἀνάμεσα στούς ἰμπεριαλιστές ἀδυνατίζουν τό μέτωπο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί

κάνουν δυνατή τή διάσπασή του σέ ξεχωριστές χῶρες, τώρα πού ὁ νόμος τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης, πού ἀνακάλυψε ὁ Λένιν, μετατράπηκε σέ ἀφετηρία τῆς θεωρίας γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες,—σ' αὐτές τίς συνθῆκες ἡ παλιά διατύπωση τοῦ Ἔνγκελς δέν εἶναι σωστή πιά, σ' αὐτές τίς συνθῆκες πρέπει ἀναπόφευχτα ν' ἀντικατασταθεῖ μέ μιά ἄλλη διατύπωση, πού νά μιλᾶ γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα.

Τό μεγαλεῖο τοῦ Λένιν σά συνεχιστῆ τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς βρίσκεται ἀκριβῶς στό γεγονός, ὅτι δέν ὑπῆρξε ποτέ δοῦλος τοῦ γράμματος τοῦ μαρξισμοῦ. Στίς ἔρευνές του ἀκολουθοῦσε τήν ὑπόδειξη τοῦ Μάρξ, πού ἔλεγε ἐπανειλημμένα, ὅτι ὁ μαρξισμός δέν εἶναι δόγμα, ἀλλά καθοδήγηση γιά δράση. Ὁ Λένιν τό ἤξερε αὐτό καί, κάνοντας αὐστηρή διάκριση ἀνάμεσα στό γράμμα καί τήν οὐσία τοῦ μαρξισμοῦ, δέ θεωροῦσε ποτέ τό μαρξισμό δόγμα, ἀλλά προσπαθοῦσε νά ἐφαρμόσει τό μαρξισμό, σά βασική μέθοδο, στίς νέες συνθῆκες τῆς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης. Τό μεγαλεῖο τοῦ Λένιν βρίσκεται ἀκριβῶς στό γεγονός ὅτι ἔβαλε ἀνοιχτά καί τίμια, χωρίς ταλαντεύσεις, τό ζήτημα τῆς ἀνάγκης μιᾶς νέας διατύπωσης γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης σέ ξεχωριστές χῶρες, χωρίς νά φοβᾶται ὅτι οἱ ὀπορτουνιστές ὅλων τῶν χωρῶν θά γαντζωθοῦν ἀπό τήν παλιά διατύπωση, προσπαθώντας νά σκεπάσουν τό ὀπορτουνιστικό τους ἔργο μέ τό ὄνομα τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς.

Ἀπό τό ἄλλο μέρος θά ἦταν παράξενο νά ἔχουμε τήν ἀπαίτηση ἀπό τό Μάρξ καί τόν Ἔνγκελς, ὅσο μεγαλοφυεῖς στοχαστές κι ἄν ἦταν, νά προβλέψουν μέ ἀκρίβεια, 50-60 χρόνια πρίν ἀπό τόν ἀναπτυγμένο μονοπωλιακό καπιταλισμό, ὅλες τίς δυνατότητες τῆς ταξικῆς πά-

λης τοῦ προλεταριάτου, πού ἐμφανίστηκαν στήν περίοδο τοῦ μονοπωλιακοῦ, τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ καπιταλισμοῦ.

Κι αὐτή δέν εἶναι ἡ πρώτη περίπτωση πού ὁ Λένιν, ξεκινώντας ἀπό τή μέθοδο τοῦ Μάρξ, συνεχίζει τό ἔργο τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, χωρίς νά κολλάει στό γράμμα τοῦ μαρξισμοῦ. Ἐννοῶ μιά ἄλλη ἀνάλογη περίπτωση καί συγκεκριμένα τήν περίπτωση μέ τό ζήτημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Εἶναι γνωστό ὅτι πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα ὁ Μάρξ ἐξέφρασε τήν ἰδέα, ὅτι ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, σάν συντριβή τοῦ παλιοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ καί δημιουργία νέου μηχανισμοῦ, νέου προλεταριακοῦ κράτους, ἀποτελεῖ ἀναγκαῖο στάδιο ἐξέλιξης πρός τό σοσιαλισμό στίς χῶρες τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης, κάνοντας ἐξαίρεση γιά τήν Ἀγγλία καί τήν Ἀμερική, ὅπου σύμφωνα μέ τή δήλωση τοῦ Μάρξ, ὁ μιλιταρισμός καί ἡ ὑπαλληλοκρατία εἶναι ἀσθενικά ἀναπτυγμένοι ἤ δέν εἶναι καθόλου ἀναπτυγμένοι, καί ὅπου, γι' αὐτό τό λόγο, εἶναι δυνατός ἕνας ἄλλος δρόμος, ὁ «εἰρηνικός» δρόμος περάσματος στό σοσιαλισμό. Αὐτό ἦταν πέρα γιά πέρα σωστό τήν ὄγδοη δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα. (Ριαζάνοφ: «Καί τότε δέν ἦταν σωστό»). Ἔχω τή γνώμη πώς στήν ὄγδοη δεκαετία, τότε πού ὁ μιλιταρισμός στήν Ἀγγλία καί στήν Ἀμερική δέν ἤτανε τόσο ἀναπτυγμένος, ὅπως ἀναπτύχθηκε ἀργότερα, ἡ θέση αὐτή ἦταν πέρα γιά πέρα σωστή. Ὅτι ἡ θέση αὐτή ἦταν σωστή θά μπορούσατε νά πεισθεῖτε διαβάζοντας τό γνωστό κεφάλαιο τῆς μπροσούρας τοῦ συντρόφου Λένιν «Γιά τό φόρο σέ εἶδος»[83], ὅπου ὁ Λένιν θεωρεῖ πώς δέν ἀποκλειόταν στήν Ἀγγλία τῆς ὄγδοης δεκαετίας τοῦ περασμένου αἰώνα ν' ἀναπτυχθεῖ ὁ σοσιαλισμός μέ μορφή συμφωνίας ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί τήν κεφαλαιοκρατία σέ μιά χώρα, ὅπου τό προλεταριάτο ἀποτελεῖ τήν πλειοψηφία, ὅπου ἡ κεφαλαιοκρατία εἶχε συνηθίσει νά κάνει συμβιβασμούς, ὅπου ὁ μιλιταρισμός ἦταν ἀδύνατος καί ἡ ὑπαλληλοκρατία ἐπίσης ἀδύνατη. Ἡ θέση ὅμως αὐτή, πού ἦταν σωστή στήν ὄγδοη δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα, δέν ἦταν πιά σωστή ὕστερα ἀπό τόν 19ο αἰώνα, στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, τώρα πού ἡ Ἀγγλία δέ εἶναι πιά λιγότερο ὑπαλληλοκρατούμενη, δέν εἶναι λιγότερο, γιά νά μήν πῶ περισσότερο, μιλιταριστική, ἀπό ὁποιαδήποτε ἄλλη χώρα τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης. Σχετικά μ' αὐτό ὁ σ. Λένιν στή μπροσούρα του «Κράτος καί ἐπανάσταση» λέει, ὅτι ὁ περιορισμός τοῦ Μάρξ σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τήν ἠπειρωτική Εὐρώπη δέν ἰσχύει σήμερα[84], γιατί διαμορφώθηκαν νέες συνθῆκες, πού κάνουν περιττή τήν ἐξαίρεση πού εἶχε γίνει δεχτή γιά τήν Ἀγγλία.

Τό μεγαλεῖο τοῦ Λένιν βρίσκεται ἀκριβῶς στό γεγονός ὅτι δέ γινόταν αἰχμάλωτος τοῦ γράμματος τοῦ μαρξισμοῦ, ὅτι ἤξερε νά συλλαμβάνει τήν οὐσία τοῦ μαρξισμοῦ καί, ξεκινώντας ἀπ' αὐτήν, νά ἀναπτύσσει παραπέρα τή διδασκαλία τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς.

Ἔτσι εἶχαν τά πράγματα, σύντροφοι, σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς νίκης τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης σέ ξεχωριστές χῶρες στήν προϊμπεριαλιστική περίοδο, στήν περίοδο τοῦ προμονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ.

2. ΛΕΝΙΝΙΣΜΟΣ Ἤ ΤΡΟΤΣΚΙΣΜΟΣ;

Ἀπό τούς μαρξιστές ὁ Λένιν ἦταν ὁ **πρῶτος**, πού ὑπόβαλε σέ πραγματική μαρξιστική ἀνάλυση τόν ἰμπεριαλισμό, σά νέα, τελευταία φάση τοῦ καπιταλισμοῦ, ἔθεσε μέ νέο τρόπο τό πρόβλημα τῆς δυνατότητας τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ **ξεχωριστές** καπιταλιστικές χῶρες καί ἔδοσε σ' αὐτό **καταφατική** ἀπάντηση. Ἐννοῶ τή μπροσούρα τοῦ Λένιν «Ὁ ἰμπεριαλισμός, ἀνώτατο στάδιο

τοῦ καπιταλισμοῦ». Ἐννοῶ τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Γιά τό σύνθημα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης», πού δημοσιεύτηκε τό 1915. Ἐννοῶ τήν πολεμική ἀνάμεσα στόν Τρότσκι καί τό Λένιν γιά τό σύνθημα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης ἤ ὅλου τοῦ κόσμου, τότε πού ὁ Λένιν ἔβαλε γιά πρώτη φορά τή θέση γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα.

Νά τί ἔγραφε ὁ Λένιν σ' αὐτό τό ἄρθρο:

«Ὡστόσο τό σύνθημα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τοῦ κόσμου, σάν αὐτοτελές σύνθημα, ἀναμφίβολα δέν θά ἦταν σωστό, πρῶτο, γιατί συγχωνεύεται μέ τό σοσιαλισμό, δεύτερο, γιατί θά μποροῦσε νά γεννήσει τή λαθεμένη ἑρμηνεία ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, τή λαθεμένη ἑρμηνεία γιά τή σχέση αὐτῆς τῆς χώρας πρός τίς ὑπόλοιπες. Ἡ ἀνισόμετρη οἰκονομική καί πολιτική ἀνάπτυξη εἶναι ἀπόλυτος νόμος τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἀπ' ἐδῶ βγαίνει, πώς εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ἀρχή σέ λίγες ἤ καί σέ μιά μονάχα, ξεχωριστά παρμένη, καπιταλιστική χώρα. Τό νικηφόρο προλεταριάτο αὐτῆς τῆς χώρας, ἀφοῦ ἀπαλλοτριώσει τούς καπιταλιστές καί ὀργανώσει τή σοσιαλιστική παραγωγή στή χώρα του, θά ὀρθωθεῖ ἐ ν ά ν τ ι α στόν ὑπόλοιπο, τόν καπιταλιστικό κόσμο, παίρνοντας μαζί του τίς καταπιεζόμενες τάξεις τῶν ἄλλων χωρῶν, ἀνάβοντας στίς χῶρες αὐτές ἐξεγέρσεις ἐνάντια στούς καπιταλιστές, δρώντας σέ περίπτωση ἀνάγκης ἀκόμα καί μέ στρατιωτική δύναμη ἐνάντια στίς ἐκμεταλλεύτριες τάξεις καί τά κράτη τους»... Γιατί «δέν εἶναι δυνατή ἡ ἐλεύθερη συνένωση τῶν ἐθνῶν στό σοσιαλισμό χωρίς μιά λίγο-πολύ μακρόχρονη, ἐπίμονη πάλη τῶν σοσιαλιστικῶν δημοκρατιῶν ἐνάντια στά καθυστερημένα κράτη». (Βλ. τόμ. 18ος, σελ. 232-233).

Αὐτά ἔγραφε ὁ Λένιν τό 1915.

Τί εἶναι αὐτός ὁ νόμος τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ, πού ἡ δράση του στίς συνθῆκες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ὁδηγεῖ στή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα;

Ὁ Λένιν μιλώντας γιά τό νόμο αὐτό, ξεκινοῦσε ἀπ' τό

γεγονός ὅτι ὁ παλιός, ὁ προμονοπωλιακός καπιταλισμός, ἔχει μετεξελιχθεῖ σέ ἰμπεριαλισμό· ὅτι ἡ παγκόσμια οἰκονομία ἀναπτύσσεται σέ συνθῆκες λυσσασμένης πάλης τῶν κυριότερων ἰμπεριαλιστικῶν ὁμάδων γιά ἐδάφη, γιά ἀγορές, γιά πρῶτες ὕλες κτλ.· ὅτι τό μοίρασμα τοῦ κόσμου σέ σφαῖρες ἐπιροῆς τῶν ἰμπεριαλιστικῶν ὁμάδων ἔχει τελειώσει κιόλας· ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν δέ συντελεῖται ἰσόμετρα, ἔτσι πού ἡ μιά ν' ἀκολουθεῖ τήν ἄλλη ἤ νά βαδίζει παράλληλα μέ τήν ἄλλη, ἀλλά ἁλματικά, μέ τήν ἐκτόπιση ὁρισμένων χωρῶν, πού προηγούμενα προπορεύονταν, καί τήν προώθηση νέων χωρῶν στήν πρώτη σειρά· ὅτι ὁ τέτιος τρόπος ἀνάπτυξης τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν προκαλεῖ ἀναπόφευχτα συγκρούσεις καί πολέμους ἀνάμεσα στά καπιταλιστικά κράτη γιά τό ξαναμοίρασμα τοῦ μοιρασμένου κιόλας κόσμου· ὅτι αὐτές οἱ συγκρούσεις καί οἱ πόλεμοι ὁδηγοῦν στήν ἐξασθένιση τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ· ὅτι τό παγκόσμιο μέτωπο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ γίνεται γι' αὐτό τό λόγο εὔκολα τρωτό, ἔτσι πού νά μπορεῖ νά διασπαστεῖ στή μιά ἤ στήν ἄλλη χώρα· ὅτι γιά τό λόγο αὐτό γίνεται δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες.

Εἶναι γνωστό, ὅτι μέχρι πρίν ἀπό πολύ λίγο καιρό ἀκόμα ἡ Ἀγγλία προπορευόταν σέ σχέση μέ τ' ἄλλα ἰμπεριαλιστικά κράτη. Εἶναι γνωστό ἐπίσης, ὅτι ἀργότερα ἡ Γερμανία ἄρχισε νά ξεπερνᾶ τήν Ἀγγλία, καί νά διεκδικεῖ θέση «ὑπό τόν ἥλιο» σέ βάρος τῶν ἄλλων κρατῶν καί προπαντός σέ βάρος τῆς Ἀγγλίας. Εἶναι γνωστό, ὅτι ὁ ἰμπεριαλιστικός πόλεμος (1914-1918) προέκυψε ἀκριβῶς ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες. Σήμερα, ὕστερα ἀπ' τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο, ἡ Ἀμερική ἔτρεξε πάρα πολύ μπροστά, ἀφήνοντας πίσω της τόσο τήν Ἀγγλία, ὅσο καί τά ἄλλα εὐρωπαϊκά κράτη. Δέ χωρεῖ κάν ἀμφιβολία, ὅτι τό

γεγονός αὐτό ἐγκυμονεῖ νέες μεγάλες συγκρούσεις καί πολέμους.

Τό γεγονός, ὅτι τό ἰμπεριαλιστικό μέτωπο διασπάστηκε, λόγω τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου στή Ρωσία, τό γεγονός αὐτό μαρτυρεῖ ὅτι στίς σύγχρονες συνθῆκες ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ ἡ ἁλυσίδα τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ μετώπου δέ θά σπάσει κατ' ἀνάγκη στή χώρα ἐκείνη ὅπου ἡ βιομηχανία εἶναι περισσότερο ἀπό τίς ἄλλες χῶρες ἀναπτυγμένη, ἀλλά ἐκεῖ ὅπου ἡ ἁλυσίδα αὐτή εἶναι πιό ἀδύνατη, ὅπου τό προλεταριάτο ἔχει σοβαρό σύμμαχο, λογουχάρη, τήν ἀγροτιά, ἐνάντια στήν ἰμπεριαλιστική ἐξουσία, ὅπως ἔγινε στή Ρωσία.

Εἶναι πολύ ἐνδεχόμενο ἡ ἁλυσίδα τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ μετώπου νά σπάσει στό μέλλον σέ μιά ἀπό τέτιες χῶρες, ὅπως λογουχάρη στίς Ἰνδίες, ὅπου τό προλεταριάτο ἔχει σοβαρό σύμμαχο στό πρόσωπο τοῦ ἰσχυροῦ ἐπαναστατικοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος.

Ὁ Λένιν μιλώντας γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, ὅπως εἶναι γνωστό, ἔκανε πολεμική προπαντός ἐνάντια στόν Τρότσκι, τό ἴδιο ὅπως καί ἐνάντια στή σοσιαλδημοκρατία.

Πῶς ἀντέδρασε ὁ Τρότσκι στό ἄρθρο τοῦ Λένιν καί στή θέση τοῦ Λένιν γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα;

Νά τί ἔγραφε τότε ὁ Τρότσκι (τό 1915) ἀπαντώντας στό ἄρθρο τοῦ Λένιν:

«Τό μοναδικό κάπως συγκεκριμένο ἱστορικό ἐπιχείρημα—λέει ὁ Τρότσκι—πού εἶναι ἀντίθετο στό σύνθημα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν διατυπώθηκε στήν ἐφημερίδα „Σοσιαλδημοκράτης" πού ἔβγαινε στήν Ἑλβετία (τότε κεντρικό ὄργανο τῶν μπολσεβίκων ὅπου ἀκριβῶς δημοσιεύθηκε τό παραπάνω ἄρθρο τοῦ Λένιν. Ι. Σ τ.) στήν παρακάτω φράση: „Ἡ ἀνισόμετρη οἰκονομική καί πολιτική ἀνάπτυξη εἶναι ἀπόλυτος νόμος τοῦ καπιταλισμοῦ". Ἀπό δῶ ὁ „Σοσιαλδημοκράτης" ἔβγαλε τό συμπέρασμα, ὅτι εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα καί ὅτι συνεπῶς δέν εἶναι ἀνάγκη νά ἐξαρτοῦμε τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου σέ κάθε ξεχωριστό κράτος ἀπό τή δημιουργία τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης. Ὅτι ἡ καπιταλιστική ἀνάπτυξη τῶν διαφόρων χωρῶν εἶναι ἀνισόμετρη εἶναι πέρα γιά πέρα ἀδιαμφισβήτητο. Ὅμως αὐτή ἡ ἴδια ἡ ἀνισομετρία εἶναι ἐξαιρετικά ἀνισόμετρη. Τό καπιταλιστικό ἐπίπεδο τῆς Ἀγγλίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Γερμανίας ἤ τῆς Γαλλίας δέν εἶναι τό ἴδιο. Σέ σύγκριση ὅμως μέ τήν Ἀφρική καί τήν Ἀσία ὅλες αὐτές οἱ χῶρες ἀποτελοῦν τήν καπιταλιστική „Εὐρώπη", πού εἶναι ὥριμη γιά τήν κοινωνική ἐπανάσταση. Τό ὅτι οὔτε μιά χώρα δέν πρέπει νά „περιμένει" τίς ἄλλες στόν ἀγώνα της, ἀποτελεῖ μιά στοιχειώδικη ἰδέα, πού εἶναι ὠφέλιμο καί ἀπαραίτητο νά τήν ἐπαναλαβαίνουμε, γιά νά μήν ὑποκατασταθεῖ ἡ ἰδέα τῆς παράλληλης διεθνοῦς δράσης μέ τήν ἰδέα τῆς ἀναμονῆς καί τῆς διεθνοῦς ἀπραξίας. Χωρίς νά περιμένουμε τούς ἄλλους, ἀρχίζουμε καί συνεχίζουμε τόν ἀγώνα πάνω σέ ἐθνική βάση, ἔχοντας τήν ἀπόλυτη πεποίθηση, ὅτι ἡ πρωτοβουλία μας θά δόσει ὤθηση στόν ἀγώνα τῶν ἄλλων χωρῶν· ἄν ὅμως αὐτό δέν πρόκειται νά γίνει, τότε εἶναι μάταιο νά πιστεύουμε—τό ἀποδείχνουν καί ἡ πείρα τῆς ἱστορίας καί ἡ θεωρητική σκέψη—ὅτι λογουχάρη μιά *ἐπαναστατική Ρωσία θά μποροῦσε ν' ἀνθέξει μπροστά σέ μιά συντηρητική Εὐρώπη*, ἤ ὅτι μιά σοσιαλιστική Γερμανία θά μποροῦσε νά παραμείνει ἀπομονωμένη μέσα στόν καπιταλιστικό κόσμο»*. (Βλ. τόμ. 3ος τῶν ἔργων τοῦ Τρότσκι, μέρος Ι, σελ. 89-90).

Αὐτά ἔγραφε ὁ Τρότσκι τό 1915 στήν ἐφημερίδα «Νάσε Σλόβο»[85], πού ἔβγαινε στό Παρίσι· τό ἄρθρο αὐτό ἀναδημοσιεύτηκε ἀργότερα στή Ρωσία στή συλλογή ἄρθρων τοῦ Τρότσκι μέ τόν τίτλο «Πρόγραμμα εἰρήνης», πού βγῆκε γιά πρώτη φορά τόν Αὔγουστο τοῦ 1917.

Βλέπετε, ὅτι στίς δυό αὐτές περικοπές τοῦ Λένιν καί τοῦ Τρότσκι ἀντιπαρατίθενται δυό ἐντελῶς διαφορετικές θέ-

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Σ τ.

σεις. Ἐνῶ ὁ Λένιν θεωρεῖ ὅτι εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, ὅτι τό προλεταριάτο, ἀφοῦ καταλάβει τήν ἐξουσία, ὄχι μόνο μπορεῖ νά τήν κρατήσει, ἀλλά μπορεῖ νά τραβήξει καί πιό πέρα, ἀπαλλοτριώνοντας τούς κεφαλαιοκράτες καί ὀργανώνοντας τή σοσιαλιστική οἰκονομία, γιά νά δόσει ἀποτελεσματική ὑποστήριξη στούς προλετάριους τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν, ὁ Τρότσκι ἀντίθετα θεωρεῖ, ὅτι ἄν ἡ νικήτρια ἐπανάσταση σέ μιά μόνη χώρα δέν προκαλέσει στό πιό ἄμεσο χρονικό διάστημα τή νίκη τῆς ἐπανάστασης στίς ἄλλες χῶρες, τότε τό προλεταριάτο τῆς νικήτριας χώρας δέ θά μπορέσει οὔτε κάν νά κρατήσει τήν ἐξουσία (χωρίς νά μιλᾶμε γιά τό γεγονός ὅτι δέ θά μπορέσει νά ὀργανώσει τή σοσιαλιστική οἰκονομία) γιατί, λέει ὁ Τρότσκι, εἶναι μάταιο νά πιστεύουμε, ὅτι μιά ἐπαναστατική ἐξουσία στή Ρωσία μπορεῖ ν' ἀνθέξει μπροστά σέ μιά συντηρητική Εὐρώπη.

Αὐτές εἶναι δυό ἐντελῶς διαφορετικές ἀπόψεις, δυό ἐντελῶς διαφορετικές θέσεις. Γιά τό Λένιν τό προλεταριάτο, παίρνοντας τήν ἐξουσία, ἀποτελεῖ τήν πιό δραστήρια καί τήν πιό πρωτόβουλη δύναμη, πού ὀργανώνει τή σοσιαλιστική οἰκονομία καί τραβᾶ παραπέρα γιά νά ὑποστηρίξει τούς προλετάριους τῶν ἄλλων χωρῶν. Ἀντίθετα, γιά τόν Τρότσκι τό προλεταριάτο παίρνοντας τήν ἐξουσία μετατρέπεται σέ μισοπαθητική δύναμη, πού ἔχει ἀνάγκη ἀπό ἄμεση βοήθεια μέ τή μορφή τῆς ἄμεσης νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ στίς ἄλλες χῶρες καί νιώθει τόν ἑαυτό του σά σέ κατασκήνωση στό ὕπαιθρο, μπροστά στό φέβο νά χάσει ἄμεσα τήν ἐξουσία. Καί ἄν δέν ἔρθει ἡ ἄμεση νίκη τῆς ἐπανάστασης στίς ἄλλες χῶρες; Τί θά γίνει τότε; Τότε μάζευέ τα. (Μιά φωνή στήν αἴθουσα: «Καί λούφαξε»). Ναί, καί λούφαξε. Πολύ σωστά. (Γέλια).

Θά μποροῦσαν νά ποῦν, ὅτι ἡ διαφωνία αὐτή ἀνάμεσα στό Λένιν καί τόν Τρότσκι ἀνήκει στό παρελθόν, ὅτι ἀργότερα, στήν πορεία τῆς δουλιᾶς, ἡ διαφωνία αὐτή ἴσως νά περιορίστηκε στό ἐλάχιστο ἤ ἀκόμα καί νά ἐξαλείφθηκε ἐντελῶς. Ναί, μποροῦσε νά περιοριστεῖ στό ἐλάχιστο καί μάλιστα νά ἐξαλειφθεῖ. Δυστυχῶς, ὅμως, δέ συνέβηκε οὔτε τό ἕνα, οὔτε τό ἄλλο. Ἀντίθετα, ἡ διαφωνία αὐτή διατηρήθηκε μέ ὅλη της τήν ἰσχή ὥς τό θάνατο τοῦ συντρόφου Λένιν. Ἡ διαφωνία αὐτή ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει καί σήμερα ὅπως τό βλέπετε οἱ ἴδιοι. Ἀντίθετα, ἐγώ ὑποστηρίζω, ὅτι ἡ διαφωνία αὐτή ἀνάμεσα στό Λένιν καί τόν Τρότσκι καί ἡ πολεμική πάνω σ' αὐτή τή βάση συνεχίστηκαν ὅλο τόν καιρό, καί μάλιστα δημοσιεύτηκαν ἀντίστοιχα ἄρθρα τοῦ Λένιν καί τοῦ Τρότσκι τό ἕνα πίσω ἀπό τό ἄλλο, καί ἡ καλυμμένη πολεμική συνεχίστηκε, εἶναι ἀλήθεια χωρίς νά ἀναφέρονται ὀνόματα.

Νά μερικά γεγονότα σχετικά μ' αὐτό.

Τό 1921, τότε πού ἐφαρμόσαμε τή ΝΕΠ, ὁ Λένιν ξαναβάζει τό ζήτημα γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ, αὐτή τή φορά μέ πιό συγκεκριμένη μορφή, γιά τή δυνατότητα τῆς ἀνοικοδόμησης τῶν σοσιαλιστικῶν θεμελίων τῆς οἰκονομίας μας στό δρόμο τῆς ΝΕΠ. Θυμᾶστε, στά 1921, ὅταν ἐφαρμόζαμε τή ΝΕΠ, μιά μερίδα τοῦ κόμματός μας, ἰδιαίτερα ἡ «ἐργατική ἀντιπολίτευση», κατηγοροῦσε τό Λένιν, ὅτι καθιερώνοντας τή ΝΕΠ ξεφεύγει ἀπό τό δρόμο τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὁ Λένιν ἀπαντώντας, ὅπως φαίνεται σ' αὐτό, δήλωσε τότε πολλές φορές στούς λόγους καί τά ἄρθρα του, ὅτι εἰσάγοντας τή ΝΕΠ δέν ἐννοοῦμε ὅτι ἀπομακρυνόμαστε ἀπό τό δρόμο μας, ἀλλά ὅτι τόν συνεχίζουμε κάτω ἀπό νέες συνθῆκες μέ ἀντικειμενικό σκοπό τήν ἀνοικοδόμηση τῶν «σοσιαλιστικῶν θεμελίων τῆς οἰκονομίας μας», «μαζί μέ τήν ἀγροτιά», «μέ τήν καθοδήγηση τῆς ἐργατικῆς τάξης». (Βλ. «Γιά τό φέρο σέ

εἶδος» καί τά ἄλλα ἄρθρα τοῦ Λένιν μέ θέμα τή ΝΕΠ).

Σάν ἀπάντηση σ' αὐτό ὁ Τρότσκι δημοσιεύει τό Γενάρη τοῦ 1922 τόν «Πρόλογο» στό βιβλίο του «Τό 1905», ὅπου λέει, ὅτι ἡ ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας μαζί μέ τήν ἀγροτιά εἶναι κάτι τό ἀπραγματοποίητο, γιατί ἡ ζωή τῆς χώρας μας θά ἀκολουθήσει γραμμή ἐχθρικῶν συγκρούσεων ἀνάμεσα στήν ἐργατική τάξη καί τήν ἀγροτιά, ὅσο δέ θά ἔχει νικήσει τό προλεταριάτο στή Δύση.

Νά τί γράφει ὁ Τρότσκι σ' αὐτό τόν «Πρόλογο»:

«Τό προλεταριάτο, παίρνοντας τήν ἐξουσία, θά ἔρθει σέ ἐχθρικές συγκρούσεις* ὄχι μόνο μέ ὅλες τίς μερίδες τῆς ἀστικῆς τάξης, πού τό εἶχαν ὑποστηρίξει τίς πρῶτες μέρες τοῦ ἐπαναστατικοῦ του ἀγώνα, ἀλλά καί μέ τίς πλατιές μάζες τῆς ἀγροτιᾶς, πού μέ τή βοήθειά τους ἦρθε στήν ἐξουσία», ὅτι «οἱ ἀντιθέσεις πού ὑπάρχουν στήν κατάσταση τῆς ἐργατικῆς κυβέρνησης μιᾶς καθυστερημένης χώρας, πού ὁ πληθυσμός της εἶναι ἀγροτικός στή συντριφτική του πλειοψηφία, θά μπορέσουν νά βροῦν τή λύση τους μονάχα σέ διεθνῆ κλίμακα, στό στίβο τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης τοῦ προλεταριάτου». (Τρότσκι, «Πρόλογος», στό βιβλίο «Τό 1905», πού γράφτηκε στά 1922).

Κι ἐδῶ, ὅπως βλέπετε, ἀντιπαραθέτονται δυό διαφορετικές θέσεις. Ἐνῶ ὁ Λένιν παραδέχεται τή δυνατότητα τῆς ἀνοικοδόμησης τῶν σοσιαλιστικῶν θεμελίων τῆς οἰκονομίας μας μαζί μέ τήν ἀγροτιά καί κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἀντίθετα, σύμφωνα μέ τόν Τρότσκι, βγαίνει, ὅτι ἡ καθοδήγηση τῆς ἀγροτιᾶς ἀπό μέρους τοῦ προλεταριάτου καί ἡ ἀπό κοινοῦ ἀνοικοδόμηση τῶν θεμελίων τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι πράγματα ἀπραγματοποίητα, γιατί ἡ πολιτική ζωή τῆς χώρας θά ἀκολουθήσει γραμμή ἐχθρικῶν συγκρούσεων ἀνάμεσα στήν ἐργατική ἐξουσία καί τήν πλειοψηφία τῆς ἀγροτιᾶς καί οἱ συγκρούσεις

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

αὐτές μποροῦν νά λυθοῦν μόνο στό στίβο τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης.

Παρακάτω. Ἔχουμε τό λόγο τοῦ Λένιν στήν ὁλομέλεια τοῦ Σοβιέτ τῆς Μόσχας ἕνα χρόνο ὕστερα ἀπ' αὐτό, στά 1922, ὅπου ἐπανέρχεται γιά μιά φορά ἀκόμα στό ζήτημα τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας. Ὁ Λένιν λέει:

«Ἀπό σήμερα κιόλας ὁ σοσιαλισμός δέν εἶναι ζήτημα μακρινοῦ μέλλοντος, ἤ ἕνα κάποιο ἀφηρημένο σχῆμα ἤ ἕνα κάποιο εἰκόνισμα. Σχετικά μέ τά εἰκονίσματα διατηροῦμε τήν παλιά, πολύ κακή γνώμη μας. Τό σοσιαλισμό ὅμως τόν μπάσαμε στήν καθημερινή ζωή μας καί δῶ πρέπει νά δοῦμε πῶς θά βάλουμε σειρά. Νά ποιό εἶναι τό καθῆκον τῶν ἡμερῶν μας, νά ποιό εἶναι τό καθῆκον τῆς ἐποχῆς μας. Ἐπιτρέψτε μου νά τελειώσω, ἐκφράζοντας τήν πεποίθηση πώς ὅσο δύσκολο κι ἄν εἶναι αὐτό τό καθῆκον, ὅσο καινούργιο κι ἄν εἶναι σέ σύγκριση μέ τό προηγούμενο καθῆκον μας, καί ὅσες δυσκολίες κι ἄν μᾶς παρουσιάζει, θά ἐκπληρώσουμε ὅλοι μαζί, ἄν ὄχι αὔριο, ὅμως μέσα σέ λίγα χρόνια, μέ κάθε θυσία, αὐτό τό καθῆκον, ἔτσι πού ἀπ' τή Ρωσία τῆς ΝΕΠ νά βγεῖ μιά Ρωσία σοσιαλιστική». (Βλ. τόμ. 27ος, σελ. 366).

Ὁ Τρότσκι σάν ἀπάντηση σ' αὐτό ἤ ἴσως γιά νά διευκρινίσει ἐκεῖνο πού εἶπε ὁ ἴδιος στήν προαναφερμένη περικοπή του, δημοσιεύει τό 1922 τόν «Ἐπίλογο» στή μπροσούρα του «Πρόγραμμα εἰρήνης», ὅπου λέει:

«Ἡ διαβεβαίωση, πού ἐπαναλαβαίνεται πολλές φορές στό „Πρόγραμμα εἰρήνης", ὅτι ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση δέ μπορεῖ νά τερματιστεῖ νικηφόρα μέσα στά ἐθνικά πλαίσια, θά φανεῖ ἴσως σέ μερικούς ἀναγνῶστες ὅτι ἔχει ἀναιρεθεῖ ἀπό τήν πεντάχρονη σχεδόν πείρα τῆς Σοβιετικῆς μας Δημοκρατίας. Ἕνα τέτιο συμπέρασμα ὅμως θἄταν ἀβάσιμο. Τό γεγονός ὅτι τό ἐργατικό κράτος μπόρεσε νά κρατηθεῖ ἐνάντια σ' ὅλο τόν κόσμο σέ μιά μόνη χώρα, καί μάλιστα χώρα καθυστερημένη, δείχνει τήν κολοσσιαία δύναμη τοῦ προλεταριάτου, πού σ' ἄλλες, πιό προχωρημένες, πιό πολιτισμένες χῶρες θά εἶναι σέ θέση νά πραγματοποιήσει

ἀληθινά θαύματα. Ἄν ὅμως κρατήσαμε σάν κράτος, ἀπό πολιτική καί στρατιωτική ἄποψη, δέ φτάσαμε στή δημιουργία μιᾶς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας καί μάλιστα οὔτε πλησιάσαμε σ' αὐτήν... Ὅσο ἡ ἀστική τάξη θά βρίσκεται στήν ἐξουσία στά ἄλλα εὐρωπαϊκά κράτη, θά εἴμαστε ἀναγκασμένοι, στήν πάλη ἐνάντια στήν οἰκονομική ἀπομόνωση, νά ἐπιδιώκουμε συμφωνίες μέ τόν καπιταλιστικό κόσμο· μποροῦμε ταυτόχρονα νά ποῦμε μέ πεποίθηση ὅτι αὐτές οἱ συμφωνίες στήν καλύτερη περίπτωση μποροῦν νά μᾶς βοηθήσουν νά ἐπουλώσουμε αὐτές ἤ ἐκεῖνες τίς οἰκονομικές πληγές, νά κάνουμε αὐτό ἤ ἐκεῖνο τό βῆμα πρός τά μπρός, ἀλλά ὅτι μιά π ρ α γ μ α τ ι κ ή ἄ ν ο δ ο ς τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας στή Ρωσία δέ θά εἶναι δυνατή παρά μ ο ν ά χ α ὕ σ τ ε ρ α ἀπ' τ ή ν ί κ η* τοῦ προλεταριάτου στίς σπουδαιότερες χῶρες τῆς Εὐρώπης». (Βλ. τόμ. 3ος, ἔργα τοῦ Τρότσκι, μέρος Ι, σελ. 92-93).

Κι ἐδῶ, ὅπως βλέπετε, ἀντιπαραθέτονται δυό ἀντίθετες θέσεις τοῦ Λένιν καί τοῦ Τρότσκι. Ἐνῶ ὁ Λένιν θεωρεῖ ὅτι μπάσαμε κιόλας τό σοσιαλισμό στήν καθημερινή ζωή κι ὅτι, παρά τίς δυσκολίες, ἔχουμε ὅλες τίς δυνατότητες νά κάνουμε ἀπό τή Ρωσία τῆς ΝΕΠ μιά Ρωσία σοσιαλιστική, ὁ Τρότσκι, ἀντίθετα, πιστεύει ὅτι ὄχι μόνο δέ μποροῦμε νά κάνουμε τή σημερινή Ρωσία σοσιαλιστική, ἀλλά δέ μποροῦμε οὔτε νά πετύχουμε μιά πραγματική ἄνοδο τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας, πρίν ἀπό τή νίκη τοῦ προλεταριάτου στίς ἄλλες χῶρες.

Τέλος, ἔχουμε τίς σημειώσεις τοῦ συντρόφου Λένιν μέ μορφή ἄρθρων «Γιά τό συνεταιρισμό» καί «Ἡ ἐπανάστασή μας» (ἐνάντια στό Σουχάνοφ), πού ὁ Λένιν τά ἔγραψε πρίν ἀπό τό θάνατό του, καί πού μᾶς τά ἄφησε σάν πολιτική του διαθήκη. Οἱ σημειώσεις αὐτές εἶναι ἀξιοσημείωτες ἀπό τήν ἄποψη, ὅτι σ' αὐτές ὁ Λένιν βάζει ξανά τό ζήτημα τῆς δυνατότητας τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας καί δίνει τέτιες διατυπώσεις, πού δέν ἀφήνουν θέση γιά κανενός εἴδους ἀμφιβολίες. Νά τί γράφει στίς σημειώσεις «Ἡ ἐπανάστασή μας»:

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Σ τ.

«Εἶναι ἀ φ ά ν τ α σ τ α στερεότυπο τό ἐπιχείρημά τους (τῶν ἡρώων τῆς 2ης Διεθνοῦς. Ι. Σ τ.), πού τό ἔμαθαν ἀπέξω τόν καιρό τῆς ἀνάπτυξης τῆς δυτικο-εὐρωπαϊκῆς σοσιαλδημοκρατίας καί πού συνίσταται στό νά λένε ὅτι δέν ἔχουμε ὡριμάσει γιά τό σοσιαλισμό, ὅτι δέν ἔχουμε, ὅπως ἐκφράζονται διάφοροι ἀπ' τούς „σοφούς" αὐτούς κυρίους, τίς ἀντικειμενικές οἰκονομικές προϋποθέσεις γιά τό σοσιαλισμό. Καί δέν ἔρχεται σέ κανενός τό μυαλό ν' ἀναρωτηθεῖ: καί δέ θά μποροῦσε ἄραγε ἕνας λαός, πού βρέθηκε μπροστά σέ ἐπαναστατική κατάσταση, σάν κι αὐτή πού διαμορφώθηκε στόν πρῶτο ἰμπεριαλιστικό πόλεμο, δέ θά μποροῦσε ἄραγε ὁ λαός αὐτός μπροστά στό ἀδιέξοδο τῆς κατάστασής του νά ριχτεῖ σ' ἕνα τέτιο ἀγώνα, πού θά τοῦ πρόσφερε ἔστω καί λίγες πιθανότητες νά καταχτήσει γιά λογαριασμό του συνθῆκες ὄχι, ἐντελῶς συνηθισμένες γιά τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τοῦ πολιτισμοῦ;»...

«Ἄν γιά τή δημιουργία τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀπαιτεῖται ἕνα ὁρισμένο ἐπίπεδο πολιτισμοῦ (ἄν καί δέ μπορεῖ νά πεῖ κανείς ποιό εἶναι αὐτό τό ὁρισμένο „ἐπίπεδο πολιτισμοῦ"), γιατί νά μή μπορεῖ ν' ἀρχίσει κανείς πρῶτα ἀπό τήν κατάχτηση μέ ἐπαναστατικό τρόπο τῶν προϋποθέσεων γι' αὐτό τό ὁρισμένο ἐπίπεδο, καί μ ε τ ά πιά, μέ βάση τήν ἐργατο-αγροτική ἐξουσία καί τό σοβιετικό καθεστώς, νά κινηθεῖ γιά νά φτάσει τούς ἄλλους λαούς;»...

«Γιά τή δημιουργία τοῦ σοσιαλισμοῦ—λέτε—ἀπαιτεῖται πολιτισμός. Πολύ καλά. Γιατί ὅμως δέ θά μπορούσαμε στήν ἀρχή νά δημιουργήσουμε τέτιες προϋποθέσεις πολιτισμοῦ στή χώρα μας, ὅπως εἶναι τό διώξιμο τῶν τσιφλικάδων καί τό διώξιμο τῶν ρώσων κεφαλαιοκρατῶν, καί μετά πιά ν' ἀρχίσουμε τήν κίνηση πρός τό σοσιαλισμό; Σέ ποιά βιβλία τό διαβάσατε, ὅτι παρόμοιες παραλλαγές συνηθισμένου ἱστορικοῦ χαρακτήρα εἶναι ἀπαράδεχτες ἤ ἀδύνατες;». (Βλ. Λ έ ν ι ν, τόμ. 27ος, σελ. 399-401).

Καί νά τί λέει ὁ Λένιν στά ἄρθρα του «Γιά τό συνεταιρισμό»:

«Πραγματικά, ἡ ἐξουσία τοῦ κράτους πάνω σ' ὅλα τά μεγάλα μέσα παραγωγῆς, ἡ ἐξουσία τοῦ κράτους στά χέρια τοῦ προ-

λεταριάτου, ἡ συμμαχία αὐτοῦ τοῦ προλεταριάτου μέ τά πολλά ἑκατομμύρια τούς μικρούς καί τούς πολύ μικρούς ἀγρότες, ἡ ἐξασφάλιση τῆς καθοδήγησης τῆς ἀγροτιᾶς ἀπό αὐτό τό προλεταριάτο κλπ., μήπως ὅλα αὐτά δέν εἶναι ὅ,τι χρειάζεται γιά νά χτίσουμε μέ τό συνεταιρισμό καί μόνο μέ τό συνεταιρισμό πού πρῶτα τόν μεταχειριζόμασταν σά μικρομπακάλικο καί πού ἀπό ὁρισμένη ἄποψη ἔχουμε τό δικαίωμα νά τόν μεταχειριζόμαστε κατά τόν ἴδιο τρόπο καί σήμερα στίς συνθῆκες τῆς ΝΕΠ, μήπως ὅλα αὐτά δέν εἶναι ὅ,τι χρειάζεται γιά νά χτίσουμε τήν πλήρη σοσιαλιστική κοινωνία; Αὐτό δέν εἶναι ἀκόμα ἀνοικοδόμηση τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, εἶναι ὅμως ὅ,τι χρειάζεται καί εἶναι ἀρκετό γι' αὐτή τήν ἀνοικοδόμηση»*. (Βλ. Λένιν, τόμ. 27ος, σελ. 392).

Ἔτσι, λοιπόν, ἔχουμε δυό γραμμές στό βασικό ζήτημα τῆς δυνατότητας τῆς νικηφόρας ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας, τῆς δυνατότητας τῆς νίκης τῶν σοσιαλιστικῶν στοιχείων τῆς οἰκονομίας μας ἐνάντια στά καπιταλιστικά στοιχεῖα, γιατί, σύντροφοι, δυνατότητα νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας δέ σημαίνει τίποτα ἄλλο, παρά δυνατότητα νίκης τῶν σοσιαλιστικῶν στοιχείων τῆς οἰκονομίας μας πάνω στά καπιταλιστικά στοιχεῖα—ἔχουμε πρῶτο, τή γραμμή τοῦ Λένιν καί τοῦ λενινισμοῦ, καί δεύτερο, τή γραμμή τοῦ Τρότσκι καί τοῦ τροτσκισμοῦ. Ὁ λενινισμός ἀπαντᾶ καταφατικά σ' αὐτό τό ἐρώτημα. Ἀντίθετα, ὁ τροτσκισμός ἀρνεῖται τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας μέ βάση τίς ἐσωτερικές δυνάμεις τῆς ἐπανάστασής μας. Ἄν ἡ πρώτη γραμμή εἶναι ἡ γραμμή τοῦ κόμματός μας, ἡ δεύτερη ἀποτελεῖ προσέγγιση στίς ἀπόψεις τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Γι' αὐτό ἀκριβῶς στό σχέδιο θέσεων γιά τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης λέγεται, ὅτι ὁ τροτσκισμός εἶναι σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση μέσα στό κόμμα μας.

---

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

Ἀπ' αὐτό ἐπίσης βγαίνει τό ἀναμφισβήτητο γεγονός, ὅτι ἡ ἐπανάστασή μας εἶναι ἐπανάσταση σοσιαλιστική, ὅτι δέν εἶναι ἁπλῶς σύνθημα, ὤθηση καί ἀφετηρία τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης, ἀλλά καί βάση, βάση ἀναγκαία καί ἀρκετή γιά τήν ἀνοικοδόμηση τῆς πλέριας σοσιαλιστικῆς κοινωνίας στή χώρα μας.

Ἔτσι, λοιπόν, μποροῦμε καί πρέπει νά νικήσουμε τά καπιταλιστικά στοιχεῖα τῆς οἰκονομίας μας, μποροῦμε καί πρέπει νά χτίσουμε τή σοσιαλιστική κοινωνία στή χώρα μας. Μποροῦμε ὅμως ἄραγε νά ὀνομάσουμε αὐτή τή νίκη πλήρη, ὁριστική; Ὄχι, δέ μποροῦμε νά τήν ὀνομάσουμε. Μποροῦμε νά νικήσουμε τούς καπιταλιστές μας, εἴμαστε σέ θέση νά ἀνοικοδομοῦμε καί νά ἀνοικοδομήσουμε τό σοσιαλισμό, αὐτό ὅμως δέ σημαίνει ἀκόμα ὅτι μ' αὐτό τόν τρόπο εἴμαστε σέ θέση νά ἐξασφαλίσουμε τή χώρα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου ἀπό τούς ἐξωτερικούς κινδύνους, ἀπό τούς κινδύνους ἐπέμβασης καί ἀπό τήν παλινόρθωση, τήν ἀναστήλωση τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος, πού συνδέεται μ' αὐτή τήν ἐπέμβαση. Δέ ζοῦμε σέ νησί. Ζοῦμε σέ καπιταλιστική περικύκλωση. Τό γεγονός, ὅτι χτίζουμε τό σοσιαλισμό καί ἐπαναστατικοποιοῦμε ἔτσι τούς ἐργάτες τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν, δέ μπορεῖ παρά νά προκαλεῖ τό μίσος καί τήν ἔχθρα ὅλου τοῦ καπιταλιστικοῦ κόσμου. Νά νομίζει κανείς ὅτι ὁ καπιταλιστικός κόσμος μπορεῖ νά βλέπει ἀδιάφορα τίς ἐπιτυχίες μας στό οἰκονομικό μέτωπο, ἐπιτυχίες πού ἐπαναστατικοποιοῦν τήν ἐργατική τάξη ὅλου τοῦ κόσμου, σημαίνει ὅτι ἔχει αὐταπάτες. Γι' αὐτό, ὅσο παραμένουμε σέ καπιταλιστική περικύκλωση, ὅσο δέ νικήσει τό προλεταριάτο τουλάχιστο σέ μιά σειρά χῶρες, δέ μποροῦμε νά θεωροῦμε τή νίκη μας ὁριστική, καί συνεπῶς, ὁποιεσδήποτε ἐπιτυχίες κι ἄν σημειώσουμε στήν ἀνοικοδόμησή μας, δέ μποροῦμε νά θεωροῦμε τή χώρα τῆς δι-

χτατορίας τοῦ προλεταριάτου ἐξασφαλισμένη ἀπό τούς ἐξωτερικούς κινδύνους. Γι' αὐτό, γιά νά νικήσουμε όριστικά, πρέπει νά πετύχουμε, ὥστε τό σημερινό καπιταλιστικό περιβάλλον ν' ἀντικατασταθεῖ μέ σοσιαλιστικό περιβάλλον, πρέπει νά πετύχουμε, ὥστε τό προλεταριάτο νά νικήσει, τουλάχιστο, σέ μερικές ἀκόμα χῶρες. Μόνο τότε μποροῦμε νά θεωροῦμε τή νίκη μας όριστική.

Νά γιατί τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας δέν τή βλέπουμε σάν αὐτοσκοπό, σάν κάτι τό αὐτάρκες, ἀλλά σά στήριγμα, σά μέσο, σά δρόμο γιά τή νίκη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης στίς ἄλλες χῶρες.

Νά τί ἔγραφε ὁ σύντροφος Λένιν σχετικά μ' αὐτό τό ζήτημα:

> «Ζοῦμε—λέει ὁ Λένιν—ὄχι μόνο σ' ἕνα κράτος, ἀλλά καί μέσα σ' ἕνα σύστημα κρατῶν, καί ἡ ὕπαρξη τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας δίπλα στά ἰμπεριαλιστικά κράτη δέ μπορεῖ νά νοηθεῖ γιά μεγάλο χρονικό διάστημα. Τελικά θά νικήσει εἴτε τό ἕνα εἴτε τό ἄλλο. Ὥσπου νάρθει ὅμως αὐτό τό τέλος, εἶναι ἀναπόφευχτες μιά σειρά ἀπό τίς πιό τρομερές συγκρούσεις ἀνάμεσα στή Σοβιετική Δημοκρατία καί τά ἀστικά κράτη. Αὐτό σημαίνει, ὅτι ἡ κυρίαρχη τάξη, τό προλεταριάτο, ἄν θέλει νά κυριαρχήσει κι ἄν θά κυριαρχήσει πρέπει νά τό ἀποδείξει καί μέ τή στρατιωτική του ὀργάνωση». (Βλ. τόμ. 24ος, σελ. 122).

Ἀπ' αὐτό βγαίνει, ὅτι ὁ κίνδυνος τῆς στρατιωτικῆς ἐπέμβασης ὑπάρχει καί θά ὑπάρχει ἀκόμα γιά μεγάλο χρονικό διάστημα.

Ἄλλο ζήτημα ἄν μποροῦν σήμερα οἱ καπιταλιστές νά ἐπιχειρήσουν μιά σοβαρή ἐπέμβαση ἐνάντια στή Δημοκρατία τῶν Σοβιέτ. Αὐτό εἶναι προβληματικό. Ἐδῶ πολλά ἐξαρτιῶνται ἀπό τή στάση τῶν ἐργατῶν τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν, ἀπό τή συμπάθειά τους πρός τή χώρα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, ἀπό τό βαθμό τῆς ἀφοσίωσής τους στήν ὑπόθεση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Τό ὅτι οἱ ἐργάτες τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν δέ μποροῦν σήμερα νά ὑποστηρίξουν τήν ἐπανάστασή μας μέ μιά ἐπανάσταση ἐνάντια στούς κεφαλαιοκράτες τους, εἶναι γιά τήν ὥρα γεγονός. Εἶναι ὅμως ἐπίσης γεγονός ὅτι καί οἱ κεφαλαιοκράτες δέν εἶναι σέ θέση νά ξεσηκώσουν τούς ἐργάτες «τους» σέ πόλεμο ἐνάντια στή δημοκρατία μας. Καί δέ μπορεῖς στούς σημερινούς καιρούς νά πολεμήσεις δίχως ἐργάτες ἐνάντια στή χώρα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, χωρίς νά ἐκθέτεις τόν καπιταλισμό σέ θανάσιμο κίνδυνο. Αὐτό τό μαρτυροῦν οἱ ἀναρίθμητες ἐργατικές ἀντιπροσωπεῖες, πού ἔρχονται στή χώρα μας γιά νά ἐπαληθεύσουν τά ἀποτελέσματα τῆς δουλιᾶς μας γιά τήν ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Αὐτό τό μαρτυρεῖ ἡ ἐξαιρετική συμπάθεια πού τρέφει πρός τή Δημοκρατία τῶν Σοβιέτ ἡ ἐργατική τάξη ὅλου τοῦ κόσμου. Σ' αὐτήν ἀκριβῶς τή συμπάθεια στηρίζεται σήμερα ἡ διεθνής θέση τῆς δημοκρατίας μας. Χωρίς τή συμπάθεια αὐτή θά εἴχαμε σήμερα μιά σειρά νέες ἀπόπειρες ἐπέμβασης καί διακοπή τῆς ἀνοικοδομητικῆς μας δουλιᾶς, δέ θά εἴχαμε περίοδο «ἀνάπαυλας».

Ἄν ὅμως ὁ καπιταλιστικός κόσμος δέν εἶναι σέ θέση νά ἐπιχειρήσει στρατιωτική ἐπέμβαση ἐνάντια στή χώρα μας, αὐτό δέ σημαίνει ἀκόμα, ὅτι δέ θά εἶναι ποτέ σέ θέση νά τό κάνει. Ὅπως κι ἄν ἔχει τό ζήτημα, οἱ κεφαλαιοκράτες δέν κοιμοῦνται, ἀλλά παίρνουν ὅλα τά μέτρα γιά νά ἐξασθενίσουν τίς διεθνεῖς θέσεις τῆς δημοκρατίας μας καί νά δημιουργήσουν προϋποθέσεις γιά ἐπέμβαση. Γι' αὐτό δέ μποροῦμε νά θεωροῦμε πώς ἀποκλείονται τόσο οἱ ἀπόπειρες ἐπέμβασης, ὅσο καί ἡ συνδεμένη μ' αὐτές δυνατότητα παλινόρθωσης τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος στή χώρα μας.

Ὁ Λένιν ἔχει δίκιο, ὅταν λέει:

«Όσο ή Σοβιετική μας δημοκρατία θά παραμένει μοναχική άκρη όλου τοῦ καπιταλιστικοῦ κόσμου, θᾶταν πέρα γιά πέρα γελοία φαντασιοπληξία καί οὐτοπία νά σκεφτόμαστε... ὅτι θά ἐξαφανιστοῦν αὐτοί ἤ ἐκεῖνοι οἱ κίνδυνοι. Φυσικά ὅσο καιρό θά παραμένουν τέτιες θεμελιακές ἀντιθέσεις, θά παραμένουν καί οἱ κίνδυνοι, καί δέ μπορεῖς νά τούς ξεφύγεις μέ κανένα τρόπο». (Βλ. τόμ. 26ος, σελ. 29).

Νά γιατί ὁ Λένιν λέει, ὅτι :

«Μποροῦμε νά νικήσουμε όριστικά μόνο σέ παγκόσμια κλίμακα καί μόνο μέ τίς κοινές προσπάθειες τῶν ἐργατῶν ὅλων τῶν χωρῶν». (Βλ. τόμ. 23ος, σελ. 9).

Ἔτσι λοιπόν τί σημαίνει νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας ;

Αὐτό σημαίνει νά καταχτήσουμε τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί νά χτίσουμε τό σοσιαλισμό, κατανικώντας, μ' αὐτό τόν τρόπο, τά καπιταλιστικά στοιχεῖα τῆς οἰκονομίας μας μέ βάση τίς ἐσωτερικές δυνάμεις τῆς ἐπανάστασής μας.

Τί σημαίνει ὁριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας ;

Σημαίνει δημιουργία πλέριας ἐγγύησης ἀπό ἐπέμβαση καί ἀπόπειρες παλινόρθωσης, μέ βάση τή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, τουλάχιστο, σέ μερικές χῶρες.

Ἄν δυνατότητα νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα σημαίνει δυνατότητα λύσης τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιθέσεων, πού μποροῦν νά ὑπερνικηθοῦν πέρα γιά πέρα γιά μιά μόνη χώρα (ἐννοοῦμε φυσικά τή χώρα μας), δυνατότητα ὁριστικῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σημαίνει δυνατότητα λύσης τῶν ἐξωτερικῶν ἀντιθέσεων, ἀνάμεσα στή χώρα τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τίς χῶρες τοῦ καπιταλισμοῦ, ἀντιθέσεων πού μποροῦν νά ὑπερνικηθοῦν μόνο μέ τίς δυνάμεις τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης σέ μερικές χῶρες.

Ὁποιος συγχέει τίς δυό αὐτές κατηγορίες ἀντιθέσεων εἶναι ἤ ἀθεράπευτος μπερδεψιάρης, ἤ ἀδιόρθωτος ὁπορτουνιστής.

Αὐτή εἶναι ἡ βασική γραμμή τοῦ κόμματός μας.

3. Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ 14ης ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΤΟΥ ΚΚΡ (Μπ.)

Γιά πρώτη φορά ἡ γραμμή αὐτή τοῦ κόμματός μας βρῆκε τήν ἐπίσημη ἔκφρασή της στή γνωστή ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης γιά τή διεθνῆ κατάσταση, τή σταθεροποίηση τοῦ καπιταλισμοῦ καί τήν ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα. Νομίζω, πώς ἡ ἀπόφαση αὐτή εἶναι ἕνα ἀπό τά σπουδαιότερα κομματικά ντοκουμέντα στήν ἱστορία τοῦ κόμματός μας, ὄχι μόνο γιατί ἀποτελεῖ τήν πιό μεγαλειώδη διαδήλωση ὑπέρ τῆς λενινιστικῆς γραμμῆς στό ζήτημα τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας, ἀλλά καί γιατί ἀποτελεῖ ταυτόχρονα ἄμεση καταδίκη τοῦ τροτσκισμοῦ. Νομίζω, πώς δέ θᾶταν περιττό νά σημειώσουμε τά σπουδαιότερα σημεῖα αὐτῆς τῆς ἀπόφασης, πού ψηφίστηκε, ὅσο κι ἄν εἶναι παράξενο, μέ βάση τήν εἰσήγηση τοῦ Ζηνόβιεφ. (Αἴσθηση στήν αἴθουσα).

Νά τί λέγεται στήν ἀπόφαση αὐτή γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα:

«Γενικά ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ (ὄχι μέ τήν ἔννοια τῆς ὁριστικῆς νίκης) εἶναι ἀπόλυτα δυνατή* σέ μιά μόνη χώρα»[86].

Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ὁριστικῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ ἡ ἀπόφαση λέει :

«... Ἡ ὕπαρξη δυό διαμετρικά ἀντίθετων κοινωνικῶν συστημάτων προκαλεῖ μιά μόνιμη ἀπειλή καπιταλιστικοῦ ἀποκλεισμοῦ,

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

ἄλλων διάφορων μορφῶν οἰκονομικῆς πίεσης, ἔνοπλης ἐπέμβασης, παλινόρθωσης. Μοναδική ἐγγύηση γιά τήν ὁ ρ ι σ τ ι κ ή ν ί κ η τ ο ῦ σ ο σ ι α λ ι σ μ ο ῦ, δηλ. ἐγγύηση ἀπό τήν παλινόρθωση εἶναι, συνεπῶς, ἡ νικηφόρα σοσιαλιστική ἐπανάσταση σέ μιά σειρά χῶρες»[87].

Καί νά τί λέει ἡ ἀπόφαση σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἀνοικοδόμησης τῆς πλέριας σοσιαλιστικῆς κοινωνίας καί γιά τόν τροτσκισμό:

«Ἀπ' αὐτό δέ βγαίνει καθόλου, ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ ἀνοικοδόμηση τῆς πλέριας σοσιαλιστικῆς κοινωνίας σέ μιά τέτια καθυστερημένη χώρα ὅπως εἶναι ἡ Ρωσία, χωρίς τήν „κρατική βοήθεια" (Τρότσκι) τῶν πιό ἀναπτυγμένων ἀπό τεχνικο-οικονομική ἄποψη χωρῶν. Συστατικό μέρος τῆς τροτσκιστικῆς θεωρίας τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης ἀποτελεῖ ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι „μιά πραγματική ἄνοδος τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας στή Ρωσία δέ θά εἶναι δυνατή π α ρ ά μ ο ν ά χ α ὕ σ τ ε ρ α ἀ π ό τ ή ν ί κ η τοῦ προλεταριάτου στίς σπουδαιότατες χῶρες τῆς Εὐρώπης "(Τρότσκι, 1922), ἰσχυρισμός πού καταδικάζει τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ, στή σημερινή περίοδο, σέ μοιρολατρική παθητικότητα. Ὁ σύντροφος Λένιν ἔγραφε ἐνάντια σέ παρόμοιες θεωρίες τά ἑξῆς: „Εἶναι ἀφάνταστα στερεότυπο τό ἐπιχείρημά τους, πού τό ἔμαθαν ἀπέξω τόν καιρό τῆς ἀνάπτυξης τῆς δυτικο-ευρωπαϊκῆς σοσιαλδημοκρατίας καί πού συνίσταται στό νά λένε ὅτι δέν ἔχουμε ὡριμάσει γιά τό σοσιαλισμό, ὅτι δέν ἔχουμε, ὅπως ἐκφράζονται διάφοροι ἀπό τούς „σοφούς" αὐτούς κυρίους, τίς ἀντικειμενικές οἰκονομικές προϋποθέσεις γιά τό σοσιαλισμό"» (Σημειώσεις γιά τό Σουχάνοφ). (Ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (Μπ.): «Τά καθήκοντα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) σέ σχέση μέ τήν Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ»[88]).

Νομίζω, πώς τά βασικά αὐτά σημεῖα τῆς ἀπόφασης τῆς 14ης Συνδιάσκεψης δέν ἔχουν ἀνάγκη ἀπό διασάφηση. Δέν εἶναι δυνατό νά ἐκφραστεῖ κανείς πιό καθαρά καί ἀκριβολογημένα. Πρέπει νά προσεχτεῖ ἰδιαίτερα τό σημεῖο ἐκεῖνο τῆς ἀπόφασης, ὅπου ἀνάμεσα στόν τροτσκισμό καί τό σουχανοφισμό μπαίνει τό σημεῖο ἰσότητας. Μά τί σημαίνει σουχανοφισμός; Ξέρουμε ἀπό τά γνωστά

ἄρθρα τοῦ Λένιν ἐνάντια στό Σουχάνοφ, ὅτι ὁ σουχανοφισμός εἶναι παραλλαγή τοῦ σοσιαλδημοκρατισμοῦ, τοῦ μενσεβικισμοῦ. Αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο νά ὑπογραμμιστεῖ ξεχωριστά γιά νά κατανοηθεῖ γιατί ὁ Ζηνόβιεφ, πού στή 14η Συνδιάσκεψη ὑπεράσπιζε αὐτή τήν ἀπόφαση, ἀπομακρύνθηκε κατόπι ἀπ' αὐτήν καί προσχώρησε στήν ἄποψη τοῦ Τρότσκι, μέ τόν ὁποῖο βρίσκεται τώρα σέ συνασπισμό.

Σέ σχέση μέ τή διεθνῆ κατάσταση ἡ ἀπόφαση τονίζει, παρακάτω, δυό παρεκκλίσεις ἀπό τή βασική γραμμή τοῦ κόμματος, πού μποροῦν νά δημιουργήσουν κινδύνους γιά τό κόμμα.

Νά τί λέει γιά τούς κινδύνους αὐτούς ἡ ἀπόφαση:

«Σέ σχέση μέ τήν κατάσταση πού διαμορφώθηκε στό διεθνῆ στίβο, τό κόμμα μας στή σημερινή περίοδο μποροῦν νά τό ἀπειλήσουν δυό κίνδυνοι: 1) ἡ παρέκκλιση πρός τήν παθητικότητα —πού πηγάζει ἀπ' τήν ὑπερβολικά πλατιά ἑρμηνεία τῆς σταθεροποίησης τοῦ καπιταλισμοῦ, πού σημειώθηκε ἐδῶ κι ἐκεῖ, καί ἀπό τούς ἐπιβραδυμένους ρυθμούς τῆς διεθνοῦς ἐπανάστασης—καί ἡ ἔλλειψη ἀρκετῆς παρόρμησης γιά ἐνεργητική καί συστηματική δουλιά γιά τήν ἀνοικοδόμηση τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας στήν ΕΣΣΔ, παρ' ὅλο πού οἱ ρυθμοί τῆς διεθνοῦς ἐπανάστασης ἔχουν ἐπιβραδυνθεῖ καί 2) ἡ παρέκκλιση πρός τό πνεῦμα ἐθνικῆς στενότητας, ἡ λησμοσύνη τῶν ὑποχρεώσεων τῶν δ ι ε θ ν ῶ ν προλεταρίων ἐπαναστατῶν, ἡ ἀσυναίσθητη περιφρόνηση πρός τό γεγονός ὅτι οἱ τύχες τῆς ΕΣΣΔ βρίσκονται σέ πολύ στενή ἐξάρτηση ἀπό τήν ἀναπτυσσόμενη, ἔστω καί ἀργά, διεθνῆ προλεταριακή ἐπανάσταση καί ἡ μή κατανόηση τοῦ γεγονότος ὅτι ὄχι μόνο τό διεθνές κίνημα ἔχει ἀνάγκη ἀπό τήν ὕπαρξη, τή στερέωση καί τήν ἐνίσχυση τῆς δύναμης τοῦ πρώτου στόν κόσμο προλεταριακοῦ κράτους, ἀλλά καί ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου στήν ΕΣΣΔ ἔχει ἀνάγκη ἀπό τή βοήθεια τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου». (Ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (Μπ.): «Τά καθήκοντα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) σέ σχέση μέ τήν Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ»).

Ἀπό τήν περικοπή αὐτή φαίνεται ὅτι ἡ 14η Συνδιάσκεψη μιλώντας γιά τήν πρώτη παρέκκλιση, ἐννοοῦσε τήν ἔλλειψη πίστης στή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης στή χώρα μας, πού εἶναι διαδομένη ἀνάμεσα στούς τροτσκιστές. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, μιλώντας γιά τή δεύτερη παρέκκλιση, ἐννοοῦσε τήν παρέκκλιση τῆς λησμοσύνης τῶν διεθνῶν προοπτικῶν τῆς ἐπανάστασής μας, παρέκκλιση πού ἔχει κάποια διάδοση ἀνάμεσα σέ ὁρισμένα στελέχη πού δουλεύουν στόν τομέα τῆς διεθνοῦς πολιτικῆς καί πού γλιστροῦν κάποτε στή θέση τοῦ καθορισμοῦ «σφαιρῶν ἐπιροῆς» στίς ἐξαρτημένες χῶρες.

Τό κόμμα στό σύνολό του καί ἡ ΚΕ του, ἀφοῦ στιγμάτισαν καί τίς δυό αὐτές παρεκκλίσεις, κήρυξαν μ' αὐτό τόν τρόπο τόν πόλεμο ἐνάντια στούς κινδύνους, πού προέρχονται ἀπό τίς παρεκκλίσεις αὐτές.

Αὐτά εἶναι τά γεγονότα.

Πῶς συνέβηκε ὁ Ζηνόβιεφ, πού ὑπεράσπισε τήν απόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης μέ εἰδική εἰσήγηση, νά ἀπομακρυνθεῖ ἀργότερα ἀπό τή γραμμή αὐτῆς τῆς ἀπόφασης, πού εἶναι ταυτόχρονα καί γραμμή τοῦ λενινισμοῦ; Πῶς συνέβηκε ὁ Ζηνόβιεφ, ἐνῶ ἀπομακρύνθηκε ἀπό τό λενινισμό, νά ἀπευθύνει ταυτόχρονα ἐνάντια στό κόμμα τή γελοία κατηγορία γιά πνεῦμα ἐθνικῆς στενότητας, καλύπτοντας τήν ἀπομάκρυνσή του ἀπ' τό λενινισμό μ' αὐτή τήν κατηγορία; Αὐτή τήν ταχυδακτυλουργία θά προσπαθήσω, σύντροφοι, νά σᾶς τήν ἐξηγήσω, τώρα ἀμέσως.

4. ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΗΣ «ΝΕΑΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ» ΣΤΟΝ ΤΡΟΤΣΚΙΣΜΟ

Ἡ διάσταση τῶν σημερινῶν ἡγετῶν τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης», τοῦ Κάμενεφ καί τοῦ Ζηνόβιεφ, μέ τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ κόμματός μας πάνω στό ζήτημα τῆς

ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας πῆρε γιά πρώτη φορά ἀνοιχτή μορφή στίς παραμονές τῆς 14ης Συνδιάσκεψης. Ἐννοῶ μιά ἀπό τίς συνεδριάσεις τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ στίς παραμονές τῆς Συνδιάσκεψης, ὅπου ὁ Κάμενεφ κι ὁ Ζηνόβιεφ ἐπιχείρησαν νά ὑπερασπίσουν πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα μιά ἰδιότυπη ἄποψη, πού δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τή γραμμή τοῦ κόμματος καί πού συμπίπτει βασικά μέ τή θέση τοῦ Σουχάνοφ.

Νά τί ἔγραφε σχετικά μ' αὐτό τό ζήτημα ἡ Ἐπιτροπή τῆς Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (Μπ.), ἀπαντώντας στή γνωστή δήλωση τῆς πρώην καθοδηγητικῆς κορυφῆς τοῦ Λένινγκραντ, τό Δεκέμβρη τοῦ 1925, δηλ. ὕστερα ἀπό 7 μῆνες:

> «Δέν εἶναι πολύς καιρός πού ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ ὑποστήριξαν στό Πολιτικό Γραφεῖο τήν ἄποψη, ὅτι ἐξαιτίας τῆς τεχνικῆς καί οἰκονομικῆς καθυστέρησής μας δέ θά μπορέσουμε τάχα νά τά βγάλουμε πέρα μέ τίς ἐσωτερικές δυσκολίες, ἐκτός ἄν μᾶς σώσει ἡ διεθνής ἐπανάσταση. Ἐμεῖς ὅμως, μαζί μέ τήν πλειοψηφία τῆς ΚΕ, πιστεύουμε, ὅτι μποροῦμε ν' ἀνοικοδομοῦμε τό σοσιαλισμό, ὅτι τόν ἀνοικοδομοῦμε καί θά τόν ἀνοικοδομήσουμε παρά κι ἐνάντια στήν τεχνική μας καθυστέρηση. Ἔχουμε τή γνώμη, ὅτι ἡ ἀνοικοδόμηση αὐτή θά προχωρεῖ, βέβαια, πολύ πιό ἀργά ἀπ' ὅ,τι στίς συνθῆκες μιᾶς παγκόσμιας νίκης, παρ' ὅλα αὐτά ὅμως βαδίζουμε καί θά βαδίσουμε πρός τά μπρός. Ἔχουμε ἐπίσης ἀκριβῶς τή γνώμη ὅτι ἡ ἄποψη τοῦ Κάμενεφ καί τοῦ Ζηνόβιεφ ἐκφράζει τήν ἔλλειψη πίστης στίς ἐσωτερικές δυνάμεις τῆς ἐργατικῆς μας τάξης καί τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν πού τήν ἀκολουθοῦν. Ἔχουμε τή γνώμη ὅτι ἡ ἄποψη αὐτή ἀποτελεῖ ἀπομάκρυνση ἀπό τή λενινιστική θέση». (Βλ. τήν «Ἀπάντηση»).

Πρέπει νά τονίσω, σύντροφοι, ὅτι ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ οὔτε κάν ἀποπειράθηκαν νά ἀναιρέσουν τή δήλωση αὐτή τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Μόσχας, πού δημοσιεύτηκε στήν «Πράβντα» τόν καιρό τῶν πρώτων συνεδριάσεων τοῦ 14ου Συνεδρίου καί ἔτσι ἀναγνώρισαν σιωπηλά, ὅτι

οἱ κατηγορίες, πού τούς ἀπεύθυνε ἡ Ἐπιτροπή τῆς Μόσχας ἀνταποκρίνονται στήν πραγματικότητα.

Στήν ἴδια τή 14η Συνδιάσκεψη ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ ἀναγνώρισαν τυπικά τήν ὀρθότητα τῆς κομματικῆς γραμμῆς στό ζήτημα τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας. Ἀναγκάστηκαν, ὅπως φαίνεται, νά τό κάνουν, ἐπειδή ἡ ἄποψη τοῦ Κάμενεφ καί τοῦ Ζηνόβιεφ δέ βρῆκε ἀνταπόκριση στά μέλη τῆς ΚΕ. Κάτι παραπάνω. Ὅπως ἔχω ἀναφέρει, ὁ Ζηνόβιεφ ὑπεράσπισε μάλιστα μέ εἰδική εἰσήγηση στή 14η Συνδιάσκεψη τή γνωστή ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης, πού ἀποτελεῖ, ὅπως εἴχατε τήν εὐκαιρία νά πειστεῖτε γι' αὐτό, ἔκφραση τῆς γραμμῆς τοῦ κόμματός μας. Τά κατοπινά ὅμως γεγονότα ἔδειξαν, ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ καί ὁ Κάμενεφ ὑπεράσπισαν τήν κομματική γραμμή στή 14η Συνδιάσκεψη μόνο τυπικά, φαινομενικά, ἐνῶ στήν πράξη παρέμεναν στίς δικές τους θέσεις. Ἡ ἔκδοση τοῦ βιβλίου τοῦ Ζηνόβιεφ «Ὁ λενινισμός», τό Σεπτέμβρη τοῦ 1925, ἀποτελεῖ ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη «γεγονός», πού χαράζει μιά διαχωριστική γραμμή ἀνάμεσα στό Ζηνόβιεφ πού ὑπεράσπισε στή 14η Συνδιάσκεψη τή γραμμή τοῦ κόμματος καί τό Ζηνόβιεφ πού ἀπομακρύνθηκε ἀπό τή γραμμή τοῦ κόμματος, ἀπό τό λενινισμό, πρός τίς ἰδεολογικές θέσεις τοῦ τροτσκισμοῦ.

Νά τί γράφει ὁ Ζηνόβιεφ στό βιβλίο του:

«Ὅταν λέμε ὁριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ πρέπει νά ἐννοοῦμε τουλάχιστον: 1) τήν ἐξάλειψη τῶν τάξεων καί συνεπῶς 2) τήν κατάργηση τῆς διχτατορίας μιᾶς μόνης τάξης, καί στήν προκειμένη περίπτωση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου»... «Γιά νά ξεκαθαρίσουμε μέ περισσότερη ἀκόμη ἀκρίβεια—λέει παρακάτω ὁ Ζηνόβιεφ—πῶς ἔχει τό ζήτημα στήν ΕΣΣΔ τό 1925, πρέπει νά κάνουμε διάκριση ἀνάμεσα σέ δυό πράγματα: 1) τήν ἐξασφαλισμένη δυνατότητα ν' ἀνοικοδομοῦμε τό σοσιαλισμό—μιά τέτια δυνατότητα ν' ἀνοικοδομοῦμε τό σοσιαλισμό μπορεῖ, βέβαια, νά νοηθεῖ πέρα γιά πέρα καί στά πλαίσια μιᾶς μόνης χώρας, καί 2) τήν τελική ἀνοικοδόμηση καί στερέωση τοῦ σοσιαλισμοῦ, δηλαδή τήν πραγματοποίηση τοῦ σοσιαλιστικοῦ καθεστῶτος, τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας». (Βλ. Ζηνόβιεφ: «Ὁ λενινισμός», σελ. 291 καί 293).

Βλέπετε, ὅτι ὅλα ἐδῶ εἶναι μπερδεμένα καί ἀναποδογυρισμένα. Κατά τό Ζηνόβιεφ βγαίνει, ὅτι νά νικήσεις, μέ τήν ἔννοια τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, σημαίνει νά ἔχεις τή δυνατότητα νά ἀνοικοδομεῖς τό σοσιαλισμό, νά μήν ἔχεις ὅμως τή δυνατότητα νά τόν ἀνοικοδομήσεις. Νά τόν ἀνοικοδομεῖς, ὄντας βέβαιος πώς δέ θά τόν ἀνοικοδομήσεις. Νά, λοιπόν, τί ὀνομάζει ὁ Ζηνόβιεφ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα. (Γέλια). Ὅσο γιά τήν ἀνοικοδόμηση τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, τή μπερδεύει μέ τό ζήτημα τῆς ὁριστικῆς νίκης, δείχνοντας ἔτσι πώς δέν καταλαβαίνει καθόλου τό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας στό σύνολό του. Ν' ἀνοικοδομεῖς τή σοσιαλιστική οἰκονομία, ξέροντας ὅτι δέ θά τήν ἀνοικοδομήσεις—νά τί κατάντησε νά ὑποστηρίζει ὁ Ζηνόβιεφ.

Οὔτε συζήτηση, πώς μιά τέτια θέση δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τή βασική γραμμή τοῦ λενινισμοῦ στό ζήτημα τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ. Οὔτε συζήτηση, πώς μιά τέτια θέση, ἀδυνατίζοντας τή θέληση τοῦ προλεταριάτου γιά τήν ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας καί φρενάροντας ἔτσι τήν ἐξαπέλυση τῆς ἐπανάστασης στίς ἄλλες χῶρες, ἀναποδογυρίζει ἀπ' τά θεμέλια τίς ἴδιες τίς βάσεις τοῦ διεθνισμοῦ. Αὐτή εἶναι θέση, πού πλησιάζει ἄμεσα στίς ἰδεολογικές θέσεις τοῦ τροτσκισμοῦ καί τούς δίνει τό χέρι.

Τό ἴδιο πρέπει νά ποῦμε καί γιά τούς λόγους τοῦ Ζηνόβιεφ στό 14ο Συνέδριο τό Δεκέμβρη τοῦ 1925. Νά τί ἔλεγε στό 14ο Συνέδριο, κριτικάροντας τόν Γιάκοβλεφ:

«Κοιτάξτε, λογουχάρη, τί κατάντησε νά λέει ό σ. Γιάκοβλεφ, στήν τελευταία κομματική Συνδιάσκεψη τοῦ κυβερνείου τοῦ Κούρσκ. „Μποροῦμε ἄραγε—ρωτᾶ—σέ μιά μόνη χώρα, κυκλωμένοι ἀπ' ὅλες τίς μεριές ἀπό ἐχθρούς καπιταλιστές, μποροῦμε ἄραγε μέσα σέ τέτιες συνθῆκες νά ἀνοικοδομήσουμε τό σοσιαλισμό σέ μιά μόνη χώρα;". Καί ἀπαντᾶ: „Στηριγμένοι σέ ὅσα εἰπώθηκαν ἔχουμε τό δικαίωμα νά ποῦμε ὅτι ὄχι μόνο ἀνοικοδομοῦμε τό σοσιαλισμό, ἀλλά ὅτι, παρ' ὅλο πού εἴμαστε γιά τήν ὥρα μόνοι μας, παρ' ὅλο πού εἴμαστε γιά τήν ὥρα ἡ μοναδική σοβιετική χώρα στόν κόσμο, τό μοναδικό σοβιετικό κράτος, θά ἀποτελειώσουμε τήν ἀνοικοδόμηση αὐτοῦ τοῦ σοσιαλισμοῦ". („Πράβντα τοῦ Κούρσκ", ἀρ. φύλλου 279, 8 τοῦ Δεκέμβρη 1925). Εἶναι ἄραγε αὐτό λενινιστική τοποθέτηση τοῦ ζητήματος; ρωτάει ὁ Ζηνόβιεφ, καί δέ μυρίζει πνεῦμα ἐθνικῆς στενότητας;»*. (Ζηνόβιεφ, τελικός λόγος στό 14ο Συνέδριο τοῦ κόμματος).

Ἀπ' αὐτό βγαίνει ὅτι ὁ Γιάκοβλεφ πού ὑπεράσπισε στήν οὐσία τή γραμμή τοῦ κόμματος καί τοῦ λενινισμοῦ, ἀξίζει νά κατηγορεῖται γιά πνεῦμα ἐθνικῆς στενότητας. Ἀπ' αὐτό βγαίνει ὅτι τό νά ὑπερασπίζεις τή γραμμή τοῦ κόμματος πού κατοχυρώνεται μέ τή γνωστή ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης, σημαίνει ὅτι πέφτεις σέ πνεῦμα ἐθνικῆς στενότητας. Αὐτό ἀκριβῶς τό λένε στόν τόπο μας: κατρακύλησε! Αὐτοῦ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ ταχυδακτυλουργία τοῦ Ζηνόβιεφ, ταχυδακτυλουργία πού συνίσταται στό ὅτι προσπαθεῖ νά καλύψει τήν ἀπομάκρυνσή του ἀπό τό λενινισμό μέ γελοῖες κατηγορίες κατά τῶν λενινιστῶν,ὅτι διέπονται ἀπό πνεῦμα ἐθνικῆς στενότητας.

Γι' αὐτό οἱ θέσεις γιά τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης λένε τήν πραγματική ἀλήθεια, ὅταν βεβαιώνουν, ὅτι ἡ «νέα ἀντιπολίτευση» πέρασε μέ τό μέρος τοῦ τροτσκισμοῦ στό βασικό ζήτημα τῆς δυνατότητας τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας, ἤ—πράγμα πού εἶναι τό

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

ἴδιο—στό ζήτημα τοῦ χαρακτήρα καί τῶν προοπτικῶν τῆς ἐπανάστασής μας.

Κάπως ξεχωριστή θέση κατέχει τυπικά σ' αὐτό τό ζήτημα ὁ Κάμενεφ, πράγμα πού πρέπει ἐδῶ νά σημειωθεῖ. Εἶναι γεγονός, ὅτι ὁ Κάμενεφ, ἀντίθετα ἀπό τό Ζηνόβιεφ, δήλωσε ἀνοιχτά τόσο στή 14η κομματική Συνδιάσκεψη ὅσο καί στό 14ο Συνέδριο τοῦ κόμματος, ὅτι εἶναι ἀλληλέγγυος μέ τή γραμμή τοῦ κόμματος στό ζήτημα τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας. Παρ' ὅλα αὐτά τό 14ο Συνέδριο τοῦ κόμματος δέν πῆρε στά σοβαρά τή δήλωση τοῦ Κάμενεφ, δέν πῆρε τή δήλωσή του τοῖς μετρητοῖς καί στήν ἀπόφασή του πάνω στήν ἔκθεση τῆς ΚΕ τόν κατέταξε στήν ὁμάδα ἐκείνων πού ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τό λενινισμό. Γιατί; Ἐπειδή ὁ Κάμενεφ δέ θέλησε καί δέ θεώρησε ἀναγκαῖο νά κατοχυρώσει μέ ἔργα τή δήλωσή του ἀλληλεγγύης μέ τή γραμμή τοῦ κόμματος. Καί τί σημαίνει νά κατοχυρώσεις μέ ἔργα τή δήλωσή σου; Σημαίνει νά ξεκόψεις ἀπό κείνους πού διεξάγουν ἀγώνα ἐνάντια στή γραμμή τοῦ κόμματος. Τό κόμμα δέν ξέρει καί λίγα παραδείγματα ἀνθρώπων πού στά λόγια δήλωναν ὅτι εἶναι ἀλληλέγγυοι μέ τό κόμμα, ἐξακολουθοῦσαν ὅμως παράλληλα πολιτική φιλίας μέ στοιχεῖα πού ἔκαναν ἀγώνα ἐνάντια στό κόμμα. Ὁ Λένιν ἔλεγε συνήθως σέ τέτιες περιπτώσεις, ὅτι τέτιοι «ὀπαδοί» τῆς κομματικῆς γραμμῆς εἶναι χειρότεροι ἀπό ἐχθρούς. Εἶναι γνωστό, λογουχάρη, ὅτι ὁ Τρότσκι τήν ἐποχή τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου μέ ἐπανειλημμένες δηλώσεις ἐξέφραζε τήν ἀλληλεγγύη του καί τήν ἀφοσίωσή του στίς ἀρχές τοῦ διεθνισμοῦ. Ὡστόσο ὁ Λένιν τόν ἀποκαλοῦσε τότε «συνεργό τῶν σοσιαλσωβινιστῶν». Γιατί; Γιατί, διακηρύσσοντας τό διεθνισμό του δέν ἤθελε ταυτόχρονα νά ξεκόψει ἀπό τόν Καούτσκι καί τό Μάρτοφ, ἀπό τόν Ποτρέ-

σοφ καί τόν Τσχέιτζε. Καί φυσικά ὁ Λένιν εἶχε δίκιο. Θέλεις ἡ δήλωσή σου νά παρθεῖ στά σοβαρά—στήριξέ την μέ ἔργα καί κόψε τήν πολιτική φιλίας μέ ἀνθρώπους, πού κάνουν ἀγώνα ἐνάντια στή γραμμή τοῦ κόμματος.

Νά γιατί νομίζω, ὅτι οἱ δηλώσεις τοῦ Κάμενεφ γιά ἀλληλεγγύη του μέ τή γραμμή τοῦ κόμματος στό ζήτημα τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ δέ μποροῦν νά παρθοῦν στά σοβαρά, ἐφόσον δέ θέλει νά στηρίξει τά λόγια του μέ ἔργα καί ἐξακολουθεῖ νά παραμένει σέ συνασπισμό μέ τούς τροτσκιστές.

5. ΥΠΕΚΦΥΓΗ ΤΟΥ ΤΡΟΤΣΚΙ. ΣΜΙΛΓΚΑ. ΡΑΝΤΕΚ

Μπορεῖ νά ποῦν: ὅλα αὐτά εἶναι καλά καί ἅγια. Μήπως ὅμως ὑπάρχουν πραγματικά στοιχεῖα καί ντοκουμέντα πού δείχνουν ὅτι οἱ ἡγέτες τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης εἶναι διατεθειμένοι νά στραφοῦν ἀπό τή σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση πρός τό λενινισμό; Νά, λογουχάρη, τό βιβλιαράκι τοῦ Τρότσκι «Πρός τό σοσιαλισμό ἤ πρός τόν καπιταλισμό;». Μήπως τό βιβλιαράκι αὐτό ἀποτελεῖ ἔνδειξη, ὅτι ὁ Τρότσκι εἶναι διατεθειμένος νά ἀποκηρύξει τά λάθη του ἀρχῶν; Μερικοί μάλιστα νομίζουν, ὅτι ὁ Τρότσκι ἀποκήρυξε πραγματικά ἤ προσπαθεῖ νά ἀποκηρύξει σ' αὐτό τό βιβλιαράκι τά λάθη του ἀρχῶν. Ἐγώ, γιά νά πῶ τήν ἁμαρτία μου, ἔχω κάποια δυσπιστία στήν προκειμένη περίπτωση (γέλια) καί εἶμαι ὑποχρεωμένος νά πῶ ὅτι τέτιες ὑποθέσεις δέν ἀνταποκρίνονται δυστυχῶς καθόλου στήν πραγματικότητα.

Νά λογουχάρη, τό πιό χτυπητό σημεῖο ἀπό τό βιβλίο τοῦ Τρότσκι «Πρός τό σοσιαλισμό ἤ πρός τόν καπιταλισμό;»:

«Ἡ Κρατική Ἐπιτροπή Σχεδιοποίησης (Γκοσπλάν) δημοσίευσε ἕνα συνοπτικό πίνακα μέ τά στοιχεῖα „ἐλέγχου" τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας τῆς ΕΣΣΔ γιά τό 1925/26. Ὅλα αὐτά ἀντηχοῦν πολύ ξερά καί πῶς νά τό πῶ, γραφειοκρατικά. Σ' αὐτές ὅμως τίς ξερές στῆλες τῆς στατιστικῆς καί στίς ἐξίσου σχεδόν ξερές καί ἐπιφυλακτικές διασαφηνίσεις ἀντηχεῖ ἡ ὑπέρλαμπρη ἱστορική μουσική τοῦ ἀνερχόμενου σοσιαλισμοῦ». (Λ. Τρότσκι, «Πρός τό σοσιαλισμό ἤ τόν καπιταλισμό;». Ἔκδ. «Πλάνοβογιε Χοζιάιστβο», 1925, σελ. 1).

Τί σημαίνει: «ὑπέρλαμπρη ἱστορική μουσική τοῦ ἀνερχόμενου σοσιαλισμοῦ»; Ποιό εἶναι τό νόημα αὐτῆς τῆς «ὑπέρλαμπρης» φράσης, ἄν ἡ φράση αὐτή ἔχει κάποιο νόημα; Δίνει ἡ φράση αὐτή ἀπάντηση ἤ ἔστω καί ἴχνος ἀπάντησης στό ἐρώτημα γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας; Γιά ἱστορική μουσική τοῦ ἀνερχόμενου σοσιαλισμοῦ θά μποροῦσε νά μιλήσει κανείς καί τό 1917, ὅταν ἀνατρέψαμε τήν ἀστική τάξη, καί τό 1920, ὅταν πετάξαμε ἔξω ἀπό τή χώρα μας τούς ἐπεμβατιστές, γιατί ἦταν πραγματικά μιά ὑπέρλαμπρη ἱστορική μουσική τοῦ ἀνερχόμενου σοσιαλισμοῦ τότε πού ἀνατρέψαμε τήν ἀστική τάξη τό 1917, διώξαμε τούς ἐπεμβατιστές καί προσφέραμε σ' ὅλο τόν κόσμο ὑπέροχες ἀποδείξεις δύναμης καί μεγαλείου τοῦ ἀνερχόμενου σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας. Ὅμως ἔχει ἄραγε αὐτό ἤ μπορεῖ νά ἔχει μιά ὁποιαδήποτε σχέση μέ τό ζήτημα τῆς δυνατότητας τῆς νικηφόρας ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας; Μποροῦμε—λέει ὁ Τρότσκι—νά βαδίσουμε πρός τό σοσιαλισμό. Μποροῦμε ὅμως ἄραγε νά φτάσουμε στό σοσιαλισμό, νά ποιό εἶναι τό ζήτημα. Νά βαδίζεις πρός τό σοσιαλισμό, ξέροντας ὅτι δέ θά φτάσεις,—δέν εἶναι ἄραγε ἀνοησία; Ὄχι, σύντροφοι, ἡ «ὑπέρλαμπρη» φράση τοῦ Τρότσκι γιά μουσική καί τά λοιπά δέν εἶναι ἀπάντηση στό ζήτημα ἀλλά δικολαβισμός καί «μουσική» ὑπεκφυγή ἀπό τό ζήτημα. (Φωνές ἀπό τήν αἴθουσα: «Σωστά!»).

Νομίζω, ὅτι τήν ὑπέρλαμπρη καί μουσική αὐτή ὑπεκφυγή τοῦ Τρότσκι θά μποροῦσε νά τή βάλει κανείς στήν ἴδια μοίρα μέ τήν ὑπεκφυγή του στό ζήτημα τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ λενινισμοῦ, πού ἔδοσε κάποτε ὁ Τρότσκι στή μπροσούρα του «Ἡ νέα πορεία». Πάρτε τόν κόπο νά μέ ἀκούσετε:

«Ὁ λενινισμός σά σύστημα ἐπαναστατικῆς δράσης προϋποθέτει μιά καλλιεργημένη ἀπό τή σκέψη καί τήν πείρα ἐπαναστατική διαίσθηση, πού στόν κοινωνικό τομέα εἶναι ἀκριβῶς σάν τό μυϊκό αἴσθημα στή σωματική δουλιά». (Λ. Τρότσκι, «Ἡ νέα πορεία». Ἔκδ. «Κράσναγια Νόβ», 1924, σελ. 47).

Ὁ λενινισμός, σάν «τό μυϊκό αἴσθημα στή σωματική δουλιά». Εἶναι, ἀληθινά, καί καινούργιο, καί πρωτότυπο, καί βαθυστόχαστο. Καταλάβατε τίποτε; (Γέλια). Ὅλα αὐτά εἶναι πολύ γραφικά, μουσικά, κι ἄν θέλετε, ἀκόμα καί ὑπέρλαμπρα. Λείπει μόνο μιά «λεπτομέρεια»: ὁ ἁπλός καί ἀνθρώπινος ὁρισμός τοῦ λενινισμοῦ.

Τέτιες ἀκριβῶς περιπτώσεις ἐξαιρετικοῦ πάθους τοῦ Τρότσκι γιά μουσικές φράσεις εἶχε ὑπόψη του ὁ Λένιν, ὅταν ἔγραφε γιά τόν Τρότσκι τά παρακάτω, λογουχάρη, πικρά ἀλλά δίκαια λόγια:

«Ὅ,τι λάμπει δέν εἶναι χρυσός. Στίς φράσεις τοῦ Τρότσκι ὑπάρχει πολλή λάμψη καί θόρυβος, δέν ὑπάρχει ὅμως περιεχόμενο». (Βλ. τόμ. 17ος, σελ. 383).

Ἔτσι ἔχουν τά πράγματα μέ τό βιβλιαράκι τοῦ Τρότσκι «Πρός τό σοσιαλισμό ἤ τόν καπιταλισμό;» πού ἐκδόθηκε τό 1925.

Ὅσο γιά τή μετέπειτα περίοδο, λογουχάρη γιά τό 1926, ἔχουμε ἕνα ντοκουμέντο τοῦ Σεπτέμβρη τοῦ 1926, ὑπογραμμένο ἀπό τόν Τρότσκι πού δέν ἀφήνει καμιά ἀμφιβολία, ὅτι ὁ Τρότσκι ἐξακολουθεῖ νά παραμένει στήν ἀπόψη του, πού τήν ἔχει ἀπορίψει τό κόμμα. Ἐννοῶ τό γράμμα τοῦ Τρότσκι πρός τούς ἀντιπολιτευόμενους.

Νά τί λέει στό ντοκουμέντο αὐτό:

«Ἡ ἀντιπολίτευση τοῦ Λένινγκραντ βάρεσε ἔγκαιρα συναγερμό ἀπό ἀφορμή τή συγκάλυψη τῆς διαφοροποίησης τοῦ χωριοῦ, ἀπό ἀφορμή τήν ἀνάπτυξη τοῦ κουλάκου καί τήν αὔξηση τῆς ἐπιροῆς του ὄχι μόνο στά αὐθόρμητα προτσές τῆς οἰκονομίας, ἀλλά καί στήν πολιτική τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας· ἀπ' ἀφορμή τό γεγονός ὅτι στίς γραμμές τοῦ ἴδιου τοῦ κόμματός μας δημιουργήθηκε, ὑπό τήν προστασία τοῦ Μπουχάριν, μιά θεωρητική σχολή, πού ἀντανακλᾶ καθαρά τήν πίεση τοῦ μικροαστικοῦ στοιχείου τῆς οἰκονομίας μας· ἡ **ἀντιπολίτευση τοῦ Λένινγκραντ τάχθηκε ἐνεργητικά ἐνάντια στή θεωρία τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, σά θεωρητική δικαίωση τοῦ πνεύματος ἐθνικῆς στενότητας**»...* (Ἀπό τό παράρτημα τῶν στενογραφημένων πραχτικῶν τῶν συνεδριάσεων τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ στίς 8 καί 11 τοῦ Ὀχτώβρη 1926 πάνω στό ζήτημα τῆς ἐσωκομματικῆς κατάστασης).

Τό ντοκουμέντο αὐτό πού τό ὑπογράφει ὁ Τρότσκι, τά λέει ὅλα: καί ὅτι οἱ ἡγέτες τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης» ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τό λενινισμό καί προσχώρησαν στόν τροτσκισμό, καί ὅτι ὁ Τρότσκι ἐξακολουθεῖ νά παραμένει ὁλοκληρωτικά στίς παλιές του θέσεις τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς παρέκκλισης στό κόμμα μας.

Τί γίνεται ὅμως μέ τούς ἄλλους ἡγέτες τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης, λογουχάρη, μέ τόν Σμίλγκα ἤ τόν Ράντεκ; Νομίζω πώς καί τά δυό αὐτά πρόσωπα εἶναι ἐπίσης ἡγέτες τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης. Ὁ Σμίλγκα καί ὁ Ράντεκ,—γιατί νά μήν εἶναι κι αὐτοί ἡγέτες; Πῶς ἐκτιμοῦν αὐτά τά πρόσωπα τή θέση τοῦ

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

κόμματος, τή θέση τοῦ λενινισμοῦ στό ζήτημα τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας;

Νά τί ἔλεγε, λογουχάρη, ὁ Σμίλγκα τό Σεπτέμβρη τοῦ 1926 στήν Κομμουνιστική Ἀκαδημία:

«Ἐγώ ὑποστηρίζω—λέει—ὅτι αὐτός (ὁ Μπουχάριν. Ι. Στ.) εἶναι ὁλοκληρωτικά αἰχμάλωτος τῆς ἰδεολογίας τῆς ἀνόρθωσης, θεωρεῖ ἀποδειγμένο, ὅτι ἡ οἰκονομική καθυστέρηση τῆς χώρας μας δέ μπορεῖ ν' ἀποτελέσει ἐμπόδιο γιά τήν ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλιστικοῦ καθεστῶτος στή Ρωσία... Ἐγώ ἔχω τή γνώμη, ὅτι ἀσχολούμενοι μέ τή σοσιαλιστική ἀνοικοδόμηση χτίζουμε, ἀναμφίβολα, τό σοσιαλισμό. Μπαίνει ὅμως τό ἐρώτημα, δίνει ἄραγε ἡ περίοδος τῆς ἀνόρθωσης τή δυνατότητα γιά ἐπαλήθευση, γιά ἀναθεώρηση τοῦ κεντρικοῦ σημείου τοῦ μαρξισμοῦ καί τοῦ λενινισμοῦ πού συνίσταται στό ὅτι σέ μιά τεχνικά καθυστερημένη χώρα δέν εἶναι δυνατό νά ἀνοικοδομηθεῖ ὁ σοσιαλισμός;»*. (Σμίλγκα, λόγος στήν Κομμουνιστική Ἀκαδημία στίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη 1926 πάνω στό ζήτημα τῶν στοιχείων ἐλέγχου).

Ὅπως βλέπετε, εἶναι ἐπίσης μιά «θέση» πού συμπίπτει ὁλοκληρωτικά μέ τή θέση τοῦ κ. Σουχάνοφ στό βασικό ζήτημα τοῦ χαρακτήρα καί τῶν προοπτικῶν τῆς ἐπανάστασής μας. Μήπως δέν εἶναι σωστό, ὅτι ἡ θέση τοῦ Σμίλγκα ἀνταποκρίνεται πέρα γιά πέρα στή θέση τοῦ Τρότσκι πού τή χαρακτήρισα, καί τή χαρακτήρισα δίκαια, θέση σοσιαλδημοκρατικῆς παρέκκλισης; (Φωνές: «Σωστά!»).

Μποροῦμε ἄραγε νά θεωρήσουμε τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης ὑπεύθυνο γι' αὐτούς τούς λόγους τοῦ Σμίλγκα; Μποροῦμε καί πρέπει. Δοκίμασε ἄραγε καμιά φορά ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης νά διαχωρίσει τίς εὐθύνες του ἀπό τό Σμίλγκα; Ὄχι, δέ δοκίμασε. Ἀντίθετα, ἐνθάρρυνε μέ κάθε μέσο τό Σμίλγκα στούς λόγους του στήν Κομμουνιστική Ἀκαδημία.

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

Μά νά κι ἕνας ἄλλος ἡγέτης, ὁ Ράντεκ, πού μίλησε μαζί μέ τό Σμίλγκα στήν Κομμουνιστική Ἀκαδημία καί μᾶς «ἔκανε» ὅλους «σκόνη». (Γέλια). Ἔχουμε ἕνα ντοκουμέντο, πού λέει ὅτι ὁ Ράντεκ χαχάνιζε καί κορόιδευε τή θεωρία τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας, ὀνομάζοντάς την θεωρία ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ «σέ μιά μονάχα ἐπαρχία», ἤ ἀκόμα καί «σ' ἕνα μόνο δρόμο», καί σέ παρατήρηση τῶν συντρόφων ἀπό τήν αἴθουσα, ὅτι ἡ θεωρία αὐτή εἶναι «λενινιστική ἰδέα», ὁ Ράντεκ ἀπάντησε:

«Ἄσχημα διαβάσατε τό Λένιν· ἄν ζοῦσε ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς θά ἔλεγε ὅτι αὐτή εἶναι μιά ἰδέα τοῦ Στσιεντρίν. Στούς „Πομπαντούρ" τοῦ Στσιεντρίν ὑπάρχει ἕνας μοναδικός πομπαντούρ, πού ἐφαρμόζει τό φιλελευθερισμό σέ μιά μόνο ἐπαρχία». (Λόγος τοῦ Ράντεκ στήν Κομμουνιστική Ἀκαδημία).

Πῶς ἀλλιῶς νά ὀνομάσουμε τήν ποταπή αὐτή καί «φιλελεύθερη» εἰρωνία τοῦ Ράντεκ σέ βάρος τῆς ἰδέας τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα παρά ὁλοκληρωτική ἀπόσπαση ἀπό τό λενινισμό; Εὐθύνεται ἄραγε ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης γι' αὐτή τήν ποταπότητα τοῦ Ράντεκ; Ἀσφαλῶς, εὐθύνεται. Γιατί λοιπόν, δέν τήν ἀποκηρύχνει; Ἐπειδή ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης δέ σκέφτεται νά ἐγκαταλείψει τή θέση τῆς ἀπομάκρυνσής του ἀπό τό λενινισμό.

6. Η ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΜΑΣ

Μποροῦν νά μᾶς βάλουν τό ἐρώτημα: τί χρειάζονται ὅλες αὐτές οἱ συζητήσεις γιά τό χαρακτήρα καί τίς προοπτικές τῆς ἐπανάστασής μας, τί χρειάζονται οἱ συζητή-

σεις γιά τό τί θά γίνει στό μέλλον ἤ τί μπορεῖ νά γίνει στό μέλλον· δέ θά ἦταν καλύτερα νά πετάξουμε στή μπάντα ὅλες αὐτές τίς συζητήσεις καί νά καταπιαστοῦμε μέ τήν πραχτική δουλιά;

Ἔχω τή γνώμη, σύντροφοι, ὅτι μιά τέτια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος εἶναι ριζικά λαθεμένη.

Δέ μποροῦμε νά κινηθοῦμε μπροστά, χωρίς νά ξέρουμε πρός τά ποῦ πρέπει νά κινηθοῦμε, χωρίς νά ξέρουμε τό σκοπό τῆς κίνησής μας. Δέ μποροῦμε νά χτίζουμε χωρίς προοπτικές, χωρίς τήν πεποίθηση ὅτι ἀρχίζοντας νά χτίζουμε τή σοσιαλιστική οἰκονομία, μποροῦμε νά τή χτίσουμε ὥς τό τέλος. Χωρίς ξεκάθαρες προοπτικές, χωρίς ξεκάθαρους σκοπούς, τό κόμμα δέ μπορεῖ νά καθοδηγήσει τήν ἀνοικοδόμηση. Δέ μποροῦμε νά ζοῦμε μέ τή συνταγή τοῦ Μπέρνσταϊν: «Τό κίνημα εἶναι τό πᾶν, ὁ σκοπός τίποτα». Ἐμεῖς ἀντίθετα, σάν ἐπαναστάτες, πρέπει νά ὑποτάσσουμε τήν κίνησή μας πρός τά μπρός, τήν πραχτική μας δουλιά στό βασικό ταξικό σκοπό τῆς προλεταριακῆς ἀνοικοδόμησης. Ἀλλιῶς θά πέσουμε ἀναπότρεπτα καί ἀναντίρητα στό βάλτο τοῦ ὀπορτουνισμοῦ.

Παρακάτω. Χωρίς ξεκάθαρες προοπτικές γιά τήν ἀνοικοδόμησή μας, χωρίς τήν πεποίθηση ὅτι θά χτιστεῖ ὁ σοσιαλισμός οἱ ἐργατικές μάζες δέ μποροῦν νά πάρουν μέρος σ υ ν ε ι δ η τ ά σ' αὐτή τήν ἀνοικοδόμηση, δέ μποροῦν νά καθοδηγήσουν σ υ ν ε ι δ η τ ά τήν ἀγροτιά. Χωρίς τήν πεποίθηση ὅτι θά χτιστεῖ ὥς τό τέλος ὁ σοσιαλισμός δέ μπορεῖ νά ὑπάρξει θέληση γιά ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ποιός ἔχει διάθεση νά χτίζει, ξέροντας ὅτι δέ θά τελειώσει τό χτίσιμο; Γι' αὐτό, ἡ ἔλλειψη σοσιαλιστικῶν προοπτικῶν τῆς ἀνοικοδόμησής μας ὁδηγεῖ ἀναπότρεπτα καί ἀναντίρητα στήν ἐξασθένιση τῆς θέλησης τοῦ προλεταριάτου γι' αὐτή τήν ἀνοικοδόμηση.

Παρακάτω. Ἡ ἐξασθένιση τῆς θέλησης τοῦ προλεταριάτου γιά τήν ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ δέ μπορεῖ παρά νά προκαλέσει τήν ἐνίσχυση τῶν καπιταλιστικῶν στοιχείων τῆς οἰκονομίας μας. Γιατί, τί ἄλλο σημαίνει νά χτίζει κανείς τό σοσιαλισμό ἄν ὄχι νά κατανικᾶ τά καπιταλιστικά στοιχεῖα τῆς οἰκονομίας μας; Οἱ διαθέσεις ἀπαισιοδοξίας καί τό πνεῦμα ἡττοπάθειας μέσα στήν ἐργατική τάξη δέ μποροῦν παρά νά ἀναφτερώσουν τίς ἐλπίδες τῶν καπιταλιστικῶν στοιχείων γιά παλινόρθωση τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος. Ὅποιος ὑποτιμᾶ τήν ἀποφασιστική σημασία τῶν σοσιαλιστικῶν προοπτικῶν τῆς ἀνοικοδόμησής μας, βοηθάει τά καπιταλιστικά στοιχεῖα τῆς οἰκονομίας μας, καλλιεργεῖ τή συνθηκολόγηση.

Τέλος, ἡ ἐξασθένιση τῆς θέλησης τοῦ προλεταριάτου γιά τή νίκη ἐνάντια στά καπιταλιστικά στοιχεῖα τῆς οἰκονομίας μας, φρενάροντας τή σοσιαλιστική μας ἀνοικοδόμηση, δέ μπορεῖ παρά νά συγκρατήσει τήν ἀνάπτυξη τῆς διεθνοῦς ἐπανάστασης σ' ὅλες τίς χῶρες. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε, ὅτι τό παγκόσμιο προλεταριάτο ἔχει στραμμένα τά μάτια του στήν ἀνοικοδόμηση τῆς οἰκονομίας μας καί στίς ἐπιτυχίες μας σ' αὐτό τό μέτωπο μέ τήν ἐλπίδα, ὅτι θά βγοῦμε ἀπ' αὐτό τόν ἀγώνα νικητές, ὅτι θά κατορθώσουμε νά χτίσουμε τό σοσιαλισμό. Οἱ ἀμέτρητες ἐργατικές ἀντιπροσωπεῖες, πού ἔρχονται στή χώρα μας ἀπό τή Δύση καί ψάχνουν προσεχτικά κάθε γωνιά τῆς ἀνοικοδόμησής μας, δείχνουν, ὅτι ὁ ἀγώνας μας στό μέτωπο τῆς ἀνοικοδόμησης ἔχει τεράστια διεθνῆ σημασία μέ τήν ἔννοια τῆς ἐπαναστατικῆς του ἐπίδρασης στούς προλετάριους ὅλων τῶν χωρῶν. Ὅποιος προσπαθεῖ νά στενέψει τίς σοσιαλιστικές προοπτικές τῆς ἀνοικοδόμησής μας, αὐτός προσπαθεῖ νά σβήσει τίς ἐλπίδες τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου γιά τή νίκη μας καί ὅποιος σβήνει αὐτές τίς ἐλπίδες παρα-

βιάζει τίς στοιχειώδικες άπαιτήσεις τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ. Ὁ Λένιν εἶχε χίλιες φορές δίκιο ὅταν ἔλεγε:

«Τώρα τή βασική μας ἐπίδραση στή διεθνῆ ἐπανάσταση τήν ἀσκοῦμε μέ τήν οἰκονομική μας πολιτική. Ὅλοι κοιτάζουν τή Σοβιετική δημοκρατία τῆς Ρωσίας, ὅλοι οἱ ἐργαζόμενοι σ' ὅλες τίς χῶρες τοῦ κόσμου χωρίς καμιά ἐξαίρεση καί χωρίς καμιά ὑπερβολή... Ὁ ἀγώνας σέ παγκόσμια κλίμακα μεταφέρθηκε σ' αὐτό τό πεδίο. Ἄν λύσουμε αὐτό τό πρόβλημα κερδίσαμε σέ διεθνῆ κλίμακα σίγουρα καί όριστικά. Γι' αὐτό τά ζητήματα τῆς ἀνοικοδόμησης τῆς οἰκονομίας ἀποχτοῦν ἐντελῶς ἐξαιρετική σημασία γιά μᾶς. Σ' αὐτό τό μέτωπο πρέπει νά νικήσουμε μέ μιά ἀργή, βαθμιαία—γρήγορη δέν κάνει—μά σταθερή ἄνοδο καί κίνηση πρός τά μπρός»*. (Βλ. τόμ. 26ος, σελ. 410-411).

Νά γιατί νομίζω, ὅτι οἱ συζητήσεις μας γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας ἔχουν σπουδαιότατη σημασία, γιατί στίς συζητήσεις αὐτές σφυρηλατεῖται καί καθορίζεται ἡ λύση τοῦ ζητήματος γιά τίς προοπτικές τῆς δουλιᾶς μας, γιά τούς ταξικούς σκοπούς αὐτῆς τῆς δουλιᾶς, γιά τόν βασικό προσανατολισμό αὐτῆς τῆς δουλιᾶς γιά τήν πιό ἄμεση περίοδο.

Νά γιατί νομίζω, ὅτι τό ζήτημα τῶν σοσιαλιστικῶν προοπτικῶν τῆς ἀνοικοδόμησής μας ἔχει γιά μᾶς πρωταρχική σημασία.

7. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Οἱ πολιτικές προοπτικές τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης πηγάζουν ἀπό τό βασικό του λάθος γιά τό χαρακτήρα καί τίς προοπτικές τῆς ἐπανάστασής μας.

Ἐπειδή ἡ διεθνής ἐπανάσταση καθυστερεῖ καί ἐπειδή ἡ ἀντιπολίτευση δέν ἔχει πίστη στίς ἐσωτερικές δυνάμεις

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

τῆς ἐπανάστασής μας, μπροστά της ξανοίγονται δυό προοπτικές:

Εἴτε ἐκφυλισμός τοῦ κόμματος καί τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, οὐσιαστική ἀποχώρηση τῶν «καλύτερων στοιχείων» (δηλ. τῆς ἀντιπολίτευσης) τοῦ κομμουνισμοῦ ἀπό τήν ἐξουσία καί διαμόρφωση ἀπό τά στοιχεῖα αὐτά ἑνός νέου «καθαρά προλεταριακοῦ» κόμματος, πού νά εἶναι ἀντιπολίτευση ἀπέναντι στό ἐπίσημο, ὄχι «καθαρά» προλεταριακό κόμμα (προοπτική τοῦ Ὀσσόφσκι)·

εἴτε προσπάθειές της νά παρουσιάσει τή δική της ἀνυπομονησία γιά πραγματικότητα, ἄρνηση τῆς μερικῆς σταθεροποίησης τοῦ καπιταλισμοῦ καί «ὑπεράνθρωπα», «ἡρωικά» πηδήματα καί ἐξορμήσεις τόσο στόν τομέα τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς (ὑπερεκβιομηχάνιση), ὅσο καί στόν τομέα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς («ὑπεραριστερές» φράσεις καί χειρονομίες).

Νομίζω, ὅτι ἀπ' ὅλους τούς ἀντιπολιτευόμενους ὁ Ὀσσόφσκι εἶναι ὁ πιό τολμηρός κι ὁ πιό ἀνδρεῖος. Ἄν ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης εἶχε ἀρκετή παλικαριά καί συνέπεια, θά ἔπρεπε νά ἀκολουθήσει τό δρόμο τοῦ Ὀσσόφσκι. Ἐπειδή ὅμως ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης δέν ἔχει οὔτε ἀρκετή συνέπεια, οὔτε ἀρκετή παλικαριά, κατρακυλᾶ στό δρόμο τῆς δεύτερης προοπτικῆς, στό δρόμο τῶν «ὑπεράνθρωπων» πηδημάτων καί «ἡρωικῶν» ἐξορμήσεων στόν τομέα τῆς ἀντικειμενικῆς πορείας τῶν πραγμάτων.

Ἀπό δῶ πηγάζει ἡ ἄρνηση τῆς μερικῆς σταθεροποίησης τοῦ καπιταλισμοῦ, τό σύνθημα τῆς ἀπομάκρυνσης ἤ καί τῆς ἀποχώρησης ἀκόμα ἀπό τά συνδικάτα τῆς Δύσης, ἡ ἀπαίτηση νά τορπιλίσουμε τήν Ἀγγλορωσική Ἐπιτροπή, ἡ ἀπαίτηση νά ἐκβιομηχανίσουμε τή χώρα οὔτε λίγο οὔτε πολύ μέσα σέ μισό χρόνο κτλ.

Ἀπό δῶ πηγάζει ὁ τυχοδιωχτισμός στήν πολιτική τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης.

Σέ σχέση μ' αὐτό, ἀποκτᾶ ξεχωριστή σημασία ἡ θεωρία τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης (πού εἶναι ἡ ἴδια ἡ θεωρία τοῦ τροτσκισμοῦ) ὅτι μποροῦμε νά πηδήσουμε πάνω ἀπό τήν ἀγροτιά στή χώρα μας, σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τήν ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας μας, ὅτι μποροῦμε νά περάσουμε πάνω ἀπό τήν ἀντιδραστικότητα τῶν συνδικάτων ἐκεῖ, στή Δύση, σέ σχέση κυρίως μέ τήν ἀπεργία στήν Ἀγγλία.

Ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης ἔχει τή γνώμη, πώς ἄν τό κόμμα ἐπεξεργαζόταν μιά σωστή γραμμή, αὐτό θἆταν πέρα γιά πέρα ἀρκετό γιά νά γίνει στή στιγμή κόμμα μαζικό, γιά νά μπορέσει νά ὁδηγήσει στή στιγμή τίς μάζες σέ ἀποφασιστικές μάχες. Ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης δέν καταλαβαίνει ὅτι μιά τέτια στάση ἀπέναντι στό ζήτημα τῆς καθοδήγησης τῶν μαζῶν δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τή θέση τοῦ λενινισμοῦ.

Ἦταν ἄραγε σωστές οἱ θέσεις τοῦ Ἀπρίλη τοῦ Λένιν γιά τή σοβιετική ἐπανάσταση, πού διατυπώθηκαν τήν ἄνοιξη τοῦ 1917;[89]. Ναί, ἦταν σωστές. Γιατί λοιπόν ὁ Λένιν δέν ἔριχνε τότε τό σύνθημα τῆς ἄμεσης ἀνατροπῆς τῆς κυβέρνησης Κερένσκι; Γιατί πάλαιβε ἐνάντια στίς «ὑπεραριστερές» ὁμάδες μέσα στό κόμμα μας, πού εἶχαν ρίξει τότε τό σύνθημα τῆς ἄμεσης ἀνατροπῆς τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης; Ἐπειδή ὁ Λένιν ἤξερε, ὅτι γιά τήν πραγματοποίηση τῆς ἐπανάστασης δέν ἦταν ἀρκετό νά ἔχει κανείς σωστή κομματική γραμμή. Ἐπειδή ὁ Λένιν ἤξερε, ὅτι γιά τήν πραγματοποίηση τῆς ἐπανάστασης εἶναι ἀπαραίτητος ἀκόμα ἕνας ὅρος καί συγκεχριμένα νά πειστοῦν μέ τήν ἴδια τους τήν πείρα οἱ μάζες, οἱ πλατιές ἐργατικές μάζες, γιά τήν ὀρθότητα τῆς γραμμῆς τοῦ

κόμματος. Γιά νά γίνει ὅμως αὐτό χρειαζόταν ἀπό τήν ἄλλη μεριά χρόνος, ἀκούραστη δουλιά τοῦ κόμματος μέσα στίς μάζες, ἀκούραστη δουλιά γιά νά πειστοῦν οἱ μάζες γιά τήν ὀρθότητα τῆς γραμμῆς τοῦ κόμματος. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ὁ Λένιν, διατυπώνοντας τίς ἐπαναστατικές του θέσεις τοῦ Ἀπρίλη, ἔριχνε ταυτόχρονα τό σύνθημα τῆς «ὑπομονητικῆς» προπαγάνδας μέσα στίς μάζες γιά νά πειστοῦν γιά τήν ὀρθότητα αὐτῶν τῶν θέσεων. Γι' αὐτή τήν ὑπομονητική δουλιά χρειάστηκαν τότε 8 μῆνες. Οἱ μῆνες ὅμως αὐτοί ἦταν ἐπαναστατικοί μῆνες, πού ἰσοδυναμοῦν, τουλάχιστο, μέ χρόνια συνηθισμένης «συνταγματικῆς» περιόδου. Κερδίσαμε τήν Ἐπανάσταση τοῦ Ὀχτώβρη γιατί ξέραμε νά κάνουμε διάκριση ἀνάμεσα στή σωστή γραμμή τοῦ κόμματος καί τήν ἀναγνώριση τῆς ὀρθότητας αὐτῆς τῆς γραμμῆς ἀπό τίς μάζες. Αὐτό δέν τό καταλαβαίνουν καί δέ θέλουν νά τό καταλάβουν οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἥρωες τῶν «ὑπεράνθρωπων» πηδημάτων.

Ἦταν ἄραγε σωστή ἡ θέση τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Ἀγγλίας στήν περίοδο τῆς ἀπεργίας τῆς Ἀγγλίας; Ναί, βασικά ἦταν σωστή. Γιατί λοιπόν δέν κατόρθωσε νά τραβήξει διαμιᾶς μέ τό μέρος του τά ἑκατομμύρια τῶν μαζῶν τῶν ἄγγλων ἐργατῶν; Ἐπειδή δέν πρόφτασε καί δέ μποροῦσε νά προφτάσει μέσα σέ σύντομο διάστημα νά πείσει τίς μάζες γιά τήν ὀρθότητα τῆς γραμμῆς του. Ἐπειδή ἀνάμεσα στήν ἐπεξεργασία μιᾶς σωστῆς γραμμῆς τοῦ κόμματος καί τό τράβηγμα τῶν ἑκατομμυρίων μαζῶν μέ τό μέρος τοῦ κόμματος μεσολαβεῖ ἕνα διάστημα, λίγο-πολύ μακρόχρονο διάστημα, πού στή διάρκειά του τό κόμμα εἶναι ὑποχρεωμένο νά διεξάγει ἀκούραστη δουλιά γιά νά πείσει τίς μάζες γιά τήν ὀρθότητα τῆς πολιτικῆς του. Τό ἐνδιάμεσο αὐτό διάστημα δέ μπορεῖς νά τό ὑπερπηδήσεις. Εἶναι ἀνοησία νά πιστεύεις,

ὅτι μπορεῖς νά τό ὑπερπηδήσεις. Μπορεῖς νά τό ζήσεις καί νά τό ξεπεράσεις μέ μιά ὑπομονητική δουλιά πολιτικῆς διαφώτισης μέσα στίς μάζες.

Τίς στοιχειώδικες αὐτές ἀλήθειες τῆς λενινιστικῆς καθοδήγησης τῶν μαζῶν ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης δέν τίς καταλαβαίνει κι αὐτοῦ πρέπει νά ἀναζητηθεῖ μιά ἀπό τίς πηγές τῶν πολιτικῶν του λαθῶν.

Νά ἕνα ἀπό τά πολυάριθμα δείγματα τῆς πολιτικῆς τῶν «ὑπεράνθρωπων» πηδημάτων καί τῶν ἀπεγνωσμένων χειρονομιῶν τοῦ Τρότσκι:

«Τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας—ἔλεγε κάποτε ὁ Τρότσκι—φτάνοντας στήν ἐξουσία, ἔστω καί μόνο λόγω μιᾶς προσωρινῆς συγκυρίας τῆς ἀστικῆς μας ἐπανάστασης—θά συναντήσει ὀργανωμένη ἐχθρότητα ἀπό μέρους τῆς παγκόσμιας ἀντίδρασης καί τήν ἀπόφαση τοῦ παγκόσμιου προλεταριάτου γιά μιά ὀργανωμένη ὑποστήριξη ἀπό μέρους του. Ἀφημένη στίς ἴδιες της τίς δυνάμεις ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας θά συντριβεῖ ἀναπόφευχτα ἀπό τήν ἀντεπανάσταση, τή στιγμή πού ἡ ἀγροτιά θά τῆς γυρίσει τίς πλάτες. Στήν ἐργατική τάξη δέ θ' ἀπομείνει τίποτε ἄλλο, ἐκτός ἀπό τό νά συνδέσει τήν τύχη τῆς πολιτικῆς της κυριαρχίας καί συνεπῶς τήν τύχη ὁλόκληρης τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης μέ τίς τύχες τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης στήν Εὐρώπη. Τήν κολοσσιαία κρατική-πολιτική δύναμη, πού θά τῆς δόσει ἡ προσωρινή συγκυρία τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης τῆς Ρωσίας, θά τή ρίξει στήν πλάστιγγα τῆς ταξικῆς πάλης ὅλου τοῦ καπιταλιστικοῦ κόσμου. *Ἡ ἐργατική τάξη μέ τήν κρατική ἐξουσία στά χέρια της, τήν ἀντεπανάσταση στίς πλάτες της καί τήν εὐρωπαϊκή ἀντίδραση μπροστά της, θά σαλπίσει στ' ἀδέρφια της ὅλου τοῦ κόσμου τό παλιό προσκλητήριο σάλπισμα, πού τή φορά αὐτή θά εἶναι τό σάλπισμα τῆς τελευταίας ἐπίθεσης „Προλετάριοι ὅλων τῶν χωρῶν ἑνωθεῖτε"!*»*. (Τρότσκι, «Συμπεράσματα καί προοπτικές», σελ. 80).

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

Πῶς σᾶς φαίνεται; Τό προλεταριάτο, μᾶς λένε, πρέπει νά πάρει τήν ἐξουσία στή Ρωσία, ἀφοῦ ὅμως πάρει τήν ἐξουσία, πρέπει ὁπωσδήποτε νά ἔρθει στά χέρια μέ τήν ἀγροτιά, καί ἀφοῦ ἔρθει στά χέρια μέ τήν ἀγροτιά, θά ριχτεῖ σέ μιά ἀπεγνωσμένη πάλη μέ τήν παγκόσμια κεφαλαιοκρατία, ἔχοντας τήν «ἀντεπανάσταση στίς πλάτες του» καί τήν «εὐρωπαϊκή ἀντίδραση» μπροστά του!

Ὅτι σ' αὐτό τό «σχῆμα» τοῦ Τρότσκι ὑπάρχει κάτι τό ἀρκετά «μουσικό», κάτι τό ὑπεράνθρωπο καί τό «ἀπεγνωσμένα ὑπέρλαμπρο», μπορεῖ κανείς ἴσως νά συμφωνήσει. Ὅτι ὅμως δέν ὑπάρχει ἐδῶ οὔτε μαρξισμός, οὔτε ἐπαναστατικότητα, ὅτι ἐδῶ ἔχουμε νά κάνουμε μέ ἁπλό παιχνίδι μέ τήν ἐπανάσταση καί μέ τυχοδιωχτισμό στήν πολιτική, γι' αὐτό δέ μπορεῖ ἐπίσης νά ὑπάρξει ἀμφιβολία.

Κι ὅμως, δέ χωρεῖ ἀμφιβολία, ὅτι τό «σχῆμα» αὐτό τοῦ Τρότσκι εἶναι ἡ ἄμεση ἔκφραση τῶν σημερινῶν πολιτικῶν προοπτικῶν τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης, τό ἀποτέλεσμα καί ὁ καρπός τῆς τροτσκιστικῆς θεωρίας τῆς «ὑπερπήδησης» πάνω ἀπό τίς μορφές τοῦ κινήματος πού δέν ἔχουν ἀκόμα ζήσει τή ζωή τους.

III

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΑ ΛΑΘΗ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Τά πολιτικά καί ὀργανωτικά λάθη τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης εἶναι ἄμεση συνέπεια τοῦ κύριου λάθους του στό βασικό ζήτημα τοῦ χαρακτήρα καί τῶν προοπτικῶν τῆς ἐπανάστασής μας.

Μιλώντας γιά τά πολιτικά καί ὀργανωτικά λάθη τῆς ἀντιπολίτευσης, ἐννοῶ τέτια ζητήματα, ὅπως τό ζήτημα τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου στό ἔργο τῆς ἀνοι-

κοδόμησης τῆς οἰκονομίας, τό ζήτημα τῆς ἐκβιομηχάνισης, τό ζήτημα τοῦ κομματικοῦ μηχανισμοῦ καί τοῦ «καθεστῶτος» μέσα στό κόμμα κτλ.

Τό κόμμα ξεκινᾶ ἀπό τήν ἄποψη ὅτι στήν πολιτική του γενικά, στήν οἰκονομική του πολιτική εἰδικά, δέν ἐπιτρέπεται νά ἀποσπᾶται ἡ βιομηχανία ἀπό τήν ἀγροτική οἰκονομία, ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τῶν δυό αὐτῶν βασικῶν κλάδων τῆς οἰκονομίας πρέπει ν' ἀκολουθεῖ τή γραμμή τοῦ στενοῦ τους συνδυασμοῦ, τή γραμμή τῆς συνένωσής τους στή σοσιαλιστική οἰκονομία.

Ἀπό δῶ πηγάζει ἡ δική μας, ἡ σοσιαλιστική μέθοδος ἐκβιομηχάνισης τῆς χώρας μέσω τῆς σταθερῆς καλυτέρευσης τῆς ὑλικῆς κατάστασης τῶν ἐργαζομένων μαζῶν, μαζί καί τῆς βασικῆς μάζας τῆς ἀγροτιᾶς, σάν κύριας βάσης γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐκβιομηχάνισης. Μιλῶ γιά τή σοσιαλιστική μέθοδο ἐκβιομηχάνισης σέ διάκριση ἀπ' τήν καπιταλιστική μέθοδο ἐκβιομηχάνισης, πού πραγματοποιεῖται μέ τήν ἐξαθλίωση τῶν ἑκατομμυρίων μαζῶν τῶν ἐργαζομένων στρωμάτων.

Ποιό εἶναι τό βασικό μειονέκτημα τῆς καπιταλιστικῆς μεθόδου ἐκβιομηχάνισης; Εἶναι τό ὅτι ὁδηγεῖ στή ρήξη ἀνάμεσα στά συμφέροντα τῆς ἐκβιομηχάνισης καί τά συμφέροντα τῶν ἐργαζομένων μαζῶν, στήν ὄξυνση τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιθέσεων μέσα στή χώρα, στήν ἐξαθλίωση τῶν ἑκατομμυρίων μαζῶν τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, στή διάθεση τῶν κερδῶν ὄχι γιά τήν καλυτέρευση τῆς ὑλικῆς καί πολιτιστικῆς κατάστασης τῶν πλατύτατων μαζῶν μέσα στή χώρα, ἀλλά γιά ἐξαγωγή κεφαλαίων καί τήν εὔρυνση τῆς βάσης τῆς καπιταλιστικῆς ἐκμετάλλευσης στό ἐσωτερικό καί στό ἐξωτερικό.

Ποιό εἶναι τό βασικό πλεονέκτημα τῆς σοσιαλιστικῆς μεθόδου ἐκβιομηχάνισης; Εἶναι τό ὅτι ὁδηγεῖ στήν ἑνότητα τῶν συμφερόντων τῆς ἐκβιομηχάνισης μέ τά συμφέροντα τῶν βασικῶν μαζῶν τῶν ἐργαζομένων στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ, ὅτι δέν ὁδηγεῖ στήν ἐξαθλίωση τῶν ἑκατομμυρίων μαζῶν, ἀλλά στήν καλυτέρευση τῆς ὑλικῆς κατάστασης αὐτῶν τῶν μαζῶν, δέν ὁδηγεῖ στήν ὄξυνση τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιθέσεων, ἀλλά στήν ἐξομάλυνση καί στήν ὑπερνίκησή τους, ὅτι εὐρύνει σταθερά τήν ἐσωτερική ἀγορά καί ἀνεβάζει τήν ἀποροφητική ἱκανότητα αὐτῆς τῆς ἀγορᾶς, δημιουργώντας ἔτσι μιά σταθερή ἐσωτερική βάση γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐκβιομηχάνισης.

Ἀπό δῶ πηγάζει τό ἄμεσο ἐνδιαφέρον πού δείχνουν οἱ βασικές μάζες τῆς ἀγροτιᾶς γιά τούς σοσιαλιστικούς δρόμους ἐκβιομηχάνισης.

Ἀπό δῶ πηγάζει ἡ δυνατότητα καί ἡ ἀναγκαιότητα τῆς πραγματοποίησης τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου ἀπέναντι στήν ἀγροτιά στό ἔργο τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης γενικά, τῆς ἐκβιομηχάνισης τῆς χώρας εἰδικά.

Ἀπό δῶ πηγάζει ἡ ἰδέα τῆς στενῆς σύνδεσης τῆς σοσιαλιστικῆς βιομηχανίας μέ τήν οἰκονομία τοῦ ἀγρότη— πού πραγματοποιεῖται προπαντός μέσω τῆς μαζικῆς συνεταιριστικῆς ὀργάνωσης τῆς ἀγροτιᾶς, ἡ ἰδέα τοῦ καθοδηγητικοῦ ρόλου τῆς βιομηχανίας ἀπέναντι στήν ἀγροτική οἰκονομία

Ἀπό δῶ πηγάζει ἡ φορολογική μας πολιτική, ἡ πολιτική ἐλάττωσης τῶν τιμῶν στά βιομηχανικά ἐμπορεύματα κτλ., πού παίρνει ὑπόψη της τά συμφέροντα τῆς διατήρησης τῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, τά συμφέροντα τῆς στερέωσης τῆς συμμαχίας τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν.

Ἀντίθετα, ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης ξεκινᾶ ἀπό τήν ἀντιπαράθεση τῆς βιομηχανίας στήν ἀγροτική οἰ-

κονομία καί παίρνει τό δρόμο τῆς ἀπόσπασης τῆς βιομηχανίας ἀπό τήν ἀγροτική οἰκονομία. Δέν καταλαβαίνει καί δέν παραδέχεται, ὅτι δέ μποροῦμε νά προωθήσουμε τή βιομηχανία, παρακάμπτοντας τά συμφέροντα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, παραβιάζοντας αὐτά τά συμφέροντα. Δέν καταλαβαίνει, ὅτι ἄν ἡ βιομηχανία εἶναι ἡ καθοδηγητική ἀρχή τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας, ἡ ἀγροτική οἰκονομία ἀποτελεῖ μέ τή σειρά της τή βάση, πού πάνω της μπορεῖ νά ἀναπτυχθεῖ ἡ βιομηχανία μας.

Ἀπό δῶ πηγάζει ἡ ἄποψη πού θεωρεῖ τήν οἰκονομία τοῦ ἀγρότη σάν «ἀποικία», πού πρέπει νά τήν «ἐκμεταλλεύεται» τό προλεταριακό κράτος (Πρεομπραζένσκι).

Ἀπό δῶ πηγάζει ὁ φόβος καλῆς σοδιᾶς (Τρότσκι), πού ἀποτελεῖ, τάχα, δύναμη, πού μπορεῖ νά ἀποδιοργανώσει τήν οἰκονομία μας.

Ἀπό δῶ πηγάζει ἡ ἰδιόμορφη πολιτική τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης, πού κατρακυλάει στό δρόμο τῆς ὄξυνσης τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιθέσεων ἀνάμεσα στή βιομηχανία καί τήν ἀγροτική οἰκονομία, στό δρόμο τῶν καπιταλιστικῶν μεθόδων ἐκβιομηχάνισης τῆς χώρας.

Κάντε λογουχάρη τόν κόπο ν' ἀκούσετε τόν Πρεομπραζένσκι, ἕναν ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης. Νά τί λέει σ' ἕνα ἀπό τά ἄρθρα του:

«Ὅσο πιό καθυστερημένη οἰκονομικά, μικροαστική, ἀγροτική εἶναι ἡ μιά ἤ ἡ ἄλλη χώρα, πού περνᾶ στή σοσιαλιστική ὀργάνωση τῆς παραγωγῆς... τόσο περισσότερο ἡ σοσιαλιστική συσσώρευση εἶναι ὑποχρεωμένη νά στηρίζεται στήν ἐκμετάλλευση τῶν προσοσιαλιστικῶν μορφῶν οἰκονομίας... Ἀντίθετα, ὅσο πιό ἀναπτυγμένη οἰκονομικά καί βιομηχανικά εἶναι ἡ μιά ἤ ἡ ἄλλη χώρα, ὅπου νικᾶ ἡ κοινωνική ἐπανάσταση... τόσο περισσότερο εἶναι ἀναγκαῖο γιά τό προλεταριάτο τῆς δοσμένης χώρας νά ἐλαττώσει τό ἀνισοδύναμο κατά τήν ἀνταλλαγή τῶν προϊόντων του μέ τά προϊόντα τῶν ἀποικιῶν, δηλ. νά ἐλαττώσει τήν ἐκμετάλλευση τῶν ἀποικιῶν,—τόσο περισσότερο τό κέντρο βάρους τῆς σοσιαλιστικῆς συσσώρευσης θά μετατοπίζεται στήν παραγωγική βάση τῶν σοσιαλιστικῶν μορφῶν, δηλ. θά στηρίζεται στό ὑπερπροϊόν τῆς δικῆς της βιομηχανίας καί τῆς δικῆς της γεωργίας». (Ε. Πρεομπραζένσκι, τό ἄρθρο «Ὁ βασικός νόμος τῆς σοσιαλιστικῆς συσσώρευσης», «Βέστνικ Κομακαντέμι», 1924, ἀρ. 8).

Δέ χρειάζεται κάν ν' ἀποδείξουμε, ὅτι ὁ Πρεομπραζένσκι παίρνει τό δρόμο τῶν ἀνειρήνευτων ἀντιθέσεων ἀνάμεσα στά συμφέροντα τῆς βιομηχανίας μας καί τά συμφέροντα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας τῆς χώρας μας, καί συνεπῶς τό δρόμο τῶν καπιταλιστικῶν μεθόδων ἐκβιομηχάνισης.

Νομίζω, πώς ὁ Πρεομπραζένσκι, ἐξομοιώνοντας τήν ἀγροτική οἰκονομία μέ τίς «ἀποικίες» καί προσπαθώντας νά ὀργανώσει τίς σχέσεις ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά σά σχέσεις ἐκμετάλλευσης, ὑποσκάπτει ἔτσι, προσπαθεῖ νά ὑποσκάψει χωρίς κι ὁ ἴδιος νά τό καταλαβαίνει, τίς βάσεις κάθε δυνατότητας γιά σοσιαλιστική ἐκβιομηχάνιση.

Ἐγώ ὑποστηρίζω, ὅτι ἡ πολιτική αὐτή δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τήν πολιτική τοῦ κόμματος, πού στηρίζει τό ἔργο τῆς ἐκβιομηχάνισης στή βάση τῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά.

Τό ἴδιο, ἤ σχεδόν τό ἴδιο, πρέπει νά ποῦμε καί γιά τόν Τρότσκι, πού φοβᾶται τήν «καλή σοδιά» καί νομίζει, ὅπως φαίνεται, ὅτι ἡ καλή σοδιά ἀποτελεῖ κίνδυνο ἀπό τήν ἄποψη τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τῆς χώρας μας. Νά τί ἔλεγε λογουχάρη στήν Ὁλομέλεια τοῦ Ἀπρίλη:

«Σ' αὐτές τίς συνθῆκες (ὁ Τρότσκι μιλάει γιά τίς συνθῆκες τῆς σύγχρονης δυσαναλογίας. Ι. Στ.) ἡ καλή σοδιά, δηλ. ἡ ποσότητα ἐμπορευματικῶν πλεονασμάτων τῆς ἀγροτικῆς οἰκονο-

μίας πού βρίσκεται σέ δυναμική αὔξηση μπορεῖ νά γίνει παράγοντας, πού δέν ἐπιταχύνει τούς ρυθμούς τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης πρός τήν πλευρά τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀλλά ἀντίθετα, πού ἀποδιοργανώνει τήν οἰκονομία, ὀξύνει τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις ἀνάμεσα στήν πόλη καί τό χωριό, καί μέσα στήν ἴδια τήν πόλη —ἀνάμεσα στούς καταναλωτές καί τό κράτος. Γιά νά μιλήσουμε πρακτικά, μιά καλή σοδιά—ὅταν ὑπάρχει ἔλλειψη βιομηχανικῶν ἐμπορευμάτων—μπορεῖ νά σημάνει αὔξηση τῆς ποσότητας τῶν σιτηρῶν πού θά χρησιμοποιηθοῦν γιά ρακί καί μεγαλύτερες οὐρές στίς πόλεις. Πολιτικά αὐτό θά σημάνει ἀγώνα τοῦ ἀγρότη ἐνάντια στό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, δηλ. ἐνάντια στή σοσιαλιστική βιομηχανία»*. (Στενογραφημένα πρακτικά τῶν συνεδριάσεων τῆς Ὁλομέλειας τοῦ Ἀπρίλη τῆς ΚΕ, τροπολογίες τοῦ Τρότσκι στό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Ρίκοφ, σελ. 164).

Φτάνει ἁπλῶς νά ἀντιπαραθέσουμε αὐτή τήν περισσότερο ἀπό παράξενη δήλωση τοῦ Τρότσκι στή δήλωση τοῦ συντρόφου Λένιν στήν περίοδο τῆς πιό μεγάλης ἔλλειψης ἐμπορευμάτων ὅτι μιά καλή σοδιά εἶναι «σωτηρία τοῦ κράτους»[90], γιά νά καταλάβουμε πόσο λαθεμένη εἶναι ἡ δήλωση τοῦ Τρότσκι.

Ὁ Τρότσκι δέν ἀναγνωρίζει, ὅπως φαίνεται, τή θέση, ὅτι ἡ ἐκβιομηχάνιση στή χώρα μας μπορεῖ ν' ἀναπτυχθεῖ μόνο μέσω τῆς βαθμιαίας καλυτέρευσης τῆς ὑλικῆς κατάστασης τῶν ἐργαζομένων μαζῶν τοῦ χωριοῦ.

Ὁ Τρότσκι ξεκινάει, ὅπως φαίνεται, ἀπό τό ὅτι ἡ ἐκβιομηχάνιση στή χώρα μας πρέπει νά πραγματοποιηθεῖ μέσω κάποιας, θά λέγαμε, «κακῆς σοδιᾶς».

Ἀπ' αὐτοῦ πηγάζουν οἱ πρακτικές προτάσεις τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης σχετικά μέ τήν ὕψωση τῶν τιμῶν ἐργοστασίου, τήν αὔξηση τῆς φορολογικῆς πίεσης

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

πάνω στήν ἀγροτιά κτλ., προτάσεις πού ὁδηγοῦν ὄχι στή σταθεροποίηση τῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά, ἀλλά στή διάλυση αὐτῆς τῆς συνεργασίας, πού ὁδηγοῦν ὄχι στήν προετοιμασία τῶν ὅρων γιά τήν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου στόν τομέα τῆς ἀνοικοδόμησης τῆς οἰκονομίας, ἀλλά σέ ὑπόσκαψη αὐτῶν τῶν ὅρων, πού ὁδηγοῦν ὄχι στή στενή σύνδεση τῆς βιομηχανίας μέ τήν ἀγροτική οἰκονομία, ἀλλά στή διάσταση ἀνάμεσά τους.

Λίγα λόγια γιά τή διαφοροποίηση τῆς ἀγροτιᾶς. Σ' ὅλους εἶναι γνωστός ὁ θόρυβος πού ξεσήκωσε ἡ ἀντιπολίτευση καί ὁ πανικός της ἀπ' ἀφορμή τήν ἀνάπτυξη τῆς διαφοροποίησης. Σ' ὅλους εἶναι γνωστό ὅτι κανείς ἄλλος δέ σκόρπισε τόσο μεγάλο πανικό σχετικά μέ τήν αὔξηση τοῦ ἰδιωτικοῦ μικροῦ κεφαλαίου στό χωριό, ὅσο ἡ ἀντιπολίτευση. Τί συμβαίνει ὅμως στήν πραγματικότητα; Νά τί συμβαίνει:

Πρῶτο, ἡ διαφοροποίηση τῆς ἀγροτιᾶς, ὅπως δείχνουν τά γεγονότα, συντελεῖται στή χώρα μας μέ ἐντελῶς ἰδιαίτερες μορφές καί συγκεκριμένα—δέ συντελεῖται μέ τό «ξέπλυμα» τοῦ μεσαίου ἀγρότη, ἀλλά ἀντίθετα, μέ τό δυνάμωμά του, μέ ἕνα σημαντικό περιορισμό τῶν δυό πόλων, ἐνῶ παράλληλα τέτιοι παράγοντες, ὅπως ἡ ἐθνικοποίηση τῆς γῆς, ἡ μαζική συνεταιριστική ὀργάνωση τῆς ἀγροτιᾶς, ἡ φορολογική μας πολιτική κτλ. δέ μποροῦν παρά νά δημιουργοῦν ἀναμφισβήτητα ὁρισμένα πλαίσια καί περιορισμούς σ' αὐτή τή διαφοροποίηση.

Δεύτερο—κι αὐτό εἶναι τό κυριότερο—ἡ αὔξηση τοῦ ἰδιωτικοῦ μικροῦ κεφαλαίου στό χωριό καλύπτεται καί ὑπερκαλύπτεται ἀπό ἕνα τέτιο ἀποφασιστικό γεγονός, ὅπως εἶναι ἡ ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας μας, πού ἐνισχύει τίς θέσεις τοῦ προλεταριάτου καί τῶν σοσιαλιστικῶν μορφῶν

οἰκονομίας καί ἀποτελεῖ τό βασικό ἀντίδοτο ἐνάντια σέ ὅλες τίς μορφές τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου.

Ὅλα αὐτά τά περιστατικά διέφυγαν, ὅπως φαίνεται, τό ὀπτικό πεδίο τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης» πού ἐξακολουθεῖ, ἀπό κεκτημένη ταχύτητα, νά ξεφωνίζει καί νά σκορπάει πανικό σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τό ἰδιωτικό κεφάλαιο στό χωριό.

Δέ θά εἶναι ἴσως περιττό νά ὑπενθυμίσουμε στήν ἀντιπολίτευση τά λόγια τοῦ Λένιν πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα. Νά τί λέει ὁ σύντροφος Λένιν σχετικά μ' αὐτό:

«Κάθε καλυτέρευση τῆς κατάστασης τῆς μεγάλης παραγωγῆς, ἡ δυνατότητα νά βάλουμε μπρός μερικές μεγάλες φάμπρικες—στερεώνει τόσο πολύ τή θέση τοῦ προλεταριάτου, ὥστε δέν ὑπάρχει λόγος νά φοβόμαστε τό μικροαστικό στοιχεῖο, ἀκόμα κι ὅταν ἀναπτύσσεται. Δέν πρέπει νά φοβόμαστε ὅτι θά ἀναπτυχθοῦν οἱ μικροαστοί καί τό μικρό κεφάλαιο. Πρέπει νά φοβόμαστε ὅτι παρατείνεται πάρα πολύ ἡ κατάσταση τῆς ἐξαιρετικῆς πείνας, τῆς ἀνέχειας, τῆς ἔλλειψης προϊόντων, ἀπό τήν ὁποία πηγάζει κιόλας ἡ ὁλοκληρωτική ἐξασθένιση τοῦ προλεταριάτου, ἡ ἀδυναμία του ν' ἀντισταθεῖ στό στοιχεῖο τῶν μικροαστικῶν ταλαντεύσεων καί τῆς μικροαστικῆς ἀπόγνωσης. Αὐτό εἶναι πιό φοβερό. Μέ τόν ὅρο ὅτι θά ἔχουμε αὔξηση τῆς ποσότητας τῶν προϊόντων, καμιά ἀνάπτυξη τῶν μικροαστῶν δέ θά εἶναι μεγάλο μειονέκτημα, ἐφόσον ἡ αὔξηση αὐτή ἐπιτρέπει τήν ἀνάπτυξη τῆς μεγάλης βιομηχανίας» ... (Βλ. τόμ. 26ος, σελ. 256).

Θά καταλάβουν ἄραγε καμιά φορά οἱ ἀντιπολιτευόμενοι, ὅτι ὁ πανικός γιά τή διαφοροποίηση καί γιά τό ἰδιωτικό κεφάλαιο στό χωριό εἶναι ἡ ἄλλη ὄψη τῆς δυσπιστίας σχετικά μέ τή δυνατότητα τῆς νικηφόρας σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης στή χώρα μας;

Λίγα λόγια γιά τήν πάλη τῆς ἀντιπολίτευσης ἐνάντια στόν κομματικό μηχανισμό καί τό «καθεστώς» στό κόμμα.

Ποῦ καταλήγει στήν πράξη ἡ πάλη τῆς ἀντιπολίτευσης ἐνάντια στόν κομματικό μηχανισμό, πού ἀποτελεῖ τόν καθοδηγητικό πυρήνα τοῦ κόμματός μας; Δέν εἶναι κάν ἀνάγκη ν' ἀποδείξουμε, ὅτι ἡ πάλη τῆς ἀντιπολίτευσης σ' αὐτό τόν τομέα σέ τελευταία ἀνάλυση καταλήγει στήν ἀπόπειρά της νά ἀποδιοργανώσει τήν κομματική καθοδήγηση καί νά ἀφοπλίσει τό κόμμα στήν πάλη του γιά τήν καλυτέρευση τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, γιά τό ξερίζωμα τῆς γραφειοκρατίας ἀπ' αὐτό τό μηχανισμό, γιά τήν καθοδήγηση τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ.

Ποῦ ὁδηγεῖ ἡ πάλη τῆς ἀντιπολίτευσης ἐνάντια στό «καθεστώς» πού ἐπικρατεῖ στό κόμμα; Στήν ὑπόσκαψη τῆς σιδερένιας πειθαρχίας μέσα στό κόμμα, πού χωρίς αὐτή δέ μπορεῖ νά νοηθεῖ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, καί σέ τελευταία ἀνάλυση στόν κλονισμό τῶν βάσεων τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Γι' αὐτό ἔχει δίκιο τό κόμμα, ὅταν ὑποστηρίζει ὅτι τά πολιτικά καί ὀργανωτικά λάθη τῆς ἀντιπολίτευσης εἶναι ἀντανάκλαση τῆς πίεσης τῶν μή προλεταριακῶν στοιχείων πάνω στό κόμμα μας, πάνω στή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Αὐτά εἶναι, σύντροφοι, τά πολιτικά καί ὀργανωτικά λάθη τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης.

IV

ΜΕΡΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τελευταῖα στήν Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ[91] ὁ Τρότσκι δήλωσε, ὅτι ἡ ψήφιση ἀπό τή Συνδιάσκεψη τῶν θέσεων γιά τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης θά ὁδηγήσει ἀναπόφευχτα στή διαγραφή τῶν ἡγετῶν τῆς ἀντιπολίτευσης ἀπό τό κόμμα. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά δηλώσω, σύντροφοι, ὅτι ἡ δήλωση αὐτή τοῦ Τρότσκι δέ στηρίζεται

πουθενά, ὅτι εἶναι ὑποκριτική. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά δηλώσω, ὅτι ἡ ψήφιση τῶν θέσεων γιά τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης μπορεῖ ν' ἀποβλέπει μόνο στήν ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στά λάθη ἀρχῶν τῆς ἀντιπολίτευσης μέ ἀντικειμενικό σκοπό τήν ὁλοκληρωτική ὑπερνίκησή τους.

Σέ ὅλους εἶναι γνωστό, ὅτι τό 10ο Συνέδριο τοῦ κόμματός μας πῆρε ἀπόφαση γιά τήν ἀναρχοσυνδικαλιστική παρέκκλιση[92]. Μά τί σημαίνει ἀναρχοσυνδικαλιστική παρέκκλιση; Δέ μποροῦμε νά ποῦμε, ὅτι ἡ ἀναρχοσυνδικαλιστική παρέκκλιση ἦταν «καλύτερη» ἀπό τή σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση. Ὡστόσο ἀπό τό γεγονός ὅτι ψηφίστηκε ἡ ἀπόφαση γιά τήν ἀναρχοσυνδικαλιστική παρέκκλιση, κανείς ὥς τά σήμερα δέν ἔβγαλε τό συμπέρασμα, ὅτι τά μέλη τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης» πρόκειται νά διαγραφοῦν ὁπωσδήποτε ἀπό τό κόμμα.

Ὁ Τρότσκι δέ μπορεῖ παρά νά ξέρει ὅτι τό 13ο Συνέδριο τοῦ κόμματός μας χαρακτήρισε τόν τροτσκισμό μικροαστική παρέκκλιση «ξεκάθαρα ἐκφρασμένη». Ὡστόσο κανείς ὥς τά σήμερα δέ σκέφτηκε, ὅτι ἡ ψήφιση αὐτῆς τῆς ἀπόφασης θά ὁδηγήσει κατ' ἀνάγκη στή διαγραφή τῶν ἡγετῶν τῆς τροτσκιστικῆς ἀντιπολίτευσης ἀπό τό κόμμα.

Νά τό σχετικό σημεῖο τῆς ἀπόφασης τοῦ 13ου Συνεδρίου:

«Στό πρόσωπο τῆς σημερινῆς „ἀντιπολίτευσης" ἔχουμε μπροστά μας ὄχι μόνο ἀπόπειρα ἀναθεώρησης τοῦ μπολσεβικισμοῦ, ὄχι μόνο ἄμεση ἀπομάκρυνση ἀπό τό λενινισμό, ἀλλά καί μιά μικροαστική παρέκκλιση ξεκάθαρα ἐκφρασμένη*. Δέ χωρεῖ καμιά ἀμφιβολία, ὅτι ἡ „ἀντιπολίτευση" αὐτή ἀντανακλᾶ ἀντικειμενικά τήν πίεση τῆς μικρῆς κεφαλαιοκρατίας στίς θέσεις τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος καί στήν πολιτική του». (Ἀπό τήν ἀπόφαση τοῦ 13ου Συνεδρίου).

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

Ἄς μᾶς ἐξηγήσει ὁ Τρότσκι, κατά τί εἶναι καλύτερη ἡ μικροαστική παρέκκλιση ἀπό τή σοσιαλδημοκρατική; Εἶναι δύσκολο ἄραγε νά καταλάβει κανείς, ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση ἀποτελεῖ παραλλαγή τῆς μικροαστικῆς παρέκκλισης; Εἶναι δύσκολο ἄραγε νά καταλάβει κανείς, ὅτι μιλώντας γιά σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση, προσδιορίζουμε ἁπλῶς ὅ,τι εἰπώθηκε στήν ἀπόφαση τοῦ 13ου Συνεδρίου; Δέ χαρακτηρίζουμε καθόλου τούς ἡγέτες τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης σά σοσιαλδημοκράτες. Λέμε ἁπλῶς ὅτι στό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης σημειώθηκε σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση καί προειδοποιοῦμε, ὅτι δέν εἶναι ἀκόμα ἀργά γιά τήν ἀντιπολίτευση νά ἐγκαταλείψει αὐτή τήν παρέκκλιση, καί αὐτό ἀκριβῶς καλοῦμε τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης νά κάνει.

Νά ἀκόμα τί λέει γιά τόν τροτσκισμό ἡ γνωστή ἀπόφαση τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ Γενάρη τοῦ 1925[93].

«Οὐσιαστικά ὁ σύγχρονος τροτσκισμός εἶναι παραποίηση τοῦ κομμουνισμοῦ στό πνεῦμα τῆς προσέγγισής του στά „εὐρωπαϊκά" πρότυπα τοῦ ψευτομαρξισμοῦ, δηλ. σέ τελευταία ἀνάλυση στό πνεῦμα τῆς „εὐρωπαϊκῆς" σοσιαλδημοκρατίας». (Ἀπό τήν ἀπόφαση τῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τῆς 17 τοῦ Γενάρη 1925).

Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά πῶ, ὅτι κι οἱ δυό αὐτές ἀποφάσεις γράφτηκαν βασικά ἀπό τόν ἴδιο τό Ζηνόβιεφ. Ὡστόσο ὄχι μόνο τό κόμμα στό σύνολό του, ἀλλά οὔτε καί ὁ Ζηνόβιεφ εἰδικά, δέν ἔβγαλαν ἀπό τά παραπάνω τό συμπέρασμα, ὅτι οἱ ἡγέτες τῆς τροτσκιστικῆς ἀντιπολίτευσης πρέπει νά διαγραφοῦν ἀπό τό κόμμα.

Δέ θά ἦταν ἴσως περιττό νά σημειώσουμε τή γνώμη τοῦ Κάμενεφ γιά τόν τροτσκισμό, στήν ὁποία τόν ἐξισώνει μέ τό μενσεβικισμό. Ἀκοῦστε:

«Ὁ τροτσκισμός ἦταν πάντα ἡ πιό εὔσχημη μορφή μενσεβικισμοῦ, ἡ πιό καλυμμένη κι ἡ πιό προσαρμοσμένη στήν ἐξαπάτηση ἀκριβῶς τῆς ἐπαναστατικά διατεθειμένης μερίδας τῶν ἐργατῶν». (Συλλογή ἄρθρων «Γιά τό λενινισμό». Λ. Κάμενεφ, «Τό κόμμα καί ὁ τροτσκισμός», σελ. 51).

Ὅλα αὐτά τά γεγονότα εἶναι γνωστά στόν Τρότσκι ἐξίσου καλά ὅπως καί σ' ὁποιονδήποτε ἀπό μᾶς. Ὡστόσο κανείς δέν ἔβαλε ἀκόμα ζήτημα διαγραφῆς τοῦ Τρότσκι καί τῶν ὁμοϊδεατῶν του μέ βάση τίς ἀποφάσεις λογουχάρη τοῦ 13ου Συνεδρίου.

Νά γιατί νομίζω, ὅτι ἡ δήλωση τοῦ Τρότσκι στήν Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ δέν εἶναι εἰλικρινής, ἀλλά ὑποκριτική.

Ἡ Ὁλομέλεια τοῦ Ὀχτώβρη τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ, ἐγκρίνοντας σέ βασικές γραμμές τίς θέσεις γιά τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης, δέν ἐννοοῦσε νά ἐφαρμόσει κυρώσεις, ἀλλά εἶχε ὑπόψη της τήν ἀνάγκη ἰδεολογικῆς πάλης ἐνάντια στά λάθη ἀρχῶν τῆς ἀντιπολίτευσης, πού ἡ ἀντιπολίτευση ἐξακολουθεῖ ἀκόμα νά μή θέλει νά τά καταδικάσει καί γιά τά ὁποῖα σκοπεύει νά παλαίψει καί στό μέλλον μέσα στά πλαίσια τοῦ καταστατικοῦ, ὅπως ἀναφέρει στή «δήλωσή» της τῆς 16 τοῦ Ὀχτώβρη. Ἐνεργώντας ἔτσι ἡ Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ ξεκινοῦσε ἀπό τήν ἄποψη ὅτι ἡ πάλη ἐνάντια στά λάθη ἀρχῶν τῆς ἀντιπολίτευσης ἀποτελεῖ τό μοναδικό μέσο γιά τήν ὑπερνίκησή τους καί ἡ ὑπερνίκηση αὐτῶν τῶν λαθῶν εἶναι ὁ μοναδικός δρόμος γιά τήν πραγματική ἑνότητα τοῦ κόμματός μας. Συντρίβοντας τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης καί ἀναγκάζοντάς τον νά παραιτηθεῖ ἀπό τό φραξιονισμό, τό κόμμα πέτυχε τό ἀναγκαῖο ἐλάχιστο ὅριο, πού χωρίς αὐτό δέν εἶναι δυνατή ἡ ἑνότητα τῶν γραμμῶν του. Αὐτό βέβαια δέν εἶναι λίγο. Δέν εἶναι ὅμως ἀρκετό. Γιά

νά πετύχουμε τήν πλήρη ἑνότητα, εἶναι ἀνάγκη νά κάνουμε ἕνα βῆμα ἀκόμα πρός τά μπρός, νά ἐπιδιώξουμε νά ἀποκηρύξει ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης τά λάθη του ἀρχῶν καί νά περιφρουρήσουμε ἔτσι τό κόμμα καί τό λενινισμό ἀπό ἐπιθέσεις καί ἀπόπειρες ἀναθεώρησής του.

Αὐτό εἶναι τό πρῶτο συμπέρασμα.

Ἀποδοκιμάζοντας τή θέση ἀρχῶν τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης καί ἀποκρούοντας τίς ἀπόπειρές της νά προκαλέσει νέα συζήτηση, οἱ κομματικές μάζες εἶπαν: τώρα δέν εἶναι καιρός γιά φλυαρίες, εἶναι καιρός νά καταπιαστοῦμε στά γεμάτα μέ τό ἔργο τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης. Ἀπό δῶ βγαίνει τό συμπέρασμα: λιγότερες φλυαρίες, περισσότερη δημιουργική θετική δουλιά, ἐμπρός γιά τή σοσιαλιστική ἀνοικοδόμηση!

Αὐτό εἶναι τό δεύτερο συμπέρασμα.

Καί τό τρίτο συμπέρασμα εἶναι, ὅτι στήν πορεία τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης καί στήν πορεία τῆς ἀπόκρουσης τῶν ἐπιθέσεων τῆς ἀντιπολίτευσης τό κόμμα συσπειρώθηκε, ὅσο ποτέ ἄλλοτε, σάν ἕνας ἄνθρωπος στή βάση τῶν σοσιαλιστικῶν προοπτικῶν τῆς ἀνοικοδόμησής μας.

Αὐτό εἶναι τό τρίτο συμπέρασμα.

Τό κόμμα, συσπειρωμένο στή βάση τῶν σοσιαλιστικῶν προοπτικῶν τῆς ἀνοικοδόμησής μας, εἶναι ἀκριβῶς ὁ μοχλός, πού τόσο πολύ χρειάζεται σήμερα γιά νά προωθηθεῖ ἡ σοσιαλιστική ἀνοικοδόμηση στή χώρα μας.

Τό μοχλό αὐτό τόν σφυρηλατήσαμε στήν πάλη ἐνάντια στό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης.

Ἡ πάλη συσπείρωσε τό κόμμα μας γύρω ἀπό τήν ΚΕ του μέ βάση τίς σοσιαλιστικές προοπτικές τῆς ἀνοικοδόμησής μας. Ἡ Συνδιάσκεψη πρέπει νά δώσει μορφή

σ' αὐτή τή συσπείρωση ψηφίζοντας ὅπως ἐλπίζω ὁμόφωνα τίς θέσεις πού τῆς προτείνει ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή.

Δέν ἀμφιβάλλω, ὅτι ἡ Συνδιάσκεψη θά ἐκπληρώσει μέ τιμή αὐτό της τό ἔργο. (Θυελώδικα, παρατεταμένα χειροκροτήματα: Ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι σηκώνονται ὄρθιοι. Ἐπευφημίες).

«Πράβντα», ἀρ. φύλλων 256 καί 257, 5 καί 6 τοῦ Νοέμβρη 1926.

ΤΕΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΙΣΗΓΗΣΗ «ΓΙΑ ΤΗ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΗ ΣΤΟ ΚΟΜΜΑ ΜΑΣ»

3 τοῦ Νοέμβρη 1926

I

ΟΡΙΣΜΕΝΑ ΓΕΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

1. Ο ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΔΟΓΜΑ, ΑΛΛΑ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ

Σύντροφοι! Στήν εἰσήγησή μου εἶπα, ὅτι ὁ μαρξισμός δέν εἶναι δόγμα, ἀλλά καθοδήγηση γιά δράση, ὅτι ἡ γνωστή διατύπωση τοῦ Ἔνγκελς, πού δέθηκε τήν πέμπτη δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα, ἦταν σωστή γιά τήν ἐποχή της, ὅτι ὅμως σήμερα εἶναι ἀνεπαρκής πιά. Εἶπα, πώς γιά τό λόγο αὐτό πρέπει νά ἀντικατασταθεῖ μέ τή διατύπωση τοῦ Λένιν, πού λέει, ὅτι στίς νέες συνθῆκες τῆς ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ καί τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες εἶναι πέρα γιά πέρα δυνατή καί πιθανή.

Στή διάρκεια τῶν συζητήσεων προβλήθηκαν ἀντιρήσεις. Ἰδιαίτερα προσπάθησε νά φέρει ἀντιρήσεις ὁ Ζηνόβιεφ. Εἶμαι γι' αὐτό ὑποχρεωμένος νά ξαναθέσω τό ζήτημα καί νά τό φωτίσω πιό λεπτομερειακά.

Νομίζω ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ δέ διάβασε τίς «Ἀρχές τοῦ κομμουνισμοῦ» τοῦ Ἔνγκελς καί ἄν τίς διάβασε, δέν τίς

κατάλαβε, γιατί διαφορετικά δέ θά ἄρχιζε νά προβάλει ἀντιρήσεις, γιατί διαφορετικά θά ἔπαιρνε ὑπόψη τό γεγονός, ὅτι ἀπό τήν παλιά διατύπωση τοῦ Ἔνγκελς γαντζώνεται σήμερα ἡ σοσιαλδημοκρατία στήν πάλη της ἐνάντια στό λενινισμό, γιατί διαφορετικά ὁ Ζηνόβιεφ θά καταλάβαινε, ὅτι ἀκολουθώντας κανείς τά ἴχνη τῆς σοσιαλδημοκρατίας, μπορεῖ νά βρεθεῖ μπροστά σέ ὁρισμένους κινδύνους «ἐκφυλισμοῦ».

Νά τί λέει ὁ Ἔνγκελς στίς «Ἀρχές τοῦ κομμουνισμοῦ»[94], πού ἀποτελοῦν ἔκθεση ὁρισμένων χωριστῶν θέσεων μέ μορφή ἐρωτήσεων καί ἀπαντήσεων.

«Ἐρώτηση: Εἶναι δυνατό νά πραγματοποιηθεῖ διαμιᾶς ἡ κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας;

Ἀπάντηση: Ὄχι, δέν εἶναι δυνατό, ὅπως ἀκριβῶς δέν εἶναι δυνατό νά αὐξηθοῦν διαμιᾶς τά ὑπάρχοντα μέσα παραγωγῆς στά ὅρια πού εἶναι ἀπαραίτητα γιά τή δημιουργία μιᾶς κοινωνικῆς παραγωγῆς. Γι' αὐτό ἡ ἐπανάσταση τοῦ προλεταριάτου*, πού κατά πάσα πιθανότητα θά γίνει, θά μπορέσει νά αναπλάσει τή σημερινή κοινωνία μόνο βαθμιαῖα, καί μόνο ὕστερα ἀπ' αὐτό, ὅταν θά ἔχει δημιουργηθεῖ πιά ἡ ἀπαραίτητη μάζα μέσων παραγωγῆς, θά καταργήσει τήν ἀτομική ἰδιοχτησία.

Ἐρώτηση: Ποιά θά εἶναι ἡ πορεία αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης;

Ἀπάντηση: Πρῶτ' ἀπ' ὅλα, θά δημιουργήσει ἕνα δημοκρατικό καθεστώς καί ἔτσι, ἄμεσα εἴτε ἔμμεσα, τήν πολιτική κυριαρχία τοῦ προλεταριάτου».

Εἶναι φανερό, ὅτι ἐδῶ γίνεται λόγος γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἀστικῆς τάξης καί τήν κατάχτηση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Ξέρετε, σύντροφοι, ὅτι τό σημεῖο αὐτό ἔχει πραγματοποιηθεῖ στή χώρα μας καί μέ τό παραπάνω. (Φωνές: «Ἔτσι εἶναι!». «Σωστά!»).

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

Παρακάτω:

«Ἡ δημοκρατία θά ἦταν ἐντελῶς ἀνώφελη γιά τό προλεταριάτο, ἄν δέ χρησιμοποιοῦνταν ἀμέσως, σά μέσο γιά τήν ἐφαρμογή σέ πλατιά κλίμακα μέτρων πού νά προσβάλλουν ἄμεσα τήν ἀτομική ἰδιοχτησία καί νά ἐξασφαλίζουν τήν ὕπαρξη τοῦ προλεταριάτου. Τά κυριότερα ἀπ' αὐτά τά μέτρα, πού ἀπορέουν μέ ἀναγκαιότητα ἀπό τίς ὑπάρχουσες σήμερα συνθῆκες, εἶναι τά παρακάτω:

1) Περιορισμός τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας: προοδευτική φορολογία, βαριά φορολογία στήν κληρονομιά, κατάργηση τοῦ δικαιώματος κληρονομιᾶς πλάγιας γραμμῆς (ἀδελφῶν, ἀνεψιῶν κτλ.), ἀναγκαστικά δάνεια κτλ.».

Ξέρετε, ὅτι αὐτά τά μέτρα ἔχουν πραγματοποιηθεῖ καί πραγματοποιοῦνται μέ τό παραπάνω στή χώρα μας.

Παρακάτω:

«2) Βαθμιαία ἀπαλλοτρίωση τῶν ἰδιοχτητῶν γῆς, τῶν ἐργοστασιαρχῶν, τῶν ἰδιοχτητῶν σιδηροδρόμων καί πλοίων θαλάσσης, ἐν μέρει μέ τό συναγωνισμό ἀπό μέρους τῆς κρατικῆς βιομηχανίας, ἐν μέρει ἄμεσα μέ τήν ἀποζημίωσή τους μέ γραμμάτια».

Ξέρετε, ὅτι κι αὐτά τά μέτρα ἔχουν πραγματοποιηθεῖ ἐπίσης στή χώρα μας ἀπό τά πρῶτα ἀκόμα χρόνια τῆς ἐπανάστασής μας.

Παρακάτω:

«3) Δήμευση τῆς περιουσίας ὅλων τῶν πολιτικῶν φυγάδων καί τῶν στασιαστῶν, πού ἐξεγέρθηκαν ἐνάντια στήν πλειοψηφία τοῦ λαοῦ».

Ξέρετε, ὅτι ἐμεῖς ὅλα αὐτά τά ἔχουμε δημεύσει καί παραδημεύσει, ἔτσι πού δέν ἔχουμε πιά τί νά δημεύσουμε. (Γέλια).

Παρακάτω:

«4) Ὀργάνωση τῆς ἐργασίας ἤ παροχή ἐργασίας στούς προλετάριους στά ἐθνικά χτήματα, τίς φάμπρικες καί τά ἐργαστήρια·

χάρη στό μέτρο αὐτό θά ἐξαλειφθεῖ ὁ συναγωνισμός τῶν ἐργατῶν μεταξύ τους, καί οἱ ἐργοστασιάρχες, στό βαθμό πού θά ἔχουν μείνει ἀκόμα, θά ἀναγκαστοῦν νά πληρώνουν τά ἴδια ὑψηλά μεροκάματα, ὅπως καί τό κράτος».

Εἶναι γνωστό, ὅτι βρισκόμαστε σ' αὐτό τό δρόμο, ὅτι σ' αὐτό τό δρόμο σημειώνουμε μιά σειρά νίκες καί ὅτι τό σημεῖο αὐτό βασικά πραγματοποιεῖται κιόλας μ' ἐπιτυχία.

Παρακάτω:

«5) Ἐργασία ἴση καί ὑποχρεωτική γιά ὅλα τά μέλη τῆς κοινωνίας ὥς τήν πλήρη κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας. Δημιουργία βιομηχανικῶν στρατιῶν, εἰδικά γιά τήν ἀγροτική οἰκονομία».

Ξέρετε, ὅτι αὐτό τό δρόμο τόν δοκιμάσαμε στήν περίοδο τοῦ πολεμικοῦ κομμουνισμοῦ, μέ τή μορφή ὀργάνωσης στρατιῶν ἐργασίας. Στό δρόμο ὅμως αὐτό δέν πετύχαμε μεγάλα ἀποτελέσματα. Τραβήξαμε κατόπι πρός τόν ἴδιο σκοπό ἀπό πλάγιους δρόμους καί δέν ὑπάρχουν λόγοι νά ἀμφιβάλουμε, ὅτι θά σημειώσουμε σ' αὐτό τόν τομέα ἀποφασιστικές ἐπιτυχίες.

Παρακάτω:

«6) Συγκεντροποίηση τοῦ πιστωτικοῦ συστήματος καί τῆς χρηματαγορᾶς στά χέρια τοῦ κράτους μέσω τῆς ἐθνικῆς τράπεζας μέ κεφάλαια κρατικά. Κλείσιμο ὅλων τῶν ἰδιωτικῶν τραπεζῶν καί τραπεζιτικῶν γραφείων».

Κι αὐτό σύντροφοι, ὅπως ξέρετε καλά, ἔχει πραγματοποιηθεῖ κιόλας βασικά στή χώρα μας.

Παρακάτω:

«7) Αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐθνικῶν ἐργοστασίων, ἐργαστηρίων, σιδηροδρόμων καί πλοίων θαλάσσης, καλλιέργεια ὅλων τῶν γαιῶν πού μένουν ἀκαλλιέργητες, καί καλυτέρευση τοῦ τρόπου

καλλιέργειας τοῦ ἐδάφους πού καλλιεργεῖται ἤδη, στό βαθμό πού θά αὐξάνουν τά κεφάλαια καί ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν πού διαθέτει τό ἔθνος».

Ξέρετε, ὅτι κι αὐτό τό ἔργο πραγματοποιεῖται καί προωθεῖται στή χώρα μας· σ' αὐτό συντελεῖ μέ κάθε τρόπο καί ἡ ἐθνικοποίηση τῆς γῆς καί ἡ ἐθνικοποίηση τῶν βασικῶν κλάδων τῆς βιομηχανίας.

Παρακάτω:

«8) Ἀνατροφή ὅλων τῶν παιδιῶν, ἀπό τή στιγμή πού θά μποροῦν νά κάνουν χωρίς τή φροντίδα τῆς μητέρας, στά κρατικά ἱδρύματα καί γιά λογαριασμό τοῦ κράτους».

Τό ἔργο αὐτό πραγματοποιεῖται στή χώρα μας, ὅμως πολύ ἀπέχει ἀκόμα ἀπό τό νά ἔχει πραγματοποιηθεῖ, γιατί ὄντας καταστραμμένοι ἀπό τόν πόλεμο καί τήν ἐπέμβαση, δέ μποροῦμε ἀκόμα νά πάρουμε κάτω ἀπό τή μέριμνα τοῦ κράτους τήν ἀνατροφή ὅλων τῶν παιδιῶν τῆς χώρας.

Παρακάτω:

«9) Ἀνέγερση μεγάρων στά ἐθνικά χτήματα πού θά ἀποτελοῦν κοινοκατοικίες γιά τίς κοινότητες τῶν πολιτῶν, οἱ ὁποῖοι θά ἀσχολοῦνται μέ τή βιομηχανία καί τήν ἀγροτική οἰκονομία, θά ἀπολαβαίνουν τά πλεονεχτήματα τοῦ τρόπου ζωῆς τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ καί δέ θά ὑποφέρουν ἀπό τό μονόπλευρο χαραχτήρα καί τίς ἐλλείψεις».

Ἐδῶ γίνεται λόγος, ὅπως εἶναι φανερό, γιά τό πρόβλημα κατοικίας σέ μεγάλη κλίμακα. Ξέρετε, ὅτι τό ἔργο αὐτό τό προωθοῦμε, καί ἄν δέν ἔχει πραγματοποιηθεῖ ἀκόμα στίς βασικές του γραμμές καί ἴσως δέ θά πραγματοποιηθεῖ καί τόσο γρήγορα, αὐτό γίνεται γιατί, κληρονομώντας μιά καταστραμμένη βιομηχανία, δέν κατορθώσαμε ἀκόμα νά συσωρεύσουμε καί δέ μπορούσαμε νά

συσωρεύσουμε ἀρκετά κεφάλαια γιά ἀνέγερση κατοικιῶν σέ μεγάλη κλίμακα.

Παρακάτω:

«10) Γκρέμισμα ὅλων τῶν ἀνθυγιεινῶν καί κακοφτιαγμένων κατοικιῶν καί συνοικιῶν στίς πόλεις».

Τό σημεῖο αὐτό ἀποτελεῖ συστατικό μέρος τοῦ προηγούμενου σημείου, γι' αὐτό ὅσα εἰπώθηκαν γιά τό προηγούμενο σημεῖο ἰσχύουν κατ' ἀνάγκη καί γι' αὐτό τό σημεῖο.

Παρακάτω:

«11) Ἴσα δικαιώματα κληρονομιᾶς γιά τά νόμιμα καί ἐξώγαμα παιδιά».

Μοῦ φαίνεται, πώς ἡ ὑπόθεση αὐτή προχωρεῖ στή χώρα μας, μποροῦμε νά ποῦμε, ἱκανοποιητικά.

Τέλος, τό τελευταῖο σημεῖο:

«12) Συγκέντρωση ὅλων τῶν μεταφορῶν στά χέρια τοῦ ἔθνους».

Ξέρετε πώς αὐτό πραγματοποιήθηκε κιόλας στή χώρα μας ὁλοκληρωτικά.

Αὐτό εἶναι, σύντροφοι, τό πρόγραμμα τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης, ὅπως τόδοσε ὁ Ἔνγκελς στίς «Ἀρχές τοῦ κομμουνισμοῦ».

Βλέπετε, σύντροφοι, ὅτι τά ἐννιά δέκατα αὐτοῦ τοῦ προγράμματος πραγματοποιήθηκαν κιόλας ἀπ' τήν ἐπανάστασή μας.

Παρακάτω:

«Ἐρώτηση: Μπορεῖ ἡ ἐπανάσταση αὐτή (γιά τήν ὁποία μιλήσαμε παραπάνω. Ι. Στ.) νά γίνει σέ μιά ὁποιαδήποτε χώρα;

Ἀπάντηση: Ὄχι. Ἡ μεγάλη βιομηχανία, καί μόνο μέ τό νά ἔχει δημιουργήσει τήν παγκόσμια ἀγορά, σύνδεσε τόσο πολύ ὅλους τούς λαούς τῆς γῆς μεταξύ τους, ἰδιαίτερα τούς πολιτισμένους λαούς, ὥστε ὁ κάθε ἕνας ἀπ' αὐτούς ἐξαρτᾶται ἀπ' τό ὅ,τι γίνεται στόν ἄλλο. Ἔπειτα ἡ μεγάλη βιομηχανία ἔχει ἰσοπεδώσει τήν κοινωνική ἐξέλιξη σ' ὅλες τίς πολιτισμένες χῶρες σέ τέτιο βαθμό ὥστε ἡ κεφαλαιοκρατία καί τό προλεταριάτο ἔγιναν παντοῦ οἱ δυό ἀποφασιστικές τάξεις τῆς κοινωνίας καί ὁ ἀγώνας ἀνάμεσά τους ἔγινε ὁ κύριος ἀγώνας τῆς ἐποχῆς μας. Γι' αὐτό ἡ κομμουνιστική ἐπανάσταση δέ θἆναι μόνο ἐθνική, ἀλλά θά γίνει ταυτόχρονα σ' ὅλες τίς πολιτισμένες χῶρες, δηλ. τουλάχιστο στήν Ἀγγλία, Ἀμερική, Γαλλία καί Γερμανία»...*. (Βλ. Φ. Ἔνγκελς, «Οἱ ἀρχές τοῦ κομμουνισμοῦ»).

Νά πῶς ἔχει τό ζήτημα, σύντροφοι.

Ὁ Ἔνγκελς ἔλεγε, ὅτι ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση μέ τό πρόγραμμα πού ἐκτέθηκε παραπάνω δέ μπορεῖ νά γίνει σέ μιά ξεχωριστή χώρα. Τά γεγονότα ὅμως μαρτυροῦν ὅτι στίς νέες συνθῆκες τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου, στίς συνθῆκες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἐμεῖς κάναμε κιόλας σέ βασικές γραμμές μιά τέτια ἐπανάσταση σέ μιά ξεχωριστή χώρα, στή χώρα μας, καί πραγματοποιήσαμε τά ἐννιά δέκατα τοῦ προγράμματός της.

Ὁ Ζηνόβιεφ μπορεῖ νά πεῖ ὅτι κάναμε λάθος πού πραγματοποιήσαμε αὐτό τό πρόγραμμα, πού πραγματοποιήσαμε αὐτά τά σημεῖα. (Γέλια). Πολύ πιθανόν, πραγματοποιώντας αὐτά τά σημεῖα, νά πέσαμε σ' ἕνα κάποιο «πνεῦμα ἐθνικῆς στενότητας». (Γέλια). Πολύ πιθανόν. Πάντως ἕνα πράγμα εἶναι ξεκάθαρο, ὅτι ἐκεῖνο πού ὁ Ἔνγκελς θεωροῦσε τήν πέμπτη δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα, στίς συνθῆκες τοῦ προμονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ, ἀπραγματοποίητο καί ἀδύνατο γιά μιά μόνη χώρα, ἔγινε

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

πραγματοποιήσιμο καί δυνατό στή χώρα μας, στίς συνθῆκες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Βέβαια, ἄν ζοῦσε ὁ Ἔνγκελς, δέ θά γαντζωνόταν ἀπό τήν παλιά διατύπωση, ἀλλά ἀντίθετα, θά χαιρέτιζε ὁλόψυχα τήν ἐπανάστασή μας λέγοντας: «Στό διάβολο ὅλες οἱ παλιές διατυπώσεις, ζήτω ἡ νικηφόρα ἐπανάσταση τῆς ΕΣΣΔ!». (Χειροκροτήματα).

Δέ σκέφτονται ὅμως ἔτσι οἱ κύριοι τοῦ στρατοπέδου τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Γαντζώνονται ἀπό τήν παλιά διατύπωση τοῦ Ἔνγκελς γιά νά καλυφθοῦν μ' αὐτήν, καί νά διευκολύνουν ἔτσι τήν πάλη τους ἐνάντια στήν ἐπανάστασή μας, ἐνάντια στούς μπολσεβίκους. Αὐτή εἶναι φυσικά ἡ δουλιά τους. Τό κακό εἶναι μόνο ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ προσπαθεῖ νά μιμηθεῖ αὐτούς τούς κυρίους, ἀκολουθώντας στήν προκειμένη περίπτωση τό δρόμο τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Παραθέτοντας τή διατύπωση τοῦ Ἔνγκελς καί ἀναπτύσσοντάς την λεπτομερειακά εἶχα ὑπόψη μου τρεῖς λόγους:

πρῶτο, ἀντιπαραθέτοντας τή διατύπωση τοῦ Λένιν γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα στή διατύπωση τοῦ Ἔνγκελς, πού εἶναι ἡ πιό ριζοσπαστική καί κατηγορηματική ἔκφραση τῆς ἄποψης τῶν μαρξιστῶν τῆς παλιᾶς περιόδου, νά φωτίσω τό ζήτημα στόν ἀνώτατο βαθμό·

δεύτερο, νά ξεσκεπάσω τό ρεφορμισμό καί τήν ἀντεπαναστατικότητα τῆς σοσιαλδημοκρατίας, πού προσπαθεῖ νά συγκαλύψει τόν ὀπορτουνισμό της ἐπικαλούμενη τήν παλιά διατύπωση τοῦ Ἔνγκελς·

τρίτο, νά δείξω ὅτι ὁ Λένιν ἦταν ὁ πρῶτος, πού ἔλυσε τό πρόβλημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα.

Πρέπει νά ἀναγνωρίσουμε, σύντροφοι, ὅτι ἀκριβῶς ὁ Λένιν καί ὄχι κανένας ἄλλος ἀνακάλυψε τήν ἀλήθεια γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα. Δέ μπορεῖ κανείς ν' ἀφαιρέσει ἀπό τό Λένιν ἐκεῖνο πού τοῦ ἀνήκει δικαιωματικά. Δέν πρέπει νά φοβόμαστε τήν ἀλήθεια, πρέπει νά ἔχουμε τό θάρρος νά λέμε τήν ἀλήθεια, πρέπει νά ἔχουμε τό θάρρος νά ποῦμε ἀνοιχτά, ὅτι ὁ Λένιν ἦταν ὁ πρῶτος ἀπό τούς μαρξιστές, πού ἔβαλε μέ καινούργιο τρόπο τό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα καί τό ἔλυσε καταφατικά.

Μ' αὐτό δέ θέλω καθόλου νά πῶ, ὅτι ὁ Λένιν, σά στοχαστής, στεκόταν πιό ψηλά ἀπό τόν Ἔνγκελς ἤ τό Μάρξ. Μ' αὐτό θέλω νά πῶ μόνο δυό πράγματα:

πρῶτο: δέ μποροῦμε νά ζητᾶμε ἀπό τόν Ἔνγκελς ἤ τό Μάρξ, ὅσο μεγαλοφυεῖς στοχαστές κι ἄν ἦταν, νά προβλέψουν στήν περίοδο τοῦ προμονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ ὅλες τίς δυνατότητες τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου καί τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης, πού παρουσιάστηκαν ὕστερα ἀπό μισό αἰώνα, στήν περίοδο τοῦ ἀναπτυγμένου μονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ·

δεύτερο: δέν ὑπάρχει τίποτε τό ἐκπληκτικό στό γεγονός ὅτι ὁ Λένιν, σά μεγαλοφυής μαθητής τοῦ Ἔνγκελς καί τοῦ Μάρξ, μπόρεσε νά συλλάβει τίς νέες δυνατότητες τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης στίς νέες συνθῆκες ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ καί ἀνακάλυψε ἔτσι τήν ἀλήθεια γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα.

Πρέπει νά ξέρει κανείς νά κάνει διάκριση ἀνάμεσα στό γράμμα τοῦ μαρξισμοῦ καί τήν οὐσία του, ἀνάμεσα στίς ξεχωριστές θέσεις τοῦ μαρξισμοῦ καί τή μέθοδό του. Ὁ Λένιν κατόρθωσε νά ἀνακαλύψει τήν ἀλήθεια γιά τή

νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, γιατί δέ θεωροῦσε τό μαρξισμό δόγμα, ἀλλά καθοδήγηση γιά δράση, δέν ἦταν δοῦλος τοῦ γράμματος, ἀλλά ἤξερε νά συλλαμβάνει τό κύριο, τό βασικό στό μαρξισμό.

Νά τί γράφει σχετικά μ' αὐτό ὁ Λένιν στή μπροσούρα του «Ὁ „ἀριστερισμός", παιδική ἀρρώστια τοῦ κομμουνισμοῦ»:

«Ἡ θεωρία μας δέν εἶναι δόγμα, μά καθοδήγηση γιά δράση, ἔλεγαν ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς καί τό μεγαλύτερο λάθος, τό μεγαλύτερο ἔγκλημα τέτιων μαρξιστῶν μέ „πατέντα" σάν τόν Κάρλ Καούτσκι, τόν Ὄττο Μπάουερ κλπ. εἶναι ὅτι δέν τό κατάλαβαν αὐτό, δέ μπόρεσαν νά τό ἐφαρμόσουν στίς πιό σοβαρές στιγμές τῆς ἐπανάστασης τοῦ προλεταριάτου». (Βλ. τόμ. 25ος, σελ. 211).

Νά ὁ δρόμος, ὁ δρόμος τοῦ Μάρξ, τοῦ Ἔνγκελς καί τοῦ Λένιν, πού ἀκολουθοῦμε καί πρέπει νά τόν ἀκολουθοῦμε καί στό μέλλον, ἄν θέλουμε νά μείνουμε ἐπαναστάτες ὥς τό τέλος.

Ὁ λενινισμός περιφρούρησε τόν ἑαυτό του σά μαρξισμό τῆς ἐποχῆς τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης, γιατί ἀκολουθοῦσε καί συνεχίζει ν' ἀκολουθεῖ αὐτό τό δρόμο. Ἀπομάκρυνση ἀπ' αὐτό τό δρόμο σημαίνει πέσιμο στό βάλτο τοῦ ὀπορτουνισμοῦ, ξεγλίστρημα ἀπ' αὐτό τό δρόμο σημαίνει σύρσιμο στήν οὐρά τῆς σοσιαλδημοκρατίας, πράγμα πού ἔγινε ἀκριβῶς στήν προκειμένη περίπτωση μέ τό Ζηνόβιεφ.

Ὁ Ζηνόβιεφ εἶπε ἐδῶ, ὅτι ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς μαλάκωσαν κατοπινά τήν παλιά διατύπωση τοῦ Ἔνγκελς, καί παραδέχτηκαν τή δυνατότητα ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση ν' *ἀρχίσει* καί σέ ξεχωριστές χῶρες. Παρέθεσε τήν περικοπή τοῦ Ἔνγκελς, ὅτι «ὁ γάλλος θ' ἀρχίσει καί ὁ γερμανός θά ἀποτελειώσει»[95]. Ὅλα αὐτά εἶναι σωστά. Αὐτό τό ξέρει σήμερα κάθε μαθητής σοβιετικῆς κομματικῆς σχολῆς. Δέν πρόκειται ὅμως τώρα γι' αὐτό τό ζήτημα. Ἕνα πράγμα εἶναι νά λές: ἄρχισε τήν ἐπανάσταση, θά σέ ὑποστηρίξει στό πιό ἄμεσο μέλλον ἡ νικηφόρα ἐπανάσταση στίς ἄλλες χῶρες, καί σέ περίπτωση μιᾶς τέτιας νίκης στίς ἄλλες χῶρες μπορεῖς νά ἀποβλέπεις σέ νίκη. Αὐτό εἶναι ἕνα πράγμα. Κι ἄλλο νά λές: ἄρχισε τήν ἐπανάσταση καί προώθησέ την παραπέρα, ξέροντας ὅτι κι ἄν ἀκόμα δέν προλάβει στό πιό ἄμεσο μέλλον ἡ νίκη τῆς ἐπανάστασης στίς ἄλλες χῶρες, οἱ συνθῆκες τοῦ ἀγώνα σήμερα στήν περίοδο τοῦ ἀναπτυγμένου ἰμπεριαλισμοῦ εἶναι τέτιες, πού μπορεῖς παρ' ὅλα αὐτά νά νικήσεις, γιά ν' ἀνάψεις κατόπι τήν ἐπανάσταση στίς ἄλλες χῶρες. Αὐτό εἶναι ἄλλο πράγμα.

Κι ἄν παρέθεσα τήν παλιά διατύπωση τοῦ Ἔνγκελς, δέν τό ἔκανα γιά νά ἀγνοήσω τό γεγονός, ὅτι ὁ Ἔνγκελς καί ὁ Μάρξ μαλάκωσαν κατοπινά αὐτή τή ριζοσπαστική καί κατηγορηματική διατύπωση, ἀλλά:

α) γιά νά κάνω πιό σαφές τό ζήτημα μέ τήν αντιπαράθεση τῶν δυό ἀντίθετων διατυπώσεων·

β) γιά νά ἀποκαλύψω τόν ὀπορτουνισμό τῆς σοσιαλδημοκρατίας, πού προσπαθεῖ νά καλυφθεῖ πίσω ἀπό τήν παλιά διατύπωση τοῦ Ἔνγκελς·

γ) γιά νά δείξω, ὅτι ὁ Λένιν ἦταν ὁ πρῶτος πού ἔθεσε μέ νέο τρόπο τό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα καί τό ἔλυσε καταφατικά.

Ὅπως βλέπετε, σύντροφοι, εἶχα δίκιο, ὅταν ἔλεγα ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ δέ διάβασε τίς «Ἀρχές τοῦ κομμουνισμοῦ», καί ἄν τίς διάβασε, δέν τίς κατάλαβε, ἑρμήνευσε τήν παλιά διατύπωση τοῦ Ἔνγκελς μέ σοσιαλδημοκρατικό τρόπο καί κατρακύλησε ἔτσι στό βρέμο τοῦ ὀπορτουνισμοῦ.

2. ΜΕΡΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΧΤΑΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ

Εἶπα, σέ συνέχεια, στήν εἰσήγησή μου, ὅτι ἔχουμε λίγο-πολύ ἀνάλογη περίπτωση μέ τό ζήτημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου μέσα στίς συνθῆκες τοῦ ἀναπτυγμένου ἰμπεριαλισμοῦ. Εἶπα, ὅτι στό ζήτημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, μέ τήν ἔννοιά της σάν συντριβῆς τοῦ παλιοῦ ἀστικοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ καί δημιουργίας νέου προλεταριακοῦ μηχανισμοῦ, ὁ Μάρξ ἔκανε στόν καιρό του (ὄγδοη δεκαετία τοῦ 19ου αἰώνα) ἐξαίρεση ὅσον ἀφορᾶ τήν Ἀγγλία καί ἴσως καί τήν Ἀμερική, ὅπου ὁ μιλιταρισμός καί ἡ ὑπαλληλοκρατία ἦταν τότε λίγο ἀναπτυγμένοι καί ὅπου ὑπῆρχε ἴσως τότε ἡ δυνατότητα νά ἐπιτευχθεῖ ἡ πολιτική κυριαρχία τοῦ προλεταριάτου μέ ἄλλους τρόπους, μέ «εἰρηνικούς» τρόπους. Εἶπα, ὅτι αὐτή ἡ ἐξαίρεση ἤ αὐτός ὁ περιορισμός πού ἔκανε ὁ Μάρξ γιά τήν Ἀγγλία καί τήν Ἀμερική, ἐνῶ τότε ἦταν σωστός, ἔγινε κατά τή γνώμη τοῦ Λένιν λαθεμένος καί περιττός στίς σημερινές συνθῆκες τοῦ ἀναπτυγμένου ἰμπεριαλισμοῦ, τώρα πού ὁ μιλιταρισμός καί ἡ ὑπαλληλοκρατία ἄνθισαν στήν Ἀγγλία καί τήν Ἀμερική στόν ἴδιο βαθμό ὅπως καί στίς ἄλλες χῶρες.

Ἐπιτρέψτε μου, σύντροφοι, νά ἀναφερθῶ στό Μάρξ. Νά τί ἔγραφε ὁ Μάρξ στό γράμμα του πρός τόν Κούγκελμαν τόν Ἀπρίλη τοῦ 1871:

«... Ἄν ρίξεις μιά ματιά στό τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ ἔργου μου „Ἡ 18η Μπρυμαίρ", θά δεῖς, ὅτι σάν ἑπόμενη προσπάθεια τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασης διακηρύχνω: νά μή μεταβιβάσει τήν ὑπαλληλοκρατική-στρατιωτική μηχανή ἀπό τό ἕνα χέρι στό ἄλλο, ὅπως γίνονταν ὥς τά τώρα, ἀλλά νά τήν τσακίσει... καί αὐτός εἶναι ἀκριβῶς ὁ προκαταρκτικός ὅρος κάθε πραγματικῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης στήν ἤπειρο*. Τέτια ἀκριβῶς εἶναι καί ἡ προσπάθεια τῶν ἡρωικῶν μας συντρόφων τοῦ Παρισιοῦ». (Παραθέτω τήν περικοπή ἀπό τό βιβλίο τοῦ Λένιν «Κράτος καί ἐπανάσταση», τόμ. 21ος, σελ. 394).

Αὐτά ἔγραφε ὁ Μάρξ τό 1871.

Ἀπό τήν περικοπή αὐτή γαντζώθηκαν, ὅπως εἶναι γνωστό, οἱ κάθε λογῆς σοσιαλδημοκράτες καί πρῶτος ἀπ' ὅλους ὁ Καούτσκι, ἰσχυριζόμενοι, ὅτι ἡ βίαιη ἐπανάσταση τοῦ προλεταριάτου δέν εἶναι ὑποχρεωτική μέθοδος κίνησης πρός τό σοσιαλισμό, ὅτι ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου δέν πρέπει νά νοηθεῖ ὁπωσδήποτε σάν συντριβή τοῦ παλιοῦ ἀστικοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ καί ἀνοικοδόμηση ἑνός νέου προλεταριακοῦ μηχανισμοῦ, ὅτι ὁ εἰρηνικός δρόμος περάσματος ἀπό τόν καπιταλισμό στό σοσιαλισμό εἶναι ἀκριβῶς ὁ δρόμος, γιά τόν ὁποῖο πρέπει νά παλαίψει τό προλεταριάτο.

Πῶς ἀντέδρασε σ' αὐτό τό γεγονός ὁ σύντροφος Λένιν; Νά τί ἔγραφε σχετικά μ' αὐτό στό βιβλίο του «Κράτος καί ἐπανάσταση»:

«Εἶναι ἐνδιαφέρον νά σημειώσουμε ἰδιαίτερα δυό σημεῖα ἀπό τόν παραπάνω συλλογισμό τοῦ Μάρξ. Πρῶτο, περιορίζει τό συμπέρασμά του στήν ἤπειρο. Αὐτό ἦταν κατανοητό στά 1871, τότε πού ἡ Ἀγγλία ἦταν ἀκόμα πρότυπο χώρας καθαρά κεφαλαιοκρατικῆς, ἀλλά χωρίς στρατοκρατία καί σέ σημαντικό βαθμό χωρίς ὑπαλληλοκρατία. Γι' αὐτό ὁ Μάρξ ἐξαιροῦσε τήν Ἀγγλία ὅπου ἡ ἐπανάσταση, ἀκόμα καί ἡ λαϊκή ἐπανάσταση, φαινόταν καί ἦταν τότε δυνατή χωρίς τόν προκαταρκτικό ὅρο τῆς καταστροφῆς τῆς „ἕτοιμης κρατικῆς μηχανῆς".

Τώρα* στά 1917, τήν ἐποχή τοῦ πρώτου μεγάλου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου, ὁ περιορισμός αὐτός τοῦ Μάρξ χάνει τήν ἰσχή του*. Καί ἡ Ἀγγλία καί ἡ Ἀμερική, οἱ μεγαλύτεροι καί τελευταῖοι— σ' ὅλο τόν κόσμο—ἐκπρόσωποι τῆς

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

ἀγγλοσαξωνικῆς „ἐλευθερίας“ μέ τήν ἔννοια τῆς ἔλλειψης στρατοκρατίας καί ὑπαλληλοκρατίας, κατρακύλησαν πέρα γιά πέρα στόν πανευρωπαϊκό βρωμερό, αἱματηρό βοῦρκο τῶν ὑπαλληλοκρατικῶν-στρατοκρατικῶν θεσμῶν, πού ὑποτάσσουν τά πάντα, πού καταπνίγουν τά πάντα. Τώρα καί στήν Ἀγγλία καί στήν Ἀμερική „προκαταρκτικός ὅρος κάθε πραγματικῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης“ εἶναι ἡ συντριβή, ἡ καταστροφή τῆς „ἕτοιμης κρατικῆς μηχανῆς“ (πού δουλεύτηκε ἐκεῖ στά 1914-1917 ὥστε νά φτάσει τήν „εὐρωπαϊκή“ πανιμπεριαλιστική τελειότητα)». (Βλ. τόμ. 21ος, σελ. 395).

Βλέπετε, ὅτι ἐδῶ ἔχουμε μιά περίπτωση, λίγο-πολύ ἀνάλογη μέ τήν περίπτωση, πού ἀνάφερα σέ σχέση μέ τήν παλιά διατύπωση τοῦ Ἔνγκελς γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ὁ περιορισμός ἤ ἡ ἐξαίρεση, πού δέχτηκε ὁ Μάρξ γιά τήν Ἀγγλία καί τήν Ἀμερική, εἶχε τούς λόγους της, ὅσο δέν ὑπῆρχε ἀναπτυγμένος μιλιταρισμός καί ἀναπτυγμένη ὑπαλληλοκρατία σ' αὐτές τίς χῶρες. Ὁ περιορισμός αὐτός ἔχασε τήν ἰσχή του, κατά τή γνώμη τοῦ Λένιν, στίς νέες συνθῆκες τοῦ μονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ, τώρα πού ὁ μιλιταρισμός καί ἡ ὑπαλληλοκρατία ἀναπτύχθηκαν στήν Ἀγγλία καί τήν Ἀμερική ὄχι λιγότερο, ἄν ὄχι περισσότερο, ἀπ' ὅ,τι στίς χῶρες τῆς εὐρωπαϊκῆς ἠπείρου.

Γι' αὐτό ἡ βίαιη ἐπανάσταση τοῦ προλεταριάτου, ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, εἶναι ὁ ἀναπόφευχτος καί ὑποχρεωτικός ὅρος γιά τήν κίνηση πρός τό σοσιαλισμό σ' ὅλα χωρίς ἐξαίρεση τά ἰμπεριαλιστικά κράτη.

Γι' αὐτό οἱ ὀπορτουνιστές ὅλων τῶν χωρῶν ἀφοῦ γαντζώθηκαν ἀπό τόν περιορισμό πού δέχτηκε ὑπό ὅρους ὁ Μάρξ καί στράφηκαν ἐνάντια στή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, δέν ὑπερασπίζουν τό μαρξισμό, ἀλλά τή δική τους ὀπορτουνιστική ὑπόθεση.

Ὁ Λένιν ἔφτασε σ' αὐτό τό συμπέρασμα, γιατί ἤξερε νά κάνει διάκριση ἀνάμεσα στό γράμμα καί τήν οὐσία τοῦ μαρξισμοῦ, καί δέ θεωροῦσε τό μαρξισμό δόγμα, ἀλλά καθοδήγηση γιά δράση.

Θά ἦταν παράξενο νά ἀπαιτοῦσε κανείς ἀπ' τό Μάρξ νά εἶχε προβλέψει πρίν ἀπό κάμποσες δεκαετίες ὅλες τίς δυνατότητες ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ καί τῆς ταξικῆς πάλης στό μέλλον. Θά ἦταν ὅμως ἀκόμα πιό παράξενο νά μᾶς ἐκπλήσσει τό γεγονός ὅτι ὁ Λένιν συνέλαβε καί γενίκευσε αὐτές τίς δυνατότητες μέσα στίς νέες συνθῆκες ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ, τώρα πού οἱ δυνατότητες αὐτές παρουσιάστηκαν καί ἀναπτύχθηκαν περισσότερο ἀπό ἀρκετά.

Στό σημεῖο αὐτό προβλήθηκε ἀντίρρηση, μοῦ φαίνεται, ἀπό τό Ριαζάνοφ πού εἶπε ἀπό τή θέση του ὅτι ὁ περιορισμός πού δέχτηκε ὁ Μάρξ γιά τήν Ἀγγλία καί τήν Ἀμερική δέν εἶναι σωστός ὄχι μόνο γιά τίς σημερινές συνθῆκες τῆς ταξικῆς πάλης, ἀλλά δέν ἦταν σωστός καί γιά τίς συνθῆκες ἐκεῖνες, ὅπου ὁ Μάρξ εἶχε δεχτεῖ αὐτό τόν περιορισμό. Ἐγώ δέ συμφωνῶ μέ τό Ριαζάνοφ. Νομίζω ὅτι ὁ Ριαζάνοφ κάνει λάθος. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὁ Λένιν σκεφτόταν διαφορετικά σχετικά μ' αὐτό, ὅταν δήλωνε ἐντελῶς ξεκάθαρα, ὅτι ὁ Μάρξ εἶχε δίκιο, πού δέχτηκε αὐτή τήν ἐξαίρεση γιά τήν Ἀγγλία καί τήν Ἀμερική τῆς ὄγδοης δεκαετίας τοῦ περασμένου αἰώνα.

Νά τί γράφει σχετικά μ' αὐτό ὁ σύντροφος Λένιν στή μπροσούρα του «Γιά τό φόρο σέ εἶδος»:

«Ὅταν συζητούσαμε μέ τό Μπουχάριν στήν Κεντρική Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή, ὁ Μπουχάριν ἔκανε ἀνάμεσα στ' ἄλλα τήν ἑξῆς παρατήρηση: στό ζήτημα τῶν μεγάλων μισθῶν τῶν εἰδικῶν „ἐμεῖς“ εἴμαστε „πιό δεξιοί ἀπό τό Λένιν“, γιατί δέ βλέπουμε σ' αὐτό καμιά ὑποχώρηση ἀπό τίς ἀρχές, ἐπειδή θυμόμαστε τά λόγια τοῦ Μάρξ, ὅτι μέσα σέ ὁρισμένες συνθῆκες θά ἦταν πολύ σκοπιμότερο

γιά τήν έργατική τάξη „νά άποζημιώσει αύτή τή συμμορία“ (συγκεκριμένα τή συμμορία τῶν κεφαλαιοκρατῶν, δηλ. νά *ἐξαγοράσει* ἀπό τήν ἀστική τάξη τή γῆ, τίς φάμπρικες, τά ἐργοστάσια καί τά ἄλλα μέσα παραγωγῆς). Αὐτή εἶναι ἐξαιρετικά ἐνδιαφέρουσα παρατήρηση». «... Βαθύνετε στή σκέψη τοῦ Μάρξ. Ἐπρόκειτο γιά τήν Ἀγγλία τῆς ὄγδοης δεκαετίας τοῦ περασμένου αἰώνα, γιά τήν περίοδο τῆς ἀποκορύφωσης τοῦ προμονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ, γιά μιά χώρα πού εἶχε τότε τή λιγότερη στρατοκρατία καί ὑπαλληλοκρατία, γιά μιά χώρα πού εἶχε τότε τίς περισσότερες δυνατότητες „εἰρηνικῆς“ νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ μέ τήν ἔννοια τῆς „ἐξαγορᾶς“ τῆς ἀστικῆς τάξης ἀπό τούς ἐργάτες. Καί ὁ Μάρξ ἔλεγε: κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες οἱ ἐργάτες δέ θά ἀρνηθοῦν καθόλου νά ἐξαγοράσουν τήν ἀστική τάξη. Ὁ Μάρξ δέν ἔδενε τά χέρια, οὔτε τά δικά του, οὔτε τῶν μελλοντικῶν ἡγετῶν τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, ὅσον ἀφορᾶ τίς μορφές, τούς τρόπους καί τίς μέθοδες τῆς ἀνατροπῆς, γιατί καταλάβαινε θαυμάσια τί μεγάλος ὄγκος καινούργιων προβλημάτων θά ἐμφανιστεῖ τότε, πῶς θά ἀλλάξει ὅλη ἡ κατάσταση στήν πορεία τῆς ἀνατροπῆς, πόσο *συχνά* καί σέ *μεγάλο βαθμό* θ' ἀλλάξει ἡ κατάσταση στήν πορεία τῆς ἐπανάστασης. Ἔ λοιπόν, καί στή Σοβιετική Ρωσία *ὕστερα* ἀπό τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο, *ὕστερα* ἀπό τήν κατάπνιξη τῆς στρατιωτικῆς καί σαμποταριστικῆς ἀντίστασης τῶν ἐκμεταλλευτῶν—δέν εἶναι τάχα φανερό ὅτι *ὁρισμένοι* ὅροι διαμορφώθηκαν σύμφωνα μέ τόν τύπο τῶν ὅρων πού θά μποροῦσαν νά διαμορφωθοῦν πρίν ἀπό μισό αἰώνα στήν Ἀγγλία, ἄν ἄρχιζε τότε νά περνᾶ εἰρηνικά στό σοσιαλισμό; Τήν ὑποταγή τῶν κεφαλαιοκρατῶν στούς ἐργάτες θά μποροῦσαν τότε στήν Ἀγγλία νά τήν ἐξασφαλίσουν οἱ παρακάτω ὅροι: (1) Ἡ πλήρης ἀριθμητική ὑπεροχή τῶν ἐργατῶν, τῶν προλετάριων μέσα στόν πληθυσμό, ἐξαιτίας τῆς ἔλλειψης ἀγροτιᾶς (τήν ὄγδοη δεκαετία στήν Ἀγγλία ὑπῆρχαν ἐνδείξεις πού ἐπέτρεπαν νά ἐλπίζει κανείς ὅτι ὁ σοσιαλισμός θά εἶχε ἐξαιρετικά γρήγορες ἐπιτυχίες μέσα στούς ἐργάτες γῆς)· (2) ὁ ὑπέροχος βαθμός ὀργάνωσης τοῦ προλεταριάτου στά ἐπαγγελματικά συνδικάτα (ἡ Ἀγγλία ἦταν τότε ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη ἡ πρώτη χώρα στόν κόσμο)· (3) τό συγκριτικά ὑψηλό πολιτιστικό ἐπίπεδο τοῦ προλεταριάτου, πού εἶχε περάσει ἀπ' τό σχολειό τῆς ἑκατόχρονης ἀνάπτυξης τῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν)· (4) ἡ μακρόχρονη συνήθεια πού εἶχαν ἀποχτήσει οἱ θαυμάσια ὀργανωμένοι κεφαλαιοκράτες τῆς Ἀγγλίας—τότε ἦταν οἱ καλύτερα ὀργανωμένοι κεφαλαιοκράτες ἀπ' ὅλες τίς χῶρες τοῦ κόσμου (τώρα τά πρωτεῖα αὐτά πέρασαν στή Γερμανία)—νά λύνουν μέ συμβιβασμούς τά πολιτικά καί τά οἰκονομικά ζητήματα. Νά λοιπόν ἀπό ποιές περιστάσεις μποροῦσε νά γεννηθεῖ τότε ἡ σκέψη γιά τή *δυνατότητα εἰρηνικῆς ὑποταγῆς** τῶν κεφαλαιοκρατῶν τῆς Ἀγγλίας στούς ἐργάτες της... Ὁ Μάρξ εἶχε ἀπόλυτα δίκιο, ὅταν δίδασκε στούς ἐργάτες ὅτι εἶχε μεγάλη σημασία νά διατηρηθεῖ ἡ ὀργάνωση τῆς πολύ μεγάλης παραγωγῆς ἀκριβῶς γιά νά διευκολυνθεῖ τό πέρασμα στό σοσιαλισμό καί ὅτι ἦταν ἀπόλυτα παραδεχτή ἡ σκέψη νά *πληρωθοῦν καλά οἱ κεφαλαιοκράτες*, νά ἀποζημιωθοῦν (αὐτό γινόταν σάν *ἐξαίρεση*: ἡ Ἀγγλία ἀποτελοῦσε τότε ἐξαίρεση) ἄν τά πράγματα διαμορφώνονταν ἔτσι πού *ν' ἀναγκασθοῦν** οἱ κεφαλαιοκράτες νά ὑποταχθοῦν εἰρηνικά καί νά περάσουν πολιτισμένα καί ὀργανωμένα στό σοσιαλισμό, μέ τήν ἐξαγορά». (Βλ. τόμ. 26ος, σελ. 327-329).

Εἶναι ὁλοφάνερο, ὅτι σ' αὐτό τό ζήτημα ἔχει δίκιο ὁ Λένιν καί ὄχι ὁ Ριαζάνοφ.

3. Η ΑΝΙΣΟΜΕΤΡΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

Στήν εἰσήγησή μου ἀνέφερα, ὅτι ὁ Λένιν ἀνακάλυψε καί θεμελίωσε τό νόμο τῆς ἀνισόμετρης οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς ἀνάπτυξης τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν, ὅτι ὁ Λένιν, ξεκινώντας ἀπ' αὐτό τό νόμο, ξεκινώντας ἀπ' τό γεγονός τῆς ἀνάπτυξης καί τῆς ὄξυνσης τῆς ἀνισομετρίας, ἔφτασε στήν ἰδέα τῆς δυνατότητας τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα. Ἐνάντια σ' αὐτή τή θέση ἀντιτάχθηκαν ὁ Τρότσκι καί ὁ Ζηνόβιεφ. Ὁ Τρότσκι εἶπε, ὅτι ἡ θέση αὐτή τοῦ Λένιν δέν εἶναι σωστή θεωρητικά. Καί ὁ Ζηνόβιεφ μαζί μέ τόν Τρότσκι δήλωσαν, ὅτι παλιότερα, στήν περίοδο τοῦ προμονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ, ἡ ἀνάπτυξη

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

ἦταν περισσότερο ἀνισόμετρη ἀπ' ὅ,τι εἶναι τώρα στήν περίοδο τοῦ μονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ καί ὅτι δέν ἐπιτρέπεται νά συνδέει κανείς τήν ἰδέα τῆς δυνατότητας τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα μέ τό νόμο τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ.

Τό ὅτι ὁ Τρότσκι ἀντιτάσσεται στή γνωστή θεωρητική θέση τοῦ Λένιν γιά τό νόμο τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης, δέν εἶναι καθόλου ἐκπληκτικό, γιατί, ὅπως εἶναι γνωστό, ὁ νόμος αὐτός ἀνατρέπει τή θεωρία τοῦ Τρότσκι γιά τή διαρκῆ ἐπανάσταση.

Ἐκτός ἀπ' αὐτό, ὁ Τρότσκι κατρακυλάει ἐδῶ ὁλοφάνερα σέ μιά μικροαστική ἄποψη. Συγχέει, στήν προκειμένη περίπτωση, τήν οἰκονομική ἀνισότητα τῶν διαφόρων χωρῶν στό παρελθόν—ἀνισότητα πού δέν ὁδηγοῦσε πάντα καί δέ μποροῦσε νά ὁδηγήσει σέ μιά ἁλματική ἀνάπτυξη αὐτῶν τῶν χωρῶν—μέ τήν ἀνισόμετρη οἰκονομική καί πολιτική ἀνάπτυξη τῆς περιόδου τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, πού ἡ οἰκονομική ἀνισότητα ἀνάμεσα στίς διάφορες χῶρες εἶναι μικρότερη ἀπ' ὅ,τι στό παρελθόν, ἡ ἀνισομετρία ὅμως τῆς οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς ἀνάπτυξης εἶναι ἀσύγκριτα μεγαλύτερη ἀπ' ὅ,τι προηγούμενα, καί ἐκδηλώνεται ὀξύτερα ἀπ' ὅ,τι παλιότερα· καί πρέπει ἐδῶ νά προστεθεῖ ὅτι ἡ ἀνισομετρία αὐτή ὁδηγεῖ ὑποχρεωτικά καί ἀναπότρεπτα σέ ἁλματική ἀνάπτυξη, ὁδηγεῖ στό ὅτι οἱ χῶρες πού ἔμεναν πίσω ἀπό βιομηχανική ἄποψη ξεπερνοῦν σέ λίγο-πολύ σύντομο χρονικό διάστημα τίς χῶρες πού προπορεύονταν, πράγμα πού δέ μπορεῖ παρά νά δημιουργήσει ἔτσι τίς προϋποθέσεις γιά πολύ μεγάλους ἰμπεριαλιστικούς πολέμους καί τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα.

Δέν εἶναι κάν ἀνάγκη νά ἀποδείξουμε, ὅτι τέτια σύγχιση δυό διαφορετικῶν ἐννοιῶν δέ δείχνει καί δέ μπορεῖ νά δείχνει ὑψηλό «θεωρητικό» ἐπίπεδο τοῦ Τρότσκι.

Μά δέ μπορῶ νά καταλάβω τό Ζηνόβιεφ πού ἦταν τέλος πάντων μπολσεβίκος καί κάτι μυρίστηκε ἀπ' τό μπολσεβικισμό. Πῶς μπορεῖ νά ἰσχυρίζεται, ὅτι ἡ ἀνισομετρία τῆς ἀνάπτυξης ἦταν προηγούμενα μεγαλύτερη ἀπ' ὅ,τι σήμερα, στίς συνθῆκες τοῦ μονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ, χωρίς νά ριψοκινδυνεύει νά πέσει στό βάλτο τοῦ ὑπεριμπεριαλισμοῦ καί τοῦ καουτσκιανισμοῦ; Πῶς μπορεῖ νά ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ ἰδέα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα δέ συνδέεται μέ τό νόμο τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης; Δέν εἶναι ἄραγε γνωστό, ὅτι ὁ Λένιν ἐξήγαγε αὐτή τήν ἰδέα ἀκριβῶς ἀπό τό νόμο τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης; Τί δείχνουν λογουχάρη τά παρακάτω λόγια τοῦ Λένιν:

> «Ἡ ἀνισόμετρη οἰκονομική καί πολιτική ἀνάπτυξη εἶναι ἀπόλυτος νόμος τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἀπ' ἐδῶ βγαίνει*, πώς εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ἀρχή σέ λίγες, ἤ καί σέ μιά μονάχα ξεχωριστά παρμένη, καπιταλιστική χώρα». (Βλ. τόμ. 18ος, σελ. 232).

Ἀπό ποῦ ξεκινάει ὁ νόμος τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης;

Ξεκινάει ἀπό τό ὅτι:

1) ὁ παλιός, ὁ προμονοπωλιακός καπιταλισμός μετεξελίχθηκε καί ἀναπτύχθηκε σέ μονοπωλιακό καπιταλισμό, σέ ἰμπεριαλισμό·

2) τό μοίρασμα τοῦ κόσμου σέ σφαῖρες ἐπιρροῆς τῶν ἰμπεριαλιστικῶν ὁμάδων καί Δυνάμεων ἔχει τελειώσει πιά·

3) ἡ ἀνάπτυξη τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας συντελεῖται σέ συνθῆκες ἀπεγνωσμένου θανάσιμου ἀγώνα τῶν ἰμπεριαλιστικῶν ὁμάδων γιά ἀγορές, γιά πρῶτες ὕλες, γιά τή διεύρυνση τῶν παλιῶν σφαιρῶν ἐπιροῆς·

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

4) ἡ ἀνάπτυξη αὐτή δέ γίνεται ἰσόμετρα, ἀλλά ἀλματικά μέ τήν ἐκτόπιση ἀπό τίς ἀγορές τῶν Δυνάμεων πού ἔχουν προπορευθεῖ καί τήν προώθηση νέων·

5) ὁ τέτιος τρόπος ἀνάπτυξης καθορίζεται ἀπό τή δυνατότητα ὁρισμένων ἰμπεριαλιστικῶν ὁμάδων νά αναπτύσσουν πολύ γρήγορα τήν τεχνική, νά φτηναίνουν τά ἐμπορεύματα καί νά ἁρπάζουν ἀγορές πρός ζημία τῶν ἄλλων ἰμπεριαλιστικῶν ὁμάδων·

6) ἔτσι τό περιοδικό ξαναμοίρασμα τοῦ μοιρασμένου ἤδη κόσμου γίνεται ἀπόλυτα ἀναγκαῖο·

7) ἔτσι, τό ξαναμοίρασμα αὐτό δέ μπορεῖ νά γίνει παρά μέ βίαιο τρόπο, σάν δοκιμή τῆς δύναμης τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης ἰμπεριαλιστικῆς ὁμάδας μέ τή βία·

8) αὐτό τό γεγονός δέ μπορεῖ παρά νά ὁδηγήσει σέ ἐντεινόμενες συγκρούσεις καί σέ πολύ μεγάλους πολέμους ἀνάμεσα στίς ἰμπεριαλιστικές ὁμάδες·

9) αὐτή ἡ κατάσταση ὁδηγεῖ ἀναπόφευχτα στήν ἀμοιβαία ἐξασθένιση τῶν ἰμπεριαλιστῶν καί δημιουργεῖ τή δυνατότητα διάσπασης τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ μετώπου σέ ξεχωριστές χῶρες·

10) ἡ δυνατότητα διάσπασης τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ μετώπου σέ ξεχωριστές χῶρες δημιουργεῖ κατ' ἀνάγκη εὐνοϊκούς ὅρους γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα.

Ἀπό τί καθορίζεται ἡ ὄξυνση τῆς ἀνισομετρίας καί ἡ ἀποφασιστική σημασία τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης στίς συνθῆκες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ;

Ἀπό δυό κύριους παράγοντες:

πρῶτο, ἀπ' τό ὅτι τό μοίρασμα τοῦ κόσμου ἀνάμεσα στίς ἰμπεριαλιστικές ὁμάδες ἔχει τελειώσει κιόλας, «ἐλεύθερα» ἐδάφη δέν ὑπάρχουν πιά στόν κόσμο καί τό ξαναμοίρασμα τοῦ μοιρασμένου κόσμου μέ ἰμπεριαλιστικούς πολέμους ἀποτελεῖ ἀπόλυτη ἀνάγκη γιά τήν ἐπίτευξη οἰκονομικῆς «ἰσορροπίας»·

δεύτερο, ἀπ' τό ὅτι ἡ πρωτόφαντη κολοσσιαία ἀνάπτυξη τῆς τεχνικῆς, μέ τήν πλατιά ἔννοια τῆς λέξης, διευκολύνει ὁρισμένες ἰμπεριαλιστικές ὁμάδες νά ξεπερνοῦν τίς ἄλλες καί νά προπορεύονται ἀπ' αὐτές στόν ἀγώνα γιά τήν κατάχτηση ἀγορῶν, στόν ἀγώνα γιά τήν ἁρπαγή πηγῶν πρώτων ὑλῶν κτλ.

Τά περιστατικά ὅμως αὐτά ἀναπτύχθηκαν καί ἔφτασαν στό ἀποκορύφωμά τους μόνο στήν περίοδο τοῦ αναπτυγμένου ἰμπεριαλισμοῦ. Καί δέ μποροῦσε νά γίνει ἀλλιῶς, γιατί μόνο στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ μποροῦσε νά τελειώσει τό μοίρασμα τοῦ κόσμου καί οἱ κολοσσιαῖες τεχνικές δυνατότητες παρουσιάστηκαν μόνο στήν περίοδο τοῦ ἀναπτυγμένου ἰμπεριαλισμοῦ.

Ἔτσι ἀκριβῶς πρέπει νά ἐξηγηθεῖ τό γεγονός, ὅτι ἐνῶ προηγούμενα ἡ Ἀγγλία μποροῦσε νά προπορεύεται ἀπ' ὅλα τά κράτη ἀπό βιομηχανική ἄποψη, ἀφήνοντας πίσω τά κράτη αὐτά στή διάρκεια ἑκατό χρόνων καί πάνω, ἀργότερα, στήν περίοδο τοῦ μονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ, χρειάστηκαν στή Γερμανία δυό πάνω-κάτω δεκαετίες γιά ν' ἀρχίσει νά ξεπερνᾶ τήν Ἀγγλία, καί στήν Ἀμερική ἀκόμα λιγότερο γιά νά ξεπεράσει τά εὐρωπαϊκά κράτη.

Πῶς μπορεῖ κανείς νά ἰσχυρίζεται, ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά, ὅτι ἡ ἀνάπτυξη παλιότερα ἦταν περισσότερο ἀνισόμετρη ἀπ' ὅ,τι σήμερα καί ὅτι ἡ ἰδέα τῆς δυνατότητας τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα δέ συνδέεται μέ τό νόμο τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ;

Μήπως δέν εἶναι ξεκάθαρο, ὅτι μόνο φιλισταῖοι τῆς θεωρίας μποροῦν νά συγχέουν τήν οἰκονομική ἀνισότητα τῶν βιομηχανικῶν χωρῶν στό παρελθόν μέ τό νόμο τῆς

ἀνισόμετρης οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς ἀνάπτυξης, πού ἀπόχτησε ξεχωριστή δύναμη καί ὀξύτητα μόνο στήν περίοδο τοῦ ἀναπτυγμένου μονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ;

Μήπως δέν εἶναι ξεκάθαρο, ὅτι μόνο πλήρης ἄγνοια τοῦ λενινισμοῦ μπόρεσε νά ὑπαγορεύσει στό Ζηνόβιεφ καί τούς φίλους του τίς περισσότερο ἀπό ἀλλόκοτες ἀντιρήσεις στίς γνωστές θέσεις τοῦ Λένιν, πού συνδέονται μέ τό νόμο τῆς ἀνισόμετρης οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς ἀνάπτυξης τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν;

II

Ο ΚΑΜΕΝΕΦ ΚΑΘΑΡΙΖΕΙ ΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΤΡΟΤΣΚΙ

Ποιό εἶναι τό κύριο νόημα τοῦ λόγου τοῦ Κάμενεφ σ' αὐτή τή Συνδιάσκεψη; Ἄν κάνουμε ἀφαίρεση ἀπό μερικές λεπτομέρειες καί τή συνηθισμένη διπλωματία τοῦ Κάμενεφ, τό νόημα τοῦ λόγου του συνίσταται στό νά διευκολύνει τόν Τρότσκι νά ὑπερασπίσει τή θέση του, νά τόν διευκολύνει στήν πάλη του ἐνάντια στό λενινισμό σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τό βασικό ζήτημα τῆς δυνατότητας τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα.

Γιά τό σκοπό αὐτό ὁ Κάμενεφ ἔλαβε τόν «κόπο» νά ἀποδείξει, ὅτι τό βασικό ἄρθρο τοῦ Λένιν (1915), πού πραγματεύεται τό ζήτημα τῆς δυνατότητας τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, δέν ἀφορᾶ τάχα τή Ρωσία, ὅτι ὁ Λένιν μιλώντας γιά μιά τέτια δυνατότητα δέν ἐννοοῦσε τή Ρωσία, ἀλλά ἄλλες καπιταλιστικές χῶρες. Ὁ Κάμενεφ ἔλαβε αὐτό τόν ἀμφίβολο «κόπο» γιά νά καθαρίσει, ἔτσι, τό δρόμο στόν Τρότσκι, πού τό «σχῆμα» του τό ἐκμηδενίζει καί δέ μπορεῖ παρά νά τό ἐκμηδενίζει τό ἄρθρο τοῦ Λένιν, πού γράφτηκε τό 1915.

Γιά νά μιλήσουμε χωρίς περιστροφές, ὁ Κάμενεφ ἀνέλαβε τό ρόλο, σά νά λέμε, θυρωροῦ τοῦ Τρότσκι (γέλια), πού τοῦ καθαρίζει τό δρόμο. Βέβαια, εἶναι θλιβερό νά βλέπει κανείς τό διευθυντή τοῦ Ἰνστιτούτου Λένιν νά παίζει τό ρόλο θυρωροῦ τοῦ Τρότσκι ὄχι γιατί ἡ δουλιά τοῦ θυρωροῦ εἶναι ἄσχημη, ἀλλά γιατί ὁ Κάμενεφ, ἄνθρωπος ἀναμφισβήτητα μέ κάποια κατάρτιση, θά μποροῦσε, νομίζω, ν' ἀσχοληθεῖ μέ ἄλλη πιό εἰδικευμένη δουλιά. (Γέλια). Τό ρόλο ὅμως αὐτόν τόν ἀνέλαβε θεληματικά, πράγμα πού εἶχε, φυσικά, ἀπόλυτο δικαίωμα νά τό κάνει, καί γι' αὐτό δέ μπορεῖ νά γίνει τίποτα.

Ἄς δοῦμε τώρα, ἄν ὁ Κάμενεφ ἐκπλήρωσε αὐτόν τόν κάτι παραπάνω ἀπό περίεργο ρόλο.

Ὁ Κάμενεφ δήλωσε στό λόγο του, ὅτι ἡ βασική θέση τοῦ Λένιν στό ἄρθρο του τοῦ 1915, θέση, πού καθόρισε ὅλη τή γραμμή τῆς ἐπανάστασής μας καί τῆς ἀνοικοδόμησής μας, ὅτι ἡ θέση αὐτή, πού μιλᾶ γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, δέν ἀφορᾶ καί δέ μπορεῖ νά ἀφορᾶ τή Ρωσία, ὅτι ὁ Λένιν, μιλώντας γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, δέν ἐννοοῦσε τή Ρωσία, ἀλλά μόνο ἄλλες καπιταλιστικές χῶρες. Αὐτό εἶναι ἀπίστευτο καί τερατώδικο, αὐτό μοιάζει πολύ μέ καθαρή συκοφαντία κατά τοῦ συντρόφου Λένιν, τόν Κάμενεφ ὅμως, ὅπως φαίνεται, δέν τόν νοιάζει τί μπορεῖ νά σκεφτεῖ τό κόμμα γι' αὐτή τήν πλαστογράφηση τοῦ Λένιν. Ἕνα πράγμα μόνο τόν ἀπασχολεῖ: νά καθαρίσει μέ κάθε θυσία τό δρόμο στόν Τρότσκι.

Πῶς προσπαθεῖ ὅμως νά στηρίξει τόν ἀλλόκοτο αὐτό ἰσχυρισμό του;

Λέει, ὅτι δυό βδομάδες ὕστερα ἀπό τό προαναφερμένο ἄρθρο τοῦ συντρόφου Λένιν, ὁ Λένιν διατύπωσε τίς

γνωστές θέσεις[96] γιά τό χαρακτήρα τῆς ἐπικείμενης ἐπανάστασης στή Ρωσία, ὅπου εἶπε ὅτι τό καθῆκον τῶν μαρξιστῶν ἐξαντλεῖται μέ τό νά πετύχουν τή νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία, ὅτι λέγοντας αὐτό ὁ Λένιν ξεκινοῦσε τάχα ἀπό τήν ἄποψη ὅτι ἡ ἐπανάσταση στή Ρωσία πρόκειται νά κολλήσει στήν ἀστική της φάση, χωρίς νά μετεξελιχθεῖ σέ ἐπανάσταση σοσιαλιστική. Καί ἐπειδή τό ἄρθρο τοῦ Λένιν γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα δέν πραγματεύεται γιά τήν ἀστική ἐπανάσταση, ἀλλά γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, εἶναι ξεκάθαρο ὅτι ὁ Λένιν δέ μποροῦσε νά ἐννοεῖ σ' αὐτό τό ἄρθρο του τή Ρωσία.

Ἔτσι, κατά τόν Κάμενεφ βγαίνει, ὅτι ὁ Λένιν καταλάβαινε τήν ὁρμή τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης σάν ἀριστερός ἀστός ἐπαναστάτης ἤ σά ρεφορμιστής τοῦ τύπου τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, πού κατά τή γνώμη τους ἡ ἀστική ἐπανάσταση δέν πρόκειται νά μετεξελιχθεῖ σέ ἐπανάσταση σοσιαλιστική, πού κατά τή γνώμη τους ἀνάμεσα στήν ἀστική ἐπανάσταση καί τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πρέπει νά μεσολαβήσει ἕνα μακρόχρονο ἱστορικό διάστημα, ἕνα μακρόχρονο διάλειμμα, ἕνα ἐνδιάμεσο χρονικό διάστημα τουλάχιστο μερικῶν δεκάδων χρόνων, πού στή διάρκειά του ὁ καπιταλισμός θά ἀνθίζει, ἐνῶ τό προλεταριάτο θά φυτοζωεῖ.

Ἀπό δῶ βγαίνει ὅτι ὁ Λένιν στά 1915, ὅταν ἔγραφε τό ἄρθρο του δέ σκεφτόταν, δέν ἤθελε καί δέν ἐπιδίωκε ἀπό τή νίκη τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης νά περάσουμε ἀ μ έ σ ω ς στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση.

Θά πεῖτε, ὅτι αὐτό εἶναι ἀπίστευτο καί τερατῶδες. Ναί, ὁ ἰσχυρισμός αὐτός τοῦ Κάμενεφ εἶναι πραγματικά ἀπίστευτος καί τερατώδης. Αὐτό ὅμως δέν ἀνησυχεῖ τόν Κάμενεφ.

Ἐπιτρέψτε μου νά παραθέσω μερικά ντοκουμέντα, πού μαρτυροῦν, ὅτι ὁ Κάμενεφ παραποιεῖ χοντροκομμένα τό σύντροφο Λένιν σ' αὐτό τό ζήτημα.

Νά τί ἔγραφε γιά τό χαρακτήρα τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης ὁ σύντροφος Λένιν ἀπό τό 1905 ἀκόμα, τότε πού ἡ ὁρμή τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης δέν ἦταν καί δέ μποροῦσε νά εἶναι τόσο ἰσχυρή, ὅσο ἀργότερα, ὕστερα ἀπό τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο, τό Φλεβάρη τοῦ 1917.

«Ἀπό τή δημοκρατική ἐπανάσταση θ' ἀρχίσουμε ἀ μ έ σ ω ς* νά περνᾶμε καί ἀκριβῶς στό μέτρο τῶν δυνάμεών μας, τῶν δυνάμεων τοῦ συνειδητοῦ καί ὀργανωμένου προλεταριάτου, θ' ἀρχίσουμε νά περνᾶμε στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση». (Βλ. τόμ. 8ος, σελ. 186).

Ἡ περικοπή αὐτή εἶναι παρμένη ἀπό τό ἄρθρο τοῦ Λένιν πού δημοσιεύτηκε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1905.

Γνωρίζει ἄραγε ὁ Κάμενεφ τήν ὕπαρξη αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου; Νομίζω, ὅτι ὁ διευθυντής τοῦ Ἰνστιτούτου Λένιν δέν πρέπει νά ἀγνοεῖ τήν ὕπαρξή του.

Ἔτσι, βγαίνει ὅτι ὁ Λένιν τή νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης δέν τήν ἐννοοῦσε σάν τέρμα τοῦ ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἐπανάστασης γενικά, ἀλλά σάν τό πρῶτο στάδιο καί τή μεταβατική βαθμίδα πρός τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση.

Μήπως ὅμως ὁ Λένιν ἄλλαξε ἀργότερα τήν ἄποψή του γιά τό χαρακτήρα καί τήν ὁρμή τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης; Ἄς πάρουμε ἕνα ἄλλο ντοκουμέντο. Ἐννοῶ τό ἄρθρο τοῦ Λένιν πού εἶδε τό φῶς τό Νοέμβρη τοῦ 1915, τρεῖς μῆνες μετά τή δημοσίευση τοῦ βασικοῦ ἄρθρου τοῦ συντρόφου Λένιν γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα. Νά τί γράφει σ' αὐτό:

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

«Τό προλεταριάτο παλαίβει καί θά παλαίψει μέ αὐτοθυσία γιά τήν κατάχτηση τῆς ἐξουσίας, γιά τή δημοκρατία, γιά τή δήμευση τῆς γῆς, δηλαδή γιά τό τράβηγμα τῆς ἀγροτιᾶς, γιά τήν ἐξαντλητική χρησιμοποίηση τῶν ἐπαναστατικῶν της δυνάμεων, γιά τή συμμετοχή τῶν „μή προλεταριακῶν λαϊκῶν μαζῶν" στήν ἀπελευθέρωση τῆς κεφαλαιοκρατικῆς Ρωσίας ἀπό τό στρατιωτικο-φεουδαρχικό „ἰμπεριαλισμό" (=τσαρισμό). Καί τήν ἀπελευθέρωση αὐτή τῆς κεφαλαιοκρατικῆς Ρωσίας ἀπό τόν τσαρισμό, ἀπό τήν ἐξουσία τῶν τσιφλικάδων πάνω στή γῆ τό προλεταριάτο θά τή χρησιμοποιήσει ἀμέσως* ὄχι γιά νά βοηθήσει τούς εὔπορους ἀγρότες στόν ἀγώνα τους ἐνάντια στούς ἐργάτες γῆς, ἀλλά γιά τήν πραγματοποίηση τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης* σέ συμμαχία μέ τούς προλετάριους τῆς Εὐρώπης». (Βλ. τόμ. 18ος, σελ. 318).

Βλέπετε, ὅτι καί ἐδῶ, καί στήν προηγούμενη περικοπή, καί τό 1905, καί τό 1915 ὁ Λένιν ξεκινοῦσε τό ἴδιο ἀπό τήν ἄποψη ὅτι ἡ ἀστική ἐπανάσταση στή Ρωσία θά μετεξελιχθεῖ σέ σοσιαλιστική ἐπανάσταση, ὅτι ἡ νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία ἀποτελεῖ τό πρῶτο στάδιο τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, πού εἶναι ἀπαραίτητο γιά νά περάσουμε ἀμέσως στό δεύτερο στάδιό της, στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση.

Τί γίνεται ὅμως μέ τίς θέσεις τοῦ Λένιν τοῦ 1915, πού τίς ἐπικαλεῖται στήν ὁμιλία του ὁ Κάμενεφ καί στίς ὁποῖες γίνεται λόγος γιά τά καθήκοντα τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία; Δέν ἔρχονται οἱ θέσεις αὐτές σέ ἀντίθεση μέ τήν ἰδέα τῆς μετεξέλιξης τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης σέ σοσιαλιστική ἐπανάσταση; Φυσικά, δέν ἔρχονται. Ἀπεναντίας, βάση αὐτῶν τῶν θέσεων εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἰδέα τῆς μετεξέλιξης τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης σέ σοσιαλιστική ἐπανάσταση, ἡ ἰδέα τῆς μετεξέλιξης τοῦ πρώτου σταδίου τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης στό δεύτερο

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

στάδιο. Πρῶτο, ὁ Λένιν στίς θέσεις αὐτές δέ λέει καθόλου, ὅτι ἡ ὁρμή τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης καί τά καθήκοντα τῶν μαρξιστῶν τῆς Ρωσίας ἐξαντλοῦνται μέ τά καθήκοντα τῆς ἀνατροπῆς τοῦ τσάρου καί τῶν τσιφλικάδων, μέ τά καθήκοντα τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Δεύτερο, ὁ Λένιν περιορίζεται σ' αὐτές τίς θέσεις στό χαρακτηρισμό τῶν καθηκόντων τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, γιατί θεωρεῖ τήν ἐπανάσταση αὐτή σάν τό πρῶτο στάδιο καί τό ἄμεσο καθῆκον τῶν ρώσων μαρξιστῶν. Τρίτο, ὁ Λένιν ξεκινᾶ ἀπό τήν ἄποψη ὅτι οἱ ρῶσοι μαρξιστές πρέπει ν' ἀρχίσουν τήν πραγματοποίηση τῶν καθηκόντων τους ὄχι ἀπό τό δεύτερο στάδιο (ὅπως πρότεινε ὁ Τρότσκι μέ τό σχῆμα «κάτω ὁ τσάρος καί κυβέρνηση ἐργατική»), ἀλλά ἀπό τό πρῶτο στάδιο, ἀπό τό στάδιο τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης.

Ὑπάρχει μήπως ἐδῶ καμιά ἀντίφαση, ἔστω καί ἴχνος ἀντίφασης μέ τήν ἰδέα τῆς μετεξέλιξης τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης σέ ἐπανάσταση σοσιαλιστική; Εἶναι φανερό, πώς δέν ὑπάρχει.

Ἀπ' αὐτό βγαίνει, ὅτι ὁ Κάμενεφ παραποίησε ὁλοφάνερα τή θέση τοῦ Λένιν.

Μάρτυρες ὅμως ἐνάντια στόν Κάμενεφ δέν ἔχουμε μόνο τά ντοκουμέντα πού προέρχονται ἀπό τό Λένιν. Ἔχουμε ἀκόμα γιά μάρτυρες κι ἀνθρώπους ζωντανούς, ὅπως εἶναι λογουχάρη ὁ Τρότσκι, ὅπως εἶναι ἡ 14η Συνδιάσκεψη τοῦ κόμματός μας καί τέλος, ὅσο κι ἄν εἶναι παράδοξο, ὅπως εἶναι οἱ ἴδιοι ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ.

Εἶναι γνωστό, ὅτι τό ἄρθρο τοῦ Λένιν γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα δημοσιεύτηκε τό 1915. Εἶναι γνωστό, ὅτι ὁ Τρότσκι, πού ἔκανε τότε πολεμική ἐνάντια στό σύντροφο Λένιν πάνω

στό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, ἀμέσως, δηλ. τό 1915, ἀπάντησε σ' αὐτό τό ἄρθρο μέ εἰδικό ἄρθρο κριτικῆς. Καί τί εἶπε τότε ὁ Τρότσκι, τό 1915, στό ἄρθρο του κριτικῆς; Ποιά ἐκτίμηση ἔδοσε στό ἄρθρο τοῦ συντρόφου Λένιν; Τό κατάλαβε ἄραγε ἔτσι, ὅτι δηλαδή ὁ Λένιν μιλώντας γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα δέν ἐννοοῦσε τή Ρωσία, ἤ τό κατάλαβε κάπως ἀλλιῶς, σά νά λέμε, ἀπ' ὅ,τι τό καταλαβαίνουμε ὅλοι ἐμεῖς σήμερα; Νά μιά περικοπή ἀπ' αὐτό τό ἄρθρο τοῦ Τρότσκι:

«Τό μοναδικό κάπως συγκεκριμένο ἱστορικό ἐπιχείρημα—λέει ὁ Τρότσκι—πού εἶναι ἀντίθετο μέ τό σύνθημα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν διατυπώθηκε στήν ἐφημερίδα „Σοσιαλδημοκράτης" πού ἔβγαινε στήν Ἐλβετία (τότε κεντρικό ὄργανο τῶν μπολσεβίκων, ὅπου ἀκριβῶς δημοσιεύτηκε τό παραπάνω ἄρθρο τοῦ Λένιν. Ι. Στ.) στήν παρακάτω φράση: „Ἡ ἀνισόμετρη οἰκονομική καί πολιτική ἀνάπτυξη εἶναι ἀπόλυτος νόμος τοῦ καπιταλισμοῦ". Ἀπό δῶ ὁ „Σοσιαλδημοκράτης" ἔβγαλε τό συμπέρασμα, ὅτι εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα καί ὅτι συνεπῶς δέν εἶναι ἀνάγκη νά ἐξαρτοῦμε τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου σέ κάθε ξεχωριστό κράτος ἀπό τή δημιουργία τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης... Ὅτι οὔτε μιά χώρα δέν πρέπει νά „περιμένει" τίς ἄλλες στόν ἀγώνα της ἀποτελεῖ μιά στοιχειώδικη ἰδέα, πού εἶναι ὠφέλιμο καί ἀπαραίτητο νά τήν ἐπαναλαβαίνουμε, γιά νά μήν ὑποκατασταθεῖ ἡ ἰδέα τῆς παράλληλης διεθνοῦς δράσης μέ τήν ἰδέα τῆς ἀναμονῆς καί τῆς διεθνοῦς ἀπραξίας. Χωρίς νά περιμένουμε τούς ἄλλους, ἀρχίζουμε καί συνεχίζουμε τόν ἀγώνα πάνω σέ ἐθνική βάση, ἔχοντας τήν ἀπόλυτη πεποίθηση, ὅτι ἡ πρωτοβουλία μας θά δόσει ὤθηση στόν ἀγώνα τῶν ἄλλων χωρῶν· ἄν ὅμως αὐτό δέν πρόκειται νά γίνει, τότε εἶναι μάταιο νά πιστεύουμε—τό ἀποδείχνουν καί ἡ πείρα τῆς ἱστορίας καί ἡ θεωρητική σκέψη—ὅτι, λογουχάρη, μιά ἐπαναστατική Ρωσία θά μποροῦσε ν' ἀνθέξει μπροστά σέ μιά συντηρητική Εὐρώπη, ἤ ὅτι μιά σοσιαλιστική Γερμανία θά μποροῦσε νά παραμείνει ἀπομονωμένη μέσα στόν καπιταλιστικό κόσμο»*. (Βλ. τόμ. 3ος τῶν ἔργων τοῦ Τρότσκι, μέρος Ι, σελ. 89-90).

Ἀπ' ἐδῶ βγαίνει, ὅτι ὁ Τρότσκι κατάλαβε τότε τό ἄρθρο τοῦ Λένιν ὄχι ὅπως προσπαθεῖ νά τό «καταλάβει» τώρα ὁ Κάμενεφ, ἀλλά ὅπως τό καταλάβαινε ὁ Λένιν, ὅπως τό καταλαβαίνει τό κόμμα καί ὅπως τό καταλαβαίνουμε ὅλοι μας, διαφορετικά ὁ Τρότσκι δέ θά προσπαθοῦσε νά κατοχυρωθεῖ στήν πολεμική του ἐνάντια στό Λένιν μέ τό ἐπιχείρημα τῆς Ρωσίας.

Ἀπ' αὐτό βγαίνει, ὅτι ὁ Τρότσκι μαρτυρεῖ ἐδῶ, σ' αὐτή τήν περικοπή, ἐνάντια στό σημερινό του σύμμαχο, ἐνάντια στόν Κάμενεφ.

Γιατί ὅμως ὁ Τρότσκι δέ μίλησε, μ' αὐτή τήν εὐκαιρία, σ' αὐτή τή Συνδιάσκεψη ἐνάντια στόν Κάμενεφ; Γιατί ὁ Τρότσκι δέ δήλωσε ἐδῶ ἀνοιχτά καί τίμια, ὅτι ὁ Κάμενεφ διαστρεβλώνει ὁλοφάνερα τό Λένιν; Νομίζει μήπως ὁ Τρότσκι ὅτι ἡ σιωπή του στήν προκειμένη περίπτωση μπορεῖ νά χαρακτηριστεῖ σάν δεῖγμα τίμιας κριτικῆς; Δέ μίλησε ἐνάντια στόν Κάμενεφ γιατί, ὅπως φαίνεται, δέν ἤθελε νά μπερδευτεῖ στήν ἀμφίβολη «ὑπόθεση» τῆς φανερῆς συκοφαντίας ἐνάντια στό Λένιν,—τή βρώμικη αὐτή δουλειά τήν ἄφησε στόν Κάμενεφ.

Καί πῶς βλέπει αὐτό τό ζήτημα τό κόμμα, λογουχάρη, στή 14η Συνδιάσκεψη; Νά τί λέει σχετικά μ' αὐτό τό ζήτημα ἡ ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης, πού πραγματεύεται τό ζήτημα τῆς δυνατότητας τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα:

«Ἀπό τήν „ἀνισόμετρη οἰκονομική καί πολιτική ἀνάπτυξη, πού ἀποτελεῖ ἀπόλυτο νόμο τοῦ καπιταλισμοῦ", ὁ σύντροφος Λένιν ἔβγαλε δικαιολογημένα δυό συμπεράσματα: α) τή δυνατότητα „τῆς

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ἀρχή σέ λίγες ἤ καί σέ μιά μονάχα ξεχωριστά παρμένη, καπιταλιστική χώρα" καί β) τή δυνατότητα ὅτι αὐτές οἱ λίγες, ἤ ἀκόμα καί ἡ μιά χώρα, δέν θά εἶναι ὑποχρεωτικά χῶρες τοῦ πιό ἀναπτυγμένου καπιταλισμοῦ. (Βλ., ἰδιαίτερα, τίς σημειώσεις γιά τό Σουχάνοφ). Ἡ πείρα τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης ἀπόδειξε*, ὅτι μιά τέτια πρώτη νίκη σέ μιά μόνη χώρα ὄχι μόνο εἶναι δυνατή, ἀλλά ἐφόσον θά ὑπάρχουν μιά σειρά εὐνοϊκοί ὅροι ἡ πρώτη αὐτή χώρα τῆς νικηφόρας προλεταριακῆς ἐπανάστασης μπορεῖ (μέ μιά ὁρισμένη ὑποστήριξη τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου) νά κρατηθεῖ καί νά στερεωθεῖ γιά μακρόχρονη περίοδο, ἀκόμα καί στήν περίπτωση πού ἡ ὑποστήριξη αὐτή δέν θά παίρνει τή μορφή ἀνοιχτῶν προλεταριακῶν ἐπαναστάσεων στίς ἄλλες χῶρες». (Ἀπό τήν ἀπόφαση τῆς 14ης κομματικῆς Συνδιάσκεψης «Τά καθήκοντα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) σέ σύνδεση μέ τήν Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ»[97]).

Ἀπ' αὐτό βγαίνει, ὅτι τό κόμμα στό σύνολό του, μέ τή 14η Συνδιάσκεψή του, μαρτυρεῖ ἐνάντια στόν Κάμενεφ, ἐνάντια στούς ἰσχυρισμούς του ὅτι ὁ Λένιν στό ἄρθρο του γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα δέν ἐννοοῦσε τάχα τή Ρωσία. Διαφορετικά ἡ Συνδιάσκεψη δέ θά ἔλεγε, ὅτι ἡ «πείρα τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης ἀπόδειξε» τήν ὀρθότητα τοῦ γνωστοῦ ἄρθρου τοῦ Λένιν γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα.

Ἀπ' αὐτό βγαίνει, ὅτι ἡ 14η Συνδιάσκεψη κατάλαβε τό ἄρθρο τοῦ συντρόφου Λένιν ὅπως ἀκριβῶς τό καταλάβαινε ὁ ἴδιος ὁ Λένιν, ὅπως τό καταλάβαινε ὁ Τρότσκι καί ὅπως τό καταλαβαίνουμε ὅλοι ἐμεῖς.

Καί ποιά ἦταν ἡ στάση τοῦ Κάμενεφ καί τοῦ Ζηνόβιεφ ἀπέναντι σ' αὐτή τήν ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης; Μήπως δέν εἶναι γεγονός, ὅτι τό σχέδιο ἀπόφασης τό ἐπεξεργάστηκε καί τό ψήφισε ὁμόφωνα μιά ἐπιτροπή, πού μέλη της ἦταν καί ὁ Ζηνόβιεφ καί ὁ Κάμενεφ; Μήπως δέν εἶναι γεγονός, ὅτι ὁ Κάμενεφ ἦταν πρόεδρος τῆς 14ης Συνδιάσκεψης, πού ψήφισε ὁμόφωνα τήν παραπάνω ἀπόφαση καί ὁ Ζηνόβιεφ εἰσηγητής αὐτῆς τῆς ἀπόφασης; Πῶς συνέβηκε ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ νά ψηφίσουν ὑπέρ αὐτῆς τῆς ἀπόφασης, ὑπέρ ὅλων της τῶν σημείων; Δέν εἶναι ξεκάθαρο, ὅτι ὁ Κάμενεφ καταλάβαινε τότε διαφορετικά ἀπ' ὅ,τι προσπαθεῖ σήμερα νά «καταλάβει» τό ἄρθρο τοῦ Λένιν, πού μιά περικοπή του μπῆκε αὐτούσια στήν ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης; Ποιόν Κάμενεφ νά πιστέψουμε: ἐκεῖνον πού ὄντας πρόεδρος τῆς 14ης Συνδιάσκεψης ψήφισε ὑπέρ τῆς ἀπόφασης τῆς 14ης Συνδιάσκεψης, ἤ αὐτόν πού παρουσιάζεται τώρα στή 15η Συνδιάσκεψη, στό ρόλο θυρωροῦ τοῦ Τρότσκι;

Ἀπ' αὐτό βγαίνει, ὅτι ὁ Κάμενεφ τῆς περιόδου τῆς 14ης Συνδιάσκεψης μαρτυρεῖ ἐνάντια στόν Κάμενεφ τῆς περιόδου τῆς 15ης Συνδιάσκεψης.

Καί γιατί σωπαίνει ὁ Ζηνόβιεφ καί δέν ἐπιχειρεῖ νά διορθώσει τόν Κάμενεφ, πού πλαστογραφεῖ φανερά τό ἄρθρο τοῦ Λένιν τοῦ 1915 καί τήν ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης; Μήπως δέν εἶναι γεγονός, ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ καί ὄχι κάποιος ἄλλος ὑπεράσπισε στή 14η Συνδιάσκεψη τήν ἀπόφαση γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα;

Ἀπ' αὐτό βγαίνει, ὅτι δέν εἶναι καί πολύ καθαρές οἱ δουλειές τοῦ Ζηνόβιεφ. (Φωνές: «Καθόλου καθαρές»). Ποῦ εἶναι ἐδῶ λοιπόν μιά τίμια κριτική;

Ἀπ' αὐτό βγαίνει, ὅτι ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ δέν ἔχουν καμιά διάθεση νά κάνουν τώρα τίμια κριτική.

Καί τό συμπέρασμα; Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι ὁ Κάμενεφ δέ μπόρεσε νά ἐκτελέσει τό ρόλο θυρωροῦ τοῦ Τρότσκι. Δέ δικαίωσε τίς προσδοκίες τοῦ Τρότσκι.

---

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

III

ΑΠΙΣΤΕΥΤΗ ΣΥΓΧΙΣΗ, Ή Ο ΖΗΝΟΒΙΕΦ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΕΘΝΙΣΜΟ

Περνῶ στό Ζηνόβιεφ. Ἄν ὁ Κάμενεφ σ' ὅλο τό λόγο του προσπάθησε νά καθαρίσει τό δρόμο γιά τόν Τρότσκι, ὁ Ζηνόβιεφ ἀνέλαβε τό καθῆκον νά ἀποδείξει, ὅτι οἱ ἡγέτες τῆς ἀντιπολίτευσης εἶναι οἱ μοναδικοί ἐπαναστάτες καί οἱ μοναδικοί διεθνιστές σ' ὅλο τόν κόσμο.

Ἄς ἐξετάσουμε τά «ἐπιχειρήματά» του.

Ὁ Ζηνόβιεφ παίρνει τά λόγια τοῦ Μπουχάριν ὅτι κατά τήν ἐξέταση ζητημάτων ἐσωτερικοῦ χαρακτήρα (ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ) πρέπει ἀπό μεθοδολογική ἄποψη νά κάνουμε ἀφαίρεση ἀπό τά ζητήματα ἐξωτερικοῦ χαρακτήρα, παραβάλλει σέ συνέχεια αὐτή τή θέση τοῦ Μπουχάριν μέ τίς θέσεις γιά τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης, ὅπου γίνεται λόγος γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας, καί φτάνει στό συμπέρασμα, ὅτι ὁ Μπουχάριν καί ἡ ΚΕ, πού ἐπικύρωσε βασικά αὐτές τίς θέσεις, ξεχνοῦν τάχα μέ τή στάση τους αὐτή τά διεθνῆ καθήκοντα τῆς ἐπανάστασής μας, τά συμφέροντα τῆς διεθνοῦς ἐπανάστασης.

Εἶναι ἄραγε σωστά ὅλα αὐτά; Ὅλα αὐτά εἶναι ἀνοησίες, σύντροφοι. Τό μυστικό στήν προκειμένη περίπτωση εἶναι ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ εἶναι ἀδύνατος στά ζητήματα τῆς μεθοδολογίας, πνίγεται μέσα σέ μιά κουταλιά νερό καί τή δική του σύγχιση προσπαθεῖ νά μᾶς τήν παρουσιάσει γιά πραγματικότητα. Ὁ Μπουχάριν λέει, ὅτι δέν ἐπιτρέπεται νά συγχέουμε τά ζητήματα τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ μέ τά ζητήματα τῆς δημιουργίας ἐγγυήσεων ἀπό ἐπεμβάσεις στή χώρα μας, τά ἐσωτερικά ζητήματα

μέ τά ἐξωτερικά ζητήματα. Ὁ Μπουχάριν δέ λέει καθόλου, ὅτι τά ἐσωτερικά ζητήματα δέ συνδέονται μέ τά ἐξωτερικά, μέ τά διεθνῆ ζητήματα. Λέει μόνο ὅτι δέν ἐπιτρέπεται νά μπερδεύουμε τά ζητήματα τῆς πρώτης κατηγορίας μέ τά ζητήματα τῆς δεύτερης κατηγορίας. Αὐτό εἶναι μιά βασική καί στοιχειώδικη ἀπαίτηση τῆς μεθοδολογίας. Ποιός λοιπόν φταίει, ἄν ὁ Ζηνόβιεφ δέν καταλαβαίνει στοιχειώδη ζητήματα τῆς μεθοδολογίας;

Ἐμεῖς ξεκινᾶμε ἀπό τήν ἄποψη ὅτι ἡ χώρα μας παρουσιάζει δυό κατηγορίες ἀντιθέσεων: ἀντιθέσεις ἐσωτερικοῦ χαρακτήρα καί ἀντιθέσεις ἐξωτερικοῦ χαρακτήρα. Οἱ ἀντιθέσεις ἐσωτερικοῦ χαρακτήρα συνίστανται προπαντός στόν ἀγώνα ἀνάμεσα στά σοσιαλιστικά καί τά καπιταλιστικά στοιχεῖα. Ἐμεῖς ὑποστηρίζουμε ὅτι τίς ἀντιθέσεις αὐτές μποροῦμε νά τίς ὑπερνικήσουμε μέ τίς δικές μας τίς δυνάμεις, ὅτι μποροῦμε νά νικήσουμε τά καπιταλιστικά στοιχεῖα τῆς οἰκονομίας μας, νά τραβήξουμε στή σοσιαλιστική ἀνοικοδόμηση τίς βασικές μάζες τῆς ἀγροτιᾶς καί νά χτίσουμε τή σοσιαλιστική κοινωνία.

Οἱ ἀντιθέσεις ἐξωτερικοῦ χαρακτήρα συνίστανται στόν ἀγώνα ἀνάμεσα στή χώρα τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τίς καπιταλιστικές χῶρες πού μᾶς περιβάλλουν. Ἐμεῖς ὑποστηρίζουμε ὅτι δέ μποροῦμε νά λύσουμε αὐτές τίς ἀντιθέσεις μέ τίς δικές μας τίς δυνάμεις, ὅτι γιά τή λύση αὐτῶν τῶν ἀντιθέσεων εἶναι ἀπαραίτητη ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ, τουλάχιστον σέ μερικές χῶρες. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ὑποστηρίζουμε ὅτι ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα δέν εἶναι αὐτοσκοπός, ἀλλά στήριγμα, μέσο καί ὅπλο γιά τή νίκη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης σ' ὅλες τίς χῶρες.

Εἶναι σωστά ὅλα αὐτά; Ἄς ἀποδείξει ὁ Ζηνόβιεφ ὅτι δέν εἶναι σωστά.

Τό κακό εἶναι ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ δέ βλέπει τή διαφορά

ἀνάμεσα στίς δυό αὐτές κατηγορίες ἀντιθέσεων, τίς μπερδεύει κατά τρόπο ἀσύστολο καί θέλει νά μᾶς παρουσιάσει τή δική του σύγχιση γιά «ἀληθινό» διεθνισμό, πιστεύοντας ὅτι ὅποιος κατά τήν ἐξέταση τῶν ζητημάτων ἐσωτερικοῦ χαρακτήρα κάνει μεθοδολογική ἀφαίρεση ἀπ' τά ζητήματα ἐξωτερικοῦ χαρακτήρα ξεχνᾶ τά συμφέροντα τῆς διεθνοῦς ἐπανάστασης.

Αὐτό εἶναι πολύ γελοῖο καί πρέπει ἐπιτέλους νά τό καταλάβει ὅτι δέν εἶναι πειστικό.

Ὅσον ἀφορᾶ τόν ἰσχυρισμό του ὅτι οἱ θέσεις ἀγνοοῦν δῆθεν τή διεθνῆ πλευρά τῆς ἐπανάστασής μας, φτάνει νά διαβάσει κανείς αὐτές τίς θέσεις γιά νά καταλάβει ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ ἔπαθε καί πάλι σύγχιση. Νά τί λένε οἱ θέσεις:

«Τό κόμμα ξεκινάει ἀπό τήν ἄποψη ὅτι ἡ ἐπανάστασή μας εἶναι ἐπανάσταση σοσιαλιστική, ὅτι ἡ ἐπανάσταση τοῦ Ὀχτώβρη δέν ἀποτελεῖ μόνο σύνθημα, ὤθηση καί ἀφετηρία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης στή Δύση, ἀλλά εἶναι ταυτόχρονα, πρῶτο, βάση γιά τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τοῦ παγκόσμιου ἐπαναστατικοῦ κινήματος καί, δεύτερο, ὅτι ἐγκαινιάζει τή μεταβατική περίοδο ἀπό τόν καπιταλισμό στό σοσιαλισμό στήν ΕΣΣΔ (διχτατορία τοῦ προλεταριάτου), πού στή διάρκειά της τό προλεταριάτο, ἀσκώντας μιά σωστή πολιτική ἀπέναντι στήν ἀγροτιά, μπορεῖ νά ἀνοικοδομήσει καί θά ἀνοικοδομήσει μ' ἐπιτυχία τήν πλέρια σοσιαλιστική κοινωνία, ἄν βέβαια ἡ δύναμη τοῦ διεθνοῦς ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ἀπό τό ἕνα μέρος, καί ἡ δύναμη τοῦ προλεταριάτου τῆς ΕΣΣΔ, ἀπό τό ἄλλο, θά εἶναι ἀρκετά μεγάλη γιά νά προφυλάξει τήν ΕΣΣΔ ἀπό τή στρατιωτική ἐπέμβαση τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ»*.

Βλέπετε, ὅτι στίς θέσεις παίρνεται ἐξ ὁλοκλήρου ὑπόψη ἡ διεθνής πλευρά τοῦ ζητήματος.

Παρακάτω. Ὁ Ζηνόβιεφ καί μαζί του καί ὁ Τρότσκι

* Βλ. σ' αὐτό τόν τόμο, σελ. 245-246. Σύντ.

παραθέτουν περικοπές ἀπό τά ἔργα τοῦ Λένιν, πού λένε ὅτι «ἡ πλέρια νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης δέν εἶναι νοητή σέ μιά μόνη χώρα, ἀλλά ἀπαιτεῖ τήν πιό δραστήρια συνεργασία τουλάχιστο μερικῶν προχωρημένων χωρῶν», καί φτάνουν κατά περίεργο τρόπο στό συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα εἶναι ἔργο ἀνώτερο ἀπό τίς δυνάμεις τοῦ προλεταριάτου τῆς χώρας μας. Μά αὐτό εἶναι σύγχιση, σύντροφοι! Μήπως τό κόμμα εἶπε καμιά φορά, ὅτι ἡ πλέρια νίκη, ἡ οριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας εἶναι δυνατή γιά τό προλεταριάτο μιᾶς μόνης χώρας καί στό μέτρο τῶν δυνάμεων τοῦ προλεταριάτου μιᾶς μόνης χώρας; Πότε ἔγινε αὐτό καί ποῦ, ἄς μᾶς τό δείξουν. Μήπως τό κόμμα δέ λέει καί δέν ἔλεγε πάντοτε μαζί μέ τό Λένιν, ὅτι ἡ πλέρια, ἡ οριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι δυνατή μόνο μέ τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μερικές χῶρες; Μήπως τό κόμμα δέν ἐξηγοῦσε δεκάδες καί εκατοντάδες φορές, ὅτι δέν ἐπιτρέπεται νά συγχέουμε τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα μέ τήν πλέρια, τήν οριστική του νίκη;

Τό κόμμα ξεκινοῦσε πάντοτε ἀπ' τή θέση ὅτι νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα εἶναι ἡ δυνατότητα τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ σ' αὐτή τή χώρα, καί ὅτι τό πρόβλημα αὐτό μπορεῖ νά λυθεῖ μέ τίς δυνάμεις μιᾶς μόνης χώρας, ἐνῶ πλέρια νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ἡ ἐγγύηση ἀπό τήν ἐπέμβαση καί τήν παλινόρθωση, καί ὅτι τό πρόβλημα αὐτό μπορεῖ νά λυθεῖ μόνο μέ τόν ὅρο τῆς νίκης τῆς ἐπανάστασης σέ μερικές χῶρες. Πῶς μπορεῖ κανείς ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά νά συγχέει ἀσύστολα τό ἕνα καθῆκον μέ τό ἄλλο; Ποιός φταίει λοιπόν, ἄν ὁ Ζηνόβιεφ, καί μαζί του καί ὁ Τρότσκι, συγχέουν ἀσύστολα τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα μέ

τήν πλέρια, τήν οριστική του νίκη; Ἂς διαβάσουν τουλάχιστο τή γνωστή ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης, ὅπου τό ζήτημα αὐτό διασαφηνίστηκε μέ ἀκρίβεια, πού μπορεῖ νά ἱκανοποιήσει ἀκόμα καί ἕνα μαθητή σοβιετικῆς κομματικῆς σχολῆς.

Ὁ Ζηνόβιεφ καί μαζί του καί ὁ Τρότσκι παραθέτουν μιά σειρά περικοπές ἀπό τά ἔργα τοῦ Λένιν τῆς περιόδου τῆς συνθήκης εἰρήνης τοῦ Μπρέστ-Λιτόφσκ, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ὁ ἐξωτερικός ἐχθρός μπορεῖ νά συντρίψει τήν ἐπανάστασή μας. Μήπως ὅμως εἶναι δύσκολο νά καταλάβει κανείς ὅτι οἱ περικοπές αὐτές δέν ἔχουν σχέση μέ τό ζήτημα τῆς δυνατότητας τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας; Ὁ σύντροφος Λένιν λέει, ὅτι δέν εἴμαστε ἐξασφαλισμένοι ἀπό τή δυνατότητα ἐπέμβασης κι αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα σωστό. Μήπως ὅμως τό κόμμα εἶπε καμιά φορά, ὅτι μποροῦμε νά ἐξασφαλίσουμε τή χώρα μας ἀπό τόν κίνδυνο ἐπεμβάσεων μόνο μέ τίς δικές μας τίς δυνάμεις; Μήπως τό κόμμα δέν ὑποστήριζε καί δέν ἐξακολουθεῖ νά ὑποστηρίζει, ὅτι τήν ἐγγύηση ἀπό τήν ἐπέμβαση μπορεῖ νά μᾶς τή δόσει μόνο ἡ νίκη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης σέ μερικές χῶρες; Πῶς μπορεῖ κανείς **στηριζόμενος** σ' **αὐτά** νά ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας εἶναι ἀνώτερη ἀπό τίς δυνάμεις τοῦ προλεταριάτου τῆς χώρας μας; Δέν εἶναι ἄραγε καιρός νά μπεῖ τέρμα σ' αὐτό τό συνειδητό μπέρδεμα τῶν ἐξωτερικῶν ζητημάτων, τῶν ζητημάτων τῆς ἄμεσης πάλης ἐνάντια στήν παγκόσμια κεφαλαιοκρατία, μέ τά ζητήματα τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας, μέ τά ζητήματα τῆς νίκης ἐνάντια στά ἐσωτερικά καπιταλιστικά στοιχεῖα μας;

Παρακάτω. Ὁ Ζηνόβιεφ παραθέτει τήν ἑξῆς περικοπή ἀπό τό «Κομμουνιστικό Μανιφέστο»: «Ἡ συνένωση

τῶν προσπαθειῶν τουλάχιστο τῶν πολιτισμένων χωρῶν εἶναι ἕνας ἀπό τούς πρώτους ὅρους γιά τήν ἀπελευθέρωση τοῦ προλεταριάτου», παραβάλλει αὐτή τήν περικοπή μέ μιά περικοπή ἀπό χειρόγραφο τοῦ συντρόφου Λένιν, πού λέει ὅτι «γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ χρειάζονται οἱ κοινές προσπάθειες τῶν ἐργατῶν μερικῶν προχωρημένων χωρῶν», —καί φτάνει στό συμπέρασμα ὅτι τό κόμμα μας ἐξεστράτευσε ἐνάντια σ' αὐτές τίς ἀναγνωρισμένες ἀπ' ὅλους καί ἀναμφισβήτητες θέσεις, ξεχνώντας τούς διεθνεῖς ὅρους γιά τή νίκη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης. Ἒ λοιπόν, δέν εἶναι γελοῖο, σύντροφοι; Ποῦ καί πότε συνέβηκε τό κόμμα μας νά ὑποτιμήσει τήν ἀποφασιστική σημασία τῶν διεθνῶν προσπαθειῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῶν διεθνῶν ὅρων γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης στή χώρα μας; Καί τί εἶναι ἡ Κομμουνιστική Διεθνής ἄν ὄχι ἡ ἔκφραση τῆς συνένωσης τῶν προσπαθειῶν τῶν προλετάριων ὄχι μόνο τῶν προχωρημένων χωρῶν, ἀλλά καί ὅλων τῶν χωρῶν τοῦ κόσμου, τόσο γιά τήν παγκόσμια ἐπανάσταση, ὅσο καί γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς δικῆς μας ἐπανάστασης; Καί ποιός πῆρε τήν πρωτοβουλία γιά τήν ἵδρυση τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, ποιό εἶναι τό πρωτοπόρο τμῆμα της, ἄν ὄχι τό κόμμα μας; Καί τί σημαίνει πολιτική τοῦ ἑνιαίου μετώπου τῶν συνδικάτων, ἄν ὄχι συνένωση τῶν προσπαθειῶν τῶν ἐργατῶν ὄχι μόνο τῶν προχωρημένων χωρῶν, ἀλλά καί γενικά ὅλων τῶν χωρῶν; Ποιός μπορεῖ νά ἀρνηθεῖ τόν πρωτεύοντα ρόλο τοῦ κόμματός μας στό ἔργο τῆς ἐφαρμογῆς τῆς πολιτικῆς τοῦ ἑνιαίου μετώπου τῶν συνδικάτων σ' ὅλο τόν κόσμο; Μήπως δέν εἶναι γεγονός, ὅτι ἡ ἐπανάστασή μας ὑποστήριξε πάντοτε καί ἐξακολουθεῖ νά ὑποστηρίζει τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης σ' ὅλες τίς χῶρες; Μήπως δέν εἶναι γεγονός, ὅτι οἱ ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν μέ τή συμπάθειά τους πρός τήν ἐπανάστασή

μας καί μέ τόν ἀγώνα τους ἐνάντια στίς ἀπόπειρες ἐπέμβασης ὑποστήριξαν καί ἐξακολουθοῦν νά ὑποστηρίζουν τήν ἐπανάστασή μας; Τί εἶναι αὐτό, ἄν ὄχι συνένωση τῶν προσπαθειῶν τῶν ἐργατῶν ὅλων τῶν χωρῶν γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασής μας; Καί τί εἶναι ὁ ἀγώνας τῶν ἄγγλων ἐργατῶν ἐνάντια στόν Κῶρζον σέ σύνδεση μέ τή γνωστή διακοίνωση[98]; Καί τί εἶναι ἡ ὑποστήριξη τῶν ἄγγλων ἀνθρακωρύχων ἀπό μέρους τῶν ἐργατῶν τῆς ΕΣΣΔ; Θά μποροῦσα, σύντροφοι, νά ἀναφέρω, ἄν ἦταν ἀνάγκη ἀκόμα μιά σειρά γνωστά γεγονότα τῆς ἴδιας κατηγορίας.

Ποῦ βρήκατε λοιπόν ὅτι ξεχάσαμε τά διεθνιστικά καθήκοντα τῆς ἐπανάστασής μας;

Ποιό εἶναι ἐδῶ τό μυστικό; Τό μυστικό ἐδῶ εἶναι ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ κάνει ἀπόπειρα νά ὑποκαταστήσει τό βασικό ζήτημα τῆς δυνατότητας τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας χωρίς τήν κρατική ὑποστήριξη τοῦ εὐρωπαϊκοῦ προλεταριάτου, τό βασικό ζήτημα ἄν μπορεῖ στίς σύγχρονες διεθνεῖς συνθῆκες ν' ἀνθέξει ἡ προλεταριακή ἐξουσία τῆς Ρωσίας μπροστά στή συντηρητική Εὐρώπη, μέ τό ζήτημα τῶν κοινῶν προσπαθειῶν τῶν προλετάριων ὅλων τῶν χωρῶν γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας.

Ὁ Τρότσκι, ὁ σημερινός δάσκαλος τοῦ Ζηνόβιεφ, λέει:

«Εἶναι μάταιο νά πιστεύουμε... ὅτι, λογουχάρη, μιά ἐπαναστατική Ρωσία θά μποροῦσε ν' ἀνθέξει μπροστά σέ μιά συντηρητική Εὐρώπη». (Τρότσκι, τόμ. 3ος, μέρος Ι, σελ. 90).

Ὁ Τρότσκι, ὁ σημερινός δάσκαλος τοῦ Ζηνόβιεφ, λέει:

«Χωρίς τήν ἄμεση κρατική ὑποστήριξη τοῦ εὐρωπαϊκοῦ προλεταριάτου ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας δέ θά μπορέσει νά κρατηθεῖ στήν ἐξουσία καί νά μετατρέψει τήν προσωρινή κυριαρχία της σέ μακρόχρονη σοσιαλιστική διχτατορία. Γι' αὐτό δέν πρέπει νά ἀμφιβάλλουμε οὔτε στιγμή». (Βλ. «Ἡ ἐπανάστασή μας», σελ. 278).

Συνεπῶς, ὁ Ζηνόβιεφ ὑποκαθιστᾶ τό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας ὑπό τόν ὅρο τῆς νίκης τοῦ προλεταριάτου στήν Εὐρώπη («κρατική ὑποστήριξη τοῦ εὐρωπαϊκοῦ προλεταριάτου»), μέ τό ζήτημα τῶν κοινῶν προσπαθειῶν τῶν ἐργατῶν τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ρωσίας.

Νά ποῦ βρίσκεται τό ζήτημα καί γιατί γίνεται μεταξύ μας ἡ συζήτηση.

Ὁ Ζηνόβιεφ, παραθέτοντας περικοπές ἀπό τά ἔργα τοῦ Λένιν καί ἀπό τό «Κομμουνιστικό Μανιφέστο», κάνει ἀπόπειρα νά ὑποκαταστήσει τό ἕνα ζήτημα μέ τό ἄλλο.

Νά ποῦ βρίσκεται τό μυστικό τῶν ἐπιδείξεων τοῦ Ζηνόβιεφ σχετικά μέ ὅτι τό κόμμα μας «ξέχασε» τά διεθνιστικά καθήκοντα τῆς ἐπανάστασής μας.

Νά ποῦ βρίσκεται τό μυστικό τῶν ταχυδακτυλουργιῶν, τῆς σύγχισης καί τοῦ κυκεώνα μέσα στόν ὁποῖο μπλέχτηκε ὁ Ζηνόβιεφ.

Κι αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἀπίστευτη σύγχιση, αὐτή τή σαλάτα καί τόν κυκεώνα πού βρίσκεται στό δικό του τό κεφάλι ὁ Ζηνόβιεφ ἔχει τή «μετριοφροσύνη» νά μᾶς τά παρουσιάζει γιά «ἀληθινή» ἐπαναστατικότητα, γιά «ἀληθινό» διεθνισμό τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης.

Ὅλα αὐτά δέν εἶναι γελοῖα, σύντροφοι;

Ναί, γιά νἆναι κανείς στήν ἐποχή μας διεθνιστής ἐπαναστάτης πρέπει, ὄντας στίς γραμμές τοῦ κόμματός μας, νά δυναμώνει μέ ὅλα τά μέσα καί νά βοηθάει μέ ὅλες του τίς δυνάμεις τό κόμμα μας, πού εἶναι ταυτόχρονα καί τό πρωτοπόρο τμῆμα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ὅμως προσπαθοῦν νά τό ἀποσυνθέσουν καί νά τοῦ κλονίσουν τό κύρος.

Γιά νἆναι κανείς στήν ἐποχή μας διεθνιστής πρέπει νά δυναμώνει μέ ὅλα τά μέσα καί νά βοηθάει μέ ὅλες του τίς δυνάμεις τήν Κομμουνιστική Διεθνῆ. Οἱ ἀντιπολιτευό-

μενοι ὅμως προσπαθοῦν νά τήν ἀποσυνθέσουν καί νά τήν καταστρέψουν, ὑποστηρίζοντας καί δίνοντας ὁδηγίες στούς κάθε λογῆς Μάσλοφ καί Σουβαρίν.

Εἶναι καιρός νά καταλάβουμε ὅτι δέ μπορεῖ νά εἶναι κανείς ἐπαναστάτης καί διεθνιστής, ὅταν βρίσκεται σέ κατάσταση πολέμου μέ τό κόμμα μας, πού εἶναι τό πρωτοπόρο τμῆμα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. (Χειροκροτήματα).

Εἶναι καιρός νά καταλάβουμε, ὅτι κηρύχνοντας τόν πόλεμο ἐνάντια στήν Κομμουνιστική Διεθνῆ, ἔπαψαν νά εἶναι ἐπαναστάτες καί διεθνιστές. (Χειροκροτήματα).

Εἶναι καιρός νά καταλάβουμε ὅτι οἱ ἀντιπολιτευόμενοι δέν εἶναι ἐπαναστάτες καί διεθνιστές, ἀλλά φαφλατάδες τῆς ἐπανάστασης καί τοῦ διεθνισμοῦ. (Χειροκροτήματα).

Εἶναι καιρός νά καταλάβουμε, ὅτι δέν εἶναι ἐπαναστάτες τῶν ἔργων, ἀλλά ἐπαναστάτες τῶν ἠχηρῶν φράσεων καί τῶν κινηματογραφικῶν ταινιῶν. (Γέλια, χειροκροτήματα).

Εἶναι καιρός νά καταλάβουμε ὅτι δέν εἶναι ἐπαναστάτες τῶν ἔργων ἀλλά ἐπαναστάτες τοῦ κινηματογράφου. (Γέλια, χειροκροτήματα).

IV

Ο ΤΡΟΤΣΚΙ ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΕΙ ΤΟ ΛΕΝΙΝΙΣΜΟ

1. ΟΙ ΤΑΧΥΔΑΚΤΥΛΟΥΡΓΙΕΣ ΤΟΥ ΤΡΟΤΣΚΙ Ή ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ «ΔΙΑΡΚΟΥΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ»

Περνῶ στό λόγο τοῦ Τρότσκι.

Ὁ Τρότσκι δήλωσε, ὅτι ἡ θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης δέν ἔχει καμιά σχέση μέ τό ζήτημα πού συζητᾶμε· γιά τό χαρακτήρα καί τίς προοπτικές τῆς ἐπανάστασής μας.

Αὐτό εἶναι πολύ περίεργο, γιά νά μήν πῶ τίποτα παραπάνω. Πῶς συμβαίνει αὐτό; Μήπως ἡ θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης δέν εἶναι θεωρία τῶν κινητήριων δυνάμεων τῆς ἐπανάστασης; Μήπως δέν εἶναι σωστό, ὅτι ἡ θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης πραγματεύεται προπαντός τίς κινητήριες δυνάμεις τῆς ἐπανάστασής μας; Τί εἶναι ὅμως τό ζήτημα τοῦ χαρακτήρα καί τῶν προοπτικῶν τῆς ἐπανάστασής μας ἄν ὄχι ζήτημα κινητήριων δυνάμεων αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης; Πῶς μπορεῖ νά ὑποστηρίζει κανείς, ὅτι ἡ θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης δέν ἔχει καμιά σχέση μέ τό ζήτημα πού συζητᾶμε; Αὐτό δέν εἶναι σωστό, σύντροφοι. Αὐτό εἶναι ὑπεκφυγή, ταχυδακτυλουργία. Εἶναι ἀπόπειρα νά συγκαλυφθοῦν τά ἴχνη. Εἶναι ἀπόπειρά τους νά κρυφτοῦν. Μάταιος ὁ κόπος! Μήν προσπαθεῖτε νά κρυφτεῖτε, ὅ,τι καί νά γίνει δέ θά μπορέσετε νά κρυφτεῖτε!

Ὁ Τρότσκι σ' ἕνα ἄλλο σημεῖο τοῦ λόγου του ἔκανε ἀπόπειρα «ὑπαινιγμοῦ», ὅτι ἀπό καιρό πιά ἔπαψε νά δίνει σοβαρή σημασία στή θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης. Καί ὁ Κάμενεφ στό λόγο του «ἄφησε νά ἐννοηθεῖ», ὅτι ὁ Τρότσκι, δέ θάχε ἴσως ἀντιρρήσεις νά ἀπαρνηθεῖ τή θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης, ἄν δέν τήν ἔχει κιόλας ἀπαρνηθεῖ.

Εἶναι ν' ἀπορεῖς καί νά ἐξίστασαι.

Ἄς ἐξετάσουμε ἀπό κοντά τό ζήτημα: εἶναι ἄραγε σωστό, ὅτι ἡ θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης δέν ἔχει καμιά σχέση μέ τό ζήτημα πού συζητᾶμε, κι ἄν δέν εἶναι σωστό, μποροῦμε νά πιστέψουμε τόν Κάμενεφ, ὅτι ὁ Τρότσκι δέ δίνει σημασία στή θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης καί σχεδόν τήν ἔχει ἀπαρνηθεῖ;

Ἄς ἀνατρέξουμε σέ ντοκουμέντα. Ἔχω ὑπόψη μου πρῶτα-πρῶτα τό γράμμα τοῦ Τρότσκι πρός τό σύντροφο

Ὀλμίνσκι τό Δεκέμβρη τοῦ 1921, πού δημοσιεύθηκε στόν τύπο τό 1925, γράμμα πού ὁ Τρότσκι ποτέ δέν ἀποπειράθηκε νά ἀποκηρύξει καί δέν τό ἀποκήρυξε ὥς τά σήμερα οὔτε ἄμεσα, οὔτε ἔμμεσα, καί πού γι' αὐτό διατηρεῖ ὅλη του τήν ἰσχή. Τί λέει λοιπόν τό γράμμα αὐτό γιά τή διαρκῆ ἐπανάσταση;

Ἀκοῦστε:

«Δέ νομίζω καθόλου ὅτι στίς διαφωνίες μου μέ τούς μπολσεβίκους εἶχα σέ ὅλα ἄδικο. Εἶχα λάθος—καί μάλιστα θεμελιακό—στήν ἐκτίμηση τῆς φράξιας τῶν μενσεβίκων, γιατί ὑπερεκτίμησα τίς ἐπαναστατικές της δυνατότητες καί ἔλπιζα ὅτι θά ἦταν δυνατό νά ἀπομονωθεῖ καί νά ἐκμηδενιστεῖ ἡ δεξιά της πτέρυγα. Τό θεμελιακό αὐτό λάθος πήγαζε, ὡστόσο, ἀπό τό ὅτι καί τίς δυό φράξιες, καί τή μπολσεβίκικη καί τή μενσεβίκικη, τίς ἔβλεπα ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἰδέας τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης καί τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, ἐνῶ καί οἱ μπολσεβίκοι καί οἱ μενσεβίκοι ἀκολουθοῦσαν ἐκείνη τήν περίοδο τήν ἄποψη τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης καί τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας. Πίστευα ὅτι οἱ διαφωνίες ἀνάμεσα στίς δυό φράξιες δέν ἦταν καί τόσο βαθιές ἀπό ἄποψη ἀρχῶν, καί εἶχα τήν ἐλπίδα (τήν ἐλπίδα αὐτή τήν ἐξέφρασα πολλές φορές καί σέ γράμματα καί σέ ὁμιλίες μου), ὅτι ἡ ἴδια ἡ πορεία τῆς ἐπανάστασης θά ὁδηγοῦσε καί τίς δυό φράξιες στή θέση τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης καί τῆς κατάχτησης τῆς ἐξουσίας ἀπό τήν ἐργατική τάξη, πράγμα πού ἔγινε ἐν μέρει τό 1905. (Πρόλογος τοῦ συντρόφου Λένιν στό ἄρθρο τοῦ Καούτσκι γιά τίς κινητήριες δυνάμεις τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης καί ὅλη ἡ γραμμή τῆς ἐφημερίδας „Νατσάλο").

Πιστεύω, πώς ἡ ἐκτίμησή μου γιά τίς κινητήριες δυνάμεις τῆς ἐπανάστασης ἦταν ἀναμφισβήτητα σωστή, ἐνῶ τά συμπεράσματα, πού ἔβγαλα ἀπ' αὐτή σχετικά μέ τίς δυό φράξιες, ἦταν ἀναμφισβήτητα λαθεμένα. Μόνο ὁ μπολσεβικισμός συγκέντρωσε στίς γραμμές του, χάρη στήν ἀνειρήνευτη γραμμή του, τά πραγματικά ἐπαναστατικά στοιχεῖα τόσο τῆς παλιᾶς διανόησης, ὅσο καί τοῦ πρωτοπόρου στρώματος τῆς ἐργατικῆς τάξης. Μόνο χάρη στό ὅτι ὁ μπολσεβικισμός κατόρθωσε νά δημιουργήσει αὐτή τήν ἐπαναστατικά συγκροτημένη ὀργάνωση, ἔγινε δυνατή ἡ τόσο γρήγορη στροφή ἀπό τήν ἐπαναστατική-δημοκρατική θέση στήν ἐπαναστατική-σοσιαλιστική.

Καί τώρα ἀκόμα θά μποροῦσα χωρίς δυσκολία νά χωρίσω τά ἄρθρα μου πολεμικῆς ἐνάντια στούς μενσεβίκους καί τούς μπολσεβίκους σέ δυό κατηγορίες: σέ κεῖνα πού εἶναι ἀφιερωμένα στήν ἀνάλυση τῶν ἐσωτερικῶν δυνάμεων τῆς ἐπανάστασης, στίς προοπτικές της (θεωρητικό πολωνικό ὄργανο τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ, „Neue Zeit") καί στά ἄλλα, πού εἶναι ἀφιερωμένα στήν ἐκτίμηση τῶν φράξιων τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν, στήν πάλη τους κλπ. Τά ἄρθρα τῆς πρώτης κατηγορίας θά μποροῦσα καί σήμερα ἀκόμα νά τά δόσω στή δημοσιότητα χωρίς διορθώσεις, γιατί συμπίπτουν ὁλοκληρωτικά καί ἀπόλυτα μέ τή θέση τοῦ κόμματός μας ἀπό τό 1917. Τά ἄρθρα τῆς δεύτερης κατηγορίας εἶναι ὁλοφάνερα λαθεμένα καί δέ θά ἄξιζε τόν κόπο νά ἐπανεκδοθοῦν». (Βλ. «Ὁ Λένιν γιά τόν Τρότσκι», 1925, μέ πρόλογο τοῦ συντρόφου Ὀλμίνσκι).

Τί βγαίνει ἀπ' ὅλα αὐτά;

Ἀπ' αὐτά βγαίνει, ὅτι ὁ Τρότσκι ἔπεσε ἔξω στά ὀργανωτικά ζητήματα, ἐνῶ στά ζητήματα τῆς ἐκτίμησης τῆς ἐπανάστασής μας, στό ζήτημα τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης εἶχε καί ἔχει δίκιο.

Ἀληθινά ὁ Τρότσκι δέ μπορεῖ νά μήν ξέρει, ὅτι ὁ Λένιν πάλαιψε ἐνάντια στή θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης ὥς τίς τελευταῖες μέρες του. Αὐτό ὅμως δέν τόν στενοχωρεῖ.

Ἀπ' αὐτά βγαίνει ἀκόμα, ὅτι κι οἱ δυό φράξιες, καί οἱ μενσεβίκοι καί οἱ μπολσεβίκοι, θά κατέληγαν ὅπως πίστευε στή θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης, στήν πραγματικότητα ὅμως στή θεωρία αὐτή κατέληξαν μόνο οἱ μπολσεβίκοι, γιατί αὐτοί εἶχαν μιά ἐπαναστατικά συγκροτημένη ὀργάνωση ἀπό ἐργάτες καί τήν παλιά διανόηση καί δέν κατέληξαν διαμιᾶς ἀλλά «ἀπό τό 1917».

Ἀπό δῶ βγαίνει, τέλος, ὅτι ἡ θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης «συνέπεσε ὁλοκληρωτικά καί ἀπόλυτα μέ τή θέση τοῦ κόμματός μας ἀπό τό 1917».

Καί τώρα κρίνετε μόνοι σας, σημαίνει αὐτό καθόλου ὅτι ὁ Τρότσκι δέ δίνει μεγάλη σημασία στή θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης; Ὄχι, καθόλου δέ σημαίνει. Ἀντίθετα, ἄν ἡ θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης συνέπεσε πραγματικά «ἀπό τό 1917» μέ τή θέση τοῦ κόμματος, ἀπ' αὐτό μπορεῖ νά βγάλει κανείς μόνο ἕνα συμπέρασμα, ὅτι ὁ Τρότσκι ἔδινε καί ἐξακολουθεῖ νά δίνει σ' αὐτή τή θεωρία ἀποφασιστική σημασία γιά ὅλο τό κόμμα μας.

Τί σημαίνει ὅμως «συνέπεσε»; Πῶς θά μποροῦσε νά συμπέσει ἡ θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης τοῦ Τρότσκι μέ τή θέση τοῦ κόμματός μας, ἐφόσον εἶναι ἀποδειγμένο ὅτι τό κόμμα μας μέ ἐκπρόσωπό του τό Λένιν διεξήγαγε ἀδιάκοπο ἀγώνα ἐνάντια σ' αὐτή τή θεωρία;

Ἕνα ἀπό τά δυό: ἤ τό κόμμα μας δέν εἶχε δικιά του θεωρία καί ἀναγκάστηκε ἀργότερα, ἀπ' τήν πορεία τῶν πραγμάτων, νά ἀποδεχθεῖ τή θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης τοῦ Τρότσκι, ἤ εἶχε δικιά του θεωρία, ὅμως ἡ θεωρία αὐτή ἐκτοπίστηκε ἀνεπαίσθητα ἀπό τή θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης τοῦ Τρότσκι «ἀπό τό 1917».

Τήν «ἀπορία» αὐτή μᾶς τήν ἔλυσε ἀργότερα ὁ Τρότσκι, στόν «Πρόλογό» του, πού γράφτηκε τό 1922, γιά τό βιβλίο του «Τό 1905». Ἐκθέτοντας τήν οὐσία τῆς θεωρίας τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης καί κάνοντας ἀνάλυση τῆς ἐκτίμησης τῆς ἐπανάστασής μας ἀπό τήν ἄποψη τῆς θεωρίας τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης, ὁ Τρότσκι καταλήγει στό παρακάτω συμπέρασμα:

«Ἄν καί μέ διακοπή 12 χρόνων, ἡ ἐκτίμηση αὐτή ἐπιβεβαιώθηκε ὁλοκληρωτικά». (Τρότσκι, «Τό 1905», «Πρόλογος»).

Μέ ἄλλα λόγια: ἡ θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης, πού «κατασκευάστηκε» ἀπό τόν Τρότσκι στά 1905, «ἐπιβεβαιώθηκε ὁλοκληρωτικά» τό 1917, ὕστερα ἀπό 12 χρόνια.

Πῶς μπόρεσε ὅμως νά ἐπιβεβαιωθεῖ; Καί οἱ μπολσεβίκοι,—τί κάνανε λοιπόν οἱ μπολσεβίκοι; Εἶναι δυνατόν οἱ μπολσεβίκοι νά βάδιζαν γιά τήν ἐπανάσταση χωρίς καμιά δική τους θεωρία, εἶναι δυνατόν οἱ μπολσεβίκοι τό μόνο πού στάθηκαν ἱκανοί νά κάνουν νά εἶναι ἡ ὀργάνωση τῆς ἐπαναστατικῆς διανόησης καί τῶν ἐπαναστατῶν ἐργατῶν; Καί ὕστερα, πάνω σέ ποιά βάση συγκρότησαν τούς ἐργάτες, πάνω σέ ποιές ἀρχές; Εἶχαν τελοσπάντων οἱ μπολσεβίκοι μιά κάποια θεωρία, μιά κάποια ἐκτίμηση τῆς ἐπανάστασης, μιά κάποια ἐκτίμηση τῶν κινητήριων δυνάμεων τῆς ἐπανάστασης; Εἶναι δυνατόν νά μήν εἶχε τό κόμμα μας καμιά ἄλλη θεωρία ἐκτός ἀπό τή θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης;

Κρίνετε μόνοι σας: ζούσαμε, ἐμεῖς οἱ μπολσεβίκοι, καί ἀναπτυσσόμασταν χωρίς προοπτικές καί χωρίς ἐπαναστατική θεωρία· ζούσαμε, νά ἔτσι, ἀπό τό 1903 ὥς τό 1917· καί μετά, «ἀπό τό 1917» καταβροχθίσαμε χωρίς νά τό καταλάβουμε τή θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης καί σταθήκαμε στά πόδια μας. Ἄ, τό δίχως ἄλλο, εἶναι πολύ ἐνδιαφέρον αὐτό τό παραμύθι. Μά πῶς μπόρεσε νά γίνει αὐτό τό πράγμα ἀνεπαίσθητα, χωρίς ἀγώνα, χωρίς τρανταγμούς μέσα στό κόμμα; Πῶς μπόρεσε νά γίνει αὐτό τό πράγμα τόσο ἁπλά, στά καλά καθούμενα; Γιατί, εἶναι γνωστό, ὅτι ὁ Λένιν καί τό κόμμα του πάλαιψαν ἐνάντια στή θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης ἀπό τίς πρῶτες κιόλας μέρες τῆς ἐμφάνισής της.

Πάντως, τήν «ἀπορία» αὐτή μᾶς τή λύνει ὁ Τρότσκι σ' ἕνα ἄλλο ντοκουμέντο. Ἐννοῶ τή «Σημείωση», πού

γράφτηκε τό 1922, στό ἄρθρο τοῦ Τρότσκι «Οἱ διαφωνίες μας».

Νά τό σχετικό σημεῖο ἀπ' αὐτό τό ἄρθρο τοῦ Τρότσκι:

«Ἄν οἱ μενσεβίκοι, ξεκινώντας ἀπό τήν ἀφαίρεση: „ἡ ἐπανάστασή μας εἶναι ἀστική" καταλήγουν στήν ἰδέα τῆς προσαρμογῆς ὅλης τῆς ταχτικῆς τοῦ προλεταριάτου στή στάση τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, μέχρι καί τήν κατάχτηση ἀκόμα τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ἀπό μέρους της, οἱ μπολσεβίκοι, ξεκινώντας ἀπό τήν ἴδια καθαρή ἀφαίρεση: „δημοκρατική καί ὄχι σοσιαλιστική διχτατορία", καταλήγουν στήν ἰδέα τοῦ ἀστικοδημοκρατικοῦ αὐτοπεριορισμοῦ τοῦ προλεταριάτου, στά χέρια τοῦ ὁποίου θά βρίσκεται ἡ κρατική ἐξουσία. Ἡ διαφορά ἀνάμεσά τους σ' αὐτό τό ζήτημα εἶναι, ἀλήθεια, πολύ σημαντική: ἐνῶ οἱ ἀντεπαναστατικές πλευρές τοῦ μενσεβικισμοῦ ἐκδηλώνονται μέ ὅλη τήν ἰσχή τους σήμερα κιόλας, τά ἀντεπαναστατικά γνωρίσματα τοῦ μπολσεβικισμοῦ ἐγκυμονοῦν τεράστιο κίνδυνο μόνο σέ περίπτωση ἐπαναστατικῆς νίκης». (Τρότσκι, «Τό 1905», σελ. 285).

Ἀπ' αὐτό βγαίνει, ὅτι ὄχι μόνο ὁ μενσεβικισμός εἶχε τίς ἀντεπαναστατικές του πλευρές, ἀλλά καί ὁ μπολσεβικισμός δέν ἦταν ἀπαλλαγμένος ἀπό «ἀντεπαναστατικά γνωρίσματα» πού ἐγκυμονοῦσαν «τεράστιο κίνδυνο μόνο σέ περίπτωση ἐπαναστατικῆς νίκης».

Ἀπαλλάχθηκαν ἄραγε κατέπι οἱ μπολσεβίκοι ἀπό τά «ἀντεπαναστατικά γνωρίσματα» τοῦ μπολσεβικισμοῦ, κι ἄν ναί, μέ ποιό τρόπο;

Αὐτή τήν «ἀπορία» μᾶς τή λύνει ὁ Τρότσκι στή «Σημείωσή» του στό ἄρθρο «Οἱ διαφωνίες μας».

Ἀκοῦστε:

«Ὅπως εἶναι γνωστό, αὐτό δέ συνέβηκε, γιατί ὁ μπολσεβικισμός μέ τήν καθοδήγηση τοῦ συντρόφου Λένιν πραγματοποίησε (ὄχι χωρίς ἐσωτερική πάλη) τόν ἰδεολογικό ἐπανεξοπλισμό του στό σπουδαιότατο αὐτό ζήτημα τήν ἄνοιξη τοῦ 1917, δηλ. πρίν ἀπό τήν κατάχτηση τῆς ἐξουσίας». (Τρότσκι, «Τό 1905», σελ. 285).

Ἔτσι λοιπόν, «ἐπανεξοπλισμός» τῶν μπολσεβίκων ἀρχίζοντας «ἀπό τό 1917» μέ βάση τή θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης, σωτηρία τῶν μπολσεβίκων χάρη σ' αὐτό ἀπό τά «ἀντεπαναστατικά γνωρίσματα τοῦ μπολσεβικισμοῦ», τέλος, «ὁλοκληρωτική», μ' αὐτό τόν τρόπο «ἐπιβεβαίωση» τῆς θεωρίας τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης—αὐτό εἶναι τό συμπέρασμα τοῦ Τρότσκι.

Καί τί ἔγινε μέ τό λενινισμό, μέ τή θεωρία τοῦ μπολσεβικισμοῦ, μέ τή μπολσεβίκικη ἐκτίμηση τῆς ἐπανάστασής μας, τῶν κινητήριων δυνάμεών της κτλ.; Ὅλα αὐτά εἴτε δέν «ἐπιβεβαιώθηκαν ὁλοκληρωτικά», εἴτε δέν «ἐπιβεβαιώθηκαν» καθόλου, εἴτε σκόρπισαν στόν ἀέρα, παραχωρώντας τή θέση τους στή θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης μέ ἀντικειμενικό σκοπό τόν «ἐπανεξοπλισμό» τοῦ κόμματος.

Ἔτσι λοιπόν μιά φορά κι ἕναν καιρό ζοῦσαν κάτι μπολσεβίκοι, «ὀργάνωσαν» κουτσά-στραβά ἕνα κόμμα «ἀπό» τό 1903, δέν εἶχαν ὅμως ἐπαναστατική θεωρία, περιπλανήθηκαν ἐδῶ κι ἐκεῖ «ἀπό τό 1903» καί ἔφτασαν κουτσά-στραβά στό 1917, ὕστερα εἶδαν τόν Τρότσκι μέ τή θεωρία του τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης στό χέρι κι ἀποφάσισαν νά «ἐπανεξοπλιστοῦν», καί ἀφοῦ «ἐπανεξοπλίστηκαν», ἔχασαν τά τελευταῖα ἀπομεινάρια τοῦ λενινισμοῦ, τῆς λενινιστικῆς θεωρίας τῆς ἐπανάστασης καί δημιούργησαν ἔτσι μιά «πλήρη σύμπτωση» τῆς θεωρίας τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης μέ τή «θέση» τοῦ κόμματός μας.

Αὐτό εἶναι πολύ ἐνδιαφέρον παραμύθι, σύντροφοι. Εἶναι ἄν θέλετε, ἕνα ἀπό τά ὑπέροχα ταχυδακτυλουργικά κόλπα, πού μπορεῖ νά δεῖ κανείς στό τσίρκο. Ἐμεῖς ὅμως δέν ἔχουμε τσίρκο, ἀλλά συνδιάσκεψη τοῦ κόμματός μας. Καί δέν καλέσαμε τόν Τρότσκι σάν ἠθοποιό τοῦ τσίρκου. Τί μᾶς χρειάζονται λοιπόν αὐτές οἱ ταχυδακτυλουργίες;

Πῶς ἐκτιμοῦσε ὁ σύντροφος Λένιν τή θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης τοῦ Τρότσκι; Νά τί γράφει γιά τή θεωρία αὐτή σ' ἕνα ἀπό τά ἄρθρα του, ὅπου τήν κορόιδευε ἀποκαλώντας την «πρωτότυπη» καί «ὑπέρλαμπρη» θεωρία:

«Τό κύριο πρόβλημα ἑνός ἐπαναστατικοῦ κόμματος εἶναι νά ἐξακριβώσει τό συσχετισμό τῶν τάξεων στήν ἐπικείμενη ἐπανάσταση... Τό πρόβλημα αὐτό δέν τό λύνει σωστά στό „Νάσε Σλόβο" ὁ Τρότσκι, πού ἐπαναλαβαίνει τήν „πρωτότυπη" θεωρία του τοῦ 1905 καί πού δέ θέλει νά σκεφτεῖ ποιές ἦταν οἱ αἰτίες πού ἡ ζωή ἀγνόησε δέκα ὁλόκληρα χρόνια αὐτή τήν ὑπέρλαμπρη θεωρία. Ἡ πρωτότυπη θεωρία τοῦ Τρότσκι παίρνει ἀπό τούς μπολσεβίκους τό σύνθημα γιά ἀποφασιστικό ἐπαναστατικό ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου καί γιά κατάχτηση ἀπ' αὐτό τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καί ἀπό τούς μενσεβίκους τήν „ἄρνηση" τοῦ ρόλου τῆς ἀγροτιᾶς»... Ἔτσι «ὁ Τρότσκι βοηθᾶ στήν πράξη τούς φιλελεύθερους ἐργατικούς πολιτικούς τῆς Ρωσίας, πού μέ τήν „ἄρνηση" ἀπό μέρους τους τοῦ ρόλου τῆς ἀγροτιᾶς δείχνουν ὅτι δέ θέλουν νά ξεσηκώσουν τήν ἀγροτιά σέ ἐπανάσταση!». (Βλ. τόμ. 18ος, σελ. 317-318).

Ἀπό δῶ βγαίνει, ὅτι, κατά τό Λένιν, ἡ θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης εἶναι μισομενσεβίκικη θεωρία, πού ἀγνοεῖ τόν ἐπαναστατικό ρόλο τῆς ἀγροτιᾶς στή ρωσική ἐπανάσταση.

Ἕνα πράγμα εἶναι ἀκατανόητο: πῶς μπόρεσε ἡ μισομενσεβίκικη αὐτή θεωρία νά «συμπέσει ὁλοκληρωτικά καί ἀπόλυτα» μέ τή θέση τοῦ κόμματός μας, ἔστω καί «ἀπό τό 1917».

Καί πῶς ἐκτιμᾶ τό κόμμα μας τή θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης; Νά τί λέει γι' αὐτή ἡ γνωστή ἀπόφαση τῆς 14ης κομματικῆς Συνδιάσκεψης:

«Συστατικό μέρος τῆς τροτσκιστικῆς θεωρίας τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης ἀποτελεῖ ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι „μιά πραγματική ἄνοδος τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας στή Ρωσία δέ θά εἶναι δυνατή παρά μονάχα ὕστερα ἀπό τή νίκη τοῦ προλεταριάτου στίς σπουδαιότερες χῶρες τῆς Εὐρώπης" (Τρότσκι, 1922), ἰσχυρισμός πού καταδικάζει τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ στή σημερινή περίοδο σέ μοιρολατρική παθητικότητα. Ὁ σύντροφος Λένιν ἔγραφε ἐνάντια στίς παρόμοιες θεωρίες τά ἑξῆς: „Εἶναι ἀφάνταστα στερεότυπο τό ἐπιχείρημά τους πού τό ἔμαθαν ἀπέξω τόν καιρό τῆς ἀνάπτυξης τῆς δυτικο-ευρωπαϊκῆς σοσιαλδημοκρατίας καί πού συνίσταται στό νά λένε ὅτι δέν ἔχουμε ὡριμάσει γιά τό σοσιαλισμό, ὅτι δέν ἔχουμε, ὅπως ἐκφράζονται διάφοροι ἀπ' τούς „σοφούς" αὐτούς κυρίους, τίς ἀντικειμενικές οἰκονομικές προϋποθέσεις γιά τό σοσιαλισμό"». (Σημειώσεις γιά τό Σουχάνοφ). (Ἀπόφαση τῆς 14ης κομματικῆς Συνδιάσκεψης[99]).

Ἀπό δῶ βγαίνει, ὅτι ἡ θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης εἶναι ὁ ἴδιος ὁ σουχανοφισμός, πού τόν στιγματίζει ὁ σύντροφος Λένιν στά σημειώματά του «Ἡ ἐπανάστασή μας» σά σοσιαλδημοκρατισμό.

Ἕνα μόνο εἶναι ἀκατανόητο, πῶς μπόρεσε μιά τέτια θεωρία νά «ἐπανεξοπλίσει» τό Μπολσεβίκικο Κόμμα μας.

Ὁ Κάμενεφ «ἄφησε νά ἐννοηθεῖ» στό λόγο του ὅτι ὁ Τρότσκι ἀπαρνεῖται τή θεωρία του τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης, φέρνοντας σάν ἐπιβεβαίωση τήν παρακάτω περισσότερο ἀπό διφορούμενη περικοπή ἀπό τό τελευταῖο γράμμα τοῦ Τρότσκι τό Σεπτέμβρη 1926 πρός τούς ἀντιπολιτευόμενους.

«Ξεκινᾶμε ἀπό τό γεγονός ὅτι, ὅπως ἔδειξε ἀδιάψευστα ἡ πείρα, σέ ὅλα τά ζητήματα μέ λίγο-πολύ χαρακτήρα ἀρχῆς ὅπου ἕνας ὁποιοσδήποτε ἀπό μᾶς διαφώνησε μέ τό Λένιν τό δίκιο βρισκόταν ἀναμφισβήτητα μέ τό μέρος τοῦ Βλαντίμιρ Ἰλίτς».

Ὁ Κάμενεφ ὅμως παρασιώπησε τό γεγονός ὅτι ὕστερα ἀπό τά παραπάνω, στό ἴδιο τό γράμμα, ὁ Τρότσκι ἔκανε τήν ἀκόλουθη δήλωση πού ἀναιρεῖ τήν προηγούμενη δήλωσή του:

«Ἡ ἀντιπολίτευση τοῦ Λένινγκραντ τάχθηκε δραστήρια ἐνάντια στή θεωρία τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, σά θεωρητική δικαίωση τοῦ πνεύματος τῆς ἐθνικῆς στενότητας». (Βλ. γράμμα τοῦ Τρότσκι, Σεπτέμβρης 1926—παράρτημα τῶν στενογραφημένων πραχτικῶν τῶν συνεδριάσεων τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ τῆς 8 καί 11 τοῦ Ὀχτώβρη 1926).

Ποιά σημασία μπορεῖ νά ἔχει ἡ πρώτη, ἡ διφορούμενη δήλωση τοῦ Τρότσκι, πού δέν ὑποχρεώνει σέ τίποτα μπροστά στή δεύτερη δήλωσή του, πού ἀναιρεῖ τήν πρώτη;

Τί εἶναι ἡ θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης; Ἄρνηση τῆς λενινιστικῆς «θεωρίας τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα».

Τί εἶναι ἡ λενινιστική «θεωρία τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα»; Ἄρνηση τῆς θεωρίας τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης τοῦ Τρότσκι.

Εἶναι ὁλοφάνερο, ὅτι ὁ Κάμενεφ παραθέτοντας τήν πρώτη περικοπή ἀπό τό γράμμα τοῦ Τρότσκι καί παρασιωπώντας τή δεύτερη περικοπή, προσπάθησε νά μπερδέψει καί νά ἐξαπατήσει τό κόμμα μας.

Δέν εἶναι ὅμως καί τόσο εὔκολο νά ἐξαπατήσει κανείς τό κόμμα μας.

2. ΤΑΧΥΔΑΚΤΥΛΟΥΡΓΙΕΣ ΜΕ ΠΕΡΙΚΟΠΕΣ Ἤ Ο ΤΡΟΤΣΚΙ ΠΑΡΑΠΟΙΕΙ ΤΟ ΛΕΝΙΝΙΣΜΟ

Προσέξατε, σύντροφοι, ὅτι ὁλόκληρος ὁ λόγος τοῦ Τρότσκι ἦταν γεμάτος ἀπό λογῆς-λογῆς περικοπές ἀπό τά ἔργα τοῦ Λένιν; Διαβάζεις αὐτές τίς περικοπές, ἀποσπασμένες ἀπό διάφορα ἄρθρα τοῦ Λένιν, καί δέν καταλαβαίνεις τί ἐπιδιώκει ὁ Τρότσκι περισσότερο: νά ἐνισχύσει μ' αὐτές τή θέση του ἤ νά «πιάσει» τό σύντροφο Λένιν σέ «ἀντιφάσεις». Παρέθεσε μιά σειρά περικοπές ἀπό τά

ἔργα τοῦ Λένιν, πού λένε ὅτι ὁ κίνδυνος ἐπέμβασης μπορεῖ νά ὑπερνικηθεῖ μόνο σέ περίπτωση νίκης τῆς ἐπανάστασης σέ μερικές χῶρες, νομίζοντας, φαίνεται, ὅτι μ' αὐτό θά «ξεσκεπάσει» τό κόμμα. Δέν κατάλαβε ὅμως, ἤ δέ θέλει νά καταλάβει, ὅτι οἱ περικοπές αὐτές δέ μιλᾶν ἐνάντια στή θέση τοῦ κόμματος, ἀλλά ὑπέρ τῆς θέσης αὐτῆς καί ἐνάντια στή θέση τοῦ Τρότσκι, γιατί τό κόμμα ἐκτιμᾶ τό εἰδικό βάρος τοῦ ἐξωτερικοῦ κινδύνου σέ πλήρη συμφωνία μέ τή γραμμή τοῦ Λένιν. Παρέθεσε μιά ἄλλη σειρά περικοπές, πού λένε ὅτι ἡ πλήρης νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ἀδύνατη χωρίς τή νίκη τῆς ἐπανάστασης σέ μερικές χῶρες καί προσπάθησε μέ κάθε μέσο νά κάνει ταχυδακτυλουργίες χρησιμοποιώντας αὐτές τίς περικοπές. Δέν κατάλαβε ὅμως ἤ δέ θέλει νά καταλάβει, ὅτι δέ μπορεῖ νά βάζει κανείς στό ἴδιο τσουβάλι τήν πλήρη νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ (ἐγγύηση ἀπό ἐπέμβαση) μέ τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ γενικά (ἀνοικοδόμηση τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας), καί δέν καταλαβαίνει ἤ δέ θέλει νά καταλάβει, ὅτι οἱ περικοπές αὐτές ἀπό τά ἔργα τοῦ Λένιν δέ μιλοῦν ἐνάντια στό κόμμα, ἀλλά ὑπέρ τοῦ κόμματος καί ἐνάντια στή θέση τοῦ Τρότσκι.

Ὁ Τρότσκι ὅμως, ἐνῶ παραθέτει ἕνα σωρό περικοπές πού δέν ἔχουν σχέση μέ τό ζήτημα, δέ θέλησε ὡστόσο νά σταθεῖ στό βασικό ἄρθρο τοῦ Λένιν γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα (1915), νομίζοντας, ὅπως φαίνεται, ὅτι ὁ Κάμενεφ μέ τό λόγο του τόν ἔχει ἀπαλλάξει ἀπ' αὐτό τό ἄρθρο καί μάλιστα μέ ἐπιτυχία. Μπορεῖ ὅμως σήμερα νά θεωρεῖται οριστικά ἀποδειγμένο, ὅτι ὁ Κάμενεφ δέν κατόρθωσε νά ἐκπληρώσει τό ρόλο του, καί τό ἄρθρο τοῦ συντρόφου Λένιν διατηρεῖ ὅλη του τήν ἰσχή.

Ὁ Τρότσκι σέ συνέχεια παρέθεσε μιά περικοπή ἀπό

τό γνωστό ἄρθρο τοῦ συντρόφου Λένιν πού λέει ὅτι δέν ὑπάρχουν μεταξύ τους διαφωνίες πάνω στό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τόν τομέα τῆς τρέχουσας πολιτικῆς. Ξέχασε ὅμως νά πεῖ, ὅτι τό ἄρθρο αὐτό τοῦ Λένιν ὄχι μόνο δέ δίνει ἀπάντηση, μά οὔτε κάν θίγει τό ζήτημα τῶν διαφωνιῶν ἀνάμεσα στόν Τρότσκι καί τό Λένιν πάνω στό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς, *σέ σχέση μέ τή δυνατότητα τῆς ἀνοικοδόμησης τῆς πλέριας σοσιαλιστικῆς κοινωνίας στή χώρα μας.*

Ἔτσι ἐξηγεῖται κυρίως τό γεγονός ὅτι οἱ ἐνέργειες τοῦ Τρότσκι μέ τίς περικοπές μετατράπηκαν σέ καθαρή ταχυδακτυλουργία περικοπῶν.

Ὁ Τρότσκι ἐπιχείρησε ν' ἀποδείξει ὅτι ἡ θέση του «συμπίπτει» μέ τή θέση τοῦ Λένιν στό ζήτημα τῆς δυνατότητας τῆς ἀνοικοδόμησης τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας στή χώρα μας, μέ βάση τίς ἐσωτερικές δυνάμεις τῆς ἐπανάστασής μας. Πῶς μπορεῖ ὅμως ν' ἀποδείξει κανείς τό ἀναπόδειχτο;

Πῶς μπορεῖ νά συμβιβάσει κανείς τή θέση τοῦ Λένιν, ὅτι «εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ἀρχή σέ λίγες ἤ καί σέ μιά μονάχα, ξεχωριστά παρμένη, καπιταλιστική χώρα»[100], μέ τή θέση τοῦ Τρότσκι ὅτι «εἶναι μάταιο νά πιστεύουμε... ὅτι, λογουχάρη, μιά ἐπαναστατική Ρωσία θά μποροῦσε ν' ἀνθέξει μπροστά σέ μιά συντηρητική Εὐρώπη»;

Πῶς μπορεῖ ἀκόμα νά συμβιβάσει κανείς τή θέση τοῦ Λένιν, ὅτι «τό νικηφόρο προλεταριάτο αὐτῆς τῆς χώρας (μιᾶς μόνης χώρας. Ι. Στ.) ἀφοῦ ἀπαλλοτριώσει τούς καπιταλιστές καί ὀργανώσει τή σοσιαλιστική παραγωγή στή χώρα του, θά ὀρθωθεῖ *ἐνάντια* στόν ὑπόλοιπο καπιταλιστικό κόσμο»[101], μέ τή θέση τοῦ Τρότσκι ὅτι «χωρίς τήν ἄμεση *κρατική** ὑποστήριξη τοῦ εὐρωπαϊκοῦ προλεταριάτου, ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας δέ θά μπορέσει νά κρατηθεῖ στήν ἐξουσία καί νά μετατρέψει τήν προσωρινή κυριαρχία της σέ μακρόχρονη σοσιαλιστική δικτατορία»;

Πῶς μπορεῖ, τέλος, νά συμβιβάσει κανείς τή θέση τοῦ Λένιν, ὅτι «μονάχα ἡ συμφωνία μέ τήν ἀγροτιά μπορεῖ νά σώσει τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση τῆς Ρωσίας, ὥσπου ν' ἀρχίσει ἡ ἐπανάσταση στίς ἄλλες χῶρες»[102], μέ τή θέση τοῦ Τρότσκι, ὅτι «οἱ ἀντιθέσεις πού ὑπάρχουν στήν κατάσταση τῆς ἐργατικῆς κυβέρνησης μιᾶς καθυστερημένης χώρας, πού ὁ πληθυσμός της εἶναι ἀγροτικός στή συντριφτική του πλειοψηφία, θά μπορέσουν νά βροῦν τή λύση τους μονάχα σέ διεθνῆ κλίμακα, στό στίβο τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης τοῦ προλεταριάτου»;

Κι ἔπειτα: κατά τί, ἐδῶ πού τά λέμε, διαφέρει ἡ θέση τοῦ Τρότσκι στό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας ἀπό τή θέση τοῦ μενσεβίκου Ο. Μπάουερ, πού συνίσταται στό ὅτι:

«Στή Ρωσία, ὅπου τό προλεταριάτο ἀποτελεῖ μιά ἀσήμαντη μόνο μειοψηφία τοῦ ἔθνους, μπορεῖ νά διατηρήσει τήν κυριαρχία του μόνο προσωρινά», ὅτι «θά τήν ξαναχάσει ἀναπόφευχτα μόλις ἡ ἀγροτική μάζα τοῦ ἔθνους γίνει ἀρκετά ὥριμη ἀπό πολιτιστική ἄποψη, γιά νά πάρει ἡ ἴδια τήν ἐξουσία στά χέρια της» καί ὅτι «μόνο μέ τήν κατάχτηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀπό μέρους τοῦ προλεταριάτου τῆς βιομηχανικῆς Δύσης μπορεῖ νά ἐξασφαλιστεῖ μιά μακρόχρονη κυριαρχία τοῦ βιομηχανικοῦ σοσιαλισμοῦ» στή Ρωσία;

Δέν εἶναι μήπως ξεκάθαρο ὅτι ὁ Τρότσκι εἶναι πιό

* Ἡ ὑπογράμμιση δική μου. Ι. Στ.

κοντά στό Μπάουερ ἀπ' ὅ,τι στό Λένιν; Καί δέν εἶναι μήπως σωστό, ὅτι ἡ θέση τοῦ Τρότσκι εἶναι θέση σοσιαλδημοκρατικῆς παρέκκλισης, ὅτι ὁ Τρότσκι ἀρνεῖται οὐσιαστικά τό σοσιαλιστικό χαρακτήρα τῆς ἐπανάστασής μας;

Ὁ Τρότσκι ἐπιχείρησε νά στηρίξει τή θέση του ὅτι δέν εἶναι δυνατό νά κρατηθεῖ ἡ προλεταριακή ἐξουσία μπροστά σέ μιά συντηρητική Εὐρώπη μέ τό ἐπιχείρημα, ὅτι ἡ σημερινή Εὐρώπη δέν εἶναι συντηρητική, ὅτι εἶναι λίγο-πολύ φιλελεύθερη κι ὅτι ἄν ἡ Εὐρώπη ἦταν πραγματικά συντηρητική, τό προλεταριάτο τῆς χώρας μας δέ θά μποροῦσε νά κρατήσει τήν ἐξουσία. Μά εἶναι δύσκολο τάχα νά καταλάβει κανείς, ὅτι ὁ Τρότσκι μπερδεύτηκε ἐδῶ οριστικά καί ἀμετάκλητα; Πῶς νά χαρακτηρίσει κανείς λογουχάρη τή σημερινή Ἰταλία, ἤ τήν Ἀγγλία, ἤ τή Γαλλία—συντηρητική ἤ φιλελεύθερη; Τί ἀντιπροσωπεύει ἡ σημερινή Βόρεια Ἀμερική—συντηρητική ἤ φιλελεύθερη χώρα; Καί ποιά σημασία μπορεῖ νά ἔχει γιά τήν ἀκεραιότητα καί τή διατήρηση τῆς δημοκρατίας μας αὐτή ἡ «λεπτεπίλεπτη» καί γελοία ὑπογράμμιση τῆς διαφορᾶς ἀνάμεσα στή συντηρητική καί τή «φιλελεύθερη» Εὐρώπη; Μήπως ἡ δημοκρατία τῆς Γαλλίας καί ἡ δημοκρατική Ἀμερική δέν ἔκαναν τό ἴδιο ἐπέμβαση στή χώρα μας στήν περίοδο τοῦ Κολτσάκ καί τοῦ Ντενίκιν, ὅπως καί ἡ μοναρχική καί συντηρητική Ἀγγλία;

Ὁ Τρότσκι ἀφιέρωσε πολύ χρόνο στό ζήτημα τοῦ μεσαίου ἀγρότη. Ἀνέφερε μιά περικοπή ἀπό τά ἔργα τοῦ Λένιν τῆς περιόδου τοῦ 1906 ὅπου ὁ Λένιν προλέγει τή δυνατότητα προσχώρησης μιᾶς μερίδας μεσαίων ἀγροτῶν, ὕστερα ἀπό τή νίκη τῆς *ἀστικῆς* ἐπανάστασης, μέ τό μέρος τῆς ἀντεπανάστασης, καί προσπαθεῖ, ὅπως φαίνεται, ν' ἀποδείξει μ' αὐτό ὅτι ἡ περικοπή αὐτή «συμπίπτει» μέ τή θέση τοῦ Τρότσκι πάνω στό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς ὕστερα ἀπό τή νίκη τῆς *σοσιαλιστικῆς* ἐπανάστασης. Δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβει κανείς, ὅτι ὁ Τρότσκι συγκρίνει ἐδῶ δυό πράγματα πού δέ μποροῦν νά συγκριθοῦν. Ὁ Τρότσκι ἔχει τήν τάση νά βλέπει τή μεσαία ἀγροτιά σάν «πράγμα καθεαυτό», σάν κάτι τό μόνιμο καί δοσμένο μιά γιά πάντα. Οἱ μπολσεβίκοι ὅμως ποτέ δέν ἔβλεπαν ἔτσι τή μεσαία ἀγροτιά.

Ὁ Τρότσκι ξέχασε, φαίνεται, ὅτι οἱ μπολσεβίκοι ἔχουν τρία σχέδια ἀπέναντι στή βασική μάζα τῆς ἀγροτιᾶς: τό πρῶτο σχέδιο εἶναι ὑπολογισμένο γιά τήν περίοδο τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, τό δεύτερο σχέδιο εἶναι ὑπολογισμένο γιά τήν περίοδο τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης καί τό τρίτο σχέδιο εἶναι ὑπολογισμένο γιά τήν περίοδο μετά τή σταθεροποίηση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.

Στήν πρώτη περίοδο οἱ μπολσεβίκοι ἔλεγαν: μαζί μ' ὅλη τήν ἀγροτιά, ἐνάντια στόν τσάρο καί τούς τσιφλικάδες, μέ οὐδετεροποίηση τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, γιά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση.

Στή δεύτερη περίοδο οἱ μπολσεβίκοι ἔλεγαν: μαζί μέ τή φτωχή ἀγροτιά, ἐνάντια στήν ἀστική τάξη καί τούς κουλάκους, μέ οὐδετεροποίηση τῆς μεσαίας ἀγροτιᾶς, γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Καί τί σημαίνει οὐδετεροποίηση τῆς μεσαίας ἀγροτιᾶς; Σημαίνει νά τήν κρατᾶς κάτω ἀπό τήν πολιτική ἐπίβλεψη τοῦ προλεταριάτου, νά μήν τήν ἐμπιστεύεσαι καί νά παίρνεις ὅλα τά μέτρα ὥστε νά μή σοῦ φύγει ἀπό τά χέρια.

Στήν τρίτη περίοδο, στήν περίοδο πού ζοῦμε τώρα, οἱ μπολσεβίκοι λένε: μαζί μέ τή φτωχολογιά, σέ στέρεη συμμαχία μέ τό μεσαῖο ἀγρότη, ἐνάντια στά καπιταλιστικά στοιχεῖα τῆς οἰκονομίας μας στήν πόλη καί τό χωριό, γιά τή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης.

Ὅποιος συγχέει αὐτά τά τρία σχέδια, αὐτές τίς τρεῖς

διαφορετικές γραμμές, πού άντικαθρεφτίζουν τρεῖς διαφορετικές περίοδες τῆς ἐπανάστασής μας, αὐτός δέν καταλαβαίνει τίποτε ἀπό μπολσεβικισμό.

Ὁ Λένιν εἶχε ἀπόλυτα δίκαιο, ὅταν ἔλεγε, ὅτι ὕστερα ἀπό τή νίκη τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης μιά μερίδα ἀπό τούς μεσαίους ἀγρότες θά προσχωρήσει στήν ἀντεπανάσταση. Αὐτό ἀκριβῶς καί ἔγινε στήν περίοδο, λογουχάρη, τῆς «κυβέρνησης τῆς Οὔφα»[103], τότε πού μιά μερίδα ἀπό τούς μεσαίους ἀγρότες τῆς περιοχῆς τοῦ Βόλγα προσχώρησε στήν ἀντεπανάσταση, στούς κουλάκους, ἐνῶ τό μεγαλύτερο μέρος ἀπό τούς μεσαίους ἀγρότες ταλαντευόταν ἀνάμεσα στήν ἐπανάσταση καί τήν ἀντεπανάσταση. Καί δέ μποροῦσε νά γίνει διαφορετικά. Ὁ μεσαῖος ἀγρότης δέ θἆταν μεσαῖος, ἄν δέν καιροφυλακτοῦσε καί δέν ταλαντευόταν: «ποιός θά νικήσει, ποιός μπορεῖ νά τό ξέρει, καλύτερα θἆναι νά περιμένω». Μόνο ὕστερα ἀπό τίς πρῶτες σοβαρές νίκες ἐνάντια στήν ἐσωτερική ἀντεπανάσταση καί κυρίως ὕστερα ἀπό τή σταθεροποίηση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, ὁ μεσαῖος ἀγρότης ἄρχισε νά στρέφεται ξεκάθαρα μέ τό μέρος τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, ἀφοῦ κατέληξε, ὅπως φαίνεται, στήν ἀπόφαση, ὅτι δέ μπορεῖ νά γίνει χωρίς ἐξουσία, ὅτι ἡ ἐξουσία τῶν μπολσεβίκων εἶναι ἰσχυρή καί ἡ συνεργασία μ' αὐτή τήν ἐξουσία εἶναι ἡ μοναδική διέξοδος. Σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν περίοδο ὁ σύντροφος Λένιν εἶπε τά προφητικά λόγια, ὅτι «μπήκαμε σ' ἕνα τέτιο στάδιο τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης, ὅπου χρειάζεται νά ἐπεξεργαστοῦμε συγκεκριμένους, λεπτομερειακούς καί ἐλεγμένους ἀπό τήν πείρα τῆς δουλιᾶς στό χωριό, βασικούς κανόνες καί ὑποδείξεις, πού πρέπει νά μᾶς χρησιμεύσουν σάν ὁδηγός γιά νά σταθοῦμε, σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τίς σχέσεις μας μέ τό μεσαῖο ἀγρότη, στή βάση μιᾶς στέρεης συμμαχίας». (Λόγος στό 8ο Συνέδριο τοῦ κόμματος, τόμ. 24ος, σελ. 114).

Νά πῶς ἔχουν τά πράγματα σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τό ζήτημα τῶν μεσαίων ἀγροτῶν.

Τό λάθος τοῦ Τρότσκι εἶναι ὅτι ἀντιμετωπίζει μεταφυσικά τό ζήτημα τῆς μεσαίας ἀγροτιᾶς, βλέπει τή μεσαία ἀγροτιά σάν «πράγμα καθεαυτό» καί συγχέει ἔτσι τό ζήτημα, διαστρεβλώνοντας καί παραποιώντας τό λενινισμό.

Τέλος, τό ζήτημα δέν εἶναι καθόλου ἄν τό προλεταριάτο μπορεῖ νά ἔχει καί θά ἔχει ἀκόμα ἀντιθέσεις καί προστριβές μέ μιά ὁρισμένη μερίδα μεσαίων ἀγροτῶν. Ἡ διαφωνία ἀνάμεσα στό κόμμα καί τήν ἀντιπολίτευση δέ βρίσκεται καθόλου σ' αὐτό τό ζήτημα. Ἡ διαφωνία στήν προκειμένη περίπτωση βρίσκεται στό ὅτι τό κόμμα ἔχει τή γνώμη ὅτι οἱ ἀντιθέσεις αὐτές καί οἱ ἐνδεχόμενες προστριβές μποροῦν νά ὑπερνικηθοῦν πέρα γιά πέρα μέ βάση τίς ἴδιες τίς δυνάμεις τῆς ἐπανάστασής μας, ἐνῶ ὁ Τρότσκι καί ἡ ἀντιπολίτευση ἔχουν τή γνώμη, ὅτι οἱ ἀντιθέσεις αὐτές καί οἱ προστριβές μποροῦν νά ὑπερνικηθοῦν «μονάχα σέ διεθνῆ κλίμακα, στό στίβο τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης τοῦ προλεταριάτου».

Ὁ Τρότσκι, κάνοντας ταχυδακτυλουργίες μέ διάφορες περικοπές, προσπαθεῖ νά κρύψει αὐτές τίς διαφωνίες κάπου σέ μιά γωνιά. Ὅπως εἶπα, ὅμως, πιό πάνω δέ θά κατορθώσει νά ἐξαπατήσει τό κόμμα μας.

Καί τό συμπέρασμα; Τό συμπέρασμα εἶναι, ὅτι πρέπει νά εἶσαι διαλεχτικός καί ὄχι ταχυδακτυλουργός. Ἄν μαθαίνατε, ἀξιότιμοι ἀντιπολιτευόμενοι, διαλεχτική ἀπό τό σύντροφο Λένιν, ἄν διαβάζατε τά ἔργα του, κάτι θά σᾶς ὠφελοῦσε. (Χειροκροτήματα, γέλια).

3. «ΜΙΚΡΟΠΡΑΓΜΑΤΑ» ΚΑΙ «ΑΣΤΕΙΑ»

Ὁ Τρότσκι μέ κατηγόρησε σά συντάχτη τῶν θέσεων, γιατί σ' αὐτές γίνεται λόγος γιά τήν ἐπανάσταση «αὐτή καθεαυτή» σάν ἐπανάσταση σοσιαλιστική. Ὁ Τρότσκι βρίσκει, ὅτι μιά τέτια στάση ἀπέναντι στήν ἐπανάσταση εἶναι μεταφυσική. Ἐγώ δέ μπορῶ καθόλου νά συμφωνήσω μέ τήν ἄποψή του αὐτή.

Γιατί στίς θέσεις γίνεται λόγος γιά τήν ἐπανάσταση «αὐτή καθεαυτή», σάν ἐπανάσταση σοσιαλιστική; Ἐπειδή μ' αὐτό τονίζεται ὅλη ἡ διαφορά πού ὑπάρχει στήν ἐκτίμηση τῆς ἐπανάστασής μας ἀνάμεσα στίς ἀπόψεις τοῦ κόμματός μας καί τίς ἀπόψεις τῆς ἀντιπολίτευσης.

Σέ τί συνίσταται αὐτή ἡ διαφορά; Στό ὅτι τό κόμμα θεωρεῖ τήν ἐπανάστασή μας ἐπανάσταση σοσιαλιστική, ἐπανάσταση πού ἀντιπροσωπεύει κάποια αὐτοτελῆ δύναμη, ἱκανή νά βαδίσει στόν ἀγώνα ἐνάντια στόν καπιταλιστικό κόσμο, ἐνῶ ἡ ἀντιπολίτευση θεωρεῖ τήν ἐπανάστασή μας ἕνα δωρεάν παράρτημα τῆς μελλοντικῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης στή Δύση πού δέν ἔχει νικήσει ἀκόμα, ἕνα «συμπληρωματικό παράρτημα» τῆς μελλοντικῆς ἐπανάστασης στή Δύση, κάτι πού δέν ἔχει καμιά αὐτοτελῆ δύναμη. Φτάνει μόνο νά συγκρίνει κανείς τήν ἐκτίμηση τοῦ Λένιν γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου στή χώρα μας μέ τήν ἐκτίμηση τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης γιά νά καταλάβει ὅλη τήν ἄβυσο πού τίς χωρίζει... Ἐνῶ ὁ Λένιν κρίνοντας τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου τή χαρακτηρίζει σάν τήν πιό πρωτόβουλη δύναμη, ἡ ὁποία ἀφοῦ ὀργανώσει τή σοσιαλιστική οἰκονομία θά προχωρήσει κατόπι στήν ἄμεση ὑποστήριξη τοῦ παγκόσμιου προλεταριάτου, στόν ἀγώνα ἐνάντια στόν καπιταλιστικό κόσμο, ἡ ἀντιπολίτευση ἀντίθετα θεωρεῖ τή διχτατορία τοῦ

προλεταριάτου στή χώρα μας σάν παθητική δύναμη, πού ζεῖ μέ τό φόβο τῆς ἄμεσης ἀπώλειας τῆς ἐξουσίας «μπροστά σέ μιά συντηρητική Εὐρώπη».

Δέν εἶναι μήπως φανερό, ὅτι ἡ λέξη «μεταφυσική» μπῆκε σέ κυκλοφορία γιά νά καλύψει τή γύμνια τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐκτίμησης τῆς ἐπανάστασής μας ἀπό μέρους τῆς ἀντιπολίτευσης;

Ὁ Τρότσκι εἶπε σέ συνέχεια, ὅτι ἐγώ ἀντικατάστησα τή μή ἀκριβολογημένη καί λαθεμένη διατύπωση τοῦ προβλήματος τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, πού δόθηκε στό βιβλίο μου «Οἱ βάσεις τοῦ λενινισμοῦ» στά 1924, μέ μιά ἄλλη διατύπωση πιό ἀκριβολογημένη καί σωστή. Ὁ Τρότσκι, ὅπως φαίνεται, δέν εἶναι εὐχαριστημένος ἀπ' αὐτό. Γιατί καί γιά ποιό λόγο, αὐτό δέ μᾶς τόπε. Τί τό ἄσχημο μπορεῖ νά ὑπάρχει στό ὅτι διόρθωσα μιά μή ἀκριβολογημένη διατύπωση, ἀντικαθιστώντας την μέ μιά ἀκριβολογημένη; Ἐγώ δέ θεωρῶ καθόλου ἀναμάρτητο τόν ἑαυτό μου. Νομίζω, ὅτι τό κόμμα δέν ἔχει παρά νά κερδίσει, ἄν ἕνα λάθος πού κάνει ὁ ἕνας ἤ ὁ ἄλλος σύντροφος, τό ἀναγνωρίζει κι ἔπειτα τό διορθώνει. Τί θέλει νά πεῖ, ἐδῶ πού τά λέμε, ὁ Τρότσκι, ὑπογραμμίζοντας αὐτό τό γεγονός; Θέλει ἴσως ν' ἀκολουθήσει ἕνα καλό παράδειγμα καί νά καταπιαστεῖ, ἐπιτέλους, μέ τή διόρθωση τῶν πολυάριθμων λαθῶν του; (Χειροκροτήματα, γέλια). Ὡραῖα, ἐγώ εἶμαι ἕτοιμος νά τόν βοηθήσω σ' αὐτή τή δουλιά, ἄν ἔχει ἀνάγκη ἀπό τή βοήθειά μου, εἶμαι ἕτοιμος νά τόν συντρέξω καί νά τόν βοηθήσω. (Χειροκροτήματα, γέλια). Ὁ Τρότσκι ὅμως, ὅπως φαίνεται, ἐπιδιώκει κάποιον ἄλλο σκοπό. Ἄν αὐτό εἶναι σωστό, πρέπει νά πῶ, ὅτι ἡ προσπάθειά του εἶναι προσπάθεια μέ μέσα, πού δέν ἀξίζουν μιά πεντάρα.

Ὁ Τρότσκι προσπάθησε νά μᾶς βεβαιώσει στό λόγο

του, ὅτι δέν εἶναι δά καί τόσο κακός κομμουνιστής, ὅπως τόν παριστάνουν οἱ ἐκπρόσωποι τῆς πλειοψηφίας τοῦ κόμματος. Ἀνέφερε μιά σειρά περικοπές ἀπό τά ἄρθρα του, πού μαρτυροῦν ὅτι αὐτές, δηλ. ὁ Τρότσκι, ἀναγνώριζε καί ἐξακολουθεῖ ν' ἀναγνωρίζει τό «σοσιαλιστικό χαρακτήρα» τῆς δουλιᾶς μας, ὅτι δέν ἀρνεῖται τό «σοσιαλιστικό χαρακτήρα» τῆς κρατικῆς μας βιομηχανίας κτλ., κτλ. Σπουδαῖο νέο, γιά σκεφθεῖτε! Αὐτό μᾶς ἔλειπε, ὁ Τρότσκι ν' ἀρνεῖται τό σοσιαλιστικό χαρακτήρα τῆς δουλιᾶς μας, τῆς κρατικῆς μας βιομηχανίας κλπ. Αὐτά τά γεγονότα τ' ἀναγνωρίζουν σήμερα ὅλοι, ὥς καί τό χρηματιστήριο τῆς Νέας Ὑόρκης, ὥς καί οἱ νέπμαν μας, γιά νά μή μιλήσω γιά τόν Ο. Μπάουερ. Σήμερα βλέπουν ὅλοι, καί ἐχθροί καί φίλοι, ὅτι χτίζουμε τή βιομηχανία ὄχι ὅπως τή χτίζουν οἱ καπιταλιστές, ὅτι μπάζουμε στήν ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς μας ζωῆς κάποια καινούργια στοιχεῖα, πού δέν ἔχουν τίποτε τό κοινό μέ τόν καπιταλισμό.

Ὄχι, ἀξιότιμοι ἀντιπολιτευόμενοι, δέ γίνεται τώρα γι' αὐτό ὁ λόγος.

Τώρα γίνεται λόγος γιά ἕνα ζήτημα πιό σοβαρό, ἀπ' ὅ,τι μπορεῖ νά φανταστεῖ ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης.

Τώρα δέν πρόκειται γιά τό σοσιαλιστικό χαρακτήρα τῆς βιομηχανίας μας, ἀλλά γιά τήν ἀνοικοδόμηση τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας στό σύνολό της, παρά τήν καπιταλιστική περικύκλωση, παρά τήν ὕπαρξη ἐχθρῶν, ἐσωτερικῶν καί ἐξωτερικῶν, πού περιμένουν τό χαμό τῆς προλεταριακῆς διχτατορίας. Τώρα γίνεται λόγος γιά τό πῶς θά ἐξασφαλίσουμε τόν πλήρη θρίαμβο τοῦ λενινισμοῦ στό κόμμα μας.

Τώρα δέ γίνεται λόγος γιά μικροπράγματα κι ἀστεῖα.

Μέ μικροπράγματα καί ἀστεῖα δέ μπορεῖτε νά βρεῖτε δικαιολογίες ἀπέναντι στό κόμμα. Τό κόμμα ἀπαιτεῖ τώρα ἀπό τήν ἀντιπολίτευση περισσότερα.

Εἴτε θά δείξετε θάρρος καί θά ἀποκηρύξετε ἀνοιχτά καί τίμια τά λάθη σας ἀρχῶν, εἴτε δέ θά τό κάνετε καί τότε θά πάρετε ἀπό τό κόμμα τό χαρακτηρισμό πού ἀξίζει στή θέση σας, σά θέση σοσιαλδημοκρατικῆς παρέκκλισης.

Ἕνα ἀπό τά δυό.

Ἀπό τούς ἀντιπολιτευόμενους ἐξαρτᾶται νά κάνουν τήν ἐκλογή τους. (Φωνές: «Σωστά!». Χειροκροτήματα).

V

Η ΠΡΑΧΤΙΚΗ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

Ἀπό τήν ταχυδακτυλουργία τῶν περικοπῶν οἱ ἡγέτες τῆς ἀντιπολίτευσης ἐπιχείρησαν νά περάσουν στίς διαφωνίες πραχτικοῦ χαρακτήρα. Ὁ Τρότσκι καί ὁ Κάμενεφ προσπάθησαν, ὅπως καί ὁ Ζηνόβιεφ, νά διατυπώσουν αὐτές τίς διαφωνίες ὑποστηρίζοντας ταυτόχρονα, ὅτι δέν ἔχουν σημασία οἱ θεωρητικές διαφωνίες, ἀλλά οἱ πραχτικές διαφωνίες. Εἶμαι ὑποχρεωμένος, ὡστόσο, νά δηλώσω ὅτι οὔτε μιά ἀπό τίς διατυπώσεις γιά τίς διαφωνίες μας, πού παρουσίασε ἡ ἀντιπολίτευση σ' αὐτή τή Συνδιάσκεψη, δέ διακρίνονται οὔτε γιά ἀντικειμενικότητα, οὔτε γιά πληρότητα.

Θέλετε νά μάθετε, ποιές εἶναι οἱ πραχτικές διαφωνίες μας, θέλετε νά μάθετε, τί ἀπαιτεῖ ἀπό σᾶς τό κόμμα;

Ἀκοῦστε:

1) Τό κόμμα δέ μπορεῖ πιά νά ἀνεχθεῖ καί δέ θά ἀνεχθεῖ, κάθε φορά πού μένετε μειοψηφία, νά βγαίνετε στούς δρόμους, νά διακηρύχνετε ὅτι ὑπάρχει κρίση στό κόμμα καί νά δημιουργεῖτε ζητήματα σέ βάρος τοῦ κόμματος. Αὐτό δέ θά τό ἀνεχθεῖ πιά τό κόμμα. (Φωνές: «Σωστά!». Χειροκροτήματα).

2) Τό κόμμα δέ μπορεῖ νά ἀνεχθεῖ καί δέ θά ἀνεχθεῖ—ἀφοῦ χάσατε πιά κάθε ἐλπίδα νά πάρετε τήν πλειοψηφία τοῦ κόμματός μας—νά περιμαζεύετε καί νά συγκεντρώνετε τά κάθε λογῆς δυσαρεστημένα στοιχεῖα σάν ὑλικό γιά ἕνα νέο κόμμα. Αὐτό δέ μπορεῖ νά τό ἀνεχθεῖ τό κόμμα καί δέ θά τό ἀνεχθεῖ. (Χειροκροτήματα).

3) Τό κόμμα δέ μπορεῖ νά ἀνεχθεῖ καί δέ θά ἀνεχθεῖ, δυσφημώντας τόν κομματικό καθοδηγητικό μηχανισμό καί καταστρέφοντας τό καθεστώς πού ὑπάρχει μέσα στό κόμμα, παραβιάζοντας τή σιδερένια πειθαρχία τοῦ κόμματος, —νά συνενώνετε καί νά διαμορφώνετε τά κάθε λογῆς ρεύματα πού εἶναι καταδικασμένα ἀπό τό κόμμα σέ νέο κόμμα, κάτω ἀπ' τή σημαία τῆς ἐλευθερίας τῶν φράξιων. Τό κόμμα δέ θά τό ἀνεχθεῖ αὐτό. (Χειροκροτήματα).

4) Ξέρουμε ὅτι θά συναντήσουμε μεγάλες δυσκολίες στό δρόμο τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ. Τίς δυσκολίες αὐτές τίς βλέπουμε καί ἔχουμε τή δυνατότητα νά τίς ὑπερνικήσουμε. Θά χαιρετίζαμε κάθε βοήθεια ἀπό μέρους τῆς ἀντιπολίτευσης γιά τήν ὑπερνίκηση αὐτῶν τῶν δυσκολιῶν. Τό κόμμα ὅμως δέ μπορεῖ νά ἀνεχθεῖ καί δέ θά ἀνεχθεῖ καμιά ἀπόπειρά σας νά ἐκμεταλλευτεῖτε αὐτές τίς δυσκολίες γιά νά χειροτερέψετε τήν κατάστασή μας, γιά νά κάνετε ἐπιθέσεις ἐνάντια στό κόμμα, ἐξορμήσεις ἐνάντια στό κόμμα. (Χειροκροτήματα).

5) Τό κόμμα καταλαβαίνει καλύτερα ἀπ' ὅλες μαζί τίς ἀντιπολιτεύσεις, πώς ἡ προώθηση τῆς ἐκβιομηχάνισης καί ἡ ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι δυνατές μόνο μέ μιά σταθερή ἄνοδο τῆς ὑλικῆς καί πολιτιστικῆς κατάστασης τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τό κόμμα παίρνει καί θά πάρει ὅλα τά μέτρα γιά νά καλυτερεύσει σταθερά ἡ ὑλική καί πολιτιστική κατάσταση τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τό κόμμα ὅμως δέ μπορεῖ νά ἀνεχθεῖ καί δέ θά ἀνεχθεῖ νά βγαίνει ἡ ἀντιπολίτευση στούς δρόμους μέ δημαγωγικές δηλώσεις γιά ἄμεση αὔξηση τοῦ μεροκάματου κατά 30-40%, ξέροντας σίγουρα, ὅτι ἡ βιομηχανία δέ μπορεῖ ν' ἀνθέξει σέ μιά τέτια αὔξηση τοῦ μεροκάματου αὐτή τή στιγμή, ξέροντας σίγουρα, ὅτι παρόμοιες δημαγωγικές ἐκδηλώσεις δέν ἔχουν γιά σκοπό τήν καλυτέρευση τῆς κατάστασης τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἀλλά τήν καλλιέργεια τῆς δυσαρέσκειας ἀνάμεσα στά καθυστερημένα στρώματα τῶν ἐργαζομένων καί τήν ὀργάνωση τῆς δυσαρέσκειας ἐνάντια στό κόμμα, ἐνάντια στήν πρωτοπορία τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τό κόμμα δέ μπορεῖ νά τό ἀνεχθεῖ αὐτό καί δέ θά τό ἀνεχθεῖ. (Φωνές: «Σωστά!». Χειροκροτήματα).

6) Τό κόμμα δέ μπορεῖ νά ἀνεχθεῖ καί δέ θά ἀνεχθεῖ, ἡ ἀντιπολίτευση νά ἐξακολουθεῖ καί στό μέλλον νά ὑποσκάφτει τά θεμέλια τῆς σύνδεσης ἐργατῶν καί ἀγροτῶν, τά θεμέλια τῆς συμμαχίας ἐργατῶν καί ἀγροτῶν, προπαγανδίζοντας τήν ἰδέα τῆς ὕψωσης τῶν τιμῶν ἐργοστασίου καί τῆς αὔξησης τοῦ φορολογικοῦ βάρους πάνω στήν ἀγροτιά, προσπαθώντας νά «ἀνοικοδομήσει» τίς σχέσεις ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά ὄχι σά σχέσεις οἰκονομικῆς συνεργασίας, ἀλλά σά σχέσεις ἐκμετάλλευσης τῆς ἀγροτιᾶς ἀπό τό προλεταριακό κράτος. Τό κόμμα δέ μπορεῖ νά τό ἀνεχθεῖ αὐτό καί δέ θά τό ἀνεχθεῖ. (Χειροκροτήματα).

7) Τό κόμμα δέ μπορεῖ νά ἀνεχθεῖ καί δέ θά ἀνεχθεῖ, οἱ ἀντιπολιτευόμενοι νά ἐξακολουθοῦν καί στό μέλ-

λον νά σπέρνουν τήν ἰδεολογική σύγχιση στίς γραμμές του, νά μεγαλοποιοῦν τίς δυσκολίες μας, νά καλλιεργοῦν διαθέσεις ἡττοπάθειας, νά κηρύχνουν τήν ἰδέα, ὅτι δέν εἶναι δυνατή ἡ ἀνοικοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας καί νά ὑποσκάφτουν ἔτσι τίς βάσεις τοῦ λενινισμοῦ. Τό κόμμα δέ μπορεῖ νά τό ἀνεχθεῖ αὐτό καί δέ θά τό ἀνεχθεῖ. (Φωνές: «Σωστά!». Χειροκροτήματα).

8) Τό κόμμα δέ μπορεῖ νά ἀνεχθεῖ καί δέ θά ἀνεχθεῖ—ἄν καί αὐτό δέν εἶναι μόνο δική του ὑπόθεση, ἀλλά ὑπόθεση ὅλων τῶν τμημάτων τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς—νά ἐξακολουθεῖτε καί στό μέλλον νά δημιουργεῖτε ζητήματα στήν Κομμουνιστική Διεθνῆ, νά ἀποσυνθέτετε τά τμήματά της καί νά κλονίζετε τό κύρος τῆς καθοδήγησης τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Τό κόμμα δέ μπορεῖ νά τό ἀνεχθεῖ αὐτό καί δέ θά τό ἀνεχθεῖ. (Χειροκροτήματα).

Νά ποιές εἶναι οἱ πραχτικές μας διαφωνίες.

Νά ποιά εἶναι ἡ οὐσία τῆς πολιτικῆς καί πραχτικῆς πλατφόρμας τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης καί νά ἐνάντια σέ τί παλαίβει σήμερα τό κόμμα μας.

Ὁ Τρότσκι, ἐκθέτοντας στό λόγο του μερικά σημεῖα αὐτῆς τῆς πλατφόρμας καί προσπαθώντας ν' ἀποκρύψει ἄλλα ρώτησε: καί τί τό σοσιαλδημοκρατικό ὑπάρχει ἐδῶ; Ἀλλόκοτη ἐρώτηση! Κι ἐγώ ρωτῶ: καί τί τό κομμουνιστικό ὑπάρχει ἐδῶ, στήν πλατφόρμα αὐτή τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης; Τί τό μή σοσιαλδημοκρατικό ὑπάρχει ἐδῶ; Δέν εἶναι μήπως φανερό, ὅτι ἡ πραχτική πλατφόρμα τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης ἀκολουθεῖ γραμμή απομάκρυνσης ἀπό τό λενινισμό, γραμμή προσέγγισης στή σοσιαλδημοκρατία;

Θέλατε νά μάθετε, τί ἀπαιτεῖ ἀπό σᾶς τό κόμμα, ἀξιότιμοι ἀντιπολιτευόμενοι,—τώρα ξέρετε τί ἀπαιτεῖ ἀπό σᾶς τό κόμμα.

Ἤ θά ἐκπληρώσετε αὐτούς τούς ὅρους, πού εἶναι ταυτόχρονα καί ὅροι γιά τήν πλήρη ἑνότητα τοῦ κόμματός μας, ἤ δέ θά τό κάνετε αὐτό, καί τότε τό κόμμα, ἀφοῦ σᾶς τσάκισε χθές, αὔριο θά σᾶς ἀποτελειώσει. (Χειροκροτήματα).

VI

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ποιά εἶναι τά συμπεράσματα, τ' ἀποτελέσματα τῆς ἐσωκομματικῆς μας πάλης;

Ἔχω στά χέρια μου ἕνα ντοκουμέντο τοῦ Σεπτέμβρη 1926, ὑπογραμμένο ἀπό τόν Τρότσκι. Τό ντοκουμέντο αὐτό εἶναι ἀξιοσημείωτο ἀπό τήν ἄποψη ὅτι μέσα σ' αὐτό γίνεται κάποια προσπάθεια νά προβλεφθοῦν τ' ἀποτελέσματα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης, γίνεται κάποια πρόγνωση καί κάποια σκιαγράφηση τῶν προοπτικῶν τῆς ἐσωκομματικῆς μας πάλης. Στό ντοκουμέντο αὐτό ἀναφέρονται τά ἑξῆς:

> «Ἡ ἑνωμένη ἀντιπολίτευση ἔδειξε τόν Ἀπρίλη καί τόν Ἰούλη καί θά δείξει καί τόν Ὀχτώβρη, ὅτι ἡ ἑνότητα τῶν ἀπόψεών της μονάχα δυναμώνει κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς ὠμῆς καί ἄνομης συκοφαντικῆς ἐκστρατείας ἐναντίον της, καί τό κόμμα θά καταλάβει, ὅτι μόνο πάνω στή βάση τῶν ἀπόψεων τῆς ἑνωμένης ἀντιπολίτευσης ὑπάρχει διέξοδος ἀπό τή σημερινή ὀξεία κρίση». (Βλ. τό γράμμα τοῦ Τρότσκι πρός τούς ἀντιπολιτευόμενους, Σεπτέμβρης 1926, παράρτημα στά στενογραφημένα πραχτικά τῶν συνεδριάσεων τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς 8 καί 11 τοῦ Ὀχτώβρη 1926).

Βλέπετε, ὅτι αὐτό εἶναι σχεδόν πρόβλεψη. (Φωνή: «Ἀκριβῶς, σχεδόν»). Αὐτή εἶναι σχεδόν προφητεία καθαρά μαρξιστικοῦ τύπου, πρόβλεψη γιά δυό ὁλόκληρους μῆνες. (Γέλια).

Βέβαια, ὑπάρχουν ἐδῶ ὁρισμένες ὑπερβολές. (Γέλια). Στό γράμμα γίνεται λόγος πχ. γιά τή σημερινή ὀξεία κρίση τοῦ κόμματός μας. Ἐμεῖς ὅμως, δόξα τό θεῶ, εἴμαστε ζωντανοί καί γεροί καί οὔτε κάν σημειώσαμε κρίση. Ὑπάρχει βέβαια κάποια κρίση, ὄχι ὅμως κρίση τοῦ κόμματος, ἀλλά κρίση μιᾶς κάποιας φράξιας, πού ὀνομάζεται φράξια τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης. Δέ μπορεῖ ὅμως κανείς νά παρουσιάζει τήν κρίση μιᾶς μικρῆς φράξιας γιά κρίση ἑνός κόμματος μέ ἑκατομμύρια μέλη.

Στό ντοκουμέντο τοῦ Τρότσκι ἀναφέρεται σέ συνέχεια, ὅτι ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης δυναμώνει καί θά δυναμώσει καί στό μέλλον. Νομίζω, ὅτι κι ἐδῶ ἐπίσης ὑπάρχει κάποια ὑπερβολή. (Γέλια). Δέ μπορεῖ ν' ἀρνηθεῖ κανείς τό γεγονός, ὅτι ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης ἀποσυντίθεται, ὅτι ἀπ' αὐτόν ἀποσποῦνται τά καλύτερα στοιχεῖα τῆς ἀντιπολίτευσης, ὅτι πνίγεται μέσα σέ ἐσωτερικές ἀντιθέσεις. Μήπως δέν εἶναι γεγονός ὅτι ἡ συντρόφισσα Κρούπσκαγια, λογουχάρη, ἀποχωρεῖ ἀπό τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης; (Θυελώδικα χειροκροτήματα). Εἶναι τυχαῖο τάχα αὐτό;

Στό ντοκουμέντο τοῦ Τρότσκι ἀνεφέρεται τέλος, ὅτι μόνο πάνω στή βάση τῶν ἀπόψεων τῆς ἑνωμένης ἀντιπολίτευσης ὑπάρχει διέξοδος ἀπό τή σημερινή κρίση. Νομίζω, ὅτι κι ἐδῶ ἐπίσης ὁ Τρότσκι τά ὑπερβάλλει κάπως. (Γέλια). Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι δέ μποροῦν παρά νά ξέρουν, ὅτι τό κόμμα ἑνώθηκε καί συσπειρώθηκε σάν ἕνας ἄνθρωπος μέ βάση ὄχι τίς ἀπόψεις τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης, ἀλλά στήν πάλη μ' αὐτές τίς ἀπόψεις, ἐνάντια σ' αὐτές τίς ἀπόψεις, μέ βάση τίς σοσιαλιστικές προοπτικές τῆς ἀνοικοδόμησής μας. Ἡ ὑπερβολή στό ντοκουμέντο τοῦ Τρότσκι εἶναι ὁλοφάνερη.

Ἄν ὅμως κάνει κανείς ἀφαίρεση ἀπ' ὅλες αὐτές τίς ὑπερβολές, πού παρουσίασε ὁ Τρότσκι στό ντοκουμέντο του, τότε ἀπό τήν πρόγνωσή του σά νά μή μένει, σύντροφοι, οὐσιαστικά τίποτε. (Ὅλοι γελοῦν).

Ὅπως βλέπετε, τό συμπέρασμα εἶναι ἀντίθετο ἀπό κεῖνο πού μᾶς σκιαγράφησε ὁ Τρότσκι στήν πρόγνωσή του.

Κλείνω, σύντροφοι.

Ὁ Ζηνόβιεφ παινεύτηκε κάποτε, ὅτι ξέρει νά βάζει αὐτί στή γῆ (γέλια), καί ὅταν βάζει αὐτί στή γῆ, ἀκούει τά βήματα τῆς ἱστορίας. Πολύ πιθανόν νἆναι πραγματικά ἔτσι. Πάντως ἕνα πράγμα πρέπει νά ἀναγνωρίσουμε, ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ, πού ξέρει νά βάζει αὐτί στή γῆ καί ν' ἀκούει τά βήματα τῆς ἱστορίας, δέν ἀκούει κάποτε ὁρισμένα «μικροπράγματα». Πιθανόν ἡ ἀντιπολίτευση νά ξέρει πραγματικά νά βάζει αὐτί στή γῆ καί ν' ἀκούει τέτια ὑπέροχα πράγματα, ὅπως εἶναι τά βήματα τῆς ἱστορίας. Δέ μπορεῖ ὅμως νά μήν ἀναγνωρίσει κανείς, ὅτι ἐνῶ ξέρει ν' ἀκούει ὑπέροχα πράγματα, δέ μπόρεσε ν' ἀκούσει μιά «μικρολεπτομέρεια», ὅτι τό κόμμα ἀπό καιρό τώρα ἔχει γυρίσει τίς πλάτες στήν ἀντιπολίτευση, καί ἡ ἀντιπολίτευση βρέθηκε στήν ξέρα. Αὐτό δέν τό ἄκουσαν. (Φωνές: «Σωστά!»).

Τί βγαίνει ἀπ' ὅλα αὐτά; Ἀπ' ὅλα αὐτά βγαίνει, ὅτι τ' αὐτιά τῆς ἀντιπολίτευσης δέν εἶναι, ὅπως φαίνεται, ἐντάξει. (Γέλια).

Γι' αὐτό ἔχω γιά σᾶς μιά συμβουλή ἀξιότιμοι ἀντιπολιτευόμενοι, γιατρέψτε τ' αὐτιά σας! (Θυελώδικα, παρατεταμένα χειροκροτήματα. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Συνδιάσκεψης ὄρθιοι ξεπροβοδίζουν τό σύντροφο Στάλιν).

«Πράβντα», ἀρ. φύλλου 262,
12 τοῦ Νοέμβρη 1926.

ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

Λόγος στήν κινέζικη ἐπιτροπή τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ 30 τοῦ Νοέμβρη 1926

Σύντροφοι! Πρίν περάσω στό θέμα μου, θεωρῶ ἀπαραίτητο νά δηλώσω ὅτι δέν ἔχω στή διάθεσή μου στοιχεῖα πού νά ἐξαντλοῦν τό κινέζικο ζήτημα, πράγμα ἀπαραίτητο γιά νά δόσω μιά ὁλοκληρωμένη εἰκόνα τῆς ἐπανάστασης στήν Κίνα. Γι' αὐτό εἶμαι ὑποχρεωμένος νά περιοριστῶ σέ ὁρισμένες γενικές παρατηρήσεις πού ἔχουν χαρακτήρα ἀρχῶν καί ἄμεση σχέση μέ τό ζήτημα τῆς βασικῆς κατεύθυνσης τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

Ἔχω μπροστά μου τίς θέσεις τοῦ Πετρόφ, τίς θέσεις τοῦ Μίφ, δυό εἰσηγήσεις τοῦ Τάν Πίν-Σιάν καί τίς παρατηρήσεις τοῦ Ράφες στό κινέζικο ζήτημα. Νομίζω πώς ὅλα αὐτά τά ντοκουμέντα, παρ' ὅλες τίς ἀρετές τους, παρουσιάζουν τεράστιες ἐλλείψεις, ὅτι παρακάμπτουν ὁλόκληρη σειρά θεμελιακά ζητήματα τῆς ἐπανάστασης τῆς Κίνας. Νομίζω ὅτι πρῶτ' ἀπ' ὅλα εἶναι ἀπαραίτητο νά συγκεντρώσουμε τήν προσοχή μας σ' αὐτές τίς ἐλλείψεις. Γι' αὐτό οἱ παρατηρήσεις μου θά ἔχουν ταυτόχρονα καί χαρακτήρα κριτικῆς.

I

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

Ὁ Λένιν ἔλεγε, ὅτι οἱ κινέζοι θά ἔχουν πολύ γρήγορα τό δικό τους 1905. Μερικοί σύντροφοι τό κατάλαβαν αὐτό μέ τήν ἔννοια ὅτι στήν Κίνα θά ἐπαναληφθεῖ κατά γράμμα ὅ,τι ἀκριβῶς ἔγινε σέ μᾶς στή Ρωσία τό 1905. Αὐτό δέν εἶναι σωστό, σύντροφοι. Ὁ Λένιν δέν ἔλεγε καθόλου ὅτι ἡ κινέζικη ἐπανάσταση θά εἶναι ἀντίγραφο τῆς ἐπανάστασης τῆς Ρωσίας τοῦ 1905. Ὁ Λένιν ἔλεγε μόνο ὅτι οἱ κινέζοι θά ἔχουν τό δ ι κ ό τ ο υ ς 1905. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ κινέζικη ἐπανάσταση, ἐκτός ἀπό τά κοινά χαρακτηριστικά μέ τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905, θά ἔχει καί τίς δικές της ἰδιομορφίες, πού θά βάλουν τήν ἰδιαίτερη σφραγίδα τους στήν ἐπανάσταση τῆς Κίνας.

Ποιές εἶναι αὐτές οἱ ἰδιομορφίες;

Ἡ πρώτη ἰδιομορφία τῆς κινέζικης ἐπανάστασης συνίσταται στό ὅτι, ὄντας ἐπανάσταση ἀστικοδημοκρατική, εἶναι ταυτόχρονα καί ἐθνικοαπελευθερωτική ἐπανάσταση, πού στρέφει τήν αἰχμή της ἐνάντια στήν κυριαρχία τοῦ ξένου ἰμπεριαλισμοῦ στήν Κίνα. Αὐτό εἶναι κεῖνο πού τήν ξεχωρίζει, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, ἀπό τήν ἐπανάσταση τῆς Ρωσίας τοῦ 1905. Τό ζήτημα εἶναι ὅτι ἡ κυριαρχία τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στήν Κίνα δέν ἐκδηλώνεται μόνο στή στρατιωτική του ἰσχή, ἀλλά προπαντός στό γεγονός ὅτι τά κύρια νήματα τῆς βιομηχανίας τῆς Κίνας, οἱ σιδηρόδρομοι, οἱ φάμπρικες καί τά ἐργοστάσια, τά ὀρυχεῖα, οἱ τράπεζες κλπ. βρίσκονται στή διάθεση ἤ κάτω ἀπό τόν ἔλεγχο τῶν ξένων ἰμπεριαλιστῶν. Ἀπ' αὐτό ὅμως βγαίνει τό συμπέρασμα, ὅτι τά ζητήματα τῆς πάλης ἐνάντια στόν ξένο ἰμπεριαλισμό καί τούς κινέζους πράχτορές του δέ μποροῦν παρά νά παίξουν σοβαρό ρόλο στήν κινέζικη ἐπανάσταση. Ἔτσι ἡ κινέζικη ἐπανάσταση συνδέεται ἄμεσα μέ τίς ἐπαναστάσεις τῶν προλετάριων ὅλων τῶν χωρῶν ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό.

Ἡ δεύτερη ἰδιομορφία τῆς κινέζικης ἐπανάστασης συνίσταται στό ὅτι ἡ μεγάλη ἐθνική ἀστική τάξη τῆς Κίνας

εἶναι ἐξαιρετικά ἀδύνατη, ὅτι εἶναι ἀσύγκριτα πιό ἀδύνατη ἀπό τήν ἀστική τάξη τῆς Ρωσίας τῆς περιόδου τοῦ 1905. Αὐτό εἶναι εὐνόητο. Ἐφόσον τά βασικά νήματα τῆς βιομηχανίας εἶναι συγκεντρωμένα στά χέρια τῶν ξένων ἰμπεριαλιστῶν, ἡ μεγάλη ἐθνική ἀστική τάξη τῆς Κίνας δέ μπορεῖ παρά νά εἶναι ἀδύνατη καί καθυστερημένη. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ἡ παρατήρηση τοῦ Μίφ ὅτι ἡ ἀδυναμία τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Κίνας εἶναι ἕνα ἀπό τά χαρακτηριστικά γεγονότα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης, εἶναι πέρα γιά πέρα σωστή. Ἀπ' αὐτό ὅμως βγαίνει, ὅτι ὁ ρόλος τοῦ ἐμπνευστῆ καί τοῦ καθοδηγητῆ τῆς κινέζικης ἐπανάστασης, ὁ ρόλος τοῦ ἡγέτη τῆς κινέζικης ἀγροτιᾶς θά πέσει ἀναπόφευχτα στίς πλάτες τοῦ κινέζικου προλεταριάτου καί τοῦ κόμματός του.

Δέν πρέπει ἐπίσης νά ξεχνᾶμε τήν τρίτη ἰδιομορφία τῆς κινέζικης ἐπανάστασης, πού συνίσταται στό γεγονός ὅτι δίπλα στήν Κίνα ὑπάρχει καί ἀναπτύσσεται ἡ Σοβιετική Ἕνωση, πού ἡ ἐπαναστατική πεῖρα καί ἡ βοήθειά της δέ μπορεῖ παρά νά διευκολύνουν τόν ἀγώνα τοῦ κινέζικου προλεταριάτου ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό καί ἐνάντια στά φεουδαρχικά-μεσαιωνικά ὑπολείμματα τῆς Κίνας.

Αὐτές εἶναι οἱ βασικές ἰδιομορφίες τῆς κινέζικης ἐπανάστασης, πού καθορίζουν τό χαρακτήρα της καί τήν κατεύθυνσή της.

II

Ο ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

Ἡ πρώτη ἔλλειψη τῶν θέσεων πού προτάθηκαν εἶναι ὅτι παρακάμπτουν ἤ ὑποτιμοῦν τό ζήτημα τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἐπέμβασης στήν Κίνα. Ἄν διαβάσει κανείς προσεχτικά τίς θέσεις, μπορεῖ νά νομίσει ὅτι σήμερα στήν Κίνα δέν ὑπάρχει οὐσιαστικά ἰμπεριαλιστική ἐπέμβαση, ἀλλά μόνο ἀγώνας τῶν βόρειων ἐνάντια στούς νότιους ἤ μιᾶς ὁμάδας στρατηγῶν ἐνάντια σέ ἄλλη ὁμάδα στρατηγῶν. Καί μιλώντας γιά ἐπέμβαση ἔχουν τήν τάση νά ἐννοοῦν μιά κατάσταση, πού χαρακτηρίζεται ἀπό περίπτωση ἀπόβασης ξένων στρατευμάτων σέ κινέζικο ἔδαφος, κι ἄν δέν ὑπάρχει τέτια περίπτωση, ἔχουν τήν τάση νά ἐννοοῦν ὅτι δέν ὑπάρχει ἐπέμβαση.

Αὐτό εἶναι σοβαρότατο λάθος, σύντροφοι. Ἡ ἔννοια ἐπέμβαση δέν ἐξαντλεῖται καθόλου μέ τήν ἀποστολή στρατευμάτων καί ἡ ἀποστολή στρατευμάτων δέν ἀποτελεῖ καθόλου τό κύριο χαρακτηριστικό τῆς ἐπέμβασης. Στίς σύγχρονες συνθῆκες τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν, ὅταν ἡ ἄμεση ἀποστολή ξένων στρατευμάτων μπορεῖ νά προκαλέσει μιά σειρά διαμαρτυρίες καί συγκρούσεις, ἡ ἐπέμβαση ἔχει πιό εὐλύγιστο χαρακτήρα καί πιό συγκαλυμμένη μορφή. Στίς σύγχρονες συνθῆκες ὁ ἰμπεριαλισμός προτιμᾶ νά ἐπεμβαίνει ὀργανώνοντας τόν ἐμφύλιο πόλεμο στό ἐσωτερικό τῆς ἐξαρτημένης χώρας, χρηματοδοτώντας τίς ἀντεπαναστατικές δυνάμεις ἐνάντια στήν ἐπανάσταση, παρέχοντας ἠθική καί ὑλική ἐνίσχυση στούς κινέζους πράχτορές του ἐνάντια στήν ἐπανάσταση. Τόν ἀγώνα τοῦ Ντενίκιν καί τοῦ Κολτσάκ, τοῦ Γιουντένιτς καί τοῦ Βράνγκελ ἐνάντια στήν ἐπανάσταση στή Ρωσία οἱ ἰμπεριαλιστές ἔτειναν νά τόν παρουσιάζουν σάν ἀγώνα ἀποκλειστικά ἐσωτερικό. Ὅλοι μας ὅμως ξέραμε, κι ὄχι μόνο ἐμεῖς, μά κι ὅλος ὁ κόσμος, ὅτι πίσω ἀπό τούς ἀντεπαναστάτες ρώσους στρατηγούς βρίσκονταν οἱ ἰμπεριαλιστές τῆς Ἀγγλίας καί τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Γαλλίας καί τῆς Ἰαπωνίας, πού χωρίς τήν ὑποστήριξή τους θά ἦταν τελείως ἀδύνατος ἕνας σοβαρός ἐμφύλιος πόλε-

μος στή Ρωσία. Τό ἴδιο πρέπει νά ποῦμε καί γιά τήν Κίνα. Ὁ ἀγώνας τοῦ Οὖ Πέι-Φού καί τοῦ Σούν Τσουάν-Φάν, τοῦ Τζάν Τσό-Λίνγκ καί τοῦ Τζάν Τσούν-Τσάν ἐνάντια στήν ἐπανάσταση τῆς Κίνας θά ἦταν ἀπλούστατα ἀδύνατος, ἄν αὐτούς τούς ἀντεπαναστάτες στρατηγούς δέν τούς ἐμψύχωναν οἱ ἰμπεριαλιστές ὅλων τῶν χωρῶν, ἄν δέν τούς ἐφοδίαζαν μέ οἰκονομικά μέσα, ὁπλισμό, ὀργανωτές, «συμβούλους» κτλ.

Ποῦ βρίσκεται ἡ δύναμη τῶν στρατευμάτων τῆς Καντώνας; Στό γεγονός ὅτι διαπνέονται ἀπό ἰδεολογία, πάθος, πού τούς ἐμψυχώνουν στόν ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση ἀπό τόν ἰμπεριαλισμό, στό γεγονός ὅτι εἶναι οἱ φορεῖς τῆς ἰδέας τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς Κίνας. Ποῦ βρίσκεται ἡ δύναμη τῶν ἀντεπαναστατῶν στρατηγῶν τῆς Κίνας; Στό γεγονός ὅτι πίσω τους βρίσκονται οἱ ἰμπεριαλιστές ὅλων τῶν χωρῶν, οἱ ἰδιοχτῆτες τῶν κάθε λογῆς σιδηροδρόμων, ἐκχωρήσεων, ἐργοστασίων, τραπεζῶν καί ἐμπορικῶν γραφείων στήν Κίνα.

Γι' αὐτό δέν πρόκειται μόνο καί δέν πρόκειται τόσο γιά ἀπόβαση ξένων στρατευμάτων, ἀλλά γιά τήν ὑποστήριξη πού παρέχουν οἱ ἰμπεριαλιστές ὅλων τῶν χωρῶν στήν ἀντεπανάσταση τῆς Κίνας. Ἐπέμβαση μέ ξένα χέρια—αὐτή εἶναι σήμερα ἡ οὐσία τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἐπέμβασης.

Γι' αὐτό, ἡ ἰμπεριαλιστική ἐπέμβαση στήν Κίνα εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητο, καί ἐνάντιά του στρέφει ἀκριβῶς τήν αἰχμή της ἡ κινέζικη ἐπανάσταση.

Γι' αὐτό, ὅποιος παρακάμπτει ἤ ὑποτιμᾶ τό γεγονός τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἐπέμβασης στήν Κίνα, παρακάμπτει ἤ ὑποτιμᾶ τό κυριότερο καί τό βασικότερο στήν Κίνα.

Λένε ὅτι οἱ γιαπωνέζοι ἰμπεριαλιστές δείχνουν ὁρισμένα σημάδια «εὔνοιας» ἀπέναντι στούς καντωνικούς καί τήν κινέζικη ἐπανάσταση γενικά. Λένε, ὅτι οἱ ἀμερικάνοι ἰμπεριαλιστές ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη δέ μένουν πίσω ἀπό τούς γιαπωνέζους. Αὐτό εἶναι αὐταπάτη, σύντροφοι. Πρέπει νά ξέρουμε νά διακρίνουμε τήν οὐσία τῆς πολιτικῆς τῶν ἰμπεριαλιστῶν, μαζί καί τῶν γιαπωνέζων καί τῶν ἀμερικάνων, ἀπό τό καμουφλάρισμά της. Ὁ Λένιν ἔλεγε τακτικά ὅτι τούς ἐπαναστάτες εἶναι δύσκολο νά τούς φέρεις σέ λογαριασμό μέ τό ἄγριο, κάποτε ὅμως εἶναι πολύ εὔκολο νά τό πετύχεις μέ τό χάδι. Αὐτή τήν ἀλήθεια πού εἶπε ὁ Λένιν ποτέ δέν πρέπει νά τήν ξεχνᾶμε, σύντροφοι. Ἐν πάση περιπτώσει εἶναι ξεκάθαρο, ὅτι οἱ γιαπωνέζοι καί οἱ ἀμερικάνοι ἰμπεριαλιστές κατάλαβαν ἀρκετά καλά τή σημασία αὐτῆς τῆς ἀλήθειας. Γι' αὐτό πρέπει νά κάνουμε αὐστηρή διάκριση ἀνάμεσα στό χάδι καί τόν ἔπαινο πρός τούς καντωνικούς καί τό γεγονός ὅτι οἱ πιό γενναιόδωροι σέ χάδια ἰμπεριαλιστές κρατᾶν πιό σφιχτά τίς ἐκχωρήσεις καί τούς σιδηροδρόμους «τους» στήν Κίνα καί σέ καμιά περίπτωση δέ συμφωνοῦν νά τούς ἐγκαταλείψουν.

III

Ο ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

Ἡ δεύτερη παρατήρηση στίς θέσεις πού προτάθηκαν ἀφορᾶ τό ζήτημα τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ τῆς Κίνας. Πρόκειται γιά τό γεγονός ὅτι οἱ θέσεις παρακάμπτουν ἤ ὑποτιμοῦν τό ζήτημα τοῦ στρατοῦ. (Φωνή ἀπό τήν αἴθουσα: «Σωστά!»). Αὐτή εἶναι ἡ δεύτερη ἔλλειψή τους. Τήν προώθηση τῶν καντωνικῶν πρός βορᾶ συνήθως δέν τή βλέπουν σάν ἀνάπτυξη τῆς κινέζικης ἐπανάστασης, ἀλλά σάν πάλη τῶν στρατηγῶν τῆς Καντώνας ἐνάντια στόν Οὖ Πέι-Φού καί τό Σούν Τσουάν-Φάν, σάν πάλη γιά τά πρωτεῖα ὁρισμένων στρατηγῶν σέ βάρος τῶν ἄλλων στρατηγῶν. Αὐτό εἶναι πολύ σοβαρό λάθος, σύντρο-

φοι. Τά ἐπαναστατικά στρατεύματα τῆς Κίνας ἀποτελοῦν σπουδαιότατο παράγοντα τῆς πάλης τῶν κινέζων ἐργατῶν καί ἀγροτῶν γιά τήν ἀπελευθέρωσή τους. Μήπως εἶναι τυχαῖο τό γεγονός ὅτι ὡς τό Μάη ἤ τόν Ἰούνη αὐτοῦ τοῦ χρόνου ἡ κατάσταση στήν Κίνα χαρακτηριζόταν σάν κυριαρχία τῆς ἀντίδρασης πού ἐπῆλθε ὕστερα ἀπό τήν ἧττα τῶν στρατευμάτων τοῦ Φίν Γιούι-Σιάν, ἐνῶ κατόπι, φέτος τό καλοκαίρι, ἦταν ἀρκετό τά νικηφόρα στρατεύματα τῶν καντωνικῶν νά προωθηθοῦν πρός βορᾶ καί νά καταλάβουν τό Χουμπέι γιά ν' ἀλλάξει ριζικά ἡ εἰκόνα πρός ὄφελος τῆς ἐπανάστασης; Ὄχι, δέν εἶναι τυχαῖο. Γιατί ἡ προώθηση τῶν καντωνικῶν σημαίνει χτύπημα κατά τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, χτύπημα ἐνάντια στούς πράχτορές του στήν Κίνα καί ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι, ἐλευθερία ἀπεργιῶν, ἐλευθερία τύπου, ἐλευθερία ὀργάνωσης γιά ὅλα τά ἐπαναστατικά στοιχεῖα τῆς Κίνας γενικά καί γιά τούς ἐργάτες εἰδικά. Νά ποῦ βρίσκεται ἡ ἰδιομορφία καί ἡ ἐξαιρετικά σπουδαία σημασία τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ τῆς Κίνας.

Παλιότερα, στό 18ο καί στό 19ο αἰώνα, οἱ ἐπαναστάσεις ἄρχιζαν ἔτσι: συνήθως, ξεσηκωνόταν ὁ λαός τίς περισσότερες φορές ἄοπλος, ἤ κακά ὁπλισμένος καί συγκρουόταν μέ τό στρατό τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος, καί τό στρατό αὐτό προσπαθοῦσε νά τόν ἀποσυνθέσει ἤ τουλάχιστο νά τόν πάρει τμηματικά μέ τό μέρος του. Αὐτή εἶναι ἡ τυπική μορφή τῶν ἐπαναστατικῶν ἐκρήξεων στό παρελθόν. Τό ἴδιο ἔγινε καί σέ μᾶς στή Ρωσία τό 1905. Στήν Κίνα τά πράγματα ἐξελίχθηκαν διαφορετικά. Στήν Κίνα ἀπέναντι στά στρατεύματα τῆς παλιᾶς κυβέρνησης δέ στέκεται ἕνας ἄοπλος λαός, ἀλλά ὁ ἐξοπλισμένος λαός πού τόν ἐκπροσωπεῖ ὁ ἐπαναστατικός του στρατός. Στήν Κίνα ἡ ἔνοπλη ἐπανάσταση παλαίβει ἐνάντια στήν ἔνοπλη ἀντεπανάσταση. Αὐτό εἶναι ἕνα ἀπό τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα κι ἕνα

ἀπό τά πλεονεχτήματα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης. Αὐτοῦ ἐπίσης βρίσκεται ἡ ξεχωριστή σημασία τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ τῆς Κίνας.

Νά γιατί ἡ ὑποτίμηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ ἀποτελεῖ ἀπαράδεχτη ἔλλειψη τῶν θέσεων πού προτάθηκαν.

Ἀπ' αὐτά ὅμως βγαίνει, ὅτι οἱ κομμουνιστές τῆς Κίνας πρέπει νά δέσουν ξεχωριστή προσοχή στή δουλιά μέσα στό στρατό.

Πρῶτο, οἱ κομμουνιστές τῆς Κίνας πρέπει νά δυναμώσουν μέ ὅλα τά μέσα τήν πολιτική δουλιά στό στρατό καί νά πετύχουν ὥστε ὁ στρατός νά γίνει ὁ πραγματικός καί ὑποδειγματικός φορέας τῶν ἰδεῶν τῆς κινέζικης ἐπανάστασης. Αὐτό εἶναι πολύ ἀναγκαῖο, γιατί στό πλευρό τῶν καντωνικῶν τάσσονται σήμερα λογῆς-λογῆς στρατηγοί πού δέν ἔχουν τίποτε τό κοινό μέ τό Κουόμινταγκ, προσκολλοῦνται σ' αὐτούς γιατί τούς βλέπουν σάν δύναμη πού συντρίβει τούς ἐχθρούς τοῦ κινέζικου λαοῦ καί προσχωρώντας στούς καντωνικούς φέρνουν στό στρατό τήν ἀποσύνθεση. Οἱ τέτιοι «σύμμαχοι» μποροῦν νά οὐδετεροποιηθοῦν ἤ νά γίνουν πραγματικοί κουομινταγκικοί μόνο μέ τήν ἔνταση τῆς πολιτικῆς δουλιᾶς καί μέ τήν ὀργάνωση τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐλέγχου πάνω τους. Διαφορετικά ὁ στρατός μπορεῖ νά βρεθεῖ σέ πολύ ἄσχημη κατάσταση.

Δεύτερο, οἱ κινέζοι ἐπαναστάτες, μαζί καί οἱ κομμουνιστές, πρέπει νά καταπιαστοῦν στά σοβαρά μέ τή μελέτη τῆς στρατιωτικῆς τέχνης. Δέν πρέπει νά βλέπουν τή στρατιωτική τέχνη σάν κάτι τό δευτερεῦον, γιατί ἡ στρατιωτική τέχνη εἶναι σήμερα στήν Κίνα σπουδαιότατος παράγοντας τῆς κινέζικης ἐπανάστασης. Οἱ κινέζοι ἐπαναστάτες, συνεπῶς καί οἱ κομμουνιστές, πρέπει νά μελετήσουν τή στρατιωτική τέχνη γιά νά μπορέσουν νά προω-

θηθοῦν βαθμιαῖα καί νά καταλάβουν στόν ἐπαναστατικό στρατό τή μιά ἤ τήν ἄλλη διοικητική θέση. Αὐτοῦ βρίσκεται ἡ ἐγγύηση ὅτι ὁ ἐπαναστατικός στρατός τῆς Κίνας θά τραβήξει τό σωστό δρόμο, κατευθεῖαν πρός τό σκοπό. Διαφορετικά οἱ ταλαντεύσεις καί οἱ δισταγμοί μέσα στό στρατό μποροῦν νά γίνουν ἀναπόφευχτοι.

IV

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

Ἡ τρίτη παρατήρηση ἀφορᾶ τό γεγονός ὅτι στίς θέσεις δέν παίρνεται ὑπόψη, ἤ δέν παίρνεται σέ ἱκανοποιητικό βαθμό ὑπόψη, τό πρόβλημα τοῦ χαρακτήρα τῆς μελλοντικῆς ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας στήν Κίνα. Ὁ Μίφ στίς θέσεις του πλησίασε πολύ σ' αὐτό τό ζήτημα, κι αὐτή εἶναι ἡ ὑπηρεσία του. Πλησιάζοντας ὅμως σ' αὐτό τό ζήτημα σά νά τρόμαξε κάπως καί δέν τόλμησε νά τραβήξει ὥς τό τέλος. Ὁ Μίφ ἔχει τή γνώμη ὅτι ἡ μελλοντική ἐπαναστατική ἐξουσία τῆς Κίνας θά εἶναι ἐξουσία τῆς ἐπαναστατικῆς μικροαστικῆς τάξης μέ τήν καθοδήγηση τοῦ προλεταριάτου. Τί σημαίνει αὐτό; Οἱ μενσεβίκοι καί οἱ ἐσέροι τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1917 ἦταν ἐπίσης μικροαστικά κόμματα καί ὥς ἕνα ὁρισμένο βαθμό ἐπαναστατικά. Σημαίνει ἄραγε αὐτό ὅτι ἡ μελλοντική ἐπαναστατική ἐξουσία τῆς Κίνας θά εἶναι ἐξουσία ἐσερομενσεβίκικη; Ὄχι, δέ σημαίνει. Γιατί; Γιατί ἡ ἐσερομενσεβίκικη ἐξουσία ἦταν ἐξουσία οὐσιαστικά ἰμπεριαλιστική, ἐνῶ ἡ μελλοντική ἐπαναστατική ἐξουσία τῆς Κίνας δέ μπορεῖ παρά νά εἶναι ἐξουσία ἀντιιμπεριαλιστική. Ἡ διαφορά εἶναι θεμελιακή.

Ἡ κυβέρνηση Μακντόναλντ ἦταν ἐπίσης «ἐργατική» ἐξουσία, ἦταν ὅμως ταυτόχρονα ἰμπεριαλιστική κυβέρνηση, γιατί στηριζόταν στή διατήρηση τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἀγγλίας, λογουχάρη, στίς Ἰνδίες καί τήν Αἴγυπτο. Ἡ μελλοντική ἐπαναστατική ἐξουσία τῆς Κίνας θά ἔχει ἀπέναντι στήν κυβέρνηση τοῦ Μακντόναλντ τό πλεονέκτημα ὅτι θά εἶναι ἐξουσία ἀντιιμπεριαλιστική.

Δέν πρόκειται μόνο γιά τόν ἀστικοδημοκρατικό χαρακτήρα τῆς ἐξουσίας τῆς Καντώνας, πού ἀποτελεῖ τό ἔμβρυο τῆς μελλοντικῆς πανκινεζικῆς ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας· ἀλλά πρόκειται προπαντός γιά τό γεγονός ὅτι ἡ ἐξουσία αὐτή εἶναι καί δέ μπορεῖ παρά νά εἶναι ἐξουσία ἀντιιμπεριαλιστική, ὅτι κάθε προώθηση αὐτῆς τῆς ἐξουσίας σημαίνει χτύπημα κατά τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλισμοῦ, καί συνεπῶς χτύπημα πρός ὄφελος τοῦ παγκόσμιου ἐπαναστατικοῦ κινήματος.

Ὁ Λένιν εἶχε δίκιο ὅταν ἔλεγε, ὅτι ἄν προηγούμενα, πρίν φτάσει ἡ ἐποχή τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης, τό ἐθνικοαπελευθερωτικό κίνημα ἀποτελοῦσε μέρος τοῦ πανδημοκρατικοῦ κινήματος, σήμερα, ὕστερα ἀπό τή νίκη τῆς σοβιετικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία καί τόν ἐρχομό τῆς ἐποχῆς τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης, τό ἐθνικοαπελευθερωτικό κίνημα ἀποτελεῖ μέρος τῆς παγκόσμιας προλεταριακῆς ἐπανάστασης.

Αὐτή τήν ἰδιομορφία δέν τήν πῆρε ὑπόψη του ὁ Μίφ.

Ἔχω τή γνώμη, ὅτι ἡ μελλοντική ἐπαναστατική ἐξουσία τῆς Κίνας σέ γενικές γραμμές θά θυμίζει, σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τό χαρακτήρα της, μιά ἐξουσία σάν κι αὐτή γιά τήν ὁποία μιλούσαμε τό 1905, δηλ. κάτι σάν δημοκρατική διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, μέ τή διαφορά ὅμως ὅτι θά εἶναι κατ' ἐξοχήν ἀντιιμπεριαλιστική ἐξουσία.

Θά εἶναι ἐξουσία μεταβατική πρός μιά μή καπιταλι-

στική ἤ, ἀκριβέστερα, πρός μιά σοσιαλιστική ἀνάπτυξη τῆς Κίνας.

Νά ποιά κατεύθυνση μέλλει ν' ἀκολουθήσει ἡ ἐπανάσταση στήν Κίνα.

Ὁ δρόμος αὐτός ἀνάπτυξης τῆς ἐπανάστασης διευκολύνεται ἀπό τρία περιστατικά:

πρῶτο, ἀπό τό περιστατικό ὅτι ἡ ἐπανάσταση τῆς Κίνας σάν ἐπανάσταση ἐθνικοαπελευθερωτική θά κατευθύνει τήν αἰχμή της ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό καί τούς πράχτορές του στήν Κίνα·

δεύτερο, ἀπό τό περιστατικό ὅτι ἡ μεγάλη ἐθνική ἀστική τάξη τῆς Κίνας εἶναι ἀδύνατη, πιό ἀδύνατη ἀπό τήν ἐθνική ἀστική τάξη τῆς Ρωσίας τῆς περιόδου τοῦ 1905, πράγμα πού διευκολύνει τό ἔργο τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου, τό ἔργο τῆς καθοδήγησης τῆς κινέζικης ἀγροτιᾶς ἀπό τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου·

τρίτο, ἀπό τό περιστατικό ὅτι ἡ ἐπανάσταση τῆς Κίνας θά ἀναπτύσσεται μέσα σέ συνθῆκες, πού προσφέρουν τή δυνατότητα νά χρησιμοποιηθεῖ ἡ πείρα καί ἡ βοήθεια τῆς νικηφόρας ἐπανάστασης στή Σοβιετική Ἕνωση.

Ἄν αὐτός ὁ δρόμος ἀνάπτυξης θά νικήσει σίγουρα καί ἀπόλυτα—ἐξαρτᾶται ἀπό πολλά περιστατικά. Ἐν πάση περιπτώσει ἕνα πράγμα εἶναι ξεκάθαρο, ὅτι ὁ ἀγώνας γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό δρόμο ἀνάπτυξης τῆς κινέζικης ἐπανάστασης εἶναι τό βασικό καθῆκον τῶν κινέζων κομμουνιστῶν.

Ἀπό δῶ πηγάζει τό καθῆκον τῶν κομμουνιστῶν τῆς Κίνας σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τή στάση τους ἀπέναντι στό Κουόμινταγκ καί τή μελλοντική ἐπαναστατική ἐξουσία τῆς Κίνας. Μερικοί ἰσχυρίζονται ὅτι οἱ κινέζοι κομμουνιστές πρέπει νά ἀποχωρήσουν ἀπό τό Κουόμινταγκ. Αὐτό δέν εἶναι σωστό, σύντροφοι. Ἡ ἀποχώρηση τῶν κινέζων κομμουνιστῶν ἀπό τό Κουόμινταγκ θά ἦταν σήμερα πολύ σοβαρό λάθος. Ὅλη ἡ πορεία τῆς κινέζικης ἐπανάστασης, ὁ χαρακτήρας της, οἱ προοπτικές της δείχνουν ἀναμφισβήτητα ὅτι οἱ κινέζοι κομμουνιστές πρέπει νά παραμείνουν στό Κουόμινταγκ καί νά ἐντείνουν μέσα σ' αὐτό τή δουλιά τους.

Μπορεῖ ὅμως ἄραγε τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Κίνας νά πάρει μέρος στή μελλοντική ἐπαναστατική ἐξουσία; Ὄχι μόνο μπορεῖ, ἀλλά καί πρέπει νά πάρει μέρος.

Ἡ πορεία τῆς ἐπανάστασης στήν Κίνα, ὁ χαρακτήρας της, οἱ προοπτικές της μαρτυροῦν εὔγλωττα ὅτι τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Κίνας πρέπει νά πάρει μέρος στή μελλοντική ἐπαναστατική ἐξουσία τῆς Κίνας.

Αὐτό ἀποτελεῖ μιά ἀπό τίς ἀπαραίτητες ἐγγυήσεις γιά νά πραγματοποιηθεῖ στήν πράξη ἡ ἡγεμονία τοῦ κινέζικου προλεταριάτου.

V

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

Ἡ τέταρτη παρατήρηση ἀφορᾶ τό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς στήν Κίνα. Ὁ Μίφ ἔχει τή γνώμη ὅτι πρέπει νά ριχθεῖ ἀμέσως τό σύνθημα τοῦ σχηματισμοῦ Σοβιέτ, καί συγκεκριμένα Σοβιέτ ἀγροτῶν στό κινέζικο χωριό. Νομίζω ὅτι αὐτό εἶναι λάθος. Ὁ Μίφ προτρέχει. Δέν ἐπιτρέπεται νά ἱδρύουμε Σοβιέτ στό χωριό, ἀγνοώντας τά βιομηχανικά κέντρα τῆς Κίνας. Ὅμως τό ζήτημα τῆς ὀργάνωσης Σοβιέτ στά βιομηχανικά κέντρα τῆς Κίνας δέ μπαίνει σήμερα στήν ἡμερήσια διάταξη. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη μας ὅτι τά Σοβιέτ δέ μποροῦμε νά τά βλέπουμε ἀποσπασμένα ἀπό τίς συνθῆκες πού μᾶς περιβάλλουν. Σοβιέτ, καί στήν προκείμενη περίπτωση Σοβιέτ

ἀγροτῶν, θά μποροῦσαν νά ὀργανωθοῦν μόνο στήν περίπτωση πού ἡ Κίνα θά περνοῦσε περίοδο μέγιστης ἀνόδου τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος, τό ὁποῖο θά ἔσπαγε τό παλιό καί θά δημιουργοῦσε νέα ἐξουσία, παίρνοντας ὑπόψη, ὅτι τά βιομηχανικά κέντρα τῆς Κίνας θά ἔχουν σπάσει κιόλας τό φράγμα καί θά ἔχουν μπεῖ στή φάση τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ἐξουσίας τῶν Σοβιέτ. Μποροῦμε ἄραγε νά ποῦμε ὅτι ἡ κινέζικη ἀγροτιά καί γενικά ἡ κινέζικη ἐπανάσταση ἔχουν μπεῖ κιόλας σ' αὐτή τή φάση; Ὄχι, δέ μποροῦμε. Γι' αὐτό προτρέχει ἐκεῖνος πού μιλάει σήμερα γιά Σοβιέτ. Γι' αὐτό, τό ζήτημα πού πρέπει νά μπεῖ σήμερα δέν εἶναι τά Σοβιέτ, ἀλλά τό ζήτημα τῆς ἵδρυσης ἐπιτροπῶν ἀγροτῶν. Ἐννοῶ ἐπιτροπές ἀγροτῶν πού νά ἐκλέγονται ἀπό τούς ἀγρότες, πού νά εἶναι σέ θέση νά διατυπώσουν τίς βασικές διεκδικήσεις τῆς ἀγροτιᾶς καί πού νά πάρουν ὅλα τά μέτρα γιά νά πραγματοποιηθοῦν οἱ διεκδικήσεις αὐτές μέ ἐπαναστατικό τρόπο. Αὐτές οἱ ἐπιτροπές ἀγροτῶν πρέπει νά ἀποτελέσουν τόν ἄξονα πού γύρω του θά ἀναπτύσσεται ἡ ἐπανάσταση στό χωριό.

Ξέρω, ὅτι μέσα στούς κουομιντανγκικούς, ἀκόμα καί μέσα στούς κινέζους κομμουνιστές, ὑπάρχουν μερικοί πού δέ θεωροῦν δυνατή τήν ἐξαπόλυση τῆς ἐπανάστασης στό χωριό, γιατί φοβοῦνται, ὅτι τό τράβηγμα τῆς ἀγροτιᾶς στήν ἐπανάσταση θά ὑποσκάψει τό ἑνιαῖο ἀντιιμπεριαλιστικό μέτωπο. Αὐτό εἶναι πολύ μεγάλη πλάνη, σύντροφοι. Ὅσο πιό γρήγορα καί πιό γερά τραβηχτεῖ ἡ ἀγροτιά τῆς Κίνας στήν ἐπανάσταση, τόσο πιό δυνατό καί πιό ἰσχυρό θά εἶναι τό ἀντιιμπεριαλιστικό μέτωπο τῆς Κίνας. Οἱ συντάχτες τῶν θέσεων καί ἰδιαίτερα ὁ Τάν Πίν-Σιάν καί ὁ Ράφες ἔχουν ἀπόλυτα δίκιο, ὅταν ὑποστηρίζουν, ὅτι ἡ ἄμεση ἱκανοποίηση μιᾶς σειρᾶς ἀπό τίς διεκδικήσεις τῶν ἀγροτῶν πού ἔχουν πιό πολύ ἀπ' ὅλες ὡριμάσει, ἀποτελεῖ

ὅρο ἀπόλυτα ἀναγκαῖο γιά τή νίκη τῆς κινέζικης ἐπανάστασης. Νομίζω ὅτι εἶναι καιρός νά ὑπερνικηθεῖ ἡ ἀδράνεια καί ἡ «οὐδετερότητα» ἀπέναντι στήν ἀγροτιά πού παρατηρεῖται στή δράση ὁρισμένων στοιχείων τοῦ Κουόμιντανγκ. Νομίζω ὅτι καί τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Κίνας καί τό Κουόμιντανγκ, συνεπῶς καί ἡ ἐξουσία τῆς Καντώνας, πρέπει νά περάσουν ἀμέσως ἀπό τά λόγια στά ἔργα καί νά θέσουν ζήτημα ἄμεσης ἱκανοποίησης τῶν πιό ζωτικῶν διεκδικήσεων τῆς ἀγροτιᾶς.

Ποιές πρέπει νά εἶναι οἱ προοπτικές ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη καί ποιά τά ὅρια ὥς τά ὁποῖα μποροῦμε καί πρέπει νά φτάσουμε,—θά ἐξαρτηθεῖ ἀπό τήν πορεία τῆς ἐπανάστασης. Νομίζω ὅτι σέ τελευταία ἀνάλυση πρέπει νά πᾶμε γιά ἐθνικοποίηση τῆς γῆς. Ἐν πάση περιπτώσει, δέ μποροῦμε νά παραιτηθοῦμε ἀπό ἕνα σύνθημα, σάν τό σύνθημα τῆς ἐθνικοποίησης τῆς γῆς.

Ποιοί εἶναι οἱ δρόμοι καί τά δρομάκια, πού πρέπει νά ἀκολουθήσουν οἱ κινέζοι ἐπαναστάτες γιά νά ξεσηκώσουν σέ ἐπανάσταση τά πολλά ἑκατομμύρια τῆς ἀγροτιᾶς τῆς Κίνας;

Νομίζω ὅτι στίς δοσμένες συνθῆκες μποροῦμε νά μιλᾶμε μόνο γιά τρεῖς δρόμους.

Ὁ πρῶτος δρόμος εἶναι ἡ ἵδρυση ἐπιτροπῶν ἀγροτῶν καί ἡ προσπάθεια τῶν κινέζων ἐπαναστατῶν νά μποῦν μέσα σ' αὐτές τίς ἐπιτροπές γιά νά ἀσκήσουν ἐπίδραση μ' αὐτές πάνω στήν ἀγροτιά. (Φωνή ἀπό τήν αἴθουσα: «Καί οἱ ἀγροτικές ἑνώσεις;»). Νομίζω ὅτι οἱ ἀγροτικές ἑνώσεις θά συγκεντρωθοῦν γύρω ἀπό τίς ἐπιτροπές ἀγροτῶν ἤ οἱ ἀγροτικές ἑνώσεις θά μετατραποῦν σέ ἐπιτροπές ἀγροτῶν πού θά περιβληθοῦν τούτη ἤ ἐκείνη τήν ἐξουσία, ἀπαραίτητη γιά τήν πραγματοποίηση τῶν διεκδικήσεων τῶν ἀγροτῶν. Γιά τό δρόμο αὐτό μίλησα πιό

πάνω. Μά ὁ δρόμος αὐτός δέν ἀρκεῖ. Θά ἦταν γελοῖο νά νομίζουμε ὅτι ἡ Κίνα ἔχει ἀρκετούς ἐπαναστάτες γι' αὐτή τή δουλειά. Ἡ Κίνα ἔχει περίπου 400 ἑκατομμύρια κατοίκους. Ἀπ' αὐτούς τά 350 περίπου ἑκατομμύρια εἶναι κινέζοι. Ἀπ' αὐτούς πάνω ἀπό τά $^{9}/_{10}$ εἶναι ἀγρότες. Νά νομίζει κανείς ὅτι μερικές δεκάδες χιλιάδες κινέζοι ἐπαναστάτες μποροῦν νά τά βγάλουν πέρα μέ αὐτό τόν ὠκεανό τῆς ἀγροτιᾶς σημαίνει πώς πέφτει σέ πλάνη. Συνεπῶς πρέπει νά ἔχουμε καί ἄλλους δρόμους.

Ὁ δεύτερος δρόμος εἶναι ὁ δρόμος τῆς ἐπίδρασης πάνω στήν ἀγροτιά μέσω τοῦ μηχανισμοῦ τῆς νέας λαϊκῆς ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας. Δέ χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι στίς νεοαπελευθερωμένες ἐπαρχίες θά δημιουργεῖται νέα ἐξουσία μέ πρότυπο τήν ἐξουσία τῆς Καντώνας. Δέ χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἐξουσία αὐτή καί ὁ μηχανισμός της, ἄν θέλει πραγματικά νά κινήσει τήν ἐπανάσταση πρός τά μπρός, πρέπει νά καταπιαστεῖ καί νά ἱκανοποιήσει τίς πιό φλέγουσες διεκδικήσεις τῆς ἀγροτιᾶς. Κι ἔτσι τό καθῆκον τῶν κομμουνιστῶν καί γενικά τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Κίνας εἶναι νά μποῦν στό μηχανισμό τῆς νέας ἐξουσίας, νά συνδέσουν στενά τό μηχανισμό αὐτό μέ τίς ἀγροτικές μάζες καί νά βοηθήσουν τίς ἀγροτικές μάζες νά ἱκανοποιήσουν μέσω αὐτοῦ τοῦ μηχανισμοῦ τίς πιό ἐπείγουσες διεκδικήσεις τους, εἴτε ἀφαιρώντας τή γῆ ἀπό τούς τσιφλικάδες, εἴτε ἐλαττώνοντας τούς φόρους καί τό νοῖκι τῆς γῆς,—ἀνάλογα μέ τίς περιστάσεις.

Ὁ τρίτος δρόμος εἶναι ἡ ἐπίδραση πάνω στήν ἀγροτιά μέσω τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ. Μίλησα πιό πάνω γιά τή σοβαρότατη σημασία τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ στήν κινέζικη ἐπανάσταση. Ὁ ἐπαναστατικός στρατός τῆς Κίνας εἶναι ἡ δύναμη ἐκείνη πού πρώτη διεισδύει στίς καινούργιες ἐπαρχίες, πού πρώτη περνᾶ μέσα ἀπό τίς πιό

πυκνές μάζες τῆς ἀγροτιᾶς καί πού ἀπ' αὐτήν προπαντός κρίνει ὁ ἀγρότης γιά τήν καινούργια ἐξουσία, γιά τίς κακές ἤ καλές της πλευρές. Ἀπό τή συμπεριφορά τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ, ἀπό τή στάση του ἀπέναντι στήν ἀγροτιά καί τούς τσιφλικάδες, ἀπό τήν ἀπόφασή του νά βοηθήσει τούς ἀγρότες ἐξαρτᾶται, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, ἡ στάση τῆς ἀγροτιᾶς ἀπέναντι στή νέα ἐξουσία, ἀπέναντι στό Κουόμινταγκ καί γενικά ἀπέναντι στήν ἐπανάσταση τῆς Κίνας. Ὅταν πάρουμε ὑπόψη μας ὅτι μέσα στόν ἐπαναστατικό στρατό τῆς Κίνας τρύπωσαν ὄχι λίγα ἀμφίβολα στοιχεῖα, ὅτι τά στοιχεῖα αὐτά μποροῦν ν' ἀλλάξουν τή φυσιογνωμία τοῦ στρατοῦ πρός τό χειρότερο, μποροῦμε νά καταλάβουμε τί μεγάλη σημασία ἔχει στά μάτια τῆς ἀγροτιᾶς ἡ πολιτική φυσιογνωμία τοῦ στρατοῦ καί ἡ ἀγροτική, σά νά λέμε, πολιτική του. Γι' αὐτό οἱ κομμουνιστές τῆς Κίνας καί γενικά οἱ ἐπαναστάτες τῆς Κίνας πρέπει νά πάρουν ὅλα τά μέτρα γιά νά οὐδετεροποιήσουν τά ἀντιαγροτικά στοιχεῖα μέσα στό στρατό, νά διατηρήσουν τό ἐπαναστατικό πνεῦμα τοῦ στρατοῦ καί νά φροντίσουν ὥστε ὁ στρατός νά βοηθάει τούς ἀγρότες καί νά τούς ξεσηκώνει στήν ἐπανάσταση.

Λένε, ὅτι τόν ἐπαναστατικό στρατό τόν ὑποδέχονται στήν Κίνα μέ ἀνοιχτή ἀγκαλιά, ὕστερα ὅμως, ὅταν ἐγκατασταθεῖ σ' ἕνα μέρος, ἐπέρχεται κάποια ἀπογοήτευση. Τό ἴδιο γινόταν καί σέ μᾶς, στή Σοβιετική Ἕνωση, τόν καιρό τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Αὐτό ἐξηγεῖται μέ τό ὅτι ὁ στρατός, ἀπελευθερώνοντας νέες ἐπαρχίες καί μένοντας σ' αὐτές εἶναι ἀναγκασμένος νά τρέφεται ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς σέ βάρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γύρω περιοχῆς. Ἐμεῖς, οἱ σοβιετικοί ἐπαναστάτες, κατορθώναμε συνήθως ν' ἀντισταθμίζουμε αὐτά τά μειονεκτήματα προσπαθώντας νά βοηθήσουμε μέ τό στρατό τούς ἀγρότες ἐνάντια στά τσιφλι-

κάδικα στοιχεία. Είναι άπαραίτητο καί οί κινέζοι έπαναστάτες νά μάθουν έπίσης νά άντισταθμίζουν αύτά τά μειονεχτήματα μέ τήν έφαρμογή μέσω τοῦ στρατοῦ μιᾶς σωστῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς.

VI

ΤΟ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ ΚΑΙ Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

Ἡ πέμπτη παρατήρηση ἀφορᾶ τό ζήτημα τοῦ προλεταριάτου τῆς Κίνας. Νομίζω, ὅτι στίς θέσεις δέν ὑπογραμμίζεται ἀρκετά ὁ ρόλος καί ἡ σημασία τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Κίνας. Ὁ Ράφες ρωτάει: πρός τά ποῦ πρέπει νά προσανατολίζονται οἱ κινέζοι κομμουνιστές—πρός τούς ἀριστερούς ἤ πρός τό κέντρο τοῦ Κουόμιντανγκ; Περίεργη ἐρώτηση. Νομίζω ὅτι οἱ κινέζοι κομμουνιστές πρέπει νά προσανατολίζονται προπαντός πρός τό προλεταριάτο καί νά προσανατολίζουν τούς παράγοντες τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος τῆς Κίνας πρός τήν ἐπανάσταση. Μόνο αὐτός εἶναι ὁ σωστός τρόπος τοποθέτησης τοῦ ζητήματος. Ξέρω ὅτι ἀνάμεσα στούς κινέζους κομμουνιστές ὑπάρχουν σύντροφοι πού θεωροῦν ἀνεπιθύμητες τίς ἀπεργίες τῶν ἐργατῶν γιά τήν καλυτέρευση τῆς οἰκονομικῆς τους κατάστασης καί τῆς νομικῆς τους θέσης καί προσπαθοῦν νά πείσουν τούς ἐργάτες νά μή κάνουν ἀπεργίες. (Μιά φωνή: «Αὐτό ἔγινε στήν Καντώνα καί στή Σαγκάη»). Αὐτό εἶναι μεγάλο λάθος, σύντροφοι. Εἶναι μιά πολύ σοβαρή ὑποτίμηση τοῦ ρόλου καί τοῦ εἰδικοῦ βάρους τοῦ προλεταριάτου τῆς Κίνας. Αὐτό πρέπει νά σημειωθεῖ στίς θέσεις σάν ἀναμφισβήτητα ἀρνητικό φαινόμενο. Θά ἦταν μεγάλο λάθος ἄν οἱ κινέζοι κομμουνιστές δέ χρησιμοποιοῦσαν τίς σημερινές εὐνοϊκές συνθῆκες γιά νά βοηθήσουν τούς ἐργάτες νά καλυτερεύσουν τήν οἰκονομική τους κατάσταση καί τή νομική τους θέση ἀκόμα καί μέ ἀπεργίες. Τότε γιατί γίνεται ἡ ἐπανάσταση στήν Κίνα; Δέ μπορεῖ νά εἶναι ἡγετική δύναμη τό προλεταριάτο, ὅταν τούς γιούς του τούς δέρνουν καί τούς βασανίζουν οἱ πράχτορες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ τόν καιρό τῆς ἀπεργίας. Πρέπει μέ κάθε θυσία νά μπεῖ τέρμα σ' αὐτό τό μεσαιωνικό κακό γιά νά ἀνεβάσουμε μέσα στούς προλετάριους τῆς Κίνας τό αἴσθημα τῆς δύναμης καί τῆς ἀξιοπρέπειας καί νά τούς κάνουμε ἱκανούς νά καθοδηγήσουν τό ἐπαναστατικό κίνημα. Διαφορετικά οὔτε σκέψη μπορεῖ νά γίνει γιά νίκη τῆς ἐπανάστασης στήν Κίνα. Γι' αὐτό στίς θέσεις χρειάζεται νά δοθεῖ ἡ σημασία πού πρέπει στίς οἰκονομικές καί νομικές διεκδικήσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Κίνας, πού ἀποβλέπουν στή σοβαρή καλυτέρευση τῆς θέσης της. (Μιφ: «Γι' αὐτό τό ζήτημα γίνεται λόγος στίς θέσεις»). Ναί, οἱ θέσεις μιλᾶν γι' αὐτό τό ζήτημα, δυστυχῶς ὅμως αὐτές οἱ διεκδικήσεις δέν ἐκτίθενται ὅσο πρέπει ἀνάγλυφα.

VII

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

Ἡ ἕκτη παρατήρηση ἀφορᾶ τό ζήτημα τῆς νεολαίας τῆς Κίνας. Εἶναι περίεργο ὅτι στίς θέσεις δέν πάρθηκε ὑπόψη αὐτό τό ζήτημα. Κι ὅμως τό ζήτημα τῆς νεολαίας ἔχει σήμερα ἐξαιρετικά σπουδαία σημασία στήν Κίνα. Ὁ Τάν Πίν-Σιάν ἀνέφερε στίς ὁμιλίες του γι' αὐτό τό ζήτημα, δυστυχῶς ὅμως δέν τό τόνισε ἀρκετά παραστατικά. Τό ζήτημα τῆς νεολαίας ἔχει σήμερα στήν Κίνα πρωταρχική σημασία. Ἡ σπουδάζουσα νεολαία (οἱ ἐπαναστάτες φοιτητές), ἡ ἐργατική νεολαία, ἡ ἀγροτική νεολαία,—ἀποτελοῦν ὅλες τους μιά δύναμη, πού θά μποροῦσε νά κινή-

σει τήν ἐπανάσταση μέ γιγάντια βήματα πρός τά μπρός, ἄν ἔμπαινε κάτω ἀπό τήν ἰδεολογική καί πολιτική ἐπιροή τοῦ Κουόμιντανγκ*. Πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη μας, ὅτι κανείς δέ ζεῖ τόσο βαθιά καί τόσο ζωντανά τήν ἰμπεριαλιστική καταπίεση καί κανείς δέ νιώθει τόσο ἔντονα καί μέ τόσο πόνο τήν ἀνάγκη τῆς πάλης ἐνάντια σ' αὐτή τήν καταπίεση, ὅσο ἡ νεολαία τῆς Κίνας. Τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Κίνας καί οἱ κινέζοι ἐπαναστάτες πρέπει νά πάρουν πολύ σοβαρά ὑπόψη αὐτό τό γεγονός μέ τήν ἔννοια ὅτι πρέπει νά δυναμώσουν στόν ἀνώτατο βαθμό τή δουλειά τους μέσα στή νεολαία. Στό ζήτημα τῆς νεολαίας πρέπει νά δοθεῖ ἡ προσοχή πού τοῦ ἀξίζει, στίς θέσεις γιά τό κινέζικο ζήτημα.

VIII

ΜΕΡΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Θά ἤθελα νά σημειώσω μερικά συμπεράσματα—στόν τομέα τοῦ ἀντιιμπεριαλιστικοῦ ἀγώνα στήν Κίνα καί στόν τομέα τοῦ ζητήματος τῆς ἀγροτιᾶς.

Δέ χωρεῖ ἀμφιβολία, ὅτι τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Κίνας δέ μπορεῖ τώρα νά περιοριστεῖ στή διεκδίκηση τῆς ἀκύρωσης τῶν ἀνισότιμων συμφωνιῶν. Τή διεκδίκηση

* Σημείωση. Στίς συνθῆκες ἐκείνης τῆς περιόδου ἡ πολιτική αὐτή ἦταν σωστή, γιατί τό Κουόμιντανγκ ἀντιπροσώπευε τότε τό συνασπισμό τῶν κομμουνιστῶν καί τῶν λίγο-πολύ ἀριστερῶν ὀπαδῶν τοῦ Κουόμιντανγκ, πού ἐφάρμοζε ἀντιιμπεριαλιστική ἐπαναστατική πολιτική. Ἀργότερα ἡ πολιτική αὐτή τροποποιήθηκε ριζικά σάν πολιτική πού δέν ἀνταποκρινόταν πιά στά συμφέροντα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης, ἐπειδή τό Κουόμιντανγκ ξέκοψε ἀπό τήν ἐπανάσταση καί σέ συνέχεια μετατράπηκε σέ κέντρο πάλης ἐνάντια στήν ἐπανάσταση. Ἀπό τό ἄλλο μέρος οἱ κομμουνιστές ἀποχώρησαν ἀπό τό Κουόμιντανγκ καί ξέκοψαν ἀπ' αὐτό.

αὐτή τήν ὑποστηρίζει σήμερα κι ἕνας τέτιος ἀκόμα ἀντεπαναστάτης σάν τόν Τζάν Σουέ-Λιάν. Εἶναι φανερό ὅτι τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Κίνας πρέπει νά προχωρήσει πιό πέρα.

Πρέπει, σέ συνέχεια, νά μπεῖ σάν προοπτική τό ζήτημα τῆς ἐθνικοποίησης τῶν σιδηροδρόμων. Αὐτό εἶναι ἀναγκαῖο καί πρέπει νά τείνουμε πρός τά κεῖ.

Πρέπει ἐπίσης νά ἔχουμε ὑπόψη μας τήν προοπτική τῆς ἐθνικοποίησης τῶν σπουδαιότερων φάμπρικων καί ἐργοστασίων. Ἐδῶ μπαίνει προπαντός τό ζήτημα τῆς ἐθνικοποίησης τῶν ἐπιχειρήσεων ἐκείνων πού τούς ἰδιοχτῆτες τους τούς διακρίνει μεγάλη ἐχθρότητα καί μεγάλη ἐπιθετικότητα ἀπέναντι στόν κινέζικο λαό. Ἔπειτα πρέπει νά προωθήσουμε τό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς συνδέοντάς το μέ τήν προοπτική τῆς ἐπανάστασης στήν Κίνα. Νομίζω ὅτι σέ τελευταία ἀνάλυση πρέπει νά τραβήξουμε γιά τή δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων ὑπέρ τῶν ἀγροτῶν καί γιά τήν ἐθνικοποίηση τῆς γῆς.

Τά ὑπόλοιπα εἶναι αὐτονόητα.

Αὐτές εἶναι ὅλες οἱ παρατηρήσεις πού ἤθελα νά κάνω, σύντροφοι.

Περιοδικό «Κομμουνιστική Διεθνής»,
τεῦχος 13 (71),
10 τοῦ Δεκέμβρη 1926.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Ἐννοεῖ τή βαθιά οἰκονομική καί πολιτική κρίση πού ξέσπασε στή Γερμανία τό φθινόπωρο τοῦ 1923. Στή χώρα ἀναπτύχθηκε ἕνα ἰσχυρό ἐπαναστατικό κίνημα καί ἄρχισε ἕνα μαζικό πέρασμα τῶν ἐργατῶν ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία στό κομμουνιστικό κόμμα. Στή Σαξωνία καί στή Θουριγγία σχηματίστηκαν ἐργατικές κυβερνήσεις καί στήν ἡμερήσια διάταξη μπῆκε τό ζήτημα τῆς ἄμεσης ὀργάνωσης προλεταριακῶν Σοβιέτ καί τῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας ἀπό τούς κομμουνιστές. Στό Ἀμβοῦργο ἔγινε ἔνοπλη ἐξέγερση τῶν ἐργατῶν. Τό ἐπαναστατικό κίνημα τῆς Γερμανίας ἡττήθηκε καί ὕστερα ἀπ' αὐτό δυνάμωσε στή χώρα ἡ ἀστική ἀντίδραση.—*Σελ. 4.*

2 Πρόκειται γιά τούς ἐθνικοαπελευθερωτικούς πολέμους στό Μαρόκο καί στή Συρία (1925-1926) ἐνάντια στό γαλλικό ἰμπεριαλισμό. Οἱ πόλεμοι αὐτοί στοίχισαν στή Γαλλία πάνω ἀπό ἕνα δισεκατομμύριο φράγκα.—*Σελ. 5.*

3 Ἐννοεῖ τήν ἐχθρική πρός τό κόμμα τῶν μπολσεβίκων ὁμάδα τῶν «ἀριστερῶν κομμουνιστῶν». (Γιά τούς «ἀριστερούς κομμουνιστές» βλ. τήν «Ἱστορία τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΣΕ, Ἐπιτομή», σελ. 206—209 (3η ἑλλ. ἔκδ., σελ. 226—229) καί Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 22ος, σελ. 297—303, 306—310, 313—346, 505—528).—*Σελ. 6.*

4 Ἡ πανρωσική κομματική Συνδιάσκεψη τοῦ 1908—5η Συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ—ἔγινε στό Παρίσι στίς 3—9 τοῦ Γενάρη 1909 (21—27 Δεκέμβρη 1908). Στή συνδιάσκεψη ὁ Λένιν, μαζί μέ τούς μπολσεβίκους ἔκανε πάλη σέ δυό μέτωπα: ἐνάντια στούς μενσεβίκους-λικβινταριστές καί ἐνάντια στούς ὀτζοβιστές-«λικβινταριστές ἀπ' τ' ἀριστερά». Μέ πρόταση τοῦ Λένιν ἡ Συνδιάσκεψη καταδίκασε ἀποφασιστικά τό λικβινταρισμό τῶν μενσεβίκων καί τῶν ὀτζοβιστῶν καί χάραξε τή γραμμή ταχτικῆς τῶν μπολσεβίκων γιά τήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης. (Βλ. «Ἀποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1941, σελ. 125—132, «Ἱστορία τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΣΕ, Ἐπιτομή», σελ. 129—131 (3η ἑλλ. ἔκδ., σελ. 141—143).—*Σελ. 11.*

5 Ὁ «Πρόλογος» αὐτός ἀποτελοῦσε τήν εἰσαγωγή τῆς ἐργασίας «Πάνω στά ζητήματα τοῦ λενινισμοῦ» πού ἔγραψε ὁ Ι. Β. Στάλιν τό Γενάρη τοῦ 1926 ἀντί προλόγου στή συλλογή «Ζητήματα τοῦ λενινισμοῦ». Ἡ συλλογή κυκλοφόρησε τό Φλεβάρη τοῦ 1926.—*Σελ. 14.*

6 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 6ος, σελ. 69—188 (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 79—214).—*Σελ. 14.*

7 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 6ος, σελ. 358—401 (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 409—458).—*Σελ. 14.*

8 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 7ος, σελ. 90—132 (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 98—145).—*Σελ. 15.*

9 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 7ος, σελ. 156—211 (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 172—233).—*Σελ. 15.*

10 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 6ος, σελ. 71 (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 81).—*Σελ. 16.*

11 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 67—175. —*Σελ. 18.*

12 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 365—455. —*Σελ. 18.*

13 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 23ος, σελ. 331—412. —*Σελ. 18.*

14 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 25ος, σελ. 165—250. —*Σελ. 18.*

15 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 6ος, σελ. 123 (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 139).—*Σελ. 19.*

16 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 6ος, σελ. 103—104 (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 117).—*Σελ. 22.*

17 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 6ος, σελ. 378 (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 432).—*Σελ. 23.*

18 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, «Προσφώνηση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς στήν Ἕνωση τῶν Κομμουνιστῶν». (Ἅπαντα, τόμ. 8ος, 1931, σελ. 479—489).—*Σελ. 23.*

19 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 6ος, σελ. 363 (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 415).—*Σελ. 33.*

20 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 6ος, σελ. 178—179 (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 202).—*Σελ. 41.*

21 Τό 2ο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς συνῆλθε στίς 19 Ἰούλη καί κράτησε ὥς τίς 7 Αὐγούστου 1920. Ὁ Ι. Β. Στάλιν παραθέτει περικοπή ἀπό τό λόγο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ὁ ρόλος τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος».—*Σελ. 43.*

22 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 137—138. —*Σελ. 48.*

23 Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ἑνιαίου συνδικάτου τῶν ἐργατῶν τῶν σιδηροδρομικῶν καί ὑδάτινων μεταφορῶν. Σχηματίστηκε τό 1920. Τό 1920 καί στίς ἀρχές τοῦ 1921 ἡ καθοδήγηση τῆς Τσεκτράν βρίσκονταν στά χέρια τῶν τροτσκιστῶν, πού ἐφάρμοζαν στή συνδικαλιστική δουλιά μέθοδες ἀπροκάλυπτου ἐξαναγκασμοῦ καί καθοδήγησης μέ διαταγές. Τό πρῶτο Πανρωσικό ἑνωτικό συνέδριο τῶν ἐργατῶν καί ὑπαλλήλων τῶν σιδηροδρομικῶν καί ὑδάτινων μεταφορῶν, πού ἔγινε τό Μάρτη 1921, ἔδιωξε τούς τροτσκιστές ἀπό τήν καθοδήγηση τῆς Τσεκτράν, ἐξέλεξε νέα Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ συνδικάτου καί χάραξε καινούργιες μέθοδες συνδικαλιστικῆς δουλιᾶς.—*Σελ. 62.*

24 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 61—81. —*Σελ. 63.*

25 Οἱ θέσεις τοῦ 2ου Συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς: «Ὁ ρόλος τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος στήν προλεταριακή ἐπανάσταση» ψηφίστηκαν σάν ἀπόφαση τοῦ Συνεδρίου. (Βλ. τήν ἀπόφαση Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 25ος, σελ. 560—566).—*Σελ. 68.*

26 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 6ος, σελ. 106 (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 120).—*Σελ. 71.*

27 Βλ. τή μπροσούρα: Ι. Β. Στάλιν, «Γιά τό Λένιν καί τό λενινισμό», 1924, σελ. 60.—*Σελ. 72.*

28 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 391—397. —*Σελ. 73.*

29 Βλ. τήν ἀπόφαση τῆς 14ης κομματικῆς Συνδιάσκεψης «Τά καθήκοντα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) σέ σχέση μέ τήν Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ» στίς «Ἀποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος ΙΙ, 1941, σελ. 25—31.—*Σελ. 73.*

30 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 7ος, σελ. 110, 119 (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 120—121, 130).—*Σελ. 74.*

31 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 7ος, σελ. 111, 116 (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 121, 127).—*Σελ. 74.*

32 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 7ος, σελ. 118—119 (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 129—130).—*Σελ. 75.*

33 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 7ος, σελ. 261—391 (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 287—432).—*Σελ. 75.*

34 Πρόκειται γιά τήν 'Ολομέλεια τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) πού ἔγινε στίς 23—30 τοῦ 'Απρίλη 1925. 'Η 'Ολομέλεια ἐνέκρινε τίς ἀποφάσεις πού πῆρε ἡ 14η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚΡ (Μπ.), μαζί καί τήν ἀπόφαση «Τά καθήκοντα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) σέ σχέση μέ τήν Εὐρεία 'Ολομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ», ὅπου διατυπώνεται ἡ θέση τοῦ κόμματος πάνω στό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ. (Βλ. «'Αποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν 'Ολομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος ΙΙ, 1941, σελ. 25—31).—*Σελ. 76.*

35 Βλ. «'Αποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν 'Ολομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος ΙΙ, 1941, σελ. 29, 28.—*Σελ. 83.*

36 Πρόκειται γιά τή 14η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) πού ἔγινε στίς 27—29 τοῦ 'Απρίλη 1925.—*Σελ. 84.*

37 'Η ἀπάντηση τῆς 'Επιτροπῆς τῆς Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) στό γράμμα τῆς 22ης κομματικῆς Συνδιάσκεψης τοῦ κυβερνείου τοῦ Λένινγκραντ, γράμμα πού ἀποτελοῦσε φραξιονιστική ἐπίθεση τῶν ὀπαδῶν τῶν Ζηνόβιεφ-Κάμενεφ, εἶχε δημοσιευθεῖ στήν «Πράβντα», ἀρ. φύλλου 291, στίς 20 τοῦ Δεκέμβρη 1925. —*Σελ. 84.*

38 Βλ. «'Αποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν 'Ολομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος ΙΙ, 1941, σελ. 50.—*Σελ. 87.*

39 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, "Απαντα, τόμ. 6ος, σελ. 132—133, 135—137 (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 150—151, 153—155).—*Σελ. 90.*

40 Βλ. Β. Ι. Λένιν, "Απαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 391. —*Σελ. 94.*

41 Βλ. «'Αποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν 'Ολομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος ΙΙ, 1941, σελ. 50—51.—*Σελ. 95.*

42 Βλ. Β. Ι. Λένιν, "Απαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 317—352. —*Σελ. 99.*

43 «'Η Φιλοσοφία τῆς ἐποχῆς» εἶναι ὁ τίτλος ἑνός ἀντικομματικοῦ ἄρθρου τοῦ Ζηνόβιεφ, πού γράφτηκε τό 1925. Κριτική γι' αὐτό τό ἄρθρο βλ. Ι. Β. Στάλιν, "Απαντα, τόμ. 7ος, σελ. 375—378 (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 414).—*Σελ. 104.*

44 Βλ. «'Αποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν 'Ολομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος ΙΙ, 1941, σελ. 50.—*Σελ. 104.*

45 Πρόκειται γιά τό λόγο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Γιά τό ζήτημα τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς», πού ἐκφωνήθηκε στίς 27 τοῦ Γενάρη 1925 στή 13η Συνδιάσκεψη τῆς ὀργάνωσης τοῦ κυβερνείου τῆς Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) κατά τήν ἐξέταση τοῦ ζητήματος τῆς δουλιᾶς στό χωριό. (Βλ. Ι. Β. Στάλιν, "Απαντα, τόμ. 7ος, σελ. 25—33, (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 27—35).—*Σελ. 106.*

46 Βλ. «'Αποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν 'Ολομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος ΙΙ, 1941, σελ. 47—53.—*Σελ. 111.*

47 Τό ἔργο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Πάνω στά ζητήματα τοῦ λενινισμοῦ» δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», ἀρ. φύλλου 3, τῆς 15 τοῦ Φλεβάρη 1926. (Βλ. αὐτό τόν τόμ., σελ. 16-105).

«Μπολσεβίκ»—δεκαπενθήμερο θεωρητικό καί πολιτικό περιοδικό τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ. "Αρχισε νά ἐκδίδεται ἀπό τόν 'Απρίλη τοῦ 1924.—*Σελ. 113.*

48 'Η 6η Εὐρεία 'Ολομέλεια τῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἔγινε ἀπό τίς 17 τοῦ Φλεβάρη ὥς τίς 15 τοῦ Μάρτη 1926 στή Μόσχα. Η 'Ολομέλεια συζήτησε τίς ἐκθέσεις δράσης τῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Μεγάλης Βρετανίας καί τίς εἰσηγήσεις: τά ἄμεσα καθήκοντα τῶν κομμουνιστῶν στό συνδικαλιστικό κίνημα, τά συμπεράσματα τῆς 2ης ὀργανωτικῆς σύσκεψης καί τίς εἰσηγήσεις τῶν δώδεκα ἐπιτροπῶν, πού ἐργάστηκαν στή διάρκεια τῆς 'Ολομέλειας. 'Η 'Ολομέλεια ἔδωσε ἰδιαίτερη προσοχή στά καθήκοντα τῶν κομμουνιστῶν στήν πάλη τους γιά τήν ἐπαναστατική ἑνότητα τοῦ διεθνοῦς συνδικαλιστικοῦ κινήματος μέ βάση τήν

ταχτική τοῦ ἑνιαίου μετώπου. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἐκλέχτηκε μέλος τοῦ προεδρείου τῆς Ὁλομέλειας καί τῶν ἑξῆς ἐπιτροπῶν της: τῆς πολιτικῆς ἐπιτροπῆς, τῆς ἐπιτροπῆς γιά τά ζητήματα τῆς Ἀνατολῆς, τῆς ἐπιτροπῆς γιά τό γαλλικό ζήτημα καί πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς γιά τό γερμανικό ζήτημα.—*Σελ. 115.*

49 Μέ τό «23» ἐννοεῖται ἡ βαθειά ἐπαναστατική κρίση στή Γερμανία τό φθινόπωρο τοῦ 1923.—*Σελ. 115.*

50 «Μπυλετέν Κομμουνίστ» («Bulletin Communiste»)—δεκαπενθήμερη ἐφημερίδα, ὄργανο τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γαλλίας· ἐκδιδόταν στό Παρίσι. Τό πρῶτο φύλλο της βγῆκε τόν Ὀχτώβρη 1925. Ἡ ἐφημερίδα ἔκλεισε ὕστερα ἀπό τήν ἔκδοση τοῦ δέκατου πέμπτου φύλλου της (τό Γενάρη 1926), στό ὁποῖο ἀκριβῶς εἶχε δημοσιευτεῖ ἡ ἀντικομματική διακήρυξη τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γαλλίας.—*Σελ. 118.*

51 Ἡ Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ἔγινε στίς 6—9 τοῦ Ἀπρίλη 1926. Στίς 9 τοῦ Ἀπρίλη στήν πρωινή συνεδρίαση τῆς Ὁλομέλειας ὁ Ι. Β. Στάλιν μίλησε πάνω στήν εἰσήγηση «Ἡ οἰκονομική κατάσταση καί ἡ οἰκονομική πολιτική», καί στή βραδυνή συνεδρίαση ἔκανε εἰσήγηση γιά τό σχέδιο δουλιᾶς τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου καί τῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ γιά τό 1926. (Βλ. ἀποφάσεις τῆς Ὁλομέλειας στίς «Ἀποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος ΙΙ, 1941, σελ. 91—102).—*Σελ. 133.*

52 Ἐννοεῖ τήν ἀπόφαση «Ὀργάνωση τοῦ μηχανισμοῦ συγκέντρωσης τῶν σιτηρῶν στήν περίοδο 1926/27», πού πάρθηκε ἀπό τήν Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ στίς 9 τοῦ Ἀπρίλη 1926. (Βλ. τήν ἀπόφαση στίς «Ἀποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος ΙΙ, 1941, σελ. 97—100).—*Σελ. 153.*

53 Τό κείμενο τοῦ γράμματος αὐτοῦ δημοσιεύτηκε ὄχι ὁλόκληρο στή συλλογή: Ι. Στάλιν, «Ὁ μαρξισμός καί τό ἐθνικο-αποικιακό ζήτημα». Μ., 1934, σελ. 172—173.—*Σελ. 170.*

54 Ἡ γενική ἀπεργία στήν Ἀγγλία κράτησε ἀπό τίς 3 ὥς τίς 12 τοῦ Μάη 1926. Στήν ἀπεργία πῆραν μέρος πάνω ἀπό πέντε ἑκατομμύρια ὀργανωμένοι ἐργάτες ὅλων τῶν βασικῶν κλάδων τῆς βιομηχανίας καί τῶν μεταφορῶν.—*Σελ. 177.*

55 Ἐννοεῖ τό ἔνοπλο πραξικόπημα, πού ἔκανε ὁ Πιλσούντσκι στίς 12—13 τοῦ Μάη 1926. Ἀποτέλεσμα τοῦ πραξικοπήματος ἦταν ἡ ἐγκαθίδρυση τοῦ καθεστῶτος τῆς διχτατορίας τοῦ Πιλσούντσκι καί τῆς κλίκας του, πού πραγματοποίησαν βαθμιαῖα τόν ἐκφασισμό τῆς χώρας.—*Σελ. 177.*

56 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, «Διαλεχτά γράμματα», 1947, σελ. 105.—*Σελ. 184.*

57 Τό προεδρεῖο τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῶν Συνδικάτων τῆς ΕΣΣΔ μόλις πληροφορήθηκε γιά τή γενική ἀπεργία τῆς Ἀγγλίας στή συνεδρίασή του, πού ἔγινε στίς 5 τοῦ Μάη 1926 μέ τή συμμετοχή ἀντιπροσώπων τῶν Κεντρικῶν Ἐπιτροπῶν τῶν ἐπαγγελματικῶν συνδικάτων, ἀποφάσισε νά καλέσει ὅλα τά μέλη τῶν συνδικάτων τῆς ΕΣΣΔ νά δόσουν τό ἕνα τέταρτο ἀπό τό μεροκάματό τους γιά τήν ἐνίσχυση τῶν ἀπεργῶν ἐργατῶν τῆς Ἀγγλίας καί τήν ἴδια μέρα ἔστειλε στό Γενικό Συμβούλιο τῶν τρέιντ-γιούνιον τῆς Ἀγγλίας 250 χιλιάδες ρούβλια. Στίς 7 τοῦ Μάη τό ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ ἔστειλε στό Γενικό Συμβούλιο καί ἄλλα 2 ἑκατομμύρια ρούβλια πού συγκεντρώθηκαν ἀπό τούς ἐργάτες τῆς ΕΣΣΔ. Στίς 9 τοῦ Μάη τό Γενικό Συμβούλιο ἀνακοίνωσε στό ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ τήν ἄρνησή του νά δεχτεῖ αὐτά τά χρήματα καί κάθε ἄλλη βοήθεια ἀπό τούς ἐργάτες τῆς ΕΣΣΔ.—*Σελ. 185.*

58 Πρόκειται γιά τίς θέσεις «Τά ἄμεσα προβλήματα τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ κινήματος» πού ψηφίστηκαν στίς 15 τοῦ Μάρτη 1926 ἀπό τήν 6η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. (Βλ. «6η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Θέσεις καί ἀποφάσεις». Κρατικό Ἐκδοτικό, 1926, σελ. 4—39).—*Σελ. 189.*

59 ῾Ομάδες τοῦ Σέιμ—παρατάξεις στό πολωνικό Σέιμ, δηλ. στήν κάτω βουλή τοῦ πολωνικοῦ ἀστικοῦ κοινοβουλίου, πού εἶναι τό κύριο νομοθετικό ὄργανο τῆς Πολωνίας. Στά 1926 ἡ βουλή (Σέιμ) χωρίστηκε σέ 30 καί πάνω ὁμάδες, πού ἐκπροσωποῦσαν τά συμφέροντα τῶν διαφόρων τάξεων καί τῶν ἐνδιάμεσων στρωμάτων τῆς πολωνικῆς κοινωνίας.—*Σελ. 192.*

60 ᾿Εννοεῖ τό ἄρθρο τοῦ ῎Ερνστ Τέλμαν «῾Η ταχτική τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Πολωνίας», πού δημοσιεύτηκε στήν «Πράβντα», ἀρ. φύλλου 123, 30 τοῦ Μάη 1926.—*Σελ. 196.*

61 ῾Η ᾿Αγγλο-ρωσική ᾿Επιτροπή ἑνότητας δημιουργήθηκε μέ τήν πρωτοβουλία τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῶν Συνδικάτων τῆς ΕΣΣΔ στήν ἀγγλο-σοβιετική συνδικαλιστική συνδιάσκεψη πού ἔγινε στίς 6—8 τοῦ ᾿Απρίλη 1925 στό Λονδίνο. Μέλη τῆς ᾿Αγγλο-ρωσικῆς ᾿Επιτροπῆς ἦταν οἱ πρόεδροι καί οἱ γραμματεῖς τοῦ ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ καί τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τοῦ ἀγγλικοῦ συνεδρίου τῶν τρέιντ-γιούνιον καί ἐκτός ἀπ' αὐτούς τρία μέλη ἀπ' τήν κάθε μιά ἀπ' αὐτές τίς ὀργανώσεις. ῾Η ἐπιτροπή ἔπαψε νά ὑπάρχει τό φθινόπωρο τοῦ 1927 λόγω τῆς προδοτικῆς πολιτικῆς τῶν ἀντιδραστικῶν ἡγετῶν τῶν τρέιντ-γιούνιον τῆς ᾿Αγγλίας.—*Σελ. 201.*

62 ῾Η κοινή ῾Ολομέλεια τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ἔγινε στίς 14—23 τοῦ ᾿Ιούλη 1926. ῾Η ῾Ολομέλεια συζήτησε τήν ἀνακοίνωση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου γιά τίς ἀποφάσεις πού πῆρε σχετικά μέ τή γενική ἀπεργία τῆς ᾿Αγγλίας καί τά γεγονότα τῆς Πολωνίας καί τῆς Κίνας καθώς καί τίς εἰσηγήσεις: τά ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν νέων Σοβιέτ, γιά τήν ὑπόθεση τοῦ Λασέβιτς καί τῶν ἄλλων καί γιά τήν ἑνότητα τοῦ κόμματος, γιά τήν ἀνέγερση κατοικιῶν καί γιά τήν ὀργάνωση τῆς συγκέντρωσης σιτηρῶν. Στήν ῾Ολομέλεια ὁ Ι. Β. Στάλιν μίλησε πάνω στήν ἀνακοίνωση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου γιά τίς ἀποφάσεις πού πάρθηκαν σέ σχέση μέ τά γεγονότα τῆς ᾿Αγγλίας, τῆς Πολωνίας καί τῆς Κίνας, πάνω στήν ἔκθεση τοῦ Προεδρείου τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ γιά τήν ὑπόθεση τοῦ Λασέβιτς καί τῶν ἄλλων, γιά τήν ἑνότητα τοῦ κόμματος καί γιά ἄλλα ζητήματα. ῾Η ῾Ολομέλεια ἐνέκρινε τή δράση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ καί τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ στήν ᾿Εκτελεστική ᾿Επιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς πάνω στά διεθνῆ προβλήματα καί πῆρε μιά σειρά ἀποφάσεις πάνω στά σπουδαιότερα ζητήματα γενικῆς κρατικῆς καί οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης τῆς ἐσωκομματικῆς ζωῆς καί τῆς κατάστασης τῶν ἐργατῶν. ῾Η ῾Ολομέλεια καθαίρεσε τό Ζηνόβιεφ ἀπό μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ. (Βλ. τίς ἀποφάσεις τῆς ῾Ολομέλειας στίς «᾿Αποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν ῾Ολομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος ΙΙ, 1941, σελ. 103—121).—*Σελ. 201.*

63 ᾿Εννοεῖ τή Συνδικαλιστική Διεθνῆ τοῦ ῎Αμστερνταμ, πού δημιουργήθηκε τόν ᾿Ιούλη 1919 στό διεθνές Συνέδριο τοῦ ῎Αμστερνταμ. Στή Διεθνῆ ἔπαιρναν μέρος τά ρεφορμιστικά συνδικάτα τῶν περισσότερων χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καί ἡ ῾Ομοσπονδία ᾿Εργασίας τῆς ᾿Αμερικῆς. ῾Η Διεθνής τοῦ ῎Αμστερνταμ ἐφάρμοζε ρεφορμιστική πολιτική, συνεργαζόταν ἀνοιχτά μέ τήν κεφαλαιοκρατία στό Διεθνές Γραφεῖο ᾿Εργασίας καί στίς διάφορες ἐπιτροπές τῆς Κοινωνίας τῶν ᾿Εθνῶν, πάλαιβε ἐνάντια στό ἑνιαῖο μέτωπο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί κρατοῦσε ἐχθρική στάση ἀπέναντι στή Σοβιετική ῞Ενωση, πράγμα πού εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά πέφτει ἡ ἐπιροή της στό ἐργατικό κίνημα. Στή διάρκεια τοῦ δεύτερου παγκόσμιου πολέμου ἡ Διεθνής τοῦ ῎Αμστερνταμ διέκοψε οὐσιαστικά τή δράση της. ῞Υστερα ἀπό τήν ἵδρυση τῆς Παγκόσμιας Συνδικαλιστικῆς ῾Ομοσπονδίας ἡ Διεθνής τοῦ ῎Αμστερνταμ διαλύθηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1945.—*Σελ. 203.*

64 Ζάσενμπαχ καί Οὐντεγκέστ—γραμματεῖς τῆς Διεθνοῦς τῶν ρεφορμιστικῶν συνδικάτων τοῦ ῎Αμστερνταμ, ἡγέτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς Διεθνοῦς.—*Σελ. 203.*

65 Βλ. Β. Ι. Λένιν, ῞Απαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 20ος, σελ. 182. —*Σελ. 205.*

66 Βλ. Β. Ι. Λένιν, ῞Απαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 20ος, σελ. 253. —*Σελ. 205.*

67 «᾿Εργατική ἀντιπολίτευση»—ἀντικομματική ἀναρχοσυνδικαλιστική ὁμάδα. ῾Η ὁμάδα αὐτή τοῦ ΚΚΡ (Μπ.), πού εἶχε ἐπικεφαλῆς τό Σλιάπνικοφ, τό Μετβέντιεφ κ.ἄ., διαμορφώθη-

κε στό 2ο ἑξάμηνο τοῦ 1920 καί ἔκανε πάλη ἐνάντια στή λενινιστική γραμμή τοῦ κόμματος. Τό 10ο Συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) καταδίκασε τήν «ἐργατική ἀντιπολίτευση» καί διακήρυξε ὅτι ἡ προπαγάνδιση τῶν ἰδεῶν τῆς ἀναρχοσυνδικαλιστικῆς παρέκκλισης εἶναι ἀσυμβίβαστη μέ τήν παραμονή στίς γραμμές τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Ἀργότερα τά ὑπολείμματα τῆς συντριμμένης «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης» ἑνώθηκαν μέ τόν ἀντεπαναστατικό τροτσκισμό.—*Σελ. 207.*

68 «Σοτσιαλιστίτσεσκι Βέστνικ» («Σοσιαλιστικός ἀγγελιοφόρος»)—περιοδικό, ὄργανο τῶν μενσεβίκων λευκῶν ἐμιγκρέδων. Ἱδρύθηκε ἀπό τό Μάρτοφ τό Φλεβάρη 1921. Ὡς τό Μάρτη 1933 ἐκδιδόταν στό Βερολίνο, ἀπό τό Μάη 1933 ὥς τόν Ἰούνη 1940 ἐκδιδόταν στό Παρίσι, καί σήμερα ἐκδίδεται στήν Ἀμερική. Τό «Σοτσιαλιστίτσεσκι Βέστνικ» εἶναι μεγάφωνο τῶν πιό ἀντιδραστικῶν ἰμπεριαλιστικῶν κύκλων.—*Σελ. 211.*

69 Ἡ Συνδιάσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ὁμοσπονδίας τῶν ἀνθρακωρύχων τῆς Μεγάλης Βρετανίας καί τοῦ Συνδικάτου τῶν ἀνθρακωρύχων τῆς ΕΣΣΔ ἔγινε στό Βερολίνο στίς 7 τοῦ Ἰούλη 1926. Ἡ Συνδιάσκεψη συζήτησε τό ζήτημα τῆς συνέχισης τῆς καμπάνιας βοήθειας πρός τούς ἄγγλους ἀνθρακωρύχους πού πάλαιβαν ἐνάντια στό λοκάουτ. Ἡ Συνδιάσκεψη ψήφισε τή διακήρυξη «Πρός τούς ἐργάτες ὅλου τοῦ κόσμου» μέ τήν ἔκκληση νά ὑποστηριχτοῦν ἐνεργά οἱ ἄγγλοι ἀνθρακωρύχοι καί θεώρησε ἀναγκαία τήν ἐπείγουσα σύγκληση τῆς Ἀγγλορωσικῆς Ἐπιτροπῆς ἑνότητας. Ἡ Συνδιάσκεψη θεώρησε σκόπιμο νά δημιουργήσει τήν Ἀγγλοσοβιετική Ἐπιτροπή τῶν ἀνθρακωρύχων γιά νά διατηρηθοῦν οἱ δεσμοί καί γιά νά πραγματοποιηθεῖ ἡ ἑνότητα ἐπαναστατικῆς δράσης τοῦ συνδικάτου τῶν ἀνθρακωρύχων τῆς ΕΣΣΔ καί τῆς διεθνοῦς ὁμοσπονδίας τῶν ἀνθρακωρύχων.—*Σελ. 215.*

70 Διακήρυξη τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῶν Συνδικάτων τῆς ΕΣΣΔ εἶναι ἡ ἔκκληση «Πρός ὅλο τό διεθνές προλεταριάτο» ἀπ' ἀφορμή τήν προδοσία τῆς γενικῆς ἀπεργίας τῶν ἄγγλων ἐργατῶν ἀπό μέρους τῶν ρεφορμιστῶν ἡγετῶν τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος καί τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῶν τρέιντ-γιούνιον τῆς Ἀγγλίας. Ἡ διακήρυξη ψηφίστηκε ἀπό τήν 4η Ὁλομέλεια

τοῦ ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ στίς 7 τοῦ Ἰούνη 1926. Δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλλου 130, 8 τοῦ Ἰούνη 1926. —*Σελ. 222.*

71 Ἥρωες τῆς «μαύρης Παρασκευῆς» ἦταν οἱ ἀντιδραστικοί ἡγέτες τῶν ἀγγλικῶν συνδικάτων: τῶν σιδηροδρομικῶν (Τόμας), τῶν ἀνθρακωρύχων (Χότζες) καί τῶν ἐργατῶν μεταφορᾶς (Οὐίλιαμς), πού τορπίλισαν τήν ἀπεργία τῶν σιδηροδρομικῶν καί τῶν ἐργατῶν μεταφορᾶς, πού εἶχε ὁριστεῖ νά γίνει στίς 15 τοῦ Ἀπρίλη 1921 μέ σκοπό τήν ὑποστήριξη τῶν ἀπεργῶν ἀνθρακωρύχων. Ἡ ἡμέρα πού τορπιλίστηκε ἡ ἀπεργία—Παρασκευή 15 τοῦ Ἀπρίλη 1921—ὀνομάστηκε ἀπό τούς ἄγγλους ἐργάτες «μαύρη Παρασκευή».—*Σελ. 232.*

72 «Ντέιλι Γουῶρκερ» («The Daily Worker») («Ἡμερήσιος ἐργάτης»)—ἐφημερίδα, κεντρικό ὄργανο τοῦ Ἐργατικοῦ (Κομμουνιστικοῦ) Κόμματος τῶν ΕΠΑ. Ἀπό τό Γενάρη 1922 ὥς τό Γενάρη 1927 ἡ ἐφημερίδα ἐκδιδόταν στό Σικάγο, καί μετά στή Νέα Ὑόρκη· στήν ἀρχή εἶχε τόν τίτλο «Γουῶρκερ», καί ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1924 «Ντέιλι Γουῶρκερ».—*Σελ. 233.*

73 «Νιού Λίντερ» («The New Leader») («Νέος Ἡγέτης»)—βδομαδιάτικη ἐφημερίδα, ὄργανο τοῦ λεγόμενου σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Ἀμερικῆς· ἄρχισε νά ἐκδίδεται ἀπό τό Γενάρη 1924.—*Σελ. 233.*

74 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 392. —*Σελ. 236.*

75 Οἱ θέσεις «Γιά τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης μέσα στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ» γράφτηκαν ἀπό τόν Ι. Β. Στάλιν μέ ἐντολή τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ μεταξύ 21 καί 25 τοῦ Ὀχτώβρη 1926. Οἱ θέσεις αὐτές πού τίς ἐνέκρινε τό Πολιτικό Γραφεῖο, συζητήθηκαν στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη καί ψηφίστηκαν ἀπό τήν κοινή Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ. Στίς 3 τοῦ Νοέμβρη οἱ θέσεις ψηφίστηκαν ὁμόφωνα ἀπό τή 15η Πανενωσιακή κομματική Συνδιάσκεψη σάν ἀπόφαση τῆς Συνδιάσκεψης καί τήν ἴδια μέρα ἐπικυρώθηκαν ἀπό τήν κοινή Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ

καί τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ. (Βλ. «Ἀποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος ΙΙ, 1941, σελ. 148—155). —*Σελ. 243.*

76 Β. Ι. Λένιν, «Σχέδιο καί διάγραμμα τῆς μπροσούρας „Γιά τό φόρο σέ εἶδος“». (Βλ. Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 310—316).—*Σελ. 247.*

77 «Δημοκρατικοί συγκεντρωτιστές»—ἀντικομματική ὁμάδα μ' ἐπικεφαλῆς τόν Σαπρόνοφ καί τόν Ὀσίνσκι μέσα στό ΚΚΡ (Μπ.). Ἡ ὁμάδα δημιουργήθηκε στήν περίοδο τοῦ πολεμικοῦ κομμουνισμοῦ. Ἡ ὁμάδα τῶν δημοκρατικῶν συγκεντρωτιστῶν ἀρνοῦνταν τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ κόμματος στά Σοβιέτ· πῆρε θέση ἐνάντια στή μονοπρόσωπη διοίκηση καί τήν ἀτομική εὐθύνη τῶν διευθυντῶν στή βιομηχανία, ἐνάντια στή λενινιστική γραμμή στά ὀργανωτικά ζητήματα καί ἀπαιτοῦσε ἐλευθερία τῶν φράξιων καί τῶν παρατάξεων μέσα στό κόμμα. Τό 9ο καί τό 10ο Συνέδριο τοῦ κόμματος καταδίκασαν τούς δημοκρατικούς συγκεντρωτιστές σάν ἀντικομματική ὁμάδα. Τό 1927 ἡ ὁμάδα τῶν «δημοκρατικῶν συγκεντρωτιστῶν» μαζί μέ τούς δραστήριους παράγοντες τῆς τροτσκιστικῆς ἀντιπολίτευσης διαγράφηκε ἀπό τό κόμμα στό 15ο Συνέδριο τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.—*Σελ. 250.*

78 «Λικβινταριστές τύπου Σουβαρίν»—ὀπαδοί τοῦ τροτσκιστῆ Μπορίς Σουβαρίν, πρώην μέλους τῆς ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γαλλίας. Τό 1926 στήν 7η Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ ὁ Σουβαρίν διαγράφηκε ἀπό τίς γραμμές τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς γιά τήν ἀντεπαναστατική προπαγάνδα ἐνάντια στή Σοβιετική Ἕνωση καί τήν Κομμουνιστική Διεθνή.—*Σελ. 250.*

79 Ἡ 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ἔγινε στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη—3 τοῦ Νοέμβρη 1926. Ἡ Συνδιάσκεψη συζήτησε τά ζητήματα: διεθνής κατάσταση, οἰκονομική κατάσταση τῆς χώρας καί καθήκοντα τοῦ κόμματος, συμπεράσματα τῆς δουλιᾶς καί ἄμεσα καθήκοντα τῶν συνδικάτων, ἡ ἀντιπολίτευση καί ἡ ἐσωκομματική κατάσταση. Ἡ Συνδιάσκεψη ἐνέκρινε τήν πολιτική τῆς ΚΕ καί ψήφισε ὁμόφωνα τίς θέσεις τῆς εἰσήγησης τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Γιά τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης μέσα στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ», πού χαρακτηρίζουν τόν τροτσκιστικό-ζηνοβιεφικό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης σά σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση στίς γραμμές τοῦ Μπολσεβίκικου Κόμματος, σά βοηθητικό τμῆμα τῆς 2ης Διεθνοῦς στό διεθνές ἐργατικό κίνημα. Ἡ συνδιάσκεψη κατοχύρωσε καί ἐπιστέγασε τό ἔργο τοῦ ἐξοπλισμοῦ τοῦ κόμματος μέ τήν ἰδέα τῆς νίκης τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνοικοδόμησης στή χώρα μας καί ἔκανε ἔκκληση γιά ἀποφασιστική πάλη ὑπέρ τῆς ἑνότητας τοῦ κόμματος καί γιά τό ξεσκέπασμα τοῦ τροτσκιστικοῦ-ζηνοβιεφικοῦ συνασπισμοῦ.—*Σελ. 265.*

80 Ἐννοεῖ τήν Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ πού ἔγινε στίς 6—9 τοῦ Ἀπρίλη 1926.—*Σελ. 266.*

81 Ἐννοεῖ τήν κοινή Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ πού ἔγινε στίς 14—23 τοῦ Ἰούλη 1926. —*Σελ. 267.*

82 Ἐννοεῖ τήν ἀπόφαση «Συμπεράσματα τῆς συζήτησης καί ἡ μικροαστική παρέκκλιση στό κόμμα» πού ψηφίστηκε ἀπό τήν 13η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚΡ (Μπ.), ἐπικυρώθηκε ἀπό τό 13ο Συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) καί συμπεριλήφθηκε στίς ἀποφάσεις τοῦ Συνεδρίου. (Βλ. «Ἀποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1941, σελ. 540—545).—*Σελ. 268.*

83 Β. Ι. Λένιν, «Γιά τό φόρο σέ εἶδος», κεφάλαιο «Ἡ σύγχρονη οἰκονομία τῆς Ρωσίας». (Βλ. Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 321—330).—*Σελ. 284.*

84 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 395. —*Σελ. 285.*

85 «Νάσε Σλόβο» («Ὁ λόγος μας»)—μενσεβίκικη-τροτσκιστική ἐφημερίδα. Ἐκδιδόταν στό Παρίσι ἀπό τό Γενάρη 1915 ὥς τό Σεπτέμβρη 1916.—*Σελ. 289.*

86 Βλ. «Ἀποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος ΙΙ, 1941, σελ. 29.—*Σελ. 301.*

87 Βλ. «'Αποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος ΙΙ, 1941, σελ. 29.—*Σελ. 302.*

88 Βλ. «'Αποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος ΙΙ, 1941, σελ. 29—30.—*Σελ. 302.*

89 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἄπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 20ος, σελ. 87—90. —*Σελ. 320.*

90 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἄπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 247. —*Σελ. 328.*

91 'Εννοεῖ τήν κοινή Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, πού συνῆλθε στίς 23 καί 26 τοῦ 'Οχτώβρη 1926. Ἡ Ὁλομέλεια συζήτησε τό ζήτημα τῆς συμπλήρωσης τῆς ΚΕ ὕστερα ἀπό τό θάνατο τοῦ Φ. Ε. Ντζερζίνσκι, τά ζητήματα πού θά ὑποβάλλονταν γιά συζήτηση στή 15η Πανενωσιακή κομματική Συνδιάσκεψη, τήν ἀνακοίνωση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου στήν ΚΕ καί τήν ΚΕΕ σχετικά μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς 4 τοῦ 'Οχτώβρη γιά τή φραξιονιστική δράση τοῦ τροτσκιστικοῦ-ζηνοβιεφικοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης ὕστερα ἀπό τήν κοινή Ὁλομέλεια τοῦ 'Ιούλη τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τίς θέσεις τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Γιά τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης μέσα στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ». Στίς 26 τοῦ 'Οχτώβρη μίλησε στήν Ὁλομέλεια ὁ Ι. Β. Στάλιν καί ὑπεράσπισε τίς θέσεις.—*Σελ. 331.*

92 Βλ. «'Αποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1941, σελ. 366—368.—*Σελ. 332.*

93 'Εννοεῖ τήν ἀπόφαση, πού ψηφίστηκε στήν κοινή συνεδρίαση τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) στίς 17 τοῦ Γενάρη 1925 πάνω στήν ἀνακοίνωση τοῦ Ι. Β. Στάλιν γιά τίς ἀποφάσεις τῶν τοπικῶν κομματικῶν ὀργανώσεων σέ σχέση μέ τό λόγο τοῦ Τρότσκι. (Βλ. «'Αποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1941, σελ. 636—641. Ι. Β. Στάλιν, Ἄπαντα, τόμ. 7ος, σελ. 6—10, (ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 6—11).—*Σελ. 333.*

94 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, «Μανιφέστο τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος». Παράρτημα, 1939, σελ. 75—97.—*Σελ. 338.*

95 Περικοπή ἀπό τήν εἰσήγηση τοῦ Λένιν «Ἡ δράση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων» στό 3ο Πανρωσικό Συνέδριο τῶν Σοβιέτ. (Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἄπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 22ος, σελ. 218). Βλ. ἐπίσης τό γράμμα τοῦ Ἔνγκελς πρός τόν Πώλ Λαφάργκ τῆς 2 τοῦ 'Ιούνη 1894. (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, Ἄπαντα, τόμ. 29ος, σελ. 311).—*Σελ. 346.*

96 'Εννοεῖ τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Μερικές θέσεις». (Βλ. Ἄπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 311—313).—*Σελ. 360.*

97 Βλ. «'Αποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος ΙΙ, 1941, σελ. 27—28.—*Σελ. 366.*

98 Πρόκειται γιά τή διακοίνωση τοῦ ἄγγλου ὑπουργοῦ τῶν 'Εξωτερικῶν Κῶρζον τῆς 8 τοῦ Μάη 1923, πού ἀπειλοῦσε μέ καινούργια ἐπέμβαση ἐνάντια στήν ΕΣΣΔ.—*Σελ. 374.*

99 Βλ. «'Αποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος ΙΙ, 1941, σελ. 29—30.—*Σελ. 385.*

100 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἄπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 232. —*Σελ. 388.*

101 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἄπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 232. —*Σελ. 388.*

102 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἄπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 238. —*Σελ. 389.*

103 «Κυβέρνηση τῆς Οὔφα»—ἀντεπαναστατική ὀργάνωση, πού αὐτοτιτλοφορήθηκε «Πανρωσική προσωρινή κυβέρνηση» (Διευθυντήριο). Σχηματίστηκε στίς 23 τοῦ Σεπτέμβρη 1918 στήν Οὔφα στή σύσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων τῶν «κυβερνήσεων» τῶν λευκοφρουρῶν, τῶν ἀντιπροσώπων τῶν μενσεβίκων, τῶν σοσιαλεπαναστατῶν καί τῶν ξένων ἐπεμβατιστῶν. Ἔζησε ὥς τίς 18 τοῦ Νοέμβρη 1918.—*Σελ. 392.*

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

(Γενάρης - Νοέμβρης 1926)

1 τοῦ Γενάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν διευθύνει τίς ἐργασίες τῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί μιλάει πάνω στά ὀργανωτικά ζητήματα.

Ὁ Ι. Β. Στάλιν στή συνεδρίαση τῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ἐκλέγεται μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου, τοῦ Ὀργανωτικοῦ Γραφείου, τῆς Γραμματείας τῆς ΚΕ καί γενικός γραμματέας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

Ἡ Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ἀποφάσισε νά παρατείνει τήν πληρεξουσιότητα τοῦ Ι. Β. Στάλιν σάν ἀντιπροσώπου τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ στήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς (ΕΕ τῆς ΚΔ).

5 τοῦ Γενάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἀνακοινώνει στό Β. Μ. Μόλοτοφ, στό Ν. Μ. Σβέρνικ, στό Σ. Μ. Κύροφ καί σέ ἄλλους στό Λένινγκραντ τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ τῆς 5 τοῦ Γενάρη 1926, πού ξεσκεπάζει τή φραξιονιστική δράση τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κυβερνείου τοῦ Λένινγκραντ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

8 τοῦ Γενάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν διευθύνει τή συνεδρίαση τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ στήν ΕΕ τῆς ΚΔ.

16 τοῦ Γενάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν συνομιλεῖ μέ τά μέλη τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῶν ΕΠΑ, πού ἦρθε στήν 6η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ.

19 τοῦ Γενάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν συνομιλεῖ μέ σπουδαστές τοῦ Ἰνστιτούτου τῶν κόκκινων καθηγητῶν.

22 τοῦ Γενάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει στή συνεδρίαση τοῦ Προεδρείου τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ πάνω στό ζήτημα «Ἡ πάλη ἐνάντια στίς δεξιές καί τίς „ὑπεραριστερές" παρεκκλίσεις».

25 τοῦ Γενάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν τέλειωσε τό ἔργο του «Πάνω στά ζητήματα τοῦ λενινισμοῦ», πού τυπώθηκε σέ ξεχωριστή μπροσούρα στίς 6 τοῦ Φλεβάρη καί δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», ἀρ. φύλλου 3, τῆς 15 τοῦ Φλεβάρη 1926.

5 τοῦ Φλεβάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν συνομιλεῖ μέ τά μέλη τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Κίνας, πού ἦρθε στήν 6η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ.

6—8 τοῦ Φλεβάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἐκλέγεται ἀπό τίς ἔκτακτες κομματικές συνδιασκέψεις τῶν ἀχτίδων Βολοντάρσκι, Μόσχας-Νάρβας, κ.ἄ. τοῦ Λένινγκραντ πρῶτος ἀντιπρόσωπος γιά τήν 23η ἔκτακτη Συνδιάσκεψη τοῦ κυβερνείου τοῦ Λένινγκραντ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

9 τοῦ Φλεβάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἀπαντᾶ στό γράμμα τῶν Π. Φ. Μπόλτνεφ, Β. Ι. Γιεφρέμοφ καί Β. Ι. Ἴβλεφ πάνω στό ζήτημα «Ἡ ἀγροτιά σά σύμμαχος τῆς ἐργατικῆς τάξης».

10 τοῦ Φλεβάρη. Στή «Λενινγκράντσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλλου 33, δημοσιεύεται τό 6ο κεφάλαιο ἀπό τό ἔργο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Πάνω στά ζητήματα τοῦ λενινισμοῦ», δηλ. «Τό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα».

Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἀπαντᾶ στό γράμμα τοῦ Τ. Μ. Ποκόγιεφ, προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἀπόρων χωρικῶν τῆς ἐπαρχίας τοῦ Μπομπρινέτσκ τῆς Σοβιετικῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Οὐκρανίας πάνω στό ζήτημα «Γιά τή δυνατότητα τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας».

12 τοῦ Φλεβάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἐκλέγεται στήν 23η ἔκτακτη Συνδιάσκεψη τοῦ κυβερνείου τοῦ Λένινγκραντ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ μέλος τῆς ἐπιτροπῆς κυβερνείου τοῦ Λένινγκραντ.

7 τοῦ Φλεβάρη— 15 τοῦ Μάρτη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν συμμετέχει στίς ἐργασίες τῆς 6ης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ.

17 τοῦ Φλεβάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν στήν πρώτη συνεδρίαση τῆς 6ης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ ἐκλέγεται μέλος τοῦ Προεδρείου τῆς Ὁλομέλειας τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ καί μέλος τῆς πολιτικῆς ἐπιτροπῆς, τῆς ἐπιτροπῆς γιά τά ζητήματα τῆς Ἀνατολῆς καί τῆς γαλλικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ὁλομέλειας.

19 τοῦ Φλεβάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει γράμμα στά μέλη τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ στήν ΕΕ τῆς ΚΔ, ὅπου ξεσκεπάζει τό Ζηνόβιεφ, πού εἶχε διαστρεβλώσει στόν ἐναρκτήριο λόγο του κατά τό ἄνοιγμα τῶν ἐργασιῶν τῆς 6ης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ τίς ἀποφάσεις τοῦ 14ου Συνεδρίου τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

Ὁ Ι. Β. Στάλιν συνομιλεῖ μέ τά μέλη τῶν ἀντιπροσωπειῶν τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων τῆς Γερμανίας καί τῆς Γαλλίας, πού ἦρθαν στήν 6η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ.

20 τοῦ Φλεβάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν στή συνεδρίαση τῆς 6ης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ ἐκλέγεται πρόεδρος τῆς γερμανικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ὁλομέλειας.

21 τοῦ Φλεβάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν στή συνεδρίαση τοῦ Γραφείου τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ στήν 6η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ μιλάει σχετικά μέ τή δυσαρέσκεια τῆς γερμανικῆς ἀντιπροσωπείας ἀπό τό λόγο τοῦ Ζηνόβιεφ στήν 6η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ.

23 τοῦ Φλεβάρη. Δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Κομμουνίστ», ἀρ. φύλλου 43, ὄργανο τῆς ΚΕ καί τῆς περιφερειακῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Χαρκόβου τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς Οὐκρανίας, ἡ νεκρολογία πού γράφτηκε ἀπό τόν Ι. Β. Στάλιν στή μνήμη τοῦ Γ. Ι. Κοτόφσκι.

Ὁ Ι. Β. Στάλιν παραβρίσκεται στήν πανηγυρική συνεδρίαση στό Μεγάλο θέατρο, πού ἦταν ἀφιερωμένη στήν ὄγδοη ἐπέτειο τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ.

27 τοῦ Φλεβάρη. Κυκλοφόρησε ἡ συλλογή τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ζητήματα τοῦ λενινισμοῦ».

3 τοῦ Μάρτη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει στή συνεδρίαση τοῦ Γραφείου τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ γιά τήν 6η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἰδεολογικῆς πάλης ἐνάντια στούς «ὑπεραριστερούς» τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας.

6 τοῦ Μάρτη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει στή συνεδρίαση τῆς γαλλικῆς ἐπιτροπῆς τῆς 6ης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ γιά τήν κατάσταση στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γαλλίας.

Ὁ Ι. Β. Στάλιν στή συνεδρίαση τοῦ Γραφείου τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ στήν 6η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ μιλάει ἐνάντια στήν πρόταση πού εἶχε κάνει ὁ Ζηνόβιεφ νά τραβηχτοῦν στή δουλιά τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ ὀπαδοί τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης».

7 τοῦ Μάρτη. Στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλλου 55, δημοσιεύεται χαιρετιστήριο τοῦ Ι. Β. Στάλιν πρός τίς ἐργάτριες καί τίς ἐργαζόμενες γυναῖκες ὅλου τοῦ κόσμου μέ τήν εὐκαιρία τῆς δέκατης ἕκτης ἐπετείου τῆς Διεθνοῦς Κομμουνιστικῆς μέρας τῆς γυναίκας.

8 τοῦ Μάρτη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει στή συνεδρίαση τῆς γερμανικῆς ἐπιτροπῆς τῆς 6ης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ γιά τό ζήτημα τῆς πάλης ἐνάντια στούς «ὑπεραριστερούς» τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας.

15 τοῦ Μάρτη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει στή συνεδρίαση τοῦ Ὀργανωτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ σχετικά μέ τό σχέδιο δουλιᾶς τοῦ Ὀργανωτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ γιά τούς μῆνες Μάρτη-Αὔγουστο 1926 καί τίς ἐκλογές τῶν Σοβιέτ.

16 τοῦ Μάρτη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν συνομιλεῖ μέ τά μέλη τῶν ἀντιπροσωπειῶν τῶν Κομμουνιστικῶν Κομμάτων τῆς Γερμανίας καί τῆς Γαλλίας, πού ἦρθαν στήν 6η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ.

17 τοῦ Μάρτη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν στή συνεδρίαση τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ ἐκλέγεται μέλος τοῦ Προεδρείου τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ.

Ι. Β. Στάλιν συνομιλεῖ μέ τά μέλη τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας, πού ἦρθε στήν 6η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ.

23 τοῦ Μάρτη. Στίς ἐφημερίδες «Πράβντα» καί «Κομσομόλσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλλων 66, δημοσιεύεται χαιρετιστήριο τοῦ Ι. Β. Στάλιν στό 7ο Συνέδριο τῆς Λενινιστικῆς Κομμουνιστικῆς Ὁμοσπονδίας Νεολαιῶν τῆς ΕΣΣΔ.

3 τοῦ Ἀπρίλη. Τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ὁρίζει τόν Ι. Β. Στάλιν μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου γιά τή σύνταξη τῶν θέσεων «Ἡ οἰκονομική κατάσταση καί ἡ οἰκονομική πολιτική» γιά νά ὑποβληθοῦν πρός συζήτηση στήν Ὁλομέλεια τοῦ Ἀπρίλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

5 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει στή συνεδρίαση τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί ὑπερασπίζεται τίς θέσεις «Ἡ οἰκονομική κατάσταση καί ἡ οἰκονομική πολιτική».

6—9 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν διευθύνει τίς ἐργασίες τῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

9 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει στήν πρωινή συνεδρίαση τῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ πάνω στήν εἰσήγηση «Ἡ οἰκονομική κατάσταση καί ἡ οἰκονομική πολιτική».

Ὁ Ι. Β. Στάλιν στή βραδυνή συνεδρίαση τῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ εἰσηγεῖται τό θέμα: «Σχέδιο δουλιᾶς τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου καί τῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ γιά τό 1926».

12 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν στήν ὁλομέλεια τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κυβερνείου τοῦ Λένινγκραντ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ κάνει ἔκθεση πάνω στά συμπεράσματα τῶν ἐργασιῶν τῆς Ὁλομέλειας τοῦ Ἀπρίλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

13 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν κάνει εἰσήγηση στό ἀχτίβ τῆς ὀργάνωσης τοῦ Λένινγκραντ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ μέ θέμα: «Ἡ οἰκονομική κατάσταση τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης καί ἡ πολιτική τοῦ κόμματος».

20 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν συνομιλεῖ μέ τήν ἀντιπροσωπεία τοῦ ἐργοστασίου «Στάλιν» (σταθμός Μπόλσεβο τοῦ κυβερνείου τῆς Μόσχας), πού τόν προσκάλεσε στή γιορτή τῆς Πρωτομαγιᾶς.

21 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἀπαντᾶ στό γράμμα τῆς Κλάρας Τσέτκιν γιά τό ζήτημα τῆς Διεθνοῦς ὀργάνωσης βοήθειας στούς ἀγωνιστές τῆς ἐπανάστασης (ΜΟΠΡ).

Κυκλοφόρησε ἡ μπροσούρα τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἡ οἰκονομική κατάσταση τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης».

25 τοῦ Ἀπρίλη. Στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλλου 95, δημοσιεύεται μέ τίς ὑπογραφές τοῦ γραμματέα τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ Ι. Β. Στάλιν καί τοῦ προέδρου τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ Β. Β. Κούιμπισεφ ἔκκληση

πρός ὅλες τίς κομματικές ὀργανώσεις, τίς κομματικές ἐπιτροπές ἐλέγχου, τά μέλη τοῦ κόμματος, πού δουλεύουν στά οἰκονομικά, συνεταιριστικά, ἐμπορικά, τραπεζιτικά κ. ἄ. ἱδρύματα, πού τούς καλεῖ σέ ἀγώνα γιά ἕνα καθεστώς οἰκονομιῶν.

26 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει τό γράμμα πρός τόν Λ. Μ. Καγκανόβιτς καί τά ἄλλα μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς Οὐκρανίας.

30 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει τό γράμμα πρός τά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ὅπου ξεσκεπάζει τή φραξιονιστική δράση τοῦ Ζηνόβιεφ.

1 τοῦ Μάη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν παρακολουθεῖ τήν παρέλαση τῶν στρατευμάτων τῆς φρουρᾶς τῆς Μόσχας καί τή διαδήλωση τῶν ἐργαζομένων τῆς Μόσχας στήν Κόκκινη πλατεία.

5 τοῦ Μάη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν συνομιλεῖ μέ δημοσιογραφικά στελέχη.

7 τοῦ Μάη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει στή συνεδρίαση τοῦ Γραφείου τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ στήν ΕΕ τῆς ΚΔ ἀπ' ἀφορμή τό ἄρθρο τοῦ Ντ. Ζ. Μανουήλσκι «Γιά τό μενσεβικισμό ἀπό τήν ἀνάποδη καί τό σοσιαλ-φασισμό», πού δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Κομμουνιστική Διεθνής», ἀρ. φύλλου 4 (53), τόν Ἀπρίλη 1926.

8 τοῦ Μάη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει γράμμα πρός τά μέλη τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ στήν ΕΕ τῆς ΚΔ, ὅπου ξεσκεπάζει τή φραξιονιστική δράση τοῦ Ζηνόβιεφ στήν Κομμουνιστική Διεθνῆ.

11 τοῦ Μάη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἀνακοινώνει στούς ἀντιπροσώπους τοῦ ΚΣΣ τῆς ΕΣΣΔ πού βρίσκονταν στό Παρίσι καί στό Βερολίνο τήν ἄρνηση τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῶν τρέιντ-γιούνιον τῆς Ἀγγλίας νά δεχθοῦν τή χρηματική βοήθεια τῶν ἐργατῶν τῆς ΕΣΣΔ πρός τούς ἀπεργούς ἀνθρακωρύχους τῆς Ἀγγλίας.

15 τοῦ Μάη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει δεύτερο γράμμα στά μέλη τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ στήν ΕΕ τῆς ΚΔ, ὅπου ξεσκεπάζει τή φραξιονιστική δράση τοῦ Ζηνόβιεφ στήν Κομμουνιστική Διεθνῆ.

16 τοῦ Μάη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν καί ὁ Β. Μ. Μόλοτοφ συνομιλοῦν στήν ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ μέ δημοσιογραφικά στελέχη.

Ὁ Ι. Β. Στάλιν συνομιλεῖ μέ τά ἡγετικά στελέχη τῆς ΚΕ τῆς Λενινιστικῆς Κομμουνιστικῆς Ὁμοσπονδίας Νεολαίων τῆς ΕΣΣΔ καί τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς τῆς Νεολαίας (ΚΔΝ).

1 τοῦ Ἰούνη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν φτάνει στήν Τιφλίδα.

2 τοῦ Ἰούνη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἐπιθεωρεῖ τόν ὑδροηλεκτρικό σταθμό τοῦ Ζέμο-Ἀβτσάλι (ΖΑΓΚΕΣ). Μετά τήν ἐπιθεώρηση τοῦ σταθμοῦ γράφει στό βιβλίο ἐπισκεπτῶν στά γεωργιανά: «Ζήτω ἡ ἀνοικοδόμησή μας καί οἱ ἐργάτες, οἱ τεχνικοί καί οἱ μηχανικοί πού δουλεύουν σ' αὐτή». Ἡ σημείωση δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Ζαριά Βοστόκα», ἀρ. φύλλου 1191, τῆς 3 Ἰούνη καί στήν «Πράβντα», ἀρ. φύλλου 133, τῆς 12 Ἰούνη 1926.

3 τοῦ Ἰούνη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει γράμμα στό Β. Μ. Μόλοτοφ, ὅπου ξεσκεπάζει τή διασπαστική, συνθηκόλογη πολιτική τοῦ Τρότσκι καί τοῦ Ζηνόβιεφ καί καθορίζει τή βασική γραμμή τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ στόν τομέα τῆς διεθνοῦς πολιτικῆς.

Ὁ Ι. Β. Στάλιν παρακολουθεῖ παράσταση τοῦ Κρατικοῦ θεάτρου τῆς ὄπερας τῆς Τιφλίδας. Στό διάλειμμα ὁ Ι. Β. Στάλιν συνομιλεῖ μέ τό μουσικοσυνθέτη Μ. Μπαλαντσιβάτζε σχετικά μέ τήν ὄπερά του «Ταμάρ Τσμπιέρι» καί τή γεωργιανή μουσική μελοδράματος καί τονίζει τήν ἐπίδραση τῶν ἔργων τῶν ρώσων μουσικοσυνθετῶν, καί ειδικά τοῦ Τσαϊκόφσκι, στούς γεωργιανούς μουσικοσυνθέτες.

8 τοῦ Ἰούνη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν στή συγκέντρωση τῶν ἐργατῶν τῶν κεντρικῶν μηχανοστασίων τῆς Τιφλίδας μιλάει μέ θέμα: «Ἡ ἀγγλική ἀπεργία καί τά γεγονότα τῆς Πολωνίας» καί ἀπαντᾶ στά χαιρετιστήρια τῶν ἐργατῶν τῶν μηχανοστασίων. Ἡ ὁμιλία καί ἡ ἀπάντηση στά χαιρετιστήρια δημοσιεύτηκαν στίς ἐφημερίδες «Ζαριά Βοστόκα», ἀρ. φύλλου 1197, τῆς 10 Ἰούνη καί στήν «Πράβντα», ἀρ. φύλλου 136, τῆς 16 Ἰούνη 1926.

13 τοῦ Ἰούνη. Δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Μπακίνσκι Ραμπότσι», ἀρ. φύλλου 135, ἡ ἀπάντηση τοῦ Ι. Β. Στάλιν στούς ἐργάτες τοῦ Μπακοῦ, πού τόν εἶχαν προσκαλέσει νά πάει στό Μπακού.

Ἰούνης. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἐκλέγεται ταχτικό μέλος τῆς Κομμουνιστικῆς Ἀκαδημίας.

4 τοῦ Ἰούλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν φεύγει ἀπό τόν Καύκασο γιά τή Μόσχα.

8 τοῦ Ἰούλη. Στήν ἐφημερίδα «Ραμπότσαγια Πράβντα», όργανο τῆς ΚΕ καί τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Τιφλίδας τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς Γεωργίας, τοῦ Συμβουλίου τῶν συνδικάτων τῆς Γεωργίας καί τοῦ Σοβιέτ τῶν βουλευτῶν τῶν ἐργατῶν, ἀγροτῶν καί κόκκινων στρατιωτῶν τῆς Τιφλίδας, δημοσιεύεται μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἔκδοσης τοῦ χιλιοστοῦ φύλλου της, χαιρετιστήριο τοῦ Ι. Β. Στάλιν.

14—23 τοῦ Ἰούλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν διευθύνει τίς ἐργασίες τῆς κοινῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

14 τοῦ Ἰούλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει στήν κοινή Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, γιά τό ζήτημα τοῦ μεροκάματου.

15 τοῦ Ἰούλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει στήν κοινή Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ πάνω στήν ἀνακοίνωση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου γιά τίς ἀποφάσεις πού πῆρε σχετικά μέ τά γεγονότα τῆς Ἀγγλίας, τῆς Πολωνίας καί τῆς Κίνας.

22 τοῦ Ἰούλη ὥρα 1 μετά τά μεσάνυχτα. Ὁ Ι. Β. Στάλιν παίρνει μέρος στήν τιμητική φρουρά στό φέρετρο τοῦ Φ. Ε. Ντζερζίνσκι στό Μέγαρο τῶν Συνδικάτων.

Δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλλου 166, ἡ νεκρολογία πού γράφτηκε ἀπό τόν Ι. Β. Στάλιν γιά τόν Φ. Ε. Ντζερζίνσκι.

Ὁ Ι. Β. Στάλιν στήν πρωινή συνεδρίαση τῆς κοινῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ μιλάει πάνω στήν εἰσήγηση τοῦ προεδρείου τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ σχετικά μέ τήν ὑπόθεση τοῦ Λασέβιτς κ. ἄ. καί γιά τήν ἑνότητα τοῦ κόμματος.

Ὥρα 17 καί 30 λεπτά. Ὁ Ι. Β. Στάλιν παίρνει μέρος στήν ἐκφορά τῆς σοροῦ τοῦ Φ. Ε. Ντζερζίνσκι ἀπό τό Μέγαρο τῶν Συνδικάτων.

24 τοῦ Ἰούλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν συνομιλεῖ μέ στελέχη τῆς Ἔκτακτης Ἐπιτροπῆς - Ἑνωμένης Πολιτικῆς Διεύθυνσης τοῦ κράτους (ΟΓΚΕΠΕΟΥ) σχετικά μέ τό θάνατο τοῦ Φ. Ε. Ντζερζίνσκι.

27 τοῦ Ἰούλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν συνομιλεῖ μέ τούς ἀντιπροσώπους τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Πολωνίας.

28 τοῦ Ἰούλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν συνομιλεῖ μέ ἀντιπρόσωπο τοῦ Ἀγγλικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος, πού ἦρθε στήν ΕΣΣΔ.

Ὁ Ι. Β. Στάλιν συνομιλεῖ μέ ἀντιπρόσωπο τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Φιλανδίας.

6 τοῦ Αὐγούστου. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει ἀπάντηση στό γράμμα ἑνός ἀντιπροσώπου τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῶν Ἰνδιῶν.

7 τοῦ Αὐγούστου. Ὁ Ι. Β. Στάλιν στή συνεδρίαση τοῦ Προεδρείου τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ μιλάει «Γιά τήν Ἀγγλορωσική Ἐπιτροπή».

13 τοῦ Αὐγούστου. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει γράμμα στά μέλη τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, ὅπου ξεσκεπάζει τήν ἀντικομματική στάση τοῦ Τρότσκι καί τοῦ Ζηνόβιεφ στήν κοινή Ὁλομέλεια τοῦ Ἰούλη τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

21 τοῦ Σεπτέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν στέλνει τηλεγράφημα στή σύνταξη τοῦ «Ντέιλι Γουώρκερ», κεντρικοῦ ὀργάνου τοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος τῆς Ἀμερικῆς.

8 τοῦ Ὀχτώβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει γράμμα στό Σλεπκόφ ἀπ' ἀφορμή τό ἄρθρο του, πού δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», τῆς 8 τοῦ Ὀχτώβρη 1926.

11 τοῦ Ὀχτώβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ μέ θέμα: «Μέτρα γιά τό μετριασμό τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης».

19 τοῦ Ὀχτώβρη. Στήν Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κυβερνείου τοῦ Λένινγκραντ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, ὁ Ι. Β. Στάλιν ἐκλέγεται ἀντιπρόσωπος γιά τή 15η Πανενωσιακή Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

Ἀνάμεσα στίς 21 καί 25 τοῦ Ὀχτώβρη. Μέ ἐντολή τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει τίς θέσεις «Γιά τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης μέσα στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ».

22 τοῦ Ὀχτώβρη. Τό Προεδρεῖο τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ ὁρίζει τόν Ι. Β. Στάλιν εἰσηγητή στήν 7η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ πάνω στό ρωσικό ζήτημα.

23 τοῦ Ὀχτώβρη. Ἡ κοινή Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ὁρίζει τόν Ι. Β. Στάλιν εἰσηγητή στή 15η Πανενωσιακή Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ πάνω στό ζήτημα: «Ἡ ἀντιπολίτευση καί ἡ ἐσωκομματική κατάσταση».

25 τοῦ Ὀχτώβρη. Τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ἐνέκρινε τίς θέσεις τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Γιά τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης μέσα στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ» καί ἀποφάσισε νά ὑποβληθοῦν γιά ἐξέταση [στήν κοινή Ὁλομέλεια τοῦ Ὀχτώβρη τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

26 τοῦ Ὀχτώβρη. Στίς ἐφημερίδες «Πράβντα» καί «Ἰσβέστια», ἀρ. φύλλων 247, δημοσιεύονται οἱ θέσεις τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Γιά τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης μέσα στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ».

Ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει στή συνεδρίαση τῆς κοινῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί ὑπερασπίζεται τίς θέσεις «Γιά τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης μέσα στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ». Ἡ Ὁλομέλεια ἐπικυρώνει τίς θέσεις καί ἀποφασίζει νά ὑποβληθοῦν γιά ἐξέταση στή 15η Πανενωσιακή Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

26 τοῦ Ὀχτώβρη— 3 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν διευθύνει τίς ἐργασίες τῆς 15ης Πανενωσιακῆς Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

1 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν στή συνεδρίαση τῆς 15ης Πανενωσιακῆς Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ κάνει τήν εἰσήγηση «Γιά τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης καί τήν ἐσωκομματική κατάσταση». Ἡ εἰσήγηση δημοσιεύτηκε στίς ἐφημερίδες «Πράβντα» καί «Ἰσβέστια», ἀρ. φύλλων 256, 257, 5 καί 6 τοῦ Νοέμβρη 1926.

3 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν στή συνεδρίαση τῆς 15ης Πανενωσιακῆς Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ἐκφωνεῖ τόν τελικό λόγο πάνω στήν εἰσήγηση «Γιά τήν ἀντιπολίτευση καί τήν ἐσωκομματική κατάσταση». Ὁ τελικός λόγος δημοσιεύτηκε στίς ἐφημερίδες «Πράβντα» καί «Ἰσβέστια», ἀρ. φύλλων 262, τῆς 12 τοῦ Νοέμβρη 1926.

6 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει ἀπάντηση πρός τή σύνταξη τῆς «Λενινγκράντσκαγια Πράβντα», ὅπου ἀρνεῖται νά δώσει τή συγκατάθεσή του γιά τή δημοσίευση τῆς συνομιλίας του μέ τόν καθη-

γητή τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γέιλ (Ἀμερική) Τζέρομ Ντέιβις, πού δημοσιεύτηκε μέ διαστρεβλώσεις στήν ἐφημερίδα «Νιού Ὑόρκ Ἀμέρικεν».

7 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν παρακολουθεῖ τήν παρέλαση τῶν στρατευμάτων τῆς φρουρᾶς τῆς Μόσχας καί τή διαδήλωση τῶν ἐργαζομένων τῆς Μόσχας στήν Κόκκινη πλατεία.

15 τοῦ Νοέμβρη. Κυκλοφόρησε ἡ μπροσούρα τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἡ σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση στό κόμμα μας», πού περιέχει τήν εἰσήγηση καί τόν τελικό λόγο πάνω στήν εἰσήγηση τοῦ Ι. Β. Στάλιν στή 15η Πανενωσιακή Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

20 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἀνακοινώνει στή συνεδρίαση τοῦ Προεδρείου τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς τό σχέδιο τῆς εἰσήγησης πού θά κάνει στήν 7η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ μέ θέμα «Ἡ ἐσωκομματική κατάσταση στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ».

22 τοῦ Νοέμβρη— 16 τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τῆς 7ης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ.

22 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἐκλέγεται στήν 1η συνεδρίαση τῆς 7ης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ μέλος τοῦ Προεδρείου καί μέλος τῆς πολιτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ὁλομέλειας.

29—30 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν διευθύνει τή συνεδρίαση τοῦ Γραφείου τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ στήν 7η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ.

30 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει στή συνεδρίαση τῆς κινέζικης ἐπιτροπῆς τῆς 7ης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ μέ θέμα: «Οἱ προοπτικές τῆς ἐπανάστασης στήν Κίνα».

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τυπώθηκε τό Φλεβάρη τοῦ 1953
σέ 5.000 ἀντίτυπα στά τυπογραφεῖα
τοῦ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ „ΝΕΑ ΕΛΛΑΔΑ“